

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.7.2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.7.2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. C.7.2

INCUNABULI

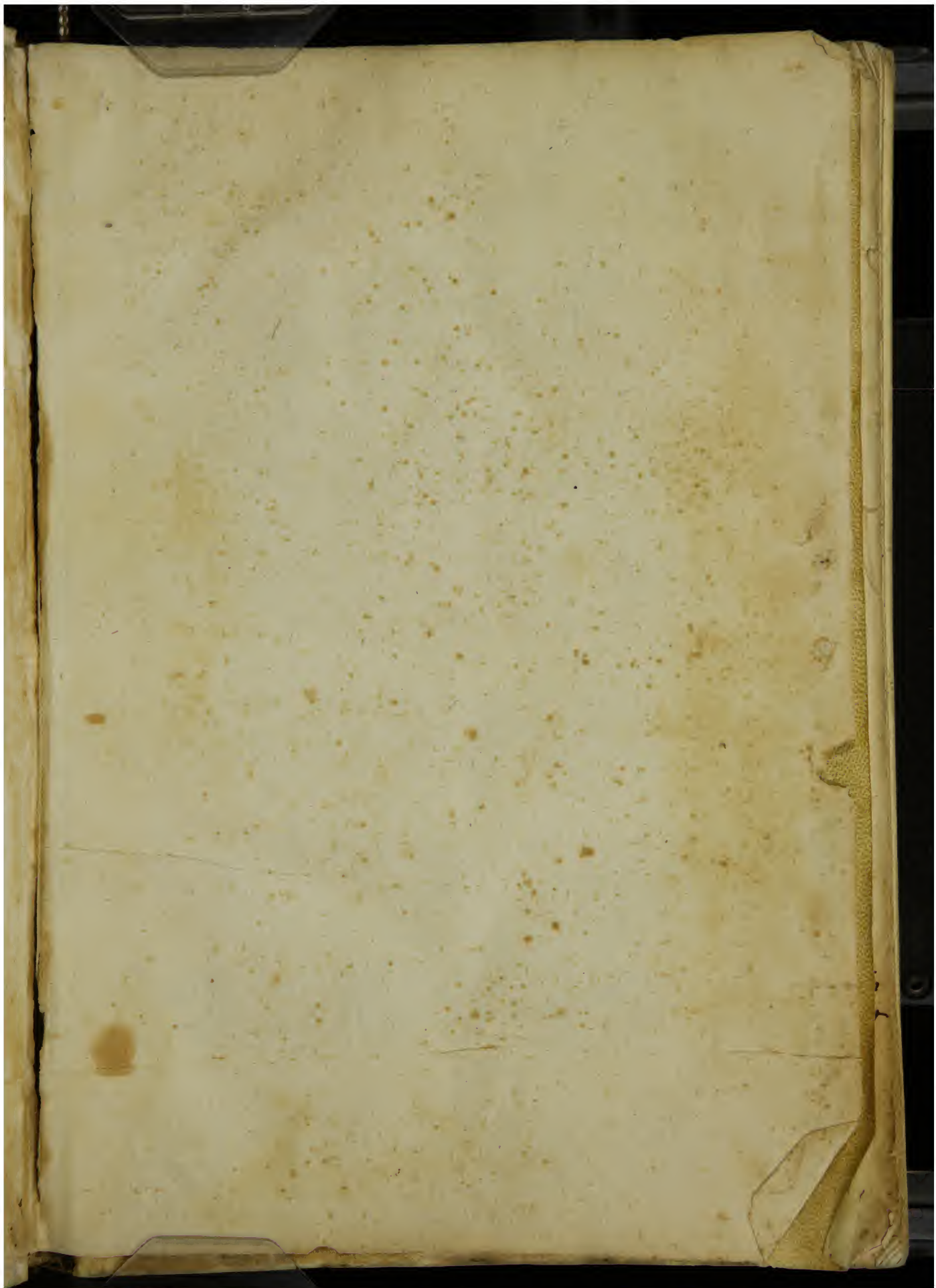
C

7

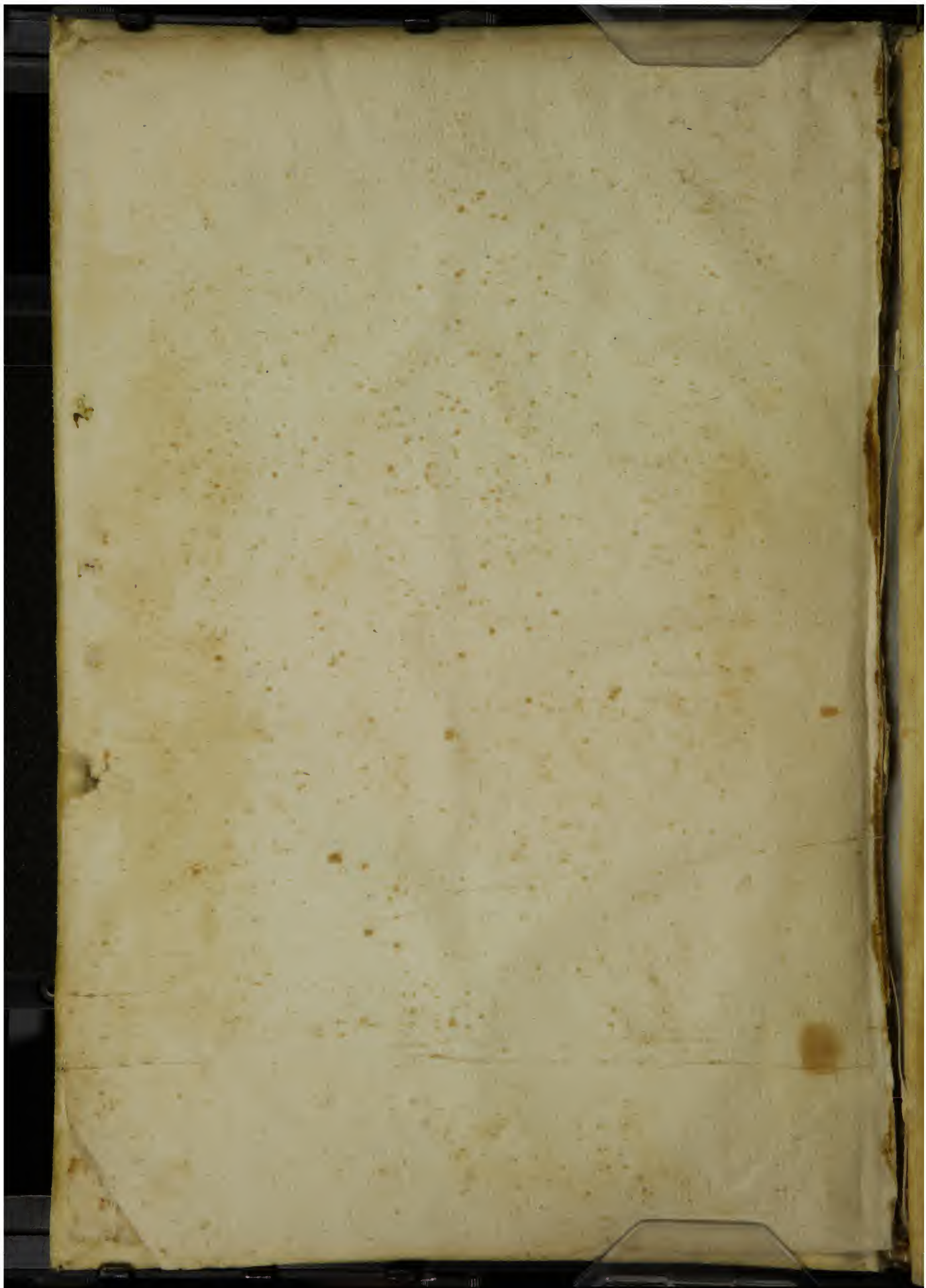
2

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

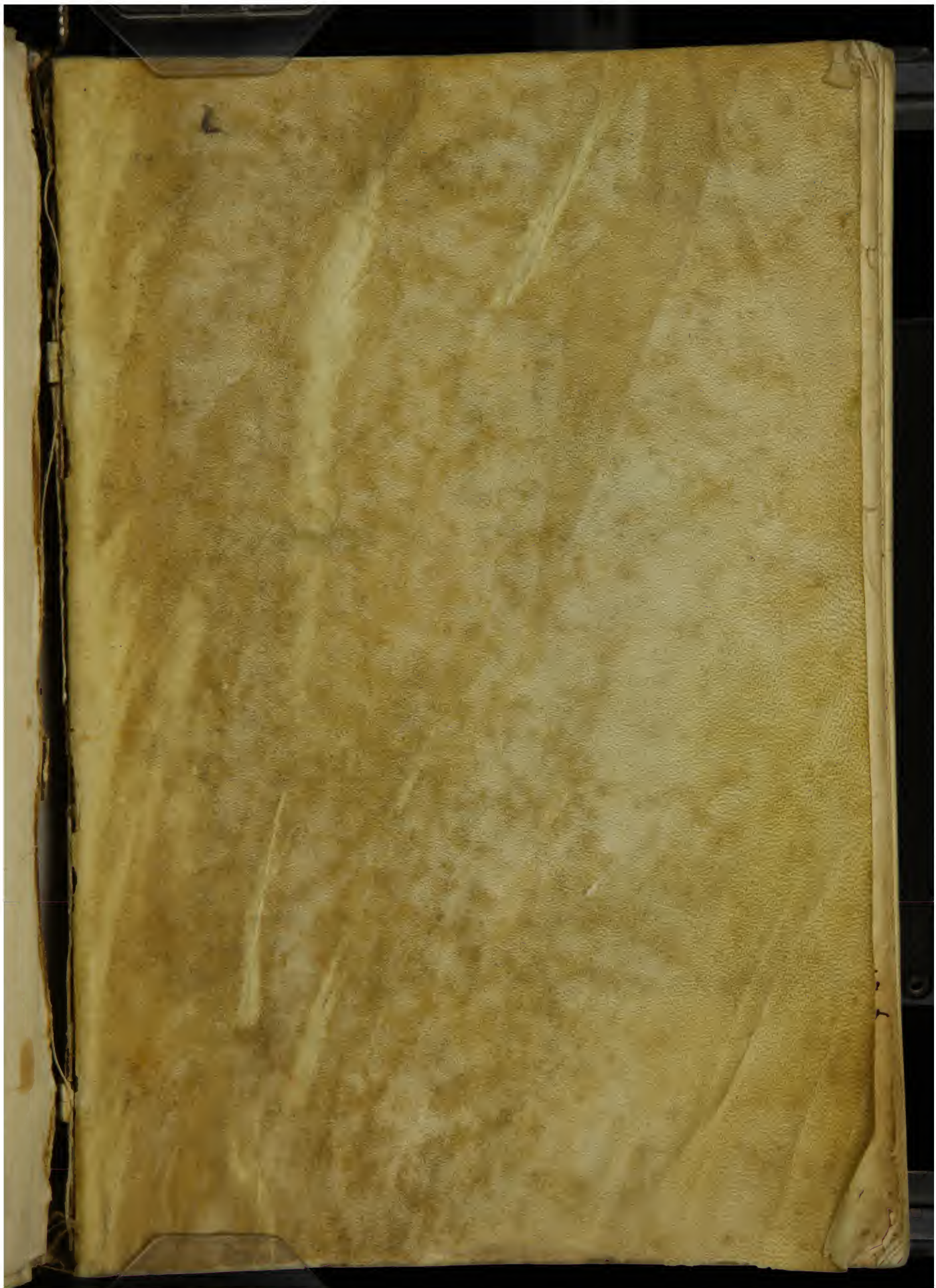

lesus.

ste liber est Congregationis sancte Iustine Ordinis sancti Benedicti
deputatus a Monasterio sancte Agathe sine Abbatie florentine S. 20
Emptus Anno dni 1500. Lxxviii. die xii decembris. hora xx diei

9266

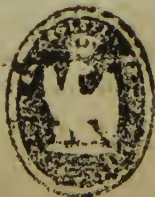
in diffinitione boni secundo boni sate
una similitudine tempore anni nato
questi fa boni adu famole
da infamia vorto: adu gran loto
ntia ingenio & arte pocha uale
repe itaqm aduiscobadine
alfine ilmeqle e antantaghi
ne na larpota gauratagli

Arch. flo. i 2^a parte Chro. Tit 15 c p 83
Almificus pr. monachoz in occidente benedictus in fine Regule
suz remittit monachos suos ad inspiciendam & tenendam doctri-
nam Jo. Cassiani : —

**Institutis ceno-
biorum
Origie causis et
Cassianus de remedijs vitio-
rum
Collationib⁹ pa-
trum**

Vinc. in Spa. histo. lib. 19 c. 14 de h. libro sic ait
Opuscula. 1. Instituta & Collationes Jo. Cassiani multam edificationem
continent animarum & luculento sermone interserunt, nec iter multa antiqua
opuscula, quæ ad spirituales profectus, atq. perfectionis apicem redeunt,
utilius arbitror me legisse. Nam & beatus pr. n. dominicus ut in
eius vita legitur librum illi q. Collationes patrum inscribitur studio se-
legens ac vigilantiter intelligens, salutis in eo rimatus semitas, magnum
perfectionis apicem apprehendit. Agit siquidem liber ille et cordis puritate
de virtutibus, & omnium perfectione virtutum. Cuius frequens lectus, chri-
sti discipulum ad multam cordis puritatem, ad contemplationis ar-
cem, & totius spiritualis discipline perfectionem gratia opulante
provocat : — Arch. flo. i 3. par. Chro. Tit 23 c 7
B. ant. Thomas sepms cū sibi ueniret lecturam unā et collationis prīm
parabat siq. lecturam devotionis mētis (ut ipso audent) colligebat
imitatus exemplū. b. prs sui hanc ut ingessis eius legitur
q. magnū et — Abbatie florentie

Auctor quis ac qualis fuerit: quos libros: ad quos: et de quibus scripserit: cōmendatitia breuifq; expositio.

Illustris prudens ac facundus inter ecclesiasticos scriptores claruit **Johes Cassianus**: de cuius eleganti facundia **Gennadius** psbyter in libro viroz illustriū int̄ alia sic scribit. **Cassianus** inqt̄ natus scythia: constantinopoli a iohē magno epō diacon⁹ ordinatus: apud massiliā psbyter⁹: pdidit duo monasteria viroz ⁊ mulier⁹ q̄ vsq; hodie extant: scripsit experientia magistrante librato smone: ⁊ vt apert⁹ dicam: sensu vba inueniens ⁊ actione linguā mouēs: res oīm mōachoz p̄fessionī necessarias ⁊c.

Multa etenī p̄clar⁹ hic vir scripsit: inter quē etiā cōpertas in egypto vitas patrū doctrinasq; ⁊ regulas daq; ad plimos libris exposuit.

Scripsit equidem ad **Castorem** episcopum de institutis cenobiorū: de origine et causis curationibusq; octo p̄ncipalium vitiorū: libros duodecim.

Digessit p̄terea collationes cū patrib⁹ egyptijs habitas: **Ad Leontiū** q̄dem ep̄m ⁊ fratrem belladiū collationes decē in scythiotica heremo cōmorantiū patrū: videlicet **Moyli** duas: de destinatiōe monachi ac fine: Et de discretiōe. **Basnucij** vnā: de triplici ad fuiendū deo vocatione ⁊ renunciatione. **Danielis** vnā: de pugna carnis ad uersus sp̄m: ⁊ sp̄s ad uersus carnem. **Serapionis** vnā: de impugnatiōe oīm vitiorum. **Thexodozi** vnā: de p̄speris ⁊ aduersis huius seculi ⁊ causis flagelloz dei. **Sereni** duas: de spiritalib⁹ nequitijs: Et de p̄ncipatib⁹ ac potestatib⁹. **ysaac** duas: de qualitate orationis: Et de eiusdem ingitate.

Ad honoratū ep̄m ⁊ **Eucheriū** septem alias triū anachoretaz in thebaida egypti heremo p̄sistentium: hoc est: **Cheremonis** tres: de p̄fectione: de callitate: ⁊ de p̄tectiōe dei. **Nestorotis** duas: de sc̄ia spiritali: Et de charismatib⁹ diuinis. **Joseph** duas: de amicitia vera: Et de diffiniendo. id est. pmittendo. vel non diffiniendo.

Postremo septē alias ad **Iovinianū**. **Mineruiū** **Leontium** et **Thexodoz**: q̄ sunt quinq; abbatum in vltioris egypti partibus habitantium. id est. **Dyamonis** vnā: de tribus antiquis monachorum generibus ⁊ quarto nuper exorto. **Johannis** vnā: de vita cenobitica ⁊ heremitica. **Dynusij** vnā: de satisfactiōe p̄nitētiē. **Thexone** tres: de remissiōe q̄nquagesimę: de nocturnis illusionib⁹: Et de eo qd̄ dicit apostol⁹: **Nō enī** qd̄ volo bonum facio: sed qd̄ odi malū h̄ ago. **Abrahā** vnā: de mortificatiōe. **Que** certe ipsius memorati viri opuscula multam edificatiōē cōtinent animaz: ⁊ luculento sermone nutescunt. **Nec** inter plima antiquoz scripta quēq; ad spiritalis p̄fectus atq; p̄fectionis apicem tendenti vtilius aliqd̄ arbitroz legisse.

Unde ⁊ **Cassiodorus** monasterij sui fratres ad huius venerādi patris scripta p̄legendā exhortando sic scribit. **Cassianū** inqt̄ psbyter⁹ qui p̄scripsit de institutiōe fidelium mōachoz: sedulo legite: frequent̄ audite. **Qui** int̄ ipsa sancti p̄positi initia octo p̄ncipalia vitia dicit esse fugiēda. **Hic** noxios mor⁹ aīaz ita cōpetent̄ insinuat: vt excessus suos hoīez pene videre faciat ⁊ vitare cōpellat: q̄s antea cōfusiōe caligis igno-

Et beatus pater dominic⁹ vt historia de eius vita cōscripta testat⁹: libū (rabat. illū qui **Collationes** patrū inscribit⁹: studiose legēs ac vigilan̄t̄ intelligens: salutis in eo rimat⁹ semitas: ad magnū p̄fectionis apicem puenit.

Uti igitur p̄clari hui⁹ viri opa tanta cōmendatiōe digna ab oīb⁹ legere cūpientib⁹ facili⁹ haberi possint: **Rup̄** i inclyta **Basilienisū** vrbe post accuratissimā eorū dē emēdationem: artificiosamq; ac putilē ⁊ antea nō visam p̄ capita distinctionem: singula cū inscriptionib⁹ suis: in hoc vnū corpus sunt collecta: elimatisq; litteraz characterib⁹ vtiliquido cernit̄ impressa: ad frugifergimp̄ressioz arq; cōmendationē: oīm q; diligēt̄ in his legentiū vtilitatē: **Saluator** q; n̄rī iesu ch̄risti gl̄iaz ⁊ honorem: qui est benedictus in secula: **Anno** natiuitatis eiusdem, **M. cccc. lxxxv.**

Tabula

Incipit registrum in libros sequentes Cassiani.

Abbasio

hānes rigat lignuz
ariduz. libro. iij. ca.
pitulo. xxiij.

Abbas pynusius
fratrum pedibz pro
uoluit. li. iij. ca. xxx

Abbas macharius mortuum suscitāt.

Collatione. xv. ca. iij.

Abbas abraham vbera mulieris arida
lacte abundare facit ⁊ claudum curat.

Coll. xv. ca. iij. et. v.

Abbas pasantius pstermit se ad veniā
in limine ecclesie. coll. xvij. ca. xv

Abrenūciatio qd sit. libro. iij. ca. xxxiij

Abrenūciatio non pdest si implicam
dimissis. li. iij. ca. xxxvi.

Abrenūciantis pparatio cōtra tēpta
tiones. libro. iij. ca. xxxvij

Abrenūcians ad perfectionez sine cha
ritate contendens. collatiōe. i. capi. vi.

Abrenūciatio nū tria genera. coll. iij. ca.

Abrenūciatio exterior nō (iij. vi. vij.
prodest absqz interiori. colla. iij. ca. vij.

Abrenūciatio maloz describit. coll. iij.

Abstinētia spirital' purita (ca. xx. et xxi
tem cordis generat. libro. v. capi. xxi

Abstinētia corporalis quare exerceat.

Abstinētia senis comedē (li. v. ca. xxij
tis ⁊ adhuc esurientis. libro. v. ca. xxv.

Abstinētie temperamentuz quomō sit
seruandum. collatiōe. xxi. ca. xxij.

Abstinētia nra ⁊ celare debem⁹. coll. v.

Abstinētia cur iter dū tēpta (ca. xix.
tio carnis sequatur. coll. xxij. ca. ij. et. iij

Accidie natura describit. libro. x. cap. i.

Accidia quanta dispendia inferat mēti

Accidia qbz generibz supat (li. x. ca. ij.

monachum. libro. x. ca. iij.

Accidia cecat mētē ab oī xrtute. li. x. c. iij

Accidie duplex est ipugnatio. li. x. ca. v.

Accidia capti quō collabūt. li. x. ca. vi.

Actionis ordo mutatur sine culpa pro
pter effectum studij. colla. xvij. ca. xiiij.

Alphabetica

Actualis pfectio duplici ratioe subsistit

Actual' pfectio erga ml' (coll. xij. ca. iij.
ta studia dirinatur. colla. xiiij. ca. iij.

Actuū pzetitorū recordatio quousqz
sit habenda. collatione. xx. ca. vij.

Adam vniuersarū rerū naturas nouit.

Agonis carnal' silitu (coll. vij. ca. xxi.
do ad certamen spiritale. libro. v. ca. xij.

Agonis spiritualis fundamentū in quo
collocetur. libro. v. capi. xvij.

Agonis mūdia' purificatio. li. vi. ca. vi

Ambidexter vir perfectus figurat' nun
cupatur. collatione. vi. ca. x.

Amiciciaz gñā diūsa sūt. coll. xvi. ca. ij.

Amicicia indissolubilis virtutum pari
tate federatur. collatione. xvi. ca. iij.

Amicicia ppetua tm̄ inter pfectos stare

Amicicia quō pōt (pōt. coll. xvi. ca. v
sit iniolabiliter retēari. coll. xvi. ca. vi.

Amicicie iuramento firmate in dirupte
stare non possunt. colla. xvi. ca. xxvij.

Amor dei compatur viro qui a muliere
deseritur. coll. xij. ca. vij.

Anachoreta ⁊ pncipiū ⁊ ordo. coll. xvij

Anachorete qualia loca debe (ca. vi.
ant expetere. collatione. xxij. ca. iij.

Angelū sathane p āgelo luc' suscipit he

Angeli nō sūt putādi (ro. coll. ij. ca. v.
mutabilis esse nature. coll. vi. ca. xvi.

Angeli creati pbantur añ celū ⁊ terram

Angeloz lapsus ⁊ (coll. vij. ca. vij.
diaboli describitur. coll. vij. ca. vij.

Angeli duo singulis homibz sunt depu
tati. coll. vij. ca. xvij

Anime perpetuitas ⁊ natura describit.

Anime ⁊ aquarie (coll. pma. ca. xiiij.
mole comparatio. coll. pma. ca. xvij.

Anime decoz ⁊ feditas in quibus consi
stat. collatione. vi. ca. vij.

Animarū tres sunt stat⁹. coll. iij. ca. xix.

Anime mobilitas. coll. vij. ca. iij.

Anime status ⁊ virtus. coll. vij. ca. iij

Anima naturalit' nun qz pōt esse ociosa

Collatione. vij. ca. iij.

Aie pfectio ⁊ similitudo. coll. vij. cap. v.

Aie mobilitas plume vel pennule com
paratur. coll. ix. ca. iij.

Tabula

Anima imunda non tradere nec p̄cipe
 re pōt scīaz spiritalē. coll. xiiij. ca. xiiij.
Anime naturaliter insunt semina virtutū.
Aīe motus tripartit⁹ (coll. xiiij. ca. xij.
 distinguitur. colla. xiiij. ca. xv.
Anime pars inferior p̄mo succumbit tē
 ptationibus. colla. xiiij. ca. xvij.
Arciebi episcopi vita laudabil. libro.
 v. ca. xxxvij.
Arma christianorū quē sint quē ad p̄g
 liozū exercitia p̄parent. coll. vij. ca. v.
Artes omnes p̄p̄ū finem h̄nt. collatiōe
 prima. capi. ij.
Artis magicę auctor quis fuit. coll. vij.
Athletis christi in corpore con (ca. xxi
 stituti pugna non t̄est. li. v. ca. xix.
Auaricię morbus q̄ p̄nciosus sit. libro
Auaricię morbus difficult⁹ (vij. ca. ij
 repellitur. libro. vij. ca. vi.
Auaricia vnde generetur ⁊ quāta mala
 ipsa generet. libro. vij. ca. vij.
Auaricia omēs virtutes impedit. libro
Auarus monachus non (vij. ca. viij
 potest p̄manere fixus in cōnobio. libro
Auarus monachus graui (vij. ca. ix
 labori se subiicit. libro. vij. ca. x.
Auari monachi requirunt sēminas p̄o
 custodia pecuniarum. libro. vij. ca. xi.
Auaricię morbus triplex esse diffinitur.
Auari monachi te (libro. vij. ca. xiiij.
 stimonio colorato se defendunt. libro
Auaricia superatus signo (vij. ca. xvi.
 miniosus redditur. libro. vij. ca. xx.
Auaricia qualiter t̄beat supari. li. vij.
Auarus esse potest non ha (capi. xxi.
 bens pecunias. libro. vij. ca. xxij.
Auaricia non potest vinci nisi nuditate.
Auaricia paruus (libro. vij. ca. xiiij
 exitum sortitur. libro. vij. ca. xxv.
Auaricia lepra aīe infert. li. vij. ca. xxvi.
Auaricia victoriam nuditate conquirat
 libro. vij. ca. xxvij.
Auariciam vincere potest p̄seuerās in
 monasterio. libro. vij. ca. xxxi.
Auaricię ⁊ naturalium vitiorum differ
 rentia. colla. v. ca. vij.
Auctoritatem quidam annorum nume

rositate vsurpant. colla. ij. ca. xiiij.
Auctor huius libri binomius fuit. li. v.
Auctor huius libri non t̄m (ca. xxxv.
 audita sed visa narrat. In prologo p̄i
 mo qui incipit Ceteris
Auctor monachorū in primordio fidei
 quis fuit. libro. ij. ca. v.
Auctores a quibus cingulus monacho
 rum habet exordium. libro p̄mo. ca. ij.
Auctores baculorum qui a monachis
 deferuntur. libro primo. ca. ix.
Baculos quare deferant
 mōachi. libro p̄mo. ca. ix.
Basilij sententia de virginita
 te sua. libro. vi. ca. xix.
Basilij sententia contra auarum mo
 nachum. libro. vij. ca. xix.
Blasphemus traditur immundissimo
 spiritui. libro. xij. ca. xx.
Bella carnalia non obtinens spiritalit̄
 pugnare non potest. libro. v. ca. xvi.
Bellum auaricię extra naturā esse dic̄t̄
Beneficium nuditat̄ (li. vij. ca. p̄mo
 nō p̄dest cupidis. libro. vij. ca. xxij.
Bonitas humana si diuine bonitati
 cōparet non est bona. colla. xiiij. ca. iiij.
Bono summo nō pōt iugit̄ intendere
Bonū p̄ncipale cōsi (coll. xiiij. ca. v.
 stitū diuina p̄tēplatiōe. coll. p̄ma. ca. vij.
Bonū malū ⁊ mediū huius mūdi. coll.
Bonū velle confortat ⁊ di (vi. ca. iiij.
 rigit deus. colla. xiiij. ca. xi.
Bonū p̄ncipale non p̄pter inferius bo
 num debet exerceri. colla. xxi. ca. xv.
Bonum p̄ncipale quomodo a ceteris
 bonis discernatur. colla. xxi. ca. xvi.
Bonū multiplex p̄sumauit paul⁹ ap̄ls
Bonū qd apostol⁹ se (coll. xiiij. ca. ij
 pficere non posse testatur. coll. xiiij. ca. iiij.
Calciamētis q̄re nō sunt
 vsi monachi in egypto.
 libro primo. ca. r.
Chananeoꝝ terra quondam fuit semi
 ni sem deputata. coll. v. ca. xiiij.
Carminū seculariū quomodo possum⁹
 obliuisci. coll. xiiij. ca. xij. et. xij.
Carnis vocabulū in scriptura diuersi

Alphabetica

modeste pñstur. colla. iij. ca. xi.
Castitas sanctimonia nuncupat. libro
Castitatis 7 conti (vi. ca. xv. et. xvi.
 gentie differētia. li. vi. ca. iij. et colla. xij
Castitas peculiaris gratia est (ca. xi.
 inter munera dei. libro. vi. ca. vi.
Castitatis custodiam augere debet pre-
 mium. libro. vi. ca. xvij.
Castitas sine humilitate obtineri nō po-
 test. libro. vi. ca. xvij.
Castitas excellens abbatis sereni. colla.
Castitad gradus 7 (vij. ca. pmo et. ij.
 differentie describunt. colla. xij. ca. vij.
Castitatis naturam in experti cognosce-
 renō possunt. colla. xij. ca. vij.
Castitad pfecte signa. colla. xij. ca. vij.
Castitati nō nocet carnis commotio ac-
 cidens per somnum. colla. xij. ca. x.
Castitatis dulcedinem soli agnoscunt
 qui experiuntur. colla. xij. ca. xij.
Castitatis possibilitas in quo tempore
 possit agnosci. colla. xij. ca. xv.
Castitad finis debet. colla. xij. ca. xvi.
Castitatem imaginariā philosophi ha-
 buerunt. colla. xij. ca. v.
Castitatis instrumēta absq̃ auxilio dei
 retinere non possumus. colla. xij. ca. vi.
Castitatis exemplū famosum agricolę.
Castitatis pfecte (colla. xij. ca. vij.
 reuelatio. colla. xv. ca. x.
Cellā deserere q̃tum detrimentum sit.
Cellam tradit fratri (colla. vi. ca. xv.
 bus cū vtilibz suis. libro. v. ca. xxxvij.
Cellulas repetere 7 inhabitare qualiter
 debeamus. libro. ij. ca. xv.
Cenobite qualiter in congregatione vi-
 uere debeant. libro. iij. ca. xli.
Cenobitarum professio quibus auctori-
 bus sit instituta. colla. xvij. ca. v.
Cenobitarū utilitas ad differentiaz hē-
 remitar. colla. xix. ca. vi.
Cenobij 7 monasterij differentia. colla.
Cenobij 7 solitudinis fru (xvij. ca. x.
 ctus describuntur. colla. xix. ca. vij.
Centurio eu angelicus tenet similitudi-
 nem anime pfecte colla. vij. ca. v.
Cheremonis abbatis etas. incessus et e-

cusatio. colla. xi. ca. iij.
Cheremonis abbatis xba de castitate.
Cibi quotidiani (colla. xij. ca. primo
 optim⁹ modus. colla. ij. ca. xix. xxi. xxij.
Cilicinā vestē quare patres (et. xxvi.
 refutauerunt. libro primo. ca. iij.
Cingulus monachorum a quibus ortū
 habuerit. libro primo. ca. ij.
Cinguli spiritualis sacm. li. pmo. ca. xij.
Cogitationes prauas quomodo exclu-
 dere debeamus. libro. vi. ca. xij.
Cogitationū status describit. colla. pri-
Cogitationū nostrarū (ma. ca. xvij.
 triplex pncipium. colla. prima. ca. xix.
Cogitationum quadruplex discretio.
 colla. prima. ca. xxij.
Cogitationū discretio ad similitudinē
 nummularij. colla. prima. ca. xx.
Cogitationes senioribus patefacere de-
 bemus. colla. ij. ca. xi.
Cogitationes nostras quomō cogno-
 scant demones. colla. vij. ca. xv.
Cogitationes nostras demones q̃bda;
 coniecturis eliciunt. colla. vij. ca. p. xvi.
Cogitationes longe difficilius custodi-
 untur q̃ concipiuntur. colla. ix. ca. vij.
Cogitationū mutabilitas. coll. x. ca. xij.
Cogitationū suar archana manifestat.
Cogitationes suas (coll. xxij. ca. p. i.
 quō debeat mōachus custodire. colla.
Cognitio spiritualiū rex (xxij. ca. vi.
 quomō apprehendat. colla. xij. ca. ij.
Collobijs quare vtant monachi. libro
Comedere 7 bibere extra (pmo. ca. v.
 mensam q̃ illicitum sit. li. iij. ca. xvij.
Comedendi tempus atq̃ mēsurā. coll.
Cōmōtiones nostro vi (xxi. ca. xij.
 tio non aliorū excitantur in nob. libro
Compatio eius qui (ix. ca. p. v. et. vi.
 destinata ferire p̃tēdat. coll. p̃tia. ca. v.
Communionē dñica nunq̃ se dignum
 aliquis iudicare debet. coll. xij. ca. vi.
Concupiscentias carnis qualiter extin-
 guere debeamus. libro. v. ca. xi.
Concupiscentia spūs quid sit. coll. iij.
Concupiscentia carnis aduer (ca. xi.
 sus spūm quid nob p̃sit. coll. iij. ca. xv

Tabula

Concordia sex vitioꝝ ⁊ dissidētia duoz
Confidētie pprie (ab eis dē. coll. v. ca. x
 periculum. colla. ij. ca. xi.
Compūctionū causę diuēse sunt. coll.
Compūctionū diuēse (ix. ca. xxvi.
 sunt qualitates. colla. ix. ca. xxvij
Consiliū paupē ⁊ simpliciu nō debē
 mus respuere In plogo primo qui in
Consilio fideli anxie. (cipit Aeteris.
 tas magna remouet. colla. xvij. ca. iij.
Contemplationis conatus ad similitu
 dinē marie ⁊ marthe. coll. p̄ia. ca. vij.
Contemplatio dei multifarie concipit.
Contentiones reli. (coll. p̄ia. ca. xv.
 giosoz p vilibz rebz. colla. p̄ma. ca. vi.
Contemnentes magna occupantur ali
 quando paruis. colla. iij. ca. xxi.
Cordis stabilitas quomō possit acq̄ri.
Correctionum diuer. (colla. x. ca. xiiij
 sarum regulę libzo. iij. ca. xvi.
Criminosuz habet si quis suū quippiā
 dixerit. libzo. iij. ca. xij
Crux n̄ra timor dñi est. li. iij. ca. xxxv
Crux impressa pectori ⁊ fronti non sinit
 demones appropiare. coll. vij. ca. xvij
Culpe fratru quomō puniant. libzo. iij.
Culpe leuiores fuerunt non (ca. xvi.
 nullis causa mortis. colla. vi. ca. xi.
Danielis abbatis vita de
 scribitur. collatione. iij.
 capitulo. primo.
Debitum creditoribus pro matre per.
 soluit archieps. li. v. ca. xxxvij.
Decipientis ⁊ decepti p̄na innuitur.
 colla. viij. ca. xi.
Decimas fideliter offerentes cōmēdant
Decimarū ⁊ primitiaꝝ (coll. xxi. ca. ij
 oblatio. colla. xxi. ca. ij.
Dei voluntate vel pmissu cuncta gerun
 tur. colla. iij. ca. xx.
Deo quedam ex cōsuetudine nature no
 stre ascribimus. libzo. viij. ca. iij
Deo mēbra humana quare ascribunt.
Deus solus incorpore? (li. viij. ca. iij
 dicitur. colla. vij. ca. xij
Deus nihil quod substantialiter malū
 sit creauit. colla. viij. ca. vi.

Deus in adiutorium meū intende quā.
 te sit virtutis. colla. x. ca. x.
De sepe inuitos nos ēbit ad salutē. col
Deus diiudicat vniūsa (la. xij. ca. vi
 fm p̄sentes ac? hoim. coll. xvij. ca. xxvi
Demonēs quid possunt in cogitatiōibz
 ⁊ quid non possunt. colla. vij. ca. xv.
Demonēs certi vnicuiqz vitio p̄lati sūt
Demonēs quem mo (coll. vij. ca. xvij
 dū in pugnatione seruēt. coll. vij. ca. xix.
Demonēs sunt vnius fortitudinis ad
 temptandum. colla. vij. ca. xx.
Demonēs non sine labore confligunt cū
 hominibus. colla. vij. ca. xxi.
Demonēs nō habent potestatem seden
 di nisi permissi a deo. colla. vij. ca. xxij.
Demonum potestas imminuta est. col
 la. vij. ca. xxij.
Demonēs quomō sibi aditū p̄parent ī
 corporibus hominū. colla. vij. ca. xxiiij.
Demonū diūsa sunt studia ⁊ volūtates
Demonioꝝ genera (colla. vij. ca. xxxi
 cōtra iustos dimicātia. coll. vij. ca. xxxi
Demonū inquietudo quam in aere sem
 per exercent. colla. vij. ca. xij.
Demonum casus ⁊ initium lapsus eo
 rundem. colla. vij. ca. vij. et. x.
Demonū pugna quaz aduersus sc̄pos
 commonent. colla. viij. ca. xij.
Demonum subiectio quam suis p̄nci
 pibus exhibent. colla. viij. ca. xvi.
Demonēs nihil aduersus hoīes p̄ualēt
 nisi p̄ mētes possederit. coll. viij. ca. xix.
Derelinqui interdū a dño vtile nob̄ est.
Diabolus n̄ro fini sp̄ (colla. iij. ca. vi
 insidiatur. libzo. iij. ca. xxxvij
Diaboli illusiones quibus incautos de
 cipit. colla. p̄ma. ca. xx.
Diabolus in claritate apparens credit
 esse nunciū iusticie. colla. ij. ca. vij
Diaboli peccatum quare sine remedio ⁊
 venia sit. colla. iij. ca. xiiij.
Diabolus nullū decipere pōt nisi eum q
 p̄buerit sue voluntatē consensum. coll.
Diabolus quomō dicat (vij. ca. viij
 mendax ⁊ pater eius. colla. viij. ca. xxv.
Diffinitionibz ap̄lorum ⁊ patrū non no

Alphabetica

Siris viuere debem? libro. vii. ca. xviij.
Diffinitioibus proprijs cōfides pfectiois
culmen ascēderenō pōt. coll. ij. ca. xxiij.
Diffiniendū nullis est de his q̄ ad vsu
humanum ptinent. colla. xvij. ca. xxi.
Diffinitio immobilis in quibus sit tenē
da 7 in q̄bus rescindenda. colla. xvij.
Diffinitio incauta veniabi (ca. xxi.
liter mutatur. colla. xvij. ca. viij.
Diffinitionibus nostris nō debem? ob/
stinatē adherere. colla. xvij. ca. xxv.
Discretio inter nobilissima spūali do/
na numeratur. colla. ij. ca. primo.
Discretio quanta bona conferat religio
Discretionis bonum (so. coll. ij. ca. ij.
multipliciter in scripturā cōmendatur.
Discretiois imperitia (coll. ij. ca. iiij.
sunt decepti saul 7 achab. coll. ij. ca. ij.
Discretio principaliter ducit ad deum.
Discretionem appetes (colla. ij. ca. ij.
re debemus. colla. ij. ca. xvi.
Discretio vera quomō possideat. colla.
Discretionis imperitia dece. (ij. ca. x.
pri. colla. ij. ca. v. vi. vij. et. viij.
Dispensatio dei inscrutabilis est. colla.
Dissensio quibz de cau (xiij. ca. xvij.
sis nascatur inter spirita les. colla. xvi.
Dissensionum cause spirita (cap. viij.
les sunt amputandē. coll. xvi. ca. ix.
Directio cordis in deū. coll. pma. ca. xiij.
Dilectio naturaliter inest omnibus ani/
mantibus fm genus suū. coll. xvi. ca. ij.
Diluuio iuste puniti sunt qui ante pec/
cauerunt. colla. viij. ca. xxiij.
Docere alios posse presumētes corrip/
untur. colla. xxiij. ca. xvi.
Dominice dici consuetudo ad differen/
tiam aliorum dierū. libro. ij. ca. xi.
Dormire q̄re post matutias dissuadea/
tur. libro. ij. ca. xiij. Et libro. ij. ca. v.
Dormire quando sit vitupabile 7 quā/
do laudabile. libro. v. ca. xxi. et. xxi.
Dinitiarum triplex genus. coll. ij. ca. ix.
Dinitias corporales tantum relinques
pfectus esse non potest. colla. ij. ca. x.

Azietas non im̄ ex vino
causatur. libro. v. ca. vi

Eligi quis debeat in p̄latum. li. ij. ca. iiij.
Epistolę parentū comburūtur anteq̄
leguntur. libro. v. ca. xxiij.
Error hereticorum detestabilis de chri/
sto 7 latrone. colla. prima. ca. xxiij.
Errones non vere renunciantium mani/
festat senex. colla. xxiij. ca. ij.
Esca delicatissima apud egypti mona/
chos que sit. libro. iiij. ca. xi.
Esca quo sine sumenda sit. li. v. ca. viij.
Esce sumendē tps excedere nō debemus.
Esca monachi qualis (libro. v. ca. xx.
esse debeat. libro. v. ca. xxiij.
Escam in cella senex nunq̄ solus acci/
piens. libro. v. ca. xxvi.
Esca multiplex sanctarum scripturarū
Euangelij gr̄a quid (colla. viij. ca. iiij.
pferat pfectis et infirmis. coll. xxi. ca. vi.
Euangelij sub gratia an sub legis terro/
re velimus cōsistere situm est in nostra
potestate. colla. xxi. ca. viij.
Euangelice pfectionis gr̄a quomō quis
p̄betur esse subiectus. coll. xxi. ca. xxiij.
Euagatione corporis magis aggrauat
q̄ releuatur anxietas cordis. coll. xxiij.
Eunuchorum tepor describi. (ca. v.
tur. colla. iiij. ca. xvij.
Exauditionis indicia sunt multa. coll.
Exculatio cassiani de in. (ix. ca. xxxij.
ilitutis patrum scribendis In prolo/
go primo qui incipit Veteris.
Excitator fratrum solita hora debet cō/
monere fratres. libro. ij. ca. xvij.
Exempla pfectionis ab vno vel a pauc
expetere debemus. libro. iiij. ca. xl.
Exempla virtutum a paucis vel rarissi/
mus sumamus. colla. iiij. ca. viij.
Exemplū de auaro mōacho. li. vij. ca. xi.
Exemplū de iuda contra morbum auar/
icie. libro. vij. ca. xxiij.
Exemplū de fratre accidioso. li. x. ca. xx.
Exempluz regis ezechie vanagloria de/
iecti. libro. xi. ca. x.
Exemplum regis oīe vanagloria su/
pati. libro. xi. ca. xi.
Exemplum iōas regis inde quid prop̄
superbiam meruerit. libro. xij. ca. xxi.

Tabula

- E**xemplum fratris ieiunium differentis ppter indebitum finem. colla. ij. ca. xxiij.
- E**xemplum de rustico qui castitate cum uxore sua tenuit. colla. xiiij. ca. vij.
- E**xemplum patientie de qdam femina.
- E**xemplum patie colla. xvij. ca. xiiij. de beato abbate pasnatio. colla. xvij.
- E**xemplum de fratre qui de ca. xv. monuz caterua vidit. colla. vij. ca. xvi.
- E**xemplum de fratre qui ppter pollutiones a comunione abstinit. colla. xxiij.
- E**xpositio illius: Exercitatio ca. vi. corporalis ad modicum utilis est. coll. prima. ca. x.
- E**xpositio dñice orationis. coll. ix. ca. xvij.
- E**xpositio illius: Omnibus omnia factum. colla. xvij. ca. xx.
- E**xpositio versiculi: Breui in maturitate et clamau. colla. xxi. ca. xxvi.
- E**xpositio illius: Non quod volo bonum facio: sed quod odi malum s ago. collatione. xxiij. ca. primo. ij. ij. et. xv.
- E**xpositio illi: Condelector legi dei fm interiorum hominum. colla. xxiij. ca. xi.
- E**xpositio illius: Scimus quoniam lex spiritalis est. colla. xxiij. ca. xij.
- E**xpositio illius: Scio q non habitat i me hoc est in carne mea bonum. colla.
- E**xpositio illius: Iugum xxiij. ca. xij. meum suauis est. colla. xxiij. ca. xxiij.
- E**xauditionis diuersae sunt cause. colla. ix. ca. xxxiiij.

Tabula de tonsoris mercede composita. collatioe xxiij. ca. xij.

- F**lagitiorum recordatio quanta mala inferat. colla. xx. ca. ix.
- F**ratrum consortia ppter lesionem nobis factam non debemus deferere. li. ix. ca. vij.
- F**ratrum comotionem dissimulatione contentiosa roborantes. colla. xvi. ca. xv.
- F**ratrum inimicitie quantum noceant spiritalibus viris. colla. xvi. ca. xvi.
- F**raude et irritatione inducentes ad iram.
- F**ic? deferetes egro coll. xvi. ca. xvij. tanti fame moriuntur. libro. v. ca. xl.

- F**ides vera a solo deo prestatur. coll. ij.
- F**ilij dei acceperunt in xpo cap. xvi. res filias hominum. colla. vij. ca. xi.
- F**inis in omnibus est considerandus.
- F**inis cognobite quis colla. xvij. ca. ix. sit. colla. xix. ca. vij.
- F**inis heremite quis sit. coll. xix. ca. vij.
- F**ornicatio duplici fine debellari debet.
- F**ornicatio studio hu libro. vi. ca. p. mano non potest euinci. libro. vi. ca. v.
- F**ornicatio vnde principaliter procedat.
- F**ornicationem et immundiciam mortificare debemus. coll. xij. ca. ij.
- F**ornicationis recordationem tenuissimi mam admittere non debemus. colla. xix.
- F**ornicatio quadruplex in cap. xvi. scripturis inuenit. colla. xiiij. ca. xi.
- F**ructus studij spiritalis duorum patrum describitur. libro. v. ca. xxvij.
- F**ructus pnie xv. describunt. coll. xx. ca.
- F**undatus imperfecte ad deteri viij. ora mala plabitur. libro. xij. ca. xvi.
- F**urtum commissum purgatur per veram confessionem. colla. ij. ca. xi.
- F**urtum innocenti impingens a diabolo possidetur. colla. xvij. ca. xv.

Gratiarum actiones pro multis referre deo debemus. libro. xij. ca. xvij.

- G**ratiarum actiones dicunt cum qs beneficia dei recollit. colla. ix. ca. xiiij.
- G**ratia dei humano conatu compensari non potest. colla. xij. ca. xij.
- G**ratia dei transcendit humanam fidem angustias. colla. xij. ca. xvi.
- G**enera singulorum vitiorum quot sint. coll.
- G**entium septem significatione. colla. v. ca. xi. ratio describitur. colla. v. ca. xvi.
- G**entium septem numerus et octo quomodo debeat intelligi. colla. v. ca. xvij. et. xvij.
- G**entes septem cur iubentur interfici et una mandetur deferri. colla. v. ca. xix.
- G**entes decem cur deus predixerit abrahe expugnandas ab israel. coll. v. ca. xxij.
- G**enuum flexio quomodo teneat a respice sabbati vsq. et. li. ij. ca. xvij.

Alphabetica

Bule vitii pncipaliter expugnandū est
Bule concupia quo (li. v. ca. iij. et. xi.
 mō possit supari. libro. v. ca. xiiij.
Bule z fornicatiōis passio z curatio. col
Bule natura ad simili (la. v. ca. iij.
 tudinē a quile cōpatur. colla. v. ca. xx.
Bule pseuerantia quomō nob dñetur.
Bule vitio denicto la. (coll. v. ca. xxi.
 tozare debetis p ceteris virtutib. coll.
Bulosi experiri non pnt (v. ca. xxvi.
 interioris hominis pugnas. li. v. ca. xij
Abitus monachorum.
h libro primo. capitulis.
 ij. iij. iiii. v. vi. vij. viij. ix. et x.
Heremi q est in dyolco descriptio. li. v.
 ca. xxvi. Et colla. xviij. ca. primo.
Heremus expetere cur debeam? z profe
 ctus eius quis sit. libro. viij. ca. xvij
Heremi que est iuxta vicum thecne de
 scriptio. colla. vi. ca. primo.
Heremus in qua chremom nesteros et
 ioseph conuersabant. colla. xi. ca. iij.
Heremum quare reliquit abbas iohan
 nes. colla. xix. ca. iij.
Heremi cōmoda describūt. coll. xix. c. v.
Heremum petentes nō bene in situati pi
 culo se tradunt. colla. xix. ca. x.
Heremita quomō possit vitia sua agno
 scere. colla. xix. ca. xij.
Heremum intrans nondū a vitijs pur
 gat? quō possit sanari. coll. xix. ca. xiiij.
Homīs mors miserabil. colla. ij. cap. v.
Herelis an iropomorphitaz vnde trat
 erit originem. colla. x. ca. v.
Horas diuinas cum additione operis
 persolunt. libro. iij. ca. ij.
Hore regulares vnde traxerūt originem
Humilitas pcella abba (li. iij. ca. iij.
 tis pynusq. libro. iij. ca. xxx. Et coll. xx.
Humilitatis vera indi (cap. primo.
 cia. libro. iij. ca. xxxix.
Humilitas z timor dei fundamēta euā
 gelica sunt. libro. xij. ca. xxi.
Humilitas sincera abbatis iohis. coll.
Humiliari in veritate de (xix. cap. ij.
 bent qui ad perfectionem tendūt. colla.
Humilitas falsa cuiusdā (xiiij. ca. x.

fratris elegāter irridet. coll. xvij. ca. xi.
Humilitas vera q sit. coll. xvij. ca. xi.
Humi diu. pcumbentē orando duplex
 vixat malum. libro. ij. ca. vij.
Humozū genitaliū abundantia quo
 modo castigetur. colla. ij. ca. xiiij
Humanitatem magnam ostendit bea
 tus Serenus cassiano. coll. viij. ca. p.
Iaculis ignitis sauciatur
 incaute corripieus. col
 latione. ij. ca. xij.
Ieiunium sabbati pascalis vnde factū
 sit rhomē. libro. iij. ca. x.
Ieiuniorū regula vniformis non potest
 ab omnibus custodiri. li. v. ca. v.
Ieiunij mensura que sit assumēda. li. v.
Ieiunij quotidianū qñ solui (ca. ix.
 debeat z quādo non. li. v. ca. xiiij.
Ieiunia indiscreta z vigiliē quātū peri
 culi sint. colla. ij. ca. xvij
Ieiunantes ex indignatione qñ pphani
 sint. colla. xvi. ca. xix.
Ieiunio quidam laudem humanā au
 cupantur. colla. xxi. ca. xiiij.
Ieiunij qle bonum sit. coll. xxi. ca. xij.
Ieiunij non est pncipale bonū. coll. xxi.
Ieiunij ratio z vtilitas de. (cap. xiiij.
 scribitur. colla. xxi. ca. xvij.
Ieiunium nō semper congruum esse di
 citur. colla. xxi. ca. xvij.
Ieiunium cur resoluat totis quinquā
 gesimē diebus. coll. xxi. ca. xix. et. xx.
Ieiunij relaxatio vtrū nō obsit castitati
Ieiunij quadragesi. (coll. xxi. ca. xxi.
 mē refertur ad anni decimas. colla. xxi.
Illusio abbatis iohānis de (ca. xxv.
 scribitur. colla. ij. ca. xxi.
Illusio nocturna vñ pcedat. li. vi. ca. xi.
Illusionum illecebras quomō a nobis
 repellere debeamus. colla. xxiij. ca. vi.
Impatiue decreta mortem irrogāt non
 impleta. colla. xxi. ca. xiiij.
Incentinis carnis nisi humiliare mē gra
 uis tenerem. colla. xiiij. ca. xvi
Indicia vere humilitat. li. iij. ca. xxxix.
Indicia mentis ad purum excoctē. li.
 bro. vi. ca. xxiij.

Tabula

Indicia quibus supbia anime inesse cognoscitur. libro. xij. ca. xxix.
Indicia anime nondum purgate. colla.
Indicia quibus interni (xi. ca. x. motus pbantur extincti. coll. xv. cap. x.
Indicia quibus a peccatis nos absolutos agnoscamus. colla. xx. ca. v.
Indultia nostra nihil sine dei adiutorio preualet. colla. iij. ca. v.
Inferiores non debent contemni in collatione. colla. xvi. ca. xij.
Infirmitas carnis quomodo non possit obesse puritati cordis. li. v. ca. vij.
Infirmitas qui necdum sunt fundati mobilitas. colla. xij. ca. vi.
Infirmi iniurias ferre non possunt. coll.
Iniuria victus infirmi (xvi. ca. xij. tatem suam manifestat. coll. xvij. ca. xij.
Iniurijs lacessit? quod se habere debeat. coll.
Instrumenta perfectio. (xvi. ca. xxvi. nis describuntur. libro. ij. ca. vij.
Interrogare sapienter pars maxima intelligentie est. colla. x. ca. ix.
Intellectus efficacia per experientiam colligitur. colla. x. ca. ix.
Iniuidia difficilius curat? quam alia vitia. **I**ohannis abbatis (coll. xvij. ca. xvij. virt? eximia in theoretica vita. colla. xix.
Ira quanta mala generet. (cap. iij. libro. vij. ca. primo.
Iram non notiam esse dicentes reprobant
Iracundie iusta velin. (li. vij. ca. ij. iusta commotio. libro. vij. ca. vi.
Iracundie nihil est postponendum. coll. xvi.
Iracundiam quomodo com. (cap. vij. punire debeamus. coll. xvi. ca. xxvij.
Ira i quo nobis sit necessaria. libro. vij.
Ira aduersus nos ipsos susci. (ca. vij. pere debemus. libro. vij. ca. vij.
Iram pertrahentes arguunt. li. vij. ca. x.
Ire quis sit finis. libro. vij. ca. xi.
Iram ad momentum non licet retetari.
Ira in veteri lege prohibe. (li. vij. ca. xij. tur. libro. vij. ca. xij.
Ire amputatio fm euangelium. li. vij. ca.
Ira solitarios etiam ama. (xix. et. xx. rissime vexat. colla. v. ca. ix.

Ire et discordie amaritudo sex remedijs amputatur. colla. xvi. ca. vi.
Ire natura breuibus verbis exprimitur. coll.
Iudicare neminem debemus. (xvi. ca. xxvij. bemus. libro. v. ca. xxx.
Iudicio proprio confides a diabolo decipitur. colla. xvi. ca. xi.
Iugum meum suauis et onus meum leue est: quod intelligendum sit. coll. xij.
Iugum domini cur amarum et. (ca. xij. graue onus sentiat. coll. xij. ca. xij.
Iurani et statui custodire iudicia iusticietis: quod intelligat. coll. xvij. ca. xxix.
Iustum interficiens merito debet puniri.
Iusto tam prospera quam. (coll. vi. ca. vij. aduersa perficiunt ad salutem. coll. vi. ca. ix.
Iustus vir non cret sed adamantino lignaculo silis esse debet. coll. vi. ca. xij.
Iustus septies cadit et surgit: quomodo intelligatur. colla. xij. ca. xij.

Karitatis perpetuitas describitur. collatione prima. capitulo. xi.

Karitatis sublimitatem quibus gradibus ascendere debeamus. coll. xi. ca. vij.
Karitatis affectu declinantes vitia. coll.
Karitas de seruis facit. (la. xi. ca. vij. filios et imaginem dei perfert. coll. xi. ca. ix.
Karitas perfectio est per inimicos orare. coll.
Karitate nihil preciosius. (la. xi. ca. x. inueniri potest. colla. xi. ca. xij.
Karitati nihil est preponendum. coll. xvi.
Karitas non solum res dei. (ca. x. vij. sed etiam deus est. colla. xvi. ca. xij.
Karitatis gradus describunt. coll. xvi.
Karismatum donatio tri. (cap. xij. partita diffinitur. colla. xv. ca. primo.
Karismatum dona non in mirabilibus sed in virtute consistunt. colla. xv. ca. vij.

Laboratibus adiutorium dei tribuitur. libro. xij. capitulo. xij.

Laborem obtinende perfectionis sine misericordia dei adipisci non possumus.
Lapsus diaboli et angelorum. (li. xij. ca. xvi. lozum. colla. vij. ca. vij.

Alphabetica

- L**achrymarum p̄fusio non semp̄ sistit in
nostra potestate. colla. ix. ca. xxvij.
- L**achryme diuersimode p̄fluunt fm̄ cō
punctionum diuersitatē. coll. ix. ca. xxix.
- L**achryme nō debent extorqueri ab his
qui transierunt in affectum virtutum.
- L**apsus initium ipsius (colla. ix. ca. xxx.
diaboli. colla. viij. ca. x.
- L**apsus et deceptio monachi mesopota
meni. colla. ij. ca. viij.
- L**apsus peccatoris et insi differenter se
habent. colla. xxij. ca. xij.
- L**audat diuersimode deum viui et mor
tui. colla. prima. ca. xij.
- L**ectiones ad mensam quibus anctori
bus sint inuentę. libro. iij. ca. xvij.
- L**edi ab alio non possumus nisi prius a
nobis ip̄is legamur. coll. xvij. ca. xvi.
- L**egitimi non debent se inuicē a salute
animarū impedire. coll. xxi. ca. ix.
- L**enticule grana ab gconimo repta. li.
Leticia mentis cur mutet (iij. ca. x.
in m̄sticiā animi. coll. iij. ca. ij. et. iij.
- L**iberum arbitrium quomōdō maneat cū
dispensatione gratię diuinę. colla. iij.
- L**iberum arbitrium adiuto (cap. xij.
rio dei semper indiget. colla. iij. ca. xij.
- L**iberi arbitrii potestas et adiutorii dei.
Liberi arbitrii infir (colla. vij. ca. viij.
mitas. colla. xij. ca. x.
- L**iberum arbitrium non est idoneus ad
saluandum. colla. xij. ca. xvij.
- L**ibertas arbitrii et gr̄a dei. coll. xij. cap.
Lignum aridum ex obedientia (viij.
rigare non cessat. libro. iij. ca. xxij.
- L**uxuria Supra vbi fornicatio

- M**alum nulli inuito ab
alio potest inferri. colla
tione. vi. ca. iij.
- M**ala quemadmodum dicat de creatore
Masfortes monacho (colla. vi. ca. vi.
rum. libro primo. ca. vij.
- M**andatorum dei intellectus a domino
condonatur. colla. iij. ca. xv.
- M**andata sup̄gredi ad exemplū abraę
david et ceterorū. colla. xxi. ca. iij.

- M**andata maiora soluens maximus in
gehenna habebitur. colla. xij. ca. ix.
- M**atutina solennitas quo tempore in
stituta sit. libro. iij. ca. iij.
- M**atutinis horis p̄cipue debemus sen
sus nostros occupare. coll. xxi. ca. xxvi.
- M**elotis quare vsi sint monachi in eg
pto. libro primo. ca. viij.
- M**emoriam dei qua cautio debeat a mo
nacho custodiri. coll. xxiij. ca. ix.
- M**ens vtrū possit ingre vna eadēq̄ q̄li
tate durare. colla. vi. ca. xij.
- M**entibus humanis in quē modū sp̄i
tus immūdi copulēt. coll. vij. ca. x.
- M**ens nostra quibus ex causis aggra
uatur. colla. ix. ca. v.
- M**endacio vtiliter et veniabiliter vsi sunt
sancti. colla. xvij. ca. xvij.
- M**endacio impune vsi sunt q̄ sub lege
vixerunt. colla. xvij. ca. xvij.
- M**endacium in veteri testamento venia
biliter vsurpatū fuit. coll. xvij. ca. xix.
- M**endacium vtile et veritatem plerūq̄
noxiam apostoli censuerunt. coll. xvij.
cap. xx.
- M**endacium in quotidianis necessita
tibus sepius incurrimus. coll. xvij. ca. xxi.
- M**endacii patrociniū sancti viri ppter
diūsas causas assūpserunt. coll. xvij. cap.
- M**endacii perfugia quando (xxv.
sunt recipienda. colla. xvij. ca. xvij.
- M**eritū vniuscuiusq̄ nō debet ex signis
estimari. colla. xv. ca. vi.
- M**ercedis retributio fm̄ p̄ncipalē men
tis p̄ceptum. colla. xvij. ca. xij.
- M**irabilia q̄ dñs peculiarit̄ in sanctis
suis operatur. colla. xij. ca. xij.
- M**irabilis est de se vitia q̄ de alio de
mones expellere. colla. xv. ca. viij.
- M**onachi in primordio fidei a marco
normam acceperunt. libro. ij. ca. v.
- M**onachus quante placiditatis esse de
beat. libro. viij. ca. v.
- M**onachus debet vitare mulieres et epi
scopos. libro. xi. ca. xvij.
- M**onachi rudes quomōdō exemplo sena
rum debeant erudiri. coll. xvij. ca. ij.

Tabula

Monachorum tria genera intra egyptū sunt. colla. xvij. ca. iij.

Morum ornatus plusq̃ signorum laudabilis est. colla. xv. ca. vij.

Mores bonos si habuerimus cū omnibus cōuenire possumus. li. ix. ca. vij.

Moribus disungi ⁊ habitatione pungi nihil prodest. colla. xvi. ca. iij.

Mundus tria habet. scz bonum malum ⁊ medium. colla. vi. ca. iij.

Naturalis legis tēpe quō hoies obnoxij fuerit pene. colla. viij. ca. xxiij.

Naturalis legis tempore iuste sunt puniti q̃ peccauerūt. colla. viij. ca. xxiij.

Requitiarū differētia qui immūdis spiritibus inest. colla. viij. ca. xvij.

Romina nō sine causa sunt celestibz virtutibus indita. colla. viij. ca. xv.

Romina pncipatuuz quare sortiantur spiritales requitē. colla. viij. ca. xxiij.

Ronicij q̃bus statutus exerceant. li. iij.

Ronicij cogitationes suas (ca. viij. celare non debent. libro. iij. ca. ix.

Ronicij obediētia etiam in naturali necessitate arceantur. libro. iij. ca. x.

Ruditās quemadmodū possit suscitari Ruptiē honorabiles (li. vij. ca. xxi. nō damnant s̃z appbāt. coll. xxi. ca. x.

Obedientia fratris iohānis. li. iij. capi. xxiij. xxiij. xxv. et. xxvi.

Obedientia p̃ris Mucij. li. iij. ca. xxvij.

Obedientia patris mucij obediētiē abrahā compatur. libro. iij. ca. xxvij.

Obedientia fratris sportas distrahentis

Obedientia abbatis py (li. iij. ca. xxi. nusij hortum excolendū. libro. iij. ca. xxx.

Obssequia quotidiana qua diligentia seruari conueniat. libro. iij. ca. xix.

Obssequium spontaneū quondā fratru.

Obssequij quotidiani sta (li. iij. ca. xxi. tutum in egypto. libro. iij. ca. xxi.

Observantia monachi fm sniam beati Macharij. libro. v. ca. xli.

Obscratio est imploratio p peccatū. coll.

tata sit a quodam fratre. li. v. ca. xxxix.

Ociosi pditiones describit. li. x. ca. vi.

Ociosos tanq̃ corrupta membra fugere docet. libro. x. ca. vij.

Ociū quāta mala generet. li. x. ca. vij. et

Ociosis impartienda esibuma (xiij. nitas. libro. x. ca. xv.

Ociū docet esse fugiendū. li. x. ca. xxi.

Ociosi correptio. libro. x. ca. xvi.

Oci causa facit nō esse cōnobis. libro. x.

Oci vas vnicū p̃icit ad se. (cap. xxiij. nionis imperium. libro. iij. ca. xv.

Omibz nō oia conueniūt. colla. xxiij. ca.

Orādi disciplina. li. ij. ca. vij. (viij.

Oratio subsequens psalmū. li. ij. ca. vij.

Orationes cum quanto silentio persoluantur. libro. ij. ca. x.

Orationes cum opere manuum quomō exerceantur. libro. ij. ca. xiiij.

Orare non licet cum suspensio ab orōne.

Orationis qualitas de (li. ij. ca. xvi. scribitur. colla. ix. ca. ij.

Orationum qualitates diuerse sunt. coll.

Oratio quomō pura ac (la. ix. ca. viij. sincera esse potest. colla. ix. ca. iij.

Orationum species quadripartita. coll.

Orationes pprie dicunt (la. ix. ca. ix. quibus aliquid vouemus deo. coll. ix.

Orationum quattuor species (ca. xij. an vnicuiq̃ simul sint necessarie. coll.

Orationum species ad q̃s (ix. ca. xv. nos debeamus tendere. coll. ix. ca. xvi.

Orationum quattuor genera sunt a domino initiata. colla. ix. ca. xvij.

Orationis dominicę expositio. colla. ix.

Orationis sublimioris qualitas. colla. ix. ca. xxv.

Orationis p̃fecte stat⁹ ab antonio describitur. libro. ix. ca. xxi.

Oratio intra cubi (bit. coll. ix. ca. xxi. culū ⁊ clauso ostio deferenda. colla. ix.

Orationis tacitę ⁊ breuis (ca. xxxv. vtilitas. colla. ix. ca. xxxvi.

Oro. Deus in adiutoriu meum intende magne virtutis. coll. x. ca. x.

Opari nolentem inquietum esse necesse est. libro. x. ca. vij.

Operantur manibus qui cum apostolo

Alphabetica

sunt. libro. x. ca. ix.

Opari manibus quare voluerit ap[osto]lus.

Operari docemur verbo et (li. x. ca. x.
exemplo. libro. x. ca. xi.

Operari nolens nō māducet. li. x. ca. xij.

Operatio manuum multa vicia ampu-
tat. libro. x. ca. xiiij.

Operatus est ap[osto]lus non tm̄ sibi. s[ed] etia[rum]
alijs. libro. x. ca. xvij.

Operantes manibus p[ro] suis et aliorū ne-
cessitatibus. libro. x. ca. xxij.

Opus manū suarum concremās. li. x.

Operatio inquieta fratris (ca. xiiij.
ostenditur seni p[er] visionē. colla. ix. ca. vi

Operationis utilitas et odij detrimētū.

Opera dei miranda (coll. xiiij. ca. xij.
contremiscat homo. colla. xij. ca. xij

Opidum thenneseos describit. colla. xi.

Oido ascendendi ad pers[as] (ca. primo
fectionem. libro. iij. ca. xxxix.

Oido p[ro]ciandi erga viliā quomō arri-
piatur. colla. v. ca. xxvij

Oido specierum super orationis quali-
tate. colla. ix. ca. x.

Patientiā non debemus
sperare de aliorum virtu-
te. libro. iij. ca. xlij.

Patientia in morū emendationē nō in
solitudine consistit. libro. viij. ca. xv.

Patiētes a nemine prouocati quibus
comparentur. libro. viij. ca. xvij

Patientia fornicationis ardorem extin-
guat. colla. xij. ca. vi.

Patientiam secularib[us] et non fratribus
impēdentes sub piculo sunt. colla. xvi.

Patientiā mentientes silen- (ca. xvij.
tio fratres ad irā puocātes. colla. xvi.

Patientia ficta sepe plus (cap. xvij
ad irā q̄ s[ed] s[ed]mo puocat. coll. xvi. ca. xvij

Patientia simulata quorūdā fratrum

Patientia nō tm̄ in (coll. xvi. ca. xx.
labijs s[ed] in corde debet esse. coll. xvi. ca.

Patientia vera quemadmodū (xxij
possit acquiri. colla. xvij. ca. xij.

Patientia vera absq[ue] tribulationibus
non potest possideri. colla. xvij. ca. xiiij.

Patientie exemplū in quadam deuota

femina. colla. xvij. ca. xiiij.

Patientie grande exemplū in beato pa-
funtio. colla. xvij. ca. xv.

Patientie p[er]fectio in quo fundamento
collocetur. colla. xvij. ca. xvi.

Patientia eximia cuiusdam frat[er]is. colla.

Pasuntij cōuersatio et vi (la. xix. ca. i.
ta describitur. colla. iij. ca. primo.

Palmarum genera quibus ap[osto]ls coro-
nam agonis ascendit. libro. v. ca. xvij.

Parentum pulsio de necessarijs mona-
cho interdicitur. colla. xiiij. ca. x. et xi.

Parentum viciniam non timēt q̄ vitā
ap[osto]llo student. colla. xiiij. ca. ix.

Parentes corpore deseruisse et corde in-
tueri non p[oss]est. libro. v. ca. xxxij.

Palce p[er]suetudo quomō p[er] egyptū ob.

Pax interior et ab (huet. coll. x. ca. ij.
sinentia spiritali. libro. v. ca. xxi.

Peccati corp[us] et ei[us] mēbra describunt.

Peccator[um] p[re]teritor[um] re (coll. xij. ca. ij.
cordatio quousq[ue] sit habenda. coll. xx.

Peccator[um] obliuio utilis est (ca. vij.
p[ro]pter multa. colla. xx. ca. ix.

Peccato imunes se credētes lyppis sūt

Peccato dicen (siles. coll. xiiij. ca. vi
tes hoīem immunē duplici errore tenēt

Peccata bñ intelli (coll. xiiij. ca. vij.
gere paucor[um] est. colla. xiiij. ca. vij.

Peccatū mortale non leui s[ed] diuturna
p[er]nitidine purgat. colla. xiiij. ca. xv.

Peccati corp[us] quid sit. coll. xiiij. ca. xvi.

Peccatores immūdos q̄es sc̄ti se p[re]fessi

Peccato s[an]cti (sūt. coll. xiiij. ca. xvij.
et iusti nō sūt imunes. coll. xiiij. ca. xvij

Peccatum etiā in oratione vix declina-
ri potest. colla. xiiij. ca. xix.

Pecti euacuatio a quibus sit discenda

Perfectionis g[ra]dum (coll. xiiij. ca. xx
quō possit q̄s ascēdere. li. iij. cap. xlij.

Perfecti viri nihil debēt absolute diffi-
nire. colla. xvij. ca. vij.

Perfectiōis viam a quibus discere de-
beamus. libro. xij. ca. xv.

Perfectio absq[ue] humilitate non potest
attungi. libro. xij. ca. xxij

Perfectus vir figuraliter ambidext[er] di-

Tabula

atur. colla. vi. ca. x.
Perfectionem veram si desideramus? ad
dimissam non redeamus. colla. iij. ca. vij.
Perfectionum diuersitas. colla. xi. ca. xij.
Perfectionis ratio quibus debeat ape
riri. colla. xiiij. ca. xvij.
Persecutiones egestates iniurie q̄ vi
les sint. colla. vi. ca. iij.
Perseuerantia erga perfectionem acq̄
rendam. colla. vij. ca. vi.
Perseuerantia arrepte professionis. col
la. xiiij. ca. v.
Pena regulares disci (la. xiiij. ca. v.
plinam pretereuntium. libro. ij. ca. xv.
Pena ad horas recurrere retardantius
Penitentie plena et (libro. iij. ca. vij.
perfecta diffinitio. colla. xx. ca. v.
Penitentie fructus diuerse describu
tur. colla. xx. ca. viij.
Penitudo in quo sit habenda z in quo
non. colla. xx. ca. xi.
Penitere cupientibus doctrina multi
plex traditur. colla. xx. ca. viij.
Petere nulla debemus q̄ ea que conti
nentur in dnica oratiōe. coll. ix. ca. xxiij.
Pollutio nocturna quando reatu cō
trahat dormienti. colla. xxi. ca. v.
Pollutio nonnū q̄ diaboli factione cō
tingit. colla. xxi. ca. vi.
Pondus duplicis mensure religiosoz
Postulationes di (colla. xxi. ca. xxi.
cuntur implorationes pro pace totius
mundi. colla. ix. ca. xij.
Preceptorum legalium z euangelico
rum differentia. coll. xxi. ca. xxxij.
Precepta euangelica leniora sunt q̄ le
galia. colla. xxi. ca. xxxij.
Precepta seniorum non debent discute
re iuniores. colla. xvij. ca. iij.
Prefici alijs desiderantes nunq̄ senio
ribus subiiciuntur. colla. iij. ca. xx.
Pregliū p̄ra vitia. colla. v. ca. xxvij.
Primicias nostras offerre deo debem?
Probati diligentis (coll. xxi. ca. xxvi.
sime debent recipi ad cōnobium. libro. iij.
Professio nostra proprium (cap. xxxij.
finem habet. colla. prima. ca. ij.
Professio monachozum quibus aucto

ribus sit instituta. colla. xvij. ca. v.
Profectus spiritaliū maior in egypto
q̄ in syria conferebat. coll. xvij. ca. vij.
Professio minor cum tenotiōe magna
quanti meriti sit. colla. xix. ca. iij.
Proprietarij querela miserabilis. libro
vij. ca. vij.
Proprietarius non veretur grādia vi
tia committere. libro. vij. ca. vij.
Proprietarius permanere nō potest in
monasterio. libro. vij. ca. ix.
Prophete seducti mors propter inobe
dientiam facta. colla. vij. ca. xv.
Propositum dei principale z puiden
tia quotidiana. colla. xij. ca. vij.
Promissa plerū q̄ vtilius est interrū
pere q̄ implere. colla. xvij. ca. ix.
Promissa probatur mutata a sanctis.
ab angelis z a deo. colla. xvij. ca. xxv.
Prouentus boni non prosunt mal. nec
bonis obsunt mali. colla. xvij. ca. xij.
Pugna carnis z spūs. coll. iij. ca. xi.
Purgatiores mente sordidiores se iudi
cant. colla. xxiij. ca. xxi.
Puritatem mentis z corporis confuā
tia. libro. v. ca. x.
Puritatem cordis intente custodire do
cet. libro. v. ca. xv.
Puritatis perfecte statum quomō reti
nere possimus. libro. vi. ca. xxi.
Puritatem cordis deo parare debem?
Puritatis perfecte (libro. vi. ca. ix.
iudicium. libro. vi. ca. x.
Puritas carnis sine mundicia cordis
obteneri non potest. libro. vi. ca. xij.
Puritas q̄lit custodiat. libro. vi. ca. xij.
Puritatis vere q̄s sit finis. li. vi. ca. xx.
Puritaq̄ psequende senioz traditio. li.
Puritaq̄ castitaq̄ directio (xij. ca. xij.
nis z patie acq̄sitō. coll. iij. ca. vij. vl. xij.
Puritatem cordis tota virtute acquire
re debemus. colla. prima. ca. v.
Quadragesime ieiunium
q̄ refertur ad anni decias
colla. xxi. ca. xxv.
Quadragesima cur diuerso diernz nu
mero obseruetur. colla. xxi. ca. xxvij.

Alphabetica

- Q**uadragesima cur vocet' cu3 triginta
sex dieb3 tm̄ ieiunet. coll. xxi. ca. xxvij.
- Q**uadragesime legē sup̄grediūt p̄fecti.
- Q**uadragesime cau (coll. xxi. ca. xxix.
sa 7 initium. colla. xxi. ca. xxx.
- Q**uadragesimali tpe maxime temptan
tur monachi. colla. xxi. ca. xxvij.
- Q**uestio soluit' deuotis oratiōib3. li. v.
- Q**uestio qui sit monacho (ca. xxij
scopos 7 quis sit finis. coll. prima. ca. ij.
- Q**uestionis iam dicte solutio. colla. pri
- Q**uestio de efficientia vir (ma. ca. iij
intum. collatione. prima. ca. ix.
- Q**uestio de pseuerantia spirital' t̄xorie
- Q**uestio de cogita (coll. p̄ia. ca. xij.
tionum mobilitate. colla. p̄ma. ca. xvi.
- Q**uestio de acq̄renda vera discretione.
- Q**uestio de refectio (colla. ij. ca. p̄. ix.
nis modo. colla. ij. ca. xvij.
- Q**uestio de libero arbitrio 7 gratia dei.
- Q**uestio de eo. Caro (colla. iij. ca. xi.
concupiscit aduersus sp̄m 7 sp̄s ad
uersus carnem. colla. iij. ca. vij.
- Q**uestio quid intersit iter carnale 7 ani
male. colla. iij. ca. xvij.
- Q**uestio cur deus patiat' s̄ctos viros
a latrunculis interfici. colla. vi. ca. p̄io
- Q**uestio an reus teneat' q̄ iustū inficit
cum iustus inde meritū habeat. coll. iij.
- Q**uestio de mobilitate anime (ca. vij
7 pugna celestiu nequitiarum. coll. vij.
- Q**uestio sup̄ anime 7 demo (ca. vij.
num coniunctione. colla. vij. ca. ix.
- Q**uestio vtrū demones inter se impu
ḡ. tionis ordinez seruēt. colla. vij. ca. xvij.
- Q**uestio de differentia nequitiarum ce
lestium. colla. vij. ca. ij.
- Q**uestio quomō ad perpetuam dei me
moriā puenire possim? colla. x. ca. vij.
- Q**uestio quomō spiritales cogitatiōes
immobiliter teneant'. colla. x. ca. xij.
- Q**uestio cur affectus timoris 7 sp̄i di
catur imperfectus. colla. xi. ca. xi.
- Q**uestio de consummatione castitatis.
colla. xi. ca. xij.
- Q**uestio an corporis motum possimus
p̄mientes euadere. colla. xij. ca. ix.

- Q**uestio in quo tempore castitas perfici
possit. colla. xij. ca. xij.
- Q**uestio quare merita x̄tutū nō depus
tent' industrie labor: anq. colla. xij. ca. ij.
- Q**uestio quomō gentiles absq3 dei gr̄a
dicant' castimoniam habuisse. coll. xij.
- Q**uestio de c̄gnobij 7 solitudi (ca. iij.
nis fructu. colla. xix. ca. vij.
- Q**uestio de remedio illoz qui cito de c̄
nobij3 discesserint colla. xix. ca. xi.
- Q**uestio an castitas sicut 7 ceterę passi
ones debeant explicari. colla. xix. ca. xv.
- Q**uestio de fine p̄nitentie 7 satisfactio
nis indicio. colla. xx. ca. iij.
- Q**uestio vtrū p cordis compunctione
remiscenda sint peccata. coll. xx. ca. vi.
- Q**uestio de diuersa obseruatione qua
dragelime. colla. xxi. ca. xxij.
- Q**uinquagesime diebus cur non ieiune
tur in egypto. colla. xxi. ca. xi. et. xij.

R Ebrachiatoria mōacho rum. libro primo. ca. vi.

- R**econciliari fratrib3 debemus
- R**egnū dei 7 regnū dia. (li. vij. ca. xij
boli describitur. colla. prima. ca. xij.
- R**egularis obseruantia fm quē moduz
debeat teneri. libro primo. ca. ix.
- R**emedia p̄tra fornicationē. li. vi. ca. iij.
- R**emedia quib3 possit puritas pmanere
- R**emedia p̄tra aua (libro. vi. ca. xxij.
riciam. libro. vij. ca. xxx.
- R**emedia quib3 iram eradicare possim?
colla. xvi. ca. vi. Et libro. vij. ca. xxi.
- R**emedia quibus tristitiam extermina
re possimus. libro. ix. ca. xij.
- R**emedia contra accidia. li. x. ca. xv.
- R**emedia quibus vanam gloriam vita
re possimus. libro. xi. ca. xvij.
- R**emedia aduersus morbum superbie.
libro. xij. ca. xxxij.
- R**emedia castitatis conseruande. colla.
- R**emedium illorum qui (xij. ca. xvi.
idoneos se iudicāt ad docendum. colla
latione. xxij. ca. xvi.
- R**emedijs multis inuitamur ad eternō
salutem. colla. xx. ca. vij.

Tabula

Remissio q̄ utilis sit in aduentu fratru
 Remissionis utilita (coll. xxiij. ca. xx.
 tem iohes euāgelista narrat. coll. xxiij.
 Renunciationū singularū p. (ca. xxi.
 fectio quomō ap̄hēdēda sit. coll. iij.
 Renunciāns nō debet se ia. (ca. vij.
 ctare de relictis vel allatis ad monaste-
 rium. libro. iij. ca. iij. et. iij.
 Renunciāns male in quo differata nō
 renunciante. libro. vij. ca. xv.
 Renunciatio ap̄loz 7 p̄mitiue eccl̄ie. li.
 Renunciāns nō debet ab (vij. ca. xvij
 dicata resumere. libro. vij. ca. xxvij.
 Renunciationū tria sunt genera. colla.
 Renunciationū trium ex (iij. cap. iij.
 positio. colla. iij. ca. vi.
 Renunciātibz p̄fecte quomō cētupluz
 p̄mittat i hoc mūdo. coll. xxiij. ca. xxvi.
 Ruina duorum fratrum ob discretiōis
 imperitiā. colla. ij. ca. vi.
 Ruina subitanea nemo collabit. colla.
 vi. ca. xvij.
S Arabaitaruz principiū
 et conuersatio. collatiōe
 xvij. ca. vij.
 Sacramento corpori ch̄isti peccatores
 non oēs priuant. colla. xxiij. ca. xxi.
 Sāctos viros in quo debeamus admis-
 rari. colla. xv. ca. ij.
 Sancti viri duri ac pertinaces esse non
 possunt. colla. xvij. ca. xxvij.
 Sancti multi esse possunt. sed absq̄ pec-
 cato nemo nisi ch̄istus. colla. xxiij. ca. ix.
 Sancti oēs non similitudinez s̄z x̄itatē
 carnis peccati suscep̄t. coll. xxiij. ca. xij.
 Satisfactiōis firmū indicū. coll. xx. ca. x.
 Saxum magnum ad abbatis imperiū
 aduoluit abbas iohes. li. iij. ca. xxvi.
 Statute sufficientie parcitatem nullus
 audet excedere. libro. iij. ca. xiiij.
 Senectutis vltimę p̄seuerantia in mōa
 sterijs egyptiorum. libro. iij. ca. ij.
 Senex indiscretus desperationez addu-
 cit iuueni temptato. colla. ij. ca. xiiij.
 Serapion narrat furtum suū in iuuen-
 tute cōmissum. colla. ij. ca. xi.
 Serapion antromorphitaruz heresim

ex simplicitate contraxit. colla. x. ca. iij.
 Sermo fm audientiū meritū aliquan-
 do tribuit. colla. prima. ca. xxiij.
 Scientiam scripturaz quo studio asse-
 qui possimus. libro. v. ca. xxiiij.
 Scientia sine castitate obtineri nō pōt.
 Scientia legis ma (libro. vi. ca. xvij.
 gisterio dñi confert. colla. iij. ca. xiiij.
 Scia religiosoz. colla. xiiij. ca. primo
 Scia actuali ad spiritalē sc̄iaz puenit.
 Sciam spiritalē nec (coll. xiiij. ca. ix.
 tradere nec p̄cipe pōt aia immūda. col
 Scientiā veram mali (la. xiiij. ca. xiiij
 h̄re non possunt. colla. xiiij. ca. xvi.
 Scientia spiritalis quibus ex causis in-
 fructuosa sit. colla. xiiij. ca. xvij.
 Scientia spiritalis quomō p̄petua soli-
 ditate possit roborari. colla. xiiij. ca. xij.
 Sciētia spiritalis puritate castitatē pos-
 sidetur. colla. xiiij. ca. xvi.
 Sciē spiritalis tria sūt genera. coll. xiiij
 Scientie vere disciplinam (cap. vij.
 quō ap̄prehēdere debet. coll. xiiij. ca. x
 Scientie vere donum mādānus hō nō
 potest p̄mereri. colla. xiiij. ca. ix.
 Scriptura diuina agro optio cōpatur
 Scripturaz sanctaz (coll. vij. ca. iij
 intellectus duplici inia coniecit. colla.
 Scripturaz diuinaz m̄l (vij. ca. iij
 triplex intellectus. colla. xiiij. ca. xi.
 Scripturaz auctoritas nō debet p̄t in-
 firmoz scādālū mutari. coll. xvij. ca. xv.
 Signoz opa p̄cellit vite p̄bitas. colla.
 Sol nō occidat sup iracun (xv. ca. ix.
 diam v̄ram quō intelligat. li. vij. ca. ix.
 Solitarioz quondā vita piculosa. col.
 Solitarij q̄ opationū (la. xvij. ca. vij
 eligere debet genera. coll. xxiij. ca. iij.
 Sopore resolut? increpat. li. v. ca. xxxv.
 Spūs imūdi quō hūanis mētibz copu-
 Spūs imūdi quō (lent. coll. vij. ca. x.
 energuminis dominet. colla. vij. ca. xij.
 Spūs spūi penetrabil esse nō pōt. coll.
 Spiritibz imūdis tradi (vij. cap. xiiij.
 tos spernere nō debet. coll. vij. ca. xvij.
 Spiritibus imūdis vexati a cōmuni
 one dñica cur legent. colla. vij. ca. xxx.

Alphabetica

Spiritibus vexatos patres non repellere
 a communione. colla. vii. ca. xxx.
Spiritualis doctrine gratiam consequi
 plerumque indigni. colla. xiiij. ca. xix.
Sponsionis recordatio gignit magnam
 anxietatem. colla. xvij. ca. ij.
Sponsionis anxietas in somnem cogit
 ducere noctem. colla. xvij. ca. iij.
Spōsio in speleo presepis dñici facta.
Status septuplex (colla. xvij. cap. v.
 dirigens ad salutem. colla. xiiij. ca. v.
Studium habendi proprium miserabile. li.
Supbie duo sunt genera (iij. ca. xv.
 libro. xij. ca. ij.
Superbia omnes virtutes aufert. libro
Superbia de archangelo (xij. ca. iij.
 fecit diabolus. libro. xij. ca. iij.
Supbia omnium vitiarum fomites germinat.
Superbie vitium tempo (li. xij. ca. v.
 re et origine primum est. libro. xij. ca. vi.
Superbie malum ipsum deum aduersa-
 rium habet. libro. xij. ca. vij.
Supbiam diaboli christus sua humili-
 tate extinxit. libro. xij. ca. viij.
Supbiam quod superare possimus. li. xij.
Supbia anima subdit dia- (ca. ix.
 bolis illudenda. libro. xij. ca. xxij.
Superbia spiritualis impugnat etiam car-
 nales. libro. xij. ca. xxij.
Supbie carnalis descriptio. li. xij. ca. xxv.
Supbia cuiusdam fratris. li. xij. ca. xxvij.
Supbia tepefactus alijs pesse desiderat
Supbia quomodo vince (li. xij. ca. xxx
 re possimus. libro. xij. ca. xxxi.
Supbia quomodo per veram humilitatem
 possit extingui. libro. xij. ca. xxxij.
Supbie huiusmodi confusio. colla. xij. ca. xvij.
Suscipiens in ordine quomodo pbe-
Suscipiendi cur secum (li. iij. ca. iij.
 bil permittantur inferre. libro. iij. ca. iij.
Suscepti cur suis exuant et alijs indua-
 tur vestimentis. libro. iij. ca. v.
Suscepti cur non statim permittantur
 commisceri fratribus. libro. iij. ca. vij.
Tranquillitas cordis in
 quo consistat. li. viij. ca.
 pitulo. xvi.

Tranquillitas cordis quantum sit ap-
 petenda. colla. prima ca. vij.
Tranquillitas cordis absque humilitate
 non acquiritur. colla. xvij. ca. xij.
Temptatos blanda consolatione debe-
 mus reficere. colla. ij. ca. xij.
Temptationum tolerantia a solo deo tri-
 butur. colla. iij. ca. xvij.
Temptationum solatio. colla. vij. ca. vi.
Temptantur omnes homines triplici ratione
Temptatio abbatis (colla. vi. ca. xi.
 moysi. colla. vij. ca. xxvi.
Temptari nullus sine dei permisso cre-
 dendus est. colla. vij. ca. xxvij.
Temptationibus temporalibus non sub-
 iecti miserrimi sunt. colla. vij. ca. xxx.
Temptationibus deus virtutes huma-
 ni arbitrii experitur. colla. xij. ca. xij.
Temptationum incurfusio quid utilitatem
 conferat. colla. xxij. ca. xv.
Temptari cur permittat deus quod ad re-
 sistendum infirmos nouit. colla. xij. ca. xiiij.
Tepidorum negligentiam describit. colla.
Tepidi monachi deterio (iij. ca. xij.
 res censeant secularibus. colla. iij. ca. xix.
Testamentum abbatis iohannis. libro
Testimonia contra spi- (v. ca. xxvij.
 ritum accidia. libro. x. ca. vij.
Testimonia contra eos qui abdicata re-
 petunt. libro. vij. ca. xij.
Testimonia quibus apostolus precipit opari
Testimonia salomonis (li. x. ca. xix
 contra accidiam. libro. x. ca. xxi.
Testimonia contra vanam gloriam. li. xi. ca. xij.
Testimonia de eo quod nihil boni sine ad-
 iutorio dei perficere possit. li. xij. ca. xvi.
Testimonia super significatione octo vi-
 tiorum. colla. v. ca. xxv.
Timore dei ascenditur ad charitatem.
 libro. iij. ca. xxxix.
Timoris dei perpetuitas a deo confertur.
 colla. iij. ca. xvij.
Timor qui charitatis magnitudine ge-
 neratur. colla. xi. ca. xij.
Timor perfectus et imperfectus elucidatur.
Tristitia quantum (colla. xi. ca. xij.
 dispendium inferat. libro. ix. ca. primo.

Tabula

- T**risticia quō debeat curari. li. ix. ca. ij.
Tristicia anime cui comparet. libro. ix. capitulo. ij.
Tristicia vñ generetur. libro. ix. ca. iij.
Tristicia que desperationem importat. libro. ix. ca. ix.
Tristicia in quo sit nob̄ utilis. libro. ix. capitulo. x.
Tristicia que sit scđm deūz et que scđm diabolū. libro. ix. ca. xi.
Tristicia triplex salutaris dicitur. alię noxię. libro. ix. ca. xij.
Tristicia et ira etiā solitarios vexat. colla. v. ca. ix.

Uanagloria temptat in parte carnali et spirita. li. libro. xi. ca. ij.

- U**anagloria multiplex est. li. xi. ca. iij.
Uanagloria impugnat a dextris et a sinistris. libro. xi. ca. iij.
Uanagloria cui cōpetur. libro. xi. ca. v.
Uanagloria nec beneficio solitudinis extinguitur. libro. xi. ca. vi.
Uanagloria cum delecta fuerit acius resurgit ad luctamen. libro. xi. ca. vij.
Uanagloria nec lreemo nec etate deferuet. libro. xi. ca. vij.
Uanagloria mixta virtutibus periculosoꝝ est. libro. xi. ca. ix.
Uanagloria quibus modis monachū pulset. libro. xi. ca. xij.
Uanagloria quomodo suggerat clericatus gradum. libro. xi. ca. xij.
Uanagloria et superbia sine ministerio corporali perficiuntur. coll. v. ca. vij.
Uanagloria quomō mentem inebriet. libro. xi. ca. xv.
Uanagloria in q̄ sit. (libro. xi. ca. xv. utilis. coll. v. ca. xij).
Uanagloria in verbo dei omni cautione debet vitari. coll. xij. ca. xvij.
Uanagloriū nō possunt vere scientię donum promereri. coll. xij. ca. ix.
Uenialibus peccatis carere non possunt. colla. xij. ca. xij.
Uenialium peccatorum nūq̄ deesse poterit pgnitudo. coll. xx. ca. xi.

- V**erbum dei superbi et tepidi negligenter audiunt. colla. xij. ca. xij.
Verbum dei predicantes et operibus visiosis inherentes. colla. xij. ca. xvi.
Veritas optimū examen. coll. xvi. ca. x.
Veritas quibusdam nocuit et mendacium profuit. colla. xvij. ca. xx.
Vestis mōachorum qualis esse debeat. Vestimenta noui (libro pmo. cap. ij. cioꝝ quare referuntur. libro. iij. ca. vi).
Vestigia et monita quorum imitari debemus. colla. ij. ca. ix. et x.
Vitiorum cause pene ab omnibus ignorantur. libro. v. ca. ij.
Vitia curari non possunt nisi cause eorum fuerint publicate. libro. xi. ca. xvi.
Vitiorum expositio que per superbiam generantur. libro. xij. ca. xxvij.
Vitia que extra naturalem motum contrahuntur a nobis. libro. vij. ca. v.
Vitia naturalia sine creatori iniuria insunt nobis. libro. vij. ca. iij.
Vitia octo principalia. coll. v. ca. ij.
Vitiorum duo sunt genera. et quadrigenta efficientia. coll. v. ca. iij.
Vitij vniuscuiusq̄ q̄litas et origo describitur. colla. v. ca. xi.
Vitia quomodo diuerso certamine expugnare debeamus. colla. v. ca. xij.
Vitiorum de victoria extolli non debemus. colla. v. ca. xv.
Vitia non nisi dei auxilio superantur. Vitiōū terras possi. (coll. v. ca. xv. dere quō nobis vtile sit. coll. v. ca. xxij).
Vitij possēsi miserationes sunt appetiētijs. colla. vij. ca. xxij.
Vitia tribus modis vincūt. coll. xi. ca. vi.
Vitę nrę directio ex deo est. coll. iij. ca. xij.
Vigilias quomodo extendant patres usq̄ ad lucem. libro. ij. ca. xij.
Vigilie sabbati pascalis modus et ordo. Vigilias lōgas p. (li. iij. ca. vij. et. ix. fest. ppter x̄bi diuini auditū. coll. xvij).
Virginum gloriam habere (ca. pmo volētes qd facere debeāt. coll. xxij. ca. vi).
Virtutem quamlibet a quo expectere debeamus. libro. v. ca. iij.

Alphabetica

Virtutum perfectionem nemo suis viri-
bus potest obtinere. li. xij. ca. x. xi. et. xij.
Virtutum actio sed non merces eorum
cessabit. colla. prima. ca. x.
Virtutum parturitio qua ab una ascen-
ditur ad aliam. colla. xiiij. ca. xvi.
Viros sanctos cur permittat deus iter-
fici a latronibus. colla. vi. ca. ij.
Vite probitas precellit signorum opera
Vitionum multa sunt ge. (coll. xv. ca. ix.
nera qbo de? punit peccatores. coll. vi.
Vocatio samuel. coll. ij. ca. xiiij. (ca. xi.
Vocatio pauli apostoli. colla. ij. ca. xv.
Vocationum tria sunt genera. coll. ij. ca. ij.
Vocationum trium expositio. coll. ij. ca. .
Vocationum gratia multi. (iiij. et. v.
plex ostenditur. colla. xiiij. ca. xv.
Voluntatis boni effectus a domino co-
donatur. colla. ij. ca. xv.
Voluntatis boni initium et consumma-
tio a domino est. colla. ij. ca. xix.
Voluntas nostra que sit inter concupi-
scentiam carnis et spūs ponitur. colla.
iiij. ca. xij.
Voluntas nostra bona absqz gratia dei
non dirigitur. colla. xiiij. ca. ix.
Voluntatem bonam an sequatur vel p-
cedat gratia dei. colla. xiiij. ca. xi.
Voluntas bona nec semper gratie nec
semper homini est deputanda. coll. xiiij.
cap. xij.
Voluntatem propriam subijciens fratri
fortis et san? dicitur. colla. xvi. ca. xxiij.
Voluntas operantis non pcellus ope-
ris debet intueri. colla. xvij. ca. xi.
Voluntatis contemptus obstinatio reti-
neri non debet. colla. xvij. ca. xxiij.
Voluntatis et non tantum facti inspector
est deus. colla. xvi. ca. xxiij.
Vtilitas que nobis de incentiuis estibo
generatur. colla. xij. ca. v.
Vtilitas que sit in naturalibus vitijs. li-
bro. vij. ca. ij.
Vtile nobis est interdum derelinqui a
domino. colla. iiij. ca. vi.
Vtilitas pugne carnis et spiritus. colla.
tione. iiij. ca. vij.

Vtilitas que ex colluctatione carnis et
spiritus oritur. colla. iiij. ca. xij.
Vixorem hortatur ut abrenunciet thxo-
nas. colla. xxi. ca. viij.
Vixorem dimittit et ad monasterium per-
uolat. colla. xxi. ca. ix.

Xpūs quomodo solus
absqz peccato temptat?
sit. colla. v. ca. v.

Xpūs qua ratione temptatus sit a dia-
bolo. colla. v. ca. vi.
Xpūs cur aut humilis aut glorificatus
appareat. colla. x. ca. vi.
Xpūs non tantum facti sed et voluntatē
inspector est. colla. xvi. ca. xxiij.
Xpūs sol? absqz peccato. coll. xxiij. ca. ix.
Xpūs sol? absqz vulnere peccati viciat
diabolum. colla. xxiij. ca. x.
Xpūs solus venit in similitudinem car-
nis peccati. colla. xxiij. ca. xi.
Xpūs temptatur in vitijs quibus et pri-
mus homo temptatus est. coll. v. ca. vi.
Ypocrisis utilis beati Pauli apo-
stoli. colla. xvij. ca. xx.

Explicit registrum.

Quos opus hoc libros teneat cognoscere si vis.
Et quid quisq; tonet: subscriptos plege versus.

Cesaris imperio famuletur rhomulus orbis:
Et paribus studiis sub materialibus armis
Miles teutonicus sibi seruiat atq; latinus:
Augens rem publicam cōsuetō roborē nostrā.
Ast ego vir tenuis non vtens talibus armis:
Perpetuis votis cum fratribus odilo nostris
Augusto opto meo deuotus tempore cuncto:
Vitam virtutem pacem simul atq; salutem.
Et ne cum pacis sibi bella gerenti inimicis
Semper amans ocij videar minus auxiliari:
Offero de nostris quoq; spiritualibus armis
Munus perparū: sed eorum mentibus aptū:
Militie sacre decorat quos balthēus ille:
Lhus? discipulos quo iussit cingere lumbos.
En tibi quesitos iam dudum dīne libellos:
Implens promissum: collegi corpus in vnū:
Vnius ore viri quos spiritus inclytus auctor
Obtulit ecclesie: diuo pro munere matris:
Que sine fine suis eterno prospicit vsu.
Deniq; bis senos presenti corpore libros
Aspicias queso: sequitur q̄ congruus ordo.
Prim? habet: mōachis habit? q̄s debeat esse.
Regula psallendi q̄s modus dat inde secūdo.
Tertius hoc iterum describit plenius ipsum.
Informatq; nouos p singula quart? alūnos.
Octo q̄ dē reliqui quos cernis adhuc supesse:
In se concludunt numerum totidem vitioꝝ:
Persequit? q̄s suū pprio syntagmate monstꝛ
Vnuquisq; liber: dans q̄d sit cui v̄e cauendū.
Hos collata patrum celebri sermone priorum

In duplici forma comitantur his duodena.
Horū quodq; tibi quid honestū pferat audi.
Primus enim moyses in primis scire duobus
Dat: que sit destinatio: debeat aut fore finis:
Discreteq; iubet super omnia viuere fratres.
Pasnuai? monachū docet inde relinq̄re mūdū.
Corporis illecebre dāuele dicente resiste.
Serapion iterum notat octo lues vitioꝝ.
Sanctoꝝ loquitur de morte theodoꝝ abbas.
Carpis impbitas sathane vaga mēlq; sereno:
Et de spiritibus traduntur multa sinistris.
Hortatur fratres ysaac collatio bina:
Orandum pure cum cordis simplicitate.
Quid sit perfectū: quid castum: quid v̄e parari
Seruariq; deo valeat custode: docemur
Collatis trinis p̄ceptoris chremonis.
At summi veri diuina cognitione:
De q̄s charismatib; pferit ubi nesteros abbas.
Dictat amicitie ioseph firmissima iura:
Monstrans p̄terea que diffinitio vera.
Ast genera hinc pyamō tria p̄seq̄t mōachoꝝ.
Vitę cōmunis de fine vel anachoretis:
Colloquitur salubris collatio multa iohānis.
Crimina purgandi condīs p̄cepta pynusi.
Viuere maiori venia quinquagesimali
Tempore concedit theonas: absoluit 7 illud:
Accedant nobis quare fantasmata noctis:
Et cur sepe malum quod nolum? hoc operam.
Concludunt omnes senioꝝum traditiones
Sermones abrahę: de carnis lege domande.

Prefatio

Incipit prefatio beati Johan-
nis heremite qui Cassianus di-
citur in duodecim libros de in-
stitutis cenobiorum et de octo
principalium vicioꝝ remedijs

Ceteris

instrumēti nar-
rat hystoria sa-
pientissimū sa-
lomōnem post
acceptam diui-
nitatis sapiētia-

prudentiamq; multam nimis et latitu-
dinem cordis quasi arenam maris innu-
merabilem ita ut domini testimonio nul-
lus ei similis retro actis temporib; extitisset
neq; post eū surrecturus esse dicatur
illud magnificū dñō templum extruere
cupientem alienigene regis tyri auxiliū
poposcisse. Qui misso ad se hyram filio
mulieris viduę quicquid diuina sapia
suggerente p̄clarum in templo dñi vel i
sacris vasis moliebat. ministerio ei⁹ ac
dispositione p̄fecit. Si ergo ille vniuer-
sis regnis terre sublimior principatus et
israelitici generis nobilior excellentiorq;
p̄genies illaq; sapientia diuinitus inspi-
rata que cunctoꝝ orientaliū et egyptio-
rum disciplinas et instituta supabat ne
quaq; pauperis atq; alienigene viri cō-
siliū dedignat recte etiam tu his eru-
ditis exemplis beatissime papa castor
verum ac rationabile deo templū nō la-
pidibus in sensibilib; sed sanctorū viro-
rum cōgregatione nec temporale et cor-
ruptibile sed eternū atq; inexpugnabile
edificare disponēs vasa etiam preciosis-
sima dñō cupiens cōsecrare non multo
auri metallo argentiue conflata. q̄ post
rex babilonius capta concubinarū sua-
rum ac principum deputet voluptati sc̄z
animabus sanctis que innocentie insti-
cie et castitatis integritate fulgētes regē
christum in semetip̄is circūferant cōmo-
rantem egenuū me omīq; ex parte pau-

perimum ad cōmunionē tanti operis
dignaris adsciscere In prouincia siqui-
dem tua cenobioꝝ ex parte orientaliū
maximeq; egyptioꝝ volens instituta
fundare cum sis ip̄e cunctis virtutibus
scientiaq; p̄fectus et vniuersis ita refer-
tus diuitijs spiritualibus ut p̄fectionem
querentib; satis abundeq; non mō tu⁹
sermo sed etiam sola vita sufficiat ad ex-
emplum me q̄z elinguem et pauperē ser-
mone atq; scientia ut aliquid ad exple-
mentum tui desiderij de inopia sensus
mei conferam poscis precipisq; ut insti-
tuta monasterioꝝ que p̄ egyptum ac pa-
lestinam custodiri cōspeximus ita ut ibi
nobis a patribus tradita sunt q̄uis im-
perito digeram stilo non leporem sermo-
nis inquires in quo ip̄e adprime es eru-
ditus sed sanctorū simplicem vitam sim-
plici sermone fratrib; in nouello mona-
sterio tuo cupiens explanari. Qui rei q̄n-
tum me pius ardor desiderij tui puocat
obedire tantū p̄multiplices esuum mo-
les volentem obtemperare deterrent. Qui
mum quia nec vite mee ita equiparant
merita ut cōfidam meres tam arduas
tam obscuras tam sanctas digne posse
animo ac mēte complecti. Sedo qd̄ ea
que a puericia nostra inter eosdem cōsti-
tuti atq; ip̄oꝝum icitati quotidianis ad-
hortationibus et exemplis vel agere tem-
ptauimus vel didicimus vel visu perce-
pinus minime iam possum⁹ ad integrū
retinere tot annoꝝ circulis ab eozū con-
sortio et imitatione conuersationis ab-
stracti presertim cū harū rerum ratio ne
quaq; possit ociosa meditatione doctri-
naq; laborum vel tradi vel intelligi vel
memoria contineri totū namq; in sola ex-
perientia vsuq; consistit et quemadmo-
dum tradi nisi ab expto non queunt ita
nec percipi quidem vel itelligi nisi ab eo
qui ea pari studio ac sudore apprehēde-
re elaborauerit possunt que tamen si col-
latione iugi spiritaliū viroꝝ frequēter
discussa nō fuerint et polita cito mēq; re-
trorsum icuria dilabūt. Tertio quia id

Quibus
vendo

Trin

Secu

Totū nā
tia usq;

Tertia

A

Abbatie florentine 24

Prefatio

ipsum quod vterque non pro merito rei sed pro presentis temporis statu possumus reminisci. Imperitior sermo congrue non valet explicare. Huc accedit quod super hac re viri et vita nonobiles et sermone scientiaque preclari multa iam opuscula desudant. sanctum basilium et hieronymum dico aliosque nonnullos quorum anterior sciscitanti fratribus super diversis institutis vel questionibus non solum facundo verum etiam diuinarum scripturarum testimoniis copioso sermone respondit. alius vero non solum suo elucubratos ingenio edidit libros. verum etiam greca lingua digestos. in latinum prout eloquium. Post quorum tam exuberantia eloquentie flumina possem non immerito presumptionis notari. si aliquid stillicidii huius inferre temptassem. nisi me hec fiducia tue sanctitatis animaret et sponsio. quod vel tibi hec nuge forent accepte qualescunque sunt. valeas congregationi fratrum in nouello tamen monasterio commorantibus deputares. Qui si quid a nobis minus forsitan caute platur fuerit. et pie relegat et cum venia indulgentiore sustentet. si dem potius mei sermonis quam venustatem eloquii requirentes. Quapropter beatissimi papae. vnicuique religionis et humilitatis exemplar. tuis precibus animatus. huius vires ingenii mei opus quod iniungis aggrediar. et ea quae omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris. utpote quae audita potius quam experta describere temptauerunt. velut rudi monasterio. et veritate sitiētibus itimabo. Nec plane mirabilis dei signorumque narrationem studio cōtexere. quae quibus multa per seniores nostros et incredibilia non solum audierim. verum etiam sub obtutibus nostris perspererimus impleta. tamen his omnibus permixtis. quae legentibus propter admirationem nihil amplius ad instructionem perfecte vite conferunt. instituta eorum tantummodo ac monasteriorum regulas. maximeque principalium viciorum quae octo ab eis designantur originēs et causas. curationesque huius traditiones eorum. quantum domino adiuvante potuerit.

ro fideliter explicare contendam. Propositum siquidem mihi est. non de mirabilibus dei sed de correptione morum nostrorum et consummatione vite perfecte. huius ea quae a senioribus nostris accepimus pauca disserere. In eo quod preceptum tuis satisfacere studebo. ut si quid forte non huius typi maiorum antiquissima constitutione fundatum. sed pro arbitrio vniuscuiusque instituentis monasterium vel diminutum vel additum in istis regionibus comprobauero. huius eam quam vidimus monasteriorum regulam per egyptum vel palestinam antiquitus fuisse datorum. fideli sermone vel adiciam vel recidam. De quibus enim credas rationabili quod propria vel perfectius constitutionem novellam in occidentis galliarum partibus reperire potuisse. quam illa sunt instituta. in quibus ab exordio predicationis apostolice a sanctis ac spiritualibus patribus fundata monasteria ad nos usque perdurant. Illam sane moderationem opusculo huic inferre presumam. ut ea quae huius egyptiorum regulam. seu pro asperitate aeris seu pro difficultate ac diuersitate morum impossibilia in his regionibus vel dura vel ardua comprobauero. institutis monasteriorum quae per palestinam vel mesopotamiam habentur. aliquatenus temperem. quod si rationalis possibilitum mensura seruet. eadem observantia perfectio est etiam in impari facilitate.

Explicit prefatio. Incipiunt capitula libri primi de habitu monachi.

Cap. primum

- P**roemium
iij **D**e cingulo monachi
iij **D**e veste monachi.
iij **D**e cucullis egyptiorum.
v **D**e collobiis egyptiorum
vi **D**e rebachiatoriis
vij **D**e matoribus comam
vij **D**e mellote et pelle caprina
ix **D**e baculo
x **D**e calciamentis eorum
xi **D**e temperamento observantiae quae huius aeris qualitatem vel usum

Liber primus de habitu monachi

provincie sit tenenda.

xij **D**e cingulo spiritali et sacro ipsi.

Explicium capitula.

Incipit liber primus de habitu monachi

Omnis ac re-

gul monasteriorum dicitur. unde competens tonante deo quod et ipso habitu monachorum sumemus exordium. Quorum interiorum cultum persequantur tunc poterimus exponere cum exteriori ornatu sub oculorum depinxerimus obtutibus.

De cingulo monachi. Cap. ij.

Itaque monachum ut militem chasti in pectus sui belli positum. accinctis lumbis iugiter oportet cedere. Hoc enim habitu etiam illos ambulare quod in veteri testamento pfectio. nis huius fundare primordia. helyam scilicet et helisei. divinarum scripturarum auctoritate monstrat. ac deinceps principes auctoresque testamenti novi. iohannem videlicet petrum et paulum. ceterosque eiusdem ordinis viros taliter incessisse cognoscimus. Quorum priorum quod in veteri testamento agnitatis iam flores et castimonie continentique prefigurabat exempla. cum fuisset a domino missus ad increpandos nuncios ochozie sacrilegi regis israel. eo quod egritudine prepediret super statu salutis sue beelzebub deum accaron consulere destinasset. et idcirco eis occurrens idem propheta descensus de lecto eius in quo penderat denegasset. de cubenti regi exposita vestitus quietate comperit est. Reversos enim ad se nuncios ac referentes sibi prophete suam. sciscitatus est cuius esset figure et habitus viri qui occurrisset eis. et locutus fuisset huiusmodi verba. Vir inquit pilosus. et zona pelliacea accinctus renibus. Ex quo habitu pfectum rex contemplatus hominem dei ait. Helias exhibites est. cone vix indicio et hirsuti cultique corporis specie vix dei indubitate

agnoscere. eo quod istud ei inter tot israelitici populi milia commoranti. cultus proprius ac velut quoddam impressus speciale signum perpetuo cohereret. De iohanne quod veteri novique testamenti velut quoddam sacratissimum limes finis initiumque processit. ita evangelista narrante cognoscimus. Ipse autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum. et zonam pelliceam circa lumbos suos. Retro etiam in custodia carceris ab herode tetrarcha. et ad necem die postero perducendo. angelolo assistente precipit. Precingere et calciate caligas tuas. Quod ut faceret nequaquam monuisset eum angelus dei. nisi vidisset eum ob refectionem nocturne quicquam paulisper de secta membra solita cinguli obstrictione laxasse. Paulum quod ascendente hierosolimam et pertransivisse in vincula mittendum. agabus propheta repiciens cesaree. blato ei cingulo manus suas ligans ac pedes. ut gestu corporis sui passionis eius prefiguraret iniurias. ait. Nec dicit spiritus sanctus. Vix cui est zona hec. sic alligabunt indei in hierusalem. et tradent in manus gentium. Quod vix quod a propheta preteriri nunc potuisset dicente. vix cui est zona hec. nisi paulus eam lumbis suis indefinenter solitus fuisset aptare.

De veste monachi. Cap. iij.

Uestis quod sit monachi quod corpus protegat tamen ac repellat nuditate verecundia. et frigori retundat iniuriam. non quod semivaria vanitas aut elationis enutriet. ita eodem apostolo predicante. Habentes autem alimenta et opimenta his preteritis simus. Opimenta in quibus non vestimenta. ut quibusdam latinis exemplaribus non proprie continetur. id est quod corpus opiant tamen non quod amictus gloria blandiant. ita vilia ut nulla coloris vel habitus novitate inter ceteros huius prepositi viros habeant insignia. ita studiosis accuratioribus aliena. ut nulli rursus sint affectaque incuria sordibus decolora. Pro stremit sic ab huius mundi separant ornatu. ut cultui suorum dei in omnibus communia prenerent. Quicquid enim inter famulos dei presumit ab uno vel paucis. nec catholice promeretur corporis fraternitatem tenet. aut superfluum

Matth. 3
& Marc. 1

Act. 12.

Act. 21.

Quorum

4 Reg. 1.

9 Nitid
diten

Liber primus

aut elatum est. 7 ppter hoc noxiū iudicā-
dum est. magisq; specie vanitatē q̄ xtu-
tis ostentās. Et idcirco hec q̄ nec a vete-
ribz sanctis q̄ hui⁹ p̄fessionis fundamē-
ta iecerūt. neq; a patribz n̄ri t̄p̄isq; eorūz
per successiones instituta nūc vsq; custo-
diunt. tradita videmus exēpla. vt super-
flua 7 inutilia nos q̄z refecare pueniet.
Vobrem cilicinā vestem velut circūspe-
ctam cunctq; atq; notabilē. 7 q̄ ex hoc ip̄o
n̄ solū nulla sp̄ni possit emolumēta pfer-
re. sed etiā elationis concipe vanitatez.
q̄q; ad necessarij operis exercitiū in q̄ mo-
nachū sp̄ impigrū expeditūq; oportet i-
cedere. inhabilē atq; inepta sit. omnimo-
dis refutarunt. Qd si q̄sdam h̄ amictu
circūdatos audim⁹. p̄bables extitisse. n̄
ex eo nobis monasterioz est regula san-
cienda. vel antiq̄ sanctorū patrū sunt p-
turbanda decreta. qd pauci p̄sumentes
aliarū virtutū p̄uilegio. ne in his quidē
quē nō fm catholicā regulā ab eis vsur-
pata sunt. replendi debere credunt. Se-
nerali nanq; oīm constitutōni. paucorū
nō debet preponi nec p̄iudicare sentētia.
Illis cū debemus institutū ac regulā indu-
bitatā fidē 7 indiscussā obedientiāz p-
oīa cōmodare. nō quas paucorū volun-
tas itulit. s; q̄s vetustas t̄toz tempoz.
7 innumeritas sanctorū patrū concor-
di definitiōe in postez p̄pagauit. Nec h̄
sane p̄iudicare nob̄ debet ad quotidīāe
cōsolationis exemplū. qd vel ioram sacri
legis rex isrl̄ cateruis hostiū circūsept⁹.
scissa veste ciliciū habuisse p̄hibet intrin-
secus. vel qd ninivite ad mitigandā dei
fniām q̄ in eos illata fuerat per p̄phetā.
cilicij asperitate velati sunt. cū 7 ille ita i-
trinsec⁹ latente indutus eo fuisse mōstre-
tur. vt nisi scisso desup vestimēto a nemi-
ne p̄rlus potuisset intelligi. 7 isti eo tem-
pore operimentū cilicij ostentarēt. q̄ cūq;
super iminēte vr̄b eūsione lugentibz. eo.
demq; amictu circūdat⁹. null⁹ possz a q̄-
quā ostentatiōe notari. Quia nisi in so-
lens sit diuersitas. nō offendit equalitas.
Decucullis egyptiorū. La. iij.

4. Reg. 6.

Jone 3

Sunt p̄terea quedāz in ip̄o egy-
ptiorū habitu. nō tm̄ ad cu-
ram corporis quantū ad morū
formulam congruentia. quo simplicita-
tis 7 innocentie obseruantia etiā in ip̄a
vestitus qualitate teneat. Cucullis nan-
q; per paruis vsq; ad cernicis humero-
rumq; demissis cōfinia. quibz tm̄ capi-
ta contegant. indefinent diebz vtuntur
ac noctibz. scz vt innocentia 7 simplicita-
tem paruulorū iugit custodire etiā imi-
tatione ip̄ius velamīs commoneantur.
Qui reuersi ad infantia christi cunctis
horis cū affectu ac virtute decātāt. Do-
mine nō est exaltatū cor meuz. neq; elati
sunt oculi mei. neq; ambulauī magnis
neq; in mirabilibz super me. Si non hu-
militer sentiebā. sed exaltavi aīam meā.
Sicut ablactatus ē super matre sua.

De collobijs egyptiorū. Cap. v.

Collobijs q̄z lineis induti q̄ vix
ad cubitoz ima pertingunt. nu-
das de reliquo circūferunt ma-
nus. vt amputatos habere eos actus et
opera mundi hui⁹ suggerat abscissio ma-
nicarū. 7 ab omni cōuersatione terrena
mortificatos eos velaminis linei doceat
indumentū. audiantq; per hoc a postolū
quotidie dicentē sibi. Mortificate mem-
bra v̄ra q̄ sunt super terram. Illud q̄z ip̄o
habitu p̄testate. Mortui cū estis. et vita
vestra abscondita est cum christo in deo.
Et itez. Vno aut iam nō ego. viuit ve-
ro in me christus. Mibi quidem mūdus
crucifixus est. 7 ego mundo.

Cat. 3

Ibidē

Gal. 2.

Ibi. 6.

Derebrachiatorijs. Cap. vi.

Est etiā resiculas duplices.
lanceo plexas subtegmie. quas
greci analatoys. nos x̄o succi-
ctoria seu redimicula vel p̄prie erebrachi-
atoria possum⁹ appellare. Quę descēde-
tia per summa cernici 7 a lateribz colli di-
uisa. vtrarūq; alay sinus ambiūt. atq;
hinc inde succingūt. vt p̄stringentia la-
titudine vestimēti ad corp⁹ cōtrahāt at-
q; cōiungant. 7 ita p̄strictq; brachijs im-
pigris ad omne op⁹ expeditūq; reddātur

απαλα
Bova

4. R.

de habitu monachi

Act. 20
2 Thes. 3
illud apostoli preceptum studentes omni virtute complere. Quia non solum mihi sed etiam his qui mecum sunt ministraverunt manus iste neque gratis panem ab aliquo manducauimus sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes ne quem vestrum grauaremus. Et si quis non vult operari nec manducet

De maioribus eorum. Cap. vii.
Post hoc angusto palliolo tam amictus humilitatem quam vilitatem precij copendiumque sectantes colla pariter atque humeros teguntque maiores tam nostro quam ipsorum nunc cupantur eloquio et ita planeticari atque birorum precia simul ambitionemque declinant.

De melote et pelle caprina.

Capitulum viii.
Ultimus est habitus eorum pellicis caprinae quae melotes vel perera appellatur et baculus qui gestatur ad imitationem eorum qui professionis huius praefigurauere lineas in veteri testamento. De quibus apostolus. Circueuerunt inquit in melos et in pellicibus capris egentes agustati afflicti quibus dignum non erat mundus in solitudinibus errantes et in montibus et in speluncis et in cauernis terre. Qui tamen habitus pellicis caprinae significat mortificata omni petulantia carnalium passionum debere eos in summa virtutum grauitate consistere nec quicquam petulcentiae vel calidum iuuentutis ac mobilitatis antiquae in eorum corpore residere

De baculo. Cap. ix.

Mam et baculum gestasse eosdem viros etiam helisens qui vnus ex ipsis est docet cum dicit ad gregem puerum suum mittens eum ad suscitandum filium suum. Tolle baculum meum et currens vade pone eum super faciem pueri ut viuat. Quae vnus non dedisset ei propheta gestandum nisi eum manu sua solitus esset iugiter circumsistere. Cuius gestatio spiritualiter monet nunc quod debere eos inter tot oblatras vicioz canes et inuisibiles nequitia-

rum spiritualium bestias inermes incedere de quibus beatus dauid liberari postulant dicit ne tradas domine bestiis animam confitentem tibi sed irruentes eas retundere cruce signaculo ac longius propulsare atque aduersum se seuentes iugi memoria domine ce passionis et imitatio eius illius mortificationis extinguere.

De calciamentis eorum. Cap. x.

Calciamenta vero velut indicta euangelico precepto recusantes cum infirmitas corporis vel matutinus hyemis rigor seu meridiani estus feruor exegerit tamen caligis suos muniant pedes. hoc interpretantes vsu earum vel dominica permissione signari ut si in matutino constituti cura et sollicitudine carnis huius omnimodis exuti esse non possumus nec ab ea penitus spualem absolui salutem occupatione leui et implicatione tenui necessitate corporis explicemur ne vel animam per pedes qui expediti ad spiritalem cursum et predicandam euangelij pacem esse debent parati quibus post odorem vinctorum christi currimus et de quibus dauid cucurri in siti et hieremias ego autem non laboravi te sequens mortificans huius seculi curam patiamini inuolui de his scilicet cogitantes quod non ad supplendam necessitatem naturae sed ad superflua noxiamque pertinet voluptatem. Quod ita implebimus si secundum apostolum carnis curam non fecerimus in desideriis. Quibus tamen caligis quamque licito vtantur utpote domini mandato precessis neque quod tamen pedibus eas inherere permittunt cum accedunt ad celebranda seu percipienda sacrosancta mysteria illud estimantes etiam secundum scriptam custodiri debere quod dicit ad moysen vel ad iesum filium naue. Solue corrigiam calciamenti tui locus enim in quo stas terra sancta est.

De temperamento obseruatione quam secundum aerum qualitatem vel vsu per totam vitam sit tenenda. Cap. xi.

Hec dicta sunt ne quod praemissis de egyptiorum habitu videamur deter a nobis tenenda sunt illa

Capitula

tmō q̄ vel locoꝝ situs vel puicie vsus
admittit. Nā neqꝫ caliginos neqꝫ colo-
bijs seu vna tunica esse ptentos hiemis
pmittit asperitas. z parvissimi cuculli ve-
lumen vel meloꝝ gestatio densum ponit
q̄ edificatiōē vllā videntibꝫ compara-
bit. Quā p̄ illa tm̄ q̄ superiꝫ cōmemo-
rauimꝫ q̄ sunt z hūilitati pfessionis
nr̄e z q̄litati aerū congruentia a nob q̄
affectāda censemꝫ. vt ois summa nostri
velitus non in nouitate habitꝫ q̄ possit
offendiculū homibꝫ seculi huiꝫ inferre.
sed honesta in vilitate consistat

**De cingulo spiritali et sacramē-
to ipsius.** **Cap. xij.**

His itaqꝫ vestimeꝫ christi miles
indutꝫ nouerit p̄us ob id se cin-
guli cōstrictiōe munitū. vt ad
cunctos vsus z opa monasterij nō solū
mēte p̄mptus sꝫ etiā ip̄o habitu sp̄ expe-
ditus incedat. Tāto nā q̄ seruientior cir-
ca spiritalē p̄fectū ac diuināꝝ rex sc̄iaꝝ
z cordis puritatē pbabitꝫ q̄to fuerit ex-
ga obedientie studiū z operis deuotior.
Sc̄do cognoscat etiā in ip̄o habitu cin-
guli iesse nō parū qd a se expetit sacm̄.
Accinctio enī liboꝝ z ambitꝫ pell'emoz
tue significat eū mortificationē circūfer-
re mēboꝝ in quibꝫ libidis atqꝫ luxurie
seminaria cōtinentꝫ euangelicū illd mā-
datum qd d̄r sint lūbi vestri precincti.
ap̄lica interpretatiōe ingeri sibi sp̄ intelli-
gēs mortificate sꝫ mēbra v̄ra q̄ sūt sup̄
terrā. fornicatiōē. imūdiā. libidinem.
p̄cupiaꝝ malā Ideo q̄ illos tm̄ō legi-
mus in scripturā sanctā cingulo fuisse p̄-
cictos. in q̄bꝫ seminaria coitꝫ inueniūt
extincta. q̄ illud beati dauid eloquiū
ope atqꝫ x̄tute decantāt. quia factꝫ sum
sicut vter in pruina. eo q̄ perasa medul-
litꝫ carne vicioꝝ emortuā exteriori hois
cutē sp̄us virtute distendant Et idcirco
in pruina significantꝫ adiecit qd sꝫ neqꝫ
q̄ fuerint sola cordis mortificatiōe p̄te-
ti. verūctiam exteriori hois motꝫ z ip̄ius
nature incentiua p̄tinentie pruina extri-
secus accedēte habuerint p̄gelata nullū
iam dūtaxat fm̄ aplm̄ regnūꝝ peccati in

suo mortali corpore sustinētes. nec gestā-
tes carnem sp̄ui repugnantem.

**Explicit de habitu monachi li-
ber primus. Incipiūt capitula
libri secūdi de canonico noctur-
narū orationū z psalmoz mō.**

Proemium. **Cap. primū**
**De diūsitate numeri q̄ ad
decantandos psalmos p̄ vniū
sas prouincias sit statutus.**

**De vniiformis regule p̄ totā egy-
ptū z custodia. z de electōe eoꝝ
qui fratribꝫ preponantꝫ**

**De p̄ egyptū z thebayden duode-
narius psalmoz numerus ob-
seruetur**

**De duodenario psalmoz nume-
ro angeli traditione suscepto**

De p̄suetudine. xij. orationum.

De disciplina orandi.

De subsecq̄nte oratiōe p̄ psalmū.

**De orationis statu super quo in
collatione senioꝝ plenior refer-
retur instructio**

**De q̄to silentio z breuitate oꝝ
nes apud egyptios colligantꝫ.**

**Qua disciplina apud egyptios
psalmi dicantur.**

**Cur vno psallēte ceteri in synari
fedeāt. vel quali post h̄ stu dio
per cellulas suas vsqꝫ ad luceꝝ
vigilias extendant**

**Quare post missam nocturnam
dormire non oporteat**

**Quemadmodū in cellulis suis
opus manuum z orationes pa-
riter exerceāt**

**Qua lege modestie p̄ orationū z
missam vniūqꝫ ad suā cellu-
lam redeat. z cui subdatur icre-
pationi is qui aliter fecerit.**

**De nulli orare cuꝫ illo q̄ fuerit ab
oratione suspensus liceat**

**De is q̄ ad orationē f̄res exuscitat
hora solita d̄beat eos cōmonere**

**De a vespa sabbati vsqꝫ ad vespe-
rā diei dñice genua nō flectāt**

Expliciunt capitula

bitus nr̄ ho
z vilitate
stat.

Luc. 12.

Col. 3

Ps. iis.

Rom. 6.

Lib. II.

Incipit liber secundus de canonico nocturnarum orationum et psalmodum modo. **Cap. primum.**

Significatur hoc quod diximus cingulo christi miles accinctus interim quod modus canonicarum orationum psalmodum sit in partibus orientis a sanctis patribus antiquitus statutus agnoscat. De qualitate vero earum vel quem admodum orare secundum apostoli sententiam sine intermissione possimus suis in loco cum seniorum collationes ceperimus exponere quantum dominus dederit proferemus.

De diuersitate numeri qui ad decantandos psalmos per vniuersas prouincias sit statutus.

Capitulum. ij.

Multos namque comperimus per alias regiones per mentis sue capacitatem habentes quidem ut ait apostolus celum dei sed non secundum scientiam super hac re diuersos typos ac regulas sibi met constituisse. Quidam enim videnos seu tricenos psalmos et hos ipsos antiphonarum per telatos melodiarum et adiunctione quarundam modulationum debere dici singulis noctibus censuerunt alij hunc modum etiam excedere temptauerunt nonnulli decem et octo atque in hunc modum diuersis in locis diuisum canone agnouimus institutum totque per modum typos ac regulas vidimus usurpatas quod etiam monasteria cellasque conspeximus. Sunt quibus in ipsis quod diurnis orationum officiis id est etiam sexta nona quod id visum est ut secundum horarum modum in quibus hec domino reddunt obsequia psalmodum etiam et orationum putaret numerum coequandum nonnullis placuit senarium numerum singulis diei conuentibus deputari. Quapropter necessarium reor antiquissimam patrum proferre in medium institutionem que nunc usque per totam egyptum a dei fa-

mulis custoditur qua nouelli monasterij in christo rudis infantia antiquissimo potius patrum vetustissimis institutionibus imbuatur. **De vniuersae regule per totam egyptum custodia et de electione eorum qui fratribus preponantur.**

Cap. iij.

Itaque per vniuersam egyptum et thebayden ubi monasteria non per vniuersumque renunciant in institutione arbitrio sed per successiones ac traditiones maiorum usque in hodiernum diem vel permanent vel mansura fundantur legitimum orationum modum in vesperinis conuentibus seu nocturnis vigiliis videmus retentari. Non enim quisque conuenticulo fratrum sed ne sibi quidem ipsi preesse conceditur pulchrum non solum vniuersis facultati bus suis reddat externum sed ne sui quidem ipsi se esse dominum vel potestatem habere cognoscat. Ita namque renunciantem huic mundo qui bullibet facultatibus ac diuitijs perditum necesse est cenobij commorationem expetere ut in nullo sibi ex his que reliquit aut intulit monasterio blandiat sic obedire cunctis ut redeundum sibi secundum sententiam domini ad infantiam pristinam nouerit nihil sibi consideratione cui vel annorum numero presumens quod in seculo inaniter consumptam se reputat perdidisse sed per rudimentorum merito et tyrocinij nouitate quam se gerere in christi militia recognoscit debere se etiam iunioribus non moreri. Operis quod ac sudoris assuetudinem ita subire compellit ut propriis manibus iuxta apostoli preceptum quotidianum victum vel suis visibus vel aduenientium necessitatibus preparans fastus vite preterite possit et delicias obliuisci et humilitatem cordis contritione laboris acquirere. Ideoque nullus congregationi fratrum profuturus eligitur priusquam idem qui proficiendus est quid obtemperaturis oporteat impari obediendo didicerit et quid iunioribus tradere debeat institutis seniorum fuerit assuetus. Bene enim regere vel regi sapientis esse pronunciant summumque donum et gratiam sancti

Lib. II. De canonico nocturnarum

spūs esse definiūt. Nam neq; salutaria precepta quēpiam posse obtemperantibus p̄stituerē nisi eum q̄ prius vniuersis virtutū disciplinis fuerit instructus. nec obedire quēq; seniori posse. nisi eū q̄ consumatus timore dei et humilitatis fuerit virtute perfectus. Ideoq; diuinitates typorum ac regularū p̄ ceteras. p̄uicias cernimus usurpatas. qd̄ plerūq; seniorū institutionis expertes monasterijs p̄esse audemus. et abbates nos anq̄ discipulos. p̄felli quod libitum fuerit statuim⁹. p̄mptiores nostrorū inuentorū exigere custodiam. quā examinatā maiorū seruari doctrinā. Sed dum orationū modū qui potissimū debeat custodiri volumus explicare. insutis patrum audius prouocari. narrationem quā suis refuabamur. locis propero excessu p̄uenimus.

Punc itaq; ad p̄positum reuertamur. **De egyptū et thebayden duodenarius psalmozū numerus obseruetur.**

Cap. iij.

Igitur p̄ vniuersam vt dixim⁹ egyptū et thebayden duodenarius psalmozū numer⁹ tam in vesp̄tinis q̄ in nocturnis solennitatib; custodiē. ita dumtaxat vt post hunc numerū due lectiōes veteris scz ac noui testamenti singule subsequant⁹. Qui modus antiquitus p̄stitus. idcirco p̄ tot secula penes cuncta illarū. p̄uinciarum monasteria intemeratus nunc vsq; perdurat. qz nō humana adinventionē statutus a seniorib; affirmat⁹. sed celis⁹ angeli magisterio patrib; fuisse relatus.

De duodenario psalmozū numero angeli traditiōe suscepto

Cap. v.

Nam cū in p̄mordijs fidei pauci quidem s; p̄batissimi monachorum noīe censerent⁹. q̄ sicut a beate memorie euangelista marco qui p̄mus alexandrine vrbi pontifex p̄fuit normā suscepere viuendi. nō solum illa magnifica retinebāt q̄ p̄mit⁹ ecclesia. et vel credentiū turbas in actib; ap̄lozū

legimus celebrasse multitudis scz credentium erat cor vnū et anima vna. nec q̄s q̄s eorū q̄ possidebat aliqd̄ suū eē dicebat. sed erāt illis omīa cōmunia. quot. q̄t enī possessores agroz aut domozū erant. vendentes afferebant p̄cia eorū q̄ vendebant. et ponebant an pedes ap̄lozū. diuidebat⁹ autem singul⁹. put cui. qz opus erat. verū etiam his multo sublimiora cumulauerant. Et enī secedentes in secretiora subarbioz loca. agebāt vitam tanto abstinentie rigore districtā. vt etiam his qui erant religionis experti. ni stupori esset tam ardua cōsolationis. eorū p̄fessio. Eo enim feruore scripturarū diuinaz lectionibus orationib; et operi manū diebus ac noctib; incubabant. vt nec escarū quidem appetit⁹ vel memoria nisi alio tertio ve die corporis interpellaret inedia. cibumq; ac potum non tam desideratū q̄ necessariū sumerent. et ne hūc q̄dez an sol occasum. vt t̄pus lucis cum spiritaliū meditationūz studijs. curam x̄o corpori cū nocte socierent. aliaq; his multo sublimiora p̄ficerent. De quib; etia; is q̄ minus indigenarum relatione cognouit ecclesiastica historia poterit edoceri. Ea igit̄ tēp̄stare cū ecclesie illius p̄mitine p̄fectio penes successores suos adhuc recenti memoria inuiolata duraret. feruensq; paucorū fides nec dū in multitudinem dispersa tepuisset. venerabiles patres p̄uigili curā posterj consulētes. qui nam modus q̄tiano cultui p̄ vniuersum fraternitatis corpus decerni deberet tractaturi cōueniunt. vt hereditatē pietatis ac pacis etiā successorib; suis absolutā ab omī dissensionis lite transmitterent. verentes scilicet ne qua in quotidianis solennitatibus inter viros eiusdem culture consortes dissonantia vel varietas exorta. quā doq; in posterū erroris vel emulationis seu scismatis noxiū germen emitteret. Quq; p̄ suo vnuq; feruore infirmitatis immemor aliene id statui debere cēset. quod contēplatione fidei ac roboris

*Qua assidue
tate froni
lectis ac q̄
manū uide
bant.*

orationū et psalmozū modo

sui facillimū indicabat. par̄ discutens
qd̄ generalit̄ plenitudini fratrum possi-
bile esset. in q̄ necesse esset infirmoz q̄z par-
tem maximā repiri. diuīsoq̄z mō enormē
psalmoz numerū instituere. p̄ animi sui
x̄tute certarent. et alij q̄n quagenos. alij
sexagenos psalmos. nōnulli x̄o ne h̄ q̄
de numero p̄tenti excedi eā debere cese-
rent. essetq̄z inter eos. p̄ religionis reglā
pie contentionis sancta diuītas. ita vt
tps solennit̄q̄ vesptine sacratissime suc-
cederet questionī. q̄tidianos orationūz
ritus volentibz celebrare. vñ in mediūz
psalmos dñō cantatur? exurgit. Cūq̄z
sedentibz cunctis (vt est mori nunc vsq̄z
in egypti partibz) et in psallēq̄ x̄ba om-
ni cordis intentionē defixis. vñ decī psal-
mos orationū interiectiōe distinctos cō-
tinuis x̄libz parili. p̄nunciatione cātā-
set. duodecimū sub alleluie respōsiōe cō-
summās. ab vniūsoz oculis repēte s̄b-
tractus. questionī parit̄ et cerimonijs si-
nem imposuit. **De consuetudine
duodeci orationum.**

Cap. vi.
Ex venerabilis patruz senat̄
intelligēs angeli magisterio cō-
gregationibz fratruū generale canonem
non sine dispensatione dñi p̄stitutū. de-
creuit hunc numerū tam in vesptinis q̄z
in nocturnis p̄uenticul custodiri. qui-
bus lectiones gemīas adiūgētes. i. vñā
veteri et aliaz noui testamenti tan q̄z a se
eas traditas et velut extraordinarias.
volentibz tm̄. ac diuinaz scripturaruz
memoriā possidere assidua meditatione
studētibz addiderāt. In die x̄o sabba-
ti vel dñico vtrasq̄z de nouo recitant te-
stamento. i. vñā de ap̄lo vel actibz ap̄lo-
rum. et alia de euāgelijs. Qd̄ etiā totis
q̄nq̄gesime diebz faciunt hi quibz lectio-
cure est seu memoria scripturarum.

De disciplina orandi. Cap. vii.
His igit̄ p̄dictis oratiōes h̄ mō
incipiūt atq̄z p̄summāt. vt fini-
to psalmo nō statim ad icurua-
tionē genuū corruāt. quēadmodū faci-

mus in hac regiōe nōnulli q̄ ne dñi bñ fi-
nito psalmo in oratiōz p̄cūbere festinā-
ad celeritatē misse q̄stoti? p̄perātes. Cu-
ius dñi volum? excedere modū q̄ antiq̄-
tus a maioribz statut? est. su p̄ntātes re-
siduoz psalmoz numez. ad finē tēdere
purgem. de refectione poti? lassī corpori
cogitātes quā oratiōis vtilitatē et cōmo-
da req̄rentes. Ap̄d illos ergo nō ita est.
sz anq̄z flectāt genua paulisp̄ orāt. et stā-
tes in supplicatione maiorē temp̄ par-
tem expendūt. Itaq̄z post h̄ puncto bre-
uissimo. p̄cidentes humi velut adorātes.
tm̄ diuinā clementiā. summa velocitate
cōsurgūt. ac rursus erecti exp̄sis mani-
bus eodē mō quo p̄s stātes orauerāt.
suis p̄cibz intentius immorant̄. Nam
nāq̄z diutius p̄cūbentes. nō solū cogita-
tionibz aiūt. verū etiā somno ḡuius im-
pugnari. Qd̄ etiā nos vix esse vīnam
nō exp̄iment? et q̄tidiana p̄suetudine no-
scerem? q̄ sepe numero hāc eandē incur-
uationē mēbroz. nō tā oīois q̄z resectio-
nis obtētū i. trā p̄strati. optam? diuī-
p̄logari. Cū autis q̄ orōnē collectur? ē
e terra surrexerit omēs pie surgūt. ita vt
nullus nec anq̄z inclinet ille genu flecte-
re nec cū terra surrexerit remorari p̄su-
mat. ne nō tam secutus fuisse illius con-
clusionem qui precem colligit. q̄z suam
celebrasse credatur. **De subsequen-
te oratione post psalmū. Cap. viii.**

Illud etiā qd̄ in hac paucia vi-
dim? vt vno cantāte in clausu-
la psalmi oēs astantes p̄cinant
cū clamore. glā p̄ri et filio et sp̄s sc̄o. nus-
q̄z p̄ oēm oriētē audinim? sz cū oīm silē-
tio ab eo q̄ cātāt finito psalmo orationē
succedere. hanc x̄o glorificationē trini-
tatis tm̄ nō solere antiphona terminari.
**De orationis statu sup̄ quo in
collatione seniorum plenior re-
seruetur instructio. Cap. ix.**

Et q̄z nos ad orationū canoni-
carū modum consequēter insti-
tutorū ordo p̄uerit. q̄z plenio-
rem t̄cta tū licet i collatiōes seniorū refue-

*Omni cordis
intentione psal-
modis tradita*

Lib. II. de canonico nocturnarum

my sibi de plenius digesturi. cum de ea-
rum qualitate seu iugitate verbis eorum
differere ceperim. necessarium tñ reor pro
opportunitate loci ac narrationis ipsius.
qm̄ ita obtulit sese occasio. etiā in p̄senti
pauca p̄stringere. vt formantes interim
exterioris hoīs motus. ⁊ velut qdā nūc
orationis fundamenta iaciētes. minore
post h̄ labore cū ceperim. de statu interio-
ris hoīs disputare. orationū q̄z ei⁹ fasti-
gia construam. Illud añ omia. puidē-
tes. vt si nos ab illa narratione quaz cu-
pim⁹ oportune deo volente digerere. p̄-
ueniēs vitē nostre finis excluderit. v̄l ini-
tia vob rei p̄sertim tā necessarie h̄ ope-
re relinquam. quib⁹ p̄ ardore de siderij
totum tardū est. vt dū nobis huius com-
morationis tribuunt indutie. saltem q̄s
dam tātis per orationū vobis lineas pre-
signem. quib⁹ hi vel maxime q̄ in ceno-
bijs cōmorant valeant aliq̄tenus infor-
mari. Simul etiā p̄spicientes his q̄ for-
sitan huic tñmō occursuri sunt libro-
⁊ ad illū puenire nō potuerit. vt iñstructi
one huius erga orationis q̄litate vel ex
parte reperiant inbuti. vt quēadmodū
sunt de habitu ⁊ amictu exterioris hoīs
instituti. ita etiā qualiter eum ad offerē-
da spiritalia sacrificia debeant exhibere
non nesciāt. Si quidez hi libelli quos in
presenti cūdere dño adiuvante disponi-
mus. ad exteriori hoīs obseruantia ⁊ iñsti-
tutionem cenobiorū cōpetentius apta-
buntur. illi h̄o ad disciplina interioris
ac perfectionem cordis. ⁊ anachoretarū
vitā atq̄ doctrinā potius pertinebunt.

Cū quāto silentio et breuitate
orationes apud egyptios colli-
gantur.

Cap. x.

e affectu
rationis

Quam igitur predictas solēni-
tes quas illi synaxis vocāt cele-
braturi cōueniunt. tñ a cūctis.
silentiū prebet. vt cū in vnū tā innume-
rosa fratrum multitudo cōueniat. preter
illū q̄ consurgēs psalmū decātāt in me-
dio. nullus hoīm penitus adesse credat.
ac precipue cū consumat oratio. in qua

non sputū emittit. non excreatio obstre-
pit. nō tussis int̄sonat. nō oscitatio som-
nolenta dissutis malis ⁊ hiātib⁹ trahit.
nulli gemitus nulla suspiria etiā astan-
tes impeditura p̄munt. nulla vox abs-
q̄ sacerdotis precem concludentis audi-
tur. nisi forte hec quē p̄ excessum mentis
claustra oris effugerit. q̄q̄ iñsensibiliter
cordi obrepserit. immoderato sc̄z atq̄ i-
tolerabili spūs feruore succēso. dum ea
quē ignita mens in semetipsa non p̄ua-
let continere. p̄ ineffabilem quendam ge-
mitum ex intimis pectoris sui cōclauib⁹
euaporare conatur. Illum vero qui con-
stitutus in tepore mentis cū clamore sup-
plicat. aut aliquid horū q̄ p̄diximus e
faucibus suis emittit. aut p̄cipue oscita-
tionibus p̄uenitur. duplici peccare. p̄-
nunciant. Primo qd̄ orationis sue re-
sit. q̄ eam videlicet negligenter offerat
deo. Secdo q̄ in disciplinato strepitu. al-
terius q̄s qui forsitan ardenti⁹ orare po-
tuit intercipit sensum. Ideo q̄ p̄cipiunt
eā celeri sine concludi. ne forte immoran-
tibus nob in ea. redundantia qd̄az spu-
ti seu flegmatis interrūpat nostre oratio-
nis excessum. Et idcirco dum adhuc fer-
uet. velut e faucibus inimici velociter ra-
pienda est. Qui proculdubio cum sit no-
bis semper infestus. tñ maxime adlūst
infestior. cum contra se offerre nos pre-
ces domino velle peruiderit. cogitationi-
bus seu diuersis humoribus excitat⁹ ab-
ducere mentem nostram a supplicatio-
nis intentione festinans. ⁊ per hoc eaz te-
p̄facere a cepto feruore contendens. Qd̄
obrem vtilius censent breues quidē ora-
tiones. sed cret̄errimas fieri. illud quidē
vt frequentius dominū deprecantes in-
giter eidem coherere possimus. Hec v̄-
ro vt insidiantis diaboli iacula quē in-
fligere nobis tñc precipue cū oramus
inlūst. succincta breuitate vitemus.

Qua disciplina apud egyptios
psalmi dicantur.

Et idcirco ne psalmos
quidem ipsos quos in p̄grega-

Spiritus exere-
atq̄ tussis ⁊ osci-
tatio gemitus ⁊
suspiria nulla
penitus vox
audiri

Strepitus iñ ore
sup̄st peccat

Qd̄ breuē sit bre-
uis sed cret̄er-
rima.

orationū et psalmozū modo

tionē decantāt. cōtinuata student. pñū-
ciatione cōcludere. sed eos pro numero
x̄suū duabz vel tribz intercisionibz cum
orationū interiectiōe diuisos distinctim
particulatiqz psummat. Nō enī multi-
tudo x̄suū s; menq̄ intelligentia de-
lectant. illud tota x̄tute sectātes. p̄sal-
lam spū. psallā et mente Ideoqz vtilius
habēt decem x̄sus cū rationabili assig-
natione cantari. q̄ totū psalmū cū p̄fusiōe
menq̄ effundi. Quē nonnū q̄. pñūciā-
tis festinatione generat. dū residuorum
psalmoz q̄ decādi sunt. modū nume-
rūqz cōsiderans. nō distinctionē sensuū
audientibus studet pandere. sed ad fi-
nem synaxeos p̄perat puenire. Deniqz
si quis p̄iā iunior vel p̄ feruore spūs vel
p̄ eo qd nec dū institut⁹ est cepit modū
decātationis excedere. psallendū p̄gressio
senioriter dicit̄ plausu. quez dās manu
sua in sedili q̄ sedet. cūctos facit ad ora-
tionē p̄surgere. illud oibz modis proui-
dens. ne qd̄ sedentibz tediū generet. p̄lixi

qua
tate psalmoz. q̄ is qui decantat. nō mō
p̄ seipm̄ intelligentie fructū amittat. sed
etiā p̄ illos incidat detrimentū q̄ fasti-
dium synaxeos nimietate sua fecit incur-
rere. Illd̄ q̄ apud eos oī obseruātia cu-
stodit̄. vt in r̄sione alleluie null⁹ dicat̄
psalm⁹. nisi is q̄ in titulo suo alleluie in-
scriptione p̄notat̄. p̄dictū x̄o duode-
nariū psalmoz numex ita diuidūt. vt si
duo fuerint fres. senos psallant. si tres. q̄
ternos. si q̄ttor. ternos Quo nūero nū
q̄ minus in cōgregatione decantant. ac
p̄inde q̄talit̄ multitudine puenit. nū.
q̄ ampli⁹ psallāt i synaxi q̄ q̄ttor fres

Eur vno psallente ceteri in sy-
naxi sedeant vel quali post hoc
studio p̄cellulas suas vsqz ad
lucem vigilias extendat. La. xij.

Bene sane canonicū quē p̄dixi-
mus duodenariū psalmoz nu-
mez tali corpori q̄te releuant.
vt has easdē p̄gregationū solennitates
ex more celebrātes. absqz eo q̄ dicitur⁹ in
mediū psalmos surrexerit. cūcti sedilibz

humillimis insidētes. ad vocē psallendū
oī cordis intentiōe dependēt Ita nāqz
ieiunijs z opatiōe toti⁹ diei noctqz sal-
sant. vt nisi huiuscemōi refectiōe ad-
iuuent. ne hūc q̄dez numex stātes imple-
re valeāt. Nullū etiā tps ab opis exerci-
tatione vacuū transire pcedunt. qz non
solū ea q̄ diei splēdor admittit oī instan-
tia manibz exercere p̄tendūt. s; etia z illa
opationū genera sollicita mēte p̄q̄runt.
q̄ neipius q̄dez noctq̄ densissime tenebz
valeāt īpedire. credētes se tāto s̄blimiorē
spiritaliū p̄templationū puritatē menq̄
intuitu q̄situros. q̄ tō deuotius fuerint
erga operi studiū ac labori intenti. Et id
circo mediocrē canonicaz orationū nu-
mez iudicant diuinit⁹ moderatū. vt ar-
dentioribz fidei spaciū quo se x̄tu q̄ eozū
infatigabil̄ cursus extenderet p̄uaret. et
nihilomin⁹ fessis egrisqz corporibz mini-
me gigneret de nimietate fastidiū. Jō qz
cū fuerint orationū canonicaz functio-
nes ex more finite. vnusqzqz ad suam re-
current cellulā. quā att̄ sol⁹ aut cū alio
tm̄ inhabitare p̄mittit. quē scz societas
operationis vel discipulat⁹. z discipli-
ne imbutio copulauit. vel certe quē limi-
litudo x̄tutū p̄parem fecit. idem rursus
orationū officii z velut peculiare sacrifi-
cium studiosius celebrant. nec vltius
q̄sqz eoz in requiē somni resoluitur. do-
nec supueniente diei splēdore nocturno
operi ac meditationi opatio diurna suc-
cedat. Quare post missaz noctur-
nā dormire nō oporteat. La. xij.

Quem labore p̄ter illam ratioez
qua tota industria annitentes
sacrificiū deo de fructu manuū
suarz offerre se credunt. duabz ex causis
cum oī obfuantia custodiūt. Qd̄ nos
q̄ si p̄fectioni studem⁹ eadem diligētia
puenit obfuarē. p̄dīa ne forte purifica-
tionē nr̄az in noctnis psalmis z orōnibz
acq̄sitā. in id⁹ inimic⁹ liuēs puritati nr̄e
cui maxime insidiat sp̄ z indefinēt īse-
stus est. q̄dam somni illusionē p̄tānet.
Qui post illā satisfactiōē quā p̄ negli-

Lib. II. De canonico nocturnarum

gentijs seu ignoratiōibz nris obtulim?
z p̄fessionis nre veniam p̄fusus gemitibz
imploratā. sollicitus nos si tps quietis
iuenerit maculare festinat. tūc p̄cipue fi
ducia nra z d̄icere atqz enervare p̄tēdēs
cū feruentius nos ad deū tēdere oratio
num nraz puritate p̄viderit. ita vt non
nunqz q̄s per totū noctū spacium saucia
re nō potuit. sub illi? hōz breuissimo tē
pore delonestare conetur. Scda xō q̄
tam z si nulla tal' verenda diaboli emer
gat illusio. intercedēs etiā pur? sopor in
ertiam mōacho mox euigilaturō partu
riat. segnemqz torporē inferēs menti. per
totū diei spaciu vigorem eius obtūdat.
illāqz hebetet perspicaciā sēsus. z pigre
dinem cordis exhauriat. q̄ nos possit p
totū diem adūsus oēs insidias inimici
cautiores robustioresqz fuare. Vobrez
canonici vigilijs puate ab eis subūgun
tur excubijs ac maiore illis obfūātia suc
cedūt. vt z illa purificatio q̄ psalmis et
orationibz est acquisita non p̄eat. z intē
tior sollicitudo diligent? nos p̄ diez cu
stoditura p̄paret meditatiōē nocturna.

Quemadmodū in cellulis suis opus manū et orationes pariter exerceāt Cap. xiiij.

Et idcirco eas cū adiectiōe ope
ris exequunt. ne velut ocioſa va
leat somnus irrepere. Sicut ei
nullū ferme ab eis ocij tpus excipitur. ita
nec meditationi q̄dem spiritali finis im
ponitur. Nam parit' exercentes corpori
aīmeqz virtutes. exterioris hōis stipendia
cū emolumentū interioris exequāt. lubri
cis motibz cordis z fluctuationi cogita
tionum instabili operuz pondera. velut
quandā tenacē atqz immobilē anchorā
p̄figentes. cui volubilitas ac puagatio
cordis innexa intra cellę claustra velut i
portu fidissimo valeat cōtineri. atqz ita
spiritali meditatiōi tm̄ z custodie cogi
tationum intenta. nō modo ad p̄sensuz
p̄aue cuiusqz suggestionis puigilēmen
tem corrūere nō sinat. verū etiam ab omī
superflua ocioſaqz cogitatiōe custodiat

ita vt qd ex quo pēdeat haud facile pos
sit a quoquā discerni. id est vtrū p̄p̄ me
ditationem spiritale incessabile manuū
opus exerceant. an p̄pter operi ingitatē
tam p̄clarum spūs p̄fectum sciētięqz lu
men acquirant.

**Qua lege modestie post oratio
num missam vnusquisqz ad su
am cellulam redeat. et cui sub
datur increpationi is qui aliter
fecerit.** Cap. xv.

Agnitis itaqz psalmis. z q̄tidia
na congregatione sicut supius
cōmemorauim? absoluta. nul
lus eorū vel ad modicum subsistere aut
sermōcinari audeat cū altero. s; ne qdē p
totū diei spaciu a cella sua p̄gredi. aut
deserere opus qd in ea solitus est exerce
re p̄sumit. nisi forte cū fuerint ad officiū
necessarij cuiusqz operis euocati. Quod
ita explent foras egressi. vt nulla in eos
sermōcinatio p̄uenit? cōserat. S; sic vn?
quisqz opus exequitur iniūctū. vt psal
mum vel scripturā quālibet memoriter
recensendo. nō solum p̄spirationi noxie
vel consilijs p̄auis. sed nec ociosis q̄dez
colloquijs. vllā copiam vel tps imparti
at. oris parit' z cordis officio in medita
tione spiritali iugit' occupato. Summa
nanqz obseruātia custodit. ne q̄sqz cu z
alio ac p̄cipue inniores vel ad p̄ūctuz
tpis pariter substituisse. aut vsqziam sece
lisse. vel manus suas inuicē tenuisse de p̄
hendāt. Si qui xō p̄tra hui? regule di
sciplinā reperti fuerit aliqd ex his q̄ in
dicta sunt admisisse. vt p̄tumaces ac p̄
uaricatores mandatorū non leuis culpe
rei. p̄nūciati. suspitione etiā p̄iuratiōis
p̄auisqz p̄silijs carere nō poterūt. Quam
culpā nisi in vnū cuncti fratribz p̄grega
tis publica diluerit p̄nia. oratiōi fratrz
nullus eorū interesse permittitur.

**Nulli orare cū illo qui fuerit
ab oratiōe suspēsus liceat.**

Capitulū. xvi.

Sane si quis pro admissio quoli
bet delicto fuerit ab oratione

orationū et psalmozū modo

suspensus nullus cum eo prius orant. di habet licentiam. anteq̃ submissa in terram penitentia. reconciliatio eius et admissi venia coram fratribus cunctis publice fuerit a abbate concessa. Ob h̃ nanq̃ tali obseruātia semetip̃os ab orationis eius consortio segregant atq̃ secernunt. quod credunt eum qui ab oratione suspenditur. scdm̃ apostoli sententiam tradi sathane. ⁊ si quis orationi eius anq̃ recipiat a seniore. incōsiderata pietate permotus cōmunicare p̃sumpserit. complice se damnationis ei⁹ efficiat. tradens sc̃z semetip̃m volūtarie sathane. cui ille. p̃ sui reatus emendatione fuerat deputat⁹. in eo vel maxime g̃uius crimē incurrēs. qđ cū illo se vel confabulationis vel orationis cōmunionē miscē. cō maiorē illi generet insolentie fomitē. ⁊ contumaciā delinquenti in peius enutrit. Pernitiosum nāq̃ solatiū tribuens. cor eius magis ac magis faciet indurari. nec humiliari eum sinet ob qđ fuerat segregatus. ⁊ per h̃ vel increpationē senioris nō magnipendere. vel dissimulanter de satisfactione ⁊ venia cogitare.

Qui ad orationem fratres eruscitat hora solita debeate eos commonere. **Cap. xvij.**

I Sūt cui religiosi cōuent⁹ cōsmonitio. ṽl sinaxeos cura committit. non passim vt libitū est. nec pro vt nocte fuerite. pergesat. aut oportunitas eum somni proprii seu in somni coartat. fratres etiam ad quotidianas vigilias eruscitare p̃sumit. Sed q̃uis enim cōsuetudo diurna hora solita euigilare compellat. tamē sollicitę frequenterq̃ stellarum cursu p̃stituta tam congregationis tempus explorans. ad orationum eos inuitat officiū. ne i vtroq̃ inueniat incaut⁹. si vel oppress⁹ somno statuta noctis transgrediat. toram. vel eandem dormiturus atq̃ festin⁹ ad somnū anticipet. ⁊ non tam officio spiritali vel quieti omniuz deservisse. quā re quici sue satisfecisse credatur.

Qua vespera sabbati vsq̃ ad vesperam diei dñice genua nō flectantur. **Cap. xvij.**

H De q̃z nosse debem⁹ a vespera sabbati que lucescit in diem dominicū. vsq̃ in vesperā sequentem apud egyptios genua non curuari. sed nec totis quidem quinquagesime diebus. nec custodiri in eis ieiuniorū regulam. Quaz rerū ratio suo loco in collationib⁹ seniorū cum dñs iusserit exponet. Nūc p̃positum est nobis causas tūmō breui narratione p̃currere. ne statutum modū volumen excedēs. aut fastidio legentē oneret aut laborare faciat.

ExPLICIT de canonico nocturnarū orationum et psalmozū modo liber secundus

Incipiūt capitula libri tertij de canonico diurnarū orationum et psalmozū modo

Cap. primū

Roemium.

P apud egyptios sine horarum discretionē p̃ tota diem cum operis adiectione et orationibus iugiter insistat et psalmis

ii **Q** per omnem orientē solennitas tertie sexte vel none trinis tātū psalmis ⁊ orationibus finiat. ⁊ cur specialius istis horis hec spiritalia sint officia deputanda.

iii **Q** matutina solennitas non antiqua traditione statuta sit. s̃z nostro tēpore pro causa sit adiuuenta.

v **Q** post matutinas orationes ad somnum reuerti non oporteat.

vi **Q** nihil sit a senioribus immutatum de antiquo ordine psalmozū cum matutina statueretur solennitas.

Liber III de canonico diurnarum

vij **Q**ui ad diurnā orationē ante primus finiatur psalmus non occurrerit oratoriū introire non liceat in nocturnis autē vsq; ad finem secūdi psalmi veniabilis mora sit.

vij **V**igilie q̄a vesp̄a illucscēte sabbato celebrant. quē t̄pis modū teneāt vel quo ordine celebrēt.

ix **Q**uare illucente die sabbati vigilie statute sint. 7 quare p̄ oēm orientē absolutio ieiunij in die sabbato presumatur.

x **Q**uādo factū sit vt in vrbe die sabbato ieiunetur

xi **I**n quo dñice diei solennitas aliorum dierū cōsuetudine diuersa teneatur

xij **I**n quibus diebus cūz cena fratrib; exhibet; accedentib; ad refectōes psalmus nō dicat; sicut fieri in prandij; solet.

Explīciunt capitula.

Incipit liber tertius de canonico diurnarū orationum et psal-morum modo. Cap. primū.

O nocturno orationum 7 psal-

morū mō qui nam p̄ egyptum habeat. tōnante deo q̄stum tenuitas ingenij nr̄i p̄ualuit arbitror expeditū. nūc de solennitate tertie sexte noneq; fm regulam monasterior; palestine vel mesopotamie nobis est differendū. vt p̄fati sum; in prologo. p̄fectionē egyptior; 7 imitabilē discipline rigore horū institutis moderātes.

Apud egyptios sine horarū discretiōe p̄ totam diem cū operis adiectiōe et orationibus iugiter insistatur et psalmis. L. ij.

Aud illos etenim h̄ officia que dño soluere p̄ distinctiones horarum 7 temporū intervalla cūz ammonitione cōpulsoris adigim; p̄ totū

tum diei spaciū iugit; cū operi adiectiōe spontanee celebrat; Ita nanq; ab eis icelant opatio manū p̄uati p̄ cellulas exercetur. vt psalmorū q̄s vel ceterarū scripturarū meditatio nunq; penit; omittatur. Cui preces 7 orationes p̄ singla momenta miscētes. in his officijs que nos statuto tpe celebramus. totū diei tps assumunt. Vobrem exceptis vesp̄tinis horis ac nocturnis congregationib; nulla apud eos p̄ diem publica solēnitas absq; die sabbati vel dñica celebrat; in quibus hora tertia sacre cōmunionis obtentu cōueniunt. Plus ei est id qd̄ icellanter offert; q̄ quod p̄ temporū intervalla p̄soluit; et gratus voluntariuz munusq; functiones q̄ canonica cōpulsioe redduntur. p̄ hoc q̄s dauid gloriof; aliqd̄ exultante cū dicit. Voluntarie sacrificabo tibi. 7 voluntaria oris mei beneplacita sint tibi domine.

Per omnem orientem solennitas tertie. sexte. vel none. trinis tm̄ psalmis et orationibus finiatur. et cur specialius istis horis hec spiritalia sint officia deputanda. Cap. iij.

Itaq; in palestine vel mesopotamie monasterijs ac toti; orientis. supradictarū horarū solēnitates trinis psalmis quotidie finiuntur. vt et orationū assiduitas statutis t̄pib; deo offerat; 7 necessaria opationis officia consummat; iusto moderamie spiritalib; obsequijs nullaten; valeāt impedi. His enī trib; temporib; etiā danielē p̄phetā q̄tidie fenestris aperit; i cena cūlo p̄ces dño fuisse cognoscim;. Nec immerito h̄ speciali; tempora religiosis sunt officijs deputata. In his siquide; p̄missionū p̄fectio. 7 summa n̄e salutis est adimplēta. Hora nanq; tertia rep̄missus olim p̄ p̄phetas spūssancit; super ap̄los in orationū officio cōstitutos descendisse p̄mit; cōpbat;. Quā cū p̄ elocutione linguarū q̄ ab eis infusione spūssācti profuebat; gens incredula iudeorū

orationū et psalmorū modo

obstupescēs parit̃ 7 irridens diceret eos multo repletos. It̃as petrus in medio eorum ait. Viri israelite 7 qui habitatis hierlm̃ vnuerſi. ſi vobis notū ſit. 7 auribus p̃cipite x̃ba mea. Non enī ſic vos exſtimatis hī ebrii ſunt. cuſ ſit hora diei tertia. ſz hoc eſt quod dictū eſt p̃ p̃phetaz iohel. Et erit in noniſſimis diebus dicit dñs. effundam de ſpū meo ſup oēm carnem. 7 p̃phetabunt filij veſtri 7 filie ṽre. 7 iuvenes veſtri viſiones videbunt. 7 ſenes veſtri ſomnia ſomnia bunt. Et q̃dem ſup ſervos meos 7 ſuper ancillas meas in dieb̃ illis effundam de ſpū meo et p̃phetabunt. Quē oīa hora tertia videm⁹ impleta. ſanctiq̃ ſpūs vaticinātū per p̃phetas aduentū eodem tpe ſuper ap̃los cōmeaſſe. Hora autē ſexta immaculata hoſtia dñs noſter atq̃ ſaluator oblatus eſt patri. crucemq̃ p̃ totius mundi ſalute cōſcendens. humani generis peccata diluit. 7 expolians p̃ncipat⁹ ac p̃tates traduxit palam. vniūſoſq̃ nos obnoxios atq̃ conſtrictos inſolubil̃ cyroꝝ p̃hibito liberavit. tollens illud de medio 7 crucis ſue affigens trophæo. Eadem q̃z petro hora in exceſſu mentis vocatio gentiū omniū p̃ ſubmiſſionē valis euangelici delati cēlitus. 7 purificatio omnigenum animantiū in eodem p̃ſiſtentiū. delata ad eum voce diuinitus reuelatur. dicente ei. Surge petre. occide 7 māduca. Quod vas quattuor initijſ de celo ſummiſſum. nō aliud q̃ euangelium deſignare manifeſte cognoscit. Licet enim quadriformi euangeliz nar ratione diſtinctū q̃ttuor videat̃ habere p̃ncipia. vnum tñ euangelij corpus eſt. cuiuſdē ſcz chriſti natiuitatē parit̃ ac veritatez miracula q̃z paſſionēq̃ cōplectēs. Pulchre autē nō ait linteum. ſed q̃ſi linteum. Linteū quippe mortificatōis indicium eſt. Qm̃ igit̃ mors dñice paſſiōis nō hūane nature lege. ſz p̃prie volūtatē ſubit̃ arbitrio. q̃ſi linteum dī. Mortu⁹ enī fm̃ carnē. nō eſt fm̃ ſpūm mortu⁹. qz nec derelicta eſt aīa ei⁹ in inferno. nec ca-

ro eius vidit corruptionem. Et ruſſus. Nemo in q̃t tollit a me aīam meam. ſed ego pono eā a meipſo. Potēſtatē habeo ponere eā. 7 p̃tatem itez hēo ſumere eā. In ſitaq̃ euangelioz vafe celit⁹ deſtinato. i. a ſpūſancto p̃ſcripto. oēs gētes q̃ quondam cū legis obſervantiā poſite habebant immūde. p̃ credulitatem fidei p̃fluentes. vt ab ydoloꝝ cultu ſalubrit̃ īmolent. atq̃ ad ſalutarē eſcam p̃ficiāt. petro purificāte voce dñica deferuntur. Hora x̃o nona inferna penetrās. i. ext̃ri cabiles tartari tenebras choruſcatione ſui ſplendoris extinxit. portasq̃ eius ereas effringens. ac ſeras ferreas cōterens. captiuitatem ſanctorū quē clauſa tenebris immitis tenebat inferni. ſalubriter captam ſecū trāſuxit ad cēlos. igneaq̃ romphæa ſumnota antiquū incolā paradifo pia confeſſione reſtituit. Eadem q̃z hora cornelius centurio in p̃cib⁹ ſolita deuotione p̃ſiſtens. cōmemorationez orationū 7 elemoſinarū ſuarū ante dominum factā angelo ſibi colloquēte cognoscit. palazq̃ ei hora nona vocatōis gentium ſacramēta pandunt. quē Petro in exceſſu mentis hora ſexta fuerat reuelata. Alio q̃z loco de eodem tempore actibus ap̃loꝝ ita narratur. Petrus autē 7 iohannes aſcendebant in tēplūz. ad horam orationis nonam. Quib⁹ liq̃ do comp̃batur. nō immerito a ſanctis 7 apoſtolicis viris has horas religioſis obſequiis p̃ſecratas. a nob⁹ q̃z obſervari ſimiliter oportere. qui niſi velut lege quadam ſolueret̃ hec pietatis officia ſaltem ſtatutis temporib⁹ adigamur. totū diei ſpaciū obliuione aut deſidia vel occupationib⁹ inuoluti. abſq̃ orationis interpellatione conſumimus. De veſp̃ertinis autē ſacrificiis quid dicendū eſt. q̃ iugiter offerri etiam in veteri teſtamento lege moſayca ſanciuntur. Molocauſta enim matutina 7 ſacrificia veſp̃ertina cunctis diebus in tēplo licet figuratib⁹ hoſtiis etiā ex eo. p̃bare poſſum⁹. ide ſinenter oblata. quod a dauid canitur.

Libre III de canonico diurnarum

Dirigatur oratio mea sicut incensuz in conspectu tuo. eleuatio manuum mearuz sacrificiū vespertinū. Quo in loco de illo qz vero sacrificio vespertino sacrati? intelligi potest. quod vel vespere a domi no saluatore cenantibz aplis tradit. cū initiaret ecclesie sacrosacta mysteria. vlt qz ipse die postero sacrificiū vespertinum in fine scz seculoz eleuatione manuum suaz p salute totius mundi oblatu est patri. Que extensio manuum eius in patibulo. satis pprie eleuatio nūcupat. Omnes enī nos in inferno iacentes eleuauit ad celos. fm pmissionis eius sententiaz dicentis. Cū exaltatus fuero a terra. oīa traham ad meipm. De matutina ho solennitate etiā illud nos instruit qd in ipsa quotidie delectari solet. Deus deus meus ad te de luce vigilo. et In matutinis meditabor in te. 7 Preueni in maturitate 7 clamaui. Et rursum. Preueni. runt oculi mei ad te diluculo. vt meditarer eloqz tua. In his qz horis etiā ille euāgelic⁹ paterfamilias oparios cōduxit in vineam suā. Ita enī 7 ille pmo mane conduxisse describit. quod temp⁹ designat matutinā nostram solennitatem. Deinde tertia. inde sexta. post hec nona. ad extremū vndecima. in qua lucerna ris hora signatur.

Matutina solennitas nō antiqua traditione statuta sit. sed nostro tempore p causa sit adiuuenta. **Lap. iiii.**

Sciendū tamen hāc matutinaz quē nunc obseruat in occidentis vel maxime regionibus canonicam functionē nostro tempore in nostro qz monasterio pmitus institutā. vbi domin⁹ noster iesus christus natus ex agne humane infantie suscipe incrementa dignatus. nostram qz adhuc in religioe teneram 7 lactentem infantiam sua gratia confirmauit. Vsqz ad illud enī tpus hac solennitate matutina. quē expleqz nocturnis psalmis 7 orationibz post modicum tempore interuallum solet in gallie

monasterijs celebrari. cum quotidianis vigilijs parit cōsummata. reliquas horas refectioni corporū deputatas a maioribz nostris inuenimus. Vex cum hac abutentes indulgentia. negligentiores quqz indutias somni lōgius ptelarēt. quippe quos vel cellas pgrederi vlt de suis stratis consurgere ante horā tertiam nulla cōuentus vilius necessitas inuitaret. 7 cū operationis iactura tempore qz diei quo nonnullis oportebat officijs inherere. soporis nimietate torperēt. in his presertim diebz quibz a vespertinis horis excubias vsqz ad aurore viciniam celebrantibus nascebat onerosior lassitudo. quozūdam illic fratrum feruentium spiritui quibz hoc negligentie genus haud leuiter displiceret. ad seniores querela delata. decretum est ab eis diutino tractatu 7 cōsultatione sollicita. vt vsqz ad solis ortum quo iam sine offensione vel lectio parari. vel opus manuum posset assumi. fessis corporibz refectione pcessa. inuitati post hec religionis huius obseruantia cūcti piter e suis stratis consurgerēt. ac tribz psalmis 7 orationibz celebratis. fm modū qui antiquitus in obseruatione tertie sexte vel none trine confessionis exemplo statutus est. 7 somno deiceps finem. 7 initium operationi equali simul moderamine facerent. Qui typus licet ex occasione videat inuentus. 7 recēti memoria p causa quā diximus statut⁹ appareat. tamē illū numeruz quē designat beat⁹ dauid quāqz spiritales qz habeat intellectum. fm litteram manifestissime supplet. Septies in die laudem dixi tibi sup iudicia iusticie tue. Hac ei adiecta solennitate. septies sine dubio spiritales hos conuentus in die facientes. septies in ea laudes dño dicere comprobamur. Deniqz cum hic idem typus de oriēte pcedens hucusqz fuerit vtilissime ppagatus. in nonnullis nunc vsqz p orientem antiquissimis monasterijs quē nequaquā vetustissimas regulas patrū violari patiuntur minime videtur admissus.

orationum et psalmorum modo

Qpost matutinas orationes
ad somnū reuerti nō oporteat

Causa solennitatis **Cap. v.**
ratio cur statuta sit vel innēta
in hac puincia. nonnulli igno-
rātes. explei matutinalibz hymnis iterū
reuertunt ad somnum. in illam causam
nihilominus incidentes ob q̄s cōpescen-
dam hęc a senioribz nostris solēnitas in-
stituta est. Illa nanqz hora eam cōsum-
mare festinant. quā negligentioribz mi-
nusqz sollicitis rursus dormiēdi redda-
tur occasio. Qd̄ omnimodis fieri non
oportet sicut in libello supiori describen-
tes egyptioz synaxim plen⁹ exposuim⁹.
ne purificationem nostrā confessiōe sup-
plici et antelucanis orationibz acquisi-
tam. vel emergens quedam redundan-
tia humoz naturalū polluat. vel illusio
corumpat inimici. vel certe intercedens
etiā puri ac simplicis somni resectio in-
rūpat spūs nostri feruorē. ac tepefactos
somni torpore p totum diei spaciū Iner-
tes deinceps ignauosqz traducat. Qd̄
egyptij ne incurrant equidem cūz soleāt
certis tpiibz etiā ante galloz cātū cōsur-
gere. missa canonica celebrata vsqz ad
lucem post hęc vigilias extendūt. vt eos
supueniens lux matutina iu hoc feruore
spūs repiat constitutos. ac p totum diei
tpus feruentiores sollicitioresqz custodi-
at. pparatos eos suscipiens ad p̄flictuz
et contra diurnam diaboli colluctatiōz
nocturnarū exercitio vigiliarū ac spiri-
tali meditatione firmatos

Qnihil sit a senioribus immu-
tatum de antiquo ordine psal-
morum cum matutina statuere
cur solennitas. **Cap. vi.**

Illud qz nosse debem⁹ nichil a
senioribz nostris qui hanc ean-
dem matutinam solennitatem
addi debere censuerūt. de antiqua psal-
morum p̄suetudine immutatū. s̄z eodez
ordine missam quo prius in nocturnis
p̄uentibz p̄petuo celebratā. Etenī hym-
nos quos in hac regione ad matutinas

excepere solennitatē. in fine nocturnarū
vigiliarū quas post galloz cantum an-
aurozā finire solent. similiter hodieqz de-
cantant. id ē centesimū quadagesimū
octauū psalmum. cuius initium est. Lau-
date dñm de celis. 7 reliquos qui sequū-
tur. q̄nquagesimum vero psalmū 7 sexa-
gesimum scdm 7 octogesimum nonum
huic nouelle solennitati nouimus fuisse
deputatos. Deniqz p italiā hodieqz cō-
summatis matutinalibz hymnis quiqz
gesimus psalmus in vniūsis ecclesijs ca-
nitur. qd̄ nō aliūde quam exinde tractū
esse nō dubito

Qui qui ad diurnā orationez
anteqz primus finiatur psalm⁹
nō occurrerit. oratoriū introire
nō liceat. in nocturnis aut vsqz
ad finem secundi psalmi venia-
bilis mora sit. **Cap. vii.**

Is vero qui in tertia sexta vltimo
na psalm⁹ psalmus cepit finiatur
ad orationē non occurrerit. vl-
terius oratoriū introire nō audet. nec se-
metipm admiscere psallentibz. s̄z cōgre-
gationis missam stans p foribz p̄stolat
donec egredientibz cunctis submissa in-
terram penitētia negligētie sue vl tar-
ditatis im petret veniam. scīs nequa q̄s
se posse desidie sue noxas aliter expiare.
sed ne in ea quidem que post tres horas
erit secutura solennitas admittendum.
nisi p negligentia p̄nti confectum x̄a hu-
militate subnixius satisfacere festinaue-
rit. In nocturnis x̄o conuenticul⁹ vsqz
ad scdm psalmū prebet tardatī dilatio-
ita dumtaxat vt anteqz finito eodē psal-
mo fratres in oratione pcumbāt. semet-
ipm p̄gregationi inserere atqz admisce-
re festinet. eidez pculdubio increpatiōi
ac penitentie quā predixim⁹ subiiciēdus
si vltra prescriptā dilationis horam vel
modicum tardauerit.

Vigilie que a vespa illucescēte
sabbato celebrantur quez tpiis
modum teneāt vel quo ordine
celebrentur. **Cap. viii.**

B

Liber .III. de canonico diurnarum

Sane vigilias que singulis hebdomadibus a vespera illulcente sabbato celebrantur. idcirco seniores hyemali tempe quo noctes sunt longiores usque ad quartum gallozū cantum per monasteria moderantur. ut post excubias totius noctis reliquis duabus fermetioris reficiētes corpora sua. nequaquam per totum diei spaciū somni torpore marcescant. requie brevis huius temporis. per totius noctis refectione contenti. Quod nos quod cum omni observatione custodire cōuenit. ut se contenti somno qui nobis post vigiliā missam usque ad lucis indulgetur aduētum id est usque ad matutinos psalmos. totū deinceps diem in opere ac necessarijs ducamus officijs. ne somnū quem nocti subtraximus resumere per diem vigiliā lassitudine et inanitate compulsi. non tam requiem corporis subtraxisse. quam quietis tempus et refectionem nocturnam cōmutasse videamur. Nullatenus enim potest fragilis caro ita totius noctis quiete fraudari ut per consequentē diem sine dormitatione mentis animique torpore inconcussam possit habere vigiliā. Quę impediatur ex hoc potius quam inuabitur. nisi post vigiliarum missam somni quantulumcumque gustauerit. Et idcirco saltem vnius horę sopor quemadmodum diximus ante lucis aduētū si fuerit impartitus. lucrabimur omnes vigiliarum horas quas tota nocte in oratione consumpsimus. impartientes nature quod suum est. nec habentes necessitatem resumendi per diem quod nocti subtraximus. Totum enim carni huic proculdubio reddet. quisquis ei non rationabiliter partem subtrahere. sed totum temptauerit denegare. et ut verum dixerim. non superflua sed necessaria voluerit amputare. Propter quod maiore fenore necesse est vigilias cōpensari. si fuerint usque ad lucem inconsiderata atque irrationali nimietate pertracte. Ideoque eas tripertitis distinguunt officijs. ut labor hac diuersitate diuisus. delectatione quadam

defectionem corporis releuet. Nam cum stantes antiphona tria cōcinerint. huiusmodi post hec vel sedilibus humillimis insidentes. tres psalmos vno modulante respondent. qui tamen singuli a singulis fratribus vicissim succedētibz sibi prebentur. atque his sub eadem quiete residenti bus ternas adiciunt lectiones. Itaque fit ut corporeum minuētes labore vigilias suas maiore intentione mentis exerceant.

¶ Quare illulcente die sabbati vigilie statute sint et quare per omnem orientem absolutio ieiunij in die sabbato presumatur. **Lix.**

Quas a tempore predicationis apostolice quo religio ac fides christiana fundata est per vniuersum orientem. idcirco statutum est illulcente sabbato debere celebrari. quod domino et saluatore nostro sexta sabbati crucifixio. discipuli adhuc recēti eius passionis percussis. peruigiles tota nocte manserunt. nullatenus quietis somnum oculis suis indulgentes. Nobis ex illo tempore huic nocti deputata vigiliarum sollemnitas usque in hodiernum diem per vniuersum orientem similiter observatur. Ideoque et absolutio ieiunij post vigiliarum laborem. totidem apostolicis viris in die sabbati statuta. non inmerito presumitur per vniuersas orientis ecclesias. Simillam quoque ecclesiastes sententiā. quę licet habeat et alium mysticū sensum. tamen ab hoc quoque non abhorret. quo utriusque diei. id est hebdomadi pariter et octidadi eandem partem solennitatis impartire precipimur. ita dicentis. Da partem bis septem. et quidem bis octo. Non enim ad cōmunionem festiuitatis iudaice absolutio ista ieiunij reputanda est. his presertim qui omni iudaica superstitione alieni monstrantur. sed ad refectionem quam diximus lassitudinis corporis pertinere. quod per totas anni septimanas iugiter quinis diebus ieiunans. nisi duobus saltem interpositis refocillatus fuerit. facile lassus sit

orationum et psalmorum modo

Cap. x.

Cuius moderaminis causam nonnulli in quibusdam occi dentalibus ciuitatibus igno rantes: 7 maxime in vrbe. idcirco putat absolutionem sabbati minime debere p sumi. q̄ apostolum Petrum in eodem die contra symonem cōflictaturum asse runt ieiunasse. Ex quo magis apparet h eum non cōsuetudine canonica fecisse. sed presenq̄ potius necessitate conflictus. Siquidem 7 ibi p hac eadem re non ge neralē sed speciale videt petrus discipu lis suis ieiunium indixisse. Quod utiqz non fecisset si scisset illud canonica cōsue tudine solere seruari. idem proculdu bio etiam dñico die paratus indicere: si certaminis ipsius in eum compegisset oc casio. nec tamen ex hoc statim canonica fuiss̄ ieiunij regula p̄mulganda. quod non generalis obseruatio statuerat. sed vt semel fieret ratio necessitatis extorserat.

In quo dominice diei solenni
tas ab aliorum dierum consue
tudine diuersa teneatur. Ca. xi.

Cum ne hoc quidem ignoran-
dum die dñico vnam tantum
modo missam ante prandium
celebrari in qua psalmozum atq; oratio-
num seu lectionū p̄ ipsius collecte vñ cō-
munionis dominice reuerētia sollemnis
aliquid ac p̄pensius impendentes in ip-
sa tertiam sextamq; pariter consumma-
tam reputant Ita q; sit vt de orationū
obsequijs nihil imminuat adiēctiōe scz
lectionum. ⁊ nihilominus differentiā q̄-
dam vel remissio videatur fratribus in-
dulgeri p̄ reuerentia dñice resurrectionis
p̄re cetero tempore quē ⁊ totū septi-
mane videatur obseruantia relaxare et
pro hac ip̄sa quē intermiscet quada; dif-
ferentia eundem diem velut festiū pro-
uocet rursus solenni⁹ expectari min⁹ q;

faciat hebdomadis venturæ ieiunia hu-
ins expectatione sentiri. Semper enim
equanimius quolibet fatigatio sustinetur.
et sine fastidio labor impenditur. si inter-
iecta ei vicissitudo quædā vel operis im-
mutatio qualiscunq; succedat.

Quibus diebus cum cena fra-
tribus exhibetur. accedētibz
ad refectionem psalmus nō di-
catur sicut fieri in prādys solet.

D Enīq; etiā in ip̄is diebus. id
est sabbato. vel dominica seu fe
riatis temporibus quibus pari
ter prādium ⁊ cena solet fratribus exhi
beri. psalmus ad vesperam non dicitur.
id est nec cum accedunt ad cenā. nec cū
ab ea consurgūt. vt solet fieri in solenni
bus prandijs. vel canonica ieiuniorū re
fectione. quam et precedere consuetudina
riū psalmi solent ⁊ subsequi. sed tātū
modo simplici oratione facta accedunt
ad cenā. eam q̄ rursus consurgentes
ab ip̄a sola oratione concludunt. quod
sc̄z extraordinaria sit inter monachos
istā resectio. nec omnes ad eam conueni
re cogantur. nisi aut peregrini qui su per
uenerit fratres. aut hi quos infirmitas
corporis aut p̄pria inuitat voluntas.

ExPLICIT de canonico diurnarum orationum ⁊ psalmodiarum modo liber tertius

Incipiant capitula libri quar-
ti de institutis renneciantium.

PRoemium.
ij **Q**ua ratione vsq; ad vlti-
mam senectutem apud eos in
cenobijs perseverent
iij **Q**uo examine probetur qui in ce-
nobia suscipiendus est.

iiij **Q**uo examine probetur qui in ce
nobio suscipiendus est.

Capitula

- liij **Q**uare qui in monasterio recipiuntur.
- v **E**ur hi qui renunciant suscepti in monasterijs propria vestimenta deponant et ab abbate alijs induantur.
- vi **Q**ua causa vestimenta renunciantium cum quibus ingressi sunt monasterium a dispensatore seruentur.
- vij **E**ur in monasterio suscepti non permittantur statim congregationi fratrum commisceri sed xenodochio antetradantur.
- viii **Q**uibus primum institutis iuniores exerceantur ut ad superandas omnes concupiscentias perficiant.
- ix **Q**uare iunioribus imperetur ut seniori suo nihil de cogitationibus suis subtrahant.
- x **Q**uanta obedientia iunioribus etiam in naturali necessitate tribuatur.
- xi **Q**uoniam modi cibis apud eos delicatissimus habeatur.
- xij **A**d sonitum pulsantis ostium nihil operis non omittant studio celeriter accurrendi.
- xij **C**riminosus habeatur si aliquid vel vilissimum quispiam suus dixerit.
- xiiij **N**on licet multa pecunia de cuiuscuilibet opere congeratur nullus tamen presumat excedere statum sufficientie paritatem.
- xv **D**e immodico apud nos studio habendi.
- xvi **D**e regulis diuersarum correptionum.
- xvij **Q**uibus autoribus sit inuentum ut reficiantur fratribus sacre lectiones in cenobijs recitentur et quantum apud egyptios prebeatur silentium.
- xviii **N**on illicitum sit extra mensam communi munere quicquid cibi potusve gustare.
- xix **Q**uemadmodum per palestina vel mesopotamiam quotidiana fratribus exhibeantur obsequia.
- xx **D**e tribus setricule granis ab eodem homo repertis.
- xxi **D**e spontaneo quorundam fratrum ministerio.
- xxij **D**e egyptiorum typo qui est super quotidianis fratrum statutis obsequijs.
- xxij **D**e obedientia abbatis iohannis per quam usque ad prophetie profectus est gratiam.
- xxij **D**e ligno itaque arido quod idem abbas iohannes ad arbitrium senioris sui quasi adolendum rigare non destitit.
- xxv **D**e proiecto ab abbate iohanne vase unico olei ad senioris imperium.
- xxvi **Q**uemadmodum abbas iohannes suo obedierit seniori ad aduoluendum saxum quod ne a multis quidem possibile erat moueri.
- xxvij **D**e humilitate et obedientia abbatis mucij quam in proijciendo in fluvium parvulo filio ex precepto senioris non hesitavit implere.
- xxvij **Q**uemadmodum reuelatum sit abbati de patre mucio opus eius abrahe fecisse et quod defuncto eodem abbati idem pater mucius in monasterij administratione successerit.
- xxix **D**e obedientia fratris qui decem spostas circumferens publice distrahit ad abbatis imperium.
- xxx **D**e abbatis pynusij humilitate qui relicto cenobio celeberrimo cui presbiter perat longinquum monasterium in quo velut inci-

piens susciperet desiderio subiectionis expetijt.

xxxi **Q**uemadmodum abbas pynusius reductus in monasterium suum modico tempore commoratus iterum fugerit in partes syrie.

xxxij **Q**ue precepta dedit idem abbas pynusius fratri que in suo monasterio sub nostra recipiebat presentia.

xxxij **Q**uod sicut magna remuneratio monacho debetur secundum institutionem patrum laboranti ita et pena similiter tribuatur et idcirco non debeat quis facile admitti in monasterio.

xxxij **Q**uod abrenuntiatio nostra nihil sit aliud quam mortificatio et imago crucifixi.

xxxv **Q**uod crux nostra timor domini sit.

xxxvi **Q**uod renunciatio nostra nihil proficiat si illis de quibus renunciamus implicemur.

xxxvij **Q**uod diabolus nostro fini semper insidietur et nos eius caput iugiter observare debeamus.

xxxvij **Q**uod de renunciantis preparatione adversum temptationes et de paucis imitandis.

xxxix **Q**uo ordine quis ad perfectionem valeat pervenire per quam de timore dei ad charitatem consequenter ascendat.

xl **Q**uod non debeat monachus exemplum perfectionis a multis expectare sed ab uno vel a paucis.

xli **Q**uod quorum debilitatum similitudinem suscipere debeat qui in cenobio commoratur.

xliij **Q**uod bonum patientie sue non debeat monachus de aliorum sperare virtute sed de sua longanimitate.

xliij **R**ecapitulatio expositionis per quam monachus ad perfectionem

nem possit ascendere

Explícium capitula.

Incipit liber quartus de institutis renunciantium.

Capitulū primum

Ecce modico modo psalmorum atque orationum quod debeat in diurnis conventiculis monasteria custodiri ad institutionem eius quod renunciat huic mundo narrationis nostre ordine provocante transimus conditiones in primis quibus hi qui ad dominum converti cupiunt recipiantur in cenobiis breui quantum possumus studentes sermone complecti quedam scilicet de egyptiorum quedam de tabenensiotarum regulis admittentes quorum in thebay de est cenobium quanto numero populus suis cunctis tanto conversationis rigore districtius. Siquidem in eo plusquam quinquaginta milia fratrum sub uno abbate reguntur tantaque sit obedientia hic tam prolixus monachorum numerus omnino seniori suo subditus quanta non potest apud nos unus unus vel obedire per modico tempore vel preesse.

Quod ratione usque ad ultimam senectutem apud eos in cenobiis perseverent. **C**ap. ij.

Quorum tam longa perseverantia et humilitas atque subiectio quemadmodum tam diuturnam perduret quare institutione formetur per quam usque ad incurvam senectutem in

Lib. III.

cenobio perseverent. opinor nos an omnia debere perstringere. Tanta namque est. quanta nemine in monasterijs nostris igressum ne anno quod integro tenuisse meminimus. ut cum renunciationis eorum primordia viderimus. consequens fuisse intelligamus ut tam sublimia perfectionis fastigia talium virorum fundamenta consurgerent.

Quo examine probetur qui in cenobio suscipiendus est.

Cap. iij.

Igitur ambiens quis intra cenobij recipi disciplinam. non ante prorsus admittitur. quam diebus decem vel eo amplius pro foribus excubans. indicium perseverantie ac desiderij sui pariterque humilitatis ac patientie demonstraverit. Cumque omnium pretereuntium fratrum genibus pronolatus. et ab universis de industria refutatus atque despectus. tanquam qui non religionis sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare. iniurijs quoque et exprobrationibus multis affectus. experimentum dederit constantie sue. qualisque futurus sit in temptationibus opprobiorum tolerantia declaraverit. atque ita fuerit explorato mentis ardore susceptus. diligentia summa perquiratur ne de pristinis facultatibus suis inhesterit ei vel unius nominis contagio. Sciunt enim cum sub monasterij disciplina diuturnum esse non posse. sed ne humilitatis quidem aut obedientie apprehensurum esse virtutes. nec ulla cenobij paupertate ac districtione contentum fore. si in conscientia eius pecunie quantum lucrum latitaverit. sed ubi primam exorta fuerit qualibet occasione commotio. fiducia stipis illius animatum continuo de monasterio velut fundamante fugituro.

Quare qui in monasterio recipiuntur.

Cap. iiij.

Et idcirco ne visibus quidem cenobij profuturas suscipere ab eo pecunias acquiescunt. Primum ne confidentia huius oblationis inflatus. nequaquam se pauperioribus fratribus coequare dignetur. tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem christi descendens. cum in disciplina cenobij non possit perdurare. egressusque exinde ea que in principio renunciationis sue spiritali fervore succensus intulerat. tepidatus postea non sine iniuria monasterij sacrilego spiritu recipere atque exigere molitur. Quod omnimodis observari debere. multis sunt experimentis frequenter edocti. Nam per alia minus cauta monasteria simplicitate quidam suscepti. de eis qui intulerant. quos in dei opere fuerant dispensata. cum ingenti postea lapsus redibitionem postulare tempraerunt.

Turbi qui renunciant suscepti in monasterijs propria vestimenta deponant. et ab abbate alijs induantur.

Capitulū. v.

Quamobrem ita nudatur quisque cum receptus fuerit omni propria facultate. ut ne ipsi quidem quo opertus est indumentum habere permittatur. ulterius. sed in concilio fratrum productus in medium exuatur proprijs. ac per manus abbatis induatur monasterij vestimentis. ut per hoc se non solum universis rebus suis antiquis priverit spoliatum. verum etiam omni fastu deposito mundiali. ad christi paupertatem et inopiam descendere iamque opibus sustentandum non seculi arte quesitis. nec de infidelitate pristina reservatis. sed de sanctis ac pijs monasterij largitionibus militie sue stipendia percepturus. atque in se se deinceps vestiendum alendumque cognoscens. et nihil habere. nihilominus de crastino non esse sollicitum secundum evangelij discat sententiam. nec erubescat pau-

De institutis renunciantium

penib; id est corpori fraternitas equari.
quibus connumerari christus et quorum
le fratre non erubuit nuncupare. quoniam potius
glorietur domesticis eius factum se esse sorte

Qua causa vestimenta renun-
ciantium cum quibus ingressi
sunt monasterium a dispensato
re seruentur. **Cap. vi.**

Illa vero quae deposuit vestime-
ta economo consignata tamdiu
reseruantur. donec profectus et
conuersationis eius ac tolerantie virtu-
tem diuersis temptationibus ac proba-
tionibus euidenter agnoscat. Et si qui-
dem posse eum inibi perdurare tempore. p-
cedere perspexerint. tunc eodem quo cepit
seruore persistere. indigentibus eadem lar-
giuntur. Sin vero quoddam ex eo mur-
murationis vitium. vel parue cuiuslibet
inobedientie culpam processisse deprehenderit.
exuens eum monasterium quibus indutus fuerat
vestimentis. et antiquis reuerti vestimentis quae
fuerant sequestrata depellunt. Nullum etenim
fas est cum illis quae accepit abscedere.
nec quae patiuntur illis adhuc indui.
quem semel ab institutionis suae regula te-
puisse permiderint. Unde etiam copia
nulli penitus palam discedendi pcedit.
nisi aut in morem serui fugacis captans
densissimas tenebras nocte diffugiat.
aut certe hoc ordine et professione indi-
catus indignus. cum confusione et nota
coram cunctis fratribus deposita veste
monasterium expellatur.

Cur in monasterio suscepti non
permittantur statim congregationi
fratrum commisceri. sed xenodochio
ante tradantur. **Cap. vii.**

Quam igitur quis susceptus et
hac perseverantia quam dixi-
mus comprobatus ac deposi-
tis propriis vestimentis habitu monaste-
riali fuerit accinctus. non statim congre-
gationi fratrum commisceri permittitur.
sed deputatur seniori qui seorsus haud
longe a vestibulo monasterii permanens.
habet curam peregrinorum et aduenien-

tium deputatam. eisque omnem diligen-
tiam susceptionis et humanitatis impo-
nit. Cumque ibidem integro anno deser-
uiens absque ulla querela suum circa pe-
grinos exhibuerit famulatum. imbutus
per hoc prima institutione humilitatis ac
patientiae atque in ea longa exercitatio de-
cognitus. admiscendus ex hoc congrega-
tioni fratrum. alij traditur seniori qui de-
cem iunioribus praest. quos sibi creditos
ab abbate instituit pariter et gubernat.
secundum illud scilicet quod ordinatum in exodo
legimus per moysen.

Quibus primum institutis iu-
nioribus exerceantur. ut ad super-
das omnes concupisias perficiant. **Cap. viii.**

Alius haec erit sollicitudo et eru-
ditio principalis. per quam iu-
nior introductus ascendere co-
sequenter etiam culmina perfectionis sum-
ma praeualeat. ut doceat eum primitus
suas vincere voluntates. quem studiose
in his ac diligenter exercens. haec illi sem-
per imperare de industria curabit. quae
senserit animo eius esse contraria. Mul-
tis siquidem experimentis edocti. edunt
monachum et maxime iuniores ne vo-
luptatem quidem concupiscentiae suae re-
frenare possent. nisi prius mortificare per
obedientiam suas didicerint voluntates.
Ideoque pronunciant nullatenus praeua-
lere vel iram vel tristitiam vel spiritum for-
nicationis extinguere. sed nec humilita-
tem cordis veram. nec cum fratribus uni-
tatem perpetuam. nec firmam diuturnamque
posse retinere concordiam. sed nec in cenobio
quidem diutius perdurare eum. qui
prius voluntates suas non didicerit superare.

Quare iunioribus imperetur
ut seniori suo nihil de cogitatio-
nibus suis subtrahant. **Cap. ix.**

His igitur institutis eos quos
initiant velut elementis quibus-
dam ac syllabis imbuerent ad per-
fectionem atque informare festinant. per
haec ad liquidum discernentes. utrum fi-
cta et imaginaria an vera sint humilitas

Lib. III.

te fundati. Ad quod ut facile valeant p
uenire consequenter instituuntur nullas
penitus cogitationes prurientes in cor
de perniciose confusione celare sed con
festum ut exorte fuerint eas suo pateface
re seniori. nec super earum iudicio q̄c̄q̄
sue discretioni committere sed illud cre
dere malum esse vel bonū quod discusse
rit ac pronunciauerit senioris examen.
Itaq̄ sit ut in nullo circūuenire iuuenē
callidus inimicus velut in expertū igna
rumq̄ preualeat. nec vlla fraude decipe
quē p̄uidet non sua s̄ seniori discretiōe
muniri. 7 suggestiones suas velut igni
ta iacula quēcunq̄ in cor eius iniecerit.
ut seniorior celet non posse suaderi. Ali
ter quippe subtilissimus diabolus illu
dere vel deicere iuniorē nō poterit. ni
si cum eum seu per arrogantia sine p̄ve
recundiam ad cogitationum suarū ve
lumen illexerit. Generale nāq̄ 7 euident
indiciū diabolice cogitationis esse pro
nunciant. si eam seniori confundamur
aperire.

**Quanta obedientia iuniorib⁹
etiam in naturali necessitate tri
buatur.**

Cap. x.

Post hec tanta obseruantia obe
dientie regula custoditur. ut iu
niores absq̄ prepositi sui scien
tia vel p̄missu non solum non audeant
cellam p̄gredi sed ne ipsi quidem cōmu
ni ac naturali necessitati satisfacere sua
auctoritate presumant. Sicq̄ vniuersa
compleverūq̄ fuerint ab eo prece
pta tanq̄ si a deo sint celitus edita sine
vlla discussione festinant. ut nonnunq̄
etiam impossibilia sibi met impata ea si
de ac deuotione suscipiant. ut tota x̄tu
te ac sine vlla cordis hesitatione perfice
re ea aut consummare nitant. 7 nec pos
sibilitatē quidez precepti pro seniori sui
reuerentia metiantur. De quorū obediē
tia speciatim nūc dicere premitto. Ex
emplis enim eam ipsi paulo post trade
re suo loco disponim⁹. si dñs nobis ora
tionibus vestris dederit cōmeatū. Nūc

instituta cetera prosequamur. p̄termittē
tes illa contexere que in hac regione vel
tradi in monasteriis v̄t ab ipsis nequeūt cu
stodiri. sicut in prefaciuncula nostra fa
cturos nos esse promissimus. quod scili
cet nec laneis indumentis vtantur sed li
neis tantū. 7 ne ipsis quidez duplicibus
quibus vicaria prepositus vnusquisq̄
sue decanie subministrat cum illa quib⁹
vestiti sunt sorduisse conspexerit

**Quismodi cibis ap̄ deos de
licatissimus habeatur. Cap. xi.**

Illud quoq̄ arduum atq̄ sub
lime genus continentie similiē
p̄termittētes in qua summere
putant delitiē si herba sale condita quā
lapsaniū vocāt aqua diluta ad refectio
nem fratrib⁹ apponatur. aliaq̄ complu
ra his similia que in hac prouincia nec
aeris temperies. nec qualitas nostre fra
gilis admittit. illa tantum mō profe
quar que nulla carnis infirmitas non si
tus loci poterit impedire. si ea non fragi
litas anime ac tepor mentis ademerit.

**Ad sonitum pulsantis ostiū
nihil operis nō omittat studio
celeriter accurrendi. Cap. xij.**

Itaq̄ p̄sidentes int̄ cubilia sua
7 operi ac meditationi studiaz
pariter impendentes. cum soni
tum pulsantis ostiū ac dinersorum cellu
las p̄cipientis audierint. ad orationem
eos s̄z seu ad opus aliquod inuitantis.
certatim e cubilibus suis vnusquisq̄ p̄
rumpit. ita ut is qui opus scriptoris ex
ercet. quā repert⁹ fuerit inchoasse litterā
finire non audeat. sed in eodem puncto
quo ad aures eius sonitus pulsantē ad
uenerit. summa velocitate p̄siliēs. ne tā
tum quidem more interponat quantū
cepti apicis consummet effigiem. s̄z im
perfectam lineam littere derelinquens.
nō tam operis compendia lucra ve secte
tur. q̄s obedientie virtutem exequi toto
studio atq̄ emulatione festinet. Quam
non solum operi manū seu lectioni vel
silentio 7 quieti celle. verum etiā cunctis

De institutis renunciantium

virtutibus ita preferunt. ut huic iudicent omnia postponenda. et vniuersa dispensa subire contenti sint. dum modo hoc bonum in nullo violare videantur.

De criminosum habeatur si aliquid vel vilissimum. quispiam suum dixerit. Cap. xiiij.

Ilam sane virtutem inter ceteras eorum institutiones vel commemorare superfluum puto. quod scilicet nulli cistellam. nulli peculiarem sportellam liceat possidere. nec tale aliquid quod velut proprium retinens suo debeatur communire signaculo. Quos ita nouimus omni ex parte nudos existere. ut preter colobium. mafortem. caligas. melotem. ac psithium. nichil amplius habeant. cum in alijs quibus monasterijs in quibaliq remissius indulgent. hanc regulam videmus strictissime nunc usque seruari. ut ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid suum. magnumque sit crimen ex ore monachi processisse codicem meum. tabulas meas. grafium meum. tunicam meam. caligas meas. propter hoc digna penitentia satisfactorius sit. si casu aliquo per subreptionem vel ignorantiam huiusmodi verbum de ore eius effugerit.

Quicquid multa pecunia de vni cuiusque opere congeratur. nullum tamē presumat excedere statu. re sufficientie parcatatē. Cap. xiiij.

Ecum tantos unusquisque eorum quotidie de opere ac sudore proprio redditus perferat monasterio. ut ex his sustentare non solum suam valeat parcatatem verum etiam vbi bus possit exuberare multorum. in nullo tamen inflatur. nec sibi de tanto operis sui questu ac sudore blanditur. sed preter duo paritacia quę tribus vix denarijs ibidem distrahuntur. nihil sibi met amplius unusquisque presumit. Inter quos nullum peculiare opus. quod pudet dicere. quodque in nostris monasterijs vtinam fieri nesciremus. non dicam effectu. sed ne cogitatione quidem ab aliquo peni-

tus affectatur. Cumque totam enthecā cenobij suam credat esse substantiam. cum ceterisque rebus ut omnium dominus omnes curam sollicitudinemque impendat. ad retinendam nihilominus arrepte nuditate virtutem. quam studet ad finem usque perfecte atque inuiolabiliter custodire. ita semetipsum a cunctis extraneum et ex omnibus indicat alienum. ut tanquam peregrinus se gerat. et incolam istius mundi. alumnūque se potius monasterij reputet ac ministrum quam dominum cuiuscunque rei presumat.

De immo dico apud nos studio habendi. Cap. xv.

Ahec nos miserrabiles quid dicemus. qui in cenobijs commorantes. ac sub abbatis cura et sollicitudine constituti. peculiare circūferimus clauus. omni que professionis nostre verecundia et confusione calcata. etiam annulos quibus recondita presignemus in digitis palam geitare nos non pudet. quibus non solum cistelle vel sporte. sed ne arce quidem vel armaria. ad ea que cogerimus vel que egressi de seculo reseruauimus condenda sufficiunt. Qui quia ita nonnunquam per vilissimis nullisque rebus accedimur. eas dumtaxat velut proprias vendicantes. ut si quis vel digito quicquid ex his contrectare presumpserit. tanta contra eum iracundia suppleamur. ut commotione cordis nostri a labijs ac tota quod de corpore indignatio deuocare non possimus. Sed premissis nostris vicijs. et his que nec commemorari quod dignum est silentio edidit. huius illud eloquium. non loquitur os meum opera hominum. Virtutes potius quam apud illos sunt. et his que nos quia omni studio debemus appetere. cepto narrationis ordine. persequamur. ipsasque iam regulas ac typos cursim breuiter ponamus. ut puenientes post hoc ad quod actus et opera seniorum quam studiose memorie mandare disponimus. hoc quam nostra expositione digesta sunt velut testimonijs validissimis roboremus. vniuersa que diximus exemplis eorum potius ac vite auctoritate firmantes.

De regulis diuersarum corre

Lib. III.

ptionum

Ca. xvi. Iquis igitur gillionem fictilez que bancalē nuncupant. aut huiusmodi aliud casu aliq̄ fregerit. aut pdiderit aliquid. nō aliter negligentiam suam quā publica diluet penitentia. cunctisq̄ in synaxi fratribus congregatis. tamdiu prostratus in terrā veniam postulabit. donec orationum consummetur solennitas. impetraturus eas cum iussus fuerit abbatis iudicio de solo surgere. Eodem modo satisfaciet q̄s quis ad opus aliquod accersitus v̄l ad congregationem solitā tardius occurrerit. aut si decantans psalmum v̄l modicum titubauerit. Similiter si superfluo. si durius. si contumacius respōderit. si negligentius obsequia iniuncta compleuerit. si vel leuiter murmurauerit. si lectionem operi vel obediētie preferens officia statuta segnius fuerit executus. si dimissa synaxi non concitus ad cellam recurrere festinauerit. si cum aliquo vel ad modicum subliterit. vel si ad punctū teporis vsquam secesserit. si alterius tenuerit manum. si cum illo qui cellulę sue cohabitator non est confabulari quantulumcūq̄ presumpserit. si orauerit cum illo qui est ab oratione suspensus. si parētum quēpiam vel amicorū seculariūz viderit. v̄l collocutus eis sine suo fuerit seniore. si epistolaz cuiuscūq̄ suscipere. si scribere sine abbate suo temptauerit. Hucusq̄ et in huiusmodi ac similibus admissis. pcedit animaduērsio spiritalis. Residua vero quę apud nos indifferenter admissa. a nobis quoq̄ reprehensibilis sustinent. id est apta conuicia. manifesti contemptus. cōtradictiones tumide. libera et effrenata processio. familiaritas apud feminas. irē. rixę. similitates et iurgia. operis peculiaris presumptio. philargyrie cōtagio. affectus atq̄ possessio rerū supfluarum quę a ceteris fratribus nō habentur. extraordinaria ac fortuita cibi refection. et his similia. non illa increpatione quā diximus spiritali. sed vel pla-

gis emendant. vel expulsionē purgant. Quibus autoribus sit inuētū vt reficiētibz fratribz sacre lectiones in cenobijs recitētur et quantū apud egyptios p̄beatur silentium. Cap. xvij.

Illud autē vt reficientibus fratribz sacre lectiones in cenobijs recitent. non de typo egyptiorū pcessisse. sed de cappadocum nouerim. Quos nulli dubium est non tam spiritalis exercitationis causa q̄s compescende superflue ocioseq̄ confabulationis gratia. et maxime contentionū q̄ plerumq̄ solent in cōuiuijs generari. h̄ statuerē voluisse. videntes eas aliter apud se non posse cohiberi. Apud egyptios et vel maxime tabennēsiotas tantū silentiū ab omnibus exhibet. vt cum in vnū tanta numerositas fratrum refectionis obtentu cōsederit. nullus nec mutire q̄dez audeat p̄ter eum qui sue decanię p̄est. Qui tamen si quid mente supinferri v̄l auferri necessariū esse peruiderit. sonitu potius q̄s voce significat. Tantaq̄ rescentibz eis silentij huius disciplina suatur. vt cucullis vltra oculoꝝ palpebras demissis. ne scz liber aspectus habeat curiosius copiam euagandi. ni hil amplius intueatur q̄ mensam. et appositos in ea vel quos ex ea capiunt cibos. ita vt quē admodum vel quātum reficiat ali⁹ nullus inuicem notet. Quod illicitum sit extra mensaz cōmunem quicq̄ cibi potusve gustare. Cap. xvij.

Anteq̄ vel postq̄ legitimaz cōmunemq̄ refectionem percipiant summa cautione seruatur ne extra mensam quicq̄ cibi penitus oris suo quisquā indulgere presumat. vt incedentibus p hortos et pomaria. cū passim blandeq̄ per arbores poma pendentia nō solū obijciant se pectoribz. trāsētium. verum etiam strata per terram conculcāda pedibus offerant. atq̄ ad colligendum parata facile ad consensum cōcupiscentie illicere valeant intuentes. et

De institutis renunciantium

oportunitate vel copia quibus districtos atque abstinentissimos ad sui desiderium prouocare. sacrilegum ducatur non modo quicquid ex his degustare. verum etiam manu contingere. absque eo quod palam cunctis in comune reficientibus exhibetur. et ad percipiendum economi dispensatione per fratrum obsequia publice ministratur.

Quemadmodum per palestina vel mesopotamiam quotidiana fratribus exhibeantur obsequia

Cap. xix.

N Equid sane de institutis cenobiorum pretermisisse videamur. quemadmodum quotidiana fratribus etiam alias regiones exhibeant obsequia. commemorandum breuiter puto. Per cunctam namque mesopotamiam palestina et capadociam ac totum orientem. singulis hebdomadibus vicissim fratres ad hec officia sibi reddenda succedunt. ita ut secundum cenobii multitudinem. ministrorum quoque numerus deputetur. Que explere tanta deuotione et humilitate properant. quanta nullus seruorum dirissimo domino ac prepotenti exhibet suum famulatum. ita ut ne istis quidem solis contenti obsequijs que canonico iure solunt. etiam nocte surgentes illos quibus specialiter hec manet cura studio suo releuent. et ea que ab ipsis perficienda sunt furtim proueniunt implere prestant. Has autem septimanas unusquisque suscipiens. usque ad cenam dominici diei ministraturus observat. Qua peracta ministerium totius hebdomadis ita concluditur. ut hi quibus succedendum est. conuenientibus in unum fratribus ad concinendos psalmos quos queritur ex more decantant. omnibus in ordine pedes lauent. hanc scilicet ab eis pro labore totius septimane benedictionis mercedem fideliter expectantes. ut eos explentes mandatum christi emissa generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequatur. que vel per ignora-

tionibus intercedat vel per admissis humana fragilitate peccatis. et commendet deo velut sacrificium pingue consummata eorum deuotionis obsequia. Ita que secunda sabbati post matutinos hymnos alijs rursum succedentibus utensilia in quibus ministrauerant ac vasa consignant. que tanta sollicitudine curaque suscipientes custodiunt. ne quid ex eis imminuat vel pereat. ut credant se etiam pro minimis quibusque vasis tanquam per sacrosanctis rationem non solum dispensatori prestanti sed etiam domino reddituros. si forte aliquid ex eis negligentia eorum fuerit imminutum. Cuius discipline qui modus sit vel quanta fide et cautione seruet. vno testimonio quod exempli gratia ponam poteritis agnoscere. Sicut enim studemus satisfacere vestro serui. quo plenam vniuersorum cognitionem desiderantes. etiam ea que optime nostis hoc libello vobis cupitis iterari. ita veremur mensuram breuitatis excedere.

De tribus lenticule grana ab economo repertis.

Cap. xx.

In septimana cuiusdam fratrum cum preteriens economus tria lenticule grana vidisset iacere in terra. que hebdomadario festinanti dominum ea preparat coctioni. inter manus cum aqua diluebant elapsa sunt. confestim super hoc abbatem consuluit. A quo velut inter uerborum neglectorum sacri peculij iudicatus. ab oratione suspensus est. Cuius negligentie reatus non aliter ei remissus est. nisi eum publica penitentia diluisset. Non solum enim seipsum non esse suos. sed etiam omnia que sua sunt. credunt domino consecrata. Propter quod si quid fuerit in monasterio semel illatum. ut sacrosanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Tantaque fide vniuersa procurant atque dispensant. ut etiam ea que despectui habent paruaque reputant ac vilia. si vel loco mouerit vel competentem collocauerit.

Libert. IIII.

figillone aqua impleuerit: si ex eo cui-
q; obtulerint ad bibendum: si tenuem se-
stucam de oratorio cella ve submouerit:
mercedem se consecuturos a domino to-
ta credulitate confidant.

De spontaneo quorundā fra- trum ministerio.

Cap. xxi.

Nouimus fratres in quorum se-
ptimana cum accidisset tanta
lignorum penuria, vt non esset
penitus vnde soliti cibi fratribus para-
rentur: 7 donec possent coempta deferri:
vt xerofagia cōtenti essent abbatibus fuis-
set auctoritate preceptum: essetq; b vni-
uersis placitum: nec quisq; posset vllū
coctionis sperare pulmētū: illos velut q
fructu ac mercede sui laboris 7 obsequij
frandarētur: si in ordine vicis sugētos
fratribus non scdm consuetudinem pa-
rauissent: tantum sibi spontanei operis
ac sollicitudinis indixisse: vt in illis ari-
dis ac sterilibus locis, in quibus ligna
nisi de fructiferis arboribus excidantur:
omnimodis nequeunt inueniri: nec enī
vt apud nos vlla reperiūtur fructecta sil-
uestria: per extenta auiā discurrentes: et
heremum quē versus mare mortuū ten-
ditur obeuntes: festucas tenues ac spi-
nulas quas ventus huc illucq; disper-
serat: suo sinu 7 gremijs colligētes: tū-
ctam solennitatem ciborum, spontaneis
obsequijs prepararent: ita vt de solita
prebitione nihil paterent imminui: tan-
ta fide hęc sua munia fratribus exhiben-
tes: vt etiam cum illos honeste posset vel
lignorum excusare penuria, vel abbatis
imperium: pro fructu suo atq; mercede
noluerint hac abuti licentia

De egyptiorum typo qui est su- per quotidianis fratribus statu- tus obsequijs:

Capitulū. xxiij.

Hec dicta sint scdm typum: vt
prefati sumus totius orientis:
quem etiam in partibus nostris
necessario dicimus debere seruari. Cete-
rum apud egyptios quibus maxima cu-
ra est operis: non est hebdomadarū mu-
tua vicissitudo: ne sub occasione huius
officij omnes ab operis canone impedi-
antur. Sed vni probatissimo fratrum cel-
larij vel coquine cura committitur: qui
perpetuo donec vires eius vltetas admit-
tit: iugiter opus istud exerceat. Nō enim
magno labore corporis fatigatur: qz nec
tanta cura inter eos parandorum cibo-
rum vel coctionis impenditur: quippe q
maxime xerofagijs, vlt homofagijs vtūt-
7 apud quos secta singulis mensib; por-
rorum folia: labrania: salfrictum, oliu-
pisciculi minuti saliti: quos illi meno-
minia vocant. Summa voluptas est

De obedientia abbatis iohan- nis, per quam vsq; ad prophe- tie profectus est gratiam.

Cap. xxij.

Et quoniam hic liber de institu-
tione est ei: qui renunciat huic
mundo: per quam scilicet intro-
ductus ad humilitatem veram 7 obedi-
entiam perfectam: ceterarum quoq; vir-
tutum culmina possit ascendere: necessa-
rium reor quedam senio 7 gesta quibus
per hanc enituerē virtutem: exempli gra-
tia sicut promissimus explicare: de multis
admodum pauca carpen tes: vt studen-
tibus sublimiora sectari: non solum inci-
tamentum ex his vite perfecte: sed etiam
ppositi forma procedat. Vobrem duos
vel tres pro libelli huius compendio: de
tam innumera patrum multitudine p-
ferentes ponimus. Primum abbate iō-
hannem qui commoratus est iuxta lico-
quod est opidū thebaydis: quiq; ppter
obedientie virtutē vsq; ad pphetie grām
sublimat: sic vnū so claruit orbi: vt etiā
regibus mundi huius merito suo redde

De institutis renunciantium

retur illustris. Nam cum in extremis ut diximus thebay de partibus commaneret; non ante presumebat theodosius imperator ad prepotentium bella tyrannorum pcedere; quā oraculis illius anima retur; atq; responsis. Quibus cōfidentis: velut celitus sibi delatis: trophæa de bellis desperatis atq; hostibus reportabat.

Deligno itaq; arido, quod idē abbas iohannes, ad arbitriūz senioris sui, quasi adolendum rigare non desistit.

Cap. xxiij.

Hic itaq; beatus iohannes, ab adolescentia sua usq; ad perfectam ac virilem etatem, seniori deseruiens; donec ille in huius vite conuersatione durauit; tanta humilitate inhesit ei? obsequijs; ut ipi quoq; seni stuporem summum obedientia eius incuteret. Cuius hāc virtutē vtrum de vera si de ac profunda cordis simplicitate descendere; an affectatitia esset; et quodāmodo coacticia: atq; ad imperātis faciē preberet; volens manifestius explorare; quā plura ei etiā superflua minusq; necessaria vel impossibilia frequentius iniungebat. Ex quibus tria ponam; p que manifestari possit volētib; scire; vltimis eius vel subiectionis integritas. Sūpsit itaq; de lignario suo senex xgultū; quod olim excisum, vlsibus foci fuerat pparatum. Dumq; coctionis retardaret occasio; non modo aridum; sed ppeputre iacebat temporis vetustate. Cūq; hoc coram ipso fixiss; in terram; precepit aduecta aqua quotidie bis rigari; ut scilicet diurnis humorib; radicatum; atq; per aquaz ī arbozem diffusis ramis reuiscens; amenitatem oculis atq; umbra culum in estu feruenti subter residentib; exhiberet. Quod pceptum, xeneratione solita, sine vlla impossibilitatis consideratione suscipiens adolens; ita quotidianis diebus expleuit; ut aquaz p duo ferme milia indefinenter apportans; nul-

latus lignum rigare cessaret; atq; per totum anni spacium, nō infirmitas corporis; non festiuitas solennitatis; nō occupatio necessitatis vllius; que illū etiam honeste excusaret ab executione mandati; non deniq; hyemis asperitas intercedens; ab huius obseruatione precepti potuerit impedire. Cūq; eius hanc sedulitatem, tacitus senex latēter diebus singulis exploraret; et videret eū simplici cordis affectu mādatum suum velut diuinit? emissum, sine vlla permutatiōe vultus vel rationis discussione seruare; sinceram humilitatis eius obedientiam comprobans; pariter etiam miserās tā longum laborem; quem per totum anni spacium studio deuotionis impenderat; ad virgultum aridum accedens; nō inqt iohannes; misit neradices hęc arbor; an nō? Cūq; ille se nescire dixisset; senex velut inquirens rei veritatem; et tanq; temptans vtrum iam suis radicibus nitetur; euulsi coram ipso leui commotione virgultum; sicq; piciens illud; precepit ut deinceps rigare desineret.

De proiecto ab abbate iohāne, vase vnicō olei ad senioris imperium.

Cap. xxv.

Itaq; cū huiusmodi exercitijs eruditus, quotidie inuenis in hac parendi virtute succresceret; et humilitas eius enitesceret gratia; atq; obediētie sue suauis odor p monasteria vniuersa fragraret; quidam frat; probationis; immo edificationis obtentu venientes ad senem; cum subiectionē eius quam audierant mirarent. Vocās eum repente senex; ascende ait; et sumens lenticulam olei, que sola in hēremo suis vel aduenientium vsibus liquorem pinguedinis tenuissimum ministrabat; deorsum proijce per fenestram. Quam ille cum ad superiora concitus peruolasset; per fenestram proferens comminuentem dimisit ad terram; parum cogitās,

Liber. IIII.

vel retractans precepti ineptiam: diu-
nam necessitatem infirmitatem corpori:
penuriam sumptuum: heremi squalentē
angustias ac difficultates: in qua etia
si pecunia suppedicaret: nihilomin⁹ per
dita species inueniri reparariq; nō pos-
set.

Quēadmodū abbas iohānes
suo obedierit seniori ad aduol-
uēdū saxum: quod ne a multis
quidem possibile erat moueri

Cap. xxvi.

Alijs rursus edificari cupienti-
bus obediētie huius exemplo:
vocās eum senior: curre inquit
iohannes: saxum illud huc aduolue q;
totius. Qui confestim saxum immane
quod turbe multe hominum vel mouere
non possent: applicita nunc ceruice: nūc
toto pectore: tanto nisu atq; conatu pro-
uoluere contendebat: vt sudore omniū
membrorum suorū non solum totum in-
funderet vestimentum: sed etiam saxum
ipm suis ceruicibus humectaret. In hoc
quoq; parum metiens impossibilitate
precepti vel facti p reuerentia senioris z
obsequij simplicitate sincera: qua crede-
bat senē tota fide nihil posse incassū ac
sineratione precipere.

De humilitate z obediētia ab-
batis mucij quam in proyicien-
do in fluium paruulo filio ex-
pcepto senioris non hesitauit i-
plere.

Cap. xxvij.

Baculq; abbas iohannis pan-
ca dixisse de mulē sufficiat: nūc
abbatis mucij factū memoria
dignum comprehendam. Nūc nāq; ab
renunciare desiderans huic mūdo: tam-
diu pro foribus monasterij excubans p-
durauit: donec immobili perseverantia
sua contra omnem cōsuetudinem ceno-
biorum cum filio suo paruulo qui octo

circiter erat annorum: vt susci-peret eli-
ceret. Tuncq; tandem recepti fuissent: cō-
festim non solum diuersis prepositis tra-
ditis: verum etiam celle habitatione seiū-
cti sunt: ne scilicet ingi visione paruuli
reminisceretur pater ex omni sua quam
renunciāns abiecerat facultate atq; as-
fectione carnali: saltem sibi filium super-
esse: et quemadmodū se iā diuitem non
esse sciebat: ita etiā patrem se esse nesciret.
Quod vt plenius probaretur: vtrūq; vi-
delicet plus faceret affectionem sangui-
nis ac suorū viscerū charitatem: an obe-
diētiā z mortificationē christi: quā renū-
ciāns quisq; pro eius debet amore prefer-
re: de industria negligebatur paruulus:
pannis potius q; vestimentis indutus:
sordibus quoq; ita obsitus ac sedatus:
vt offendere potius q; delectare pater
nos oculos posset quotiēs ab eo fuisset
aspectus: sed etiam colaphis atq; ala-
pis exposit⁹ diuersorum: quas plerūq;
sub obtutibus suis innocenti paruulo
etiā gratis cernebat inferri: ita vt nun-
q; genas eius nisi la chrymarum sorden-
tibus vestigijs videret infectas. Tuncq;
talitē infans sub oculis p dies singulos
ageret: pro amore nichilomin⁹ christi z
obediētie virtutē rigida semper atq; im-
mobilia patris viscera permanserunt.
Non enim iam reputabat suum filium:
quem secum paniter obtulerat christo:
nec curabat de presentib; eius iniurijs:
sed potius exultabat quod eas nequa-
q; infructuose cernebat tolerari: parum
cogitans de lachrymis eius: sed de pro-
pria humilitate ac perfectione sollicitus.
Quam distractionem mentis illius atq;
immobilem rigorem peruidens cenobij
senior: ad comprobandam penitus ani-
mi eius constantiam: cum plorare qua-
dam die vidisset infantem: simulans se
aduersus eum commotum: precepit pa-
tri vt tollens eum iactaret in flumen.
Tunc ille velut a domino sibi hoc pre-
ceptum esset: confestim celeri cursu ra-

De institutis renunciantium

piens filius; vlnis proprijs vsq; ad ora fluminis aduexit iactaturus. Quod pfecto seruoze fidei et obediētie eius fuisset opere consummatu; nisi procurati fuissent de industria fratres; qui solliciti et piam fluminis obsiderent; proiectumq; iaz et quodam modo de fluminis aluoparuum rapuissent; et consummatio nem precepti obsequio patris ac deuotione completam; ab effectu operis atq; ab ipso fine renocassent.

Quemadmodū reuelatum sit abbati de patre mucio opus eū abrahe fecisse; et qd defūcto eidē abbati idē pater mucius i monasterij administratione successerit

Cap. xxvij.

Cuius fides atq; deuotio intantum deo fuit accepta; vt diuio statim testimonio comprobata sit. Reuelatum namq; est cōtinuo seniori; hac enim obediētia abrahe patriarche opus implese. Cūq; breui tempe transactoz idem abbas cenobij de mūdi huius cōmoratione migraret ad dñm; hūc preponens cunctis fratribus successorem sibi atq; abbatem monasterio dereliquit

De obedientia fratris qui decē sportas circūferēs publice distrarit ad abbatis impium.

Non tacebimus **Cap. xxix.** etiam nobis cognitum fratrem; fm seculi huius ordinem summe familie. Nam patre comite ac ditissimo oriundus fuit; studijs quoq; liberalibus non mediocriter institutus. Qui relictis parentib; cum ad monasteriū peruolasset; ad comprobandā mentis humilitatem; et fidei eius ardorem; confestim ei a seniore pceptum est; vt decē sportas quas necesse nō erat publice vendicari; cervicib; suis orerans; distrahendas p plateas circūferret; adiecta conditōne q diutius in hoc officio retineret; vt si forte eas vnus pariter coemere voluiss; nō cederet; sed singillatim eas querentibus remundaret. Quod ille tota deuotione

compleuit; et omni confusionis verecundia pro nomie ac desiderio christi calcata; sportas humeris suis imponens precio statuto distraxit; ac pecuniaz ad monasteriū repositauit; nequa q; perterret; tam vilis et isueti officij nouitate; nec cōsideras indignitatem rei; nataliūq; splēdorem; ac venditionis iniuriam; dum illam christi humilitatem quę est vera nobilitas; p obediētie gratiam desiderat obtinere

De abbatis pynusij humilitate qui relicto cenobio celebrimmo; cui presbiter perat; longinquum monasterium in quo velut incipiens suscipere tñr desiderio subiectionis expetit.

Cap. xxx.

Cartat nos libelli modus ad finem tendere; sed obediētie bonum; quę inter ceteras virtutes primatum tenet; non patit nos eozū gesta; qui per hanc claruerūt; penitus silentio preterire. Propter quod vtrūq; congrue temperātes; id est tam breuitati q; studiosozū desiderijs; atq; vtilitatibus seruiētes; vnum adhuc ponemus humilitatis exemplum; quod nō ab incipiēte; sed a pfecto atq; abbate completu; nō solum iuniores instruere; sed etiaz seniores ad pfectam humilitatis virtutem lectione sua poterit incitare. Vidim; itaq; abbatem pynusium; qui cum esset immanis cenobij presbiter; quod est in egypto non longe a panefisi ciuitate; et pro ipsa reuerentia; vel vite sue vel etatis; vel sacerdotij; cuncq; honorabilis ac venerāndus existeret; videns se pro hoc ipso humilitatem illam; quam scdm sue mentis ardorem concupierat exercere nō posse; nec habere quo virtutem desiderata subiectionis extenderet; clam fugiens de cenobio; secessit solus in thebaidos vltimas partes. Ibiq; deposito habitu monachozum; assumpta seculari veste; cenobium tabenensiotarū expetit; quod sciebat cunctis esse districtius; et in quo se vt

u. d. i. c. a. j.

Liber. IIII.

plongitudineregionis credidit ignorā
dum: vel pro magnitudine mō asterij ac
multitudine fratrum facile posse celari.
Ubi diutissime pro foribz pseuerās: cun
ctorum fratru genibz puolutus: vt susci
peretur summis p̄ciibz exorabat. Cūqz
multo despectu tādē fuissz admissus:
quod scz decrepitis senex, 7 qui omnes
suam puiisset etatem ingredi cenobiuz
postularet: quo tempore iam ne deserui
re quidem suis voluptatibus p̄uale
ret: ac ne hoc quidem ipm causa religio
nis expetere eum assererent: sed famis et
inopie necessitate constrictū: vt seni nul
liqz operi penitus apto: horti cura dilige
tiaqz mandatur. Quā sub alio fratre iu
niore qui eum sibi creditum retinebat ex
ercens: sic eidem subdebat tantaqz obe
dientia, desideratam humilitatis excole
bat virtutē: vt non solū ea quę ad horti
curam diligentiamqz p̄tinebant, veruz
etiam vn̄uersa officia, quę cunctis erāt
aspera vel indigna: atqz ab omnibz du
cebantur horrozi: tota quotidie sedulita
te compleret. Quāplura etiam nocte
consurgens ita furtim nullo teste v̄l con
scio, tenebris occultantibus efficiebat: vt
penitus auctorem operis nemo deprehē
deret. Cūqz ibidem triennio delitescēs:
dispersis p̄ vn̄uersam egyptum vbiqz
fratribz quereret: a quodam tandem vi
sus qui de egypti partibz cōmeazat, vix
potuit pro humilitate habitus sui ac vi
litate officij quod gerebat agnoscī. Nā
sarculo thesaurum incuruus laxabat ole
ribz terram: deinde stercus humeris su
is aduectans eorū radicibus ingerebat.
Cūqz h̄ intuēs frā sup agnitione eius
diutissima fuisset h̄sitatione detentus:
p̄pius tandem accedēs: 7 non solū vul
tum sed etiam sonum vocis diligent ex
plorans: ad pedes eius cōmin⁹ p̄cidens:
primo quidem super hoc stuporem sum
mum videntibz cūctis incussit: cur vide
licet istud fecerit ei qui apud ip̄os velut
nouicius ac de seculo nuper egressus ha
beatur extremus, post vero miraculo

sunt maiore p̄culsi: cum eius nomen qđ
apud ip̄os qđ magna fuerat opinio de cō
pertum protinus pdidisset. A quo vni
uersi fratres prioris ignorantie veniam
postulantes: quod eum videlicet tanto
tempore inter iuniores ac paruulos de
putassent: inuitum ac flentem quod in
uidia diaboli digna sibi fuisset conuer
satione atqz humilitate fraudatus. Quā
diutissime requisitā tandem aliqn se in
uenisse gaudebat: nec meruissz vitā suā
in illa quā arripuerat subiectione fini
re ad p̄prium cenobiuz reduxerūt: custo
dientes eum summa diligentia: ne ab eis
quoqz similiter quoqz dilapsus ausu
geret.

Quemadmodū abbas pynus
fuit reductus in monasterium
suū modico tempore cōmora
tus iterū fugerit in p̄tes syrie.

Ubi cum fuisset **Cap. xxxi.**
modico tempore demorat⁹: eo
dem rursus humilitatis deside
rio atqz ardore succensus: captās noct
na silentia ita diffugit: vt iam puincia
non vicinam sed ignotas 7 alias lon
geqz diuisas regiones expeteret. Nā cō
scendens nauem in palestine partes cō
meare festinauit: credēs se tuti⁹ latitatu
rum: si ad illa semetipm asportaret. lo
ca: in quibus ne nomen quidem suum
fuisset auditum. Quo cum aduenisset:
nostruz monasterium p̄tinus expetiuit:
quod non longe fuit a speleo in quo do
minus noster iesus christus ex Agnena
sci dignatus est. In quo per modico tē
pore delitescens: scđm sententiam domi
ni tanqz ciuitas sup mōtem posita diu
tius abscondi non potuit. Nam conti
nuo quidam fratruz qui ad loca sancta
de egypti partibz orationis causa cōue
nerant: agnitum eū summa vi p̄eciū ad
cenobiū suū reuocarunt.

Que precepta dedit idem ab
bas Dynusius fratri quem in
suo monasterio sub nostra reci
piebat presentia. **Cap. xxxii.**

De institutis renunciantium

Hanc igitur senem pro illa que nobis fuerat apud ipsum in monasterio nostro familiaritas; cum post hec in egypto studiosissime requisisset; senus exhortationes quatinus dedit fratri; que sub nostra presentia in cenobio suo recipiebat; quod puto ex hac posse aliquid instructionis accidere; animus est opusculum huic intexere. Postquam ait quot diebus per foribus excubas; hodie sis receptus. Cuius difficultatis causam primitus debet agnoscere. Poterit enim tibi in hac via quam ingredi concupiscis multum conferre; si ratione eius agnita ad christi servitium consequenter ac sicut oportet accesseris.

Sicut magna remuneratio monacho debeat secundum institutionem patrum laboranti; ita et pena similiter tribuatur; et ideo non debeat quis facile admitti in monasterio. **Cap. xxxiiij.**

Sicut namque immensa gloria fideliter servientibus deo; ac secundum regulam institutionem ei coherentibus re promittitur in futurum; ita penes gravissime preparantur his qui tepide ea negligenterque fuerint executi; et secundum hoc quod professi sunt; vel quod ab hominibus esse creduntur; fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint. Melius est ei secundum scripturam sententiam non vouere quicquam; quam vouere et non redere; et maledictus qui facit opus dei negligenter. Ideo igitur a nobis diutissime me refutatus es; non quod tuam; vel omnium salutem; non toto desiderio cupiamus amplecti; et his qui ad christum cupiunt pervenire; etiam paulo occurrere non optemus; sed ne temere recipientes; et nos apud deum levitatis; et temetipsum reum graviori supplicij faceremus; si ad presens facile suscepimus; nec pondus professionis huius intelligens; vel desitutor post hec vel tepidus extitisses. Quamobrem ipsarum causarum abrenunciationis; debet in primis agnoscere. Quam spectata quid te pueniat age

re; ex eius ratione manifestius instruaris.

Abrenunciatio nostra nihil sit aliud quam mortificatio; et imago crucifixi.

Cap. xxxiiij.

Abrenunciatio nihil est aliud; quam crucis ac mortificationis indicium. Ideoque noveris hodie; non die te huic mundo et actibus eius; ac desiderijs esse defunctum; teque secundum apostolum mundo huic esse crucifixum; tibi que huic mundum. Considera ergo conditiones crucis sub cuius te deinceps sacramento oportet in hac luce versari; quia iam tu non vivis; sed ille vivit in te qui est crucifixus pro te. Eo ergo habitu ac figura qua pro nobis in patibulo fuit ille suspensus; nos quod necesse est in hac vita tegere; ut secundum david affigetur timore domini carnes nostras; universas voluntates nostras ac desideria non nostre concupiscentie servitia; sed mortificationi eius habeamus affixa. Sic enim domini preceptum implebimus dicentis; qui non accipit crucem suam et sequitur me; non est me dignus. Sed forte dicas; Quomodo potest homo crucem suam iugiter portare; vel quemadmodum vis ues quis possit esse crucifixus? Audi rationem breviter.

Acrux nostra timor domini sit.

Cap. xxxv.

Cruux nostra timor domini est. Sic ergo crucifixus quis iam non per animi sui motum membra sua quicquam movendi; vel convertendi habet potestatem; ita et nos voluntates nostras ac desideria non secundum id quod nobis suave est ac delectat ad presens; sed secundum legem domini quo nos illa perstringit applicare debemus. Et sicut is qui patibulo crucis affigitur; non iam presentia contempletur; nec de suis affectationibus cogitat; non pro die crastino sollicitudine cura que distenditur; nulla possidendi concupiscentia promouet; nulla in perbiu nulla contentione; nulla emulatione succendit; non de presentibus dolet iniurijs; non preteritarum

L

Liber .IIII.

iam recordat: sed cum adhuc spirat in corpore cunctis elementis credit esse defunctum. illuc premitte sui cordis intuitum: quo se non dubitat ilico transire. ita nos qui timore domini crucifixos oportet his omnibus id est non solum carnalibus virtutibus, verum etiam ipsis elementis mortuos esse illuc habentes oculos anime nostre defixos, quo nos sperare debemus momentis singulis migraturos. Hoc enim modo: mortificatas poterimus vniuersas concupiscentias nostras et affectus habere carnales.

¶ Renunciatio nostra, nihil proficiit iisdem quibus renunciamus implicemur. Cap. xxxvi.

Cave ergo ne quid aliquando coram resumas, quod renuncians abiecasti: et contra domini interdictum, de agro euangelice operationis reuersus: inueniaris tunica tua qua te expoliaueras reuestiri: neque ad humiles terrenasque mundi huius concupiscentias ac studia reuoluaris: et contra euangelij mandatum, de perfectionis tecto descendens: tollere aliquid presumas ex his quae abrenuncians abdicasti. Cave ne parentum, ne affectionis pristinae recorderis: et ad curas huius seculi sollicitudinesque reuocatus, secundum saluatoris sententiam, ponens manum tuam super aratrum, et aspiciens retro: regno celorum aptus esse non possis. Cave nequam superbiam quam nunc incipiens ardore fidei ac pia humilitate calcas, cum ceperis psalmorum vel professionis huius quaedam noticiam degustare: paulatim elatus resuscitare mediteri: ac secundum apostoli sententiam, quae destruxisti iterum reedificans praueficatorem constituas te ipsum: sed potius ut in hac nuditate quam coram deo et angelis eius professus es, ad finem usque perdures. In hac quae humilitate ac patientia, qua ut susciperis in monasterio, decem diebus pro foribus persequerans, multis lachrymis implorasti: non solum modo persistas, verum etiam perficias atque succrescas. Satis enim miser est, ut cum debeas rudimentum ac primor-

dijs tuis pueri, et ad perfectionem tendere: etiam ab ipsis incipias ad inferiora recedere. Non enim qui ceperit haec, sed qui perseuerauerit in his usque in finem, salvus erit.

¶ Quod diabolus nostro fini semper inlidetur: et nos eius caput iugiter obseruare debeamus.

Cap. xxxvii.

Uertutus enim serpens, calcanea nostra semper obseruat: id est inlidetur exitui nostro: et usque in finem vite nostre nos suoperplantare conatur. Et ideo bene cepisse nihil perdit: nec pleno seruire renunciationis arripuisse principia: si haec congruus etiam finis similiter non commendauerit atque conclusit. Chastitas atque paupertas, quam nunc coram ipso professus es: usque ad extremum vite quemadmodum arrepta est a te non fuerit custodita. Quod ut possis implere, tu eius capita, id est cogitationum principia semper obserua: ad seniozem semper ea deferens. Ita enim disces perniciose eius initia conterere. si nihil ex eis seniori tuo erubueris reuelare.

¶ De renunciationis preparatione aduersum temptationes: et de paucis imitandis. Cap. xxxviii.

Quia propter secundam scripture sententiam, egressus ad seruiedum domino, sta in timore dei: et praeparatiam tuam non ad requiem, non ad securitatem, non ad delicias: sed ad temptationes et angustias. Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum dei. Angusta namque est porta et ardua via quae ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniunt eam. Considera ergo te de paucis et electis effectum: et ne exemplo ac tempore multitudinis, refrigerescas, sed vine ut pauci: ut cum pauci inueniri merearis in regno dei. Multi enim sunt vocati pauci non electi: et pusillitas est gratiae cui complacuit patri hereditatem dare. Itaque non leue noueris esse peccatum: perfectionem professum, quempiam ea quae sunt imperfecta sectari. Ad quem perfectionis statum: his gradibus atque hoc ordine peruenitur.

De institutis renunciantium

Quo ordine quis ad pfectionē valeat puenire: p quaz de timore dei ad charitatem consequēter ascendat. **Cap. xxxix.**

Pincipiū nostre salutis, eiusdē q̄ custodia: sicut dixi timor domini est. Per hunc enī et initiū conuersionis et vitiōū purgatio et virtutum custodia: his q̄ imbuunt ad viam pfectionis acquirūt. Qui cū penetraverit hominis mentē, contemptū ei rerū oīm parit: obliuionem parentū: mūdiciq̄ ip̄i? gignit horrore. Contemptu autē ac priuatione facultatum oīm: humilitas acquiritur. Humilitas x̄o his indicij? p̄bat. primo si mortificatus in se se habeat oēs voluntates: sc̄do si non solū actū suū, verū etiam cogitationū nihil suū celauerit seniorē: tertio si nichil suę discretioni sed iudicio ei? vniūsa committat: ac monita ei? sitiens ac libentē auscultet. quarto si in oib? seruet obedientiā, mansuetudinem et patientiē constantiā: quīto si non solū iniuriā inferat nulli: s; ne ab alio q̄dem sibi met irrogatam doleat atq; tristet. sexto si nihil agat, nihil presumat, quod nō vel communis regula: vel maiorū cohōrantē exempla. septimo si omni vilitate p̄tentus sit: et ad omnia se que sibi p̄cipiunt, velut operariū malū indicauerit et indignum. octauo si semet ip̄m cunctis inferiorē non sufficie. p̄nū et eite labiorū: sed intimo cordis credat affectu. nono si linguā cobiteat: vel nō sit clamorosus in voce. decimo si non sit facilis ac promptus in risu. Talib? nāq; indicij? et his similib? humilitas vera dinoscit. Que cū fuerit i veritate possessa: confestim te ad charitatem, que timorez nō habet, gradu excellentiore pducet: p quaz vniūsa q̄ prius nō sine pena formidinis obseruabas: absq; vllō labore, velut naturalit̄ incipies custodire: nō iā contemplatione supplicij, vel timorē vlli? s; amore ip̄i? boni et delectatione virtutū.

Nō debeat monachus exempla pfectionis a multis expete

re: s; ab vno vel paucis. **Ca. xl.**

Ad quod vt valeas facili? puenire: exempla tibi sunt imitatio nis ac vitę pfecte in p̄gregatione cōmoranti: a paucis immo ab vno, vel a duob? non a plurib? expetenda. Nam p̄ter id qd̄ examinata vita atq; ad purum excocta reperit in paucis: etia? istud ex h? vtilitatis accidit. qd̄ ad perfectionē p̄positi huius id est cenobial? vitę diligētius q̄s vni? imbuit, ac format exēplo.

Quarum debilitatū similitudinem suscipe debeat qui in cenobio cōmoratur. Ca. xli.

Quę oīa vt possis consequi, et sub hac regula spiritali p̄petuo p̄durare: tria s; in cōgregatione necessario custodienda sunt tibi. vt scilicet h̄m p̄saluiste sententiā, ego autē tā q̄s surdus non audiebā, et sicut mutus qui nō apit os suū: et factus sum sicut hō nō audiens: et nō habens in ore suo i crepationem. tu q̄s velut surdus ac mut? et cecus incedas: vt absq; illi? p̄templatiōe, q̄ tibi fuerit ad imitandum merito perfectionis elect? vniūsa quecunq; videri minus edificationis habentia velut cec? nō videas: ne animatus eoz qui s; agūt auctoritate vel forma: ad id qd̄ deterius est, et quod ante dānaueras, traducas. Si inobedientem, si p̄tumacem, si detrahentem audieris: vel secus quā tibi traditum est aliquid admittentē nō offendaris: nec ad imitandū eum tali subuertaris exēplo: sed vt surdus q̄ hec penitus nec audier, vniūsa trāsmittas. Si tibi vel cuiq; puicia: si irrogantē iniuriges, sto immobilis: et ad responsionem talionis vt mutus auscultas: semper hunc p̄saluiste x̄siculum in corde tuo decantans. Dixi custodiam vias meas: vt nō delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam: cū consisteret peccator aduersum me obmutui et humiliatus sum: et silui a bonis. Verū et quartū hoc p̄ oīib? excole: quod hec que supra diximus, tria ornet atq; cōmendet: id est vt stultū

te scdm apostoli sententiā facias in hoc mundo vt lis sapiens: nihil scz discernēs: nihil diiudicans ex his que tibi fuerint imperata: sed cum omni simplicitate ac fide obedientiam semper exhibeas: illud tantummodo sanctum: illud vtile: illud sapiēs eē iudicās: qđd tibi vel lex dei: vlt senior ex amē indixerit Tali ei institutione fundat: sub hac disciplina poterit durare ppetuo: z de cenobio nullis temptationibus inimici nullis factionibus deuolueris.

Q bonum patientie sue nō de beat monachus de alioruz sperare virtute: sed de sua longanimitate. **Cap. xliij.**

Ergo patientiam tuam non debes de alioz sperare virtute: id ē vt tunc eam tantummodo possideas cum a nemine fueris irritatus: qđ ne possit non euenire: tunc nō subiacet potestati: sz potē de humilitate tua z lōganimitate: que ī tuo pendet arbitrio.

Recapitulatio expositionis p quam monachus ad perfectionem possit ascendere. Cap. xliij.

E vt hec omnia que latiori sermone digesta sunt: cordi tuo facilius inculcentur: ac tenacissime tuis sensibus valeāt inherere: qđ dā ex his breuiariū colligam: p quod possis breuitate z compendio mandatorū memoriter vniuersa complecti. Audi ergo paucis ordinem: p quem ascendere ad perfectionem summā sine vllō labore ac difficultate valeas. Principium nostre salutis sapientieqz scdm scripturas timor dñi est. De timore dñi nascitur compunctio salutaris: De compunctione cordis procedit abrenunciatio id est nuditas z contemptus omnium facultatum: De nuditate humilitas pcreatur. De humilitate mortificatio voluntatum generatur. Mortificatione voluntatum extirpantur atqz marcescunt vniuersa vitia. Expulsionē vitiorum virtutes fructificant atqz succrescunt. Nullulatio.

ne virtutum: puritas cordis acquiritur: Puritate cordis apostolice charitatis pfectio possidetur.

Explicit de institutis renunciātium liber quartus.

Incipiunt capitula libri quinti de spiritu castrimargie

Cap. primum

T Rāsitus de institutis cenobiorum ad colluctationē octo principalium viciozum.

i **Q** cause viciozum: sicut in omnibus immorantur: ita ab omnibus ignorantur: z quia ad manifestandas eas domini egeam⁹ auxilio

ii **Q** prima nobis colluctatio sit aduersus spiritum castrimargie id est concupiscentiam gulę

iii **T**estimonium abbatis Antonij quo docet vnamquamqz virtutem ab illo qui eam peculiari⁹ possidet expetendam

iv **Q** non possit ab omnibz vniformis ieiuniorū regula custodiri

vi **Q** non solo vino mens inebrietur.

vij **Q**ua ratione infirmitas carnis puritatem cordis nequeat impedire.

viii **Q**uo pfecte cōtinentie sine esca sumenda sit.

ix **D**e mensura castigationum assumendarum remedioqz ieiunij.

x **A**d conseruandam mentis z corporis puritatem abstinentiam ciborū non posse sufficere

xi **C**oncupiscentias cordis non extinguī nisi cum omni extirpatione viciozū

xij **D**e agone carnali etiam spiritalis agonis imitatioz esse sumendam.

Capitula

- xiiij **Q**uoniam gule fuerimus vitio literati nequaquam possimus ad pugnas interioris hominis pervenire.
- xv **Q**uomodo possit gula concupiscere superari.
- xvi **Q**uomodo ad custodiendam cordis sui puritatem monachus semper debet esse intentus.
- xvii **Q**uoniam monachus secundum olympiaci certaminis morem non possit spirituales conficere pugnas nisi obtinuerit bella carnalia.
- xviii **Q**uoniam fundamentum ac basis spiritalis agonis in castimargie sit certamine collocata.
- xix **P**er quot genera certaminum atque palmarum beatus apostolus ad coronam sublimissimi agonis ascenderit.
- xx **Q**uoniam athlete christi donec in corpore recomoratur pugna non desit.
- xxi **Q**uoniam non debeant monachi suum cibum tempus excedere si vult ad pugnas interiorum certaminum pervenire.
- xxii **D**e interiori monachi pace et abstinentia spiritali.
- xxiii **Q**uoniam idcirco nos oporteat exercere continentiam corporalem ut per ipsam perveniamus ad spirituale ieiunium.
- xxiv **Q**ualis esse monachi cibum debeat.
- xxv **Q**uoniam in egypto indifferenter vidimus sub adventu nostro solui quotidiana ieiunia.
- xxvi **D**e continentia senis qui ita sexies cibum sumpsit ut servaret esuriam.
- xxvii **D**e eo senes qui in cella sua escam nunquam solus accepit.
- xxviii **Q**uid de fructu studii precessi sine abbas pelius et iohannes.
- xxix **Q**uam exempli sui professionem abbas iohannes discipulis reliquerit discessurus.
- xxx **D**e abbate machete iter collationes spirituales nunquam dormitan-

- te et semper inter terrenas fabulas obdormiente.
- xxxi **E**iisdem senis de nemine iudicando.
- xxxii **I**ncrepatio eiusdem senis cum fratribus inter spirituales collationes dormitantes ad narrationem ociose fabule vidisset expergefactos.
- xxxiii **D**e epistolis priusquam legerent incensuris.
- xxxiv **D**e absolutione questionis quare abbas theodorus orando promeruit.
- xxxv **D**e sententia eiusdem senis quare docuit quod studio monachus possit assequi scientiam scripturarum.
- xxxvi **I**ncrepatio eiusdem senis cum ad meam cellulam media nocte venisset.
- xxxvii **D**escriptio heremi que est in diolico in qua anochorete comitantur.
- xxxviii **D**e traditis nobis ab abbate archebio cum instructu suo cellis.
- xxxix **D**e debito quod abbas archebius manuum suarum labore per matrem dissolvit.
- xl **Q**ua simulatione cuiusdam senis abbati symeoni cum ocio sus esset opus manuum sit promissum.
- xli **D**e pueris qui deferentes ad egrotantem ficus non degustantes eisdem fame in heremo defecerunt.
- xlii **S**ententia abbatis macharij de observantia monachi vel tantumquam diutissime victuri vel tantumquam quotidie morituri.

Expliciunt capitula.

Lib. V.

Incipit liber quintus de spiri-
tu castrimargie

Transitus de institutis cen-
obiorum ad colluctationē octo
principaliū viciozū.

Cap. primum

Vitus

nob iuuatē deo
liber iste pendi-
tur. Nam post
quattuor libel-
los qui super in-
stitutis mona-

chorum digesti sunt nūc arripe collucta-
tionem aduersus octo pncipalia vicia
vstris orationibz dño pfortate disponi-
mus id est primum castrimargie que in-
terpretat gule concupiscentia. secundū
fornicationis. tertiu philargyrie qd itel-
ligitur auaricia. vel vt prius exprimat
amor pecunie. quartum ire. quintuz tri-
sticie. sextum accidie quod est anxietas si-
ue tedium cordis. septimum cenodoxie
qd sonat vana seu inanis glia. octauuz
superbie. Quem incuntes agonein tuis
precibz beatissime papa castor nūc in-
pensius indigemus. vt primuz naturas
eorum tam minutas tam occultas tāqz
obscuras inuestigare condigne. deinde
causas eorundem sufficienter exponere.
tertio vt idoneas curationes eozuz ac re-
media possimus inferre.

Cause viciozū sicut in omni-
bus immoratur ita ab omnibus
ignorantur. 7 qz ad manifestan-
das eas dñi egeamus auxilio

Cap. ij.

Quāz passionū cause quemad-
modū cū patefacte fuerint tra-
ditionibz seniorū ab omnibz p-
tinuis agnoscunt. ita priusqz reuelentur
cū ab ipis vniūsi valemur 7 in cunctis
bonibus immoremur. ab omnibus igno-
rantur. Verū eas ita nos aliquaten? ex-
plicare posse confidimus. si intercessioni

bus vstris ad nos qz ille qui per ysaiāz
platus est sermo dñi dirigat. ego añ te
ibo. 7 potentes terre humiliabo. portas
ereas cōstringam. 7 rectes ferreos conte-
ram. 7 aperiam tibi thesauros absco di-
tos 7 archana secretorū. vt nos qz xbrū
dei precedens. primum terre nostre potē-
tes humiliet. id est has easdē quas expu-
gnare cupimus noxias passiones. domi-
nationem sibi ac tyrannidem seuissimā
in nostro mortali corpore vendicantes.
easqz faciat indagini nostre atqz expo-
sitioni succumbere. 7 ita nostre ignora-
tionis portas effringens. ac viciozuz ve-
ctes excludentiū nos a vera scientia con-
terens. ad secretorū nostrorū nōs archa-
na perducatur. ac scdm aplūm illumina-
t nobis reuelet ea que sunt abscondita te-
nebrarū. 7 manifestet consilia cordiū. vt
sic ad tetras vicioz tenebras purissimis
oculis anime penetrātes. patefacere eas
ac producere possimus ad lucem. ea qz
causas atqz naturas his vel qui carue-
rūt eis vel adhuc obligati sunt pandere
valeamus. 7 ita scdm pplētam trapseū-
tes per ignem viciozū dirissime nras exu-
rentium mentes. cōfestim per aquas qz
virtutum extinguentiū scilicet ea tran-
sire possimus illesi. ac spiritalibus reme-
diis irrigati ad refrigerium perfectiōis
puritate cordis mereamur educi.

Prima nobis colluctatio sit
aduersus spūz castrimargie id
est cōcupiscentiam gule. La. iij.

Itaqz primum nobis incundū
certamen est adūsus castrimar-
giam quam diximus gule esse
cuncupiscentiam. Et in primis de mō ie-
iuniorum 7 escarum qualitate dicturi.
rursus ad egyptioruz traditiones ac sta-
tuta recurramus. quibus sublimiorem
continentie disciplinam. 7 pfectā discre-
tionis inesse rationem nullus ignorat.

Testimonium abbatis antoni
quo docet vñāquāqz virtutem
ab illo qui eā peculiarius possi-
det expetendam. **C**ap. iij.

De spiritu castrimargie

Uetus namque est beati Antonij admirabilisq; sententia: monachis qui post cenobiale propositum fastigia nititur sublimioris perfectionis attingere: et apprehenso discretionis examine: proprio iam potes est stare iudicio: atq; ad arcem anachoreticos peruenire: minime debere ab vno quouis summo vniuersa genera virtutum expectere. Alii enim scientie floribus exornantur: alii discretionis ratione robustius communitate alter patientie granitate fundatur. alii humilitatis: alius continentie virtute perfertur. alius simplicitatis gratia decoratur. Sic magnanimitas: ille misericordie. iste vigiliarum: hic taciturnitatis: ille laboris studio supereminet ceteros. Et idcirco monachum spiritualia mella cōdere cupientem. velut apem prudentissimam debere vnamquamq; virtutem ab his qui eas familiarius possident deservare. et in sui pectoris vale diligenter recondere: ne quid minus aliquid habeat discutere: sed hoc tantum quid virtutis habeat contemplari studioseq; decerpere. Cunctas namque si ab vno volumus mutuari: aut difficile aut certe nūq; idonea ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri. Quia licet nec dum christum omnia factum scdm apostolum videamus in omnibus. tamen hoc modo possumus eū id est per partes in omnibus inuenire. De ipso enim dicitur: qui factus est nobis ex deo sapientia. iusticia. sanctitas et redemptio. Dum ergo in alio sapientia. in alio iusticia. in alio sanctitas. in alio mansuetudo. in alio castitas. in alio humilitas. in alio patientia reperitur: membratim christus per vnumquemq; nunc sanctorum diuisus est. Concurrentibus vero vniuersis in unitate fidei ac virtutis: redditur i virum perfectum. plenitudinem sui corporis: in singulorum membrorum compage ac proprietate perficiens. Donec ergo veniat illud tempus quo sit deus omnia in omnibus: in presenti potest hoc quo diximus modo. id est per partes virtutum esse

in omnibus deus: licet non dum per plenitudinem earum omnia sit in omnibus. Quia licet vnus religionis nostre sit finis: professiones tamen diuerse quibus ad deū tendimus. sicut in collationibus seniorum plenius disputandum est. Idemq; discretionis et continentie forma ab his est nobis peculiariter expectenda: a quibus virtutes has per gratiam spiritus sancti vberius videmus effluere: non quod vllusque in multos diuisa sunt solus possit acquirere. sed vt in his bonis quorum capaces esse possumus: ad eorum nos imitationem qui ea peculiariter obtinuerunt tendamus.

Nō possit ab omnibus vniiformis ieiuniorum regula custodiri.

Cap. v.

Itaque super ieiuniorum modo haud potest facile vniiformis regula custodiri: quia nec robur vnum cunctis corporibus inest: nec sicut ceterae virtutes animi soli? rigore patrat. Et idcirco quia non in sola fortitudie mentis animiq; consistunt: cum corporis enim possibilitate participant. talem super his diffinitionem traditam nobis accipimus: diuersum esse refectionis quidem tempus ac modum et qualitatem: pro impari scilicet corporum statu vel etate ac sexu: vnam tamen esse omnibus per mentis continentiam et animi virtute castigationis regulam. Neque enim cunctis possibile est hebdomadibus pretere ieiunia: sed ne triduanam quidem vel biduanam iedia refectionē cibi differre. A multaq; peregritudine et maxime senio iam defessis. ne vsq; ad occasum quidem solis ieiunium sine afflictione toleratur. Non omnibus infusorum leguminū esus conuenit eneruatus: nec cunctis purorum oleorum habilis est parsimonia: nec vniuersis sic aci panis refectio castigata cōcedit. Alii quantitate librarum duarum saturitatem non sentit: alius libe vnius siue unciae rum sex edulio pregrauatur: attamen vnus in omnibus his continentie finis est: ne

Lib. v.

quis iuxta mēsuram capacitatis suę saturitatis oneretur ingluvie. Non enim qualitas sola sed etiam quantitas escarum aciem cordis obtundit ac mēte cū carne pariter impinguata noxium vicio rum fomitem igneumq; succendit.

¶ Nō solo vino mens inebrietur.

Cap. vi.

Quibuslibet escis refectus venter semiararia luxurie parit. nec quālet mens discretionis gubernaacula moderari. ciborum pondere prefocata. Non enim sola crapula vini mētem inebriare consuevit. verum etiā cunctarum escarum nimietas vacillantē eā ac nutabundam reddit. omniq; integritatis ac puritatis cōtemplatione dispoliat. Sodomitis causa subuersionis atq; luxurie nō vini crapula. s; saturitas extitit panis. Audi dominū per prophetāz hieru salem increpantem. Quid enī peccauit foror tua sodoma. nisi quia panes suum in saturitate et abundantia comēbat. Et quia per saturitatem panis inextinguibili carnis fuerant ardore succensi. iudicio dei celit' sunt igne sulphureo concremati. Quid si illos sola nimietas panis ad tam prurptum flagicioz precipitium vicio satietatis impēgit. quid censendum est de his qui vegeto corpore perceptionem carniū ac vini immoderata vbertate presumūt. nō quantum expetit imbecillitas. sed quantum animi libido suggerit vsurpantes.

¶ Quā ratiōe infirmitas carnis puritatem cordis nequeat impedire.

Cap. vii.

Infirmitas carnis ad puritatem cordis non officit. si solummodo quę fragilitas carnis non quę voluptas exigit vsurpent. Facilius vidimus viros qui ab esca corpulentioribus omnimodis temperarēt. q̃ moderate vfos pro necessitate concessis. et qui totum sibi pro continentie amore denegarent. q̃ qui eas sub infirmitatis occasione sumentes mēsuram suf-

ficientie custodirēt. Habet etiam corporis imbecillitas continentie suę palmā. dum mō escis defectioni carnis indulget. adhuc indigentem se refectione defraudet. tantumq; esus indulgeat. quantum sufficere ad viuendi vsum temperantie discretio rigida iudicauerit. nō quantum desiderij appetit' exposcit. Esculentiores cibi vt procurant corporis sanitatē. ita castitatis non adimunt puritatem. si cū moderatione sumant. Quicquid enim fortitudinis causa esu eorum percipitur egritudinis labore ac defectione consumitur. Vobrem vt nulli statui virt' parimonie adimitur. ita ne integritas quidem consummatio denegatur.

¶ Quo pfecte continentie fine esca sumenda sit.

Cap. viii.

Verissima est itaq; patrum probatissimaq; sententia. ieiuniorum et continentie modū in mēsurā parcitatis tantum et castigatione cōsistere. et hunc esse pfecte virtutis in cōmune omnibus finem. vt ab escis quas sumere sustentandi corporis necessitate compellimur. adhuc in appetitu earum posui temperemus. Quāuis enim quis corpore sit infirmus. pfectam virtutez quam robustus ac sanus in omnibus possidebit. si desideria quę fragilitas carnis non exigit. mēq; rigore castiget. Apostolus nanq; ait. Et carnis curam ne feceritis in desiderijs. Non ergo curā ei' omnimodis interdixit. sed vt in desiderijs fieret. denegauit. Voluptuosam ademit diligentiam carnis. gubernationē vite necessariam non exclusit. illud ne indulgentia carnis ad desideriorum occupationes noxias deuoluamur. hoc vero ne corruptum nostro vicio corpus spirituales ac necessarias functiones implere non possit.

¶ De mēsurā castigationum assumendarum remedioq; ieiunij.

Cap. ix.

Sancti igitur cōtinētienō sola temporis ratione. nec escarū

De spiritu castrimargie

qualitate tantummodo. sed ante omnia conscientie iudicio colligenda est. **T**antum enim debet unusquisque sibi frugalitatis indicere. quantum corporis oblectationis pugna deposcit. **U**tilis quidem et omnimodis obseruanda est canonica ieiuniorum custodia. sed nisi hanc frangi temperanter fuerit ciborum refectio subsequuta. ad integritatis calcem non poterit peruenire. **L**ongorum namque ieiuniorum inedia saturitate corporis subsequente. lassitudine potius temporalem quam puritatem castitatis acquirit. **I**ntegritas mentis ventri coheret inedia. **N**on habet perpetuam castimonie puritatem. quisque non iugiter temperantie equalitatem tenere contentus est. **Q**uis ei districta sint ieiunia. succedente superflua remissione vacuant. et in castrimargie vicium primum collabunt. **M**elior est ratioabilis cum moderatione quotidiani refectio. quam per intervalla arduum longumque ieiunium. **N**on ita immoderata inedia non modo mentis laesactare praestitiam. sed etiam orationum efficaciam redde lassitudine corporis enervatam.

Ad conservandam mentis et corporis puritatem abstinentiam ciborum non posse sufficere

Cap. r.

Ad integritatem mentis et corporis conservandam. abstinentia ciborum sola non sufficit. nisi fuerit ceteris quoque virtutes anime coniugate. **H**umilitas igitur primum obediencie virtute. et cordis contritione. corporis quoque fatigatione descendenda est. **P**ecunia vero non solum vitanda est possessio. sed etiam desiderium earum radicibus extirpandum. **N**on enim eas sufficit non habere. quod plerumque solet etiam ex necessitate descendere. sed ne ipsam quidem si forte oblate fuerit habendi recipere voluntatem. **I**re contentus est furor. tristitie superaddita deiectio. cenodoxia id est vana gloria contemnenda. **S**uperbie calcandus est fastus. mentis quoque ipsius instabiles vagique discursus assidua dei memoria refrenandi. **T**otum

enimque nobis est ad contemplationem dei lubrica cordis nostri purgatio reducenda. quotiens subtilis hostis ab hoc intuitu mentem captivare peremptas recessibus nostri cordis irrepperit.

Concupiscentias cordis non extinguere nisi cum omni extirpatione viciorum.

Cap. xi.

Impossibile namque est extinguere ignita corporis incentiva. priusquam ceterorum quoque principum viciorum fomites radice excidantur. de quibus singillatim distinctis libellis suo loco donante domino disseremus. **N**unc vero propositum nobis est de castrimargia. id est gulae concupiscentia. contra quam nobis primus conflictus est disputare. **N**unc igitur poterit ardentis concupiscentie stimulos inhibere. quis desideria gulae refrenare nequivit. **I**nterioris hominis castitas. huiusmodi consummatione discernitur. **N**amque enim robustioribus emul colluctari posse confidas. eum quem in leuiore conflictu conspexeris ab infirmioribus parvisque superari. **C**unctarum namque virtutum vna natura est. licet in multas diuini species et vocabula videatur. sicut auri quoque vna substantia est. licet per multa variaque monili genera pro artificum videatur ingenio ac voluntate distincta. **I**taque nullam perfecte possidere probabitur. quisque elusus in earum parte dinoscitur. **Q**uo enim modo flagrantem concupiscentiam. non sola instigatione corporis sed etiam mentis vicio succedere extirpasse credendum est. qui aculeos ire cordis solius intemperantia praeimpentes mitigare non potuit. **A**ut quo nam modo putandus est carnis atque lasciuientes stimulos retulisse. qui superbie vitium simplex non quieuit devincere. **A**ut quem admodum credendus est insertam carni luxuria conculcasse. qui pecuniarum concupiam forissecus sitam atque a nostra substantia alienam

Lib. v.

non valuit abdicare: Qua aut ratione bellū carnis et triumphabit. qui idoneus non fuit morbum curare tristitia: Quantalibet urbs sublimitate muroz et clausarū portaz firmitate muniatur. posterule vnius quous paruisse proditione vastabit. Quid enī differt vtrum per excessa menia et ampla portarum spacia. an per angusti cuniculi latibula perniciosus hostis penetralibus ciuitatis irrepat:

De agone carnali etiam spiritalis agonis imitationem esse suamen dam. **Cap. xij.**

Qui in agone contendit. non coronabit nisi legitime certauerit. Qui naturales appetitus carnis optat extinguere. extra naturam vicia collocata promittit superare festinet. Si enim apostolice sententie vim volumus experiri. quod sint agonis mundani leges ac disciplina promittit debemus agnoscere. ut ita demum harum compatione scire possimus quid nos in spiritali agone certantes beatus apostolus hoc exemplo voluerit edocere. In illis enim certaminibus quod finem eundem apostolum corruptibilem coronam vincentibus parant. mos iste fuerit. ut is qui se ad gloriosam coronam. et immunitatis privilegio decoratam preparare contendit. et perfecta cupit agonis subire certamina. prius in olympicis ac pithijs certaminibus indolem suam iuuentutis ac rudimentorum robur ostendet. In his siquidem iuniores quam has disciplinas cupiunt perficere. vtrum mereantur vel debeant ad eas admitti. tam ac qui istis certaminibus presidet. quam totius populi iudicio comprobatur. Cumque diligenter examinatus quis primum repperit nullam vitæ et speris infamia. deinde non seruitutis iugo ignobilis. propter hoc indignus disciplina hac. vel congressu eorum qui hanc profitentur fuerit iudicatus. tertio si artis. si fortitudinis digna præferat documenta. et iunioribus coevisque decertans peritiam pariter ac virtutem

sue demonstrauerit iuuentutis. ac proficiens de phætorum luctamine. perfectis iam viris et experientia longa probatis congregari permixtus fuerit presidenque examine. sequens non solum parem virtutis eorum assidua colluctatione probauerit. verum etiam frequenter inter hos quoque victoriae palmam fuerit consecutus. tum demum ad agonis præclara certamina merebitur peruenire. in quibus non nisi victoribus tantum. et his qui multarum coronarum stipendijs decorati sunt facultas conceditur decertandi. Si intelleximus carnalis agonis exemplum. spiritalis quoque certaminis quod disciplina vel ordo sit. compatione huius debemus agnoscere.

Nisi gula fuerimus vitio liberati nequaquam possumus ad pugnas interioris hominis peruenire. **Cap. xij.**

Oportet nos quoque primum libertatem nostram carnis subiectione monstrare. A quo enim quis vincitur. eius et seruus addicitur. Et omnis qui facit peccatum seruus est peccati. Cumque nos nulla concupiscentie turpis respersos infamia examen certamini præsidetis inuenerit. nec fuerimus ab eo ut serui carnis et ignobiles indignique olim piacis viciorum colluctationibus iudicati. tunc poterimus contra coeuos nostros. id est concupiscentiam carnis et motus ac perturbationes anime inire certamen. Impossibile namque est saturum ventrem pugnas interioris hominis experiri. nec bellis robustioribus attemptari dignum est cum qui potest deus leuiore conflictu.

Quomodo possit gula concupiscentia superari.

Cap. xij.

Prima enim nobis calcanda est gula concupiscentia. et eo usque extenuanda mens non solum ieiunij. verum etiam

De spiritu castrimargie

vigilijs. lectione quoq; et crebra com-
punctione cordis. in quib; se forsitā vel
illam vel victam reminiscitur. ingemi-
scens nunc horrore vicioꝝ. nunc deside-
rio pfectionis et integritatis accensa. do-
nec eiusmodi curis ac meditationib; oc-
cupata pariter ac possessa. ipsius cibi refe-
ctionem non tam iocunditati concessa;
quā oneris vice sibi impositam recogno-
scat. magisq; cam necessaria et corpori q̄
desiderabilem anime sentiat attributa.
Quo studio mentis et iugi compunctioe
detenti. lasciviam carnis que foris esca-
rum vehementius insolescit. et aculeos
eius noxios retundemus. atq; ita forma-
cem corporis nostri que a rege babilonie
occasionem peccatoꝝ et vicia nobis iugi-
ter subministrante succendit. q̄b; napte et
picipis vice acrius exuramur. vbertate la-
chrymarum et fletu cordis poterim; ex-
tinguere. donec dei gratia spūs oris sui in
cordibus nostris inlibilante estus car-
nalis concupiscētie penit; valeat p̄sopi-
ri. Hec est igitur nobis prima cōtentio.
hec nostra velut i olympiacis certamini-
bus prima p̄batio. gule ventrisq; cōcu-
piscētiā desiderio perfectionis extin-
guere. Ob qd̄ aliorum non solum super-
fluus appetitus. x̄tu tu; contemplatioe
calcandus. sed etiā ipi nature necessari;
tanq̄ castitati contrarius. non sine cor-
dis anxietate sumēdus est. Et ita demū
vitę n̄e instituendus est cursus. vt nul-
lum magis sit tempus quo sentiamus
nos a spiritalib; studijs ruocari. q̄ quo
descendere ad necessariā corporis cu-
ram eius fragilitate compellimur. Cun-
q; ad hanc necessitatem submittimur.
v̄sui potius vitę q̄ mentis desiderio fa-
mulantes quātōtius ab ea velut a salu-
taribus nos studijs retrahente subtrahi
festinemus. Nequa q̄ enī poterim; esca-
rum p̄sentium spernere voluptates. nisi
mens cōtemplationi diuine desira amo-
re virtutum potius et pulchritudine ce-
lestium delectetur. Et ita quis velut ca-
duca despiciet vniuersa p̄sentia. cū ad

ea que immobilia sunt et eterna. insepa-
biliter defixerit mentis obtutum. adhuc
in carne positus future commorationis
beatitudinem iam corde contemplan;

Quomō ad custodiendam cor-
dis sui puritatem mōachus sp̄
debet esse intentus

Cap. xv.

Ut si quis immania virtutū
premia in sublimi quibusdam
paruis indicijs designata. per-
spicacissimis oculorum obtutibus cū te-
li directione tendentibus ferire festinet.
sciens immēsam glorie palmam et remu-
nerationis premia in eorum confixione.
consistere. oculorum aciem ab omni in-
tuitu auertēs. illuc dirigat necesse ē. vbi
summam remunerationis et premij per-
spicit collocata. amissurus p̄culdubio
pitie palmam et remunerationē virtutū.
si quantulumcūq; contemplationis ei;
acies tenuauerit.

Monachus scdm olympiaci
certaminis morem non possit
spiritaless conficere pugnas. nē
si obtinuerit bella carnalia.

Cap. xvi.

Sicq; ventri et gule p̄cupia hī
tuitu supata. nec hui carnalis. nec
infames vicioꝝ nota. p̄nū-
ciati. velut in olympiacis disciplinis iu-
dicabimur superiorū quoq; certaminū
digni esse conflictu. premissisq; huiusce
modi documentis. spiritalib; quoq; ne-
quitys cōgredi posse credemur. que nō
nisi victoribus tantum. et his qui merē-
tur in spiritali agone contendere. cōcer-
tare dignantur. Illud enim est cunctoꝝ
rum luctaminum velut quoddam solis-
dissimum fundamentum. vt p̄mit; car-
nalia desideriorum incentiua perimā-
tur. Nam nullus carne propria nō de-
uicta legitime decertare poterit. Et q̄ le-
gitime non decertat. sine dubio nec in a-
gone configere nec coronę gloriā vi-
ctorie gratia poterit promereri. Quod si

Lib. v.

hoc fuerimus vicio superati. velut ser-
ui carnalis concupiscentie comproba-
ti. et per hoc nec libertatis nec roboris insi-
gnia preferentes. a spiritualium congressio-
num conflictu. ut indigni serui non sine
confusionis nota prorsus repellamur. Om-
nis enim qui facit peccatum seruus est pec-
cati. Diciturque nobis per beatum apostolum
cum his inter quos fornicatio nominatur
Temptatio vos non apprehendit. nisi
humana. Non enim merebimur metis
robore conquisito grauioribus pugnas ne-
quitiarum celestium experiri. qui carnem
fragilem resistentem spiritui nostro subi-
gare nequimus. Quod apostoli testimo-
nium non intelligentes quidam posuerunt
per indicatorem optatum modum. id est tem-
ptatio vos non apprehendat. nisi huma-
na. Quod ab ipso magis dici manifestum
est. non optantis sed pronunciantis vel
exprobrantis affectu.

**Fundamentum ac basis spi-
ritualis agonis in castris margie sit
certamine collocata. Cap. xvij.**

Ut audire verum athletam christi
legitimo agonis iure certatorem
Ego igitur inquit sic curro. non
quasi in incertum. sic pugno non quasi
aerem verberans. sed castigo corpus meum
et seruituti subijcio. ne alijs predicans ip-
se reprobus efficiatur. Vides ut in semet
ipso id est in carne sua colluctationem sum-
mam velut in base quadam firmissima
statuerat. et puentum pugne in sola ca-
stigatione carnis et in subiectione sui cor-
poris collocarat. Ego itaque sic curro non
quasi in incertum. Non currit in incer-
tum. qui celestem hierusalem aspiciens
defixum habet quo sibi cordis sui inde-
flexibilis sit dirigenda pernicitas. Non
currit in incertum qui obliuiscens postea
riora. ad ea quae priora sunt extendit se ad
destinatum persequens brauium superne
vocationis dei in christo iesu. quo spiritu di-
rigens suae mentis obtutum. et ad eum om-
ni cordis preparatione festinans. cum fi-
ducia proclamat. Bonum agonem cer-

tavi. cursum consummaui. fidei seruau
Et quia se nouerat post odorem vngu-
entorum christi prepeti conscientie deuotio-
ne infatigabiliter cucurrisse. et spiritualis
agonis certamen carnis castigatione vi-
cisse. cum fiducia infert et dicit. De cete-
ro reposita est mihi corona iusticie. quam
reddet mihi dominus in illa die iustus iudex
Et ut nobis quod similem spem retributio-
nis aspires. si in agone cursus istius imita-
ri eum velimus. adiecit. non solum autem
mihi sed et omnibus qui diligunt aduen-
tum eius. participes nos coronae suae in
die iudicii fore pronuncians. si diligentes
aduentum christi. non illius temporis qui etiam
nolentibus apparebit. sed etiam huius qui
quotidie in sanctis comest animabus. vi-
ctoriam certaminis castigatione corpo-
ris acquiramus. De quo aduentu dominus
in euangelio. Ego inquit et pater meus ve-
niemus ad eum. et mansionem apud eum
faciemus. Et iterum Ecce sto ad ostium et
pulso. si quis audierit vocem meam et
aperuerit ianuam. introibo ad illum et ce-
nabo cum illo. et ipse mecum

**Per quot genera certaminum
atque palmarum beatus aposto-
lus ad coronam sublimissimi
agonis ascenderit. Cap. xviii.**

Nec tamen agonem cursus tan-
tummodo se consummasse descri-
bit cum dicit. sic curro non quasi
in incertum. quod specialiter refertur ad
intentionem mentis et feruorem spiritus
sui. quo toto christum sequebatur ardore
cum sponsa decantans. post te in odo-
re vnguentorum tuorum curremus. et iterum
adhesit anima mea post te. sed etiam aliud
colluctationis genus se vicisse testatur di-
cens. Sic pugno non quasi aerem verbe-
rans. sed castigo corpus meum et serui-
tuti subijcio. Quod proprie ad continencie
dolores et corporale ieiunium atque affli-
ctionem carnis pertinet. per hanc se pu-
gilis quendam strenuum suae carnis esse de-
scribens. nec inuicem aduersus eam ictus
continencie exercuisse designans. sed triumphum

De spiritu castrimargie

pugne mortificatione sui corporis acq-
lisse. quo verteribz continentie castigas-
to. et ieiunioz celtibus eliso. victori spui
immortalitatis coronam et incorruptio-
nis contulit palmam. Aides legitimum
colluctationis ordinem. et spirituali cer-
taminum cōtemplaris euentum. quē ad
moduz athleta christi adeptus de rebel-
latrice carne victoriam. subiecta illa quo
dammodo pedibus suis. vt sublimis triū-
phator inuehitur. Et idcirco non currit
in incertum. quia confidebat urbem san-
ctam hierusalem celestem septinus ingres-
surum. Sic pugnat ieiunijs scilicet et af-
flictione carnali. non quasi aerem verbe-
rans. id est inuannum ictus continentie
porrigens. p quos non aerem vacuum sed
illos spūs qui in eo versantur castigatio-
ne sui corporis verberabat. Qui enī di-
cit. nō quasi aerem verberans. ostendit se
tam et si non aerem vacuum et inanem.
aliquos tamen in aere verberare. Et qā
hec certaminum genera superat. et dita-
tus multarum coronaz stipendijs icede-
bat. non immerito robustiorū incipit ho-
stium subire luctamina. ac prioribz emu-
lis triūphatis cū fiducia pclamat et di-
cit. Jam nō nobis est colluctatio aduer-
sus carnem et sanguinem. sed aduersus
pncipatū. aduersus pates. aduersus mū-
di rectores tenebrarum harum. contra
spiritalia nequitie in celestibus.

Athlete christi donec in cor-
pore commoratur pugna non
desit.

Cap. xix.

Athlete christi in corpore cōmo-
ranti nunq̄ desit colluctatio.
num palma. sed quāto magis
triumphozū successibus creuerit. tāto ei
etiam colluctationuz robustior ordo suc-
cedit. Subiugata etenim carne atq̄ de-
uicta. quante aduersariorum cohortes.
quanta hostiū agmina aduersum victo-
rem militem christi triumphis eius insti-
gata cōsurgunt. scz ne pacis ocio. miles
christi lentescēs incipiat obliuisci collu-
ctationum suarū glorioza certamina. ac

securitatis inertia dissolutus. premiorū
stipendijs ac triumphozū meriq̄ defrau-
detur. Itaq̄ si ad hos triumphozū gra-
dus cupimus crescente virtute conscen-
dere. eodem nos q̄s ordine oportet p̄lio.
rum inire certamina. et primū cum aplo
dicere. Sic pugno non quasi aerem ver-
berans. sed castigo corpus meum et fui-
tū subijcio. vt hoc cōflictu supato. rur-
sus cum eo dicere possimus. Non est no-
bis colluctatio aduersus carnem et san-
guinem. sed aduersus pncipatus. adu-
sus potestates. aduersus mundi rectores
tenebrarum harū. contra spiritalia neq̄-
cig in celestibus. Aliter enī congregari
illis nullo mō poterimus. nec spirituales
pugnas merebimur expiri. carnali deie-
cti cōflictu. et colluctatione ventris eli-
si. meritoq̄ nobis ab apostolo cū expio-
batione dicet. Temptatio. vos non ap-
prehendit nisi humana.

Non debeat monachus su-
mendicibi tempus excedere. si
vult ad pugnas interiorum cer-
taminum peruenire

Cap. xx

Igitur monachus ad pugnas
interiorū certaminum cupiens
puenire. hanc in p̄mis cautionez libimet
inducat. vt nō potius quicq̄. non elus vl-
la oblectatione denictus. ante stationez
legitimam cōmunemq̄ refectionis ho-
ram. extra mensam pcipe libimet p̄sus
indulgeat. sed ner efectione quidem trās-
acta. ex his presumere sibi quātū lumcū
q̄ permittat. similiter q̄s canonicū som-
ni tempus mensuramq̄ custodiat. Eo-
dem nanq̄ studio iste sunt menū ampu-
tande lasciuie. quo meretricationis vi-
tium desecandum. Qui enim gulę sup-
fluos appetitus ibibere nō potuit. quō-
modo estus carnalis p̄cupiscentie vale-
bit extinguere. Et qui nō quiuit passio-
nes in p̄patulo sitas parua s̄q̄ compesce-
re. quemadmodū occultas. nulloq̄ ho-
minum teste purientes. moderatrice di-
cretionis poterit debellare. Et idcirco p

2

Liber .v.

singulos motus et in quolibet desiderio robur anime comprobatur, que si in minimis apertisq; cupiditatibus superat. quid in maximis ac fortioribus oculisq; sustineat. unicuique sua conscientia testis est.

De interiori monachi pace et abstinentia spiritali. **Cap. xxi.**

Non enim est nobis aduersari? extrinsecus formidandus, in nobismetipsis hostis inclusus est.

Intestinum nobis quotidie ingerit bellum, deuicto eo omnia que forinsecus sunt redduntur infirma. ac militi christi vniuersa pacata erunt et subdita. Non habebimus aduersarium nobis extrinsecus metuendum, si ea que intra nos sunt spiritui deuicta subdant. Nec solum nobis istud ieiunium visibiliu ciboru ad perfectionem cordis et corporis puritatem sufficere posse credamus, nisi fuerit huius anime quod ieiunium copulatum. Habet namque et illa suos noxios cibos, quibus impinguita etiam sine escarum abundantia ad luxuriam praecepta deuoluitur. Detractio cibi eius est et quidem persuasiva. Ira etiam cibis eius est licet minime leuis, ad horam tamen infelici eam esu pascens, ac pariter letali sapore prosterbens. Inuidia cibis est mentis, virulentis eam succis corrumpens, et prosperitatis alienae successibus iugiter miseram excruciare non desinens. Cenodoxia id est vana gloria cibis eius est, qui delectabili eam esca permulcet ad tempus, post vero vacuum omnique virtute spoliata reddet ac nudam, cunctis eam spiritalibus fructibus sterilem inanemque diuittens, ita ut non solum inmanium laborum faciat merita deperire, verum etiam supplicia maiora conquirat. Omnis concupiscentia et peragatio cordis instabilis pastus quodammodo est anime, noxijs escis eam nutriendis, expertem vero celestis panis ac solidi cibi in posterum derelinquens. Ab his itaque quanta nobis est virtus sacratissimo ieiunio continentes, utilem habebimus commodaque obser-

uantiam ieiunij corporalis. Labor namque carnalis spiritus contritioni coniunctus, acceptissimum deo sacrificium dignumq; sanctitatis habitaculum puris mundisq; recessibus exhibebit. Ceterum si corporaliter ieiunantes perniciosissimis anime vitijs implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio periculosiore parte polluta, per eam scilicet substantiam delinquentibus nobis quae efficiuntur habitaculum spiritus sancti. Non est tam corruptibilis caro, quam cor mundum habitaculum deo templumque spiritus sancti efficitur. Oportet ergo exteriore huius ieiunante interiori quam similiter a cibis noxijs temperare, quem praeipue exhiberi mundum deo, ut hospitem in se christum recipere mereatur, beatus apostolus monet his verbis, interiori inquit homines habitare christum, per fidem in cordibus vestris.

Quidcirco nos oporteat exercere continentiam corporalem, ut ipsam perueniamus ad spiritale ieiunium. **Cap. xxij.**

Querimus itaque nos idcirco laborem continentie corporalis impendere, ut ad puritatem cordis hoc possumus ieiunio peruenire. Ceterum labor a nobis impenditur in cassum, si hunc quidem contemplatione finis infatigabiliter sustentemus, finem vero propter quem toleramus afflictiones tantas obtinere nequeamus, meliusque fuit interdictis escis anime temperasse, quam voluntarijs minusque noxijs corporaliter ieiunasse. In his enim simplex et innoxia creatura dei perceptio est, nihil per semetipsum habens peccati, in illa vero primitus fratris perniciose deuoratio, de qua dicit, Noli diligere detrachere, ne eradiceris. Et de ira atque inuidia beatus iob dicit, Etenim stultum interficit iracundia, et paruulum occidit inuidia. Simulque notandum, quod qui irascitur stultus, et qui inidet paruulus inquit, dicitur, Ille namque non immerito stultus indicatur, voluntarie sibi mortem ire stimulis incitatus inducens, et hic dum liuet, paruulum minusque se probat. Quia

De spiritu castrimargie

enim inuidet testatur maiorem esse eum
cuius prosperitate cruciatur.

**Qualis esse monachi cibis
debeat**

Cap. xxiij.

Item est cibus eligendus non
tantum qui concupiscentie fla
grantis estus temper minusq;
succendat. verum etiā qui ad parādum
sit facilis. et quē ad coemēdū oportuniorez
viliori precij cōpendiuz prestat. quiq; sit
conuersationi fratru vsuq; communis.
Triplex rei natura est castrimargie. Una
que canonicā refectionis horā preueni
re cōpellit. alia q̄ tantūmodo ventri in
glauie et saturitate quarūlibet gaudet
escarū. tertia que accuratiorib; epulis et
esculentiorib; oblectat. Idōq; aduersus
eam necesse est monachum obfuantiaz
triplicem custodire. id est vt primū legiti
mum tempus absolutionis expectet. de
inde vt castiget et refrenet desiderū car
nis. tertio vt qualibuscunq; escis vilio
rib; q; contentus sit. Quicqd enī extra
consuetudinem psumitur vsu q; com
munē vt vanitatis et glorieatq; ostēta
tiōis morbo pollutū. antiquissima patz
traditio notat. nec quenq; ex his q; me
rito scientie ac discretionis enituisse per
uidimus. vel quos ad imitandum gētia
christi velut splēdidissima lumina om
nibus plocavit. esu panis qui apud eos
vilis habetur ac facilis. abstinuisse co
gnouimus. nec eorū quēpiam q̄ hanc re
gulam declinantes. pretermisso panis
vsu. leguminum vel olerum seu pomoz
refectionem sectati sunt. inter probatissi
mos habituz aliqñ conspeximus. sed ne
discretionis quidem aut scientie gratiā
consecutum. Non solum enī ceteras in
vsitatas escas expetere monachum non
debere decernunt. ne videlicet cursus ei
velut in ppatulo cunctis expostus. ina
nis factus ac vacuus cenodotie morbo
depereat. sed ne ipam q̄ ieiunioz casti
gationem cōmunem cuiq; facile patefie
ri oportere. pnunciant. verum quantum
fieri potest contegi pariter et abscondi.

Aduentatibus aut fratribus magi bu
manitaq; ac dilectionis offerri debere. x
tu tem. quā cōtinentie districtiōem et q̄
tidiani ppositi rigorem manifestari pba
bilius censuerūt. nec quid volūtas vti
litasq; nostra seu desiderij ardor expo
scat attendere. sed qd adueniētis requi
es vel infirmitas exigit preponere et gra
tanter implere.

Quoniam in egypto indifferenter vidi
mus sub aduentu nostro solui
quotidiana ieiunia.

Cap. xxiiij.

Cum de syrie partibus seniorū
scita discere cupientes egypti
puintiam petissemus. ibiq; tā
ta cordis alacritate nos suscipi mirare
mur. vt nulla prsus sicut fueram in pa
lestine monasterijs instituti vsq; ad psti
tutam ieiunij horam refectionis regula
seruaret. sed absq; legitimis quarte sex
teq; feriis. quocunq; pergebamus quoti
diana statio solueretur. quidam senioz
percunctantib; nobis. cur ita indifferen
ter apud eos preterirent quotidiana ie
iunia. respondit. Ieiuniū semp est mecū
Vos aut continuo dimissurus mecū iu
giter tenere non possum. Et ieiuniū qui
desi licet vtile sit ac iugiter necessarium.
tamen voluntarij muneris est oblatio.
Opus autē charitatis impleri. exigit p
cepti necessitas. Itaq; suscipiens in vo
bis christum. reficere eum debeo. Dedu
cens aut vos humanitatem eius obten
tu prebitā. districtiore ieiunio in memet
ipso potero compensare. Non enim pos
sunt filij sponsi ieiunare donec cum illis
est sponsus. Cum autem discesserit. tūc
illi ieiunabunt.

**De cōtinentia senis qui ita feri
es cibuz sumpsit vt seruaret esu
riem**

Cap. xxv.

Quidam seniorum cum refici
entem me vt adhuc paululum
quid ederem hortaretur. iamq;
me dixissem non posse. respōdit. Ego iā

sexies diuersis aduenientibus fratribus mensam posui. hortasq; singulos cum omnibus cibum sumpsi. et adhuc esurio. et tu primitus nunc reficiens iam te diu non posse.

De eo sene qui in cella sua escam nunquam solus accepit. **Cap. xxvi.**

Idimus alium in solitudine commorantem qui nunquam se sibi fore indulgisse cibum testatus est. sed etiam si per totos quinque dies ad eius cellulam nullus e fratribus aduenisset refectionem iugiter distulisse. donec sabbatorum vel unico die deuote congregationis obtentu procedens ad ecclesiam. peregrinorum quempiam repperisset. quem exindere ducens ad cellulam. conforate eo refectionem corpori non tam sue necessitatis obtentu quam humanitatis gratia causaque fratris assumeret. Itaque ut noxur in aduentu fratrum indifferenter soluere quotidiana ieiunia. ita discedentibus eis refectionem ob illos indulgentiam continentia maiore compensant. preceptionem cibi paruissimi acriore castigatione non sola panis sed etiam somni ipsius diminutione durius exigentes.

Quid fructu studii professi sint abbas petersus et iohannes.

Andem senem per **Cap. xxvii.** sum in heremo vassillima commorantem. cum senex iohannes magno cenobio ac multitudini fratrum prepositus aduenisset. et ab eo velut antiquissimo sodale perquireret. quidnam per omnes quadraginta annos quibus ab eodem separatus in solitudine minime a fratribus interpellatus egisset. nunquam me ait sol refigentem vidit. et ille nec me inquit iratum.

Quam exempli sui professionem abbas iohannes discipulis reliquerit discessurus. **Cap. xxviii.**

Eandem senem cum alacrem tanquam ad propria transmigrantem. in extremo iam anhelitu positum anxii fratres circumallantes suppliciter precarentur. ut aliquod eis memoriale mandatum velut hereditarium. quoddamque lega-

tum relinqueret. per quod possent ad perfectionis culmen precepti compendio facilius peruenire. ingemiscens ille. nunquam ait mea feci voluntatem. nec quemquam docui quod parum ipse non feci.

De abbate machete inter collationes spirituales nunquam dormitate et semper inter terrenas fabulas obdormiente. **Cap. xxix.**

Idimus senem machetem nomen. ne a turbis fratrum commorantem. hanc a domino gratiam diuturnis precibus impetrasse. ut quot diebus ac noctibus agitare collatio spiritualis. nunquam somni torpore penitus laxaretur. Si quis vero detractionis verbum seu euiosum temptasset inferre. in somnum peritus commidebat. ac sic ne usque ad aurium quidem eius pollutionem viris obloquii poterat peruenire.

Eiusdem senis de nemine iudicando. **Cap. xxx.**

Idem senex cum institueret nos neminem diiudicare debere. intulit tria fuisse in quibus discerneret vel reprehenderet fratres. quod scilicet vitam sibi nonnulli paterent abscondi. quod haberet in cella sagum. quod oleum benedicentes expolcentibus secularibus daret. et hec omnia se incurrisse dicebat. Nam egritudine vix contrahens tam diu inquit eius languore distabui. donec tam doloris necessitate quam seniorum omnium adhortatione compellus abscondi eam permitterem. Cum etiam infirmitatis obtentu sagum quam hunc coactum sum. Oleum etiam benedicere ac supplicantiibus dare. quod pre omnibus excrabar. ut potest iudicans illud ex magna cordis presumptione descendere. circumdantibus me repente secularibus multis. ita constrictus sum. ut aliter eos nullatenus euadere possem. nisi a me summa vi et obsecrationibus extorsissent. ut oblato ab eis vaseculo manuum meam impresso crucis signaculo superponerem. itaque se credentes benedictionis oleum consecutos. tandem me aliquando relaxarunt. Quibus in-

De spiritu castrimargie

manifeste compertum est. isdem causis ac vicijis monachum obligari. in quibz de alijs iudicare presumpserit. Oportet ergo vnumqueqz semetipm iudicare tantummodo. 7 circumspecte cauteqz custodi rein omnibz. nō alioz conuersionem vitamqz discutere. scdm illd apli preceptum. Tu aut quid iudicas fratre tuū: suo dño stat aut cadit. Et nolite iudicare ante tempus. Et illud. Nolite iudicare vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Preter hanc enī quam diximus causam etiam ob hoc iudicare de alijs periculosum est. quod ignorantes vel necessitatem vel rationez qua illi hec in. quibus offendim? aut recte coram deo aut venialiter agūt. inuenimur eos temere iudicasse. et per hoc admittimus non leue peccatū. secus qz oportet de fratribus nostris aliqd sentientes.

Increpatio eiusdem senis cum fratribus inter spirituales collationes dormitantes ad narrationē ociose fabule vidisset experge factos

Cap. xxxi.

Hic idem senex ociosarum fabularum diabolus esse fauorē. ac spiritualium collationum impugnatorem semper existere. his declarauit indicijis. Nam cum fratribz quibz daz de rebz necessarijs ac spiritualibz disputaret eosqz videret letho quodaz sopore demergi. nec posse ab oculis suis pōdus somni depellere. ociosam repente fabulam introduxit. Ad cuius oblectationem cum eos enigilasse confesti atqz erectas aures suas habere vidisset. ingemiscens ait. Nunc vsqz dū de spiritualibus loquebamur. oim vstrū oculi letali dormitione depmebantur. at cum ociosa fabula intromissa est. omnes expergefacti torporem somni dominantē excussimus. Vel ex hoc ergo perpendite quisqz collationis illius spiritualis fuerit impugnator. aut quis huius infructuose atqz carnalis insinuator existat. Ille etenim esse

manifestissime deprehendit. qui malis ad gaudens vel istaz fouere vel illam impugnare nō desinit

De epistolis priusqz legeretur incensis

Cap. xxxij.

Nec minus qz hoc opus fratris erga puritatem sui cordis intentione. 7 erga contemplationem diuinam valde solliciti. cōmemorari necessarium reor. qui cū ei post annos quidecim patris ac matris amicorūqz multorum de puincia ponti complures epistolę delate fuissent. accipiens grandē fasciculum literarū. diuqz apud semetipsum voluens. quantaz inquit cogitationuz causa erit mihi hāz lectio. quę me vlad inane gaudium vel ad tristitias infructuosas impellēt. quot diebz horū recordatione qui scripserunt intentionē pectoris mei a pposita cōtemplatione reuocabūt. Post quantum tempore digerenda ē hū mentis concepta confusio. quantoqz labore rursus iste tranquillitatis reparandus est status. si semel animus literarū permotus affectu. eorumqz recensendo sermones ac vultus quos tanto tempore dereliquit. iterum eos reuiscere. ipsiqz cohabitare 7 animo ac mente ceperit interesse. Quos profecto corporaliter deseruisse nihil pderit. si corde eos incipiat intueri. ac memoriaz quā seculo huic renuncians quisqz velut mortuus abdicauit. reuiscens eandem rursus admiserit. Nec voluens in corde suo. nō solū nullam resolvere epistolam definiuit. sz ne ipm quidem fasciculum resignare. nec eorum qui scripserant vel nomina recensendo vel vultus recordando a spiritus sui intentione cessaret. Ita qz vt euz constrictum suscepit. igni tradidit cōburendum. Ite in qēs cogitationes patrię pariter concremami. ne me vltiori ad illa que fugi reuocare temptetis

De absolutione questionis quam abbas theodorus orando promeruit

Cap. xxxij.

D 3

Liber .v.

Uidimus etiā abbatē theodorū
 summa scititate et perfecta sciētia p-
 ditū nō solū in actuali vita. s; et
 etiā noticia scripturaz. quā ei non tam
 studiū lectionis vel literatura mūdi cō-
 tulerat. q̄ sola puritas cordis. si q̄dem
 vix ipius q̄ grecę lingue perpauca ver-
 ba vel intelligere posset vel p̄loqui. Dic-
 cum explanationem cuiusdam obscuri
 sine questionis inquireret. septēz dieb;
 ac noctibus in oratione infatigabilis p-
 stitit. donec solutionem p̄positę questio-
 nis dño reuelante cognosceret.

Desententia eiusdem senis q̄
 docuit quo studio monachus
 possit assequi sciētia scriptura-
 rum. Cap. xxxiiij.

Hic q̄busdā fratribus admiran-
 tibz tam preclarū sciētię ei⁹
 lumen. et ab eodem quosdam
 scripturarū sensus inquirerētibz. ait. mo-
 nachū ad scripturarū noticiam p̄tigere
 cupiētē. nequa q̄ debere labores suos
 erga cōmentariorum libros impendere.
 sed potius omnem mentis industriam. et
 intentionem cordis erga emēdationem
 viciozū carnaliū detinere. Quibus ex
 pullis cōfessum cordis oculi sublato ve-
 lamine passionū sacramenta scriptura-
 rum velut naturalit̄ incipient p̄templa-
 ri. Siquidez nobis nō v̄tessent incogni-
 ta vel obscura sancti spūs gratia. p̄mul-
 gata sunt. sed nō vicio velamine pecca-
 torum cordis oculos obnubente reddā-
 tur obscura. quibz rursus naturali red-
 ditis sanitati. ip̄a scripturarū sanctarū
 lectio ad contemplationem verę sciētię
 abunde etiam sola sufficiat. nec eos cō-
 mentariorū institutionibus indigere. si-
 cut oculi isti carnales ad videndum nul-
 lus egent doctrina. si modo fuerint a sus-
 fusione vel caligine cecitatis immunes.
 Tōnāq; et tāta varietas errorēq; inter-
 tractatores ip̄os exorti sūt. q̄ pleriq; mi-
 nime erga purgationē mēq; adhibita di-
 ligentia. p̄siliētes ad interpretandū eas
 pro pinguedine vel immundicia cordis

sui diuersa atq; contraria vel fidei vel si-
 bimet sentientes. veritatis lumen com-
 prehendere nequiuērunt.

Increpatio eiusdem senis cū
 ad meam cellulam media nocte
 venisset. Cap. xxxv.

Hic idē theodor⁹ cū inopinatus
 ad meā cellulā itē pestī nocte
 venisset. q̄dnaz rudis adhuc
 anachoreta sol⁹ agerē paterna curiosita-
 te latenter explorās. meq; illico finita vel
 pertina solennitate incipientem fessum
 corpus iam reficere. et incubantem p̄lia
 thio reperiss; p̄trahēs imo corde suspi-
 ria. meo q̄me vocitās noīe. quanti inqt
 o iohēs hora hac deo colloquūt. eumq;
 in semetip̄is amplectuntur ac retinent. et
 tu frandaris tanto lumine. inerti sopore
 resolut⁹. Et quoniā nos ad huius cemo-
 dinarrationem diuertere patrū vtutes
 et gratia puocarunt. necessariū reor me
 morabile opus charitatis quā sumi vi-
 ri archēb; humanitate sumus experti. i
 hoc volumine cōmendare. quo puritas
 continentię operi charitatis inserta pro-
 pensius enitescat pulcra varietate disti-
 cta. Etenim tūc gratum deo ieiunij mū-
 nus efficitur. cum hoc fructibz charita-
 q; fuerit consummatum.

Descriptio heremi quę est in di-
 olco in qua anachorete commo-
 rantur. Cap. xxxvi.

Itaq; cū de palestine mōaste-
 rijs ad opidum egypti qd̄ di-
 olcos appellatur. rudes ad
 buc venissemus. ibiq; plurimam turbā
 cenobi; disciplina cōstrictam. et optimo
 ordine monachorum qui etiam primus
 est institutam mirifice videremus. aliūz
 quoq; ordinē qui excellētior habetur
 id est anachoretarum cunctozum p̄eco-
 nys insligati sagacissimo corde videre
 properauimus. Ad nanq; in cenobijs
 primum diuissime commorantes. omī
 patientię ac discretionis regula diligen-
 ter docti. et humilitatis pariter ac nudi-
 taq; vtute possessa. atq; ad purę vicioz

De spiritu castrimargie

vnuerſitate conſumpta. diſſimis deſ
monum prelīs congreſſuri. penetrāt he
remi profunda ſecreta. Huius igitur p
poſiti viros comperientes citra nili flu
minis alucuz commorari in loco q̄ vno
latere eodem flumine. alio maris vaſti
tate circūdatuſ inſulam reddit. nullis
alijs q̄ monachis ſecreta expetentibz ha
bitabilem. nec enim cuiq̄ culture apta
eſſe eam falſitas ſoli ac ſterilitas patitur
arenaru. ad hos in q̄ ſummo deſiderio
feſtinantes vltra modū ſumus labores
eorū quos contemplatione virtutum et
amore ſolitudiſ tolerāt admirati. Raz
ipſius aque tanta penuria cōſtringunt.
vt tali eam diligentia ſcrupuloq̄ diſpē
ſent. quali nemo frugaliffimorū ſpeciem
precioſiſſimi vini cōſeruat ⁊ parit. Tri
bus nanq̄ milibus vleo amplius eā de
predicti fluminis aluco neceſſarijs vſi
bus aduehunt. qd̄ tam internallum ha
renoliſ diuiſum montibz laboriſ diſſi
cultate grauiffima duplicatur.

De traditis nobis ab abbate
archebio cum inſtructu ſuo cel
liſ.

Cap. xxxvij.

His igitur viſis cum imitatiōis
eorū nos ardor accenderet. pre
dict⁹ archebius pbatiffimus
inter eos humanitatē gratia nos ad ſuā
cellulam p̄traxiſſet. explorato deſiderio
noſtro conſinxit ſe de eodē loco velle di
cedere. ac nobis cellulam ſuā velut exin
de migraturuſ offerre. ſeſe id facturum
etiā ſi mīme aſſuiſſem⁹ affirmāſ. Quā
rem nos ⁊ deſiderio cōmoratiōis accēſi.
⁊ aſſertionibz tanti viri indubitātā ac
cōmodanteſ fidem libenter amplexi. cel
lulam cu. omni ſupellectili vtenſilibzq̄
ſuſcepim⁹. Ita q̄ religioſa potit⁹ cir
cūuentione. paucis diebz quibz conſtru
endē cellę pararet impendia de loco di
cedenſ. reuerſuſ poſt hec aliam ſibi ſum
mo labore cōſtruxit. Quam ruruſ nō
longo poſt tempore alijs ſupnientibz

fratribz. eodēq̄ deſiderio cupientibz ibi
dem cōmorari. ſimili charitatiſ menda
cio circūuentiſ. cum vnuerſo tradidit i
ſtrumento. Ipſe vero erga opus charita
tiſ inſatigabilis pſeueranſ. tertiam ſibi
cellulam in qua cōmaneret extruxit.

De debito quod abbas arche
biuſ manuum ſuarū labore p
matre diſſoluit.

Cap. xxxviij.

Opere precium mihi videt aliū
q̄ eiſdem viri charitatē opus
memorie tradere. quo noſtrariū
partium monachi non ſolum continētē
rigorem. verum etiam ſinceriffimū reti
nere dilectioniſ affectū. vni⁹ eiſdēq̄
viri inſtituantur exemplo. Hic nāq̄ nō
ignobili oriund⁹ familia. ad monaſte
rium quod a predicto opido ferme qua
tuor milibus diſtat. mundi hui⁹ ac pa
rentum affectiōne contempta. a puerili
bus annis auſugit. Ubi ita vitę ſuę om
nem exegit etatem. vt nunq̄ proſuſ per
totos quinquaginta annos non ſolum
vicum ex quo egreſſuſ eſt nec fuerit in
greſſuſ nec viderit. ſed ne cui⁹q̄ qd̄
femine vel ipſius matris ſuę conſpex
rit vultum. Interea pater morte preuen
tuſ. centum ſolidorū ⁊ debitū reliquit
Uq̄ hic eſſet omni inquietudine peni
tuſ alienuſ. vtpote qui vnuerſiſ pater
niſ facultatibz eſſet extorriſ. ⁊ credito
ribz tamen inquietari vehemētē com
perit matrem. Tunc hic ab euangelico il
lo rigore quo ante hac in ſtatu proſpero
parentibz conſtitutiſ. nec patrē in ter
ra ſe nozat habuiſſe nec matrem. pieta
tiſ conſideratione molliuſ. ita ſe habe
re credidit matrem. ei⁹q̄ ſubuenire ſe
ſtinauit oppreſſe. vt nihil a propoſita di
ſtrictione laxaret. Intra monaſterij nan
q̄ clauſtra perduranſ. ſoliti operiſ pen
ſum ſibi met triplicari poſpoſcit. Et ibi p
totum anni ſpaciū diebz pariter no
ctibzq̄ deſudanſ. debiti modum ope
riſ ſudore partim creditoribz ſoluenſ

Lib. V.

matrem omni inquietudinis iniuria liberavit ita eruens eam debiti sarcina. ut nihil de proposito rigore pie necessitatis obtentu pateretur imminui. Ita distinctionem solitam custodiuit. ut nequaquam pietatis opus maternis visceribus denegaret. et quia pro christi charitate pus depexerat. pro eius rursus pietate cognosceret.

Qua simulatione cuiusdam senis abbati Simeoni cum ocio sus esset opus manuum sit pro uisum

Cap. xxix

Quam frater nobis optime carissime nomine Symeon. penitus greci sermonis ignarus. et partibus italicis commecasset. quidam senior et erga eum utpote peregrinum charitatis opus quodam redhibitionis colore cupiens exhibere. inquit ab eo cur ociosus sederet cella. per hoc coniciens eum tam oculi perurgatione quam penuria necessarium rebus diutius in ea durare non posse. certus neminem posse impugnationes solitudinis tolerare. nisi cum qui propriis manibus victus sibi met fuerit parare contentus. Quod respondente nihil se nec nosse nec praeuallere ex his quae illuc exercebantur a fratribus operari praeter librariam manum. si tamen ullus in egypti regione latinum codicem usui esset habiturus. tunc ille tandem actus occasionem qua posset desideratus pietatis opus velut debiti colore mercati. ex deo hec inuenta est inquit occasio. Nam olim querebas qui apostolum latine tibi manu prescriberet. Etenim habeo fratrem militie laqueis obligatum. et appropinquatius instructum. cui de scripturis sanctis aliquid ad legendum edificationis eius obtentu transmittere cupio. Itaque Symeone hanc occasionem velut a deo oblata sibi gratanter suscipiente. senex quod colorem sub cuius pretexto pietatis opus libere posset implere. libenter amplexus. confestim non solum universas ei necessitates sub obtentu mercedum totum an-

ni conuexit. verum etiam membranas et utensilia quae ad scribendum necessaria erant comportans. recepit post codicem scriptum nullis visibus vel commodis profuturum. quippe vniuersis in illa regione noticia linguae huius penitus ignarus. praeter id quod hac subtilitate sumptuosum prolixior mercatus est. quemadmodum et ille sine confusionis recundia. merito laboris et operis sui necessaria victus alimentum perciperet. et ipse munificentiae suae pietatem tanquam debiti necessitate compleret. eo abundantius mercedem sibi conquirens. quo ambitu maiore peregrino fratri non solum victus necessaria. verum etiam operis instrumenta et operandi occasiorem pariter contulisset.

De pueris qui deferentes ad egrotantem ficus non degustatis eis de fame in heremo defecerunt.

Cap. xl

Sed quoniam in loco ubi de ieiuniorum et continentiae rigore dice re aliquid posuimus. affectio et opera charitatis videtur admixta. rursum ad propositum reuertentes quoddam puerorum etate non sensu factam memorabile opusculo huic inseremus. Nam cum ultra omnem admirationem ficus quidam de amareote libi partibus velut rem ante in loco non visam abbati Johanni economo in heremo scythiarum detulisset. qui dispensationem ipsius ecclesiae propter beatum paschentem presbiterum ab eodem libi creditam gubernabat. hic confestim eas ad senem quendam qui in interioribus deserti mala valitudine laborabat per duos adolescentulos misit. Siquidem decem et octo milibus longe ab ecclesia commanebat. Qui pomis acceptis cum ad praedicti senis tenderent cellam. quod ibi pro facile solet etiam senioribus enenire. infusa repente densissima nebula tramite recti itineris perdidit. Cumque tota die et nocte discurrentes per quam heremi vastita-

Capitula

tem. nequa q̄ potuissent egrotantē cellu-
lam reperire. tam itineris lassitudine q̄
inedia sitiq̄ confecti. fixis genibus ī ora-
tiōis officio spūm dñō reddiderūt Qui
post hęc vestigiū suorum indicijs diu-
tissime perquisiti. quē in locis illis hare-
nolis tanq̄ nimbis impressa signatur.
donec ea vel leui ventoz flatu tenuis ha-
rena discurrens rursus operiat. inuenti
sunt ficus intactas vt acceperant refer-
uasse. eligentes scz animam magis q̄ fi-
dem depositi pdere. vitamq̄ potius a-
mittere temporalem q̄ senioris violare
mandatum

Sententia abbatis macharij
de obseruantia monachi vel tā-
q̄ diutissime victuri vel tanq̄
quotidie morituri

Cap. xli.

Adhuc vnum beati macharij p-
fertur nobis salutare manda-
tum. vt libellum ieiunioz 7 con-
tinentie tanti viri claudat sentētia. Ita
inquit debere monachuz ieiunijs opera-
dare vt centum annis in corpore cōmo-
raturuz. ita motus animi refrenare. 7 in-
iuriarum obliuisci. tristitiaq̄ respuere.
dolores quoq̄ ac detrimenta contemne-
re tanq̄ quotidie moriturum. In illo nā
q̄ utilis est prudensq̄ discretio. q̄li mo-
nachum distractione faciens semper īce-
dere. nec permittens sub occasione debi-
litati corporis de arduis ad perniciosissi-
ma p̄rupta deuolui. in hoc vero magna
nimitas salutaris. quē valeat non soluz
quē videntur prospera mundi presentis
telpicere. verum etiā aduersis tristibq̄
non frangi. 7 ea velut parua nulla q̄ cō-
temnere. illic habens iugiter fixum suę
mentis intuituz. quo quotidie singulq̄
momentis accerendum esse se credit.

Explicit de spiritu castrimar-
gie liber quintus.

Incipiūt capitula libri sexti
de spiritu fornicationis.

Roemum.

- i** De principali correctione
adūsus spiritum fornicatiōis.
- ii** Quantum ad supandum forni-
cationis vitium remedij conse-
rat continentie solitudo.
- iii** Quid intersit inter continentiaz
7 castitatem. zan vtraq̄ simul
semper habeatur
- v** Impugnatio fornicationis so-
lo humano studio non possite-
ninci.
- vi** De peculiari gratia ī munere ca-
stitatis
- vii** Exemplum de agone mundiali
scdm sermonem apostoli.
- viii** De comparatione purificatiōis
eorum qui in terreno agone cer-
tamen habituri sunt
- ix** Quantam semper cordis purita-
tem parare dei oculis debeam?
- x** Quod sit indicium p̄fecte et inte-
gre puritatis
- xi** Quo vicio illusio nocturna pro-
cedat
- xii** De carnis puritas sine mundicia
cordis nequeat obtineri.
- xiii** Que sit purgationis carnalis
prima custodia
- xiiii** De non laudem studeamus texe-
re castitatis sed effectum ei⁹ ex-
ponere
- xv** De specialiter castitaq̄ virtus ab
apostolo sanctimonia nuncu-
petur.
- xvi** De alio apostoli testimonio sup
eadem sanctimonia
- xvii** De spes sublimioris premiij debet
at custodiam castitatis augere
- xviii** De sicut absq̄ humilitate castitas
obtineri non potest. ita sine ca-
stitatis scientia
- xix** Sententia sancti Basilij episco-
pi de qualitate virginitaſ suę.

Lib. VI.

ix **Q**ui finis vere integritas ac puritatis sit.

xxi **Q**uemadmodum perfecte puritatis statum retinere possimus

xxij **A**sq; ad quem modum possit integritas corporis nostri perducī. vel quod indicium sit ad purum mentis excocte.

xxij **R**emedia curationis quibus perfecta possit cordis et corporis nostri puritas permanere.

Explciunt capitula

Incipit liber sextus de spiritu fornicationis.

Cap. primum.

Secundū nob certamen est traditione patrum adiutus spūm fornicationis. longum p̄ ceteris ac diuturnū. 7 ppau-
cis ad purum denictum immane bellū. 7 qd cum a primo tempore pubertatē impugnare incipiat hominū genus. nō nisi prius cetera vicia supentur extinguitur. Duplex namq; est oppugnatio gemino armata vicio consurgens ad preliū. et idcirco similiter ei gemina est acie resistendum. Siquidem vt morbo carnis atq; cōcretū vires acq̄rit. ita nisi vtriusq; pariter dimicantib; nequit debellari. Nec enim sufficit solum corporale ieiunium ad conquirendam vel possidendā p̄fecte castimonie puritatē. nisi p̄cesserit contritio spūs 7 oratio cōtra hunc immundissimum spūm pseuerans. dein continuata meditatio scripturarū. huicq; fuerit scientia spiritalis adiuncta. labor etiam opusq; manuum instabiles cordis quagationes coercens ac reuocās. 7 añ omnia fundata fuerit humilitas vera. sine qua nullius penitus vicij poterit vnq̄

triumphus acquiri.

De principali correctione aduersus spūm fornicationis

Cap. ij.

Prinipaliter enim vicij huius correctio de cordis perfectione descendit. ex quo etiā huius morbi virus domini voce prodire signatur. De corde inquit exeunt cogitationes male homicidia. adulteria. fornicationes. furta. falsa testimonia &c. Illud ergo est p̄mitus expiandum. vnde fons vite 7 mortis manare cognoscitur. dicente Salomone. Omni custodia serua cor tuum. Ex his enim sunt exitus vite. Caro enī eius arbitrio atq; imperio famulatur. 7 idcirco summo studio parsimonia ieiuniorum sectanda est. ne escarum abūdātia resecta caro. preceptis anime salutaribus aduersata. rectorem suum spiritū dei ciat insolescens. Ceterum si omnem summam in castigatione tantū corporis collocemus. anima non similiter a ceteris vicijs ieiunāte. nec meditatione diuina et spiritalibus studijs occupata. neq̄q; ad illud sublimissimū vere integritas fastigium poterimus ascendere. illo quod in nobis est principale. puritatez corporis nostri infestante. Oportet ergo nos mundare prius iuxta sententiam domini. id quod intus est calicis 7 parabolidis. vt fiat 7 id quod de foris est mundum.

Quantum ad supandum fornicationis vitium remedij cōferat continentie solitudo

Cap. iij.

DEniq; cetera vicia etiā vsu hominum 7 exercitio quotidiana purgari solent. et quodammodo ipsius lapsus offensione curari. vt putat ire. tristitie. impatientie languor. meditatione cordis ac peruiigili sollicitudine. fratrum etiam frequentia et assidua pro uocatione sanantur. Dumq; commota manifestantur sepius et crebrius arguntur. quanto citius perueniunt ad salutem. Sic vero morbus. cum corporis

De spiritu fornicationis

afflictione et contritione cordis. solitudi-
ne quoque ac remotione indiget. ut possit
ad integrum sanitatis statum peruenire. Sic
plurimum certa egritudine laborantibus
utile est. ut cibi noxii ne oculorum quidem
iporum obtutibus offerantur. ne quod
aspectus occasione desiderium eis leta-
le gignatur. ita plurimum confert ad re-
pellendum hunc specialiter morbum qui
es ac solitudo. ut mens egra minime di-
uersis figuris interpellata ad puriorem
pueniens contemplationis intuitum. fa-
cilis pestiferum concupiscentie fomitem
radicatus possit erueri.

**Quid intersit inter castitatem
et continentiam. et an utraq; simul
semper habeatur** Cap. iij.

Nemo tamen ex hoc negare nos-
putet etiam in congregatione
fratrum positos inueniri continen-
tes. quod per facile fieri posse confitemur.
Aliud enim est continenter esse. id est ca-
straten. aliud castum. et ut ita dicam in
affectum integritatis vel incorruptionis
transire. quod dicitur a con. Que virtus
illius sol tribuitur maxime qui virgines vel
mente vel carne perdurant. ut uterque
hannes in nouo testamento. in veteri quoque
helias hieremias daniel fuisse noscuntur
In quorum gradu hi qui non immerito re-
putantur. qui post experimenta corru-
ptionis ad similem puritatem statum per la-
torem longum et industriam integra-
te mentis et corporis peruenerunt. et acu-
leos carnis non tam impugnatione con-
cupiscentie turpis quam nature tantummodo
motu sentiunt. Que statum dicimus? dif-
ficillime posse inter hominum turbas app-
hendi. utrum vero et hoc possibile sit unus.
quisque non nostra sententia expectet agno-
scere. sed conscientie suggeret examine.
Ceterum continentes multos existere non
dubitamus. qui impugnatione carnis.
quam vel raro vel quotidie sustinent. seu
metu gehenne seu desiderio regni celorum
extinguunt atque compescunt. Quos senio.

res sicut pronunciant posse non penitus
incentiuis obuii vitiorum. ita securos et
in sauciatos semper existere non posse de-
finiunt. Necesse est enim unumquemque
in colluctatione positum. quis frequen-
ter aduersarium vincat ac superet. et ipsum
tamen aliquando turbari

**Impugnatio fornicationis
solo humano studio non possit
euinci.** Cap. v.

Quia propter si nobis cordi est. ago-
nem spiritalem cum apostolo legiti-
me decertare. hunc immundissi-
mum spiritum superare. omni mentis intentione.
non nostris viribus confidentes. hoc ei
industria humana perficere non preualet.
sed opitulatione domini festinemus. Tandem
namque hoc vicio animam necesse est impu-
gi. donec se bellum gerere supra vires suas
agnoscat. nec labore vel studio propo-
sitoriam obtinere se posse. nisi domini fuerit
auxilio ac protectione suffulta

**De peculiari gratia in munere
castitatis.**

Cap. vi.

Et reuera cum in omnibus vir-
tutum profectibus. et cunctorum
expugnatione viciozum. domi-
ni sit gratia atque victoria. in hoc precipue
peculiare beneficium dei ac speciale do-
num. et patrum sententia et experimento
purgationis ipsius manifestissime decla-
ratur his. qui eam meruerint possidere.
Quodammodo enim exire de carne est. in
corpore commorantem. et ultra naturam est
fragili carne circumdatum. carnis aculeos
non sentire. Et idcirco impossibile est ho-
minem suis (ut ita dixerim) pennis ad
tam precellum celestem premium subuo-
lare. nisi eius gratia domini de terre ceno-
munere eduxerit castitatis. Nulla etenim
virtute tam proprie carnales homines spiri-
talibus angelis imitatione conuersatio-
nis equantur. quam merito et gratia casti-
tatis. per quam adhuc in terra regentes
habent sibi apostolum municipatum in celis. quod
deposita corruptela carnali habituros

Liber. VI.

sanctos pmittit in futurum. hic iam in carne fragili possidentes

Exemplum de agone mundiali scdm sermonē apostoli. L. vii.

Adi quid dicat apostolus? Omnis q in agone contendit: ab oībus se abstinēt. A quibz omibz dixerit inquiramus. vt possit nob spī talis agonis instructio compatione carnal' acquiri. Illi etenī qui in hoc agone visibili student legitime decertare. vtendi omnibus elcis quas desiderij libido suggererit non habent facultatem. sed illis tm quas eorundē certaminuz statuit disciplina. Et non solū interdictis elcis z ebrietate omniqz crapula eos necesse ē abstinere. verum etiam cuncta inertia et ocio atqz desidia. vt quotidianis exercitijs inqz meditatione virtus eorū possit accrescere. Et ita omni sollicitudine ac tristitia negocijsqz secularibz affectu etiam z opere coniugali efficiuntur alieni. vt preter exercitium discipline nihil aliud nouerint. nec vlli mundiali cure penit? implicentur. ab eo tantuz qui certamini presidet sperantes quotidiani vict? substantiam. z coronę gloriā. cōdigna qz premia victorię laude conquirere. Atqz intantum semundos ab omni coit? pollutione custodiunt. vt cū se preparāt ad agonum certamina. ne qua forsitan per somnum nocturna delusi fallacia. vires minuant multo tempore pquisitas. lami nis plūbeis renū contegant loca. q scz metalli rigore genitalibz mēbris applicito. obscenos humores valeāt inhibere. intelligentes se proculdubio esse vincendos. nec iam posse ppositum certamē ad empq viribus adimplere. si puīsam pudicicię soliditarem fallax noxię voluptatis imago corrupit.

De compatione purificatiōis eorū qui in terreno agone certamen habituri sunt.

Cap. vii.

Itaqz si agonis mundialis intelleximus disciplinam. cui? ex

emplo beatus apostolus nos voluit erudire. docēs quanta in illa sit obseruatio. quanta diligentia. quanta custodia. qd nos conueniet facere. qua puritate oportebit custodire nostri corporis atqz aīne castitatem. qz necesse est quotidie sacro sanctis agni carnibus vesci. quas neiez immundum contingere etiam veteris legis pcepta permittunt. In leuitico namqz ita pcepitur. Omnis mundus mādūcabit carnes. Et anima quecunqz comederit de carnibus sacrificij salutaris qd ē domini. in qua est immandicia. pibit coram domino. Quantum igit integritatis est munus. sine qua etiam illi q erant sub veteri testamento. sacrificijs typicis non pōterant interesse. z qui huius mundi corruptibilem coronam cupiunt adipisci nequeunt coronari.

Quantam sp cordis puritatez parare dei oculis debeamus.

Cap. ix.

Itaqz omī custodia cordis nostri sunt latebre primitus expiande. Quod enim illi in corporis puritate cupiunt assequi. nos debemus etiam in archanis conscientię possidere. in qua dñs arbiter atqz agonistę ta residens. pugnam cursus z certaminis nostri iugiter expectat. vt ea q in propatulo horremus admittere. ne intrinsecus quidem coalescere incauta cogitatione patiamur. z in quibus humana cognitione confundimur. ne occulta quidem conhibentia polluamur. Quę licet possit hominū preterire noticiā. sanctoruz tñ angeloz ipiusqz oīpotē dei sciam. quā nulla subterfugiūt secreta latere n pōt.

Quod sit indicium pfecte z integre puritatis.

Cap. x.

Quis puritatē hoc erit enīdēs indicium ac plena probatio. si vel nulla imago illicitis quiescentibus nobis et in soporem laxatis occurrat. vl certe intellās nullos pcupiē mot? valeat excitare. Licet ei ad plenam

De spiritu fornicationis

pecti noxā tal' cōmotio mīme cōputet. tñ
nec dum perfecte mentis indicium est.
nec ad purū exōcti vicij manifestatio.
cū per fallaces imāgines huiusmōi ope-
ratur illusio.

Quo vicio illusio nocturna p-
cedat.

Cap. xi.

Qualitas enī cogitationū q̄ dis-
tentionibus diei negligentius
custoditur. pbatur quiete nocte
na. Et idcirco cum intercesserit aliq̄ talis
illusio. nō culpa somni credenda est. sed
negligētia t̄pis p̄cedentē. 7 manifestatio
morbi latentis intrinsecus. quē nō primi-
tus noctis hora parturit. s; intimis ani-
me reconditū fibris ad cutis superficiez
somnia refectione. pduxit. arguēs ocul-
tas estuum febres quas p totūz diei spa-
cium noxijs cogitationibus pasti p̄traxi-
mus. vt solent male q̄z valitudines cor-
porūz nō ea colligi tempestate q̄ vident
emergere. sed negligētia sunt p̄teriti tem-
poris acquisite. quo passus qs impudē-
ter elcis saluti contrarijs noxijs humo-
res sibimet letalesq; contraxit.

Quā carnis puritas sine mundi-
cia cordis nequeat obtineri.

Cap. xij.

Ideoq; humani generis creator 7 conditor de-
opificij sui naturā p̄ omnib;
emendationemq; cognoscens. illuc cu-
ram adhibuit medicine vñ causas mor-
bi p̄ncipalit̄ nouerat emanare. quicūq;
inquiens viderit mulierē ad p̄cupiscen-
dum eā. iam mechat? est eā in corde suo
p̄etulantes oculos notās. nō tam eos
arguit q̄ illū interiore sensum. q̄ officio
eorū male vtitur ad videndū. Cor nāq;
est egrum 7 sauciū libidinis telo qd ad
concupiscendū videt. bñficiū intuit?
recte sibimet a creatore cōcessum suo vi-
cio ad operū prauoz ministeria contor-
quens. 7 in semetip̄o recōditū p̄cupiscē-
tie morbi contemplationis occasiōe. p-
ducens. Idcirco huic precipitur salu-
tare mandatu. cuius vicio pessim? lan-
guor visus occasione. p̄cedit. Nō enim

dicat. omni custodia serua oculos tuos.
quos utiq; oportuit p̄ncipalit̄ custodiri
si ex ip̄is concupiscentiē p̄diret affectus.
nihil enī amplius oculi q̄ simplex aīme
p̄teant visionis officiū. s; dicit. oī custo-
dia serua cor tuū. illi potissimū imposta
medicia quod vbiq; abuti potest ad vi-
dendū oculorum ministerio.

Que sit purgationis carnalis
prima custodia.

Cap. xij.

Hec enī igit purgatiōis h? p̄ia
custodia. vt cū menti nr̄e mēo-
ria serus feminei p̄ subtilē sug-
gestionem diabolice calliditatis obrepse-
rit. p̄mum recordatione p̄missa matr̄ so-
rorum parentum seu certe feminarū
sanctarū. quātotūseam. de nr̄is recessi-
bus extrudere festinem? ne si fuerim? in
ea diutius immorati occasione sexus se-
mel indepti. illex malorum ad eas perso-
nas exinde subtilē deuoluat ac p̄cipitet
mentē. p̄ quas noxijs cogitationes pos-
sit inferere. Obrem illius p̄cepti iugit̄
meminisse debem? omni custodia serua
cor tuū. 7 fm̄ dei p̄ncipale mandatum
solicite serpendū obſuare noxiū caput. i.
cogitationū malarū p̄ncipia. quibus ser-
pere in aīam nostrāz diabolus temprat.
nec sinam? p̄ negligētiāz penetrare ī cor
nostrum reliquū eius corpus. i. oblecta-
tionis assensum. Qui. p̄culdubio si fue-
rit intromissus. morsu virulento mentē
interimet captiuatam. Emergentes etiā
peccatores terre nostre. id est sensus car-
nales in matutinis sui ortus nos oportz
extinguere. 7 dum adhuc paruuli sunt al-
lidere filios bābylonis ad petraz. Qui
nisi dū tenerrimi sunt fuerint enecati. ad-
ulti per cōhibentiā in perniciem no-
stram validiores insurgent. aut certe nō
sinemagno gemitu ac labore vincuntur.
Dum enim fortis scz spiritus noster do-
mum suam custodit armatus. recessus
cordis sui dei timore communiens. in
pace erit omnis substantia eius. id est
emolumenta laborum ac virtutes lōgo

N^ota

Liber .VI.

tempore conquiescit. Si autem fortior superueniens vicerit eum. id est diabolus cogitationum consensu. arma eius diripiet in quibus confidebat. id est memoria scripturarum vel timorem dei. et spolia eius diuidet. Virtutum scilicet merita per contraria vicia quaeque dispergens.

Non laudem studeamus terere castitatis. sed effectum eius exponere. ¶ Cap. xiiij.

Et ut cuncta preteream quae in sanctis scripturis ob laudem virtutis huius inserta sunt. non enim mihi propositum est laudem texere castitatis. sed qualitates ipsius vel quemadmodum acquiri vel custodiri debeat. quod vel sit finis eius. patrum traditionibus explicare. unam tantummodo ponam beati apostoli sententiam. qua pateat qualiter illas thessalonicensibus scribens. et virtutibus pretulerit vniuersis. tali eam verbi nobilitate commendans.

Specialiter castitatis virtus ab apostolo sanctimonia nuncupetur. ¶ Cap. xv.

Hec est inquit voluntas dei sanctificatio vestra. Et ne forte dubium nobis relinqueret vel obscurum quod nam sanctificationem voluerit appellare. vtrum iusticiam. an charitatem. an humilitatem. an patientiam. in omnibus enim istis virtutibus creditur acquiri sanctificatio. infert et manifeste designat quod proprie sanctificationem voluerit appellare. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. ut abstineatis vos inquit a fornicatione. ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore. non in passionem desiderij sicut et gētes quae ignorant deum. Videtis quibus eam laudibus plequetur. honores vasis id est corporis nostri. et sanctificationem eam appellans. Igitur econtrario qui in passionem desiderij est. in ignominia et in immundicia consistit. et alienus a sanctificatione versatur. Tercio quod post pauca inferitur rursus sanctimoniam eam pronuncians. Non enim voca-

uit nos deus in ignominiam. sed in sanctificationem. Itaque quod hec spernit. non homines spernit sed deum. quod etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. Auctoritate quoque precepto suo inuiolabile iunxit. dicens. Qui hoc spernit id est qui de sanctimonia praefatur sum. non hominem spernit. hoc est me qui hoc praecipio. sed deum qui in me loquitur. qui etiam spiritui suo sancto cor nostrum habitaculus deputauit. Ternis simplicibus vestibus ac puris quibus eam preconijis quantisque extulerit laudibus. primum virtuti huius sanctificationem proprie tribuendo. deinde per hanc asserens vas nostrum corporis ab immundicia liberandum. tertio quod abiecta ignominia et contumelia. in honore sit et sanctificatione mansurus. postremo quod summa est perfecti premij ac beatitudinis remuneratio. per hanc habitatores pectoris nostri sancti fore spiritum designauit.

De alio apostoli testimonio super eadem sanctimonia. ¶ L. xvi.

Et licet ad finem libelli tēdat oratio. aliud adhuc silebitur praetermissum eiusdem apostoli testimonium ponam. Ad hebreos namque scribens. Pacem inquit sectamini cum omnibus et sanctimoniam. sine qua nemo videbit deum. Adic quoque cuius denter sine sanctimonia quam solet integritatem mentis vel puritatem corporis appellare. pronunciat deus penitus videri non posse. Si quidem et hic similiter infert. eundem sensum explanans. Ne quis fornicator aut profanus ut esau.

Spes sublimioris premij debeat custodia castitatis augere. ¶ Cap. xvij.

Itaque quantum sublimis celestis est premium castitatis. tanto maioribus aduersariis insidijs lacessitur. Et idcirco pensum nobis est. non solum continentia corporis verum etiam contritio cordis assiduis orationum gemitibus adhibenda. ut clibanus carnis neque rex babilonis incēniis suggestionum carnalium succendere non desistat. descendente in corda nostra rore sancti spiritus extinguatur.

De spiritu fornicationis

Quasiut absq; humilitate castitas obtineri non potest ita sine castitate scientia. **Lap. xvij**

Enim hanc seniores aiunt ap. prehendendi non possunt nisi p. hu militatis in corde fundamenta fuerint collocata. ita ne ad fontem q. dez vere scientie perueniri posse definiunt. do nec penetrabilibus anime nostre radix vitij huius infederit. et possibile quidem esse integritate sine scientie gratia repiri. impossibile vero scientiam spiritalem sine integritatis castimonia possideri. Quia et diuersa sunt dona et no omnib; vna g. tia spūs sancti tribuit. sed ad quā se vn. quisq; studio vel industria sua dignum aptumq; prebuerit. Deniq; cū in omni bus ap. sanctis virtus integritas p. se. cta fuisse credat. abundantius tñ scien. tie donum exuberant in paulo. q. se ad hā captum solerti studio atq; industria preparauit

Sententia sancti basilij epi de qualitate virginitatis sue. **Lap. xix**

Ertur sancti Basilij cesariensis epi districta sententia. Et mul. licem inquit ignoro. et xgo nō sum. Intantū intellexit in corruptionem carnis. nō tam in mulieris esse abstinen. tia q. in integritate cordis. q. vere incorruptam p. petuo sanctimonia corpori vel timore dei vel amore castitatis custodiat.

Qui finis vere integritatis ac puritatis sit **Lap. xx**

Taq; hic est integritatis finis ac pfecta. p. batio. si quiescētib; nobis tranquillatio voluptas nū. la s. b. p. lenit. ac p. necessitate nature no. bis inconscijs concretiones egerant ob. scene. Quas sicut abscondere p. oia et im. p. petuū amputare sup. naturā est ita re. nocare ad inenitabilē rarissimā q. natu. re necessitate summe x. tuū est. q. pullare monachū duob; interpolisq; mēlib; solet. Qd tñ dictum sit fm nostrā experientia non fm sniam seniozū. a quib; etiam be

memorati temporū indutia admodum iu. dicabant anguste. quas si hoc mō q. ab ipis percepimus voluerimus exponere. his forte qui p. negligentia sua vel remis. sione studij puritatem hanc minus exp. ti sunt. incredibilia vel impossibilia de. scripsisse credemur.

Quemadmodū pfecte purita. tis statū retinere possim? **L. xxi.**

Quem statū ita tenere perpetuo poterim? ac nunq; naturalem modū nec tēpus excedere supi. p. b. h. s. m. si deum non solū secretorum actū nostrorū verumetiā cogitationū internarū diurnū parit nocturnūq; in. spectorem esse et consciū cogitem? ac p. omnib; que in nostro corde x. sant sicut p. factis et operibus nostris rationē nos ei reddituros esse credamus.

Usq; ad quem modū possit in. tegritatis corporis nostri p. du. ci. vel qd indicium sit ad purū mentis excocte. **Lap. xxij**

Hic vsq; igit festinandū est no. bis. et eo vsq; adūsus animi mo. tus vel carnis incētina pugna. dum. donec ista carnis p. dicio necessita. tem nature expleat. nō suscitet volupta. tem. p. ceta exuberantia et sine vilo priuri. tu noxarū p. pellens. non pugna suscitās castitati. Letex mēs dū adhuc dormiēs imaginū visione deludit. non erit se nec dū ad integrā pfectionē castitatis excocta.

Remedia curationis quibus pfecta possit cordis et corporis nostri puritas p. manere. **L. xxij.**

Igitur vt illusiones he ne dor. mientibus quidem nobis sub. repere valeant. equale modera. tumq; sp. tenendū est ieiuniū. Quisq; ei. mensurā distractionis excedit. necesse est vt modum q. remissionis excedat. Quia inequalitate detentus ab hoc tranquilli. tatis planissimo statu sine dubio remora. biē nunc qd nimia inanitate defectus. nūc aut cito p. p. sione distet. Cū imuta

Capitula

tionem siquidē refectionis. q̄litate q̄ puritatis nostre necesse est immutari. Deinde iugis humilitas ac patiētia cordis adhibenda perpetuo est. atq̄ intentā aduersus iram vel ceteras passiones p̄dē cautio. Abi enī furoris insederit virus libidinis q̄ necesse est incendium penetrare. Ante omnia vero per uigil necessaria est sollicitudo nocturna. Nam sicut puritas et custodia diei nocturnam preparant castitatem. ita nocturne vigilie cordi pariter et obseruationi diurne statum solidissimum roburq̄ premittunt.

Explicit de spiritu fornicationis liber sextus.

Incipiunt capitula libri septimi de spiritu philargyrie.

Cap. primum.

Roemium.

Ph̄ perniciosus sit morbus philargyrie

ii Quē nobis in vitij naturalibus sit utilitas

iii Quē inesse nobis quedam naturalia vicia sine creatoris dicaminiuria

iv De vitij quę ex naturalem motum nostro vicio contrahunt.

v Receptus semel philargyrie morbus q̄ difficile pellatur.

vi Quibus vitij philargyria generetur. vel quantorum malorum sit eadem p̄creatrix.

vii Quē philargyria omnes virtutes impediāt.

ix Quē monachus habens pecunias in cenobio permanere nō possit

x Quem philargyrie laborem subeat desertor monasterij. qui an p̄ lenissimis operibus murmurabat

xi Quē occasione custodiēde pecunie seminarum contubernia requirantur

xii Exemplum cuiusdam tepidi monachi philargyrie laqueis obligati.

xiii Quid conferant seniores iunioribus in denudatione viciorum.

xiiii Quibus exemplis morbus philargyrie triplex esse doceatur.

xv Male renuncians a non renuncians ante quo differat

xvi Cuius testimonij se colore tueatur qui exui facultatibus suis nolunt

xvii De renunciatione apostolorum et ecclesie primitiue

xviii Si apostolos imitari velimus non debeamus nostris definitionibus vinere sed illorum exempla sectari

xix Sententia sancti Basilij epi aduersus syncretum

xx Dignominosum sit a philargyria superari.

xxi Quemadmodum superanda sit philargyria

xxii Quē possit quis etiam non habens pecunias philargyrie iudicari.

xxiii Exemplum de iuda.

xxiiii Quē philargyria nisi nuditate vinci non possit.

xxv De exitu ananie et saphire et inde quem philargyria impellente iterum.

xxvi Quē philargyria lepram anime inferat spiritalem

xxvii Testimonia de scripturij q̄b perfectionem desiderans edocet nō resumere que renuncians q̄b dicant

xxviii Quāduersus philargyria victoria non aliter possit nisi nuditate conquiri.

xxix Quemadmodum possit nuditas a monacho sustentari.

xxx Remedia contra morbum philargyrie.

xxxi Quē non possit quis philargyriam vincere nisi in cenobio perseuerans. et quemadmodum possit ibidem permanere.

Explicit capitula.

Liber VII. de spiritu philargyrie

Incipit liber septimus de spiritu philargyrie.

Cap. primum

Tertius no

bis conflictus est aduersus philargyriam quam nos amorem periculi possumus appellare. peregrinum bellum et extra naturam. nec aliunde in monacho sumens principium. quam de corrupte ac torpide mentis ignavia. et plerumque initio abrenunciationis male arrepto. et erga deum tepido amore fundato. Cetera namque viciorum incitamenta humane inserta naturae. velut ingenua videntur in nobis habere principia. et quodammodo inuiscerata carni. ipsique propemodum coena natiuitati discretionis boni malique praeueniunt. et licet prima arripiant hominem. longo tamen labore vincuntur.

Perniciosus sit morbus philargyrie **C**ap. ii.

Hic vero morbus posterius superueniens et extrinsecus accedens animae. quanto facilius cancri potest acrescere. tanto neglectus et intromissus semel cordi sit perniciosior cunctis difficilisque pellitur. Malorum namque omnium efficitur radix. multiplices fructificans fomites vitiorum.

Que nobis in vitiis naturalibus sit utilitas **C**ap. iii.

Aputa carnis simplices motus. nonne videmus non solum in pueris in quibus adhuc innocentia boni malique praeuenit discretionem. verum in parulis atque lactentibus. Qui cum ne initium quidem vilius libidinis in semetipsis habeant. motus carnis naturalis incitamento sibi inesse designant. Ite quoque aculeos truces nonne similiter in parulis iam vigere conspiciamus. et antequam patientiae virtutem agnoscant. iniurijs eos cernimus commoueri. et verborum sentire etiam per iocum iniurias ir

rogatas. ac nonnunquam cum desint vires. voluntas tamen ultionis ira instigante non desit. Nec hoc dico quod vocem naturam conditionis in culpam. sed quod asseram motus hos qui praecedunt ex nobis quosdam quidem utilitatis causa nobis insertos. quosdam vero negligentie vicio ac male voluntatis arbitrio extrinsecus introductos. Hi namque quos supra diximus motus carnales ob reparationem sobolis et posteritatis propaginem suscitandam. utiliter sunt corpori nostro praesentia creatoris inserti. non ad perpetranda stuprorum flagitia et adulteria quae legem etiam auctoritate damnant. Ite etiam aculeos nonne saluberrime nobis intelligimus attributos. ut nostris vitijs et erroribus irascētes. virtutibus potius ac spiritalibus studiis occupemur. omnem charitatem deo. et patientiam nostris fratribus exhibētes. Tristitia quoque utilitas quanta sit nouimus. quae inter cetera vicia cum in contrarium affectum est mutata connumeratur. Est enim et secundum dei timorem per necessaria. et secundum seculum ad modum pernicioiosa. ut docet apostolus dicens. Quae enim secundum deum est tristitia. penitentiam ad salutem stabilem operatur. seculi autem tristitia mortem operatur.

Non esse nobis quedam naturalia vicia sine creatoris dicamus iniuria **C**ap. iiij.

Non ergo si dixerimus hos motus a creatore insertos nobis exco culpabilis ille videbitur. si nequiter his abusi maluerimus eos ad noxia potius ministeria retorquere. et velimus per infructuosos et secularibus lucris. non per salutari penitentia et viciorum correctione tristari. vel certe si non nobis semetipsis utiliter. sed contra interdictum domini nostris fratribus irascamur. velut si ferrum quis ad necessarium et utile ministerium contributum ad necem voluerit insontium retorquere. non ex his infamabit materiae proditor. si quod ille ad usum boni viuendi aptum ac necessarium praestitit. iste hoc usus est ad nocendum.

E

De vicijs que extra naturalem motum nostro vicio contrahuntur.

Cap. v.

Diximus tamen quedam vitia sine vlla prece debite naturali occasione concrefcere. fz soli? cor- rupte ac male voluntatis arbitrio. vt est inuidia ipsaq; etiam philargyria. q; cuq; nulla habeat in nobis de naturali insti- ctu principia. extrinsecus cōtrahuntur. Que tamē quantū facilia sunt ad canē- dum 7 oportuna ad declinandum. tā tū occupata mentem latq; possessam mise- ram faciūt. vixq; ad sanitatis concedūt remedia puenire. siue qd a dño nō merē- tur curari celeri medicina qui ab his sa- ciati sunt que vñ ignorare vel vitare vñ facillime vicere potuerūt. vel certe quod male fundati virtutum structuram 7 p- fectionis suscipere culmen indigni sunt.

Receptus semel philargyrie morbus qz difficile pellatur

Cap. vi.

Quamobrem nulli vilis despe- ctusq; videatur hic morbus. q; sicut potest per facile declinari. ita si quemq; possederit ad sanitatis re- media vix puenire concedit. Receptacu- lum nanq; est viciozū malozūq; omniū radix. 7 inextricabilis nequitie fomes ef- ficitur dicente aplo. Radix oīm malozū est philargyria. id est amor pecunie.

Quibus vicijs philargyria ge- neretur. vel quantoz malozū sit eadem pcreatrix

Cap. vii.

Hec igitur cū remissa 7 tepidāq; possederit monachi mentē. pri- mituseū in exigua summa sol- licitās in istos quosdam 7 velut rationa- biles ei colores ob quos vel reseruare si- bi aliquid pecunie debeat vel parare de- scribit. Nam 7 ea que prebent in mona- sterio queritur non esse sufficientia. et sa- no robustoq; corpore vix posse tolerari. Quid faciendum si valitudo mala car- nis emerferit. 7 reconditum nō fuerit ali- quid pecuniare quo sustentet infirmitas.

Prestitutionē in dāsterij eē ptenne 7 negli- gētiā erga egrotātes maximā. Si pūū aliquid non fuerit quo cura corpori va- leat adhiberi misere esse moriendū. Ip- m etiam vestimentū non sufficere qd pōet. nisi pcurauerit vnde sibi aliū valeat ex- hiberi. Postremo nec diu posse in eodē loco vel monasterio cōmorari. et nisi pa- rauerit sibi viatici sumptus euectiōisq; transmarine mercedem. nō posse cuq; vo- luerit transmigrare. et necessitate inopie coartatum. laboriosaz ac miserabile abs- q; vllō profectu vitam iugiter toleratu- rum. inopem se qz semp ac nudum. nō si- ne imperio aliena substantia sustentan- dum. Itaq; cum huiuscemōi cogitatio- nibus laqueauerit mentem. qualiter vñ saltem denarium acquirere possit excogi- tar. Tunc peculiare opus quod exerceat abbate in scio sollicita mente perquirat. Qd vendens clam et optato tandem po- titus nummo. qualiter eū duplicet acri? vehementiusq; torquetur. vbi reponat cui vñ illum credat ambiguus. Deinde quid ex eo coemere. qualiq; cum cōmer- cio valeat duplicare. cura grauiore dis- tenditur. Cumq; illi 7 hoc ex voto cesse- rit. auuidior fames accrescit auri. tātoq; vehementius suscitatur. quanto etiam summa lucri maior apponitur. Cum pe- cunie etenī incremento rabies cupidita- tis augetur. Tum deinde vita longēna pmittitur. senectus incurua. infirmitates diuersę atq; prolixę que nisi maior sum- ma in iuuentute fuerit preparata tolera- bili in senecta non possint. Agitur itaq; infelix aīma serpentinis nexibus obliga- ta. dum materiam male pcreta nequior- re cura concupiscit augere pestem sibi q; diutius inflammetur ipa parturiens. to- taq; lucri cogitatione possessa. nihil ali- ud respicit cordis intuitu qd vnde pecu- niam parare valeat. p quā possit de mo- nasterij disciplina qstotius euolare. nul- lam exhibens fidez vbi potuerit nummi spes aliqua resurgere. Pro hac nō men- dacij. non periurij. non furti facinus ad

De spiritu philargyrie

mittere phor:rescit. non fidem frangere. nō iracundię noxiō furore suppleri. Si quoq; a spe questus deciderit. nō honestatis nō humilitatis modū transcendere ptimefcit. fitq; ei p oīa vt alijs venter. ita huic aurū z spes lucri. p deo **A**n beatus aplūs huius morbi noxia venena p spiciens. nō solū eam radicē esse oīm maloꝝ. verū etiam idolorū seruitutē pronūciavit dicens. Et auaricia qđ in greco dī philargyria qđ est simulacroꝝ fuitus Lernis igit ad quantaz labem rabies h p gđus singulos crescat. vt etiā idoloꝝ vel simulacroꝝ seruitus apli voce pnūciatur. eo qđ figura dei z imāgine pretermissa. quā deuote seruiens deo imacula tam in semetipō debuit custodire. hōim figuras impressas auro diligere p deo maluit z tueri. **¶** **Q**uē philargyria oēs virtutes impediāt.

¶ La. viij.

T Alibi igitur recessionūz pfectibus in deterius crescēs. nullaz deinceps hūilitatē. nullā charitatē nullā obediētē. nō dicā virtutē s; ne vmbra qđē virtutē retinere ptētus. indigetur ad oīa. z ad singula opa murmurat atq; suspirat. Nullaq; iam reuerētia reseruata. velut equus durissimus ad picipitiū fert infrenis. nec victu qđidiano nec solito indumento ptentus. nō se diutius hēc toleraturū esse testat. Deū qđ nō ibi solūmō eē pclamat. nec salutē suam in illo tm loco esse conclusam **A**n si qđ se non celerius asportauerit. se piturū. p tinus grauiter ingemiscit

¶ **Q**uē monachus habens pecuniā si cenobio pmanere n̄ possit.

I Taq; instabilitatis La. ix. sue viaticū hīs nūmos. in qz p̄sidio alaz sibi instar aptauit. iamq; ad trāsmigrandū paratus insolēter ad oīa pcepta respōdet. z tāq; peregrinum extraneūq; se gerens. quēcūq; indigentia correctione perspexerit. negligat atq; contemnit Cūq; furtim possideat recōditā pecuniā. nec calciamenta q

tem ac vestimenta se habere pqueritur. dariq; sibi tardius indignat. Ac si forte dispensatione senior ei pus q nihil penitus habere cognoscit. aliqd horū fuerit impartitū. maior ibi iꝛe stimulus ardescit. seq; despici veluti extraneum putat. nec ad vllū opus manus suas accōmodare ptentus. replendit oīa q necessario fieri mōasterij compellit vtilitas. Deinde occasiones quib; offendi vel irasci debeat studiose pquirat. ne leuiter motus de cenobij disciplina videat exire. Nec solus tm transinigrare ptentus. ne tāq; suo vicio deservisse credat. quātos potuerit susurrationib; clādesinis deprauare nō desinit. Qđ si etiā temporis asperitas itineris seu navigationis ei intercluserit cōmeatum. p omne illud tps suspenso anxioq; residens corde tristitias ferere vel excitare nō cessat. discessus solatiū z excusationem leuitatis non se aliter credens qđ nō

ta vel macula monasterij reperitur

¶ **Q**uē philargyrie laborem subeat desertorimo nasterij qui an pro leuissimis opibus murmurabat.

¶ La. x.

A Sic itaq; facib; pecuniaz suarū magis ac magis accēsus. q possesse. nunq; monachū vel in monasterio residere vel viuere sub regle institutione pmittūt. Cūq; exinde eū velut feral qdam bestia de cetū gregi segregans. pecus oportunū piede destitutōe sodaliū fecerit. z deuotioni facile pturbij priuatione reddiderit. eū qui prius opa mōasterij leuia exercere despxerat. die ac nocte spe questus infatigabilē laborare cōpellit. nō orationū solennia. nō ieiunioꝝ modū. nō vigiliāz regulā custodire pmittit. nō honestaz intercessionūz explere officia sinit. dum mō vana riciē rabiē satiare vel quotidianis vlibus possit occurrere. cupiditatē ignē dū acquirendo extinguendum credit accēdens **¶** **Q**uē occasione custodiende pecunię feminarum contubernia requirantur **¶** La. xi.

E 2

Liber. VII.

Hinc iam nonnulli pabruptus precipitium lapsi irrenocabili ruina ferunt ad mortē. et non potēti soli possidere q̄s vel nūq̄s habuerant. vel initio malo seruauerāt pecunias. in q̄runt p̄tuberna seminarū. q̄q̄ debeat ea q̄ male cōgesta vel retenta sunt custodire. Tāq̄q̄ se occupationibz noxijs ac p̄niciosi inuoluunt. vt vsq̄ ad profundū inferi deuolūt. dum acq̄lescere illi aplice sententię renuunt. vt habētes victū et vestimētū his p̄tēti sint q̄ mōasterij frugalitas exhibebat. s̄z volētes diuites fieri incidāt in temptationē et laqueū diaboli. et desideria multa et inutilia et nociua q̄ mergūt hōies ī iteritū et p̄ditionē. Radix enī oīm malorū est cupiditas. i. philargyria. quā q̄dam appetētes errauerunt a fide et inseruerunt se doloribus multis.

Exemplū cuiusdā tepidi monachi philargyriela q̄is obligati.

Cap. xij.

Non ignoro quendā q̄ semetipsum autumat monachū. sibi q̄q̄ qd ē deterius et p̄fectiōe blādus. q̄ receptus in cenobio. cū a suo moneretur abbate ne reuēteret ad illa q̄ renunciāns abdicarat. seq̄z d̄ malorū oīm radice philargyria terrenisq̄ laqueis eripe festinaret. ac si mallet p̄stinis passionibz emēdari. q̄bus enī gūissime singulū momentū videbat vrgeri. cessaret affectare ea quę ne antea q̄dez possederat. quorū nexibz cōpedit? ad purgationē vitiōz suorū sine dubio puenire n̄ possz. truculēto vultu eidē respondere n̄ helitauit. Si tu habes vñ plūmos sustētes. me similit̄ habere cur phibes. **Quid conferāt seniores iunioribz ī denudatiōe viciōrū.**

Hec autē nemini vide. **Ca. xij.**

Hanc supflua vel molesta. Nisi enī pus expolita fuerint genera vulnēz. et origines causęq̄ morborū fuerit indagatę. nec infirmis possit adhiberi cōgrua medicinę curatio. nec validis cōferri p̄fecte custodia sanitatis. Raz et hec et multo bis plura ad instructionem

iuniorū solent a senioribz q̄ innumeros diūsorū casus ac ruinas exp̄ti sunt ī collatiōe p̄ferri. Quorū multa sepe numero cognoscentes in nob̄ ita senioribz exp̄nentiibz ac reuelantibz. velut q̄ isdē ip̄is q̄z passionibz pulsaret. absq̄ p̄susiōis n̄e verecundia curabam. cuz et remedia pariter et causas infestantiū nos viciōrū taciti discere. q̄ nos n̄ fractū itaq̄ verū corp? vel obtexim? vel p̄teriuimus. s̄z ne forte delapsus liber in man? eorūz q̄ in s̄ p̄posito min? instituti vidēt. patefaciat in exp̄t. q̄ deludantibz sol ac festinantibus culmen p̄fectionis attingere debent esse cōperta.

Quibus exemplis morbus philargyrie triplex esse doceatur

Cap. xij.

Triplex itaq̄ est hui? validudinis morbus. q̄ ab vniūsis patribus eq̄li detestatiōe damnaē. Unus hic cui? supius descripsim? labē. q̄ decipiens miserabiles q̄sq̄ ea q̄ ne antea q̄dem cū in seculo degerat possidebant congregare p̄suadet. Ali? q̄ s̄ q̄ in primordijs sue renunciatiōis abiecerat. postea resumere ac rurūz desiderare cōpellit. Terti? q̄ initio malo viciōso q̄z cōtractus et ab imp̄fectione incipiens. eos q̄s semel hoc tepore mēq̄ infecerit. paupertatis ac diffidentie timore p̄territos. spoliare se cunctū mundi facultatibz non sinīt. cosq̄ pecunias vel substantias quas vtiq̄ renunciātes abicere debuerant reseruantes. ad euangelicā p̄fectionēz nūq̄ puenire concedit. Quarū triū ruinarum exēpla. in scriptur̄ sanctis etiā inuenimus nō leui pena fuisse dānata. Raz gieci ea q̄ ne antea q̄dem possederat volens acquirere. nō mō grām p̄phetie nō meruit possidere. quā p̄ successionē velut hereditariā a suo habuit m̄grō suscipe. verum etiā ecōtrario eterna lepra sancti helicēi maledictiōe p̄fundit. Judas autē volēs r̄sumere pecunias q̄s a teā ch̄ristū secut? abiecerat. nō solū ad p̄ditionē domini lapsus ap̄latus p̄didit gradū. sed etiā vitā ip̄am cōmuni exitu finire non

De spiritu philargyrie

meruit eāq; biathanati morte cōclufit. Ananias vero ⁊ saphira refuātes partem quandaz ex his q̄ possederāt aplico ore morte mltantur.

Male renuncians a nō renunciantes quo differat.

Cap. xv.

De his igit qui dicentes renunciasse se huic mūdo. rursus in credulitate fracti nudari terre. nis opib; timēt in deuteronomio mistice p̄cipit. Si q̄s est hō formidolosus ⁊ cor de pauido nō egrediatur ad bellum. vadat ⁊ reūtat in domū suā. ne pauere faciat corda fratru suoz. sicut ⁊ ipse timore p̄teritus est. Hoc testimonio qd eui dentius queso. Nōne māfeste mauult eos scriptura p̄fessionis hō nec initū si bimet vsurpare nec nom. q̄ exhortatiōe exemploq; corrupto etiā alios ab euan. gelica perfectione reuocare. ⁊ infideli in. firmare terrore. Iubet itaq; eis vt discedentes e pugna reuertant in domū suā. qz nō pōt quisq; duplici corde bella dñi p̄liari. Air enī duplex animo. incōstās est in oībus vijs suis. Et cogitantes fm illā euangelij parabolā eum q̄ cū decem milib; p̄gredit cōtra regē cum viginti milibus venientem. non posse cōfligere. ad buceo lōge posito posulēt pacez. i. vt ne initium qdem renunciationis arripiāt potius q̄ tepide eam post exequentes maiori discrimine semetip̄os inuoluāt. Melius est ei nō vouere. q̄ vouere ⁊ nō reddere. Pulcre aut hic cum decem milibus. ⁊ ille cū viginti venire describitur. Amplior enī vicioz nos impugnātus numer⁹ est q̄ x̄tutum. p nob dimicantium. Nemo aut pōt deo seruire ⁊ mamone. Nec ponens q̄sq; manū suā sup aratrū ⁊ respiciēs retro. ap̄ ē regno dei.

Cuius testimonij se colore tue. antur qui exui facultatib; suis nolunt.

Cap. xvi.

Hergo occasionem auaricie p̄stine sibi met inromittere quādam scripture sancte auctori.

tate conant. Quā viciore intellectu interpretantes. apli immo dñi sententiaz corrumpeatq; ad suū desiderū gestiūt deprauare. nō suā vitam vel intellectum scripturarū sensui coaptantes. sed vim scripturis p̄ desiderio suę libidis inferētes. p̄sentire eas suis opinionib; volūt. aiūtq; scriptum esse. Beatius est magdare q̄ accipere. Cuius interpretatiōe prauissima eueruatam dñi putant illaz esse sniaz q̄ dī. Si vis p̄fect⁹ esse. vade ⁊ de oia quę habes ⁊ da pauperib;. ⁊ habebis thēaurū in celo. ⁊ veni seque me. Et arbitrant hoc colore diuitias suas se abijcere nō debere. beatiores scz semetip̄os p̄nunciantes. si pristinis suffulti substantijs. alijs qz de earū supabundantia largiantur. dñi erubescunt. p christo gloriosam cū aplo suscipe nuditatē. nec opere manū nec monasterij parsimonia volūt esse p̄tēti. Quib; supest vt aut semetip̄os circūuenire nouerint. ⁊ neq; renūciasse huic mūdo diuitijs pristinis incubantes. aut si p̄fessionem monachi reatq; ope cupiūt expiri. disp̄sis atq; abiectis oib; nihilq; ex his q̄b; renunciauerūt reseruātes. cū aplo gloriēt in fame ⁊ siti. i. frigore ⁊ nuditate.

De renunciatione apostolorum et ecclesie primitiue.

Cap. xvij.

Quasi vero et ille similiter nō potuerit facultatib; p̄stinis sustentari. q̄ se non ignobilē etiam in huius mūdi ordine fuisse testat. cū se asserit a natiuitate ciuis romani dignitate prelatum. si hoc esse ad perfectionem cōmodius iudicauisset. et illi qui hierosolimis cum essent possessores agrorū ⁊ vel domorū. vendentes omia ⁊ nihil sibi penitus ex his reseruātes. afferebāt precia eorum. ⁊ ponebāt an pedes discipulorū. non potuerint necessitatem corporis sui facultatibus p̄p̄ijs sustinere. si hoc perfectius fuisset ab apostolis iudicatum. vel ip̄i esse vtilius probauissent. sed vniuersas simul abijcentes substantias maluerunt labore pro prio vel collatiōe gen

Liber. VII.

tium sustentari. De quorum sumptu sanctus apostolus ad Romanos scribens. summq; eis in hoc ministeriū pdicans. ac subtiliter eos ad hanc collationem p uocans. ait. Nunc autēz proficiscar hierusalem ministrare sanctis. Complacuit enim macedoniēz et achaie collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt hierusalem. placuit enim eis et debitores sunt eorū. Quoniam si spirituum eorū participes facte sunt gētes. debent et in carnalibus ministrare eis. Ad corinthios q; horum sollicitudinē similiter gerens. monet eos ut ante aduentū suū collationem quā ad vsum eorum mittere disponebant sollicitius prepararent. De collectis autem quę fiunt in sanctis sicut ordinavi ecclesijs galathie. ita et vos facite. Unusquisq; vestrum per viam sabbati thesaurizet apud semetipsum recondens quod ei bene placuerit. ut nō cū venero tūc collecte fiant. Cū autē venero quos probaueritis per epistolā hos transmittam pferre gratiā vestram in hierusalem. Et ut eos ad largiorem collationem puocaret infert. Quid si dignum fuerit ut et ego eam mecū ibunt id est si talis fuerit oblatio vestra q̄ mea quoq; mereatur psecutione deferri. Ad galathas quoq; cū predicationis ministerium cum apostolis partiret. in hoc idē se destinatus a iacobo petro et iohāne testatur. ut licet pdicationem suscipere gētiū. pauperum tamen qui erant hierosolimis nequa q̄ sollicitudinē curāq; respiceret. qui ppter christū vniuersis rebus suis renunciantes. spontaneā subierant egestatem. Et cum vidissent inquit gratiam dei quę data est michi iacobus et cephas et iohannes qui videbant columine esse. dederunt michi et barnabe societatis. ut nos inter gentes predicarem. ipi autem in circūfusione tātū ut pauperum memores essemus. Quā rem omni sollicitudinē se testatur implese. dicens. Quid etiam sollicitus fui boc plus facere. Qui igitur sunt beatores. vtrūz

nam hi qui nuper de numero gentiū congregati. nec puaientes euangelicā perfectionem cōscendere adhuc suis substantijs inherebant. in quibus magnus fructus ab aplo ducebat. si saltem ab idolorū cultura et fornicatione et suffocatis et sanguine reuocati. fidem christi cū suis facultatibus suscepissent. an illi qui euāgelice satisfaciētes sententię crucez dñi quotidie portātes. nihil sibi de ppijs facultatibus supesse voluerunt. Lūq; ipse beatus apostolus vinculis et carceribus obligatus. seu vexatione itineris impeditus. et ob hoc consuetam victus substantiam parare ut erat solitus suis manibus non occurrens. a fratribus qui de macedonia venerunt supplementū suę necessitatis se assere accepisse. nam quod mihi inquires dērat. suppleuerūt fratres q̄ venerunt a macedonia. et ad philippenses ipse referens. scitis cū et vos philippenses. quia in principio euangelij quando pfectus sum a macedonia. nulla ecclesia. mihi cōmunicauit in ratione dati et accepti. nisi vos soli quia et thessalonicā et semel et bis in vsum mihi misistis. erūt finis illorū sententiā quam mente tepida conceperunt. et isti beatores a postolo. q̄ de suis inueniant ei substantijs impartisse. Quid amens quilibet dicere nō audebit. **¶** Si apostolos imitari velim. non debeamus nostris defini. tiōibus viuere sed illorū exemplū sectari. **¶** Ca. xviij. **¶** Quid obediēsi euangelico pcepto volumus obedire. et aplos ac totū illi ecclesie pmitte. seu patz q̄ virtutibus ac pfectiōi eorum nostris tēporibus succedunt imitatores exstare. nō nostris definitionibus acquiescamus. de hoc tepore ac miserabili statu perfectionem nob euangelicā pollicentes. sed illorum sectātes vestigia circūuenire nosmetipsos minime studeamus. et ita monasterij disciplina et institutionemq; pariter expetamus. ut in veritate renunciemus huic mūdo. nihil ex his quę contempsimus infir.

De spu philargyrie

delitate nos retrahente seruantes. quoniam
dianum victum non recondita pecunia
sed opere proprio conquiramus.

Sententia sancti basilij epi ad
uersus syncretium plata. **L. xix.**

Ertur sententia sancti Basilij
cesariensis epi ad quendam p
lata syncretium. tali quo diximus
tepoze torpentem. qui cum renunciaſſe ſe
diceret huic mundo. qdam ſibi de pro
prijs facultatibz reſeruauit. nolens exerci
tio manuū ſuarū ſuſtentari. ⁊ humilita
tem verā nuditate ⁊ operis cōtritiōe mo
naſterijqz ſubiectiōe conquirere. et ſe
natozem inquit ſyncreti pdidisti. ⁊ mōa
chum non feciſti.

**De ignominioſuz ſita philargy
ria ſuperari** **Cap. xx.**

Itaqz ſi agonem ſpiritualem cer
tare legitime cupimus. hūc qz
pernitioſum hoſtem a noſtri cor
dibus extrudamus. Quem quantum
ſupare non magne virtutis eſt. tantū ab
eo vinci ignominioſum plenumqz tede
coris. A potente enim elidi licet ſit in de
iectione dolor ⁊ gemitus in amiſſiōe vi
ctorie. tamē quodammodo de aduerſarij
robore victis naſcitur cōſolatio. Sin ve
ro ⁊ inimicus exilis ⁊ genus colluctatio
nis infirmum. vltra deiectionis dolorem
confuſio turpior. ⁊ ignominia detrimen
to grauior inferitur.

**Quemadmodum ſuperanda
ſit philargyria.** **Cap. xxi.**

De quo hec erit ſumma victoria
triumphuſqz ppetuus. vt quē
admodum dicit. nec minuto q
dem nummo conſcientia mōachi pollu
atur. Impoſſibile nanqz eſt eū qui vict⁹
in exigua ſtiſe. ꝑcupiē ſemel in corde ſuo
radicē ſuſcepit. nō maioris deſiderij ꝑti
nus incēdio cōflagrari. Tādiu nāqz mī
les chriſti victor ac ſecur⁹. cūtaqz cupi
ditatis impugnatione erit extern⁹. donec
initia ꝑcupiēhui⁹ hic neqſſim⁹ ſpūs in
eius corde nō ſeuerit. Quapp̄ cū in cun
ctis generibz vitioꝝ generalit̄ ſpenti⁹ ca
put oporteat obſcurari in bꝑ precipue dili

gentius puenit ꝑcaueri. Qd ſi fuerit in
tromiſſum. ſua materia ꝑualeſcēs ipſū
ſibi met vehemētiōra ſuſcitabit incendia
Idoqz nō ſolū pecunia ⁊ ē cauenda ꝑſ
leſſio. verūetiā voluntas ipſa ab aīmo ꝑe
nitus extrudēda. Qd ei tam effect⁹ ꝑbi
largyrie vitandus eſt. qz affect⁹ iꝑius ra
dicitus amputādus. Nihil ei ꝑderit ꝑe
cunias non hñe. ſi voluntas in nob fue
rit poſſidendi. **ꝑpoſſit quis etiā
nō habēs pecunias ꝑhila rgy
rus iudicari.** **Cap. xxij.**

Poſſibile nāqz eſt etiā nō habē
tem pecunias neqz ꝑhila rgy
rie morbo carere. nihilqz ei ꝑo
deſſe bñficiū nuditaqz qz cupiditaqz vi
tium reſecare nō valuit. paup̄taqz bono
non xtuqz merito delectat⁹. ⁊ neceſſitatis
onere nō ſine cordis languore content⁹.
Quēadmodū etiā corpe nō pollutos
euāgelic⁹ hmo. ꝑnūciat corde mechatof
ita pecunie qz ꝑdēre mīme ſarcinatos.
affectu ac mēte cū ꝑhila rgyris ꝑdēnari
poſſibile eſt. Occaſio enī eis habendi de
fuit nō voluntas. q ſp apud deum ſolet
magiſqz neceſſitas coronari. Itaqz feſti
nandū nob eſt. ne inuacū laboꝝ nꝑoꝝ
emolumēta depeant. Miſabile nāqz eſt
paup̄taqz ac nuditaqz exitus toleraſſe. fru
ct⁹ hoꝝ eaz ꝑraue volūtaqz vitio pdidiffe

Exemplum de iuda **Cap. xxij.**

Is noſſe qz pernicioſe qz noxi⁹
fomes iſte niſi fuerit diligēt exa
luſus. ad ei⁹ interitū q eū cōcepit
fructificet. ⁊ omīgenis pulluletram uſcu
lis vitioꝝ. Reſpice iudā aploꝝ numero
ꝑꝑutatu⁹. qz noluit ſerpenē hui⁹ caput
letale ꝑterere. qliē euz ſuo veneno ꝑeme
rit. ⁊ ꝑcupiē laqueis irretitum ad qz ar
rupti ꝑcipitij crimē impegit. vt redem
ptorē mūdi ⁊ hūane ſaluē auctoꝝ trigē
ta argenteis ꝑſuaſerit vēdere. Qui neqz
qz eſſet ad tā ſceleſtū. ꝑditiōis facin⁹ de
uolur⁹. ſi nō ꝑhila rgyrie morbo fuiſſet i
fect⁹. nec dñice negationis r⁹ ſacrileg⁹
extitiffz. niſi ꝑ⁹ ſolit⁹ fuiſſet creditos ſibi
loculos cōpilare. **ꝑꝑhila rgyria nī
ſi nuditate vici n poſſit.** **L. xxij.**

Lib. VII.

Immane scilicet et euidentis tyrannidis huius exemplum. que semel (ut diximus) anime captiuam te nullam permittit honestatis regulam custodire. nec vlla questus adiectione satari. Finis enim rabiei huius non diuitijs. sed nuditate conquiritur. Denique cum hic ipse ob hoc loculos dispensationi pauperum deputatos sue potestati creditos accepisset. ut saltem pecuniarum abundantia satiatum concupiscentie sue modum imponeret. intantum copia earum in abundantiozem fomitem cupiditatis exarsit. ut iam non loculos clanculo compilare sed ipsum dominum venundare maluerit. Vniuersas enim diuitiarum moles. cupiditatis huius exuperat magnitudine.

De exitu ananie et saphire et iude quem philargyria impellente subierunt.

Ca. xxv.

Denique princeps apostolorum his eruditus exemplis. sciens habentem quippiam cupiditatis frena non posse moderari. nec finem eius in parua summa magna uel consistere. sed in sola virtute nuditatis. ananiam et saphiram quorum superius fecimus mentionem. quia sibi quippiam de sua facultate seruauerant. morte multauit. ut interitum quem ille ultro sibi pro reatu dominice prodicionis intulerat. hi pro mendacio cupiditatis exciperent. Quanta in hoc quoque facinoroso supplicij similitudo concurrat. Ibi namque philargyriam proditio. hic falsitas subsequuta est. Ibi veritas prodit. hic mendacii crimen admittitur. Licet enim operis eorum dissimilis videatur effectus. vnus tamen finis in utroque concurrat. Ille namque refugiens paupertatem resumere que abiecerat concupuit. hi ne fierent pauperes de substantia sua quam aut apostolus offerre fideliter. aut totam dispergere fratribus debuerant. quiddam retinere temptauerunt. Et ideo utrobique sequitur mortis damnatio.

quia utrumque crimen de philargyria radicibus pullulauit. Itaque si in eos qui non alienas concupierunt substantias. sed proprijs parcere temptauerunt. nec habuere desiderium acquirendi sed referendi tantummodo voluntatem. processit tanta seuera sententia. quid censendum de his qui nunquam possessas pecunias cupiunt congregare. et nuditatem coram hominibus preferentes. affectu concupiscentie coram deo diuites comprobantur.

Philargyria lepram anime inferat spiritalem. Ca. xxvi.

Qui secundum similitudinem Bieci spiritu ac mente leprosi esse noscuntur. qui mundi huius caducas pecunias concupiscens immunde lepre contagione respersus est. Per quas nobis euidentis reliquit exemplum. omnem animam cupiditatis late pollutam spirituali vicioz lepra respergi immundamque apud dominum per huiusmodi maledictione reputari.

Testimonia de scripturis quibus perfectionem desiderans edocetur non resumere que renuncians abdicauit. Ca. xxvii.

Ibitur si perfectionis desiderio dimittens omnia secutus es christum dicentem tibi. vade vende omnia que habes et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. et veni sequere me. quid missa super aratrum manu respicias retro. ut eiusdem voce domini pronuncieris non esse aptus regno celorum. Super tectum euangelici culminis stabilitus. quid descendis tollere aliquid de domo tua. ex his videlicet que antea contempsisti. Constitutus in agro atque operatione virtutum. substantia mundi quate renuncians spoliasti. quid recurrens niteris reuestiri. Si vero paupertate preuentus nihil quod dimitteres habuisti. multo magis acquirere non debes quod antea non possedisti. Ob id enim ita domini beneficio preparatus es. ut expeditior ad eum nulli pecuniarum laqueis impeditus accurreres.

Verum nullus in se egens frangat. neo est eni qd non habeat qd dimittat. Anu- sis renu- ciavit facultatibz mudi. quisqz affectu possidendi eas radicitz apu- tanit

Quaduersus philargyria victo- ria non aliter possit nisi nudita- te conquiri. **Cap. xxviii.**

Hec estigit de philargyria pfe- bcta victoria. vt parvissime cui- libet stupis in corde nro residere no sinam? igniculz. certi qd resinguedi eum no habebim? vlti? facultate. si qn- tulacu qz scintille hui? in nob materiam fouerim? **Quemadmodu possit nuditas a monacho sustentari**

Quam xute no alias **Cap. xxix.** retinere valebim? illibata. nisi in monasterio psistentes scdm aplm habentes victu z vestimentuz his conteni fuerimus. **Remedia contra morbum philargyrie. Cap. xxx.**

Damnationez gananie z saphi- re memorie retinetes. horresca? aliqd ex his resuare q renucia- tes penit? abdicare deuonim? Sicut qz ptimescam? exempluz. q ob philargyrie culpa eterne supplicio lepre multat. z ali- qd ex his q nec an possedim? caueamus acqzrere. Nec no etiā inde vl meritū vel exitū formidātes. qz qz pecunie resumere quā semel a nob abiecim? tota xute vi- temus. Sup hec oia psiderātes pditiōz fragilis incerteqz nature nre caueamus ne dies dñi sicut fur in nocte supuenies maculatā vl vno obolo nra z psia z dep- hendat. q oēs fructus nre renūciationis euacuās. illud qd in euāgelio diniti di- ctum est. ad nos qz faciat voce dñica di- rigi. Stulte hac nocte aiā tuā repetūt a te. q autē pparasti cui? erūt. Nihilqz de crastino cogitantes. nūqz nos de mo- nasterij disciplina patiamur euelli.

Quā no possit quis philargyria vincere nisi in cenobio perseue- rans. et quemadmodum possit ibidem permanere.

Cap. xxxi.

Quod sine dubio neqz pmitte- mur implere. sed ne sub institu- tionis qdem regula pmanere. nisi pus patie virt? que no aliunde qz de humilitat fonte pcedit. in nobis fuerit firma soliditate fundata Illa nāqz nul- li cōmōtiones nouit inferre. hō sibi ille- latas magnanimitate tolerare.

Explicit de spiritu philargyrie liber septimus. Incipiūt capi- tula libri octauī de spiritu ire

Roemum. Cap. i.

Pri? De his qui dicunt irāz no- esse noxiā si delinquentibus irascamur. qz ripe de? irāsci dicatur.

iiij De his qui in deo ex nostre natu- re consuetudine nominantur

iiij Qualit de affectibz membrisqz humanis q indemutabili z in- corporeo deo ascribi legim? sen- tiendum sit

v Cuius placiditatis monachum esse conueniat.

vi De iniusta iracundie cōmotiōe vel iusta.

vij In quo tantum mō nobis ira sit necessaria. vel qb beati dauid exēplis ira salubrit assumat

viii De ira aduersus nosmetipsos sus- cipienda

ix De quo sole dicat? vt no occidat super iracundiam vestram.

x De his quoz iracundie ne occa- sus qdem sol isti? modū ponit.

xi De hic finis tristitie vel ire sit vt hō qd pualet vnusqzqz pficiat

xij De momentanea qdem irā lice- at retentari

xiii De reconciliatione fraterna

xiiii De vetus qz lex irā non tm de effe- ctū sz etiā d cogitatiōe puellat

xv De supflua secessiōe eoz q ab in- emēdati moribz non recedunt

xvi De tranquillitas cordis nri non in alterius arbitrio. sed in nra- debeat ditione consistere

Lib. VIII

xviij. Quo studio heremū debeamus
expetere 7 q̄lū inibi sit pfectus

xviij. Qua compatione estimādi sint
qui tunc tm̄ patientes sunt. cū
a nemine puocant

xix. De amputāda ira fm̄ euāgelii.

xx. In eo qd̄ in euangelio scriptum
est. qui irascit̄ fratri suo. vtrum
recipiendū sit qd̄ adiectum est
sine causa.

xxi. Remedia quibz irā de cordibus
nostris eradicare possimus.

Expliciunt capitula

Incipit liber octauus de spiri-
tu ire

Cap. primum.

Wartuz

q̄z certamē est ire qd̄
mortiferū virus de re
cessibz aīe n̄e fundi-
tus est eruēdū. Hac

enim in cordibz n̄ris insidente 7 oculus
mentis noxijs tenebris occecante. nec in-
dicium recte discretionis acq̄rere. nec ho-
neste cōtemplationis intuitū. nec matu-
ritatē p̄siliij possidere. nec vite participes
nec iusticie tenaces sed ne spirital̄ quidē
ac veri lumis capaces poterim? existere.
qz turbat? est in q̄t p̄ ira ocul? me? Rec
sapie participes effici tam 7 si sapientes
oīm p̄nunciari opinione videam? qz ira
in sinu insipientiū req̄descit Sed ne vitā
q̄dem immortalitā p̄sequi poterimus.
q̄nis prudentes videamur definitione
hoīm iudicari. qz ira p̄dit etiā prudētes.
Rec iusticie moderamīa p̄spicaci discre-
tione cordis valebim? obtinere. licz p̄fe-
cti sanctiqz cūctorz opinationibz estime-
mur. qz ira viri iusticiā dei nō operatur
Ipsaz qz honestatē gravitatē q̄ etiaz viri
seculi hui? solet familiarē existere. nullo
mō possidere poterim? licz nobiles 7 ho-
nesti natalium p̄rogatiua putem? qz vir
iracundus inhonestus est. Cōsiliū etiaz
maturitatez nullaten? valebim? obtine-
re. q̄nis grauel 7 summa scīa p̄diti vi-

deamur. qz vir iracundus agit sine cōsi-
lio. Sed nec quieti esse a p̄urbationibz
noxijs. nec poterim? carere peccatis. tam
7 si nequa q̄z nob inquietudines ab alijs
inferat. qz vir animosus parit rixas. vir
autem iracundus effodit peccata.

De his qui dicunt iram nō esse
noriam si delinquentibus ira
scamur qz et ipse deus irasci di-
catur

Cap. ij.

Nullus audiuim? hunc aīe
pnitiosum morbi ita excusare
temptātes. vt eum detestabilio
re interpretatione scripturarū extenuare
gestirent. dicentes nō esse noxiū si delin-
quētibz s̄ribz irascam? si q̄dem inq̄unt
ipe de? p̄tra eos qui eū vel scire nolūt vl
scientes contemnūt s̄p̄rere atqz irasci di-
catur. vt ibi. et iratus est furore dñs in
p̄p̄m suū. vel cū orat. p̄pheta dicens. dñe
ne in furore tuo arguas me. neqz in ira
tua corripas me. nō intelligentes quod
dum homibz occasionē p̄siferi vitij vo-
lunt concedere. immēsitati diuine ac sō-
ti totius puritatis iniuriā carnal̄ passio-
nis admisceāt. De his quē in deo
ex nostre nature consuetudine
nominantur

Cap. iij.

Seni hec cum dicuntur de deo
carnali 7 pingui sensu fm̄ lite.
resignificationē accipiēda sūt.
ergo 7 dormit cum dicit. exurge q̄re ob-
dormis dñe. de q̄ alibi dī. ecce non dor-
mitabit neqz dormiet q̄ custodit israel.
7 stat ac sedet cū dicit. celuz in est sedes.
terra aut scabellū pedum meoz. q̄ metie
celū palmo 7 terrā pugillo concludit. et
crapulat a vino cū dī. et exurrexit sicut
dormiēs dñs potēs crapulat a vino. q̄
solus hz immortalitātē. et lucē habitat
inaccessibilē. vt p̄mittā ignoratiōē 7
obliuionē q̄ de ipso legim? in scripturis sa-
ctis frequēt̄ infra. deinde liniamēta mē-
broz q̄ tanqz de hoīe figurali 7 cōposito
d̄scribūt capill̄scz capite 7 naribz. ocul̄
ac facie. manibz ac brachijs. digiti vtero
pedibzsqz. quē oīa fm̄ vilē literē sonum

De spiritu ire

si voluerimus admittere. deū leniamen-
tū membrorum et corporis figura cōpositum
quod dictū ē nefas est quodq; absit a nobis
necesse est estimari.

Qualiter de affectibus mem-
brisq; humanis q̄ indemutabi-
li et incorporeo deo ascribi legi-
mus sentiendum sit. **Cap. iij**

Itaq; ut hec sū lram nō absq;
nefando sacrilegio possunt itel-
ligi sup eo qui inuisibilis. ines-
tabilis. incōprehensibilis ineffimabilis. sim-
plex et incōpositus sanctarū scripturarū
auctoritate definit. ita ne furoris quidez
et ire p̄turbatio illi indemutabili nature
sine ingenti blasphemia poterit coapta-
ri. Nam huiusmodi significatione mem-
brorum diuinas efficientias dei et immen-
sas operationes ei⁹ sentire debem⁹. q̄ no-
bis nisi p̄ hec v̄sitata vocabula mēbroz
nequeunt intimari. v̄puta significatione
oris colloquutiones eius q̄ in archanos
aīne sensus solent clementer infundi. v̄l
quod in patrib⁹ n̄ris atq; p̄p̄etq; idem locu-
tus sit agnoscam⁹. in oculis immensita-
tem p̄spicacie qua vniūsa p̄lustrat ac p̄-
spicit. et quod nihil eū ex his q̄ a nob⁹ gerūt
gerenda v̄ sūt seu cogitant lateat. scire
possimus. manuū nuncupatione p̄uide-
tiam et operationē qua oīm ip̄e sit crea-
tor et conditor sentiamus. brachiū q̄z
tutis et gubernationis eius insignia q̄ cū
cta sustentat moderat ac regit. Et ut de
ceteris taceam. canities capitis quod aliud
q̄z lōgenitatem deitatis et antiquitatem signi-
ficat. qua sine v̄llo p̄ncipio est. et oīa t̄pa
et creaturas excedit vniuersas. Ita igit⁹
et de ira dei vel furore cum legimus. non
androtasthos. i. sū humilitate humāe
p̄turbationis. sed digne de deo qui oīm
p̄turbatione alienus est sentire debem⁹.
scz quo p̄ hec cum indicē et vltorem oīm
que inique gerunt in hoc mūdo possim⁹
advertere. et retributorē terribile actuum
n̄roz his x̄toz significationibus formi-
dantes. p̄tra illius voluntatē timeam⁹
quodq; admittere. Illos etenim timere p̄sue-

uit humana natura q̄s indignari nouit
et vere offendere. ut in nonnullis equissi-
mis iudicijs solet ab his qui aliq̄ reatu
sue p̄sciētiē remordent. ira v̄lrix timeri.
nō scz q̄z in animis eoz q̄ in se iudica-
turi sūt p̄turbatio cōsistat. scz quod ita me-
tuētib⁹ ille sētiat affect⁹ q̄ p̄ executiōe le-
giz et examinatiōe iusticie et eq̄libratiōe
p̄cedit. Quē tñ quātālibet animi fuerit
māsuēditiē ac lenitate. plata. ab his q̄
p̄ suo merito pena plectendi sūt. furor q̄
uis et ira senissima iudicat. Longum est
nec p̄sentis operi. si voluerim⁹ oīa q̄ de
deo humana significatione figuratē in-
scripturū dicta sunt explanare. Hec ad
p̄sentem necessitatē q̄ p̄tra furorū vitioz
p̄tinebant dixisse sufficiat. ut null⁹ exin-
de sibi met occasionē morbi mortisq; per-
petue per ignorātiā trahat. v̄n sancti-
tas et immortalitas vite saluēq; r̄media
p̄q̄runt. **Quis placiditatis mo-
nachum esse conueniat. Cap. v.**

Itaq; monachus ad p̄fectionē
tendens. et agone spiritalē legi-
time cupiens decertare. ab omī
ire furorisq; vitio alien⁹ existat. et audi-
at quod sibi vas electionis p̄cipiat. Omis
inquit ira et indignatio et clamor et blasphe-
mia tollat⁹ a vobis. cū omī malicia. Cū
dicit oīs ira tollat⁹ a vobis. nullā penitē-
velut necessaria et v̄tilem nobis excipit
Delinquentēq; fratrem si necesse est ita cu-
rare festinet. ut dū medelā leuiori forsitā
febricula laborātī. p̄curat inferre. non se-
metip̄m irat⁹ d̄teriori morbo cecitatis in-
uoluat. Oportet nāq; illū q̄ alterius vul-
neri mederi cupit oī languorū morbo ali-
enum sanūq; subsistere. ne illud euangeli-
cium dicat ei. medice p̄us cura teip̄suz.
ac vidēs festucā in oculo fratris sui trabē
in oculo suo nō videat. vel quomō vide-
bit eū cere festucā et oculo fratris sui. q̄
trabem furoris gestat in oculo suo

**De iniusta iracundie commo-
tione vel iusta. Cap. vi.**
Qualibz ex causa iracundiē mor-
q̄ effemēs excecato cnlos cordis.

Lib. VIII

et acumini visuum exterioralem validioris morbi ingerēs trabem. solem iusticie nō finit intueri. Nihil interest. utrū aurea lamina plumbea ve seu cuiuslibet metalli oculorū obtutibus imponatur. differentia cecitatis non facit preciositas metallorum. Habemus sane iſre ministeriū satis cōmode nobis insertum. ad quod solum eam recipere vtile nobis est ac salubre. cum contra lasciuientes cordis nostri motus indignātes infremimus. et ea que agere confundimur coram hominibus vel proloqui. in latebras ascendisse nostri pectoris indignamur. angelorum scz ac dei ipsius pſentiam ubi qz et omnia penetrantis. oculum qz eius tota formidine tremiscētes. quem nequa qz possūt conscientię nostre latere secreta.

In quo tantum mō nobis ira sit necessaria vel quibus beati David exēplis ira salubriter assumatur.

Cap. vii

Uel certe cum contra hanc ipāz iram cur nobis aduersus frem irreperit cōmouemur. et irati letales instigationes eius extrudimus. nec in abditis pectoris nostri noxias eaz latebras habere permittimus. Talit nos irasci etiam ille propheta docet. qui intā tum hāc e suis abegerat sensibus. vt ne inimicis quidem pſijs et quidem a deo sibi traditis maluerit reddere talionem. Irascimini inquit et nolite peccare. Ille enim cum aquaz de cisterna bethleemica concupisset. eam qz a viris fortibus p medias hostium catervas suscepisset. al latam. ptinus effudit in terraz. et ita voluptuosam cōcupiscentię passionēz iratus extinguens. libauit eam dño. et cupiditatis sue desiderium non expleuit. dicens. Propitius sit mihi dñs ne faciaz hoc. Num sanguinem hominū istorū q pfecti sunt. et animarū periculum bibā. Vel cum semei in regem dauid audiēte eo lapides et maledicta coram omnibz irrogaret. vellet qz ab isai filius sarnie pſi.

ceps militum cōuitij regalis vltionē trū catione capitis eius explere. beatus Dauid aduersus diram suggestionem eius indignatione pia commotus. humilitatis modū et patientię rigorem incōcussa lenitate seruauit dicens. Quid michi et vobis filij sarnie. Dimittite euz vt male dicat. Dñs enim pcepit ei vt malediceret dauid. Et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit. Ecce filius meus q egresus est de vtero meo querit animā meā. quanto magnūc fili? gemini. Dimittite eū vt maledicat iuxta pceptū dñi. si forte respiciat dñs afflictionem meam. et reddat mihi bonum p maledictione hac lxx dierna

De ira aduersus nosmetipsos suscipienda.

Cap. viij.

Itemur itaqz irasci salubriter. sed nobismetipsos ac suggestio. nibus accedentibus prauis. et non peccare ad effectum scz eas noxiam pducentes. Deniqz hunc eundem sensū euidentius explanat versiculus sequēs. Que dicitis in cordibz vestris. in cubilibz vestris compugmini. id est quecūqz in cordibz vestris ingruentibus repetitis ac lubricis instigationibz cogitaq. consiliij moderatione omnem strepitū et pturbationem furoris amouētes. velut in cubili quietis positi compunctione saluberrima emendate atqz corrigite. Deniqz beatus apłus vsus huius versiculi testimonio. cum dixisset. irascimini et nolite peccare. subiunxit Sol non occidat sup iracundiam vestraz. neqz detis locū diabolo. Si noxium est sup iracundiaz nostrā occidere solem iusticie. et irati cōfestim. locuz diabolo damus in corde nostro. quomō superius pcepit vt irascimini dicēs. irascimini et nolite peccare. Nōne euidenter hoc dicit. irascimini vitijs et furori vestro. ne conhibentibz vobis sol iusticie christus incipiat. ppter iracundiā vestram mentibus obscuratis occidere. et discedente illo locum diabolo in vestrij cordibus prebeat.

De spiritu ire

**De quo sole dicatur ut nō occi-
dat sup iracundiā vestrā. La. ix.**

Quo sole ppheta? deus cui-
tentius cōmemorat ita dicens
Timētibz aut nomen meū orie-
tur sol iusticie. 7 sanitas in pennis eius.
Qui rursus peccatoribz 7 pseudo pro-
phetis illisqz qui irascunt occidere dicūt
in medio die. dicēte ppheta. Occidet eis
sol in meridie. Vel certe fm tropicū sen-
sum. mens id est nois siue ratio que pro
eo qd oēs cordis cogitationes discretio-
nesqz perlustret sol merito nuncupatur.
ire vitio nō extingatur. ne eadem occi-
dente. pturbationum tenebre cū auctore
suo diabolō vniuersum nostrī cordis oc-
cupent sensum. 7 tenebris ire possessi. ve-
lut i nocte ceca. quid nō oporteat agere
ignoremus. Tali sensu hunc aplī locū
instituitis seniorū traditum nobis. qd ne-
cesse fuit quemadmodum de ira sentirēt
dicere. licet longiore sermone. ptulimus.
qui eam nec ad momentum quidem cor-
nostrū penetrare permittunt. illud euan-
gelij omnimodis obseruantes. Qui ira-
scitur fratri suo reus erit iudicio. Ceterū
si vsqz ad occasum solis licitū sit irasci.
ante furoris satietatez 7 vltiqz ire cōmo-
tionē poterūt noxię pturbationes exple-
re. qz iste sol ad locū suū vergat occasus.

**De his quorū iracūdiēne occa-
sus quidem solis istius modūz
ponit. Cap. x.**

Quid vero dicam de his qd qd
dam dicere sine mea cōfusione
nō possum. quoz implacabili-
tati nec hic quidem sol occidens tminū
ponit. sed p dies eam plurimos. ptelātes
atqz aduersus eos i quos cōmoti fuerūt
rancorē animi referuātes. negant qdem
se verbis irasci. sz re ipsa 7 opere indigri
grauissime comprobant. Nā neqz eos
congruo sermone cōpellant. nec affabili-
tate eis solita colloquūt. 7 in eo se mini-
me delinquere putant. qd vindictā suę
cōmotiōnis non expectant. quam tñ qd
pferre palam 7 exercere aut non audent

ant certe nō possunt. in suam pnciem vi-
rus iracundie retorquentes cōcoquunt
eam in corde taciti. ac silentes in semetip-
sis consumunt. amaritudinē tristicie nō
xtute animi ptinus expellentes. sz dige-
rentes pcessu dierū. 7 vteūqz p tpe miti-
gantes. **Hic finis tristicie vel
ire sit ut hoc quod pualet vñus.
quisqz perficiat. La. xi.**

Quasi xō non hic finis vñicui-
qz vindicte sit. 7 abunde qz fu-
rozi. pprio vel tristicie satiffere
rit. si id qd pualet ira instigante cōple-
uerit. qd hi qz facere noscunt. q motus
suos non appetitu placiditatē. sz inopia
cohibent vltionis. nihil enim inferre am-
plius his qbus irati sunt pnt. nisi ut euz
eis affabilitate solita mīme colloquāt.
aut quasi in effectu opis solūmō sit ira
cundia moderāda. 7 nō poti⁹ ab archa-
nis nostrī pectoris eruenda. ne tenebril-
lius obscurati nec cōsiliū salubris nec sci-
entie lumen admittere. sed ne tēplū spūs
secti habitāte in nob spū iracūdiēneqz
valeam⁹ existere. Cohibet⁹ enī in corde
furoz affantes qdem hoies nō offendit.
sz eque spūssaniti splendidissimū iubar
ac si. platus excludit. **Ne momē-
taneam quidem irāz liceat retē-
tari. Cap. xi.**

At quemadmodū vel ad mo-
mentū vult eā dñs retentari. q
nec sacrificia quidem spiritualia
orationū nostrarū pmittit offerri. si vel
aliū ptra nos aliqd rācor hē cognosci-
mus. dicens. Si ergo offers mun⁹ tuū
ad altare. 7 ibi recordatus fueri qd frat-
tuus habet aliqd aduersum te. relinque
ibi munus tuū ad altare. 7 vade p̄us re-
cōciliari fratri tuo. 7 sic veniēs offer mu-
nus tuū. Quō ergo nō dicā vsqz i dies
plures. sed vel vsqz ad occasum sol istī
pmittim cōtra fratrem retinere tristiciaz.
q ne illo quidem aliqd habente adūsum
nos orationes n̄as deo offerre pcedim⁹.
quibz precipit ab aplo. sine intermissiōe
orate. 7 i oī loco leuātel puras man⁹ sine
F

Liber. VIII.

ira et disceptatio. Superest igitur ut aut
numquam oremus huiusmodi viri retinentes
in cordibus nostris. et applico huic precepto si
ne euangelico quo indefinenter et ubique in-
temur orare sicut obnoxii. aut si nolimet
ipsum circumuenientes preceptum fundere. et cum
interdictum presumimus. non orationem domino. sed
rebellionis spiritui contumaciam nos ad id non
uerimus offerre. **Dereconciliatione fraterna.** **Cap. xiiij.**

Et quia plerique seu lesos fratres et
peristatos contemnimus. vel cer-
te non vicio nostro dicentes eos offe-
sos despiciamus. animamque medicus et occul-
torum confessor. occasiones iracundie volens
radicare a cordibus nostris euellere. non solum
si lesi fuerimus iubet nos remittere. et reco-
ciliari fratribus nostris. nullamque aduersus eos
iniuriam seu lesionis memoriam retinere. sed
etiam si illos aduersum nos seu iniuste seu in-
iuste habere aliquid nouerimus. similiter precipit
ut munus nostrum relinquentes. id est. compes-
centes orationes nostras. ad eorum prius satisfactio-
nem tendere festinemus. et ita fratris cura-
tione promissa orationum nostrarum munera illi
bata deferre. Non enim ita nostris obsequijs
communis omnium dominus delectatur. ut quod in uno
acquirat perdat in altero dominante tristitia.
In cuiuslibet namque dispendio unum pati-
tur detrimentum. quod eodem modo omnium famu-
lorum suorum salutem desiderat et expectat.
Et idcirco equum habente aduersum nos
fratre inefficax erit oratio nostra. ac si nos ad-
uersum eum tumentis spiritui indignationis
amaritudinem refuimus. **Quod vetus
quoque lex iram non tamen de effectu
sed etiam de cogitatione conuallat.**

Sed quod diutius preceptum. **Cap. xiiij.**
scriptis euangelicis atque apostolicis immo-
ramur. cum etiam veteris lex quod aliquid
habere remissionis videtur. hec eadem preceptum
atque dicens. ne oderis fratrem tuum in corde
tuo. et iterum. non eris memor iniurie ci-
uium tuorum. et rursum. itinera eorum quod me-
moriam retinent malefactorum in mortem. Vi-
des tibi nequiciam non in opere tantum sed etiam
in archanis cogitationibus rescari. cum

de corde odium et ininimic non solum retribu-
tio. sed etiam ipsa memoria radicatus iubeat
euelli. **De superflua secessione eorum
qui ab inemendatis moribus
non recedunt.** **Cap. xv.**

Idem superbia vel ipsa superbia
tunc cum incoditos mores nostros atque
indiatos voluit emendare. solitu-
dinem nos desiderare conuersum. tamquam ibi
nullis nos concitantibus illico virtutem pa-
tientie reperiunt. excusantes negligentiam
nostram. causamque commotionis non nostra dice-
tes impatiencia sed fratrum vicio generali.
Dumque in alios errorum nostrorum causas.
numquam ad patientiam perfectionis calcem valebit
peruenire. **Quod tranquillitas cordis
nostri non in alterius arbitrio sed
in nostra debeat ditione consistere.**

Sed anima igitur emendationis ac tranquillitatis nostre non
est in alterius arbitrio collocanda.
quod nequeque nostre subiaceat potestati. sed in nostra
potius ditione consistit. Itaque ut non
irascamur non debet ex alterius perfectione sed ex
nostra virtute descendere. quod non aliena potestate
sed propria longanimitate conquiratur.

**Quo studio heremum debeamus
expetere et quantum inibi sit perfectus.**

Porro heremum perfectos. **Cap. xvij.**
per omnes vicio curatos oportet expe-
tere. et excogitare ad purum in congre-
gatione fratrum virtutis. non pusillanimita-
tis profugio. sed diuine contemplationis obtinere.
et desiderio intuitus sublimioris intrare.
quod non nisi in solitudine a perfectionis solimodo
poterit apprehendi. Quod cumque enim vicia in
curata in heremum detulerimus. optata in no-
bis et non abolita sentient. Solitudo namque
quod sicut non in emendatis moribus contem-
plationem purissimam referare. et intuitu sin-
cerissimo spiritualium sacramentorum sciam
reuelare. ita eorum quod minus emendati sunt vi-
tia non solum seruare. verum etiam exaggerare
profuerit. Tadiamque sibi patiens quod videtur
et humilis donec nullius hominum commiscetur
proportio. ad naturam perfectam mox reuersurus
cum interpellauerit cuiuslibet commotionis

De spiritu ire

ocasio. emergunt quippe ex eo confestim vitia que latebant. et velut equi infrenes certatim e suis repagulis ocio longiore nutriti acriter ad perniciem aurige proprii ferotiusque perripunt. Daggeni exercitio vsuque humano cessante efferant in nobis vitia. nisi fuerint ante purgata. Ipsamque umbram patie quam possidere imaginarie permixti fratribus saltim per eorum reuerentiam et nota publica videbamur. desidia securitatis amittimus.

Qua copatione estimandi sint qui tunc tamen patientes sunt cum a nemine puocantur. Cap. xviii.

Quasi homo vniuersa virulenta hyemum genera vel fera et cum in solitudine suisque cubilibus immoratur non noxia perseueret. nec tamen ex eo pronunciari possunt innoxia. quia nulli noceant. Hoc enim eis non affectus bonitatis sed necessitas solitudinis perfert. Que cum ledendi nacta fuerit copiam in semetipsis receditum virus et aie feritatem protinus egerunt atque demonstrant. Idque perfectione querentibus non sufficit. Sed hominem non irasci. Meminimus enim in solitudine commorantibus nobis. Scalamus cum aut exilium displicet. Sed ex scalpello cum incidenda haberi acie seigniter execaret. proutque silicem si forte ex ea festinantibus nobis ad lectionem tardum. Scilicet ignis emicuit. ita indignationis irrepulisse motum. ut non alias perturbationem mentis quam vel contra insensibiles materias vel certe aduersus diabolum maledictione plene digerere atque euacuare possemus. Nobis ad perfectionis duntaxat rationem non satis perierit ab eis homines qui ira moueamur. cum si patientia per se frater non fuerit acquiescit. etiam erga res mutas speciesque minutas exerceri siliter iracundie possit affectus. qui residens in corde nostro. nec iugem nos possidere tranquillitatis statum. nec residuis vitis carere permittet. nisi forte in eo putemus commotionibus nostris lucrum aliquid vel remedium copari. quod maledictionibus vel iracundie nostre minime res inanimatas mutique respondeant. et in temperantia cordis nostri ad maiorem nequeque puocent exardescere furoris insaniam.

De apputanda ira secundum euangelium.

Quapropter si illa sum. **Cap. xix.**
Quam diuini premij cupimus adipisci de quo dicitur. beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. non solum enim actibus sed amputanda est. sed etiam de interioribus aie radicitus extirpanda. Non enim valde perierit iracundie cohibitus furor in verbo nec in effectum. platus si illum archanis peccatoris nostri deus quem secreta non latent cordium inesse perspexerit. Radices enim vitiorum potius excidi precipit euangelice. Immo quod fructus. quod proculdubio euulsis fomitibus nequeque ulterius pullulabunt. atque ita mens poterit iugiter in omni patientia et sanctitate durare. cum si non de superficie operationis et actuum. sed de cogitationibus fuerit euulsa penetralibus. Et ideo ne homicidium perpetretur. ira odiumque succidit. sine quibus homicidium crimen nullo modo valebit admitti. Qui irascitur enim fratri suo reus erit iudicio et qui odit fratrem suum homicida est. in eo scilicet quod eum corde cupiat interire. cuius cruorem propria manu vel telo apud homines minime fuisse cognoscit. affectu ire homicida pronunciat a domino. qui non solum per operationis effectum. sed etiam per voluntatem ac voti desiderio. unicuique aut premium reddit aut penam. secundum illud quod ipse loquitur per prophetam. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis. Et apostolus. Inter se inuicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus. in die qui indicabit de occultis hominum.

In eo quod in euangelio scriptum est. qui irascitur fratri suo. utrum recipiendum sit quod adiectum est sine causa. Cap. xx.

Sciendum tamen in eo quod in quibusdam exemplaribus inuenitur. qui irascitur fratri suo sine causa reus erit iudicio. superfluum esse sine causa. et adiectum esse ab his qui amputandam iram pro iustis causis minime putauerunt. cum utique nullus qualibet absque ratione commotus sine causa dicat se irasci. Nobis apparet ab eis adiectum quod propositum non intel

lexerūt scripturę volēt fomitē iracundię omnimodis amputare. nullāq; idignationis occasione penitus reſuare. nedū in tēn irāſci cū cauſa. etiā ſine cauſa irāſcendi nobis intromittat occaſio Finis enim patientiē nō ī irāſcendo iuſte. ſ; penitus non irāſcendo cōſiſtit. Licet a qui buſdam hoc ipſm quod dicit ſine cauſa. ita interpretari ſciaz. q; ſc; ſine cauſa irāſcatur iſ cui expetere vltionem irato non liceat. Meli⁹ tñ eſt ita tenere. vt z nouella exemplaria multa z antiqua omīa inueniunt eſſe pſcripta.

Remedia quibus iram de cordibus noſtris eradicare poſſimus. Cap. xxi.

Quappter athletā chriſti legitime decertantez. iracundię mor⁹ ra. dicit⁹ oportet euellere. Cuius morbi hec erit medicina pſecta. vt primi tuſ credamus nullo mō ſiue in ſiſ ſiue ī in ſiſ ex cauſiſ licere nobis irāſci. ſciētes nos diſcretiōiſ lumen. rectiq; cōſili; firmitatem. ipſam q; honeſtatē. z iuſticię moderamiā. ptin⁹ amiſſuros. ſi pncipale cordiſ nři lūm eiſ fuerit tenebris obſcuratū. Tum deinde puritatē menſ noſtre mor⁹ pturbandā. templūq; eaz ſācti ſpūs effici omnino nō poſſe. iracundię in nobiſ ſpū cōmorante. Poſtremo vt cogitemuſ nequa q; licere nobiſ orare. nec iratoſ fundere preceſ ad deū. Et p omni b; incertū ſtatū cōditioniſ hūanę pre oculiſ habenteſ. quotidie noſ credamuſ e corpore migraturoſ. nihilq; nobiſ cōtinētia caſtitatq;. nihil abrenūciatiōe oīz facultatum. nihil diuitiarū contemptu. nihil ieiuniorū vigiliariūq; laborib; conſerendum. quib; ppter iracundiam ſolā z odium ab vniuerſitatiſ iudice ſupplia promittuntur eterna.

Explicit de ſpū irę liber octau⁹. Incipiunt capitula libri noni de ſpiritu triſticię. Cap. primū

Roemium.

Qua cautiōe morbuſ triſticię ſit curandus.

iiij **Q**uā cōparationē habeat aīa q; triſticię morſib; deuoratur

iiij **Q**uāde vel quib; modis triſticia gignatur

v **Q**uā non alioz ſed nři vitio cōmotioneſ excitentur in nobiſ.

vi **Q**uā nulluſ repentino lapſu corruat ſed paulatim p longā z incuriam recidens pereat.

vij **Q**uā non ſint fratrum deſerēda cōſortia vt perfectio conquiratur ſed patientia iugiter excolenda.

vij **Q**uā ſi mozeſ noſtroſ emendatoſ habuerimuſ poſſit nobiſ cum omnib; conuenire

ix **Q**uā de alio genere triſticię quod deſperationem ſalutiſ importat.

x **Q**uā in quo tantummodo ſit nobiſ triſticia vtiliſ

xi **Q**uā admodum diſcernatur q; ſit vtiliſ ac ſm deum triſticia z quę diabolica atq; mortifera

xij **Q**uā abſq; illa ſalutari triſticia quę tribuſ modis generatur omiſ triſticia tanq; noxia repellēda ſit.

xij **Q**uā Remedia quibuſ triſticiā de cordib; noſtriſ exterminare poſſimus.

Expliciunt capitula.

Incipit liber nonuſ de ſpiritu triſticię. Cap. primū.

Quāto

nobiſ certamie eda q; triſticię ſtimuli retundēdi ſūt. Quę ſi paſſim p ſinguloſ ī curſuſ z ī certol

ac varioſ caſuſ obtinendi animū nři habuerit facultatē. ab oī noſ p momenta ſingula ſeparat diuinę cōtēplatiōiſ intuitu. ipſamq; mentez ab vniūſo puritatiſ ſtatū deiectaz fundituſ labefactat ac deprimi. Nō orationeſ eam explere cuſ ſolita cordiſ alacritate pmittit. non

Lib. IX. de spiritu tristicie

sacrarum lectionum finit remedijs incubare. tranquilluz qz ac mitē fratribz esse non patit. 7 ad cuncta operationū vel religionis officia impatientē 7 asperū reddit. oīqz pdito salubri p̄silio 7 cordi p̄stātia p̄turbata velut amentē fa cit 7 ebriuz sensum frangitqz et obruit desperatiōe p̄nali. **Qua cautione morbus tristicie sit curandus.**

Quamobrem nō mi. **Ca. ij.** noze prospectu si spiritualis agonis certamina legitē cupimus desudare. hic qz nob curandus est morbus. Sicut enī tinea vestimēto et x̄mis ligno. ita tristicia viri nocet cordi. Sed euidēt ac p̄prie vim noxij hui⁹ ac p̄niciosi viri spūs diuinus expressit.

Quaz cōparationē habeat aīa q̄ tristicie moribus deuoratur

U Estimentū nanqz ti **Cap. iij.** nearū esu attactum. nulli⁹ p̄re. cij vel honesti vsus poterit vltre rius habere cōmerciū. itidem qz lignum x̄mibus exaratum. nō iam ad ornatum vel mediocris edificij. sed ad cōbustionē ignis merebit⁹ deputari. Ita igit 7 aīa q̄ edacissimis tristicie moribz deuorat. i. utilis erit vel vestimento illi pontificali. qd vnguentū spūs sancti de celo descen. tens. p̄as in barbā aarō. deinde in orā suam solere suscipere sancti David vaticinio phibet. fm illud. sicut vnguentuz in capite. quod descendit in barbā aaron. quod descendit in oram vestimenti eius. Sed nec ad structurā templi illius spiritual atqz ornatū poterit p̄tinere. cui⁹ paulus architectus sapiens posuit fundamenta dicens. Vos estis templū dei. 7 spūs dei habitat in vob. Cuius q̄lia sint ligna. sponsa describit in cātico canticor. trates in q̄s n̄re cypr̄s. tigna domorum nostraz cedri. Et idcirco huius. cēmodi ad templū dei lignoz genera de legūt. q̄ sunt 7 bonē fragrantē 7 imputribilia. q̄ nec corruptele vetustatis. nec esui x̄mīū valeant subiacere. **Uñ vel q̄b⁹ in distristicia gignat. L. iij**

Nonnunqz tñ ire p̄cedendū vitio subseq seu p̄cupiē lucri. x cui⁹ dam minus indepti generari solet. cū se harū rex quadā sp̄e mēte concepta q̄s viderit excidisse. Interdū vero etiā nullis exsistentibz causis q̄b⁹ ad hāc latē corruere. p̄uocem. inimici subtilis istictu. tāto repente merore depm̄m. vt ne caroz q̄dēac. necessario 7 n̄roz aduētuz solita suscipe affabilitate possimus. 7 q̄cqd ab eis cōpetenti fuerit cōfabulatione. platū. im portunū nobis ac superfluum iudicet. nulla qz a nob reddat eis ḡta responsio. vniūsos cordis n̄ri recess⁹ felle amaritu dinis occupante. **Q̄ nō alioz sed nostro vitio commotiones excitetur in nobis. L. v.**

U De manifestissime cōpbat n̄ sp nobis alioz vitio cōmotio. num stimulos excitari. s̄z pot⁹ n̄ro. q̄ reconditas in nobis inetipis habemus offensionū causas ac seminaria vitioz. q̄ cū mentē n̄ram temptationū imber alluerit. in germina cōfessi fructusqz prumpūt. **Q̄ nullus repentino lapsu corruat. s̄z paulatim p̄ lōgam incuriā recidēs peat. L. vi.**

Nunqz enī q̄s alteri⁹ vitio lacessitus peccare cōpellit. si repositam materiē delictoz i suo corde non habeat. Nec tunc subito q̄spiaz decept⁹ esse credendus est. cum cōspecta mulieris forma in baratrū p̄cupiē turpis incidit. s̄z pot⁹ occultos ac latētes medullitus morbos occasione visus in sup̄ficiem tunc fuisse p̄ductos. **Q̄ non sint fratru deserenda consortia vt p̄fectio conquiratur s̄z patia iugiter excolenda. Ca. vij.**

I Deo qz creator oīm de⁹ opificij sui curationē p̄ oībus noscens. 7 qz nō in alijs s̄z in nobis inetipis offensionum radices causeqz p̄sisterent. nō deserenda p̄cepit frat̄z p̄sortia. nec vitari eos q̄s lesos a nob vel a quibz nos arbitram̄ offesos. s̄z deliniri iubet. sciens p̄fectionē cordis nō tam sepatiōe

hōm q̄ patie x̄tute conquiri. Que fir-
me possella. sicut pōt nos etiā cū his qui
oderunt pacē pacificos p̄nuare ita si pa-
rata nō fuerit ab his q̄z q̄ perfecti ac me-
liores nobis sunt facit iugiter dissidere.
Occasionēs ei cōmotionū ob q̄seos q̄-
bus iungim̄ deserere festinam⁹. in cōuer-
satiōe hūana deesse nō poterunt. et idcir-
co tristitię causas ob q̄sa pōzib⁹ separa-
mur. nō euadim⁹? s̄z mutam⁹? Q̄ si mo-
res nostros emendatos habue-
rimus possit nobis cum omni-
bus conuenire. **Cap. viij.**

Procurādū ita q̄ nob̄ sit ut nra
p̄ potius emēdare vitia. 7 mores
corrigere festinem⁹. Que pcul-
tubio si fuerint emēdata. non dicam cū
hoībo s̄z etiā cū ferj 7 beluis facillie nobis
pueniet. fm̄ illud qd̄ in libro bti iob dī.
Bestię enī terre pacate erunt tibi. Extri-
sec⁹ q̄ppe venientia nō verebim̄ offendi.
cula. nec vlla poterūt scādala nob̄ deso-
ris inferri. si in nobis metip̄is intus radi-
ces eoz receptę insertęq̄ nō fuerūt. Pax
enī multa diligentib⁹ nomē tuum dñe. 7
non est illis scandaluz. De alio gene-
re tristitię quod desperationez
salutis importat. **Cap. ix.**

Est etiā aliud detestabilis tri-
stitię genus. qd̄ nō correptionez
vitę nec emendationē vitorū.
s̄z p̄niciōsissimā desperationē aīę inuēit
delinquēti. Qd̄ nec cayn fecit post fratri-
cidii penitere. nec iudā post traditionez
ad satisfactionis remedia festinare. sed
ad suspendiū laquei sui desperationē p-
traxit. **In quo tātmō sit nobis
tristitia utilis. Cap. x.**

Ideo q̄z utilis nob̄ vna re tātmō
tristitia iudicanda est. cū hanc
vel penitudine delictoz vel de-
siderio p̄fectiōis accēsi. vel futurę b̄tū-
dinis p̄tēplatione cōcipim⁹. De qua et
b̄tūs ap̄ls. Que fm̄ dñi est in q̄t tristitia
penitentiā ad salutē stabile opat⁹. seculi
aut̄ tristitia mortē opat⁹.

Quē admodum discerna-

tur q̄ sit utilis ac fm̄ deum tristi-
tia 7 q̄ diabolica atz mortifera

Sed illa tristitia q̄ p̄ **La. xi.**
nitentiā ad salutē stabile opat⁹
obediens est. affabil⁹. hūil⁹. man-
suetā. suavis ac patiens. vtpote ex dei cha-
ritate descendens. 7 ad omnē dolorē cor-
poris ac spūs p̄titionē. infatigabilē se-
metip̄am desiderio p̄fectiōis extēdens.
7 qd̄ ammō leta ac spe p̄uēctus sui vege-
tata. cunctā affabilitatē 7 lōganimitatē
retinet suauitatem. h̄ns in semetip̄a oēs
fruct⁹ spūs sc̄i q̄s enumerat idē ap̄ls. Fru-
ctus aut̄ spūs est charitas. gaudiuz. pax
lōganimitas. bonitas. benignitas. fides.
mansuetudo. p̄tinentia. Hec x̄o asp̄ria.
impatiens. dura. plena rācore 7 meroze
infructuoso ac desperationē penali. cum
quē cōplexa fuerit. ab industria ac salu-
tari dolore frāgēs ac reuocās. vtpote ir-
rationabil⁹ 7 intercipientis nō solū oīs
efficaciā. verū etiāz vniūso q̄s p̄dixim⁹
fruct⁹ spiritales euacuat. q̄s nouit illa
p̄ferre. **Q̄ absq̄ illa salutarī tristi-
tia q̄ tribus modis generatur
omnis tristitia tanq̄z noxia re-
pellenda sit.**

Quap̄pter absq̄ illa q̄ **La. xi.**
q̄ vel p̄ salutarī p̄nia vel p̄ studio
p̄fectionis vel p̄ desiderio susci-
pitur futuroz. oīs tristitia tāq̄z seculi et
q̄ mortē inferat equalit̄ repellenda est. ac
sicut fornicatiōis spūs vel phylargyrie
vl̄ire de n̄ris cordib⁹ penit⁹ extrudenda.
**Remedia quibus tristitiam de
cordibus nostris exterminare
possimus Cap. xij.**

Hanc ergo p̄niciōsissimā passio-
nem ita de nob̄ expellere poteri-
mus. vt mentez n̄ram spirituali
meditatiōe iugit̄ occupatā futura spe 7
p̄tēplatiōe rep̄missę b̄titudinis erigā⁹.
Hoc ei mō vniūsa tristitiāz genera si-
ue q̄ ex p̄cedenti ira descendūt. siue q̄ a
milliōe lucri. vel detrimētī illatiōe nobis
adueniūt. siue de irrogata generat̄ iniu-
ria. siue q̄ de irrationabili mēq̄ p̄fusione

precedunt. seu q̄ letalē desperationē nobis
inducunt. valebim⁹ sup̄are. cū eternaz rex
ac futuraz intuitu sp̄leti atq; immobiles
pdurantes. nec casib⁹ deiecti p̄sentibus.
nec p̄speris fuerim⁹ elati. v̄q; velut cadu-
ca ⁊ mox transeuntia contemplantes.

ExPLICIT de spū tristitię liber no-
nus **I**ncipiunt capitula libri
decimi de spiritu accidię. L. i.

Roemium.

Pri^a **E**xpositio accidię v̄lque
admodum serpat in corde
monachi. que ve inferat menti
dispendia

ii^a **Q**uibus generib⁹ monachū su-
peret accidia

iii^a **Q**uod accidia excecet mentē ab omī
contemplatione virtutū

v^a **Q**uod duplex accidia sit in pugna.

vi^a **H**ic qui ab accidia ceperint vinci
quatinus collabant

vii^a **T**estimonia apli p̄ spūm accidię

viii^a **Q**uod necesse sit inquietū esse euz qui
ope manū suaz non vult esse
contentus.

ix^a **Q**uod non solū apls sed etiā hi qui
cū illo erāt māib⁹ suis opati sūt

x^a **Q**uod ob h̄ manib⁹ suis apls opat⁹
sit vt nob opadi p̄beret exēplū.

xi^a **Q**uod non solū exēplo sed etiā verbis
p̄dicans monuerit operari.

xii^a **D**e eodem

xiii^a **D**e eo q̄ dicit audiuim⁹ enī int̄
vos quosdā ambulare in dēte.

xiiii^a **Q**uod multa vicia amputet opatio

xv^a **D**e humanitate etiā ociosis ⁊ ne-
gligentibus impartienda.

xvi^a **Q**uod non odij causa sed dilectiōis
eos q̄ delinquit corripere debeat⁹

xvii^a **D**iuersa testimonia quib⁹ aplus
precipit operari debere vel ipse
operatus fuisse monstrat

xviii^a **Q**uod tm̄ opatus sit aplus q̄tm̄ nō
sibi soli sed etiā his qui cum eo
erant posset sufficere

xix^a **Q**uod admodū itelligi debeat bea-
tius est magis dare q̄ accipere

xx^a **D**e fratre desidioſo q̄ alios egre-
di de cenobio sollicitabat.

xxi^a **D**iuersa testimonia de salomo-
ne contra accidiam.

xxii^a **Q**uod p̄ egyptū fratres ita suis ma-
nibus opant vt non solū pro
p̄ijs necessitatib⁹ satisfacciant.
sed etiā his qui in carceribus
sunt subministrent.

xxiii^a **Q**uod cū causa faciat in partib⁹ oc-
cidenti nō eē cenobia mōachoꝝ

xxiiii^a **D**e abbate paulo q̄ singulannis
omne opus manū suarū igne
supposito concremauit

xxv^a **V**erba abbatis moysi q̄ dixerit
mibi de remedio accidię

ExPLICIT capitula. **I**ncipit li-
ber decimus de spiritu accidię.

Cap. primum

Sextus no-
bis certamen est qd
Breci akedian vo-
cāt. quā nos tedium
sine anxietatē cordis
possumus nuncupa-
re. Affinis h̄ estitię ē. ⁊ vagi maxie ac soli-
tarijs magi expta ⁊ i heremo cōmorantib⁹
ifestior hosti ac frequēs. maxie circa horā
sextam monachū in dētans. vt quēdā fe-
bris ingruens tpe prestituto. ardentissi-
mos estus accensionū suaz. solitis ac sta-
tutis horis aīe inferens egrotanti. Deni-
q; nonnulli senum hunc esse p̄nunciant
meridianū demonez. q̄ in psalmo nona-
gesimo nuncupať.

Expositio accidię vel quemad-
modum serpat in corde mona-
chi que ve inferat menti dispen-
dia.

Cap. ii.

Quod cū miserabilē obsederit mē.
tem. horrozē loci. fastidiū cellę.
fratrū q; qui cū eo vel eminus
cōmorant. tanq; negligentius ac minus
sp̄ritualium asp̄nationem gignit atq;
contemptum. Ad omne q; opus qd in-
tra septa sui cubilis est facit desides ⁊ in-

ertem. Nō cū in cella residere. nec operā
sinit impendere lectiōi. nihilq; se pficere
tanto tpe in eadē cōmorantē crebrī in-
gemiscit. nec habere se fructū aliquē spi-
ritalem. donec fuerit illi cōsortio copu-
latus cōquerit atq; suspirat. z ab omni
se dolet spiritali questu inanē in loco va-
cūm q; cōsistere. vtpote q; cū posset etiā
alios regere ac pdesse plurimis nullum
edificauerit. nec quēq; institutiōe sua do-
ctrina q; lucrā? sit. Absentia lōgeq; po-
sita magnificat monasteria. loca etiam
illa magis ad pfectū vtilia z saluti pgnē-
tiora describit cōsortia q; ibidem frim
suavia z plena spiritali cōsolatione de-
pingit. Ecōtra vniūsa q; habent in ma-
nib; aspera. z nō solū edificatiōē nullā
esse in fratrib; q; morant in loco. s; ne ip-
sum q;dem victū corpori absq; in gēti la-
bore pgnī. Postremo nō posse se saluari
putat i eo loco durantē. nisi relictā cella
cū q; sibi si adhuc in ea fuerit remora? p-
eundum erit. exinde semetipm q; totius
asportauerit. Deind; lassitudinē corpori
cibi q; esuriem. qnta sexta q; hora tantaz
suscitat. vt velut longo itinere gūissimo
q; labore pfectus sibi met la su lq; videat-
ur. aut q;li refectionē cibi biuano ieiunio
triduanoxe distulerit. Tūz preterea
huc illucq; anx; circūspectat. z nec frēm
sibi quēpiam aduentare suspirat. sepi-
usq; egredit; z ingredit; cellā. ac solē ve-
lut ad occasum tardi; pperatē crebrī in-
tuetur. Et ita qdam irrationabili men-
cōfusione velut tetra supplet caligie. om-
ni q; actu spiritali reddit; ociosus ac va-
cūus. vt nulla re alia tante oppugnatio-
nis remedium. q; visitatiōe fratri cuius
pias seu somni soli solatio posse estimet
inueniri. Deinde honestas idem morbo
ac necessarias suggerit salutationes fra-
trib; exhibendas. visitatiōesq; infirmo-
rum vel emīn? vel longi? positorū. Quē-
dam etiā pia ac religiosa dictat officia.
illos vel illas debere parentes inq;ri. z ad
salutandos eos crebrī pperari. illā reli-
giosam deuotā q; deo semina. omni pre-

sertim parentū pldio destitutā. magnū
opus esse pietat; frequentius inuifere. ac
si qd ei sit necessariū q; a ppijs parentib;
negligit atq; despiciat. sanctissimū pec-
rari. magisq; oportere in his operaz pie-
tatis impendi. q; infructuose ac sine vl-
lo pfectu in cellula residere.

**Quibus generibus monachū
superet accidia. Cap. iij.**

A Si ita q; infelix aia talib; ini-
micoz machinis imperita. do-
nec accidie spū velut ariete va-
lidissimo fatigata. aut in somnu; discat
pcedere. aut excullā claustris cellulę sue
cōsolationē impugntionis hui? vilita-
tione fratris cōsuecat acq;re. hoc quo-
vū? ad p̄sens remedio. paulopost acri?
infirmāda. Frequētius enī ac durī? ad-
uersari? attemptabit. quē cōserto prelio
pbiturū cōmin? sibi terga cognoscit. sa-
lutēq; sibi nō de victoria nec de conflictu
sed de fuga sperare peruidet. donec pan-
latum ptract? ecclā actū sue p̄fessōis in-
cipiat obliuisci. q; nō est aliud q; intuit?
z cōtēplatio diuine illius z excellentis
sup oia puritat; q; non alibi pōt nīl i li-
lentio z iungi cōle p̄seuerantia ac medita-
tione pgnī. atq; ita militie sue fugitiuus
ac desertor. chūsti miles effect?. implicet
se negocijs secularib;. ei cui se pbauit ni-
nime placiturus. **Accidia exce-**
cat mētem ab omni cōtēpla-
tione virtutum. Cap. iij.

Huius egritudinis vniūsa incom-
moda vno xliculo beatus da-
uid eleganter exprellit. dormita-
nit in gens aia mea p̄ tedio. i. pre accidia.
p̄tope saq; nō corpus dixit s; aiam dor-
mitasse. Vere enī ab oī p̄tēplatiōe vir-
tutū z intuitu spiritaliū sēluū dormitat
aia. q; p̄turbatōis h? telo fuerit sauciata.

Duplex accidia sit in pugna.

Itaq; chūsti ver? athle. **L. v.**
ta q; agonē p̄fectōis cupit legi-
time decertare. hūc q; morbu;
de latebris aīme sue fellinet extrahere. z
ita p̄ hunc q; nequissimū accidie spūm

De spū accidie

utrobique cōtēdat. ut neq; somni telo cli-
sus peccat. neq; de monasterij claustris
expulsus. q̄nis sub p̄textu coloris p̄i fu-
gitu? abscedat. **H**i qui ab accidia
ceperunt vinci q̄tinus collabāt.

Quemcuq; enī in q̄libet. **L. vi.**
parte ceperit supare. aut tan q̄
inertez 7 deditu? sibi patietur
absq; vllō p̄fectu spūs in cellula cōmo-
rari. aut excussū exinde instabilē de ceto
reddet ac vagu? 7 ad omne op? desidē
cellas s̄m ac mōa s̄cia ingit faciet circūi-
re. nihilq; aliō p̄curare q̄s vbi q̄ve colo-
re occasione refectiois future valeat p̄-
parare. Mēs enī ociosi nihil aliud cogi-
tare nouit q̄s de escis ac ventre. donec in-
uēta q̄nq; sodalitate cuiusq; viri vel fe-
mine equali tepore torpēd. rebz eorū ac
necessitatibz innoluāt. 7 ita paulatī red-
datur noxijs occupationibz irretitus. ut
tan q̄s serpentinis spiris obstrictus. nun-
q̄s deinceps ad p̄fectionem p̄fessionis an-
tiq; se valeat enodare. **Testimonia
apli cōtra spūm accidie. L. vii.**

Hunc morbū q̄ de accidie spiri-
tu nascit. beatus ap̄lus ut ver?
ac spirital medic? vel tūc iā cō-
spiciēs sp̄ere. vel emerfurū int̄ mōachos
scōspū ruelāte. p̄spiciens. salutaribz p̄ce-
ptorū suoz medicamēq; p̄uenire festinat.
Thessalonicēsi b̄ ei scribēs. 7 p̄mo ut pi-
tissimus q̄dam p̄fectusq; medicus. infir-
mitatē susceptoz blāda leniq; x̄bi cura-
tione fomētās ac de charitate incipiens
eosq; in ea parte collaudās. quousq; le-
tale vuln? leniore remedio delinitū. depo-
sita tumoris indignatiōe. facilius medi-
camina austeriora sustineat. ita ait. De
charitate aut̄ fraternitatē nō necesse ha-
bemus scribere vobis. Ip̄ienī a deo edo-
cti estis. ut diligat̄ inuicē. Etenī faciē il-
lud in oēs fratres in vniūsa macedonia.
P̄remisit laudis fomēta lenia. fecit eorū
aures ad curā salutarj verbī placidas 7
paratas. Rursum infert. Rogam? autē
vos fratres. ut abundet̄ magis. Adhuc
eos blanda x̄borū lenitate. demulcet.

ne forte nec dñ ap̄os ad p̄ceptū p̄fecte
curationis innueniat. Quid est quod ro-
gas apostole aut i q̄ abundant magis. sc̄z
in charitate de qua superius dixerat. de
charitate autem fraternitatis nō necesse
habemus scribere vobis. Et q̄d necesse
est. ut dicas eis. rogamus autem vos ut
abundetis magis. qui super hac re ne scri-
bi quidem sibi aliquid indigent. cū p̄ce-
ptim 7 inferas causam ob quā hoc ip̄so
non egeant dicēs. ip̄i enim vos a deo do-
cti estis ut diligatis inuicem. tertium q̄s
maius adijcias. q̄d non soluz a deo edo-
cti sint. verumetiam compleant opere q̄
docentur. Etenī facitis illud in q̄s non
in vno tantū vel duobz sed in omēs fra-
tres. nec in vestros tantū cūcines v̄l no-
tos sed in vniūsa macedonia. Dicigit̄
tandem. quid est q̄d tantopere h̄ p̄mit-
tis. Itēz infert. Rogamus autē vos fra-
tres. ut abundetis magis. Et vix aliq̄n
in id quod olim moliebāt erumpit. Et
operam detis. ut quieti sitis. Dixit p̄maz
causam. deinde infert secūdam. Et ut ve-
stra negocia agatis. Tertiam q̄s. Et ope-
remini manibus vestris. sicut p̄cepim?
vobis. Quartā. Et ut honeste ambulet̄
ad eos q̄ foris sunt. foris sunt scilicet qui
seculo viuunt. Quintam. Et nullius ali-
quid desideretis. Ecce illa cūctatio quā
tantis p̄ferre. penijs differebat. q̄d i ci?
pectore parturiebat agnosceat. Et ope-
retis. ut quieti sitis. id est in vestrj cellul-
commodatēs. nec diuersis rumoribz qui
solent ociosoz votis vel fabulis genera-
li. inquieti effecti. alijs q̄s inquietudines
inferat. Et ut vestra negocia agatis. n̄
vestra curiositate actus mundi reliq; in-
quirere. ac diuersoz puerlatiōes explo-
rantes. opera vestrā nō ad correctionem
v̄raz seu x̄tutū studia. sc̄z ad detractiōes
s̄m reliq; impēdere. Et opemini manibus
vestris sicut p̄cepimus vobis. Ut il-
la fieret quē monuerat superius ne age-
rent. id est ne inquieti essent. 7 aliena cu-
rarēt negocia. vel inhoneste ābulārēt ad
eos qui foris sunt. vel alterius aliquid de-

Liber. x.

siderarent. nunc intulit dicēs. Et opere
mini māib⁹ vestris sicut pcepim⁹ vob⁹.
Atenī illa fierent q̄ supius resp̄ndit.
ociū cām esse euidētē exp̄ssit. Null⁹ enī
pōt vel inquiet⁹ esse. vel aliena curare ne
gocia. nisi q̄ operi manuū suarū nō acq̄e
scit insistere. Quartū q̄z ingulit morbu⁹
q̄ ex hoc ip̄o ocio nascit⁹. i. vt inhōeste nō
ambulēt. dicens Et vt honeste ambuleq̄
ad eos q̄ foris sunt. Rū q̄z pōt nec ap̄d
eos q̄dē q̄ seclī hōies sūt honeste icedere.
qui neq̄ q̄z claustris celle⁹ z op̄i manuum
suarūz inherere p̄tent⁹ est. sed necesse est
eū inhonestū esse dū necessaria victus re
q̄rit. adulatōi q̄z operā dare. nouitate
etiā rumorū sectari. causa⁹ z fabularūq̄
occasiones cōqrere. p̄ q̄s sibi metip̄i adi
tum paret ac facultatē qua diu⁹ forū do
mos valeat penetrare. Et null⁹ aliquid
desiderēq̄. Nō pōt n̄ alienis dōis z mu
nerib⁹ inhīare. q̄ nō delectat⁹ pio q̄eto q̄z
lalore operis sui. q̄tidiani victus parare
s̄stantiā. Audeq̄ tot cās tā ḡnel ac t̄pes
vni⁹ vitij. i. ociositatē late generari. De
niq̄z hōs ip̄os q̄s i eplā p̄ia molli fouerat
palpitationē hōz. q̄lī in sc̄da velut q̄
nō p̄fecissent ad molliora remedia. auste
riorib⁹ q̄busdam z causticis medicamēq̄
sanare aggredit⁹. nulla q̄z iam mitium
hōz fomenta p̄mittit. nō vllā teneram
vocē ac blandā. vt ibi. rogam⁹ autē vos
fratres. s̄z denunciam⁹ vobis fr̄es ī noīe
dñi nr̄i iesu ch̄risti. vt subtrahāq̄ vos ab
oī fratre ambulante inordinate. Ibi ro
gat. h̄ denunciat. In illa blandienē affe
ct⁹. in hac obtestanē seueritas z mināq̄.
Denunciam⁹ vob⁹ fr̄es. Quia p̄ns rogā
tez p̄tempistis audire. saltē nūc denun
ciatōib⁹ obedite. Ip̄az q̄z denūciatōez
n̄ nudo hō. s̄z cū obtestatiōe noīs dñi
nr̄i iesu ch̄risti terribilē ifert. ne forte sim
plicē velut hūana voce plataz rursum
p̄temnerent. nec magnope ducerēt obser
uandā. Statim⁹ vt pitissim⁹ mediet⁹ pu
trib⁹ mēbris q̄b⁹ leni medicamēto reme
dium ferre nō potuit. mederi spirital⁹ fer
ri incisiōe p̄tēptat. vt subtrahāq̄ vos in

q̄dens ab oī fr̄e ambulāte inordinate z nō
h̄m ēditionē quā acceperūt a nob⁹ Itaq̄z
ab his q̄ vacare op̄i nolūt inbet s̄trahi.
z velut mēbra ocij corrupta putredie de
secari. ne inertie morbo velut letale cōta
gium. etiā sanas mēbroz p̄tes tabo sp̄e
te corumpat. Dicturus q̄z de his q̄ opa
ri manib⁹ suis nolunt z panē suū cū silē
tio māducare. a q̄b⁹ etiā p̄cipit s̄trahēn
dum. q̄lib⁹ eos a p̄ncipio opprobrijs in
urat attendite. In primis inordinatos
dicit. nec fm suā traditionēz ambulare.
alijs h̄bis cōtumaces eos vt pote q̄ nol
lent iux̄ institutionē eius incedere. z iho
nestos esse designans. i. nō p̄cessiōis. nō
visitatiōis. non h̄bi. non t̄pis oportuni
tatem congruā honestaq̄z sectātes Dico
enī istis vitij⁹ inordinatū quēq̄z necesse
est subiaccere. Et nō fm traditionē quāz
acceperūt a nob⁹. Et in hoc rebelles eos q̄
dammō z p̄temptores notat. q̄ traditio
nem quā acceperūt ab eo tenere p̄temne
rent. nec imitari vellēt id q̄d m̄ḡm non
solū h̄bo docuisse meminerūt. s̄z etiā ope
nouerūt p̄fecisse Ip̄i ei sciūt quēadmodū
oporteat imitari nos. Immanē cumnlū
reprehensionis exaggerat. cū h̄ eos asserit
nō obsuare q̄d z memoriē corūz ih̄reat.
z ad imitandū non soluz h̄bo instruente
didicerint. s̄z etiā exēplo op̄ez puocāte
susceperint. **N**ecessē sit inquie
tum esse eū qui ope manuū sua
rum nō vult esse cōtentus **L viij**

Quia non in q̄eti fuim⁹ int⁹ vos.
Cū se vult inquietū inter eos
nō fuisse p̄operi exercitiūz com
pbare. eos qui operari nolunt abunde
notat ociositatis vitio inq̄etos sp̄ existe
re. Neq̄z gratis panem māducamus
ab aliquo. Per singula verba incre
pationis auxilin facit doctor gentium.
Predicator euangelij dicit se non gra
tis panem ab aliquo manducasse. q̄ no
uit dñm p̄cepisse. vt q̄ euangelij denun
ciant de euāgelio viuāt. z rursum dign⁹ ē
oparius cibo suo. Cū itaq̄z nō gratis q̄
euangelij p̄dicabat. tam sublime ac spi

De spū accidie

ritale op⁹ exercēs cibū sibi dñice iussiois auctoritate psumeret. quid nos faciem⁹ q̄b⁹ nō solū nulla p̄dicatio x̄bi cōmissa est. s̄z nec vlla q̄dem nisi aīcñse soli⁹ cura mandat. Qua fiducia ociosis manib⁹ ḡtis panē comedere audebim⁹. quē vas electionis euāgelica sollicitudinē p̄dicatōne p̄strictus. sine ope manū comedere nō presumit. S̄z in labore inq̄t z fatigatiōe nocte z die opantes. ne quē v̄m ḡuaremus. Adhuc additamenta sue castigationis exaggerat. Nō enī simplicitē dixit. nō comedim⁹ panem gratiā ab aliq̄ vestrum. z stetit. P̄dicerat enim videri p̄prio ociosoq⁹ sumptu ac recondita pecunia vel alioz. licet nō istoz collatione seu munerib⁹ iussētat⁹ fuisse. S̄z i labore inq̄t z fatigatione nocte ac die opantes id ē nō ope specialitē sustentati. Et h̄ inq̄t nō p̄ n̄ra voluntate perpetrabamus nec p̄ delectatiōe vt req̄es z exercitiū cor poris inuitabat. s̄z vt necessitas z inopia vict⁹ nō sine ingenti fatigatiōe corporis facere cōpellebat. Non solū nāq⁹ per totum diei spaciū. s̄z etiā noctē tpe qd̄ q̄ti corpori videt̄ indultū. hoc op⁹ manūz p̄fesse sollicitudine indefinētē vrgebaz.

Quod nō solū apostolus sed etia⁹ hi qui cū illo erāt manibus suis operati sunt. **Cap. ix.**

Nec tñ se solū talitē int̄ eos conuerlatū fuisse testat̄. ne forte nō magna nec general⁹ videret̄ hec forma. si ipi⁹ tñmō traderet̄ exēplo. sed etiā oēs q̄ erant secū ad mīsteriū euangelij deputati. i. siluanuz et thimothēū q̄ h̄ eadē cū eo scribūt. asserit sibi ope laborasse. In eo etiā qd̄ dicit ne quē v̄m ḡuaremus. verēcundiā eis inculcit magnā. Si enī ille q̄ euangelij p̄dicabat signis illd̄ x̄tutib⁹ cōmendās. ne ḡuaret quēpiā ḡtis panē māducare nō audebat. quō illi nō estimēt se grauare q̄ quotidie cū ociosi vacatēsq⁹ p̄sumūt. **Q**uod hoc manibus suis apostol⁹ operatus sit. vt nobis operandi p̄beret exemplum. **Cap. x.**

Non quasi nō habueri⁹ p̄tātē. s̄z vt nosmetip̄os formā darem⁹ vobis ad imitandū nos. **P**andit cām cur tñ sibi labori indixerit. **E**t inq̄t formā darem⁹ vobis ad imitandū nos. vt si forte doctrinaz x̄toz auribus vestris frequentē ingessitā obliuioi traderetis. saltem p̄sationis exēpla sub oculoz fide vob tradita memoriē retinereq⁹. **N**aud leuis eoz z in h̄ reprehēssio. cum dicit se nulla alia quā exēpli gratia laborem hunc z fatigationē die noctūq⁹ cor poris egisse. et eos nihilominus erudiri nolle. p̄pter quos ip̄e necessitatē nō h̄ns. tñ sibi fatigationis indixerit. **E**t quidē inq̄t cū haberem⁹ p̄tātē z paterēt nob facultates oīm v̄m atq⁹ substantie. z vtendi eis dñi n̄ri nollesz me h̄re p̄missū. nō suz tñ hac vsus potestate. ne qd̄ a me bñ ac licito fieret. alijs ocij noxi p̄beret exēplū. **E**t idcirco euangelij predicans meis manib⁹ atq⁹ ope malui sustentari. vt vob q̄z volentib⁹ iter x̄ntis incedere viam perfectionis aperirem. z cōuersa tionis formā meo labore p̄berem.

Quod non solū exemplo. sed etia⁹ verbis p̄dicās monuerit opari **Cap. xi.**

Sed ne forte tacit⁹ operās z erudire eos volens exemplis. minime illos etiā p̄ceptorū moniū instruxisse videret̄. infert **P**am z cū esse mus inquit apd̄ vos h̄ denuncibam⁹ vob. qm̄ si quis nō vult opari nec manducet. Adhuc illorum desidiam qui scientes eum vt magistrū bonum doctrine grā z institutionis obtentu suis manib⁹ operatū imitari contemnūt. z diligētiaz cautionēq⁹ suā exaggerat. dicens nō tantum se h̄ illis exemplo tradidisse p̄sentē. sed etiam x̄bis iugit̄ predicasse. vt si q̄s scz non vult operari. nec manducet.

De eodem. Cap. xij.

Non iam doctori vel medici vtiē ad eos p̄silio. s̄z districtione in eos iudicialie. p̄nūciatiōis inebitur. z apostolica potestate rescripta. vt

Lib. x.

lute tribunali in pemptores sniaz dic-
illa nepe ptate qua cu interminatoe scri-
bens ad Corinthios a dno sibi asseruit
data. cu eos in delicto positos pmoneret
vt an aduentu suuz semetipos corrigere
festinarer ita picipiens. Rogo vos ne p-
sens copellar audere in qsdam ptate illa
q data est mihi in vob. Etitez. Si eniz
voluero aliqd gloriari de ptate qua de-
dit mihi dns in edificatione et no in de-
structione vraz no erubescā. Illa inquā
ptate pnunciat si quis no vult operari.
nec maducet no gladio carnali eos ad-
dicēs. sz autoritate spūscī. hui? vite eis
inēdicens substantiā. vt si forte penā fu-
ture morē mīne cogitantes. adhuc vel-
lent amore ocij existere cōtumaces. saltez
nccitate natāli cōstricti et metu pñq inte-
ritus salutaria pcepta suscipe cogerēt.

**De eo qd dicit audiuiimus enim
inter vos quosdam ambulare i
quiete.**

Cap. xiiij.

Post tñ igit rigore euāgelice di-
p strictionis nūc iam causam ex-
ponit. cur h vniuersa pmissit.
Audiui? enī qsdam int vos ambula-
re inquiete. nihil operātes sz curiose agē-
tes. Nusqz eos q dedit esse operi nolūt.
vno tñ morbo corruptos. pnūciare ptēt?
est. In pōri nanqz epla inordinatos eos
appellat. nec fm traditionem ambulare
quam acceperant ab eo. In qetos etiam
esse definiuit. et qd panē maducare. Rur-
sum hic. Audiui? in qd quosdam inter
vos ambulare in qete. Et sbūgit statim
scdm languorē qui in qetudinis hui? est
radix. Nihil in qd opantes. Tertium qz
morbu. q ex isto velut qdam ramuscul?
oriet. sed curiose agentes. **Multa vi-
cia amputet operatio. Ca. xiiij.**

Itaqz fomiti vicioz tantoz cō-
gruā nunc emendationē cōfer-
re festinat. z illa aplica q vltis
fuerat pauloan de posita ptate. iterū ad
viscera pī pīs vel clemenē reuertit me-
dici. et velut filijs susceptisqz suis p silio
salubri infert remedia sanitatis dicens.

His autē q eiusmodi sunt denunciam?
et obsecm? in dno iesu. vt cū silentio ope-
rantes panem suū maducēt. Causas tā-
torum vlcey q de radice ociositatis emer-
gūt. vno operatiōis salutarī pcepto cu-
rauit vt peritissim? medicor. ceteras qz
valitudines malas eodē cespīte pullulā-
tes sciens. ptin? extinguedas. origie mor-
bi pncipalis exempta. **De humani-
tate etiam ociosis et negligentibus
impartiēda. Ca. xv.**

Nihilomin? tñ vt pspicacissim?
ac puidus medic? no soluz in-
firmantiuz cupit mederi vulne-
ribz. sz etiā sanis q b eorū possit ppetua
sospitas custodiri. similiter pgruetia pre-
cepta cōmēdat dicēs. Vos aut nolite de-
ficere bñfaciētes. Qui nos id est vias no-
stras sectātes. exempla vob tradita operi
imitatiōe cōplet. ac neqz eoz desidiaz
inertiāqz sectamī. nolite deficere bñfaciē-
tes. i. hūanitatē vraz erga eos si forte ne-
glexerint obsequare. q dixim? silit impite
At castigauit q eos qui erāt infirmi. ne
ocio dissoluti inquietudini et curiositati
opam darēt. ita hos q sani sunt pmonet
vt hūanitatē quā bonis ac mal? impitire
dñi pcepto iubem? si forte qdaz prauī ad
sanā doctrinā conūti noluerūt. nō absci-
dāt ab eis. sz bñfacere et fouere eos tā cō-
solationis et correptiōis pmonē. qz bñfi-
ciis soliū et hūanitate non desinant

**Non odij causa sed dilectio.
nis eos qui delinquit corripe-
re debeamus. Ca. xvi.**

Rursū tñ ne forte hac lenitate p-
uocati qdaz pceptū ei? obedire
ptemnant. intermiscet aplicaz
seueritatē. Si qd no obedit vbo nostro
p eplaz hūc notate. et nolite cōmisceri cū
illo. vt pfundatur. Monēs qz eos pro re-
uerentia sua et vtilitate communi quid
oporteat obseruari. quaqz cautione apo-
stolica mandata custodiant. subiūgit cō-
festim patris indulgentissimi lenitatem.
et vt filios suos quē erga pdictos. p cha-
ritate fraternitatis affectū debeāt retinere

De spu accidie

similit̃ docet. Et nolite inqt̃ q̃si inimicū
existimare. s̃ corripite vt fratrem. Seue-
ritati iudiciarie paternā itermiscuit pie-
tatem. 7 sententiā ap̃lico rigore prolata
clementi mā suetudine temperauit. Nam
7 notari iubet eū q̃ obedire p̃ceptis suis
contempserit. 7 cū illo non cōmisceri. et
tū hēc fieri non odij vitio p̃cipit. sed fra-
terne dilectionis 7 cor̃ emendationis in-
tuitu. Nolite inqt̃ commisceri cum illo.
vt confundat̃. vt q̃ non est meis p̃ceptis
mitibz emendatus. saltē publica omniū
vestrū segregatiōe confusus. ad tramitē
salutis incipiat aliquādo reuocari

Diuersa testimonia quibus
apostolus p̃cipit operari debe-
re vel ipse operatus fuisse mon-
stratur **Cap. xvij.**

In epistola q̃ ad eph̃sios d̃ b̃
ip̃o opere ita p̃cipit dicens. Qui
furabat̃ iam nō furetur. magis
autē laboret operando manibz suis q̃
bonum est. vt habeat vñ tribuat necessi-
tatem patiētī. In actibz etiā ap̃lorū hēc
eadem nō solum docuisse eū. sed etiā ope-
re p̃fecisse similit̃ inuenimus. Nam cum
venisset corinthum. alibi se manere non
patit̃. nisi apud aquilā 7 p̃scillam. eo
q̃ eiusdem arq̃ essent opifices quaz ipse
erat solitus exercere. Ita ei habes Post
hēc paulus egressus ab athenis venit co-
rinthum. et inueniens quendā iudeum
noīe aquilam ponticū genere. 7 p̃scillam
uxorē eius. accessit ad eos. eo q̃ eiusdem
essent arq̃. 7 manebat cū eis 7 operabat̃.
Erant enim scenofactorie artis.

Quā operatus sit apostolus
quantū non sibi soli. sed etiam
his qui cum eo erant posset suf-
ficere **Cap. xvij.**

O Eū p̃cedens miletū. 7 exin-
d mittens eph̃sum. conuocās q̃
ad se p̃biteros eph̃siorū eccl̃ie.
7 dans eis p̃cepta quāmodū regere
eccl̃iā dei se absente deberent. ait. Au-
7 argentum nullius concupini. ip̃i sciū
q̃m ad omnia q̃mibi opus erat 7 his q̃

mecum sunt ministrauerunt manus iste
Dia ostendi vob q̃a sic laborantes opor-
tet suscipere infirmos. ac meminisse ver-
bi domini iesu. q̃m ipse dixit. Beati⁹ est
magis dare q̃ accipere. Graue nob̃ sue
conuersatiōis reliquit exemplū. cū se nō
solū id operatum esse testat̃ q̃d necessita-
ti tantum mō sui corporis expediret. s̃ etiā
q̃d vsibz eorū q̃ secum erāt posset suffice-
re. his vicz q̃ quotidie necessarijs m̃ste-
rijs occupati. neq̃ sibi parare similit̃
victū suis manibz occurrerāt. Et sic ad
thessalonicenses operatū sese dixit. vt ill
formā daret ad imitandum eū. 7 hic tale
q̃d intulit dicens. Quemadmodū
intelligi debeat beatus est ma-

Ogis dare q̃ accipere. **Lix**
Dia ostendi vob. q̃a sic laborā-
tes oportet suscipere infirmos
scz vel mente vel corpe. id est vt nro poti⁹
labore sumptus operis sudore quesito.
7 nō de abundantie cumulo seu repoli-
ta pecunia. s̃ ne de aliena quidā largita-
te ac substantia eos reficere festinem⁹. Et
hoc ipsum dñi dicit esse mandatū. Qm̃
ipse inqt̃ dixit. id ē dñs iesus. Beati⁹ est
magis dare q̃ accipere. Hoc est imptiendū
beatior largitas q̃ accipientis penuria.
quē nō de pecunia p̃ infidelitatē vel diffi-
dentiā reſeruata. nec de reconditū auari-
cie thesauris impeditur. sed q̃ de fructu
operis pprii 7 pio sudore p̃fert. Et iō bea-
tius est magis dare q̃ accipere. q̃ cuius illius
q̃ accipit is q̃ tribuit habeat paupertatē
nihilomin⁹ labore pprio nō solū sue ne-
cessitati sufficientiam. verū etiam q̃d tri-
buat indigēti pia sollicitudinē parare fe-
stinat. duplici gratia decorat̃. q̃ 7 perfe-
ctam nuditatē christi vniūsa 7 rex suaz
abiectionē possideat. 7 munificentia diui-
tis labore suo exhibeat 7 affectu. Hic q̃
deh̃ honoras deū de suis in sū laboribz 7
delibās ei de fructibz iusticie sue. ille x̃o
ocij torpore 7 inertia resolut⁹. indignus
se eē etiā cibo pãis apli pbat snia. contra
eius scz interdictum ociosus enim nō si-
nereatu peccati cōtumacia q̃ p̃sumens.

Liber . X .

De fratre desidioso qui alios egredi de cenobio sollicitabat.

Cap. xx.

Quimus fratrē cui etiam nomē si ampli⁹ aliqd ex hⁱ instructio- nis accederet pderem⁹ . qⁱ cū in cenobio moraret^r . eūq^{ue} necessitas coarta- ret . vt statutū operj pensum q^{ui}die econo- mo traderet . ne in maiore operj modum alicui⁹ ppens⁹ laboran⁹ tenderet^r vlcō- funderet^r exēplo . cū in cenobio quempiā fratrū vidisset ingressum . qⁱ ardore fidei vell⁹ aliqd āpli⁹ operj p^{er}ligre . si clādestis eū persuasioneb^{us} reuocare ab h^{uius} intē- tione mīme potuisset . consilijs prauis ac susurratiōib^{us} ad trāsmigrādū exinde psuadebat . Et qⁱ eū facili⁹ asportaret^r . se q^{ui} iam olī mul⁹ ex causis offensum p^{er}fin- gebat velle discedere . si solatiū itinerj vel comitis reperisset . Cūq^{ue} eū ad p^{er}sensu⁹ occultj obtrectatiōib^{us} mōasterij p^{er}xisset . p^{er}dicens ei horā q^{uā} de monasterio deberet exire . v^{el} locū q^{uē} se p^{er}ueniēs expectaret . ipe velut ilico subsecut⁹ ibidē subsistebat . Illoq^{ue} iā p^{er} discessus sui verecundia nō audēte ad monasteriū de q^{uo} aufugerat vl- teri⁹ aggregari . illex fuge ei⁹ in cenobio residebat . Hoc vnū exemplū de isti⁹ mo- di genere hoīm p^{er}incipientiu⁹ cautione dixisse sufficiat . q^{uod} pateat euidenti⁹ q^{uā}ta mala ociositas fm scripture snāz i mo- nachi mente parturiat . vel quēadmodū corūpāt bonos mores colloquia mala

Diuersa testimonia de salomo- ne contra accidiam . Cap. xxi.

Quod ociositas q^{uā} vitiū etiā sapiē- tissim⁹ salomō euidentissime no- tat in mul⁹ . ita dicens . Qui se- ctatur ociiū replebit^r paup^{er}tate . vel visibi- li scz vel inuisibili . q^{uod} necesse est ociosum quēq^{ue} z diu^{er}s^{is} vitijs inuolutū teneri . et alienū sp^{iritu} existerē a contēplatione dei vel diuinitijs spiritalib^{us} . de q^{ui}b^{us} btis apl^{us} Quia in oīb^{us} in q^{ui} diuites facti estis in illo . in omni xto z in oī scia . De hac au- tem ociosi paup^{er}tate alibi q^{ui} ita scribit^r . Et vestiet^r pcissa veste z pānosa oīs sōni

culosus . Sine dubio enī nō merebitur illo in corruptionis vestimēto ornari . de q^{uo} apl^{us} p^{re}cipit . induite vos dñm iesum ch^{ristu}m . z iterum . induti lorica inslicie et charitatē . z de quo etiā dñs ad hierusa- lem loquitur per p^{ro}phetam . exurge exurge hierlm induere vestimētū gl^{ori}e tu^e . q^{ui} q^{ui}s somno ocij vel accidie supat^r . non indu- strie su^e labore sed inertie pannis opiri maluerit . quos abscondens de p^{er}fecta ple- nitudine z corpe scripturaz . nō vestimētū gl^{ori}e nec decori . sz ignominiosū excusatio- nis velamen su^e coaptabit ignauie . So- lent enī hi qui sunt hac segnicie dissolu- ti . nolentes ope manuū suarū sustentari . quod apl^{us} indefinēt^r exercuit vel nobis exercere p^{re}cipit . quibusdam vti testimo- nijs scripturarū . quibus quoddam iner- tie su^e velamen imponant . dicentes scri- ptum esse Operamini nō cibuz q^{ui} perit . sed qui permanet in vitam eternam . Et meus cibus est vt faciam voluntatē pa- tris mei . Sed hec testimonia panni qui- dam sunt de solida euangelice lectionis plenitudine abscessi . z ad hoc assuuntur vt contegant potius ignominiam ocio- sitatis ac verecundie nostre . q^{uam} vt calefa- ciant z exornent nos illa preciosa veste p^{er}- fecta q^{uod} virtutum quā in prouerbijs mu- lier illa sapiens quē fortitudine z decore induta est vel sibi vel viro suo fecisse de- scribitur . de qua etiam consequēt in- fert Fortitudine z decore induta est . z le- tata est in diebus nouissimis . De hoc in- eritie morbo rursus idem Salomon ita commemorat . Alienihil operantiū stra- te sunt spinis . id est illis ac similibus vi- tijs quē apostol^{us} in superiorib^{us} de ocio pullulare p^{re}fatus est . Et iterum . In de- siderijs est omnis ociosus . De quibus apostolus cōmemorauit dicens . Et nul- lius aliquid desideretis . Et ad extremū . Multa mala enī docuit ociositas . Quē euidenter apostol^{us} in his q^{ui} supra expo- suimus enumerauit dicens . Nihil ope- rantes . sz curiose agentes . Huic q^{ui} vi- tio subiūxit aliud . Et operā teq^{ue} vt q^{ui} eti

De spū accidie

Rē. Et deinde. vt vīa negocia agatis. et vt honeste ambuletis ad eos q̄ fori sunt. et nullius aliqd̄ desideretis. Quos etiā inordinatos ac rebelles notat. ab his studiosos q̄sq̄ segregari p̄cipiens. At subtrahat vos in q̄t ab oīfre ambulāte inordinate. et nō sūm traditionē quā acceperunt a nob. **¶** **Q**uod p̄ egyptū fratres ita suis manibus opatur vt nō solū p̄p̄iis necessitatib⁹ satisficiant s̄ etiā his qui in carcerib⁹ sunt subministrēt. **Cap. xxiij.**

His ita q̄ exēplis p̄ egyptū patres eruditi. nullomō ociosos esse monachos ac p̄cipue iuvenes sinūt. actū cordis ac p̄fectū patie et humilitatē sedulitate op̄is metiētes. et nō solū a nullo q̄cūq̄ ad vlium vict⁹ sui accipere patiūt. sed etiā de laborib⁹ suis non tū supueniētes ac pegrinos reficiūt f̄res verū etiā p̄ loca libye q̄ sterilitate ac fame laborāt. nec nō etiā p̄ ciuitates his qui squalore carcerū p̄talescunt. immanem p̄ferentes dirigiūt alimonie victusq̄ substantiā. de fructu manūū suarū rationabile ac verū sacrificiū dño tali oblatione se offerre credētes. **¶** **N**ocij causa faciat in partibus occidentis nō esse cenobia monachorū. **Cap. xxij.**

Hinc est q̄ in his regionib⁹ nlla videm⁹ monasteria tāta fratrum celebritate fūdata. q̄ nec operū suorū facultatib⁹ fulciunt. vt possint i eis ingit p̄durare. et si eis suppeditare quoq̄ mō valeat sufficiētia vict⁹ alteri largitate voluptas tñ ocij et puagatio cordis diuti⁹ eos in loco p̄seuerare nō patitur. **¶** **U**n̄ h̄est apud egyptū ab antiq̄s p̄ib⁹ sancta snia. operantē monachū demone vno pulsari. ociosum vno innumeris spiritib⁹ teualtari. **¶** **D**e abbate paulo qui singulis annis omne opus manuum suarum igne supposito concremabat. **La. xxij.**

Diq̄ abbas paul⁹ p̄batissim⁹ patz cū in heremo vastiore cōsistēs q̄ porphirio nuncupatur

palmarū fructib⁹ et horto modico secur⁹ haberet sufficientē alimonie suę vict⁹ q̄ substantiā. nec posset aliqd̄ aliō vñ sustētaret operē exercere. eo q̄ ab opidis et habitabilēra septē māsioib⁹ vñ eo ampli⁹ desit illi⁹ separaretur habitatio. plusq̄ expeteret. p̄ mercede vecturę q̄ valere possz p̄ciū operē desudati. collectę palmarū folijs quotidianū pensū velut exin⁹ sustentādu a semetip̄o ingit exigebat. **¶** **L**ūq̄ ope tot⁹ anni antrū ei⁹ fuisz impletū. id qd̄ sollicita cura laborauerat. singulis annis supposito igne cremabat. intm̄. p̄bans sine opere manūū nec in loco posse monachū p̄durare. nec ad perfectionis culmē aliqñ cōscendere. vt euz b̄ fieri neq̄q̄ necessitas vict⁹ exigeret. p̄ sola purgatione cordis et cogitationū soliditate ac p̄seuerātia cellę. vel accidie ip̄i⁹

¶ **U**erba abbatis moysi q̄ dixerit mihi de remedio accidie. **La. xxv.**

Quam incipis in heremo cōmoriari abbat moysi oim̄ s̄actorū sumo dixissē me egritudine accidie h̄estino die quissime fuisse p̄fectū. nec ab ea potuisse alias libari. nisi ad abbte paulū. p̄m̄ cucurrissem. ille. **¶** **N**on te ait ab ea liberaisti. s̄ magis te deditū ac b̄ditū p̄buisi. **¶** **G**ram⁹ ei te vt desitorē ac fugitiuū deinceps adulari. impugbit. quē de p̄flictu supatū. p̄ti⁹ aufugisse p̄spexit. nisi de ceto cōmissa p̄gressionē nō deser. tiōe cellę vel somni torpore ingruetēs est⁹ ei⁹ ad horā euaporare maluer. s̄ tolerantia poti⁹ et p̄flictu didicer. euphare. **¶** **U**n̄ expimēto p̄batū est accidie ipugitiōz nō declinādo fugiēdā. s̄ flistēdo supandā.

¶ **E**xPLICIT de spū accidie liber decimus. **¶** **I**ncipiūt capitula libri vndecimi de spū cenodorie

¶ **R**oemium **La. i.**
¶ **Q**uod cenodoria nō solū i parte carnali sed etiā in spiritali monachū pulset.

¶ **Q**uod cenodoria multiplex sit ac multiformis

iiij **Q**uomodo monachum cenodoxia a dextris et a sinistris impugnet.

v **Q**ua compatione monstret natura cenodoxie

vi **Q**uoniam cenodoxia nec beneficio solitudinis extinguitur

vij **Q**uoniam cenodoxia cum deiecta fuerit acrius resurgat ad luctamen.

viii **Q**uoniam cenodoxia nec heremo nec etate deferueat

ix **Q**uoniam cenodoxia periculosior sit virtutibus mixta.

x **E**xemplum regis ezechie quemadmodum telo cenodoxie deiecit fuerat.

xi **E**xemplum regis Dage eiusdem morbi late supati

xij **D**iversa testimonia de cenodoxia

xij **I**n quibus modis cenodoxia monachum pulset

xiiij **Q**uemadmodum clericali gradu suggerat ambiendum.

xv **Q**uoniam cenodoxia mentem inebriet.

xvi **Q**ualiter vicia curari non possint nisi eorum radices et cause fuerint publicate

xvij **Q**uoniam monachus debet vitare mulieres et episcopos.

xviii **R**emedia quibus cenodoxia vitare possimus

Explacunt capitula Incipit liber undecimus de spiritu cenodoxie.

Cap. primum.

Beptimum nobis certamen est contra spiritum cenodoxie. quia nos vanam sive inanem gloriam possumus appellare multiforme varium atque subtile. ita ut quibuslibet perspicacissimis oculis non dicam cauere sed prouidere reprehendi quod vix possit. **C**enodoxia non solum in parte carnali sed etiam in spiritali monachum pulset. **C**ap. ij.

Non solum enim ut cetera vicia in parte carnali sed etiam in spiritali monachum pulset. subtiliore se nequitia ingerens menti. ita ut quod non potuerint carnalibus vitiis decipi. spiritalibus successibus acriter laucient. tantoque est periculosior ad afflictum quanto obscurior ad cauendum. Quoniam namque vitiis manifestior aptiorque congressus est. et in vnoquoque eorum perditione rigida confutatur. incertior inualidior factus abscedet. victoremque suum deiecit aduersari. deinceps infirmior attemptabit. **H**ic homo morbi cum per elationem carnali pulsauerit mentem. et fuerit insipiens scuto repulsus. rursus ut quedam multiformis nequitia per habitum personaque mutata sub virtutis specie victorem confodere et iugulare pertemptat. **C**enodoxia multiplex sit ac multiformis.

Cap. iij.

Etenim cetera vicia seu perturbationes vniiformes ac simplices esse dicuntur. hec vero multiplex et multiformis ac varia vndeque bellatori et ex omni parte victori occurrens. Nam et in habitu et in forma. in incessu. in voce. in opere. in vigiliis. in ieiuniis. in oratione. in remotione. in lectio. in scientia. in taciturnitate. in obedientia. in humilitate. in longanimitate. militem christi vulnerare conatur. et velut quidam perniciosissimus scopulus tumentibus vndis obiectus. impulsus ac miserabile naufragium secundo nauigantibus vento dum non cauet nec prouidet importat.

Quomodo monachum cenodoxia a dextris et a sinistris impugnet. **I**taque via regia vnde **C**ap. iij. lente incedere per arma iusticie que a dextris sunt et a sinistris oportet applica disciplina transire per gloriam et ignobilitatem. per infamiam et bonam famam. et tanta cautione inter tumetes temptationum fluctus gubernante discretione et fide te nobis spiritum domini. iter dirigere virtutis. ut dextra leuaque si paululum deflectamus. sciamus nos perniciosius mox cautibus illidendos. Idcirco per sapientissimum salomonez

De spiritu cenodorie

monem. Ne diſtar ad dexterā neq; ad ſiniſtrā. i. ne tibi de virtutib; blandiaris. ⁊ dextris ſucceſſib; ac ſpiritalib; extollaris. nec deſlectens ad ſiniſtrū tramitē vitiozū. ſim aplūm gloriā tibi ex eis ī tua pſuſione conq;ras. Nam cui ſub ſpecie ſuccinctę veſtis ac nitide cenodoria non potuit generari. p ſqualida ⁊ inculta ac vilioze conat; inferri. Quē non potuit p honozē dei cere. humilitate ſupplantat. Quē ſcīe ⁊ elocutiōis ornatu nequit extollere. gravitate taciturnitaq; elidit. Si ieiunet in palā glā vanitaq; pulſat. Si illud cōtemnēde glorię cauſa cōtexerit. eodem vitio elatiōis obtundit. Ne vanę glorię cōtagio maculet. orationes. plixas ſub frat; vitat celebrare cōſpectu. ⁊ quod eas latenter exerceat. nullum q; habeat pſciū facti nō effugit aculeos vanitatis. Quā cōparatione monſtretur natura cenodorie. **L. v.**

P Alcre ſeniores hī naturā morbi hui; in modū cepe ſolboz q; deſcribūt. quę vno decorticata tegmine. alio ruſum īnueniūt induta. totiensq; repiunt oblecta. quotiens fuerint expoliata. **Cenodoria nec bñficio ſolitudinis extinguat.**

I ſolitudine q; cū **L. vi.** ctoz mortalium conſortia glie cauſa fugientē. pſeq; nō deſiſtit. Quātoq; ampli; vniūſum q; vitauērit mundū. tanto eū acri; inſequit. Aliu; qd patientiſſimus ſit operi ac labori. aliū qd ad obediendū pmp̄tiſſimū. aliū qd humilitate ceteros pponderet conat; extollere. Alius ſcīe. aliū lectionis. ali; vīgiliaru; plixitate temptatur. Nec alias quēq; hic morbo niſi ſuis nitit; virtutib; ſauciare. in his offendicula tendēs interitus. in quib; vitę ſtipendia conq;rant. Volentib; quippe iter pietatis ac perfectiōis icedere. non alibi īmici īſidiātes niſi in via q; ambulāt laqueos deceptionis abſcondūt. ſim illam beati dauid ſententiam. in via hac qua ambulabam abſconderūt laqueū mibi. vt in hac ipā ſez

virtutum via qua gradiām tendentes ad bñtium ſupne vocatiōis nr̄is elati ſucceſſib; corruamus. obligatiſq; pedibus aīe nr̄e concidamus cenodorie laqueis cōpediti. Et ita ſit vt q; aduerſarij cōſlictu non potuimus ſupari. nr̄i triumphī ſublimitate vincam. ſeu certē quod eſt etiā aliud deceptionis genus. vt excedētes continētē vel noſtre poſſibilitatē modū. pſeuerantia ⁊ nr̄i curſus infirmitate corporis intercedente perdamus.

Cenodoria cū deiecta fuerit acrius reſurgat ad luctamen.

O Mnia vitia ſupata **La. vii.** marceſcūt. ⁊ deuicta p ſingulos dies infirmiora reddunt. ⁊ vel loco vel tpe minuunt atq; deferunt. ſeu certe a contrarijs virtutib; diſſidentia vel cauēt facilius vel vitantur. hoc xō de iectum acrius reſurgit ad luctam. ⁊ cui; putat extinctū ſua morte viuacis conualeſcit. Cetera genera vitiozū eos tātū impugnare ſolent q; in certamine ſuparint. hoc vero ſuos victores acri; infectantur. Quātoq; fuerit validius eluſum. tāto vehementius victorie ipius elatiōe cōgredit. Et hec eſt ſubilis inimici xſutia. vt militem chriſti. ppijs faciat tel; occumbere. qnē hoſtilib; armis ſupare n̄ potuit. **Cenodoria nec heremo nec etate deferueat.** **La. viii.**

A lia interdū vitia ſicut dixim; etiā locozū beneficio conq;ſcūt ⁊ materia peccati vel oportunitate eius ⁊ occasione ſubtracta lenteſcere ſolent ⁊ minui. hoc xō cū fugiente deſerta penetrat. nec loco nonit excludi. nec extrinſecus materia ſubtracta marceſcere. Non enim aliunde q; virtutum eius quē impetit ſucceſſib; animat. Quēdā etiā pceſſu tps vt p̄fati ſumus inēdū molliunt atq; vaneſcunt. huic longeuitas niſi fuerit induſtrna ſolerti ac prudēti diſcretionē fundata. non ſolū nō offici. verum etiā maiora nouit fomenta cōgerere vanitaq; **Cenodoria piculoſior ſit virtutib; mixta.** **La. ix.**

B

Liber. XI.

Postremo ceterę pturbationes a contrarijs sibi virtutibus dissidentes. et ex apto tanq̃ die claro bellantes et superantur facilius et cauentur. hec autem virtutibus inserta et aciei permixta velut in nocte ceca dimicans. atrocius inopinatos decipit et incantatos.

Exemplus regis ezechie quem admodum telo cenodorie deiectus fuerat.

Cap. x.

Ita namque ezechiam regem iude virum in omnibus consummate iusticie. et sanctarum scripturarum testimonio comprobatum. post innumera virtutum preconiia vno elationis telo legimus fuisse deiectum. et qui inter nectionem centum octoginta quinq̃ milium de exercitu assyriorum. angelo sub nocte vastitate vna prece valuit impetrare. vanitatis gloriatione superatur. Cuius ut preteream virtutum tam prolixum catalogum quem replicare plangum est. hoc vnum dicam Qui post interdictum terminum vite mortisque diem domini sententia prefinitus. quindecim annis vite metas excedere vna oratione permouit. sole per decem gradus quos ad occasum tendens iam illustrauerat reuertente. qui lineas quas abscessu eius umbra subsequens occuparat. suo rursum reditu fugas duplicatum diez uniuerso orbi perfixas nature leges inaudito miraculo prebuit. post tanta tamque incredibilia signa. post tam immania documenta virtutum. qualiter fuerit successibus suis elatus. audi scripturam narrante. In diebus inquit illis egrotauit ezechias usque ad mortem. et orauit dominum et exaudivit eum et dedit ei signum. illud scilicet quod legimus de solis datu esse reditu per ysaiam prophetam in quarto regum libro. sed non inquit secundum beneficia que acceperat retribuit ei. quia eleuatus est cor eius. et facta est contra eum ira. et contra iudam et hierusalem. humiliatusque est postea eo quod exaltatus esset cor eius. tamen ipse quia habitatores hierusalem. et idcirco non venit super eos ira domini in diebus ezechie.

periculosus quam gravis est elationis morbus. Tante iusticie tante virtutes tanta fides atque deuotio. quam naturam ipsam ac totius mundi leges immutare meruerunt vna elatione deperunt. ita ut vniuersis virtutibus suis ac si non fuissent obliuioni traditis iram domini confestim suscepisset. nisi eam resumpta humilitate placasset. ut qui de tam excello meritorum fastigio elatione impellente deciderat. non nisi per os deorum rursum humilitatis gradus ad amissum culmen ascenderet. Quis aliud quam exemplum similis ruine percipere.

Exemplum regis ozie eiusdem morbi labe superati.

Cap. xi.

Ozias huius que commemoramus regis attans. in omnibus quam ipse scripture testimonio collaudatus. post ingentia virtutum suarum preconiia. post innumeros triumphos quos deuotionis ac fidei sue merito perpetravit. disce qualiter sit vane glorie elatione deiectus. Et egressum est inquit nomen ozie propter quod auxiliaretur ei dominus et corroborasset illum. Et cum roboratus esset. eleuatum est cor eius in interitum suum. et neglexit dominum deum suum. Tenuis aliud exemplum ruine grauissimę et conspicis duos viros ita iustos tamque perfectos triumphis suis atque victorijs fuisse confectos. Tamen videtis quam periculosi rerum secundarum soleant esse successus. ita ut qui non potuerunt aduersis frangi. prosperis si incauti fuerint acriter elidantur. et qui in conflictu atque acie morientur aserunt discrimina. trophæis proprijs triumphisque succumbant.

Diuersa testimonia contra cenodoriam.

Cap. xij.

Ideo apostolus monet. Nolite fieri inanis glorie cupidi. Et dominus phariseos castigans. Quomodo inquit vos potestis credere quod gloriā ab inuicem accipitis. et gloriā que a solo deo est non queritis. De his et beatus dauid cum interminatione dicit. Quoniam deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent.

De spiritu cenodorie

Quibus modis cenodoria monachum pulset. **Cap. xiiij.**

Solet etiā incipientiū mentes. et eorū qui minus adhuc vel virtute animi vel scientia p̄fecerūt. aut p̄pter sonū vocis extollere. qđ scilicet modulatus p̄fallāt. aut qđ sint exilis carnibz vel corpore lauiōres. aut qđ parentes diuites aut nobiles habeāt. l. qđ militiā honoresqz contemplerint. Interdum etiā dignitates et opes q̄ forte nec apprehendi qđez aliqui potuissent. p̄sua. det quēpiam p̄facile fuisse adepturū si p̄seuerasset in seculo. vana sp̄s etiā de incertis instans eum. et de his quē nū. qz possedit. velut qui ea cōtemplerit gloria vanitatis extollens.

Quemadmodū clericatus gradum suggerat ambiendum.

Donnamqz vero cleri. **Cap. xiiij.** casū gradum et desiderii p̄sbite rij vel diaconatus imittit. Quē si vel inuitus fuisset indeptus. tāta exple turum sanctitate ac rigore dep̄git. vt ceteris qz sacerdotibz p̄bere potuerit sanctitatis exempla. dein multos non solūz cōsolationis forma. verū etiam doctrina sua sermonēqz lucraturū. Facit etiam in solitudine vel in cellula cōmorantē. diū forum domos ac monasteria mente atqz animo circūire. et plurimoz p̄uersiones sub incitamento imaginariē exhortationis acquirere. Agit itaqz infelix aīa tali vanitate velut p̄fundissimo sopore tēsa. vt plerūqz huiusmodi cogitationum illecta dulcedine. et his op̄pleta simulacris. ne p̄sentes quidem actus v̄l fratres valeat contemplari. dū his q̄ cogitationum peruagatione vigilans somniauit. delectatur inherere quasi veris.

Quomodo cenodoria mentē inebriet. **Cap. xv.**

Memini cuiusdā senis cū iheremo scithij cōmoraret. Quicūqz ad cellā cuiusdam fratris gētia visitatiōis adueniēs ostio app̄ximasset. audisset qz eū quiddam obmurmurāte

intrinsecus. paululū substitit. cognoscere volens qđnam de scripturis legeret. vel sicut est mori operās memoriē recēseret. Cūqz p̄ssimus explorator aure diligētē applicita curiosius auscultaret. ita eū repperit huius sp̄s impugnationē p̄lectū. vt in ecclesia facere se crederet exhortatoriū plebi sermonē. Cūqz subsistēs se nex audisset eū finisse tractatū. et mutato rursum officio celebrare velut diaconū cathecumini missam. tunc demū pulsa uit ostiū. Qui egressus occurrentēqz senī veneratiōe solita. introducensqz eū quā olim venerit cogitationū suarū conscia remordente p̄grit. ne scz diuī? stans ad ostiū iniuriā p̄tulisset. Jocularit senex ḡteqz respondit. modo inquiring veni. qn̄ tu missam cathecumini celebrabas.

Qualiter vicia curari non possint nisi eorum radices et cause fuerint publicate. **Cap. xvi.**

Hec idcirco inferere huic opus.culo necessariū duxi. vt de impugnationū vi atqz ordine vitiōz quibz miserabilis aīa laceratur. nō solū ratiōe sz etiā exemplis instructi. ad deuītandos laqueos et mltiplices decipulas inimici cautiōres esse possimus. Ita nanqz indifferēt hēc ab egyptijs p̄ribz p̄feruntur in medium. vt oīm vitiōrum certamina vel illa q̄ patiunt vel illa q̄ passuri sunt iuniores relatione sua tanqz q̄ adhuc ea sustineant apud eos detegāt atqz denudent. quo exponētibz eis illusiōes oīm passionū q̄cūqz incipientiū sunt ac feruentiū sp̄u. colluctationum suarū archana cognoscāt. et ea tāqz in speculo contemplantes. et cause vitiōrum q̄bus pulsan et remedia doceantur. futuroz qz certaminū cōgressibz anteqz supueniant eruditi. q̄liter p̄cauere et occurrere eis vel cōfligere debeāt instruāt. At solent pitissimi medicorū non solum maderi p̄sentiū morbis. verū etiam futuris penitia sagaci occurrere. eosqz p̄cep̄t vel pocul salutaribz p̄uenire. ita hi qz venissimi animarū medici emersuras valij.

indines cordiū spirituali collatiōe velut
q̄dam celesti antidoto p̄ueniētes. in iu-
niorum mentibz nō patiunt̄ adolēscere.
apientes eis ⁊ causas imminētū passio-
num ⁊ remedia sanitati.

¶ Monachus debet vitare mu-
lieres et episcopos. **Ca. xvij.**

Quappter hec est antiq̄ patrū
q̄ pmanens nunc vsqz inia. quaz
pferre sine mea cōfusione non
potero. q̄ nec germanā vitare potui nec
epi euadere manus. omnimodis mona-
chū fugere debere in lieres ⁊ ep̄os. Reu-
ter enim finit eū quem semel sue familia-
ritati deuinxerit. vel quieti cellule vlti-
operam dare. vel diuine theorie p̄ sctāz
rez intuitū purissimis oculis inherere.

¶ Remedia quibus cenodoriā
vitare possimus. **Ca. xviij.**

Ideoqz athleta christi q̄ verum
ac spiritalem agonē legit̄ cer-
tare desiderat. hāc multiformē
variāqz bestiam omnimodis supare fe-
stinet. Quā nobis ex oī parte velut mul-
tiplicem neq̄tiam occurrentem tali reme-
dio poterim̄ euadere. vt cogitātes illud
dauitici eloq̄. dñs dissipauit ossa eoz
q̄ homibz placent. p̄mitus nihil p̄posito
vanita q̄ ⁊ inanis gl̄e capessēde ḡtia nos.
metip̄os facere p̄mittam̄. Deinde ea q̄
bono initio fecerim̄ obfuitiōe fili custo-
dire nitam̄. ne oēs laboz n̄roz fructus
post irrepens cenodoxie morbo euacuet.
Quicq̄d etiam in conuersatiōe fratrum
mīme cōmunis vsus recipit vel exercet.
oī studio vt iactātis deditū declinem̄.
⁊ ea q̄ nos p̄nt iter ceteros notabiles red-
dere ac veluti sol̄ facientibz laus ap̄d ho-
mines sit p̄q̄renda vitem̄. His enī vel
maxie indicijz cenodoxie letale p̄ragiuz
nob inherere monstrabit. Qd̄ facillime
poterim̄ effugere si p̄siderem̄ non solū
fructū laboz n̄roz nos penit̄ amissuros
q̄scunqz cenodoxie p̄posito fecerim̄. sed
etiā reos magni criminis factos et̄na sup-
plicia velut sacrilegos soluturos. vtpote
q̄ ad iniuriā dei opus qd̄ ei obtēti nos

oportuit agere. hōim grā malum̄ exerce-
re. ab eo q̄ occultoz est p̄sci. hōies deo ⁊
gl̄am mūdi gl̄e dñi p̄tulisse conuicti.

¶ Explicit de spū cenodoxie li-
ber vndecimus. Incipiūt capi-
tula libri duodecimi de spiritu
superbie. **Cap. primum.**

Proemium.
¶ Supbie duo sint genera
iij. **¶** Supbia omnes pariter
virtutes auferat.

iiij. **¶** Ob supbiā lucifer ille ⁊ arch-
angelo factus est diabolus

v. **¶** Omnes vitiōz omniū ⁊ su-
perbia pullulent.

vi. **¶** Supbie vitium sit in ordie col-
luctationis extremū. tpe tamen
et origine primum sit.

vij. **¶** Tm̄ sit maluz superbie vt ip̄m
deū aduersariū h̄re mereatur

vij. **¶** Quemadmodū deus superbiaz
diaboli x̄tute humilitatē extirpe-
rit ⁊ diuisa sup hoc testimonia.

ix. **¶** Quemadmodū nos q̄z supbiā
supare possimus.

x. **¶** Nemo possit p̄fectionem x̄tu-
tum vel p̄missam btitudinem
suis tm̄ viribus obtinere

xi. **¶** Exemplū latronis siue dauid vt
vocationis nostre ad dei grā
demonstrandam

xij. **¶** Nullus sit labor q̄ possit repro-
misse beatitudini compari.

xij. **¶** Traditio seniorū ⁊ consequen-
da puritate

xij. **¶** Adiutorij dei laborantibz tri-
buatur

xv. **¶** A quibus p̄fectionis viam disce-
re debemus

xvi. **¶** Nō possem̄ nos sine misericordia
⁊ inspiratione dei ad ip̄m labo-
rem obtinende p̄fectionis acce-
dere.

xvij. **¶** Testimonia diuersa quibus eni-
tenter ostendit̄ nihil posse nos
quod ad salutē nostrā pertinet
sine adiutorio dei perficere

Lib. XII. De spiritu superbie

xviii **Q** non solū in naturali cōditiōe
sed etiā in quotidiana dispen-
satione dei gratia muniamur.

xix **Q** hec fides ab antiqs patribus
sit tradita de gratia dei

xx **D**e eo q̄ ppter blasphemiam tradi-
tus est immundissimo spiritui.

xxi **E**xemplū ioab regis iude q̄ ostē-
ditur qd ppter supbiā meruerit.

xxii **O**mnē aiām supbiam subdi spi-
ritalibus nequitis illudēdam.

xxiii **Q** pfectio attingi nisi humilita-
tis virtute non possit

xxiiii **Q**uos spiritualis supbia pulset q̄s
q̄ carnalis

xxv **D**escriptio carnalis supbie vel
q̄ mala in monachi mente par-
turiat.

xxvi **Q** male fundatus q̄s ad deterio-
rem statū quotidie plabatur

xxvii **E**xpositio vitiorū quę p morbus
superbie generantur

xxviii **D**e fratris cuiusdam superbia.

xxix **I**ndicia quibus supbia carnal-
is aīmineile cognoscatur.

xxx **D**e pfectus quis p supbiā alijs
quoq̄ p̄esse desideret

xxxi **Q**uomō supbiam vincere vlad
pfectionē puenire possimus

xxxii **Q**uomō depopulatrix omniū
virtutū superbia p veram hu-
militatem possit extingui

xxxiii **R**emedia aduersus morbum su-
perbie

Explciunt capitula. **I**ncipit
liber duodecimus de spiritu su-
perbie.

Cap. primum.

Ostium

quod et extremum
aduersus spūm su-
perbie nobis certa-
men est. Qui mor-
bus licet vltim⁹ sit
in conflictu vitiorum atq̄ in ordine po-
natur extremus origine tamē 7 tempore
primus est. Seuissima 7 superiorib⁹ cun-

ctis immanior bestia. perfectos maxime
temptans. 7 propemodum iam positos
in consummatione virtutum morsu di-
riore depascens.

Q superbie duo sint genera
Cap. ii.

Qui duo sunt genera. **U**nus
hoc quo diximus spirituales vi-
ros summosq̄ pulsari. aliud qd
etiam incipientes carnalesq̄ complecti-
tur. Et licet vtrūq̄ superbie genus tam
in deum q̄ in hoies noxia inflet elatio.
tamen illud primum specialiter refertur
ad deum. scdm ad homines. p̄prie perti-
net. Cuius originem ac remedia in poste-
rioribus libelli hui⁹ donāte deo i q̄sum
possumus exequemur. Nunc de illo po-
re quo prefati sum⁹ pfectos p̄cipue tem-
ptari. p̄positum nobis est pauca differe-
re.

Q superbia omnes pariter vir-
tutes auferat **C**ap. iij.

Nallum est igitur vitium aliud
q̄ ita omnes virtutes exhauri-
at. cunctaq̄ iusticia 7 sanctita-
te hominem expoliet ac tēdet vt sup-
bie malum. tanq̄ generalis quidā ac pe-
stifer morbus non vnum membroꝝ par-
tem v̄ eius debilitare contentus. sed so-
lidum corpus letali corrūpit exitio. 7 in
virtutum iam fastigio collocatos gūissi-
ma ruina deicere ac trucidare conatur.
Omne nanq̄ vitium suis est terminis 7 fi-
ne contentum. et licet contristet alias q̄s
virtutes. contra vnam tamen p̄ncipaliter
tendit. eamq̄ specialiter opprimit et im-
pugnat. Et vt hoc ipsum quod dicim⁹
clarius possit itelligi. castrimargia. i. ap-
petitus ventris seu concupiscentia gula
temperantię rigorem corrūpit. castita-
tem libido contaminat. ira patientiā va-
stat. vt nonnunq̄ vni quis deditus vi-
tio alijs virtutibus nō penitus destitua-
tur. sed illa tantum virtute trūcata quę
ediuerso emulo sibi vitio repugnāte suc-
cumbit. reliquas possit vel ex parte reti-
nere. hec vero cum infelicem possede-

Liber. XII.

rit mentem. vt quidam seuissimus tyrannus sublimissima capta arce virtutum vniuersam funditus ciuitatem diruit atq; subuertit. Excelsa quondā sanctitatis menia vitioꝝ solo coequās atq; permiscens nullam deinceps imaginem libertatis aīe sibi subditę superesse cōcedit. Quantoq; ceperit ditioꝝem. tanto grauiori seruitutis iugo subditū vniuersis virtutum facultatibus crudelissima de predatione nudabit.

Nob superbiam lucifer ille de archangelo factus est diabolus

Cap. iij.

Et vt grauissime tyrannidis eius potentiam agnoscamus. angelum illum q̄ p̄e nimietate splēdoris ac decoris sui lucifer nuncupatus est. nullo alio q̄ hoc vitio deiectum celi-
tus inuenimus. et ex illa beata sublimitate angelozū telo superbię vulneratus ad inferna fuisse collapsum. Si igit̄ tāta virtute tantę potentię prerogatiua decoretur vna elatio cordis potuit de celestibus ad terrena deuoluere. qua nos obfuantia carnis fragilitate circūdatos cauere oporteat ipsi? ruine magnitudo demonstrat. Quemadmodū hō huius morbi virus p̄nciosissimum deitatem in-
strui poterimus. si ruine ipsi? causas atq; originē persequamur. Nunq̄ enim curari languor. nec remedia poterunt mal' valitudinibus exhiberi. nisi prius inquisitione sagaci origines earum inuestigent et cause. Hic namq; indutus diuina claritate. et inter ceteras sup̄nas virtutes cōditoris largitate p̄fulgens. splendorē sapientię et virtutum pulchritudinem qua ornabatur gratia creatoris. nature sue potentia non munificentię illius beneficio se credidit obtinere. Et ob hoc elatus tanq̄ qui ad perseverantiā puritatē huius diuino nō egeret auxilio deo se similem iudicauit. vtpote qui nullius indigeret quemadmodum deus. liberi scz arbitrii facultate confusus. p̄ illam credēs affluenter omnia sibi et suppeditari. que

ad consummationē gl̄utū vel perben-
nitatem summe beatitudinis pertinerent. Hec ei sola cogitatio facta p̄ma ruina ē. Ob quā desertus a deo q̄ se credidit nō egeret. instabilis repente et nutabundus effectus. et infirmitatē p̄prie nature p̄sensit. et beatitudinem qua dei munere fruebat' amisit. Et q̄ dilexit verba precipitatiois q̄ bus dixerat. in celum conscendam. et linguam dolosā qua vel de se dixerat. ero similis altissimo. vel de adam et eua. erig sicut dī. p̄pterea deus destruet illū i fine. euellet eū et emigabit de tabernaculo suo. et radicem eius de terra viuentiū. Tūc ruina eius vidētes iusti timebūt. et super eum ridebunt dicentes qd̄ etiā sine fine ad hōs q̄ se sine p̄tectione auxilioq; dei summū bonum p̄ficere posse cōfidunt. iustissime dirigetur. Ecce hō qui nō posuit deū adiutōrē suū. sed sperauit i multitudine diuitiarū suarū. et p̄ualuit in vanitate sua.

Quoniam fomites vitioꝝum oīm de superbia pullulent. Cap. v.

Hec est prime ruine causa et origo p̄ncipalis morbi. Qui rursum p̄ illū qui fuerat se deiecit in prothoplastum serpens. infirmitates oīm vitioꝝum et materias germinauit. Dū enim gloriā deitatis arbitrii libertate et industria sua credidit se posse p̄quirere. etiam illā p̄didit quā adeptus fuerat. ḡtia conditoris.

Quoniam sup̄bie vitium in ordine colluctationis extremum. tempore tñ et origine primum sit. Cap. vi.

Itaq; exemplis ac testimonijs scripturarū manifestissime cōprobatur. superbię labem tūc posterior sit in ordine conflictuum. origine tamen anteriorem esse. oīm q; peccatorum et criminū esse p̄ncipium. nec sicut cetera vitia solūmodo contrariam sibi virtutem. id est humilitatem tantum extinguere. verum etiam cunctarū simul interemptricem esse virtutū. nec medio cres tantum paruosq; temptare. sed maxime in fortitudinis culmine consistentes.

De spiritu superbie

Ita enim de hoc spiritu propheta cōme-
morat. Et elce eius electe. Ideo q̄ beat⁹
dauid licet tanta circumspēctiōe cordis
sui custodiret archana. vt ad eum quem
secreta conscientie sue non latebant au-
denter proclamaret. domine non est exal-
tatum cor meū. neq̄ elati sunt oculi mei.
neq̄ ambulauī in magnis neq̄ in mira-
bilibus super me. nisi humiliter sciebam.
et iterum. non habitabit in medio do-
mus me faciens superbiam. sciens tamē
q̄ difficilis sit etiam perfectis ista custo-
dia. non de sua tantum presumit indu-
stria. sed orans domini implorat auxiliū
vt huius inimici telus possit insauciat⁹
cuadere dicens. non veniat mihi pes su-
perbie pauens ac metuēs ne in illud in-
cidat quod dicitur de superbis. De⁹ su-
perbis aduersatur. Et iterum. Immu-
dus est apud deum omīs qui exaltat cor
suum.

Quantum sit malum superbie
vt ipsum deum aduersariūz ha-
bere mereatur.

Cap. vij.

Quantum est malum superbie.
vt non angelum non alias vir-
tutes sibi contrarias. sed ipsūz
deum aduersarium habere mereat. No-
tandum siquidem est. q̄ nequa q̄ dix-
rit super his qui ceteris sunt vitijs inuo-
luti quod habeant sibi deum resistentē.
id est castrimargis. fornicarijs. iracūdis
seu philargyris aduersatur. sed solis su-
perbis. Illa namq̄ vitia vel in vnūquē.
q̄ delinquētūz tantūmodo retorquēt.
vel in suos participes. id est in alios ho-
mines videntur admitti. hec vero pro-
prie pertingit ad deum. et idcirco eūz spe-
cialiter digna est habere contrarium.

Quemadmodum deus super-
biam diaboli virtute humilitatē
extinxerit. et diuersa super hoc
testimonia.

Ca. viij.

Ideoq̄ vnīuersitatis creator et
medicus deus. causam princi-
piūq̄ morboz superbiaz esse

cognoscens. contrarijs sanare cōtraria
pcurauit. vt ea sc̄z que p superbiam cor-
ruerant. p humilitatem resurgerēt. Ille
nāq̄ dicit. In celum conscendā. Hic di-
cit. Humiliata est in terra aīa mea. Ille
dicit. Et ero similis altissimo. Hic cū es-
set in forma dei exinanīuit semetipm for-
mam serui accipiens. humiliāuitq̄ se fa-
ctus obediens vsq̄ ad mortem. Ille dic-
it. Sup astra dei exaltabo solium meum.
Ille dicit. Discite a me q̄ mitis sum et
humilis corde. Ille dicit. Nescio dñm.
et israel non dimittam. Ille dicit. Si dix-
ero quia non noui eum. ero similis vob̄
mendax. sed noui eum. et mandata eius
seruo. Ille dicit. Mea sunt flumina. et
ego feci ea. Ille dicit. Nō possūz ego a
meipso facere quicq̄. sed pater me⁹ in me
manens ipse facit opera. Ille dic-
it. Mea sunt omīa regna mundi et gloria eorū. et
cui voluero do ea. Ille cum diues esset
pauper effectus est. vt ei⁹ inopia nos di-
uites redderemur. Ille dicit. Sicut col-
liguntur oua que derelicta sunt. sic vni-
uersam terraz ego congregaui. et nō fuit
qui moueret pennam et apiret os et gan-
niret. Ille dicit. Similis factus sum pel-
licano solitario. vigilauī et factus sum si-
cut passer solitarius in tecto. Ille dicit.
Exiecaui vestigio pedum meorū omēs ri-
uos aggerum. Hic dicit. Nunquid nō
possum rogare patrem meū. et exhibe-
bit mī mō plusq̄ duodecī milia legiōes
angelorū. Si pncipalis ruine causam et
salutis nr̄e fundamēta p̄peximus a quo
et q̄liter vel ista iacta sint. vel illa emerse-
rūt. quēadmodū deuitare tā atrocē mor-
tem supbie debemus. vel illi⁹ ruina vel
huius doceamur exemplo.

Quemadmodū nos quoq̄ su-
perbiam supare possimus. Licet

Itaq̄ hūc nequissimi spiritus
laqueum taliter poterimus euā-
tere. si in singulis quibus sen-
serimus nos vitutibus p̄fecisse. illd apo-
stolicum dixerimus. nō ego sed gr̄ia dei
mecum. et gratia dei sum id quod sum.

Liber. XII.

et deus esse qui operatur in nobis et velle et perficere. per bona voluntate. dicente etiam ipso auctore salutis nostre. Qui manet in me et ego in eo. hic fert fructum multum. quia sine me nihil potestis facere. Et nisi dominus edificauerit domum. in vanum laborauerit qui edificat eam. Nisi dominus custodierit civitatem. frustra vigilat qui custodit eam. Et vanum est vobis ante lucem surgere. Quia non est volens neque currentis. sed miserentis dei.

¶ Nemo possit perfectionem virtutum vel promissam beatitudinem suis tantum viribus obtinere. Cap. x.

In illius namque quibus volens et currentis tam idonea potest voluntas esse vel cursus. ut carne spiritui repugnante circumdatus valeat tantum perfectionis premium et palmam integritatis ac puritatis attingere. nisi fuerit diuina miseratione protectus. ut ad illud quod magnopere vult et quo currit pervenire mereatur. Omne enim datum bonum et omne donum perfectum de sursum est. descendens a patre luminum. Quid enim habes quod non accepisti? Quod si accepisti. quid gloriaris quasi non acceperis?

¶ Exemplum latronis siue dauid vel vocationis nostre ad dei gratiam demonstranda. Cap. xi.

Senim vel illum latronem ob unam confessionem introductum in paradysum recorderem. intelligimus eum non cursus sui merito tantam beatitudinem consecutum. sed dono dei miserentis indeptum. Vel si reminiscamur dauid regis duo tam gravia tamque immania crimina uno penitudinis fomite deleta. nec hic videmus ad indulgentiam tantis criminis obtinendam laboris equiparasse merita. sed dei gratiam superabundasse. quod vere penitudinis occasione accepta tantam peccatorum materiam sub unius hominis plena professione consumpsit. Principiumque discutientes vocationis ac salutis hu-

mane. quia non ex nobis nec ex operibus nostris. sed dei sumus dono gratiaque salvati. liquido poterimus adutere quod admodum perfectionis summa non volens neque currentis. sed miserentis est dei. qui nequaquam laborum vel cursus nostri merito compensante vitiorum nos facit esse victores. nec equiparante nostre voluntate industria. tam arduum integritate culmen subingata qua utimur carne conscendere. Nulla siquidem corporis huius afflictio nullaque cordis contritio ad capeendam veram illam interiorum hominis castitatem potest esse condigna. ut tantam puritatem virtutem angelis solis ingentem. ceterisque humana. nudo humano labore. id est sine adiutorio dei valeat obtinere. quia totius bonitatis effectus ab illius perficitur gratia. quod tantam plenitudinem beatitudinis et immensitatem glorie. exigue voluntati brevisque ac parvo cursui nostro. multiplicata largitate donavit.

¶ nullus sit labor qui possit repromissae beatitudini comparari. Cap. xii.

Omnis enim longevitas vite presentis. cum ad illas future glorie plenitudinem respexerit. evanescit. et dolores cuncti contemplatione illius immense beatitudinis effugantur. atque ut fumus ad nihil extenuati liquecunt. et nusquam ut fanilla comparent.

¶ Traditio seniorum de consequenda puritate. Cap. xiii.

Quapropter iam tempus est. ut ipsis quibus traduntur homines patrum sententias perferamus. eorum scilicet quod viam perfectionis et qualitatem eius non hominum iactantia depinxerunt. sed potius re et opere ac virtutibus possidentes. experientiam earum propriis et exemplis certissimis tradiderunt. Aiunt itaque non posse ad puritatem quoniam carnalibus vitiis emundari. nisi unius laboris sui atque conatus ad tantam perfectionis finem intellexerit non posse sufficere. nec eam nisi miseratione dei et adiutorio. conspici non tam traditam institutionem quam affectu atque

Despū superbie

virtute et expeririendū proprijs erudit. agnoscat. Ad capeſſenda namq; tam magnifica tamq; p̄cella puritatē et integritatē p̄mia. q̄stuslibet ieiuniorum vigiliarum lectionis et solitudinis ac remotiōis labor fuerit impensuſ. cōdignuſ esse nō pōt. q̄ hęc industrie ſue merito vel labor obtineat. Nunq; enī diuinū mun⁹ labor p̄ prius humana re cōpenſabit industria. niſi deſideranti diuina fuerit miſeratiōe conſeſſum. **Adiutoriu dei laborantibus tribuatur. La. xiiij.**

Nec hoc dico. vt hūānos conatus euacuās ab industria et laboris intentione quēq; renouare contendam. Sed plane p̄ſtantiffime non mea ſz ſeniorū ſz ſeniorū p̄fectiōz q̄dez ſine his omnino capi nō poſſe. his aut ſolis ſine gratia dei poſſe eā a nemīe cōſummari. At enim dicim⁹ conat⁹ humanos apprehēdere eā p̄ ſeipſos ſine adiutorio dei nō poſſe. ita p̄nunciam⁹ laborantib; t̄m ac deſudantib; miſericordiā dei q̄tiamq; conſerri. et vt x̄bis ap̄li loquar volentib; et currentib; impartiri. ſim illud q̄d etiam in pſalmo octogefimo octauo ex pſona dei cantat⁹. **Doſui adiutoriu in potente. et exaltaui electum de plebe mea.** Dicim⁹ enī ſim ſaluatoris ſuam dari q̄dem petentib; et ap̄iri pulſantib; et a querentib; inueniri. ſed petitionē et inquiſitionē et pulſationē nr̄am nō eſſe condignā. niſi miſericordia dei id q̄d petimus dederit. vel aperuerit q̄d pulſamus. vel illud q̄d querim⁹ fecerit inueniri. **P̄reſto eſt nāq; occasione ſibi tantummo a nobis bone voluntatis oblata. ad hęc om̄ia conferenda.** Ampli⁹ enī ille q̄s nos p̄fectionē ſalutemq; noſtram deſiderat et expectat. Et int̄m beatus dauid p̄uent⁹ ſui operis ac laboris p̄pria t̄m industria nō poſſe nouerat obtineri. vt a dño p̄mereri directionē ſuoz op̄z iterata p̄ce depoſceret dicens. Et opera manuū nr̄arum dirige ſup nos. et opus manuum noſtrarum dirige. Et rurſum **Confirma hoc deus q̄d operat⁹ eſt in nob**

A quibus perfectionis viaz diſcere debeamus. **Cap. xv.**

Ideoq; ſi ad veram conſummationem virtutum volum⁹ effectui et opere peruenire. illis debemus acquieſcere magiſtris ac ducibus. qui hanc non vaniloqua diſputatione ſomniantes ſed re atq; experimentis apprehendētes nos quoq; docere atq; ad eam dirigere ſimiliter poſſunt. et viā quē admodum perueniamus ad eaz certiffimo tramite demonſtrare. quiq; ad hanc fide ſe potius perueniſſe q̄s laborum merito teſta bantur. Quibus etiam hoc precipuum ſui cordis acquiſita puritas cōferebat. vt magis magiſq; ſe de p̄mi peccatis agnoſcerent. Tanta namq; eis deſictorum compunctio per dies ſingulos augebatur. quanta puritas animi profeciſſet. Trahebantq; iugiter intimo corde ſuſpiria. eo q̄ ſemetipſos ſentirēt nequa q̄ poſſe deſictorum neuos ac maculas deuitare. quē eis per multiplices cogitationum minutias ingerebantur. Et idcirco future vite ſtipendia nō operuz ſperare ſe merito. ſed miſericordia domini proclamabāt. nihil ſibi de tanta circūſpectione cordis aliorum compatiōe donātes. quippe qui hancipam non ſue industrie ſed diuine gratiē aſcribebāt. nec blandientes ſibi de inferiorum ac tepitorum negligentia. ſed contemplatione potius illorū quos vere peccato carcere atq; in regno celorum iam eterna beatitudine perfrui nouerant. humilitatē perpetuā conquirebant. atq; ita conſideratione hac et relationis ruinam pariter declinabant. et quo tenderēt vel quod dolerent ſemper inueniebant. intelligentes ſemetipſos ad illam puritatem cordis quam cupiunt. obſiſtēte carnis ſarcina peruenire non poſſe.

Non poſſe nos ſine miſericordia et inſpiratione dei ad ipſuz laborem obtinende perfectionis accedere.

Cap. xvi.

Lib. XII.

Igitur scdm traditiones et institutiones eorum sic ad eas festinare debemus ieiunijs. vigilijs. orationibus. contritiōi cordis et corporis operam dantes. ne hec omnia merito hoc in flante euacuemus. Non solū nāq; ipas perfectiones oportet credere nostra industria nos vel labore nostro possidere non posse. sed ne ipsa q̄deq; illius exerceamus obtinē. id est labores conatusq; nostros ac studia. sine diuine protectionis auxilio. inspirationisq; eius et castigationis atq; exhortationis gratia posse perficere. quā scz cordibus nris vel p̄ aliū solet vlt p̄ semetipm nos visitās clemēt infundere.

Testimonia diuersa quibus euidenter ostenditur nihil posse nos quod ad salutem nostrā pertinet sine adiutorio dei perficere.

Cap. xvij.

Postremo instruat auctor salū nostrę quid nos oporteat in singulis quibusq; q̄ gerimus. nō modo sentire sed etiā confiteri. Nō possum ego inq̄t a meipso facere quicq; pater autem in me manens ipse facit opera. Ille ex persona hominis assumpti dicit. nihil a semetipso posse se facere. et nos cinis et terra in his que ad nostram salutē pertinent arbitramur nos adiutorio domini. ni non egere. Discamus itaq; et nos per singula nostrā simul infirmitatē et illius adiutoria sentiētes quotidie proclamare cum sanctis. Impulsus et status sum ut caderem. et dñs suscepit me. Fortitudo mea et laudatio mea dñs. et factus est mī salutem. Et nisi quia dominus adiunxit me. paulominus habitauerat in inferno anima mea. Si dicebam motus est pes meus. misericordia tua dñe adiuuabat me. Scdm multitudinem dolorū meorum in corde meo. consolationes tuę letificauerunt aīam meā. Videntes etiā cor nostrum in timore dñi et patientia roborari dicamus. Et factus est dñs firmamētū meū. et eduxit me in latitudine. Sciētiā quoq; p̄fectū operum intelligentes nob

augeri. dicamus. Qm̄ tu illuminas lucernam meam dñe. et meus illuminia tenebras meas. Quoniā in te eripiar a temptatione. et in deo meo transgrediar mur. Dein sentientes etiā nosmetipsos fortitudinem tolerantie conquississe. et ī semita virtutum facilius ac sine labore dirigere dicamus. Deus qui pre cingis me virtute. et posuisti immaculatam viā meā. Qui perficis pedes meos tan q̄ cerui. et super excelsa statuens me. Qui doces manus meas ad plūm. Consecuti etiā discretionem p̄ quam roborari possim. aduersarios nostros elidere. proclamemus ad deū. Disciplina tua correxit me ī fine. et disciplina tua ipa me docebit. Dilatasti gressus meos subtus me. et nō sunt infirmata vestigia mea. Et quia taliter suz roboratus scientia tua atq; virtute. inferam confidenter ea que sequuntur. et dicā. Persequar inimicos meos. et comprehēdam illos. et non conuertar donec deficiant. Conteram illos nec poterunt stare. cadent subtus pedes meos. Rursum infirmitatis nostrę memores nec posse nos tam acerbos vitiōrū hostes fragili carne circūdatos sine illius adiutorio superare dicamus. In te inimicos nostros ventilabimus cornu. et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enī in arcu meo sperabo. et gladius meus nō saluabit me. Saluasti enī nos de affligentibus nos. et odientes nos confudisti. Sed etiā precinxisti me virtute ad bellū. et supplantasti oēs insurgētes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum. et odientes me disperdidisti. Sed nec armis nris posse nos vincere cogitātes dicam. Apphēde arma et scutū. et exurge in adiutoriū mī. Effunde frāmēa. et p̄clutē adūl̄ eos q̄ p̄sequunt me. dic aīę meę salus tua ego sum. Et posuisti ut arcū creū brachia mea. et dedisti mī p̄tectiōz salū tuę. et dextera tua suscepit me. Quia nec p̄ses nri in gladio suo possederūt terram. et brachiū eorum nō saluauit eos. sz dextera tua et brachiū tuum et illuminatio vultus tui.

De spū superbie

quoniā complacisti in eis. Postremo
vniuersa beneficia eius cum gratiarum
actione mente sollicita plustrantes. sup
his omnibus quod vel pugnaui. vel
illuminationem sciētię vel disciplinam
discretionis ab eo consecuti sumus. vel
quod suis nos armis instruxit. 7 virtutē
cingulo cōmunivit. vel qđ inimicorum
nostroꝝ nobis p̄buit dorsum. 7 tribuit
x̄tutē cōminuendi eos vt puluerē aī fa
ciez venti. intimo cordis affectu clameꝝ
ad eum. Diligam te domine virtus mea.
dñs firmamentum meū 7 refugiū meum
et liberator meꝝ. de meꝝ adiutor meus et
sperabo in eum. protector meus et cor
nu salutis mee 7 susceptor meus. lau
dans inuocabo dominuꝝ. 7 ab inimicis
meis saluus ero.

Quoniam non solum in naturali con
ditione. sed etiam in quotidiana
dispensatiōe dei gratia mu
niamur.

Cap. xviij.

Non solum pro his ei gratias re
ferentes quod vel rationabiles
nos condidit. vel liberi arbitrii
p̄tēstate donauit. vel baptismi largitus
est gratiam. vel scientiam legis adiutori
um qđ concessit. sed etiaꝝ p̄ his que erga
nos quotidiana eius p̄uidētia cōferū
tur. qđ scz ab aduersarioꝝ nos insidijs
liberat. qđ cooperatur nobis vt carnis
vitia supare possimus. qđ a pericul' nos
etiam ignorātes protegit. qđ a lapsu pec
cati communit. qđ adiuvat nos 7 illumi
nat vt ip̄m adiutoriu n̄m qđ nō aliđ qđ
dam interpretari volūt qđ legem intelli
gere 7 agnoscere valeamus. qđ pro negli
gentijs delictisqꝝ nostris eius inspiratio
ne latenter compungimur. qđ dignatio
ne eiꝝ visitati saluberrime castigamur.
qđ ab eo nonnunqꝝ etiaꝝ inuiti trahim̄
ad salutem. postremo qđ ip̄sum liberum
arbitrium nostrum qđ procliniꝝ fertur
ad vitia ad meliorem dirigit frugem. et
ad virtutum viam instigationis sue vi
sitatione contorquet.

Hec fides ab antiquis patri
bus sit tradita de gratia dei

Cap. xix.

Hec est p̄uē erga deum humili
tas. hec est antiquissimoz pa
trum sincera fides. que penes
successores eorum intemerata nunc usqꝝ
perdurat. Cui fidei virtutes apostolice
que sepe numero p̄ eos manifestate sunt.
non solum apud nos sed etiam apud in
fideles 7 incredulos. indubitatum testi
monium reddūt. Qui simplicem p̄sca
torum fidem in corde simplici retinētes.
non eaz silogismis dialecticis 7 tulliana
facundia spiritu concepere mundano. sz
experimento vitę sincere actusqꝝ puris
simo. correctione quoqꝝ vitiorum. et vt
verius dixerim in ip̄a perfectionis inesse
naturam oculatis indicijs deprehende
runt. sine qua nec pietas i deum. nec pur
gatio vitioꝝ. nec emendatio moruꝝ. nec
x̄tutum consummatio poterit ap̄p̄hēdi

De eo qui p̄pter blasphemiam
traditus est immundissimo spi
ritui

Cap. xx.

Nui quendam de fratribus nu
mero queꝝ vtinā minime scissē.
liquidem post hęc ordinis mei
gradu se passus est pregrauari. qui p̄ba
tissimo cuidaꝝ senum vitio carnis semet
ip̄m grauissimo confessus est impugna
ri. nam contra vsum nature desiderio
patiendi magis qđ inferendi ignominia
intolerabili estu libidinis vrebatur. tū
illum vt spiritalem verumqꝝ medicū. in
teriozem causam morbi huius 7 originē
protinus peruidisse. Qui grauer suspi
rans. nequa qđ ait tam neqꝝ spiritui tra
di te dominꝝ p̄misisset. nisi aliquid blas
phemassem in eum. Quo ille comperto.
confestim procidit ad pedes eius in ter
ram. summaqꝝ admiratione percellus.
tanqꝝ a deo cernens archana sui pecto
ris patefacta. confessus est in dei se filiuꝝ
cogitatiōe ip̄ia blasphemasse. An p̄spi
cium est eū qui supbie spū possidet. vel
qđ i deū blasphemꝝ existit. tāqꝝ qđ irroget

Liber . XII .

illi iniuriam a quo paritatis speranda sunt dona . pfectionis integritate priua . ri . 7 sanctificationem castimonie nō mereri .

Exemplū iōas regis iude quo ostenditur quid propter superbiam meruerit

Cap. xxi.

LEgimus tale aliquid in paralipomenon libro . Iōas enī rex iuda septē ānoꝝ ab iōiada pō . tifice ascitus in regnum . atq; in omnib; quoaduixit memoratus pōtīfex testimonio scripture laudatus est . De quo post obituꝝ iōiade audi quid scriptura commemorat . 7 quemadmodum elatus superbia ignominiose fuerit traditus passioni . Post q̄s aut obijt iōiada . ingressi sunt pncipes iuda . 7 adorauerunt regē . Qui delinitus obsequijs eorum acquieuit . 7 dereliquerunt templuꝝ dñi dei patrum suoruꝝ . seruieruntq; lucis 7 sculptilibus . 7 facta est ira magna cōtra iudā 7 hierusalem ppter h̄ peccatum . Et post pauca . Lunq; euolutus esset annus ascendit contra eum exercitus syrie . vēitq; in iudam 7 hierusalem . 7 interfec̄ cūctos pncipes populi . atq; vniūsam predā miserunt regi damascum . Et certe cū pmo . dīcus venisset numerus syrorū . tradidit dñs in manib; eoruꝝ infinitam multitudinem . eo q̄ dereliquissent dñm deū patrum suoruꝝ . In iōas quoq; ignominiosa exercuere iudicia . 7 abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis . Vides q̄s flagitiosis ac sordidis passionibus tradi mereatur superbia . Qui enim elatus arrogantia vt deum se passus est adorari . traditur fm aplūm in passiones ignominie 7 in repbū sensum . vt patiat ea q̄ non cōueniūt . Et q; dicente scriptura . immundus est apd̄ deū omīs q̄ exaltat cor suū . iste q̄ tumida cordis elatione inflat̄ est . turpissime cōfusione tradit̄ deludendus . vt humiliat̄ talit̄ sentiret semetipsum esse vel immūdia carnis 7 cōscia impure passionis immunduz . qd̄ animi

sui noluerat elatione sentire . 7 vt carnis ignominiosa contagio patefaceret imūdiaꝝ cordis eius occultā quā superbie malo contraxerat . ac manifesta pollutione corporis sui . pbaret̄ impurus . qui per elationem spūs factum se non sentiebat immundum

Omnem aīam supbiam subdi spiritualibus nequitis illudendam .

Cap. xxij.

Quibus manifeste . pbatur oēm animam q̄ superbie fuerit tumore possessa . intellectualib; syris id est nequitis spiritualib; tradi . eamq; passionibus carnis inuolui . vt saltez vitijs humiliata terrenis . immundā se carnaliter pollu tamq; cognoscat . que tepore mēj erecta immundam se in cōspectu dei p elationem cordis effectaꝝ intelligere ante non potuit . quo vel sic humiliat̄ quis a p̄stino tepore discedat . 7 ignominia carnaliū passionū deiectus atq; p̄fusus . ad spiritale feruorē deinceps semet . ipsum ardentius conferre festinet .

Pfectio attingi nisi humilitatis virtute non possit . Cap. xxij.

Evident̄ itaq; mōstrat̄ nō posse queq; pfectionis finem ac puritatis attingere nisi p hūilitatem verā . quā p̄mitus fratrib; reddens . deo q̄s in penetrabilib; cordis exhibeat . credens sine p̄tectione eius atq; auxilio p singula sibi momēta delato perfectiōꝝ quam cupit 7 ad quam magnopere currit se p̄nitus obtinere non posse

Quos spiritualis supbia pulset quosq; carnalis . Cap. xxij.

Hucusq; de spiritali supbia q̄ dixim̄ pfectos quosq; pulsari . quantum tenuitas ingenij n̄ri p̄ . ualuit donante deo dixisse sufficiat . Qd̄ superbie genus non multis cognitum nec expertū est . q; nec plures studēt pfectam cordis app̄hendere puritatē . vt ad hos p̄lior̄ q̄dus valeāt puenire . nec p̄cedentiū vitiōꝝ quoz in singul' libell' naturaz pariter remediaq; p̄missims . pcurat̄

De spū superbie

vlla purgatio. Sed illos solummodo pulsare solet. q̄ deuictis superioribz vitijs iam p̄modum sunt in virtutibz culmine collocati. Quos q̄ lapsu carnali subtilissimus hostis supare non quirit. spiritali ruina deicere ac supplantare conatur. p̄ hanc illos vniuersis veteribz stipendiorum meritis multo labore quesitis spoliare contendens. Ceterū nos qui adhuc terrenis sumus passionibz inuoluti nequa q̄ hoc modo temptare dignatur. sed crassiore et vt ita dixerim carnali elatione supplantat. Et idcirco de hac quoq̄ qua maxime nos seu nostre mensurę homines ac precipue iuniorū vel incipientium mentes piclitari solent. necessarius reor fm̄ p̄missionem nr̄am pauca de p̄mere.

Descriptio carnalis superbie vel quę mala in monachi mēte parturiat.

Cap. xxv.

Hec igitur quā diximus carnalis supbia. cum tepido ac male arrepto renunciationis p̄ncipio ī monachi resederit mente. de pristino ac seculari eum tumore ad veraz christi humilitatem descendere nō p̄mittens. p̄mū inobedientē eum reddit et asperū. deinde mitem atq̄ affabilem esse non patitur. equalem q̄z fratribz fieri cōmunēq̄ non sinit. nec fm̄ dei ac saluatoris nr̄i m̄adatum spoliari terrenis opibz nudariq̄ cōcedit. et cuz renūciatio nihil aliud sit. nisi mortificationis et crucis indicium. nec valeat alijs inchoari vel consurgere fundamētū. q̄z vt se non solū actibz huius mundi spiritalit̄ nouerit interemptum. verum etiam corporalit̄ quotidie credat esse moriturum. e contrario facit eum vitam sperare longeuam. infirmitates proponit ei. p̄lixas et multas. confusionē q̄z incutit ac pudorem. si nudus effectus alienis et nō p̄prijs facultatibus cepit sustineri. persuadet etia3 multo esse meli⁹ vitium indumentumq̄ sibi sua potius q̄ aliena substantia ministrari. scdm̄ illud

scilicet. quod quemadmodū dictum sit tali habitu die ac tepore cordis obtusi. ne intelligere quidem aliquādo potuerunt. Beatius est magis dare q̄ accipere.

Quā male fundatus quis ad deteriozem statum quotidie prolaba tur.

Cap. xxvi.

Tali igitur diffidentia mentis obsessi. et a scintilla fidei qua vix fuerant in primordijs sue confessionis accensi. diabolica infidelitate reuocati. incipiūt pecūnias quas aū disp̄gere ceperant diligētius custodire. et eas velut qui semel p̄fligatas vltius reparare non possint. auaricia vehementiore cōseruant. seu qd̄ est deterius ea q̄ prius abiecerant resūmētes. vel certe qd̄ est terrium ac teterrimum nequitie genus quę nec aū quidem possederant congregantes. nihil ampli⁹ egressi e seculo q̄ nomē acquisisse tantum mō ac vocabulū mōa chi p̄pbat. Sup̄ hec igitur initia male vitioleq̄ fundata necesse est vt vniūsa deinceps vitiorū structura consurgat. nec quicq̄ supponi pessimis valeat fundamētis. nisi qd̄ miserabiles aīam ruina lugubriorē p̄ternat.

Expositio vitiorū q̄ morbu supbie generantur.

Cap. xxvii.

Tali igitur diffidentia mentis obsessi. et a scintilla fidei qua vix fuerant in primordijs sue confessionis accensi. diabolica infidelitate reuocati. incipiūt pecūnias quas aū disp̄gere ceperant diligētius custodire. et eas velut qui semel p̄fligatas vltius reparare non possint. auaricia vehementiore cōseruant. seu qd̄ est deterius ea q̄ prius abiecerant resūmētes. vel certe qd̄ est terrium ac teterrimum nequitie genus quę nec aū quidem possederant congregantes. nihil ampli⁹ egressi e seculo q̄ nomē acquisisse tantum mō ac vocabulū mōa chi p̄pbat. Sup̄ hec igitur initia male vitioleq̄ fundata necesse est vt vniūsa deinceps vitiorū structura consurgat. nec quicq̄ supponi pessimis valeat fundamētis. nisi qd̄ miserabiles aīam ruina lugubriorē p̄ternat.

Liber XII.

bi morbo fuerit occupat⁹. nō solū nullā subiectionis aut obedientie regulam custodire dignat⁹. verum ne ipsam auribus quidem suis doctrinam pfectiōis admittit. tantūq; concrevit in corde eius spiritalis hbi fastidiū. vt cu; forte talis fuerit oborta collatio. vno ī loco stare nesciat eius obtutus. sed huc illucq; stupid⁹ circūferatur intuitus. aliorūq; in obliquo qm̄ moris est oculi defigant⁹. Pro suspirijs enim salutaribus sputa de sicco guttore contrahunt⁹. excreationes etiam sine vlla interpellatione flegmatq; p. uocant⁹. digitū ludunt et in modū quidam scribentis volitant atq; depingūt. et ita huc atq; illuc vniuersa membra corporis commouent⁹. vt dum spiritalis agitur collatio. totum se vel scatenti. bus hmbus vel acutissimis sudib; credat insidere. et quicqd simplex collatio ad edificationem. ptulerit audientiū. ob suā suggillationem estimet esse prolatū. Totoq; tempore quo spiritalis vite examinatio ventilatur suis suspicionib; occupatus. nō quid exinde ad profectum suum capere debeat aucupatur. sz cau. sas cur vnumquodq; sit dictū sollicita mente perquirat. vel quid eis possit obijcere tacita intra se cordis volutatiōe cōiectat. vt nihil ex his quę saluberrę sunt digesta penitus apprehendere aut in aliquo valeat emendari. Et ita fit vt nō solum in nullo ei proficiat collatio spiritalis. verum etiam damnosa magis existat. efficiaturq; causa maioris peccati. Dū enim p conscientia sua totum contra se suspicatur esse platum. vehemētiore cordis obstinatione duratur. ire q; stimulus acius instigatur. Deinde post hec excelsa vox. sermo rigidus. amara et turbulenta responsio. īcessus erectus ac mobilis. lingua facilis. procax loquela. nec vnq; taciturnitasq; amica. nisi cum contra fratrem rancorē quēdā in suo corde pceperit. fitq; silentium eius non cōpunctiōis nec humilitatis vlli⁹. sed supbię et indignationis indicium. ita vt quid in eo de

testabili⁹ sit haud facile discernat⁹. vtrū diffusa illa petulanq; leticia. an dira et virulentaq; serietas. In illa nanq; hmo non opportunus. risus leuis ac fatuus. est. frenata ac īdisciplinata cordis elatio. in ista vero ira plenum virulentūq; silentiū. et qd ob hoc tm̄ concipitur. vt aduersus fratrem rancor taciturnitate seruiatus. p telari diutius possit. non vt ex eo virtus humilitatis ac patientię pbeat⁹. Et cū ipse tumore possessus facile cunctis tristitias inferat. atq; ad satisfactionem lesi fratris semetipsum submittere dedignetur. etiam ab illo sibi met oblatā respuit atq; contemnit. Et non solū nulla fratris satisfactione compungit atq; mollietur. verum etiam cur ab eo sit in humilitate preuentus grauius indignat⁹. Fitq; ei salutaris humilitas ac satisfactio. quę finē diabolicis intimationibus solet inferre. causa vehemētiore incendij.

De fratris cuiusdam superbia. Cap. xxvii.

Ad iui in hac dumtaxat regione. qd horet pudetq; reuolue. re. quēdam iunior cū a suo in. creparet abbate. cur humilitatē quaz renuncians pmodico temperetaret. cepisset excedere. ac diabolica inflari superbia. summa ptumacia respondisse. Rū. quid ob hoc memetipz humiliari. p. vt sp̄ subditus sim. Ad qd eius tā effrenatum scelestumq; responsum. ita est senior obstupfactus. omīsq; eius intercep. ptus est sermo. velut q ab illo ipso antiq; lucifero hba hec. plata non ab hōie pcepisset. vt nullā vocem adūsus tantā. p. uiam de ore suo prorsus emittere nisi gemitus de corde tantūmodo ac suspiria potuerit. illud solum tacitus intra semetipm volūēs qd de dño nro saluatore dī. qui cum in forma dei esset. humiliavit se fact⁹ obediens. nō vt ille ait diabolico spū ac tumore possessus. p. tempe. sz vsq; ad mortem. **I**ndicia quibus superbia carnalis aime in esse cognoscitur. Cap. xxix.

De spū superbie

Et vt breuius ea que dicta sūt
de hoc supbie genere perstriga-
mus. quedam signa ei? inquā-
tum possumus colligentes. vt his qui de
perfectione situnt erudiri. quodam mō
characteres ei? de exterioris hominis mo-
tibus expmamus. necessariū puto paucā
eadem replicari. vt compediōsius agno-
scamus qbus eā discernere ac dephēde-
re valeam? indicijs. quo nudate atq; in
supficiem pducte passionis huius radi-
ces 7 oculatim deprehense atq; pspecte.
vel conuelli facilius valeant vel vitari.
Tunc enī poterit pestifer morbus ad inte-
grum declinari. cui? contra ipsius pncipio
los estus 7 impetus noxios non sera ob-
seruantia cū iam dominant assūmit. sed
cū precedentes ei? (vt ita dixerim) lineas
agnoscētes. puida eum sagaci? discre-
tione precurramus. De exterioris nanq;
sicut prediximus hōis motu. interiori sta-
tus agnoscit. Hic igit? indicijs carnalis
ista quā prefati sumus supbia declarat.
Ineīt pmitus in loquela eius clamor. ī
taciturnitate amaritudo. excelsus 7 ef-
fusius in leticia risus. irrationabilis in se-
rietate tristitia. in responsione rancor. fa-
cilitas in sermone. verba passim sine vl-
la cordis gravitate crumpentia. Expers
patientie est. charitatis aliena. audax ad
ptumelias irrogandas. ad tolerandas
pusillanimitis. ad obediendum difficilis
nisi in quo eam desiderium suū 7 volun-
tasq; puenit. ad recipiendam exhorta-
tionem implacabilis. ad refecandas vo-
luntates suas infirma. ad succūbendum
alienis durissima. spq; suas diffinitōes
statuere contendens. ipa vero nequa q;
cedere alterius acquiescens. et ita fit vt
etiā incapax cōsiliū salubris effecta. ī oī
bus suo poti? q; senioz credat iudicio.

Tepefactus quis per supbias
alijs quoq; preesse desideret.

Cap. xxx.

Quibus descēsu 7 gradibus is
que 7 semel possidet deuolutus
iam ipam disciplinā cenobij p-

horrescit. ac veluti qui fratrum cōsortio
de perfectione retrahatur. ac de bono pa-
tientie atq; humilitatis aliorum vitio 7
impedimento reuocetur. habitationē so-
litarie vite desiderat. seu certe velut plu-
res alios lucraturus construere mona-
sterium. 7 quos docere atq; instituere de-
beat cōgregare festinat. ex discipulo ne-
q; detestabilior magister effectus. Nam
cum huiusmodi elatione cordis in per-
niciosissimum teporem noxiumq; corrū-
erit. 7 nec verus monachus nec secularis
effectus sit. quod est deterius etiam perfe-
ctionem sibi ex hoc ipso miserabili statu
7 conuersatione pmittit.

Quomodo superbiam vincere
vel ad perfectionem peruenire
possimus.

Cap. xxxi.

Quamobrem si edificij nostri fa-
stigia perfecta volumus ac pla-
centia deo consurgere funda-
menta eius non scdm nostre libidinis
voluntates. sed scdm districtiōis euan-
gelice disciplinam iacere festinem?. que
alia esse non possunt q; timor dei atq; hu-
militas que de mansuetudine 7 cordis
simplicitate descendit. Humilitas vero
nullatenus poterit absq; nuditate con-
quiri. Qua peregrinante. nec obediētie
bonum. nec patientie obur. nec mansue-
tudinis tranquillitas. nec psummatio
charitatis ullaten? possit apphēdi. sine q;
bus cor nostrum habitaculum spūsan-
cti penit? esse nō poterit. ita pnūciāte dño
per pphetam. Super que 7 requiescit spi-
ritus meus. nisi super humilem 7 quietū
7 tremētem verba mea. Sine scdm ex-
emplaria que hebraicam exprimunt ve-
ritatem. ad quem respiciam nisi ad pau-
perculum 7 contritum spiritū 7 tremē-
tem verba mea.

Quomodo depopulatrix om-
nium virtutum superbia per ve-
ram humilitatem possit extingui

Cap. xxxij.

Lib. XII. de spiritu superbie

Quapropter athleta christi qui spiritalem agonez legitime certans a domino desiderat coronari. hanc quoque ferocissimam bestiam ut deuoratricem cunctarum virtutum omnimodis festinet extingere. certus quod hac in suo pectore commorante. non solum omnigenis vitij carere non possit. verumetiam si quid virtutis habere videatur huius veneno depereat. Nullo enim modo poterit in anima nostra virtutum structura consurgere. nisi prius iacta fuerint vere humilitatis in nostro corde fundamenta. que firmissime collocata perfectionis et charitatis culmen valeant sustinere. ita scilicet ut quem admodum diximus primum fratribus nostris humilitatem veram intimo corde exhibeamus affectu. in nullo scilicet acquiescentes eos contristare vel ledere. Quod nulla tenus poterimus implere. nisi abrenunciatio vera que in expoliatione omnium facultatum ac nuditate consistit in nobis fuerit christi amore fundata. deinde obedientie iugum et subiectio simplici corde ac sine vlla fuerit simulatione suscepta. ita ut preter abbas datum nulla penitus voluntas viuat in nobis. Quod non aliter observari poterit. nisi quis non solum se mortuum huic mundo. verumetiam insipientem iudicauerit ac stultum. vniuersa que sibi fuerint a senioribus imperata sine vlla discussione perficiens. sacrosancta ea credens ac diuinitus promulgata.

Remedia aduersus morbum superbie.

Cap. xxiiij.

In qua consistentibus qualitate proculdubio stat? ille humilitatis vere tranquillus atque immobilis subsequetur. ut nosmetipsos inferiores omnibus iudicantes. vniuersa que nobis fuerint irrogata. tametsi iniuriosa sint tamquam a superioribus nostris illata patientissime toleremus. Que quidem a nobis non solum

facillime tolerabuntur. verum etiam parua iudicabuntur ac nulla. si metuegiter recolamus vel domini nostri vel sanctorum omnium passiones. considerantes tanto lenioribus nos iniurijs atque temptari. quanto longius a meritis eorum et conuersatione distamus. pariter etiam cogitantes in breui nos de hoc seculo migraturos. eorumque nos celeri vite huius fine morituros esse consortes. Peremtoriam namque est hec contemplatio non solum superbie. verumetiam generaliter omnium vitiorum. Deinde post hec hanc eandem humilitatem erga deum firmissime retentemus. Quod a nobis ita completur. ut nihil nosmetipsos absque illi operi tulatione vel gratia quod ad virtutum summationem pertinet. posse perficere cognoscamus. sed et hoc ipsum quod intelligere meruimus eius esse munus. in veritate credamus.

Explicit de spiritu superbie liber duodecimus.

Prefatio

Incipit prefatio Cassiani i de-
cem collationes patrum.

Est Abbatie Florentine

Debitu quod

beatissimo pape castorii eo-
rum voluminum prefatione p-
missum est. q̄ de institutis cenobiorum: et
octo principaliu vicioꝝ remedij: duode-
cim libellis dño adiunãte digesta sunt.
i q̄ tenuitas nostri sufficit ingenij vtiq̄
sarcitu est. Viderim sane: qd̄ super hoc
vel illius. vel nostri fuerit examinis equi-
tate perpensum: vtrū in rebus taz pro-
fundis tamq̄ sublimibus. et q̄ in vsum
sili. vt arbitror antea nō venēr: dignū
aliquid cognitioni vestre. omniūq̄ san-
ctoꝝ fratru desiderio. p̄miserim. Nūc
aut̄ qz̄ derelinquēs nos pontifex supra-
dictus migravit ad christum: has in-
terim decē collationes summorū patruꝝ
id ē anachoretaz. qui in h̄remo schytic
morabantur. quas ille incomparabili
flagras studio sanctitatē: simi sibi ins-
ferat h̄mone conscribi. nō p̄pendēs p̄e
multitudine charitatis. q̄sto in firmas
cernices pōdere p̄grauaret: vobis po-
tissimū o beatissime papa leonti. et san-
cte frater belladi credidi cōsecrandas.
Alter siquidem vestru memorato viro
et germanitatis affectu. et sacerdotij di-
gnitate: et qd̄ his mai⁹ ē sancti studij fer-
uore piunctus hereditario fraternū de-
bitū iure deposcit. Alter anachoretaru
instituta sublimia. nō vt qd̄az p̄pria ag-
gressus est p̄sumptione sectari. s̄ legi-
timū doctrine tramitem. sancto spiritu
suggerente. pene anteq̄ disceret apprehē-
dens. nō taz suis adinnētionibz: q̄ illo-
ru traditionibz maluit erudiri. In qui-
bus mihi nūc in portu silentij cōstituto
immensus pelagus apitur. vt scz̄ de in-
stituto atq̄ doctrina tantoꝝ viroꝝum:
quēdaz tradere audeā memorię littera-
rū. Tanto enī pfundioris nauigatiōis
periculis fragilis ingenij cymba iactan-
da ē: q̄stū a cenobijs anachoretis. et ab

actuali vita q̄ in congregationibz exer-
cetur cōtēplatio dei. cui illi inestimabi-
les viri sp̄ intenti sunt. maior atq̄ subli-
mior est. Vestruz igitur est conat⁹ n̄ros
pijs orationibz adiunare. ne aut̄ tā san-
cta materia imperito q̄dez s̄ fideli h̄mo.
ne p̄menda periclitet in nobis. aut rur-
sus eiusdem materie abyssis obruat no-
stra infirmitas. Proinde ab exteriorē ac
visibili monachoru cultu. quē prioribz
digessimus libris. ad inuisibilem interi-
oris hominis habituz transcamus. et de
canonicaru orationum modo. ad illius
quā aplūs p̄cipit oōnis perpetuē iu-
gitatē ascendat eloq̄um. vt quisquis iaz
superioris operis lectionē Jacob illius
nomē intelligibilis carnaliū vicioꝝum
supplantatiōe. p̄meruit. Nūc etiā nō tā
mea q̄ patrū instituta suscipiēs. diuine
iam puritatis intuitu ad meritum (et vt
ita dixerim dignitatē) trāsienis israelis
quid in hoc quoq̄ perfectionis culmi-
ne debeat obſuare similiter instruat. r.
Obtineāt itaq̄ orationes vestre. ab eo
qui dignos nos: vel visu eoz. vel disci-
pularu. vel consortio iudicauit. vt nob̄
earundem traditionū memoriā plenaz
et h̄monē ad dicendum facilem conferre
dignetur. quo tam sancte eas tamq̄ in-
tegre qm̄ ab ip̄is accepimus explicātes.
ip̄os quodāmodo suis institutis incor-
poratos. et qd̄ est maius latino disputā-
tes eloq̄o vobis exhibere possim. Hoc
sane volumus autē om̄ia tam harū col-
lationū q̄ superiorū voluminū h̄moni-
tū esse lectorem. vt si qua forte in his pro-
status sui et p̄positi q̄litate. siue pro vsu
et cōuersatiōe cōmuni: vel impossibilia
putauerit esse. vel dura: nō ea h̄m suę fa-
cultatis modulū. s̄ h̄m dignitatē et per-
fectionē loquentiū metiatur. quoz pri⁹
studij atq̄ p̄positū mente concipiat. q̄
vere mortui huic cōuersationi munda-
ne. nullis affectionibz parētū carnaliū:
nullis actuū seculariū nexibz obligant.
Deinde locoꝝ quoq̄ in quibz cōmorā-
tur. consideret qualitates. qua in solitu

Capitula.

dine vastissima constituti atq; ab vniū
forū mortaliū consortio separati. et per
hoc illuminationē sensuum possidentes
contēplantur vel ploquūtur. ea quē in
expertis atq; inruditis. p cōditione. et
mediocritate p̄suetudinis sue impossibi
lia forsitan videbuntur. De q̄b tñ si q̄s
voluerit verā p̄ferre sentētiā. z vtrū im
pleri queant d̄siderat experiri. festinet p̄
us eoz p̄positū simili studio z cōuersati
one suscipe. z tūc demū ea q̄ supra facul
tatē hoīs videbātur nō solū possibilia:
verūetiā suauissima dēphendit. Sed
nūc iā ad collatiōes eoz z instituta. p̄pe
remus.

ExPLICIT p̄fatio. Incipiūt ca
pitula collatiōis p̄mē Abbā
tis Moysi. Cap. i.

De habitatio
ne Schyti. z p̄posito Abbatis
Moysi.

i De interrogatiōe Abbatis
moysi querētis q̄ monacho
scopos vel q̄s sit finis.

ii De respōsiōe nostra.

iii De interrogatiōe Moysi sup
p̄positiōe p̄dicta.

iv De cōpatiōe eius q̄ d̄stina
ta ferire contendat.

v De his q̄ abrenūciātes mūdo
ad p̄fectionē sine charitate
contendunt.

vi De appetenda tranquillitate
cordis.

vii De p̄ncipali conatu erga di
uinā rerū cōtēplatiōē z
similitudinē Marię z marthe.

viii Interrogatio quō efficientia
x̄iutū nō cū hoīe p̄fueret.

ix Respōsiō q̄ nō sit eaz merces
sed actio cessatura.

x De charitatis p̄petuitate.

xi Interrogatio de p̄seuerantia
spiritualis th̄orie.

xii Respōsiō de directiōe cordis in
d̄ū. z d̄ regno dei. z d̄ regno
diaboli.

Collatio prima

xiii De aīe perpetuitate.

xv De contēplando deo.

xvi Interrogatio de cogitationū
mobilitate.

xvii Respōsiō q̄d possit mēs sup co
gitationū statu q̄d ve n̄ possit

xviii Cōpatio aq̄rie mole z aīe.

xix De tribus cogitationū nostrarū
p̄ncipijs.

xx De discernēdis cogitationibz
ad similitudinē probabilis
trapezite.

xxi De illatiōe Abbā Johānis.

xxii De q̄d rigida discretiōis rōne

xxiii De h̄mone doctoris h̄m audie
tium meritū.

ExPLICIT capitula. Incipit col
latio Abbatis moysi prima. de
monachi destinatione vel sine.
Capitulum primū.

Quoniam in
heremo. Schyti
vbi monachoz
p̄batissimi p̄ces:
et oīs cōmoraba
tur p̄fectio: abba
te moysen q̄ v̄lēt mētē inter illos egregi
os flores nō solū in actuali. verūetiā
th̄orica x̄tute flagrabat institutiōe ei
fundari cupiēs expetissem: vna cum san
cto germano. cui q̄ m̄ ab ipso tyrocinio
ac rudimtis militie spiritualis ita indimi
duū deinceps p̄tuberniū. tā in cenobio
q̄ in heremo fuit. vt cūcti ad significan
dā sodalitatē ac p̄positi sensu s̄q̄ n̄ri pa
rilitatē p̄nūciarēt. vna mentē atq; aīam
duobz inesse corpibz. pariter q̄ ab eodez
abbate edificatiōis h̄mone fuis lacry
mis ābirem. Qui p̄pe cui? hūc animi ri
gorē manifestissime noueramus. vt nisi
fidelit̄ d̄siderātibz. z cū oī cordis cō
tritiōe q̄rētibz. neq̄ q̄ penit? acq̄lesceret
p̄fectionis apire doctrinā. ne sc̄z li palli
vel nolētibz eā vel tepide sitiētibz exhibe
ret. res necessarias et q̄ solis p̄fectionem
cupiētibz debēt esse cōp̄te. indignis et

Moisi de monachi destinatione

fastidiose suscipiētib; pandēs: aut iactā
tie viciū: aut p̄ditiōis crimē videret in
currere: tandē fatigat? p̄cib; n̄ris: ita
exorsus est.

**De interrogatiōe abbatis mo
isi querētis qui monacho sco
pos. vel q̄s sit finis. Cap. ii.**

Omnēs inquit artes ac disci
plinę scopon quendaz. i. de
stinationē: et telos h̄c finē. p̄pri
um h̄c noscūtur: ad quē respiciēs vniū
cuiusq; arq; iduſtri? appetitor: cūctos la
bores et pericula dispēdiaq; vniūsa eq;
nimiter grātanterq; sustentat. Nam et
agricola flagrātes radios sol: pruinas
q̄s et glaciē nō declinās terrā infatigat?
exercet: et indomitas agri glebas frequē
ti vomere subigit: dū scopon h̄uat: vt eā
cūctis sentib; expurgatā vniūsisq; gra
minib; absolutā in modū solubilis ha
rene: fauileq; cōminuat: finē. i. p̄ceptio
nē copiosarū frugū: et exuberantiā segetū
nō alias adepturū se nisi hac opis: ac su
doris sui rōne p̄fidēs: q̄ vel ip̄e deinceps
vitā secur? exigere: vel suā possit ampli
ficare s̄bam: R̄c̄ferta etiā frugib; horrea
libētē exhaurit: easq; sulcis agri cōmē
dat instantē: p̄sentē diminutionē su
turarū messū p̄tēplatiōē nō sentiēs. Il
li etiā q̄ negociationū solēt exercere com
mertia nō incertos pelagi timēt casus:
nō vlla discrimina phor̄escūt: dū ad fi
nē quē sitis spe p̄posita. p̄uocātur. Nec
nō etiā hi q̄ milicię mūdiales ambitioē
inflāmāt dū p̄spiciūt honoz ac potesta
tū finē peregrinationū exicia ac pericula
nō sentiūt: nec p̄sentib; erūnis: bellisq;
frāgūtur: dū p̄positū sibi dignitatē finez
cupiūt obtinere. H̄abet ergo et nostra
p̄fessio scopon propriū: ac finem su
um pro quo labores cunctos nō solum
infatigabiliter: verū etiā ḡtanter impen
dim? ob quē nos ieiunior inedia nō fa
tigat: vigiliarū lassitudo delectat: lectio
ac meditatio scripturarū p̄tinuata n̄ sa
tiat: labor etiā incessabilis: nuditasq; et
oīm rerū p̄uatio iocūdistime sustinet.

nec horroz huius vastissime solitudinis
formidat. Ob quē vos ipsi. p̄culdubio
p̄ntū sp̄ren istis affectū: et patriū solū ac
delicias mūdi tot pertrāsitis regionib;
despexistis: vt ad nos homīes rusticos et
idiotas in hoc heremi squalore degētes
peruenire possētis. Propter qd̄ respō.
dēt inq̄t mibi q̄ sit destinatio v̄ra vel fi
nis: q̄ ad hec omnia libētissime sustinēda
vos. p̄uocat.

De responsione nostra. cap. iij.

Et cūz p̄sisteret nostrā elicere sup
inchoata disputatiōe sententiam.
respondimus: regni celoꝝ causa hec cū
cta tolerari.

**De interrogatione moisi super
ppositione p̄dicta. Cap. iij.**

Ad quod ille. Bene inquit et ar
gute de fine dixistis: qui vero
debeat scopos noster esse. id ē
destinatio: cui iugiter inherētes finē va
leamus attingere. p̄ omib; nosse debētis.
Et cū ignoratiōē cōfessi simpliciter su
issemus: ait. In omni vt dixi artes ac disci
plina p̄cedit q̄dam scopos. i. aīe destina
tio: siue incessabilis mentis intētiō: quā
nisi q̄s omni studio p̄seuerantiāq; sua
uerit: nec ad finē desiderati fructus pote
rit peruenire. Nā vt dixi agricola finem
habens: secure copioseq; vinēdi in. p̄uē
tu segetū secundariū. scopon. i. destinatio
nē gerit: agrū suū sentib; cūctis absolue
re: eūq; vniuersis infructuosus vacuare
graminib;: nec aliter se q̄eti finis opulē
tiā adepturū esse cōfidit: nisi id qd̄ vsu
obtinere desiderat q̄daz prius opis: ac
spei suę rōne possideat. Negociator q̄s
illud vel istud mercādi desiderii nō de
ponit: p̄ qd̄ possit q̄stuosius diuitias cō
gregare: q̄ frustra cōcupisceret lucrum:
nisi viā qua ad id tēderet: elegisset. Et
qui certis q̄busq; dignitatib; mūdi hu
ius cupiūt honorari: cui se officio vel or
dini debeāt mācipare: ante p̄ponūt: vt
per legitimū spei tramitē: finem q̄s vale
ant desiderate dignitatē attingere. Itaq;
et vīe nostrę finis q̄dem est regnum dei.

Collatio prima Abbatis

qui vero sit scopos debet diligenter inquiri. Qui si nobis similiter cōptus nō fuerit frustra nitēdo fatigabimur. qz sine via tēdentibz labor est itineris nō pfectus. Ad qd obstupescētibz nob. senex intulit. Finis qdem nostre pfectionis vt diximus regnū dei seu regnū celoz est. Destinatio vero nostra. i. scopos puritas est cordis sine qā ad illū finē impossibile est quēpiā puenire. In hac enī destinatione desigētes nostre destinationis obtutus velut ad certā lineā cursum rectissimū dirigi- mus. At si paululum qd ab hac cogita- tio nostra deflexerit ad cōtēplationē ei? illico recurrētes: rursus eā velut quadā norma certissima corrigamus. q sp oēs conatus nostros ad vnū hoc reuocās si- gnū arguet statim si a pposita directiōe mēs nra vel paululū deuariat.

De cōparatione eius qui desti- nata ferire contēdat. cap. v.

Quamodum hi quibz vsus ē bellica tela tractādi. cū ante re- gem mūdi huius artis sue cu- piūt peritiā demonstrare in paruissima quadam scutula. q figurata in se conti- net premia. iacula sua. vel sagittas itoz. quere contendunt. certi q nō alias. nisi destinationis sue lineā ad finem possint desiderati premij peruenire. securi de il- lo. si modo ppositum scopon valuerint obtinere. Qui si forte ab eoz fuerit lb. tractus intuitu. nec īdeclinabiliter ei sa- gacissimoz obtutū pnicacia in hēserit. q tūlibet recto tramite cassā imperitoz deceret intentio. excidisse se tamen a con- templatione nō sentient. et cū sibi effica- cissimis telozum emissionibus videant in niti. frustrato inertie labore fallunt. qz illum subtilissimū destinationis limitez persequi oculis ac mente non norunt. et cū inutiles in aera vacuosq iact? effu- derint. in quo peccauerint. quo ve dece- pti sint diiudicare non possunt. quippe quos nulla mensura pposita arguit. quantū a directione discesserint. nec q deinceps corrigere vel reuocare debeant

lineam discipline docere potest passiuus obtutus. Ita igitur et nostri propo- si finis quidem. fm apostolum. vita eter- na est. ita eodem pronunciante. Habē- tes quidem fructum vestrū in sanctifica- tione. finem vero vitaz eternā. Scopos vero est puritas cordis. Quā sanctifica- tionem nō immerito nūcupauit. sine q predictus finis non poterit apprehendi. Ac si dixisset alijs verb. Habētes qdē scopon vestrū in cordis puritate. sinez vero vitam eternā. De qua destinatione docens nos idem beatus apostolus. ipm nomen. id est scopon significanter expri- mēs. ita intulit. Quē posteriora sunt ob- liuiscens. ad ea vero quē priora sunt ex- tendens me ad destinatum perseq? b. a. uinū supne vocatiōis dñi. Qd euident? i greco ponit. i. fm de- stinationē persequor. Tanq? si dixisset. Hac destinatione. qua illa quē postero- ra sunt obliuioni transmittit. id est ante- rioris hōminis vicia. ad finem b. auj ce- lestis peruenire cōtendo. Quicqd ergo nos ad hunc scopon. id est puritatē cor- dis potest dirigere. tota virtute sectādū est. quicquid aut ab hac retrahit. vt per- niciosum ac noxium deuittandūz. Pro hac enī vniuersa toleramus 7 agimus. pro hac parentes 7 patria. dignitates. diuitie. delicias mundi huius. et volūtas vniuersa cōtēnitur. vt scz puritas cor- dis ppetua valeat possideri. Hac itaqz nobis destinatione pposita. semp actus nostri et cogitationes ad eam obtinēdā rectissime diriguntur. Quē si p oculos nostris iugiter statuta nō fuerit. nō solū cūctos labores nostros. varios pariter atqz instabiles reddens incassum eos ac sine vllō emolumēto faciet effundi. s etiam cogitationes omnes diuersas si- biqz contrarias suscitabit. Necesse ē. n- mentem quo recurrat. cui ve principali- ter in hēreat nō habentē per singulas ho- ras atqz momenta. p incursum varie- tate mutari. atqz ex his quē extrinsecus accidunt. in illū statū continuo trāssor.

Roma. 6. d.

Philip. 3. 2.

104

Moyſi de monachi deſtinatione

mari. q̄ ſibi p̄mus occurrerit.

De his qui abrenūciātes mundo ad perfectionē ſine charitate cōtendunt. **Cap. vi.**

Hincenāq̄ est. q̄ nōnullos mūdi huius maximas facultates et nō ſolu3 multa auri atq̄ argenti talenta. verū etiam prediorū3 magnificentiā contemnentes. poſt hec vidimus pro ſcalpello. p graphio. p acu. pro calamo commoueri. Qui ſi cōtemplationē cordis mundi fixam tenerent. nunq̄ utiq̄ pro paruis rebus admitterent. qđ ne pro magnis ac precioſis incurrerent opibus. caldez penitus abijcere maluerunt. Nā et plerūq̄ nōnulli tāto celo codicem ſeruant. vt eum ne leuiter legi quidem vel contingi ab aliquo patiantur. et inde furoris occaſiones. 7 impatientie ac mortis incurrant. vnde monentur ſtipendia patientie 7 charitatis acquirere. Cumq̄ omnes diuitias ſuas pro chriſti amore diſperſerint. priſtinū3 tamen cordis affectū3 in rebus quibz ac minimis retēntes. et p ipſis nōnūq̄ mobiliter irascentes. veluti qui nō habeāt apoſtolicā charitatem ex omnibus inſructuoſi ſterileſq̄ redduntur. Quod i ſpiritu beatus apoſtolus p̄uidens. Et ſi diſtribuerō inquit in cibos pauperū omnes facultates meas. 7 tradiderō corp⁹ meum vt ardeam. charitatem autē non habeam. nichil mihi prodeſt. Unde liq̄do comprobatur perfectionem non ſtatim nuditate. nec priuatione omnīū facultatum ſeu dignitatum abiectiōe cōprehendi. niſi fuerit charitas illa cuius apoſtolus membra deſcribit in veritate poſſeſſa. quę in ſola cordis puritate conſiſtit. Nam quid eſt aliud non emulari. nō inſlari. nō irritari. nō agere perperā. non querere quę ſua ſunt. niſi proprias admodum res ſumma equitate cōtemnere. et ab auferēte nō querere. nō ſup iniquitate gaudere. nō cogitare malum. 7 reliqua. niſi cor perfectum ac mundiffimū deo offerre. ac vacuū illud a cunctis

perturbationibus exhibere.

De appetēda trāquillitate cordis. **Cap. vii.**

Omnia igitur huius gratia gerenda appetendaq̄ ſunt nobis pro hac ſolitudo ſectanda eſt. pro hac ieiunia. vigilias. labores. corporis nuditate lectionē. ceteraſq̄ virtutes debere nos ſuſcipere nouerimus. vt ſc3 per illas ab vniuerſis paſſionibus noxijs illeſum parare cor noſtrum. 7 conſeruare poſſimus. et ad perfectionem charitatis iſtis gradibus innitendo conſcēdere. et nō propter has obſeruātias. ſi forte honeſta ac neceſſaria occupatione p̄ueni ſolennitatem īp̄nite p̄ſuetudinis nō potuerimus implere. incidamus in triſticiam. vel iram. ſiue indignationē. ob quę expugnanda illud qđ p̄termiſſum eſt fueramus acturi. Non enī tantū eſt lucrū ieiunij. quantum ire diſpendij. nec tantus lectione capitur fructus. q̄tum contemptu fratris incurritur detrimentum. Ea igitur quę ſequentia ſunt. id ē ieiunia. vigilie. anachoreſis. meditatio ſcripturarū. propter principales ſcopō. id eſt puritatem cordis. qđ eſt charitas nos conuenit exercere. et nō propter illa principalem hanc perturbare virtutem qua in nobis integra illibataq̄ durāte. nihil oberit ſi aliquid eorum quę ſequentia ſunt pro neceſſitate fuerit p̄termiſſū. Siquidem nec proderit vniuerſa feciſſe. adempta hac quā dixim⁹ principali cā cuius obtentu ſunt oīa perpetranda. Ob hoc enī q̄s vt enſilia cuiuſlibet atq̄ inſtituere ſibi met ac preparare feſtinat. nō vt ea poſſideāt ocioſe. nec vt emolu. mētī illius fructū qui ſperat ex ipſis in nuda inſtrumentorum poſſeſſione cōſtituat. ſed vt eorum miniſterio p̄iciam. ſinemq̄ illius diſcipline cuius hec adiumenta ſunt efficaſſe a p̄prehendat. Igitur ieiunia. vigilie. meditatio ſcripturarum. nuditas ac priuatio omnīū facultatum. nō perfectio. ſed perfectionis inſtrūta ſunt. quia non in ipſis conſiſtit

1. Cori. 13. b.

Collatio prima Abbatis

discipline illius finis. sed per illa peruenitur ad finem. Incassum igitur hec exercitia moliet. q̄sq; his velut fumo bono contentus. intentionē sui cordis huc usq; affixerit. n̄ ad capiendū finez ppter quē h̄ appetēda sūt. oī conatu semet extēderit h̄is q̄ dē disciplīe illi? instrumēta. finē x̄o i q̄ oīs collocatus ē fruct? igrat. Quicq; d igit? p̄ istā mēd n̄e puritatem. tñ q̄llitatēq; turbare. q̄suis vtile ac necessariū videat? vñoxiū deuitādū ē. hac enīz norma z error? puagationūq; oīm dispōsīōes poterim? euadere. z desideratū finē linea certe directiōis attingere.

De principali conatu erga diuinorum rerū cōtemplationez. et similitudinē Marie z marthe.

Hic ḡ nob p̄nci. Cap. viij. p̄a debet eē conat? h̄imobilis. testatio cordis ingit affectanda ē. z tenēda. vt d̄inis rebz ac deo mēs sp̄i heret. quicq; d ab hac diuisiō ē q̄suis magnū. scdm tñ aut etiā inferi? seu certe noxiū iudicādū ē. hui? mēd v̄lactus figura. et i enāg p marthā z mariā pulcherrē designtur. Cū. n. martha scdō viliq; mīsteriū desuīret. vtpote q̄ ipi dño eiusq; discipul? mīstrabat. et mariā spiritali tm̄modo itēta doctricē iesu pedibz ihereret. q̄s osculās bone p̄fessiōis lineabat vnguēto. p̄ferē tñ a dño q̄ z meliorē elegerit p̄tē z eā q̄ ab ea nō possit auferri. Rā cū laboraret martha pia sollicitudīe ac dispēsatiōe distēta. solā se vidēs ad tñ mīsteriū nō posse sufficere adiutorii soror? a dño postulabat di. Rō tibi placet qz soror mea reliqt me solā mīstrare. Dic ḡ illi vt me adiuuet. Aliq; n̄ ad vīle op? s̄ ad laudabile eā mīsteriū puocobat. Et tñ qd̄ audit a dño. Martha martha sollicita es. z turba? erga plurā. Pauc? x̄o op? ē aut etiā vno. Maria bonā ptem elegit q̄ nō auferet ab ea. Uidet? ḡ p̄ncipale bonū in theoria sola. id ē in p̄tēplatiōe dīna dñm posuisse. vñ ceteras virtutes licet nēcias z vtilēs bonasq; p̄nūciem? scdō. tñ ḡdu cēsendas

eē decerni? qz vniūse hui? vni? patrāl obtētū. Dices enī dñs. sollicita es. et t̄ba ris circa plūma. pauc? x̄o op? ē aut etiā vno sūmū bonū nō in actuali q̄suis laudabili ope z multq; fructibz habūdātī. s̄ in dīna p̄tēplatiōe. q̄ x̄e simplex z vna ē. collocauit pauc? op? eē p̄nūciās ad p̄fectā b̄ritudinē. id est illā theoriā q̄ p̄us in paucor? huat p̄sideratione scdōrū. a q̄z p̄tēplatiōe p̄scēdēs is q̄ adhuc in p̄fectu posīt? ē ad illd̄ qz qd̄ dī vñū. i. dei soli? intuitū. ip̄o adiuuāte pueniet vt. s. etiā scōz act? ac mīsteria mirifica sup̄gressus. soli? deiā pulchritudīe scīa qz pascat. Maria ḡ bonā p̄tē elegit q̄ n̄ auferet ab ea. Et h̄ diligēt? itūedū ē. Rā cū dic? Maria bonā p̄tē elegit. lz taceat de martha. et neq; eā vitupare videatur. illā tñ laudās hāc inferiorē p̄nūciat. Rursum cū dicit? q̄ nō auferet ab ea. ostēdit q̄ ab hac sua porcio possit auferri. Nec enī mīsteriū corpale cū hoīe poterit ingit pmanere. Illi? x̄o studiū nullo vltiore euo docet posse finiri.

Interrogatio quō efficiētia virtutū n̄ cū hoīe p̄seueret. La. ix.

German? Ad qd̄ nos valde p̄moti. qd̄ ḡ dixim? labor ieiuniorū. lectiōis istātia. opa mīsteriorū. iusticie. pietatē. z hūanitatē auferēt a nob. z nō pmanebūt cū auctoribz suis. p̄fū cū ip̄e dñs retributionez regni celoz ob h̄ p̄mittat se talibz reddituz d. Acite b̄ndicti pa. m. possi. re. vo. patū a p̄stitutiōe mūdi. Esuriui enī z dedistis illi mādū. sitiui z de. m. bi. z. Quō ḡ auferēt h̄ q̄ iroducūt factores suos in regna celoz.

Respōsio q̄ nō sit earū merces s̄ actio cessatura.

Dyles. Rec ego dixi. La. x. mercedē boni op̄is auferēdam. dicēte eodē dño. q̄ potū dederit vni ex minimis istī calicē aq̄ frigide tñ i noīe discipuli. amē dico vob. nō perdet mercedē suā. s̄ actionē dico. qm̄ fieri vel nēcitas corpalis vel ipugnatio carnis. seu mūdi hui? ineqlitas exigit auferēdā

Royssi de monachi destinatione

Nā lectiōis istātia vltiūm afflictiō
ad emūdatiōē cordis ⁊ castigationem
carnis q̄ si elata fuerit escāz nimietate
seu mētis incuria p̄fessi luxurie atq; libi
dinis aculeis puritatē cordis infestat in
p̄nti t̄mōdo vtilit̄ exercēt. donec caro
p̄cupiscat adūsus sp̄m. q̄ nūq̄ ab his q̄
laboremio seu egritudine corpis senio
re defessi sunt etiā i p̄nti videm? auferri
nec ab hōe posse iugit̄ exerceri. Q̄ntoma
gis q̄ h̄ in fūto cessabūt. cū corruptibile
h̄ induerit icorruptiōē. corpusq; istud
q̄d nūc aīale ē surrexerit spiritale. ⁊ cepit
caro nō eē iā tal. vt adūsus sp̄m p̄cupi
scat. q̄ b̄ eniā b. apl's maieste p̄nūciat
corpalis in q̄ens exercitatio ad modicu
vtilit̄ est. pietas at̄ q̄ sine dubio charitas
itelligit ad oīa vtil ē. p̄missiōz h̄ns vite
q̄ nūc ē ⁊ fūte. Que q̄ dīad modicu esse
vtil. maieste p̄nūciat nec p̄ oē tps exerce
ri posse. nec sūmā p̄fectiōis p̄ se solā labo
rātī p̄ferre. Modicu q̄ppe ad vtrūq; rez
ferri p̄t. i. vlt ad breuitatē tps. q̄ scz hō
tā i p̄nti q̄ i fūto exercitatio corpis coet̄
na eē nō possit. vlt certe ad puitatē vtilita
tis. q̄ de carnali exercitatiōe cōq̄rit. eo q̄
afflictiō corpis initia q̄dā p̄fect. n̄ ip̄az
p̄fectionē charitatē pariat. q̄ p̄missionēz
h̄z vite p̄ntis ⁊ fūte. Et idcirco eā exerci
tationē opm p̄dictoz necīaz eē censem?
q̄z sine ip̄a ad charitatē fastigia nō possit
ascēdi. H̄ec etiā q̄ dicit̄ opa pietatis ac
misericōdiā sūt in h̄ tpe. dū adhuc ine
q̄lis diuītas dīat. q̄m ne h̄ q̄dē expete
ret opatio. nisi in opū. indigētū. infirmo
rūq; ps maxia redūdaret. q̄ in q̄tate ho
minū facta ē. eo q̄ scz q̄ ea q̄ oīb; a cōmu
ni creatore p̄cessā sūt i liuos t̄m occupata
vltus. n̄ t̄m vtēda alijs tenuit. donec q̄ i
h̄ mūdo ieq̄litas ista grassat. erit h̄ actio
necīa ⁊ vtilit̄ exercētib; eā. f̄stitues q̄dē to
no affectui ⁊ pie volūtatī retributionem
hereditatē eterne. ip̄a h̄o in fūto seclō pa
ritate regnāte cessabit. cū iā nō fuerit in
eq̄litas. p̄p̄ q̄m debeāt h̄ exerceri. s̄ cūcū
ab hac multiplici. i. actuali opatiōe ad
charitatē dei ⁊ diuinariū rerū p̄teplatiōz
p̄petua cordis puritate transibūt. cui se

hi q̄b; cura ē vlt scīe vlt mētē emūdatiōi
insistere. iā in h̄ seculo p̄stituti elegerūt oī
conatu ac virib; mācipare. illi scz semet.
ip̄os officio adhuc i carne corruptionis
positi deputātes in q̄ erūt corruptiōe de
posita p̄māsurī. pueniētes ad illā. p̄missi
ōē dei saluatoris. q̄ dī. B̄t mūdo cor.
de q̄m ipsi deum videbunt.

De charitatis p̄petuitate. xi.

Et q̄d miramini. si illa officia su
peri? cōphēsa trāsibūt. cū sanct?
apls etiā h̄limiōz sp̄uīfācti ca
risimata trāsita describat. solā h̄o chari
tatē designet sine fine māsura. siue iqui
ens. p̄phetie euacuabūt. siue ligūz cessa
būt. siue scīa destruet. Et p̄ h̄ isert. cha
ritas aut̄ nūq̄ excidet. Oīa nanq; dona
p̄ vlt ac necitate tribuūt ad tps. cōsum
mata dispensatiōe mox. p̄culdubio trā
situra. charitas h̄o nullo incipiet tpe.
nō solū. n. i p̄nti mūdo vtilit̄ opat̄ in no
bis. s̄ etiā in futurū sarcīa corporez neci
tatē abiecta. efficacior. mltō atq; excellēti
or p̄manebit. nullo vnq; corū p̄da defe
ctu. s̄ p̄ incorruptionē p̄petuā flagrāt?
deo atq; intētius ad h̄sura.

Interrogatio de p̄seuerātia spi ritalis theozie. Cap. xij.

Germanus. Quisq; p̄t fragi
li carne circūdat? ita eē huic the
ozie sp̄ affix? vt nūq; cogitet de
fratris aduētū. de visitatiōe infirmī. vel
ope manuū. vlt certe de hūanitate q̄ debe
at vlt pegrinis vlt aduenientib; exhiberi.
Postremo q̄s nō iterpellet corpis ip̄i?
p̄uisione vlt cura. Aut quēadmodū mēs
vlt in q̄ illi inuisibili ⁊ incōprehensibili deo
valeat coherere. cupimus edoceri.

R̄nsio d̄ directiōe cordis in de um ⁊ d̄ regno dei. ⁊ diaboli. xij

Myses. Inherere q̄dē deo in
git? ⁊ p̄teplatiōi? quēadmodū
dicit̄ inseparabilē coplari ip̄ossi
bile est hō illa carnis fragilitate circūda
to. Verū optet nos scire vbi mētē n̄ ē ite
tionē debeam? h̄re defixā. et ad quā desti
nationē sp̄a n̄ ē renocem? intuitū. q̄m

Collatio prima Abbatis

Lu 17. c

R. 14. v

Isaia. 65. c

cū potuerit obtinere mēs gaudet. et aq̄
distracta ī se doleat. atq̄ suspiret. totiesq̄
se a sūmo bono sentiat recessisse. q̄tiēs se
ab illo intuitu dephēderit sepatā. fornicā
tionē iudicās. vlt̄ mōitaneū a christi cō
tēplatiōe discessū. a q̄cū deuiauerit pau
lulū nō obtinēt. rursus ad eū cordis ocu
los retorquentes. velut rectissima linea
mētē acieruocem. Totū nāq̄ in aīe cō
sistit recessu. Vñ expulso diabolo. ac ne
q̄q̄ in ea iā regnātibz vicijz. psequenter
regnū dei fūdat ī nob. dicēte euāgelista
Regnū dei nō veniet cū obfūatiōe. neq̄
dicēt. ecce h. aut ecce illic ē. Amē amē di
co vob. qz regnū dei ītra vos ē. Inē nos
ho nihil aliud eē p̄t qm scia aut ignora
tio xitaz. et vlt̄ vicioz amicitia vlt̄ xitū.
p̄ q̄ aut diabolo aut christo regnū pam?
in corde. Cuius etiā regni q̄litate descri
bit apls d. Nō enī regnū dei ē esca et po
tus. s̄ iusticia et pax et gaudiū in sp̄sctō.
Itaqz si rgnū dei inē nos ē. et ipm regnū
dei iusticia et pax et gaudiū est. ḡ q̄ ī illi cō
morat sine dubio ī regno dei ē. Et ecōtra
rio illi q̄ ī iniusticia et discordia et tristitia
mortē operāte x̄sant. in r̄gno diaboli. et
in inferno ac morte sūt p̄stituti. H̄is. n. in
dicijz vlt̄ dei vlt̄ diaboli regnū discernit
vlt̄ scōz. Et reuera si mēte atqz aīo cōsi
derem? statū illū in q̄ degūt celestes sup.
neqz x̄tutes q̄ x̄e ī regno dei sūt. qd aliō
esse credendus ē qm perpetua in ḡqz leti
cia: Quid enī tā p̄pziū x̄e b̄titudini tan
qz p̄t eē pueniēs. q̄ trā q̄litas in ḡ et gau
diū sempitnū. Et vt h̄ ipm qd dicimus
ita eē nō mea piec̄ta. s̄ ipi? dñi auctori
tate certū? īstruam. audi eū q̄litate et statū
mūdi illi? aptissime describēt. Ecce in
q̄t ego creo celos nouos. et trā nouā. et n̄
erit in mēoria p̄ora neqz ascēdēt sup cor. s̄
gaudebit et exultabit vsqz in sempitnū
in his q̄ ego creo. Et rurū: Gaudiū et le
ticia inueniet in ea. gr̄atū actio et vox lau
dis. et erit mēb ex mēle. et sabbatū ex sabba
to. Et iterū: Gaudiū et leticia obtinebūt
fugiet dolor et gemit. Et si adhuc clari
de illa p̄satiōe et ciuitate scōz vulq̄ ag.

noscere attēdite q̄ ad ipam hierusalē vo
ce dñi dirigātur. Et ponā inq̄t visitatio
nētūā pacē et p̄positos tuos iusticiā. Nō
audiet vlt̄ iniq̄tas in trā tua. vastitas et
p̄ritio ī terminis tuis. et occupabit sal
muros tuos et p̄ortas tuas laudatio. Nō
erit t̄ apli? sol ad lucēdū p̄ diē. n̄ splēdor
lūc illūinabit te. s̄ erit tibi dñs ī lucē sem
piternā. et de? tu? in gloriā tuā. Nō occi
det vltra sol tu? et lūa tua nō minuet. s̄
erit t̄ dñs in lucē sempiternā. et cōplebū
tur dies lucē? tui. Et idcirco. b̄tūs aplus
nō ḡnaliē neqz simpliciē oē gaudium re
gnū dei esse p̄nūciat. s̄ signāter ac spe
cialiē illud solū qd in sp̄sctō est. Ponit
enī aliud q̄z vituperabile gaudiū. d̄ q̄ dē
Mūdas iste gaudebit. et v. vob q̄ rideat
qz plozabit. Regnū sane celoz tripliciē
accipiēdū est. aut q̄ regnaturi sunt celi.
id ē sc̄ti malis s̄bditis. fm̄ illud. Esto tu
sup qnqz ciuitates. et tu super decem. Il
lud q̄z qd d̄ ad discipulos. sedebit sup
sedes x̄i. iudicātes x̄i. t̄b̄ israel. l̄ certe q̄
sc̄ti ī cel̄ sint cū dño r̄gnaturi. aut certe q̄
ipi celi incipiāt a christo regnari. cu3 sc̄z
oibz ei s̄biciē cepit esse oīa in oīibz de?.

De anime perpetuitate. xliij.

Quamobrem in h̄ corpore p̄stitutus
iā nouerit vnusq̄sqz illi? se r̄gio
ni vlt̄ m̄sterio deputādū. cuius
in hac vita semetipm p̄cipē cultozēqz p̄
bu erit. illiusqz se etiā in illo perenni seclō
p̄sortē fut̄m esse nō ābigat. cui nūc mini
strū se sociūqz maluerit exhibere. fm̄ sen
tentiā dñi ita dicēt. Si q̄s m̄ ministrat
me sequat. et vbi sū ego. illic et m̄ster me
us erit. Nā quēadmodū diaboli regnū
per p̄nūciā suscipit vicioz. ita regnū
dei per exercitationē x̄tutū. puritate cor
dis ac spiritali sc̄ia possidet. Vbi aut̄ re
gnū dei ēibi. p̄culdubio et vita cōmorat
eterna. et vbi regnū diaboli est. ibi mors
atqz infernus esse cognoscit. in q̄ q̄ fue
rit. nec laudare dñm p̄t fm̄ apl̄x̄e sniaz
dicētis. Nō mortui laudabunt te. neqz
oēs q̄ descēdunt in infernū. sine dubio pec
cati. s̄ nos q̄ viuim? nō vicijz sc̄z nec mū

Royli de monachi destinatiōe.

do huic s̄ deo. b̄ndicim⁹ dñm ex. h̄nūc et
vlsq; in seculū. Nō enī est in morte q̄ me
morē dei i inferno autpcti q̄s cōfitebitur
dño. i. nēo. Null⁹ enī etiā si milies semet
ipm vlt christiānū esse pfiteat⁹ vlt mona/
chum. cū peccat pfiteat⁹ dño. Nullus ad/
mittēs ea q̄ domin⁹ execrat⁹ reminiscit⁹
ei⁹. nec finī se pfiteat⁹ illius cui⁹ p̄cepta
p̄tūacitē tēritate p̄tēnit. In q̄ morte il/
lū viduā q̄ ē in delicijs b̄tis apls eē pro/
nūciat. vidua inq̄s q̄ in delicijs ē viuēs
mortua ē. Sūt ḡ multi q̄ viuētes in hoc
corpe mortui sūt. 7 in inferno iacētes deū
laudare nō possūt. Et ecōtrario sūt q̄ cū
mortui sint corpe. deū spū b̄ndicūt atq;
collaudāt. fm̄ illud. B̄ndicite spirit⁹ et
aīc̄ inuictor dñm. et oīs spūs laudet dñm.
Et in Apocalipsi aīc̄ occisor nō solum
laudare deū. s̄ etiā interpellare dicūtur.
In euāḡ quoq; euident⁹ dñs ad saduce/
os. nō legistis inq̄t qd̄ dictū est a deo di/
cētē vob. Ego sū de⁹ abrahā. et de⁹ ysa/
ac. 7 de⁹ iacob. nō est de⁹ mortuor s̄ vi/
uētū. Dēs enī ei viuūt. De q̄b 7 aplūs
p̄drop̄ qd̄ inq̄t nō pfundit de⁹ vocari
de⁹ cor. pauit. n. illis ciuitatē. Nā q; nec
ocio s̄ sint post se pationē hui⁹ corpi aīc̄
neq; nihil sentiāt. etiā euāgelij parabola
q̄ de illo paup̄e la caro 7 diuite purpura
to p̄fert ostēdit. q̄ vnus b̄ssimā sedem
id ē sinus abrahe req̄ez. p̄meret. alius in
tolerabili ardoze eterni ignis exurit. Si
āt illud 7 qd̄ dē ad latronez. Hodie eris
mecū in paradiso. voluerim⁹ intēdere. qd̄
aliud manifeste designat. q̄s p̄durare in
aīab nō solū p̄sinos intellect⁹. s̄ etiā vi/
cissitudie eas p̄grua p̄meritoz actū q̄
suoz p̄frui q̄litate. Hodie enim illi neq; q̄
de⁹ p̄misisset si ei⁹ aīam nosset post sepa/
tionē carnis. vlt p̄uandā sensu. vlt in ni/
hilū resoluēdā. Nō enī caro ei⁹ in pari/
so s̄ aīa erat ingressura cū christo. Cū ē
da sane imo toto horrore est testanda
p̄uissimā hereticoz illa distinctio. q̄ dū
nō credūt christū potuisse eodē die q̄ in
ferna descendit. etiā in paradiso reperiri
ita distinguūt. amē dico tibi hodie et int⁹

posita distinctione inferunt. mecū eris in
paradiso. vt scilicet hec promissio nō sta/
tim post transitum vite eius impleta. s̄
post resurrectionis aduentum sit implē/
da. non intelligentes illud quod ante re/
surrectionis sue diem protulit ad inde/
os qui eum vt semetip̄os credebant an/
gustijs hūanis et carnali infirmitate cō/
cludi. Nemo ascendit in celum nisi qui
descendit de celo. filius hominis qui ē in
celo. Quibus manifeste probatur aīas
defunctorum nō solū suis sensibus nō
p̄uiri. sed ne illis quidem affectibus. i.
spe atq; tristitia. gaudio ac metu carere.
et ex eis que sibi i illo generali examine re/
seruantur quiddāz eas iam incipere p̄/
gustare. nec fm̄ opinionem quorundam
infidelium in nihilū eas resolui post hu/
ius cōmorationis excessuz. sed viuacius
subsistere deiq; laudibz intentius inhe/
rere. Et reuera vt sequestratis paulisper
testimonijs scripturarum de ipsius ani/
me natura fm̄ mediocritatez sensus no/
stri paucis aliqua disputem. Nōne vlt
tra omnis ineptie non dicam fatuitatem
sed insaniam est vel leniter suspicari illā
preciosiorē hominis porcionē. in qua
etiā imago dei fm̄ beatum apostolum
ac similitudo consistit. deposita bac qua
reconditur in p̄senti sarcina corpora/
li in sensibilem fieri que omnem rationē
in se continens etiā mutam atq; in/
sensibilem materiam carnis participati/
one sui facit esse sensibilez. cum vtiq; cō/
sequens sit. et hoc rationis ipsius ordo
contineat. vt exuta mēs ista carnali qua
nunc hebetatur pinguedine. intellectua/
les virtutes suas in melius reparet. 7 pu/
riorēs eas ac subtiliores recipiat potius
q̄s amittat. Intantum autem hoc quod
dicimus beatus apostolus verū esse co/
gnoscit. vt etiā optet ab hac carne dis/
cedere. vt separatione eius enixius va/
leat domino copulari dicēs. desideruz
habeo dissolui. 7 cū christo eē mltomagis
qm̄ dū sum⁹ in corpe pegrām a dño. et
idcirco audem⁹ 7 bonā volūtatē habem⁹

Collatio prima Abbatis

magi pegrinaria corpe et pñtes eē ad dñz
 pñt qd etiā pñtēdīm? siue absentes siue
 pñtes placere illi cōmorationē scz aīe q
 in hac carne ē. sepationē atqz discessum
 pñtiā eē ad christū tota credulitate cōsi-
 des. Et euidēti itēz sup hīpo viuacissi-
 mo aīarū statu idē apls. Sz accessisti in-
 q̄t ad syon mōtē et ciuitatē dei viuēqz hie
 iusalē celestē. et ad mltorū miliū āgelorū
 frequētiā et ecclīaz pñtūorū. q̄ pscripti
 sūt i cēl. et spūs iustorū pfectorū. De q̄b
 spiritibz i alio loco. Deinde pñs in q̄t car-
 nis nre habuim? eruditores et reuerēda-
 mur. nō mltomag subiciem pñi spūs et
 viuem? **De cōtēplādo deo. c. xv.**

Quāntēplatio xō dei mltisarie cō-
 cipit. Rā dē nō sola incōphē-
 sibilillius sūz sūz āmiratiōe co-
 gnoscit. qd tñ adhuc i spe. pmissiōis ab-
 scōditū ē. sē etiā creatarū suarū magnitu-
 dine vlcqz sūz sūz āmiratiōe vlcqz ā-
 ne dispēsatiōis auxilio puidet. qñ scz q̄
 cū sanctis suis p singulas gñatiōes egerit
 mēte purissima plustram? cū potētiā ipi-
 us q̄ vniūsa gubnat moderatur ac regit
 cū immēsitatē scēge? et oculū quē secretū
 cordiū latere nō possūt tremēti corde mi-
 ram. cū harenā maris vndarū nūez dimē-
 sū ei pgnitūqz pauidi cogitam? cū plu-
 uiax guttas cū seculorū horas ac dies cū
 pñtita fura ve vniūsa obstupecim? sci-
 entie ei? assistere. cū ineffabile clemētiā ei?
 pñsideram? q̄ inuēra flagicia q̄ singulis
 momēti sibi pñt cōmittunt aspectu inde-
 fessa lōganimitate sustētāt. cū intuemur
 vocatiōez q̄ nos null pñcedētibz meriti ḡ-
 tia sūz mīfatiōis aīcinit. cū deniqz occa-
 siones salutis tribuit adoptādis. cū qdā
 āmiratiōis intuem? excessu. q̄ ita nos na-
 sci pñcepit. vt ab ipis cūabul grā nob le-
 gisqz sūz noticiā ifūderet. q̄ ipe adūsari-
 um vīcēs in nob. p solo bōe volūtaqz as-
 sēlu grā bñm die ac ppetuis nos pñiis
 mūerat. cū postremo dispēsatiōis sūz ē car-
 natiōis. p nra salute suscepit. ac mirabi-
 lia misteriorū suorū i cūcūgētibz dilatauit.
 Sūt at aliē qz huiusmodi pñtēplatiōes
 innūere. q̄ p q̄litate vite ac puritate cor-

dis nris sensibz oriunt? q̄b dē vlcqz videt
 mūdīs obtutibz vlcqz tenet. Quas pfecto
 null? ppetuo retētabit in q̄ adhuc aliqd
 carnaliū viuūt affectuū. qz nō poterit ait
 dñs videre faciē meā. nō enī videbit me
 hō et vīnet scz mundo huic affectibusqz
 tēnēt dēdit? **Interrogatio dē cogi-
 tationum mobilitatē. cap. xvi.**

Germanus. Quid ē qd eti-
 am noletibz imo xō etiā nescien-
 tibz nob ita supflue cogitatio-
 nes sūlilit ac latēter irrepūt. vt nō solum
 eas expellere verū etiā itelligere ac depre-
 hēdere difficultatē immodice sit? Pñt ḡ
 mēs aliqñ ab ista vacua repiri. et nunqz
 huiusmodi illusionibz incurfari.

**Rñsio qd possit mēs sup cogita-
 tionū statu qd veni possit. xvij.**

Myses. Mentē qd dē nō inter-
 pellari cogitatiōibz i possibile ē
 suscipe xō eas siue respuere oī
 studēti possibile ē. Quēadmodū igit or-
 tus earū nō oīmodis pēdet a nob. ita re-
 pbatio vlcqz electio pñsistit in nob. Nec tñ
 ex eo qd dixim? i possibile ē mēte cogitati-
 onibz nādiri totū vlcqz i cursui vlcqz illi spiri-
 tibz tribuēdū ē qd eas nob nitūt ingerere
 alioqñ nec libez in hoīe maneret arbitri-
 um. nec i nob staret nre correctiōis indu-
 stria. Sz ē in q̄ nīm magna ex pte vt co-
 gitatiōnū q̄litas emēdet. et vlcqz sancte ac
 spiritales oriāt i nob. vlcqz terrene carna-
 lesqz decrescāt. Jō nāqz frequēs lectio
 et iugl adhibet meditatio scriptarū vt exi-
 de nob spiritualis mēorie pñbeat occasio.
 Idcirco decātatio crebra psalmoz vt
 assidua nob exinde sūbministrat cōpun-
 ctio. Idcirco vigiliarū ac ieiuniorū oīo
 nūqz sedulitas adhibetur. vt extenuata
 mēs nō trena sape sū celestia possit ac sū-
 limia cōtēplari. Quibz rursū negligē-
 tia irrepēte cessantibz. nec ē est vt mēs vi-
 ciorū squalore pñtēta in carnalē pñtē cor-
 ruat atqz declinet.

Cōpatio aq̄rie mole et aīe. xvij.

Quod exercitiū cordis nō incō-
 grue molarū similitudini cōpat.
 q̄s meat? aq̄rū pñeps i ppetuo

Compositio
 ex psalmodia

Moysi de monachi destinatiōe.

tate puoluit. Quen nllaten? qdē cessa
re possūt ab ope disposito aqru impul
sibz circūacte in ei? xō q pēst sūū est pō
testate vtz nā tritū malit an ordeū lo
liū ve cōminui. Illud nanqz est. pculdu
bio cōmolēdū. qd ingestū a billo fuerit.
cui opis illi? cura cōmissa ē. Ita igit eti
am mēs p vite pntis incursus vndiqz i
gruētibz tēptationū torrētibz q spiritali
bz inflati neqz ijs. indefinēter eā circūflu
unt. Itqz circūstrepūt vacua qdē cogi
tationū estibz esse nō pōterit. quales xō
vel admittere vel pare sibi debeat. studiū
ac diligētie sug. pvidebit industria. Si
enī vt dixim? ad sanctarū scripturarū
meditationē iugiter recurram? ac mēo
riā nram ad recordationē spūaliū reruz
et desiderii pfectiōis. spemqz future bea
titudinis erigam? nccē est vt orze cogi
tatiōes exinde spirituales in his q medi
tati sum? mētē faciāt imozari. Sin. xō
desidia seu negligētia superati. vicijs et
ocioz cōfabulatiōibz occupem. seu curi
mūdānis z supfluis sollicitudinibz impli
cemur. psequēter exinde velut qdā cica
niox species generata. opationē qz nro
cordi noxiā pteat. et fm līniam dñi sal
uatori vbi fuerit thesaur? opm seu intē
tiōis nre ibi z cor nrm nccō pmanebit.

De tribus cogitationū nostra rū principijs. Cap. xix.

*Cogitationes qn
nascuntur ex deo*

Illud sane p oibz nosse debem?
tria cogitationū nram esse pn
cipia. id est ex deo. ex diabolo. z
ex nob. Ex deo qdē sūt cū spū sancti illu
stratiōe nos visitare dignat. erigēs nos
ad sublimiorē pfectū. z in qbz vltimus
ac qsimus. vel desidiōse agētes supa
ti sum? saluberrīa cōpūctione castigat.
vl cū referat nob celestia sacramēta z p
positū nrm ad meliores act? volūtateqz
cōuertit. vt ibi cū rex assuer? castigat? a
dño. libros annales instigat in qzere. q
bus mardochei bñficia recordat? sūmi
cū gdu honoris exaltat ac ptnus crude
lissimā sup nece gētis indec sniam reuo
cat. Qel cū ppheta cōmēorat. audiā qd

loqē i me dñs de? Ali? qz z dixit. in qe
āgel? q loqbat i me. Al cū fili? dei vē
turū se vna cū pte. et māsionē apd nos
facturū esse pmittit. Et nō estis vos iqt
q loqmini. s spūs pñs vñ q loqē in vo
bis. et vas electiōis. an expimētū inqt?
querit? qui i me loqtur christ? Ex diabo
lo xō cogitationū nascit series. cū subit
tere nos tā vicioz oblectatiōe. qz etiam
occultē conat. infidijz subtilissima calli
ditate mala p tonis fraudulenter osten
tās. z trāfigurās se nob in angelū lud.
Ad sic enā gelista refert. Et cēna facta
cū diabol? iaz misisset in cor iude symo
nis scarioth vt traderet dñm. Et iteruz
post bucclaz inqt introiuit in illū satha
nas. Petr? qz ad ananiā. qre ait tēpta
uit sathanas cor tuū mentiri te spiritui
sancto. Et illd qd mltō añ pecclesiasten
pdictū legi? si spūs ptatē bñqz ascēderit
sup te. locū tuū ne dimittas. Illd qz qd
diz ad deū ptra achab i qrtō regū libro
ex psona spūs imūdi. egrediar z ero spi
rit? mēdax i ore oīm pphetarū ei? Ex no
bis aut oriūtur cū naturalit ea q gerimus
vl gessim? vel audiūim? recordam. De
qbz btīs dauid. Cogitavi iqt dies an
tiqz z ānos gternos in mētē habui. z me
ditat? suz nocte cū corde meo. et exercita
bar z scopebā spm meū. Et iterū. Dñs
scit cogitatiōes hoīm qm vane sunt. et
cogitatiōes iustoz iudicia. In euange
lio qz dñs ad phariseos qd cogitat ma
la in cordibz vestris.

*qz
ex diabolo*

*qz
ex nobis*

De discernēdis cogitatiōibus ad similitudinē pbabilis tra pezite. Cap. xx.

Hancigit optet tripitā rationē
nos iugiter obfuare. z vniuer
sas cogitatiōes q emergunt in
corde nro sagaci discretōe discutere ori
gines earū z cās auctoresqz pmit? in da
gātes. vti qles nos eis ptere debeat? ex
illoz merito q eas suggerunt plderare
possim? vt efficiamur fm pceptū dñi. p
babiles trapezite. Quoz lumina pitia
est ac disciplina. pbare qd nam sit aurū

Collatio prima Abbatis

purissimū. et vt vulgo dīobricū. qđ vt
sit min⁹ purgatōe ignis excoctum. ereo
qđ viliq; denario. si p̄ciosū nūmisma s̄b
colore seu indumēto auri fulgēi imitef.
prudētissima discretiōe nō falli. et nō so
lū nūmismata tyrānoꝝ vultū expmētia
sapiēter agnoscere. s̄ etiā illa q̄ sunt veri
qđ dē regi imaginē s̄ nō legitime figurata.
pitia sagaciorē discernere. deinde ne qđ
ill' a legitimo pōdere diminitū sit celsura
tūtine diligēter inq̄rere. Que oīa nos
qđ debere spiritalit' obſuare s̄b figura et
exēplo noīs hui⁹ euāgelic' s̄mo s̄ exem
plo. pposito docet. p̄mū ut qđ cordib⁹ no
stris t̄reperit. vel si qđ nob' dogma fue
rit t̄romissū. vtrū nā sit diuino illo z ce
lesti spūss̄ acti igne purgatū. an ad iudai
cā sup̄stitōz ptinēs. seu de seculari p̄bie
tumore descēdēs vt sit ad integrū sp̄iri
talis ignis examiatiōe decoctū. s̄ in sup
ficie t̄m p̄ferat pietatem diligētissime p̄
scrutem. Qđ ita poterim⁹ implere si illud
ap̄licū fecerim⁹. Nolite oī spūi credere.
s̄ p̄bate spūs si ex deo sint. Quo gñe cre
dedi sūt illi qđ decepti. q̄ post p̄fessiones
monachi nitore s̄mōis. et q̄busdā sunt
p̄hoꝝ dogmatib⁹ incitati. q̄ p̄ma fronte
p̄ijs q̄busdā sensib⁹ ac religioni p̄sonis
audietes velut auri fulgore fallētia qđ
semel sup̄ficie illexerāt. velut nūmisma
tib⁹ eris falsisq; deceptos. p̄petuo nu
dos ac miseros reddiderūt. vel ad seculi
eos strepitū reuocātes. v̄l ad hereticos
errores ac p̄sūptiōes tumidas p̄trahētes
Qđ etiā achān i libro iesu naue legim⁹
fuisse p̄pessū. qđ castri allophiloz regu
lā aureā p̄cupiscēs. atq; furat⁹. anathe
mate illoꝝ p̄cuti atq; cēna morte mēn
it ac maledictōe dānari. Sedo sollicite
nos explorare cōueniet ne auro purissi
mo scripturarū. praua interpretatio coap
tata. metalli p̄ciositate nos fallat. In q̄
etiā dño saluatori callidissim⁹ diabolus
velut hōi simplici tēpauit i ponere. du z
ea q̄ generalit' sunt sup̄ oīm iustoz p̄so
nis exposita malinola interpretatiōe cor
rūpēs specialit' hui⁹ q̄ angeloz custodia

nō egebat conat' aptare dicēs. q̄ angel
suis mā. de te. vt custo. te i oib⁹ v̄ijs tuis
in mā. porta. te ne vnq; offen. ad la. pedē
tuū. Preciosa sc̄z eloq̄a scripturarū cal
lida assūptiōe p̄tēs. z ad p̄riū noxiūq;
sensum detorqnēs. vt imaginē tyrānici
vult⁹ sub colore nob' auri fallentis i por
tet. siue cū paracaraximis nos conat' il
ludere quoddā sc̄z pietatē op⁹ amonēs
affectandū. qđ nō de legitima senioꝝ p̄ce
dēs moneta. s̄b p̄textu virtutū ducit ad
vicia. vel immoderatū icōpetētib⁹ ieiū
nijs seu vigilijs nimijs. v̄l oīonib⁹ ipoꝝ
tunis. v̄l incōgrua lectiōe decipiens ad
noxiū p̄trahit finē. v̄l cū intercessiōes ac
visitatiōes pias p̄suadet ip̄edere. q̄bus
nos ab sp̄iritualib⁹ monasterij claustris.
et secreto aīce q̄e excutiat. sollicitudines
etiā curasq; suscipe religiosarū ac desti
tutaz suggerit feminarū. vt huiusmōi
laq̄is monachū inextricabilr viciat. ac
p̄niciosaz sollicitudinū occupatiōe dis
tēdat. v̄l certe cū desiderare sanctū cleri
cat⁹ officiū s̄b p̄textu edificatiōis multo
rū et amore lucri sp̄iritualis instigat. p̄ qđ
nos ab hūilitate p̄positi hui⁹. ac distri
ctiōe diuellat. Que oīa cū sint n̄re salu
ti. p̄fessioniq; p̄ria. tū velamiē qđdam mi
sericordiē ac religiōis oblecta. facile ipe
ritos incautosq; decipiūt. Imitant' enī
nūmismata veri regis. quā vidētur ad
p̄sens plena pietatis. s̄ nō sunt a legi
timis monetarijs. id est probat⁹ z casto
licis patrib⁹ figurata. nec de cardinali
ac de publica collatiōis eoz. p̄deūt offi
cia. s̄ furti fraud' demonū fabricata. nō
sine detrimento ip̄i q̄busq; z ignorātib⁹
ingeruntur. Que q̄uis vtilia seu necia
videātur ad p̄sens. tū si soliditatib⁹ p̄
fessiois n̄re incipiāt post s̄ esse p̄ria. et to
tū quodāmodo corp⁹ n̄ri labefactare. p̄
positi. tanq̄s necessariū quidem. s̄ scāda
lizans membrū. et quod dextre manus
v̄l pedis agere videat' officiū. p̄jcia nob'
atq; abscondi salubre est. Sati⁹ enim
est absq; vnius p̄cepti membro. id est
operatione vel fructu. in ceteris sanum

Royſi de monachi deſtinatiõe.

firmumq; durare et tanq; debilem in
troire in regnum dei q; cum soliditate
mandati incidere in aliqd scandalum.
qd pernicioſa conſuetudine ſeparans
nos a diſtrictionis regula. atq; arrepti
propoſiti diſciplina inducat in tale diſ
pendium. qd nequaq; futura tetrimē
ta compenſans. omnes præteritos fruct⁹
totumq; operationis noſtrę corpus ge
henne faciat ignibus concremani. De ge
neribus iſtiusmodi illuſionū etiā in p
uerbijs eleganter exprimitur. Sunt vi
que vidēt recte eſſe viro. nouiſſima emz
earum venient in profundū inferni. Et
iterū: Malignus nocet cum ſcōmiſcu
erit iuſto. id eſt diabolus decipit cum ſit
eſt colore ſanctitatis obſect⁹. Vdit aut
ſonum tutele. i. diſcretionis vim. q̄ de
ſeniorum verbis ac monitione pcedit.

De illasiōe abbatis Johānis.
Cap. xxi.

In quo etiam abbatē nūq̃ Jo-
hannē qui lyco cōmoratur co-
gnouimus fuisse illū sum. Naz-
cum hausto corpore atq; defecto. perce-
ptionēz cibi biduano ieiunio distulisset
accedenti ei ad refectionem die postero
ueniens diabolus in figura ethiopis te-
tri pueri. atq; ad eius gēua prouolūt
indulge inquit mihi. q; ego tibi hunc la-
lorem indixi. Ita q; ille vir tātus ⁊ dis-
cretionis ratiōe perfectus sub colore cō-
tinentiē. incongruenter exerceat intel-
lit se ob hoc calliditate diaboli circūuen-
tum. taliq; distentum ieiunio. vt lassitu-
dinem nō necessariam. imo etiam spiri-
tui nociturā. fatigato corpori suppone-
ret. paracaraximo sez illulus nūmifina-
te. dum in illo veri regis imaginem ve-
neratur. parum discutit nō illud esse le-
gitime figuratum. Ultima vero obfua-
tio huius probabilis trapezite. quā de
inquisitione ponderis esse prediximus.
taliter a nobis implebitur. si quicquid
agendum cogitatio nostra suggerit. om-
ni scrupulo retractantes. atq; in nostri
pectoris trutina collocantes. equilibra-

tionē iustissima perpedamus. an plenū
sit honestate cōmuni. an timore dei sit g
ne. si integrum sensu. si humana offensa
tionē. aut aliqua nouitatis insolentie qz
presumptiōe non leue. si meriti eius pō
dus inanis cenodotie non imminuerit
vel arriserit gloria. Et sic ea protin⁹ ad
publica appendentes examina. id est ad
prophetarum et apostolorum actus. ac
testimonia conferentes. illorum qz exem
plis comparantes. et quodammodo con
traria ea lance pensantes. vel tan qz inte
gra atqz perfecta illisqz collibrantia su
scipiam⁹. vel tan qz imperfecta atqz dā
nosa. nec illorum ponderi consonantia
omni cautione vitemus.

**De quadripartita discretionis
ratione. Cap. xxiij.**

Erit ergo hoc quadripartito
quo diximus modo necessa-
ria nobis ista discretio. id ē:
vt primū materia nos au-
ri veri seu fucati fallentisq; non lateat.
secundo. vt has easdem cogitationes q̄
mentiuntur opera pietatis. tanq̄ adul-
terina nummismata ⁊ paracaraxima re-
probemus. vtpote quę fallam imaginē
regis non legitime signata contineant.
vt illa quę in auro preciosissimo scriptu-
rarum vicioso et h̄retico sensu. non ve-
ri regis sed tyrāni preferūt vultū. sili-
ter discernētes refutare possim. siue illa q̄z
pōd' ac p̄ciū erugo vanitatis arrodēs
exagio seniorū cōgruere nō sinit. vt nū-
mismata leuia atq; dānosa. minusq; p̄-
santia recusemus. ne in illud incidentes
qd obfureat tota virtute p̄cepto dñi com-
monemur. cūctis laboz nōstroꝝ stipen-
dij meritisq; defraudemur. Nolite the-
saurizare vobis thesauros in terra. vbi
erugo ⁊ tinea demolit'. ⁊ vbi fures effo-
diūt ⁊ furātur. Quicqd enī p̄tēplatiōe
hūanglīe fecerim'. in terra nos thesau-
rizare s̄m dñi snia ⁊ nouerim'. et p̄sequē-
ter illud velut humi recōdim'. atq; ī ter-
rā defossim'. vel diuers' demonij depo-
pulandū vel edaci cenodoxie erugie cō-

Collatio prima Moysi

sumendum: seu superbie tuncis deo-
randū. ut ad nullā recedentis utilitatē
lucrūve pficiat. Des igitur cordis nri res-
cessus iugiter pscrutandi sunt et ascēdēti-
um in eos vestigia indagatiōe sagacissi-
ma retractāda. ne qua forte intellectual
ibidē bestia. v. l. leo. vel draco ptrāsiens
pniciosa vestigia latenter pesserit. qd
accessus etiā ceteris in abdita pectoris
nostri p cogitationū negligentia pbeatur
Et ita per singulas horas atq; momēta
terrā cordis nri euāgelico aratro. hoc ē:
iugi dñicę crucis recordatiōe sulcātes.
vel noxianū ex nob ferarū cubilia. vel vi-
rulentorū spemium examinare lanbula
atq; extrudere poterimus.

De sermone doctoris fm audi-
entium meritū. Cap. xxiij.

Ahēc ob stupefactos nos intin-
ens senex. et ad verba narratio-
nis sue inexplēbili ardore suc-
censos. pro admiratiōe desiderij nostri
paulisp fmone suspēso. rursus addidit
Quoniā nos o filij ad disputatiōē tā
lōgā vestra sedulitas. puocauit. et ignis
qdā collationi nostre feruētiores sen-
sus. p vestro desiderio subministrat. ut
ex hoc etiā ipso manifeste ptempler in ve-
ritate vos perfectiōis sitire doctrinā. vo-
lo vob adhuc sup discretiōis eximietate
vel gratia q̄ inter cūctas virtutes arcē
ac primatum tenet. pauca disserere. ex-
cellentiamq; eius et utilitatem nō soluz
quonidianis exemplis. sed etia; antiq̄s
patrum consultationibus ac sententijs
approbare. Frequēter nanq; memini nō
nullis huiusmodi sermonem cū gemitu
lachrymisq; poscentibus. me quoq; ali-
quid eis doctrinę conferre cupientē nul-
latenus potuisse. et ita in me nō solū sen-
sus. verū etiam ipm eloquiū defecisse.
ut nō inuenirez quēadmodum eos. vel
cum leui cōsolatione dimitterem. Qui-
bus indicijs euidenter agnoscat. domi-
ni gratiam pro merito ac desiderio au-
dientū disputatibus aspirare fmone.
Quē quia breuissimuz illud qd supēst.

noctis spaciū nō occurrit explere. indul-
gētes illud poti⁹ q̄eti corporez cui ncce-
est totū p̄solui. si id qd modicū est fuerit
denegatū. plenū narratiōis ordinē inte-
gro futuri diei seu noctis examini refue-
mus. Decet nāq; discretiōis optimos
p̄sultores. in p̄ primū patefacere sue mō-
tis industriā. et utrū sint. vel queant ei⁹
capaces esse hoc iudicio ac patiētia com-
pbari. ut de illa q̄ moderatiōis genera-
trix est. hūte tractātes. neq; q̄ vicinū qd
ipi p̄trariū est nimietatē incurrāt vim ra-
tionis ac naturę eius. q̄ h̄bis excolunt:
effectū atq; opere violātes. In hoc ergo
nob discretiōis bonū de q̄ q̄tū dñs de-
derit adhuc idagare dispōnimus. p̄mi-
tus p̄sit. ut nos de ipi⁹ excellentia et mo-
deratiōe. q̄ p̄ma eidē h̄tus inesse cogno-
scitur differētes. disputatiōis q̄z v̄l tem-
poris modū non p̄mittat excedere. H̄is
itaq; b̄tūs moyses collatiōi n̄re dans si-
nē adhuc nos auidos. ac de suo ore pen-
dentes degustare somnū paulisper hor-
tatus est. his de ipi⁹ q̄bus infidebam⁹
p̄siath̄is amonens incūbere. ambuim⁹
pariter capiti nostro cervicalium vice
suppositisq; grossiorib; papyris in lon-
gos gracilesq; fasciculos coactis. sex q̄
pedali intervallo molliē nexa. nūc qdē
humilimū sedile ad scabelli vices. fratri-
bus in synaxi cōsedētib; prestāt. nūc
vero subiecta ceruicib; dormientū pre-
sent capiti nō nimie durū. s̄ tractabile
aptūq; fulcimentū. Ad quos monacho-
rū v̄sus h̄c idcirco. vel maxime oportūa
habentur et congrua. q̄ nō soluz sint ali-
quatenus mollia. paruq; et ope repa-
rentur et precio. v̄tpote passim papyro
emergente. p̄ nili fluminis ripas. quam
cuiq; volenti in v̄sum assumere nemo p̄-
hibeat defecare. sed etia; quod ad remo-
uendū ea. seu cūz necesse fuerit ad mo-
uendū habilis materia est. fungide le-
uisq; naturę. Atq; ita p̄cepto senis tā-
dem sumus ad degustationem somni
onerosa cōpositi q̄ete. tā digelle collati-
onis inflāmati gaudio. q̄ p̄promisse dis-

Capitula

Collatio II

putationis expectatio de suspensi.

Explicit Collatio pri^a Abbat^{is} Moysi de monachi destinatione vel fine. Incipiunt capitula secunde collationis eiusde^m senis.

Cap. primu.

Proemiuz abbas moysi de discretiois gra.

i **Q**uid discretio sola pferat monacho et disputatio super bababais Antonij.

ii **D**e errore saulis et achab. q per discretiois impitiā sunt decepti

iii **Q**ue de bono discretiois in scripturis sanctis referatur.

v **D**e morte heronis senis.

vi **D**e ruina duorum fratrum ob discretiois imperitiā.

vii **D**e alterius illusione qua per impetitiā discretiois incurrit.

viii **D**e lapsu et deceptioe monachi mesopotameni.

ix **I**nterrogatio de acqreda ha discretione.

x **R**esponsio queadmodu possideatur vera discretio.

xi **V**erba abbatis serapionis et de marcore patefactarii cogitatio nū et de periculo pprie pfidētie.

xii **C**onfessio verecūdig ob qua confunderem cogitationes nostras senioribus reuelare.

xiii **R**esponsio de confusione caleāda et periculo nō cōdolentis.

xiiii **D**e vocatioe samuelis.

xv **D**e vocatioe Pauli apostoli.

xvi **D**e appetenda discretione.

xvii **D**e imoderatū ieiunijs et vigilijs.

xviii **I**nterrogatio de pntētia v'refectionis mensura.

xix **D**e optio cibi quidiani modo.

xx **O**biectio de facilitate cōtinentie q duobus paximacijs sustinetur.

xxi **R**esponsio de virtute et mensura ex parte continentie.

xxii **Q**uina gūalis pntētie ac refectionis modus sit.

ctionis modus sit.

xxiii **Q**ueadmodum abundantie humoru genitaliu castigantur.

xxiiii **D**e labore equalis refectionis. et de fratri beniamin edacitate.

xxv **I**nterrogatio quō vna semper eademq mensura seruetur.

xxvi **R**esponsio de nō excedendo refectionis modo.

Explicit capitula. Incipit secunda collatio Abbatis Moysi de discretione. Cap. i.

Egusta

to itaq matutino sopore cu ortu lucidatē nob clariſſe gaudētes. repmislā narrationē repositere cepissem. btūs moyses ita exoritur. E.

Cū videā vos tam desiderij ardore flāmatos. vt ne ipm quidē paruissimū qui etis momētū quod spiritali collatiōi strahens refectioni carnis maluerat deputare. ad requiem credam vestri corporis profecisse. mihi qz hunc vestrum cōsideranti feruorem sollicitudo maior inuebitur. Necesse est enī etiā me in p̄soluendo debito. tanto maiorem deuotionis curam gerere. quanto vos attentius video illud expetere. fm illam sententiā. si sederis cenare ad mensam potentis. sapiēter intellige q apponūtur tibi. et imitate manum tuam sciēs. quia talia te oportet preparare. Quamobrem d bono discretionis eiusq virtute dicturi. in quā sermo nocturne collationis ingressus finem nostre disputationi dedit. cupio vobis eius excellentiā patrū primo consignare sententijs. vt cum patuerit. quid de illa senserint. vel pronunciauerint maiores nostri. tum prolatis tā antiquis multorum q recentibus ruinis et casibus qui pro eo q minus eam fuerāt assecuti p̄nicioso deieci sūt lapsu in qm possum? vtilitates ei? et cōmoda refectionem? quibz discussis queadmoduz

Collatio secūda Abbatis

excolere eam atq; expetere debeamus. cōsiderātes meriti eius. 7 gratie pōdus efficacius instruamur. Est enī nō mediocris qdā xpi. nec q̄ hūana passim valeat industria cōprehēdi nisi diuino fuerit munere gratiaq; collata. Siq; deus inter nobilissima spūssancti dona: hāc q̄ ita legimus ab aplo numerari. Alij datur p spm hmo sapiē. Alij hmo scie hmeundē spiritū. Alij fides in eodem spiritu. Alij gratia sanitatuz in vno spiritu. Et post pauca. Alij discretio spiritunz. Deinde completo omī catalogo spiritulū charisuatū infert: Omīa autē opatur vnus atq; idē spiritus. diuidēs singulis put vult. Vidēs ergo nō terrenū. nec parū esse discretiōis munus: s; diuine gratie largitatē. quā nisi monachus omī intētiōe fuerit assēcutus. 7 ascēdentiū in se se spiritū discretiōē certarōne possederit. necesse est eū velut in nocte ceca ceterisq; tenebris oberrantē. nō solū in pncipiosis foueis p̄ruptisq; concidere. s; etiā in planis ac directis itinerib; frequēter offendere.

Quod discretio sola cōferat monacho. 7 disputatio sup hoc abbas Antonii. Cap. ii.

Memini igitur quondam in ānis adhuc puericie cōstitutus in partibus thebaidos vbi beatus Antonius morabatur: seniores ad eum p̄fectionis inquirende et collationis huius grā cōuenisse. Cūq; a vesp̄tinis horis vsq; ad lucem fuisset p̄tracta collatiō. q̄stionē hāc maximuz noctis spaciū p̄sumpsit. Nā diutissime q̄rebat q̄ nā virtus vel obfuantia monachū possita diaboli laq̄is ac deceptiōnib; custodire sp̄ illesū. v; certe recto tramite firmoq; gressu ad p̄fectiōis culminē pducere. Cūq; p̄ captu mensū suę vnusq; s; suā suā p̄ferret in mediū. et alij quidē hoc in ieiunioz. vigiliariūq; studio collocarēt. q; his videlicet extenuata mens. ac puritatē cordis 7 corporis asse-

cuta. deo facilius vniret. Alij in nuditate 7 cōtēptu vniuersarū rerū. q̄b; mēs si penit? exueret. tāq; null' deiceps retinētib; laq̄is ad deū expeditior pueret. Alij anachoresin necessariā. i. remotionem 7 heremi secreta censerēt: in qua cōmanēs q̄s. familiarius interpellare deum: eiq; possit peculiari? inherere. Nonnulliq; in primis sectanda charitatis. i. hūanitatē officia definirēt. q̄ pio erga fratres et peregrinos studio susceptionis impendit. q; his dūtaxat officijs: regna celozū daturū se dñs in euāgelio. velut specialius repromittat dicēs: Venite benedicti patris mei. possidete paratū vob; regnū. a cōstitutiōe mūdi. Esurini enī 7 destituti mibi manducare. Sitiui 7 dedistis mibi bibere &c. Cūq; in hūc modū diuersis x̄tutib; aditū certiorē ad deū parari posse decernerēt. essetq; noctis maximum tempus hac inquisitione cōsumptū. intulit demuz beatus Antonius: Omīa quidem hec q̄ dixistis necessaria sūt 7 vtilia sitiētib; deū. atq; ad deū cupiētib; puenire. s; his pncipalem tribuere gratiā neq; nos innumeri multoz casus 7 exp̄imenta pmittunt. Nā quosdam sepe nūero acerrime ieiunij seu vigilijs incubātes. ac mirifice in solitudine secedentes. priuationē q̄z omnium facultatū ita sectantes. vt ex ip̄is ne vni? q̄dem diei victū sibi met. vnūq; denariū superesse paterent. Humanitatē etiā studia tota deuotione cōplētes. ita vidimus repēte deceptos vt arreptum opus nō potuerint cōgruo exitu terminare. summūq; feruorē 7 cōuersationēz laudabilem detestabili fine clauserint. Nobis quid pncipaliter ducat ad deū manifeste poterimus agnoscere. si ruine ac deceptiōes illoz causa diligētī? a nobis fuerit indagata. Illis nanq; cū exherarēt predictarū opa x̄tutū. discretio sola deficiens vsq; ad finē ea durare nō sinit. Nec enī alia lapsus eoz causa deprehenditur. nisi qd minus a seniorib; instituti. nequa q̄ potuerunt rationem

Moyſi de diſcretione

diſcretiōis huius adipiſci. que p̄termi-
tēs vtrāq; nimietatē. viaregia quēquaz
docet ſemper incedere. et nec dextera vir-
tutū permittit extolli. id eſt feruoris exceſ-
ſu cōtinentie iuſte modum tranſcende-
re. nec oblectatum remiſſione deſlectere
ad vicia ſiniſtra cōcedit. hoc eſt ſub pre-
textu gubernādi corporis cōtrario ſpiri-
tū tepore lentefcere. Nec nāq; eſt diſcre-
tio que oculū et lucerna corporis in eū
gelio nūcupatur ſim illam ſnām ſalua-
toris. Lucerna corporis tui ſimplex fuerit totū
corpus tuū lucidum erit. ſi autē oculū tu-
us nequā fuerit. totū corpus tuum tene-
broſum erit. eo q; ipſas cogitationes ho-
minis vniuerſas actusq; diſcernēs. cun-
cta que gerenda ſunt peruideat atq; p-
luſtret. que ſi in homine neq; fuerit id eſt
nō vero iudicio et ſcīa cōmunita. ſeu q̄li-
bet errore ac preſumptiōe decepta. totū
corpus noſtrū faciet tenebroſum. hoc eſt
omnē aciem mentis actusq; noſtros red-
det obſcuros. cecitate ſc; viciozū et per-
turbationū tenebris inuolutos. Si enī
inquit lumen qd in te eſt tenebre ſunt. te-
nebre ipſe quante erunt. Nulli nāq; du-
biū eſt errante iudicio cordis et ignozati-
onis nocte poſſeſſo. cogitationes quoq;
et opera noſtra que ex diſcretiōis dībe-
ratione deſcendunt. maioribus peccato-
rum tenebris implicari.

**De errore ſaulis et achab quo
p diſcretionis imperitiā ſūt de-
cepti.** Cap. iij.

Ueniq; ille qui p̄mus ad regnā-
dum populo iſrael iudicio dei
p̄electus eſt. quia hūc diſcre-
tionis oculum neq; q̄s habuit. velut to-
to corpore tenebroſus effectus. etiam ip-
ſo regno tradito ſibi meruit ſpoliari. dū
lucerne huius tenebris atq; errore dece-
ptus. acceptabiliora deo ſacrificia ſua
quam erga p̄ceptum ſamuelis obe-
dientiam credidit iudicanda. que enī ex
illa magis parte offenſionē incurrere fe-
cit. ex qua repropiciandam ſibi diuinā

ſperauerat maiestatem. Huius inqua; diſcretionis ignoratio achab regē iſra-
el poſt illius ſublimiſſimi triūphi victo-
riam qui ei fuerat dei fauore conſeſſus.
credere perſuaſit meliorē eſſe miſericor-
diam ſuam quam executionem ſeucriſ-
ſimū p̄cepti. et quēadmodū ſibi vide-
bat crudelis ipey. Qua p̄ſideratione
mollitus dum mauult cruentam victo-
riam clementia tempore ob indiſcretaz
miſericordiam velut toto corpore reddit⁹ te-
nebroſus irreuocabili morte damnatur

**Que de bono diſcretionis in
ſcripturis ſactis referatur. iij.**

Hec eſt diſcretio que nō ſolum
lucerna corporis ſed etiam ſol
ab apoſtolo nūcupat. ſim illud
Sol nō occidat ſuper iracundiā veſtrā
Nec vite noſtre gubernatio dī. ſim illud
Quibus non eſt gubernatio cadunt vt
folia. Nec conſiliū rectiſſime nomina-
tur. ſine q̄nihil agere omnino ſcripture
auctoritate permittimur. ita vt ne ipſū
quidem ſpiritale vinum. id eſt gaudiū
quod letificat cor hominis ſine ipſius ſi-
namur moderatione percipere. ſim illud
Cum conſilio omnia fac. cū conſilio vi-
nū bibe. Et iterum. Sicut ciuitas mur-
diruta et nō circūdata. ſic eſt vir qui nō
cū conſilio aliquid agit. Cuius p̄uina-
tio q̄s pernicioſa ſit monacho. teſtioniū
huius exemplum ac figura declarat. di-
rute enim ac ſine muris cōparans ciuita-
ti. In hac ſapientia. in hac intellect⁹ ſen-
ſusq; conſiſtit. ſine quibus nec interior
noſtra edificari dom⁹ nec ſpirituales po-
terunt diuitie congregari. ſim illud. Cū
ſapientia edificatur domus. et cum intel-
lectu iterū erigitur. cū ſenſu implentur
cellaria omnib⁹ diuitiis p̄ciolis et bo-
nis. Nec inquā eſt ſolidus cibus qui ni-
ſi a perfectis tantū ac robuſtis aſſumi nō
poterit. ſim illud. Perfectoz autē eſt ſoli-
dus cibus corū qui p̄ conſuetudine ex-
ercitados hnt ſenſus ad diſcretionez bo-
ni ac mali. Que in tantūz vtilis nob ac
neceſſaria comprobatur. vt etia; verbo

Collatio secunda Abbatis

dei eiusque virtutibus coaptetur. fm illud **U**nus est enim dei sermo et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. et ptingens usque ad diuisionem anime ac spiritus. copagum quoque et medullarum. et discretor cogitationum et intentionum cordis. Quibus manifestissime declaratur nullam sine discretionis gratia perfecte posse vel perfici vel stare virtutem. Et ita tam beati antonii quam vniuersorum sententia diffinitum est discretionem esse quam fixo gradu intrepidum monachum perducit ad deum. predictasque virtutes ingit conseruet illesas. cum qua ad consummationis excelsa fastigia minore possit fatione conscendi. et sine qua multi etiam appensus laborantes perfectionis nequiverit culmen attingere. Omnium namque virtutum generatrix. custos. moderatrixque discretio est.

De morte heronis senis. C. v.

Et ut hanc eandem diffinitionem antiquitus a sancto antonio et ceteris patribus promulgatam recens quam sicut promissimus confirmet exemplum. recolite id quod nup gestum oculorum vestrorum vidistis obtutibus. senem videlicet heronem ante paucos admodum dies illusione diabolica a summis ad ima deiectum. quem quinquaginta annis in hac heremo commoratum. singulari distractione rigore continentie tenuisse cognoscimus. et solitudinis secreta ultra omnes huius commorantes miro seruire sectatum. Adicigitur quo pacto qua ratione post tantos labores ab insidiatore delusus. gravissimo corruens lapsu cunctos in hac heremo constitutos luctuoso dolore percussit. Ratione quod minus discretionis virtute possessa suis diffinitionibus regi quam pluribus vel collationibus fratrum atque institutis maiorum maluit obedire. Siquidem tanto rigore immutabile ieiunij continentiam semper exercuit. et solitudinis ceteros ita iugiter secreta sectatus est. ut ab eo participationem ineundi cum fraternitate coniunij. nec veneratio quidem dici posset

lis aliquando potuerit obtinere. In qua fratribus cunctis promissaria solennitate in ecclesia retentis. solus non potuit aggregari. ne quantum cumque perceptione leguminis parua suo videretur proposito relaxasse. Qua presumptione deceptus. angelum sathane velut angelum lucis cum summa veneratione suscipiens. eiusque preceptis prono obediens famulatu. semetipsum in puteum cuius profunditate oculorum non attigit intueus precipitem dedit. de angeli videlicet sui spem sione non dubitans. qui eum. pro merito virtutum ac laborum suorum nequaquam posse firmaverat vili iam discrimini subiacere. Cuius rei fidem ut experimento suscipitatis evidentissime comprobaret. super dicto se puteo nocte intempesta illusus iniecit. magnus scilicet virtutis sue meritum probaturus. cum inde exisset illusus. De quo ingenti fratrum labore cum pene iam exanguis fuisset extractus. vitam die tertia finiturus. quod his detestum est. ita in deceptionis sue obstinatione permansit. ut ei ne experimento quidem mortis sue potuerit persuaderi. quod fuisset demonum calliditate delusus. Quamobrem pro meritis laborum tantorum et annorum numerositate qua in heremo perduravit. hoc miseratione et humanitate summa. ab his qui eius compatiebatur exitio. vix a presbitero abbate. Pasuncio potuit obtineri. ut non inter bythanos reputatus. etiam memoria et oblatione pauperum iudicaretur indignus.

De ruina duorum fratrum ob discretionis imperitia. Cap. vi.

Quid dicam de illis duobus fratribus qui habitantes ultra illam heremum thebaydos. ubi quondam fuerat beatus antonius commoratus. minus cauta discretionem promittentes per extentam solitudinis vastitatem. nullam escam. penitus sumere decreverunt nisi quam per semetipsum dominus illis prestuisset. Cumque errantes eos per desertum et deficientes iam fame conspicerent

Moyſi de diſcretione

a longemagicis quidam que gens cum
etis pene nationibus feris immanior atq;
crudelior est: non enim eos ad effusionem san-
guinis ut nonnullas gentes desiderium
predesed sola ferocitas metis instigat.
eisq; contra naturam feritatis suę cum pa-
nibus occurrissent: vnus ex eis subueni-
te diſcretione velut a comino sibi porre-
ctos cum gaudio et gratiarum actione su-
ſcepit: reputas escam sibi diuinitus mini-
strari: nec sine deo factum ut ibi qui sem-
per hominum cruore gauderent: deficien-
tibus iam ac tabescentibus vite substan-
tiam largiretur: alius vero recusans ci-
bus velut ab homine sibi oblatum in edie
defectione consumptus est. Quorum li-
cet initia ex reprehensibili persuasione de-
ſcenderint: vnus tamen subueniente diſcre-
tione id quod temere incauteq; cocepe-
rat emendasse agnoscitur: alius autem in-
ſtulta presumptioe perdurans ac penitus
diſcretionis ignarus: morte quam domi-
nus auertere voluit sibi ipsi conscivit: ne
quaquam credens diuino instinctu factus
quod imitis populus prope feritatis oblitus
panes eis per gladium obtulisset.

De alterius illusione quam peri- peritiam diſcretios incurrit. cap. vii.

Quid etiam de illo commemorare
cuius nominis quia adhuc su-
perest nolumus facere mentio-
nem. Qui dum longo tempore demonem in a-
ge su suscepit claritate reuelationibus eius
innumeris sepe deceptus credidit inter-
nuncium esse iusticie. Nam exceptis his
etiam per omnes noctes in cella eius lu-
men absque ullius lucerne pretebat offi-
cio. Ad extremum iubetur ab ipso: ut deo fi-
lium suum qui cum eodem pariter comane-
bat: tenor offerret: ut hoc scilicet sacri-
ficio abrahe patriarche meritis in nullo
innueneretur inferior. Cuius intantum e-
credulitate seductus: ut hoc confectum par-
ricidium opere perfecisset: nisi eum videns
puer cultum extra consuetudinem ac uen-
do preparare: et vincula quibus eum velut
oblaturus ad imolandum conſtringere

disponerebat inquirere: presagio sceleris fu-
turi perterritus: e cella concitatus aufugisset.

De lapsu et deceptione mona- chi mesopotameni. cap. viii.

Longum est deceptionem illi quos
monachi mesopotameni per-
currere: qui in illa puincia ppa-
tis imitabilem exhibens continentiam:
quam per annos multos singulariter in
cella reclusus exegerat: ita e ad extremum
diabolis reuelationibus somniisq; de-
lusus: ut post tantos labores atq; virtu-
tes quibus omnes monachos ibi de re-
sidentes exceſſerat: ad iudaismum et concu-
siones carnis lapsu miserabili fuerit de-
uolutus: eo quod illi solita visione qua vo-
lens eum ad credulitate future deceptio-
nis illicere: verissima queq; multo tempo-
re diabolus velut veritatis nuncius reue-
larat: ostenderat: tamen christianum popu-
lum vna cum principibus religionis ac fi-
dei nostre apostolis seque atq; martiribus
tenebrosam ac tetricam omnique macie tabi-
dum atq; deformem et e contra iudeorum po-
pulum vna cum moyse patriarcha atq;
prophetis summa tripudiante leticia: et splen-
didissimo lumine choruscantes: ac pin-
de suadens si mallet meriti ac beatitudi-
nis illorum particeps fieri: circuncisionem
quoque suscipere festinaret. Equibus pfe-
cto tam lugubriter nemo fuisset illusus:
si ratione diſcretionis huius assequi la-
borasset. Quamobrem in quatis perniciosum
sit diſcretionis gratiam non habere: multo-
rum casus et experimenta declarant.

Interrogatio de acquirenda ve- ra diſcretione. cap. ix.

Sermanus. Et nouellis ex-
emplis et testimoniis antiquorum
satis abunde ppatuit diſcre-
tionem fontem quodammodo atq; radice
cunctarum esse virtutum. Quomodo ergo
acquiri debeat: cupimus nobis exponi: aut
quemadmodum verum vera et ex deo an falsa
et diabolica sit possit agnosci: ut secundum illam
euangelicam quam superiore tractatu inserui
isti parabolam quam iubemur fieri probabiles

dis

Collatio secunda Abbatis

trapezite. nūmismati impressā veri regis imaginem peridentes. reprehēdere valeamus q̄ n̄ desit in moneta legitima figuratū. atq; illud sicut vulgari vsus h̄to h̄sterna collatione dixisti tanq̄ paracaraximū reprobemus. illa instructi peritia quā satis copiose ⁊ integre p̄secut⁹ h̄bere spiritalem atq; euangelicū trapezitā debere signasti. Quid enī p̄derit h̄tutis eius et gratie merita cognouisse. si quēadmodum debeamus expetere eam vel acquirere nesciamus.

Respōsio quēadmodum possi deatur vera discretio. *La. r.*

Myses. Vera inquit discretio nō nisi vera humilitate acq̄ritur. Cuius humilitatis non ficte h̄cerit prima probatio si vniuersa nō solum quę agenda sunt sed etiā quę cogitantur seniorū referuētur examini vt nihil quis suo iudicio credens illorū per omnia diffinitionibus acquiescat. ⁊ quid bonū vel malum debeat iudicare eorum traditione cognoscat. Que institutio nō solum per verā discretionis viam iuuenē recto tramite docebit incedere. verū etiā cūctis fraudibus ⁊ insidijs inimici seruabit illesum. Nullaten⁹ enī decipi poterit quisq; nō suo iudicio sed maiorū viuit exemplo. nec valebit ignorationi eius callidus hostis illudere. qui vniuersas cogitationes in corde nascētes perniciose verecundia nescit obtegere. Beas maturo examine seniorū vt reprobat vel admittit. Illico namq; vt patefacta fuerit cogitatio maligna marcescit. ⁊ anteq; discretionis iudiciū p̄feratur. serpens deterru⁹ velut e tenebroso ac subterraneo specu virtute confessionis. p̄tractus ad lucem et traduct⁹ qđ ammodo ac de honestatis abscedit. Tādiu enī suggestiones eius noxie dñant in nobis qđ diu celantur in corde. Et vt virtutem sententie huius efficacius colligatis. referam vobis abbatis serapionis factū. quod ille iunioribus solebat instructionis gratia frequēter inferre.

Verba Abbatis serapionis et de marcoze patefactarū cogitationū. et de periculo pprie cōfidentie. *La. xi.*

Quam adhuc essem puerulus inquit et cūz abbate throne comanere. hec mihi fuerat inimi ci impugnatione consuetudo feralis ingesta. vt postq; refecisses hora nona cū senē vnū paximaciū quotidie in sinu meo latenter abscondere qđ sero illo ignorāte occulte edebā. Qđ furtū licet conuētia cogitationis et in oliti semel desiderij incōtinentia sine cessatione cōmittere. expleta tñ p̄cupiscentia fraudulenta ad memetipm̄ reuertēs su per admissio furti criminē grau⁹ cruciabar qđ sup̄ esu eius fueram iocundatus. Cūq; illud molestissimū opus velut ab exactorib; pharaonis indictū mihi vice laterum singulis diebus explere nō sine dolore cordis mei cōpellerer. nec tamen eruere me posse ab hac eorum seuissima tyrannide. ⁊ clādestinum furtum seni manifestare p̄funderer. contigit dei nutu de hoc me captiuitatis iugo volentis eripere. vt quidaz fratres cellam senis obtentu edificatio nis expeterent. Cūq; refectione trāsacta collatio spiritalis cepisset agitari. respondensq; senex propositis interrogati onibus eorum cū de castrimargie vicio et occultarū cogitationū dñatione disse reret. earumq; naturaz et atrocissimam vī quā haberent donec celaretur expone ret. compunctus ego collationis huius virtute et consciētie meę reatu perterrit⁹ velut qui crederem ob hoc ea fuisse prolata qđ seni fuerint secreta mei pectori patefacta. in occultos primū gemitus excitatus. deinde cordis mei compunctione crescente in apertos singult⁹ lachrymas qđ prorumpens. paximaciū qđ cōsuetudine viciosa clancule paraueram comedendum. de sinu furti mei conscio ac susceprore produxi. ipm̄q; in medium proferens. quemadmodum quotidie in uolans ipm̄ latenter ederem penitentiam.

Royssi de discretione

toram eo in terram submissus cum ve-
 nig postulatione confessus sum. et vber-
 tim profusis lachrymis absolutione di-
 rissime captiuitatis huius intercessioni
 bus eorum atq; orationibus implora-
 ui. Tunc senex. Confide ait o puer. ab-
 soluit te a captiuitate. etiam me tacente
 confessio tua. Victorem namq; aduer-
 sarium tuum hodie triumphasti. validi-
 us cum tua confessione elidens qm ipse
 fueras ab eo tua taciturnitate deictus.
 quem nequa q; vel tua vel alteri? respō-
 sione confutans. in tenunc vsq; permi-
 seras dominari. fm illaz salomonis sen-
 tentiam. quia non fit contradictio ab his
 qui faciunt malum cito. ideo repletū est
 cor filiorum hominū in ipsis vt faciant
 mala. Et idcirco iam te post hāc publi-
 cationem suam nequissimus spiritus iste
 nullatenus inquietabit vltius. nec in
 te latibulus sibi tetricum? hps deiceps
 usurpabit de tenebris tui cordis pssioe
 salutari. pfect? ad lucē. Nec dū senex hxc
 vba cōpleuerat. et ecce lāpas accēsa de
 meo sinu. pcedēs. tāto cellā repluit odo-
 re sulphureo vt vix in ea residere possemus. Refu-
 mēlq; senex ammonitionem. ecce inquit domi-
 nus tibi veritatem sermonum meorū ex-
 perimento probauit vt passionis incen-
 torem de corde tuo cōfessione salubri fu-
 gatū. oculorum fide perciperes. patefa-
 ctumq; hostem nequa q; locum in te vl-
 terius habiturum aperta eius expulsio-
 ne cognosceres. Ita q; fm sententiaz se-
 nis. ita est inquit in me confessionis hu-
 ius virtute dominatio diabolice illius
 tyrannidis extincta atq; imperpetuum
 consopita. vt nunq; mihi ne memoriaz
 quidem concupiscentie huius vltius
 tēptauerit inimicus ingerere. nec mēp-
 hxc aliquando pulsatum furtini illius
 desiderij instigatione persensieriz. Quē
 sensum in ecclesiaste quoq; pulcherrime
 legimus figuratum. si momorderit in-
 q; serpens nō in sibilo non est abundā.

tia incantatori. taciti serpentis morsus
 perniciosum esse designans. id est. si per
 confessionē siue pssum suggestio seu
 cogitatio diabolica incantatori cuiquā
 spiritali scilicet viro qui carminibus scri-
 pturarum mederi protinus vulnere et
 extrahere de corde viri consuevit noxia
 venena serpentis patefacta non fuerint
 succurrere periclitanti perituro ne non
 poterit. Hoc igitur modo ad scientiaz
 discretionis vere peruenire facillime po-
 terimus vt seniorum vestigia subsequē-
 tes neq; agere quicq; noui. neq; discer-
 nere nostro iudicio presumamus. s; quē
 admodum nos vel traditio illorum vel
 vite probitas informarit in omnib; gra-
 diamur. Qua institutione firmatus nō
 modo ad perfectam discretionis ratio-
 nem quisq; perueniet. verumetiam inu-
 nitus a cunctis insidijs inimici et tatis-
 simus permanebit. Nullo namq; alio
 vicio tam precipitem diabolus mona-
 chum pertrahit ac perducit ad mortem
 q; cum cum neglectis consilijs seniorū
 in suo iudicio persuaserit ac diffinitioe
 doctrina ve confidere. Etenim cum om-
 nes artes ac discipline humano igenio
 repertę. et quę nihil amplius q; vite hu-
 ius temporarie cōmodis profunt. lz ma-
 nu palpari queant. et oculis peruideri.
 recte tamen a quoq; sine instituentis do-
 ctrina nequeant comprehendi. q; inep-
 tum est credere hanc solam nō egere do-
 ctore quę et inuisibilis et occulta est. et q;
 non solum oculis sed ne animo quidez
 nisi corde purissimo perspicari poterit. cu-
 ius error non temporale damnum nec qd
 facile reparatur. sed anime perditionem
 parit mortemq; perpetuam. Habet enī
 nō aduersus visibiles sed inuisibiles at-
 q; immites hostes diurnuz nocturnūq;
 conflictum. nec contra vnum seu duos
 sed cōtra innumerabiles catervas spi-
 ritale certamē. cuius casus tanto perni-
 ciosior cunctis quanto et infestior inimi-
 cus. et congressus occultior. Et idē sem-

no //

Collatio secunda Abbatis

per seniorum summa diligentia sunt sectanda vestigia atque ad eos cuncta que in nostris cordibus oriuntur sublato confusione velamine deferenda.

Confessio verecundie ob quam confunderemur cogitationes nostras senioribus revelare.

Cap. xij.

Mermanus. Occasionem nobis perniciose verecundie qua cogitationes malas studemus obtegere ac salutaribus eas patefacere confessio ne vereamur. illa precipue creat causa qua novimus quendam in syrie partibus ut credebatur precipuum seniorum cuidam fratri cogitationes suas simplici confessione proderent. postmodum qua dam indignatione commotum eisdem graviter exprobrasse. Unde fit ut dum eas in nobis premimus ac senioribus erubescimus publicare curationum remedia consequi nequeamus.

Responsio de confusione calcanda et periculo non condolens.

Cap. xij.

Myses. Sicut non sunt omnes iuvenes pari modo vel ferventes spiritu vel disciplinis ac moribus optimis instituti ita ne senes quidem cuncti uno modo vel perfecti possunt vel probatissimi reperiri. Dicitur enim senum non sunt canicie capitis sed industria iuventutis ac preteritorum laborum stipendiis merende. Que enim non congregasti inquit in iuventute quomodo in senectute tua. Senectus enim venerabilis est non diuturna neque numero annorum computata. Cui enim sunt sensus hominis et senectus non orabilis vita immaculata. Et ideo non omnium seniorum quorum capita canicies tegit quosque vitelongenitas sola commendat nobis sunt imitanda vestigia vel sectanda seu traditiones ac monita suscipienda sed eo-

rum quos laudabiliter vitam suam ac probatissime comperimus in iuventute signasse nec presumptionibus propriis sed maiorum traditionibus institutos. Sunt enim nonnulli quorum etiam quod est lugubrius maior pars sine dubio reperitur qui in tempore suo quem ab adolescentia sua preceperunt atque ignavia senescentes auctoritatem sibi non maturitate morum sed annorum numerositate conquirunt. De quibus exprobratio illa domini proprie satis dirigitur per prophetam. Et comederunt alieni robur eius et ipse nescivit sed et cani effusi sunt in coetipse ignoravit. Nos inquam in exemplum iunioribus non eorum vite probitas nec ulla propositi huius laudabilis atque imitanda districtio sed annositas sola prouexit. Quorum canicie callidissimi inimici ad deceptionem iuniorum in preiudicata auctoritate proponens etiam illos qui ad viam perfectionis vel suis vel aliorum potuerunt monitis incitari subvertere ac decipere exemplis eorum fraudulenta subtilitate festinat vel in temporem scilicet noxium vel in letalem desperationem eorum doctrinis institutisque perducens. Cuius rei volens proferre vobis exemplum auctoris nomine pretermisso ne nos quoque illius qui patefacta sibi fratris vicia publicavit sile aliquid admittamus rem tantum gestam que instructionem necessariam vobis conferat paucis exponam. Cum igitur ad senem quendam nobis optime cognitum quidam non ignavissimorum iuvenum profectus sui et curationis gratia perrexisset et carnalibus incentiis ac fornicationis spiritu semetipsum inquietari simpliciter perdidisset consolationem credens laboribus suis oratione senis et remedia conceptis vulneribus reperturum ille amarissimis cum verbis excipiens ita suis e contrario correptionibus asperavit miserabilem pronuncians et indignum nec monachi nomine ac religione censem.

Moyſi de diſcretione

duz qui potuerit huiusmodi vicio 7 cō
cupiſcentia titillari ita ſuis e contrario
correctionibus vulnerauit vt eum ſum
ma deſperatione deiectus meſtumq; ad
modum ac letali triſticia penitus obru
ptum e ſua dimitteret cella. Cūq; ei in
tali merore depreſſo nec iam de remedio
paſſionis ſed de expletione concepte cō
cupiſcentie profunda cogitatione tractā
ti abbas appollo protinus occurrifſet
et vim laboris eius et oppugnationis ve
hementiam que in corde eius tacite vol
uebatur de contemplatione vultus et
intuitus ipſius deiectione cōiectās cau
ſam tante perturbationis inquireret at
q; ille molliter ſe compellanti ſeni ne re
ſponſum quidem vllū poſſet referre ma
gis ac magis cum ſentiens ſenex non in
aniter cauſam tantetriſticie ſilentio vel
le contegere qm ne vultu quidem diſſi
mulare quiuiſſet intētius ab eo cauſas
occulti doloris cepit inquirere. Quib;
ille conſtrictus pergere ſe ad vicum con
ſtitetur vt quia ſm ſententiam illius ſe
nis monachus eſſe non poſſet nec refre
nare ſtimulos carnis et impugnationis
remedia conſequi preualeret vxores du
ceret ac relicto monaſterio reuerteretur
ad ſeculum. Quem ſenex appollo blan
da conſolatione demulcens ſeſeq; aſſe
rens iſdem quotidie incentiuorū ſtimu
lis atq; eſtibus agitari et idcirco nō de
bere eum proſus in deſperationem con
cidere nec mirari ſuper impugnationis
ardore qui non tam laboris ſtudio qm
ſericordia dñi et gratia vinceretur vni
us tantum diei ſuper dilatiōe ruine diſ
poſite ab eodem popoſcit inducias 7 vt
reuerteretur ad ſuam cellulam deprecā
tur ad monaſterium predicti ſenis ilico
tota feſtinatione perrexit. Cumq; eidez
proximafſet expanſis manibus oratio
nem cum lachrymis fundens conuerte

ait domine qui occultariū viriū et in
firmitatis humane ſolus arbiter pius
ac ſecretus es medicus impugnationē
illius iuuenis in ſenem iſtum vt deſcē
dere in firmitatibus laborantium et cō
pati fragilitati iuniorum vel in ſenectū
te doceatur. Cumq; ille hanc precem cū
gemitu concluſiſſet cernit ethiopem te
trum contra illius cellulam ſtātem at
q; aduerſus eum ignita iacula dirigen
tem. Quibus cum fuiſſet ille protinus
ſauciatus progreſſus e cella 7 huc illuc
q; velut amens et ebrius curſitaret atq;
egrediens 7 ingrediens iam continere ſe
in ea non poſſet eadez via concitus per
gere cepit qua meſtus iuuenis ille diſceſ
ſerat. Quem abbas appollo velut amē
tem factum ac quibuſdam furij agita
ri conſpiciens intellexit ignitum diabo
li telum quod viderat ab illo directum
in eius corde fuiſſe deſixum illamq; in
eo conſuſionem mentis ac perturbationē
nem ſenſuum intolerandis eſtibus ope
rari accedenſq; ad eū quo inquit pro
peras aut que naſte cauſe ſenilis illius
atq; iolite grauitatis oblitum ita pueri
liter inquietat ac mobiliter curſitare cō
pellunt. Cumq; ille pro conſcientie ſug
reatu ac turpi exagitatione conſuſus
crederet ardorem ſui pectoris deprehē
ſus ac reſectis ſeni ſui cordis archanis
nullam reſponſionē percunctanti ſe red
dere proſus auderet reuerrere iquit ad
cella 7 tandēq; te intellige vel ignoratū
hactenus a diabolo vel deſpectum nec
in eorum numero reputatū quibus il
le quotidie conſligere et colluctari pro
fectibus eorum ac ſtudijs inſtigatur q
vnum eius in te directū iaculū poſt tā
tam annorū ſeriem quā in hac profeſſio
ne triuiſti nō dicam reſpuere ſed ne diſ
ferre quidem vel vno die ac tolerare qui
uiſti q te ſauciari dominus idcirco per

Collatio secunda Abbatis

misit ut saltem in senecta disceres compati infirmitatibus alienis et fragilitati descendere iuniorum tuis exemplis atque experientia doceris qui suscipies iuuenem infestatione diabolica laborantem non modo nulla consolatione fouisti sed etiam perniciose desperatione deiectum inimici manibus tradidisti quantum in te est ab eodem lugubriter deuorandum quem sine dubio nequaquam attemptasset tam vehementi conflictu quo te nunc usque est appetere dedignatus nisi forte profectui eius inuidens inimicus illam virtutem quam animis eius inesse cernebat anticipare ac pervertere suis ignitis iaculis festinasset proculdubio iudicans fortiorē cui tanta vehementia configere opere precium iudicauit. Discite itaque tuis exemplis laborantibus condolere et periclitantes nequaquam perniciose desperatione deterrere nec durissimis sermonibus asperare sed potius leui blandaque consolatione resonare et secundum preceptum sapientissimi Salomonis erudire eos qui ducuntur ad mortem et redimere eos qui interficiuntur nostrique saluatoris exemplo harundinem quassam non conterere et linum fumigās non extingui illamque a domino gratiam postulare ut ipse quoque fiducialiter valeas opere ac veritate dicere dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare eum qui lapsus est verbo. Nullus enim posset insidias inimici sufferre seu carnales estus naturali quodammodo igne flagrantēs vel extinguere vel reprimere nisi gratia dei vel iuuaret fragilitatem nostram vel protegeret vel sua misericordia comuniret. Et idcirco salutaris huius dispensationis rationem finita qua vel illum iuuenem perniciosissimis estibus dominus liberare vel de impugnationis vehementia et compatiendi as-

sectu te voluit erudire communibus eius precibus imploremus quo flagellum istud quod utilitatis gratia dominus inferre dignatus ē hactenus iubeat temperari ipse enim dolorem facit et rursum medetur percutit et manus eius sanant ipse humiliat et exaltat ipse occidit et viuificat deducit ad infernum et reducit et ignita diaboli iacula que me arbitro tibi promissit infligi redundante diuino spiritus sui rore restinguat. Quam temptationem licet eadem celeritate qua inferri eam dominus passus est ad unam senis orationem sua pietate rursus abstulerit hoc tamen euidenter experimento docuit non modo non exprobari patefacta cuiusque vicia debere sed ne dissimulare quidem laborantis dolorem seu leuiter pretereire. Et idcirco nequaquam nos vnus senis siue paucorum vel imperitia vel leuitas ab illa salutari quam prediximus via et traditione maiorum deterreat et excludat quorum canicie ad deceptionem iuniorum callidissime abutitur inimicus sed absque ullo confusionis operimento omnia debent senioribus reuelari atque ab eis vel remedia nostris vulneribus vel exempla conuersationis ac vite fiducialiter sumi in quibus parem opem et similem experiemur effectum si nihil penitus affectare nostro iudicio ac presumptione temptemus.

De uocatione Samaelis. Cap. xiiij.

Uenique instanti placita deo hec sententia comprobatur ut etiam scripturis sanctis hanc eandem institutionem non ociose reperiāmus insertam ita ut puerum Samuelem iudicio domini pre-electum sua nollet per semetipsum diui-

Royssi de discretione

ni colloqui disciplina dominus erudire
sed recurrere semel riteruz pateretur ad
senem. cumq; quem ad suum vocabat
alloquium. etiam illius qui offenderat
deum dummodo senioris doctrina vel
let institui. et que sua vocatioe dignissi
mū indicaret. seniori mallet institutioe for
mari. vt scz et illi q ad diuinū misteriu
vocabatur probaretur humilitas. et in
rioribus forma subiectionis huius pro
poneretur exemplo.

De vocatione pauli apostoli. Cap. xv.

D Anlum quoq; per semet
ipsum vocans et alloquens
christus. cum posset ei perfe
ctionis viam referare conse
nim. nequa q; facit. sed dirigit illum ad
Ananiam et ab eo inbet viam veritatis
agnoscere dicens. Surge et ingredere
ciuitate. et ibi tibi dicetur quid te opor
teat facere. Mittit itaq; et hunc ad seni
orem. eūq; illius potius doctrina q; sua
cenlet institui ne scilicet qd recte gestum
fuiſſet in paulo. posteris malum presu
mptionis preberet exemplum. dum vnus
quisq; sibi met psuaderet. simili modo
se quoq; debere dei solius magisterio at
q; doctrina potius q; seniorum institu
tione formari. Quam presumptionem
omnimodis detestandam etiā ipse apo
stolus non solum literis sed etiam opere
atq; exemplo docet. ob hoc solummodo
se asserens hierosolimā pscēdisse. vt euā
gelium quod comitante gratia spiritus
sancti cum potestate signorum et prodigi
orum gentibus predicabat. cum suis
coapostolis et atecessoribus priuata qd
ammodo ac domestica examinatione
conferret. et contuli inquiring cum illis
euangelium quod predico inter gentes

ne forte inuacuum currerem aut cucur
rissem. Quis ergo tam presumptor et ce
cus sit qui se audeat suo iudicio ac dis
cretionis committere. cu; vas electionis
indignusſſet coapostolorum suorum se col
latione testetur. Unde manifestissime
comprobatur. ne a domino quidem vi
am perfectionis que inpiam promereri.
qui habens vnde valcat erudiri. doctri
nam seniorum. vel instituta contempse
rit. parupēdēs illi eloquiū quod opor
tet diligentissime custodiri. Interroga
patrem tuum et annuntiabit tibi. senio
res tuos et dicent tibi.

De appetenda discretione.

Collatio secūda Abbatis

Cap. xvi.

IOmni igitur conatu debet discretionis bonum virtutis humilitatis acquiri. quoniam nos illesos ab utraque potest nimietate seruare. Aetius namque sententia est.

id est nimietates equales sunt. Ad unum enim finem nimietas ieiunij et voracitas peruenit. eodemque dispendio vigiliarum immoderata continuatio monachum. quo somni grauissimi torpor inuoluit. Nam per excessum continentie debilitatum quemque ad illam statum reuocari necesse est in quo negligens quisque per incuriam detinetur. ita ut frequenter quos per castitiam decipi non potuisse conspeximus. per immoderationem ieiuniorum viderimus fuisse deceptos. atque ad eandem quam vicerant passionem infirmitatis occasione fuisse collapsos. Vigiliae quoque et pernoctationes irrationabiles deiecerunt. quos somnus superare non potuit. Quia propter finem apostolum per armam iusticie quae a dextris sunt et a sinistris recto moderamine tractanda secundum est. et ita inter utraque nimietates discretionem moderatam gradiendum est. ut nec traditum continentie tramite acquiescamus excedere. nec rursus remissione noxia in gula ventrisque desideriis concidamus.

De immoderatis ieiunijs et vigilijs.

Cap. xvij.

Etenim memini me frequenter ita appetitum cibi penitus respicisse. ut duobus diebus ac tribus refectione dilata. ne memoria quidem vilius edulij meam interpellauerit mentem. et rursus ab oculis meis ita somnum diaboli impugnatione subtractum

ut plures noctes ac dies paululum quid somni meis oculis a domino precarer. infundi. grauiusque me periclitatum somni cibique fastidio quam soporis et castitiam colluctatione persensi. Itaque sicut festinandum nobis est ne appetitum corporis voluptatis in dissolutionem noxiam delabamur. et ante prestitutum tempus vel cibo nos indulgere vel modum eius sinamus excedere. ita est et somni refectio hora legitima etiam si horreat ingerenda. Atrumque enim bellum aduersarij factione consurgit. et perniciosius continentia immoderata quam saturitas remissa supplantat. Ab hac namque ad mensuram distractionis intercedente computatione salubri concedi potest. ab illa non potest.

Interrogatio de continentiae vel refectionis mensura.

Cap. xvij.

Germanus. Quis igitur est continentie modus quemque moderamine retinentes inter utramque nimietatem illi si transire possimus.

De optio cibi quotidiani modo.

Cap. xix.

Myses. Super hac re inter maiores nostros frequenter nouimus habitum fuisse sermonem atque magnopere tractatum. Nam discutientes continentias diuersorum qui vel solis leguminibus vel oleribus tantum vel pomis vitam iugiter exiebant. proposuerunt illis refectiones siccis panis cuius equissimum modum in duobus proximis statuerunt. quos paruulos panes vix librae unius pondus habere certissimum est.

Royli de discretione

Obiectio 8 facilitate cōtinētie
quē duobus parimacūis sustie-
tur.

Cap. xx.

GErmanus. Quid nos gra-
tanter amplexi respondim?
hunc modum nos minime
pro cōtinentia reputare. q̄p
pe qui integrum eum nequa q̄ possem?
infumere.

Responsio de virtute et mensu-
ra ex parte continentie.

Cap. xxi.

MDyses. Si vultis experiri
vim statuti huius. modum
istū in giter retinete. adiectionem
nullam die dominico
vel sabbato indulgentes. neq; interdū
quoddam coctionis pulmentū sub ali-
qua aduenientium fratrum occasione
sumentes. quibus refecta caro non solū
minore quantitate diebus residuis pote-
rit sustentari. verum etiam totam refecti-
ones sine labore differre. illorum scilicet
ciborum quos extrinsecus sumpserit ad-
iectione suffulta. Quod nullomodo
facere nec refectioem panis differre in
diem posterum praeualebit. quisq; fuerit
semper predictę mensurę quantitate con-
tentus. Etenim memini seniores nostros
qđ nos quoq; retineo frequenter fuisse
perpessos. cu; tanto labore ac difficulta-
te hanc parsimoniam sustentasse. tanta
q; vi atq; inedia predictā custodisse me-
suram. vt inuiti quodammodo nec sine
gemitu atq; tristitia hunc finem sibi re-
fectionis imponerēt.

Qui nam generalis continen-
tie ac refectionis modus sit.

Cap. xxii.

Generalis tamen hic con-
tinentię modus est vt fm ca-
pacitatem virium vel corporis
vel etatis tantū sibi met
cibi vnusquisq; concedat. quantum su-
stentatio carnis non quantum desiderii
um saturitatis exposcit. In vtraq; enī
parte sustinebit maximū detrimentum.

quisquis inequalitatem tenens nūc ven-
trem ieiuniorū ariditate constringit nūc
escarū nimietate distendit. At enī mēs
cibi inanitate lassata perdit orationum
vigorem. dum carnis lassitudine nimia
pregauata condormitare compellitur.
ita rursum nimietate voracitatis oppres-
sa emittere suas preces ad deum puras
lenesq; non poterit. Sed nec castimonie
quidem ipsius puritate; indurpta va-
lebit iugitate seruare. dum ei etiam die-
bus illis quibus carnem acriore videt
continentia castigare. preterita cibi ma-
teria quāuis ad presens defecto sit cor-
poris ignem carnis concupiscentię sub
ministrat.

Quemadmodum abundantie
humorum genitalium castigen-
tur.

Cap. xxiii.

Iam quod semel per escarū
abundantiam concretū fix-
erit in medullis. necesse ē ege-
ri atq; ab ipsa nature lege p-
pelli. quę exuberantiam cuiuslibet hūo-
ris superflui velut noxiam sibi atq; con-
trariam in semetipsa residere nō patitur.
Ideoq; rationalis semper et equalis
impedenda est castigatio. vt si naturali
hac necessitate cōmorantes in carne om-
nimodis carere non possumus. salte; ra-
rius nos et non amplius q̄ trina vice
resperfos isto deliquio totius anni cur-
sus inueniat. Quod tamē sine villo pru-
ritu quietus egerat sopor. nō fallax ima-
go inder occidit voluptasq; eliceat. Quā-
obrem est t̄pata quā diximus cōtinētie
eq̄litas atq; m̄surata q̄ patrū q; iudicio
cōprobat. vt q̄tidiana panis refectioem
q̄tidiana comitetur esurices. i vno eodēq;
statu aīam piter corpusq; p̄suas. nec ie-
iunij fatigatioe p̄cidere nec ḡuari mēte;
saturitate p̄mittens. Tanta nāq; fruga-
litate finitur vt interdū se post vesp̄as
nec sentiat aut meminere refecisse.

De labore equalis refectiois et
de fratris benigna min edacitate.

Cap. xxiiii.

Collatio secūda Abbatis Moysi

Etantū hō sine labore per-
ficitur. vt malint hi q̄ perfectio-
nē discretionis ignorāt. etiā bi-
duo ptelare ieiunia. id q̄ qd̄ hodie sum-
pturi fuerāt i crastinū refuare. dūmodo
ad refectionē pueniētes desiderata satie
te potiāt. Qd̄ nup̄ benyamin ciuē vrm
ptinaciter tenuisse p̄gnosci. q̄ ne q̄tidie
paximacia duo percipiens equali casti-
gatione continuatam paritatem iugit̄
retentaret. maluit biduana ieiunia sem-
per continuare. dūmodo ad refectionem
ueniens duplicata mensura repletet vē-
tris ingluuiem. Nam id qd̄ biduo fue-
rat percepturus differēs. vno die abso-
lutionem ieiunij post biduū pariter in-
sumebat. vt quattuor paximacia come-
dens desiderata saturitate gauderet. et
expletionē ventris sui biduano ieiunio
quodāmodo compararet. Qui obstina-
tione et pertinacia mentis sue diffinitio-
nibus potius p̄p̄is qm̄ seniorū traditi-
onibus acquiescens. quali fine suum p̄-
positum terminaret. proculdubio memi-
nistis. Siquidem relicta heremo. rursus
ad inanem philosophiā mundi huius
ac vanitates seculi deuolutus. predictā
sententiam seniorum sui casus signet ex-
emplo. ruinaq̄ sua cūctos doceat. nemi-
nem suis moribus deditū. vlt̄ proprio iu-
dicio confidentē p̄fectionis culmen ali-
quando posse conscendere. sed nec dia-
boli quidē p̄nciosas illusiōes euadere.

Interrogatio quō vna semper
eademq̄ mensura seruetur.

Cap. xxv.

Germanus. Quomodo igit̄
a nobis hic modus indurp̄te
valebit custodiri. Nam nōnū-
q̄ hora nona soluta iam statione ieiunij
superuenientibus fratribus necesse ē co-
ru obtentu. aut adijci aliquid ad statu-
ta solitamq̄ mensurā. aut certe huma-
nitatem qm̄ iubemur omnibus exhibe-
re penitus abdicari.

Responsio de nō excedendo re-
fectionis modo. c. xxvi.

Moyses. Vtraq̄ vno modo
ac sollicitudine pari conuenit
obseruari. Nam et mensuram
tibi causa continentie ac puritatis cu3
om̄i scrupulo custodire debemus. et hu-
manitatem atq̄ adhortationez adueni-
entibus fratribus charitatis obtentu si-
militer exhibere. quia satis absurdum ē
vt fratri imo christo mensam offerēs nō
cum eo cibum pariter sumas. aut ab ei⁹
refectione te facias alienū. Itaq̄ in neu-
tra parte reprehensibiles inueniemur. si
hęc a nobis consuetudo teneatur. vt ho-
ra nona de duobus paximacijs quę no-
bis canonica mēsurā iure debent. vno
paximacio prelibato. alium huius expe-
ctationis gratia in vesp̄ram referuem⁹
quē si superuenerit quispiam fratru cu3
ip̄o pariter insumamus. nihil consuetu-
dini solite amplius adiungentes. et hac
disp̄satiōe neq̄ q̄ fratris nos p̄tristabit
aduentus qui nobis debet esse gratula-
bilis. Siquidem ita humanitatis exhi-
bemus obsequelam. vt nihil a rigore
continentie relaxemus. Si vero nullus
aduenerit hunc quoq̄ velut de canoni-
co modo debitum nobis libere presume-
mus. qua paritate nec stomach⁹ vesp̄-
re poterit aggrauari. quippe hora nona
vno paximacto iam p̄missio. qd̄ plerū-
q̄ his qui districtiorem abstinentiaz se
tenere credentes. totam refectionem ad
vesp̄ram differunt. euenire consuevit.
Nam recens esq̄ perceptio tam in vesp̄-
tinis q̄ in nocturnis orationibus tenu-
em leuemq̄ sensum non sinit inueniri.
Ideoq̄ cōmodum satis et vtile hora no-
na refectionis tempus indultuz est. in q̄
ifficiēs mōach⁹ n̄ solū i noct̄nis vigilijs
leuis ac vacu⁹ v̄petiā i ip̄is vesp̄tinis so-
lūtatib⁹ digesto iā cito in eī aptissim⁹.
Talibus nos beat⁹ moyses verbis eru-
diens hoc nobis precipuū gemina insti-
tutione p̄tulit vt nō solū discretionis
virtutem et gratias. sed ip̄ius quoq̄ ab-
renunciationis rationē quā penit⁹ igno-
rantes seruoze tantūmodo spiritus nr̄i

Capitula

Collatio III

ac celo dei arripuisse videbamur incipientes agnoscere. Deinceps intelligerem? quantum a puritate cordis et directionis linea fuisset in id temporis enacuati absque ulla dumtaxat destinatione vel fine tendentes. et quid principaliter tenere nos oportet. quod recavere similiter contrario debemus? omnimodis ignorantes illamque pre omnibus definitionem senis verissimam comprobavimus. nullius artis seu discipline periciam posse sine destinationis ratione subsistere. nec sine contemplatione certi finis attingi.

Explicit collatio secunda Abbatum moysi de discretionem. Incipiunt capitula collationis abbatum pasuntium de tribus abrenunciationibus. Cap. i.

De conversatione ac vita abbatum pasuntium.

i De sermone eius de senis ac responsione nostra.

ii De proposito abbatum pasuntium de tribus vocationum generibus. et de tribus renunciationibus.

iii De expositione trium vocationum.

v De et desidio vocatio prima non prodest. et strenuo postrema non obstat.

vi De expositione trium renunciationum.

vii De quoadmodum singularum renunciationum sit apprehendenda perfectio.

viii De propriis divitiis in quibus constat anime pulchritudo vel feditas.

ix De tripartito genere divitiarum.

x De non posse quencumque primo tantum renunciationis gradu esse perfectum.

xi De interrogatio de libero arbitrio hominis et gratia dei.

xii De responsio de dispensatione divine gratie manente arbitrii libertate.

xiii De directio vie nostre ex deo sit.

xiii De scientia legis magisterio et illius

natione domini conferatur.

xv De intellectus quo mandata dei possimus agnoscere et bone voluntatis effectus a domino adonetur.

xvi De ipsa fides a domino concedatur.

xvii De moderatio et tolerantia temptationum nobis a domino tribuantur.

xviii De perpetuitas timoris domini nobis a domino conferatur.

xix De initium voluntatis bone et consummatio eius a domino sit.

xx De nihil in hoc mundo sine deo geratur.

xxi De obiectio super liberi arbitrii potestate.

xxii De responsio quod liberum arbitrium nostrum adiutorio domini spiritus indigeat.

Explicit capitula. Incipit collatio Abbatum pasuntium de tribus abrenunciacionibus. ca. i.

In illo choro sanctorum qui velut astra purissima in noctem mundi istius refulgebant. vidimus sanctum pasuntium vice luminis magni claritate sancti choruscantem. Hic namque presbiter congregationis nostre id est illius qui in heremo schyti morabatur fuit. in quo ita usque ad extremam duravit etatem ut nunquam e cella quam iunior ceperat habitare. quam ab ecclesia milibus quinquaginta distabat. saltem ad viciniora migraverit. nec fessus animis tanti itineris spacio. die sabbati vel domini coventurus ad ecclesiam vexaret. sed nec vacuus quidem reverti exinde contentus vas a quo per totam erat ebdomadam sumpturus cervicibus suis onerans reportabat ad cellam. Cumque nonagenariam excessisset etatem. nunquam passus est eam iuniorum sibi labore deferri. Hic itaque ab adolescentia sua scolę cenobii tanto ardore se tradidit ut in ea parvo tem-

Collatio tertia Abbatis pasuntū

ore commoratus tam subiectionis lō.
no q̄ vniūsarū virtutū scā p̄t dītare.
Humilitatis nāq̄ 7 obediētię discipli
nā omnes suas mortificans volūtates
et per hāc extinctis vniuersis vicij̄s cum
cūq̄ virtutibus p̄summatīs quas mo
nasteriōz instituta vel antiquissimōz
patrū doctrina fundauit. sublimioris p̄
fectus ardore succensus. heremi festina
uit secreta penetrare. vt domino cui int̄
fratrum turbas positus sitiebat. in sepa
rabiliter inherere. nullo deinceps ab ei⁹
cōtemplatione hūano consortio vl̄ ima
gine se retrahente facilius vniret. Abi
rursum tanto feruore etiā ip̄oz anacho
retarū virtutes superās. desiderio 7 intē
tione iugis ac diuine illius thēorie. cū
ctoꝝ deuotabat aspectus. vastiora 7 in
accessibilia solitudinis penetrans loca.
multoq̄ in eis tpe delitescens. vt ab ip̄
sis quoq̄ anachoretis difficulter ac ra
rissime deprehensus. angeloz q̄tidiano
consortio delectari ac perfrui crederetur
atq̄ ei merito virtutis huius ab ip̄is in
ditū fuerit bubali cognomentū.

De sermone eiusdem senis. ac responsione nostra. Cap. ij.

Quius igitur magisterio iūstui
cupiētes cogitationū etiam sti
mulis agitati. ad cellam ei⁹ iāz
die ad uesperascēte peruenim⁹. Qui ha
bito aliquātiſper silentio cū p̄positū no
strū predicare cepisset. qd̄ scz patriā reli
quētes. tot puincij̄s. p̄ amore dñi perlu
stratis egestates ac vastitatē heremi tole
rare 7 imitari rigore cōuersationis illoz
tanto p̄niterem⁹. quē vix ip̄i qui ī eadē
necessitate atq̄ inopia nati educatiq̄
sunt sustinerēt. respondimus nos ob id
ad eius doctrinā ac magisteriū petēdisse
vt imbui aliquatenus doctrina tāti vi
ri possimus quā inumeris documentis
inesse eidem senseramus. nō vt illi⁹ que
tamen in nobis non essent laudib⁹ gra
uaremur. aut in elatione animi. q̄ in no
stris quoq̄ cellulis nōnunq̄ suggestio
ne titillabamur inimici. ip̄ius quoq̄ ser

monibus inflaremur. Quāobrem illa
nobis potius precabamur infundi. qui
bus cōpungi vel hūiliari. nō quib⁹ nob̄
metip̄is blandiri extolliq̄ possimus.

Propositio abbatis pasuntū de tribus vocationū generibus et de tribus abrenūciatioibus

Cap. iij.

Pasuntius. Tres iquit voca
tionū sunt ordines. tres quoq̄
renūciationes monacho in q̄
cūq̄ vocationis ordine constituto ne
cessarias nouerimus. Et primā quidez
causam qua tres esse vocationū ordīes
diximus. oportet nos diligenter inquire
re vt cū agnouerimus nos ad dei cultū
primo gradu vocationis ascitos. fm ei⁹
sublimitatem conuersationis q̄z nostrę
congruentiam temperemus. Nihil enīz
p̄derit sublimiter incluisse. si similē p̄
cipij̄s nō exhibuerimus et finē. ^{no} Q̄ si eti
am vltimo ordine nos a p̄uersatione se
culi extractos fuisse cognoscimus. quan
to min⁹ probabili ad religionē p̄ncipio
videmur innitī. tanto acrius nosmetip
sos ad meliorē finem spiritali feruore in
citare curemus. Secundam q̄q̄ causam
triē abrenūciatōis omimodis nosse nos
cōuenit. quia nullo modo perfectionem
poterimus attingere. si eam vel ignorauē
rimus. vel scientes nō p̄tenderimus ope
re consummare.

Expositio triū vocationū. iij.

Ergo tres hi vocationum
modi speciali distinctione pan
dantur. Primus ex deo est. se
cundus per hominē. tertius ex necessita
te. Ex deo quidem est. quotiens in spira
tio quedam immissa in cor nostrū nōnū
q̄ etiā dormientes nos ad desiderij̄ eter
nę vitę ac salutis exultat. deumq̄ se
q̄ 7 ei⁹ inherere p̄ceptis cōpunctione sa
luberrima colitur. vt ī scripturā san
tis abrahā voce dñica. de genitili solo
7 toti⁹ p̄gnatiōis sue affectib⁹. p̄isq̄ do
mo legim⁹ euocatū dicēte dño. Eri d̄ tra
tua. 7 d̄ p̄gnatō tua 7 d̄ domo p̄is tui

De tribus abrenunciationibus

Quo etiam modo beatus Antonius acci-
tus esse cognouimus. qui occasione sue
conuersionis a sola diuinitate percepit.
Ingressus namque ecclesiam ibique audies in
euam dominum predicantem. qui non odit patrem et ma-
trem et filios et uxorem et agros. in super et ani-
mam suam non potest esse discipulus. et si vis
perfectus esse uade et uende quod habes. et da pau-
peribus. et habebis thesaurum in celo et ueni sequere me.
Preceptum hoc domini uelut specialiter ad
se directum cum summa cordis compun-
ctione suscepit. confestimque renunciatis
cunctis secutus est christum. nulla exhor-
tatione neque doctrina hominum promo-
catus. Secundus uocationis modus
est quem fieri per hominem diximus. cuius
exemplis quorundam sanctorum uel mo-
nitibus instigati ad desiderium salutis accen-
dimur. Quo nos quoque gratia domini re-
tinemus a scitis. qui predicti uiri moni-
tis ac uirtutibus incitati huic nos studio
professionis tradidimus. quo ordine
etiam in scripturis sanctis per moysen fili-
os israel de afflictione egypti legimus li-
beratos. Tertius uero uocationis modus
est qui ex necessitate descendit. cum nos di-
uitiis mundi huius uel uoluptatibus ob-
ligati. ingruentibus repente temptationi-
bus que uel mortis pericula comminantur
uel amissione bonorum ac perditione per-
cutiunt uel earum morte compungunt. ad
dominum quem sequi in rerum prosperitate pretem-
psumus saltem inuiti perperare compellimur.
Cuius uocationis necessitatem in scriptu-
ris quoque sepius reperimus. cum filios
israel ob merita peccatorum suorum legimus
a domino traditos hostibus suis. ob quod
donationem crudelitatemque seuisimam rur-
sus conuersos ad dominum proclamasse et mi-
sit eis inquit dominus saluatorem aoth
filium gera. filium gemini. qui utraque ma-
nu utebatur per dexteram. Et rursum Clamauerunt inquit ad dominum qui susci-
tauit eis saluatorem. et liberauit eos otho-
niel filium chenech fratrem caleph iunioris. Et
de talibus in psalmo dicitur. Cum occi-
deret eos tunc querebant eum et reuertebantur

et diluculo ueniebant ad eum. et recor-
dati sunt. quia deus adiutor eorum est.
et deus excelsus redemptor eorum. Et rur-
sumque. Et clamauerunt ad dominum cum tri-
bulareretur. et de necessitatibus eorum libera-
uit eos.

Quod et desiderioso uocatio propria non
possit strenuo postrema non obsit

Cap. v.

Et his itaque tribus modis licet
priores duo melioribus inniti
principijs uideantur. nonnullis ta-
men inuenimus etiam de tertio gradu
qui infimus uidetur ac tepidus perfe-
ctos uiros ac spiritu feruentissimos ex-
stitisse illisque consimiles qui optimo prin-
cipio aggressi domini famulatum reliquum
quoque uitam laudabili seruire spiritus
exegerant. et iterum de illo superiori gra-
du plurimos tatefactos ad uituperabi-
lem finem sepius recidisse. ac perinde
sicut illis nihil obfuit quod non suo uideretur
arbitrio sed necessitatis compulsionem
conuersi. quippe quibus hanc ipsam occa-
sionem qua compungeretur domini be-
nignitas procurauit. ita etiam istis om-
nino nihil profuit sublimiora conuersi-
onis habuisse principia. quia non studu-
erunt reliquam uitam sine congruo termi-
nare. Nec enim abbas moysi qui habita-
uit in loco istius heremi cui calamum
ocupatio est. quicquid defuit ad perfectam be-
atitudinis meritum. quod metu mortis quod
ei propter homicidij crimine intentabatur im-
pullus ad monasterium decurrit. quam ita
necessitate conuersionis arripuit uitam in
uoluntate prompta animi uirtute conuer-
tens ad perfectionis fastigia summa per-
uenit. sicut etiam e contrario plurimis
quos nominatim memorare non debeo
nihil profuit domini seruitute meliore
arripuisse principio. qui deinceps cordis
ignauia ac duricia subsequente qua se-
niorum traditionibus acquiescere noluerunt. in te-
poris noxium. ac in profundum mortis baratrum
concederunt. Quam rem in apostolorum quoque
uocatione uidemus euidenter expressam.

Collatio tertia Abbatis pasuntij

Quid enī p̄fuit inde aplat? sublimissi-
mū gradum eodem ordine quo petr⁹ ce-
teri⁹ apostoli asciti sunt voluntarie su-
scipisse. qui vocationis sue p̄clara p̄n-
cipia cupiditatē ac filargirię pestifero fi-
ne cōsumās. vsq; ad traditionē domi-
ni crudelissim⁹ parricida prupit. Aut
quid obfuit paulo p̄repēte cecatus ad
viā salutis velut inuitus videtur attra-
ctus. qui postea dñm tota animi deuoti-
one sectatus. initium necessitatis volun-
tate cōsummans. gloriosam tantis virtu-
tibus vitā inmutabili fine conclusit. To-
tū ergo in fine consistit in quo p̄t quis z
optime cōuersionis initijs dedicat? in-
ferior per negligētiā reperiri. et necessita-
te attractus ad nomē monachi profiten-
dum effici per timorem dei diligentia qz
perfectus.

Totū z finē
consistit

Cap. vi.

Expositio triū abrenūciationū

Nunc de abrenūciationib; disse-
rendum est quas tres esse et pa-
trum traditio z scripturarum
sanctarū z demōstrat auctoritas. quas qz
vniūq; nostrū omni studio optet im-
plere. Prima est qua corporaliter vniū-
sas diuitias mundi facultatesq; cōtēni-
mus. secūda q̄ mores ac vicia affectusq;
p̄stinos animi carnisq; respuimus. ter-
tia qua mentē nostrā de presentib; vniū-
sis ac visibilibus euocātes. futura tan-
tūmodo p̄templamur. et ea quę sunt in-
uisibilia concupiscimus. Quę tria vt si-
mul perficiātur. ad abrahā legimus a
domino fuisse p̄cepta cum dicit ad eū.
Exi de terra tua. et de cognatione tua. z
de domo patris tui. Primum dixit de
terra tua. id est de facultatibus mundi
huius. opib; qz terrenis. secūdo de co-
gnatione tua. id est de cōuersatiōe z mo-
rib; vicij qz priorib; q̄ nob a nostra
natūitate coherētia velut affinitate q̄da z
et consanguinitate videntur esse cogna-
ta. tertio de domo patris tui. id est omni
memoria mundi huius quę oculorū oc-
currit obtutibus. De duobus enī patri-
bus. id est siue de illo quē deserere siue d

eo quē desumus expetere. ita per Dauid
ex persona dei caitur. Audi filia z vide.
et inclina aurē tuā z obliuiscere populū
tuū z domū patris tui. Nam qui dicit
audi filia pater vtiq; est. et illum cui? do-
mū vel populū monet obliuioni dari
patrem nihilominus sue filię fuisse te-
statur. Et ita fit cū mortificati cum chri-
sto ab elementis huius mundi p̄templa-
mur s̄m apostolum. Jam nō ea quę vi-
dentur. sed quę nō vidētur. quę enī vi-
dentur temporalia sunt. quę aut nō vi-
dentur eterna. Et exeuntes corde de hac
tpali ac visibili domo in illā domū in q̄
iugiter erimus perman suri. nostros ocu-
los mentemq; dirigamus. Qd tunc im-
plebimus. cū in carne ambulantes nō
s̄m carnē militare dño ceperimus. illam
beati apostoli sententiā opere ac virtute
nos quoq; clamātes. noster autē mūci-
patus in celis est. His tribus abrenun-
ciationib; p̄prie tres libri salomonis ap-
tantur. Nam proueria prime abrenū-
ciationi cōueniunt. quibus mores emē-
dantur incipientiū. aut terrena vicia re-
secātur. Secūde abrenūciatiōi ecclesia-
stes. vbi vniuersa quę aguntur sub sole
vanitas pronūciātur. Tercie canticū
cānticorū. in q̄ mēs visibilia cūcta trāscē-
dens verbo iam dei z celestīū rerū contē-
plationi coniūgitur.

Quēadmodū singularū renū-
ciationū sit apprehendēda per-
fectio.

Cap. vii.

Quapropter nō multū p̄derit
primā nos abrenūciationē ar-
dore fidei suscepisse. si secūda
nō eodem seruoze ac studio festinaueri-
mus implere. Et ita cum etiam hāc fue-
rimus indepti. ad illam quoq; terciā p-
uenire poterimus q̄ de domo prioris no-
stri parentis egressi. quē ab exordio nati-
uitatis nostre s̄m veterem hominē ac p̄i-
stinā conuersationē quādo eramus na-
tura filij irē sicut z ceteri. patrem nobis
fuisse meminimus. omnē mētis intuitū
ad celestia deflectem. De quo etiā p̄a.

De tribus abrenunciacionibus

tre ad hierusalem que verum patrem
deum contempserat dicitur pater tuus
amore? et mater tua cetha. Et in euā-
gelio. Vos ex patre diabolo estis et de-
sideria patris vestri vultis facere. Quē-
cū dimiserimus de visibilibus ad inuisi-
bilia transmigrantes. cuius apostolo dice-
re poterimus. Scim⁹ autē qm̄ si terrestri
domus nostra huius habitationis dis-
soluatur. q̄ habitationem habeamus
a deo. domū non manufactā eternaz in-
celis. Et illud qd paulo ante cōmemora-
uimus. Nostra autē cōuersatio in celis ē
Unde et saluatore expectamus dñm iē-
sum christū. qui reformabit corpus hūi-
litis nostre conforme corpori claritatis
sue. Et illud beati David. qz icola ego
sum in terra et peregrinus. sicut oēs pa-
tres mei. vt fm̄ dñi vocē tales efficiamur
quales illi de quibus hęc dñs ad patres
in euangelio loquebatur. De mūdo hoc
nō sunt. sicut et ego nō sum de hoc mun-
do. Et rursum ad ipsos apostolos. Si d
hoc mūdo essetis. mūdus qd suū est vti-
qz diligeret. sed quia de hoc mūdo non
estis sed ego elegi vos de hoc mundo. p-
pterea odit vos mūdus. Huius ergo re-
nūciationis tercię veraz perfectionē tūc
mercebimur obtinere. quādo mēs nostra
nullo carnis pinguedinis hebetata con-
tagio. sed peritissimis elimationibus ex-
polita ab omni affectu et qualitate terre-
na per indefinētē diuinorum meditati-
onem. spiritualesqz theorias ad illa que ī-
uisibilia sunt eo vsqz transierit. vt circū-
data se fragilitate carnis ac situ corporis
supnis et icorpeis intenta non sentiat.
atqz in huiusmodi rapiatur excessus vt
nō solū nullas voces auditu corporali res-
cipiat. nec intēdendis pretereuntia homi-
nū imaginibus occipitur. sed ne astan-
tes quidem arborū moles. et ingētes ma-
terias subiectas oculis carnis aspiciat.
Cuius rei fidem atqz virtutē nemo nisi
is capiet solus qui hęc que dicuntur expe-
riētia magistra percepit. cuius videlicet
ita dñs oculos cordis de vniuersis pre-

sentibus auocarit vtea nō tanq̄ transi-
tura sed iā quasi nō existentia reputans
et velut inanē fumū in nihilū resoluta cō-
spiciat. ambulansqz vt enoch et ipse cuius
deo ac de hūana puerlatiōe moribusqz
trāslatus. nullatenus possit a quoqz in-
vanitate presentius reperiri. Qd in illo
etiā corporaliter factum. lectio geneleos
ita cōmemorat. Ambulauitqz enoch cū
deo et nō inueniebatur. qz transulit eū
deus. Apostolus quoqz ita cōmemorat
Fide enoch translatus ē vt nō videret
mortē et nō inueniebat quia transulit
illum deus. De qua morte dñs in euā-
gelio. Qui viuunt inquit et credit in me nō
moriuntur in eternū. Quapropter festina-
re debemus si perfectionē verā desidera-
mus attingere vt quēadmodū corpe pa-
rentes patriā diuitias mundi. volunta-
tesqz despexim⁹. ita etiā corde hec omnia
reliquētes nlla rursus ad ea q̄ dimisim⁹
cōcupiscentia reuertamur. ne sicut de il-
lis scriptura cōmemorat. q̄ educti p mo-
ysen cū minime redisse corpore videātur
corde tamē reuersi dicuntur ī egyptū. re-
lictio scz deo. qui eos eduxerat cuius tanta
virtute signorum. idola egypti que cōtem-
pserāt venerantes. sic scriptura cōmēo-
rat. Et reuersi sunt cordibus suis in egyptū.
dicētes ad aaron. Fac nobis deos
qui precedant nos. cum illis etiam pari-
ter condemnemur. qui in heremo cōmo-
rantes. post escā manne celestis deside-
rauerūt vicioz fetidos. ac sordide vilita-
tios. nosqz cunctis similiter. pclamare
videamur. Bene nobis erat in egypto.
vbi sedebamus super ollas carniū et co-
medebamus cepas et allia. et cucumeres
et pepones. Que figura licet in illo pre-
cellerit p̄lo. tamē nūc quoqz eam quori-
die in nostro ordine ac professione vide-
mus impleri. Omnis enī quicunqz post
renūciationē mūdi huius ad antiqua re-
uertitur studia. et ad pristina desideria
reuocatur. hęc eadem cum illis opere ac
virtute. pclamat dicēs. Bene mihi erat
in egypto. Quorum vereor ne tanta in-

Collatio tertia Abbatis pafuntū

uenienda sit multitudo. quantas tunc sub moysē preuaricantiū turbas legim⁹ extitisse. Nam cum sexcenta milia armatorum de egypto dinumerentur egressa. ex his nō sunt amplius qm duo tantuz terram repromissionis ingressi. Unde festinandum nobis est. vt a paucis ac rarissimis sumamus exempla virtutuz. quia sū illaz quā diximus figurā. in euangelio quoq; multi vocati. pauci aut dicuntur electi. Nihil ergo nobis poterit abrenūciatio corporalis. et localis ex egypto transmigrationis. si renunciatio nem cordis que sublimior 7 utilior ē nō valuerimus similiter obtinere. De illa enī qua diximus abrenūciatione corporali ita pronunciauit apostolus. Si distribuero omnes facultates meas i cibos pauperū. et tradidero corpus meum vt ardeam. charitatem aut nō habuero. nihil mihi prodest. Quod beatus apostolus nunq; dixisset nisi fieri hoc posse spū preuidisset. vt aliqui facultatibus vniūsis in pauperū alimenta disperfis. ad perfectionem euangelicam et charitatis arduū culmen peruenire nō possint. quia scilicet pristina vicia morumq; incontinentiā vel superbiam. vel impatientiaz dñantem in suis cordibus retinētes. nequa q; se ab illis expurgare curauerint. et ob id ad charitatem dei q̄ nunq; cadit minime valeant peruenire. quicq; inferiorior effecti. hoc secūdo renūciationis gradu. multo minus illum tertiu qui pculdubio est sublimior. apprehendūt. Diligentius tamen etiam hoc mente perpendite q nō simpliciter dixerit. si distribuero facultates meas. videret enī de illo forte dixisse qui nec dñ euangelicum implens mandatu. sibi ex eis sicut nōnulli tepidorum faciunt aliquid reseruasset. sed si distribuero inquit omnes facultates meas in cibos pauperū. id est etia si perfecte abrenūciāvero diuitijs istis terrenis. Hūic quoq; renūciationi aliud maius adiunxit. et tradidero corp⁹ meū vt ardeam. charitatez vero nō habuero

nihil sum. Ac si alijs verbis dixisset. Si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas sū euangelicū illud mādatum quo dicit. si vis perfectus esse vade vende omnia que habes 7 da pauperibus. et habebis thesaurū in celo. et veni sequere me. ita scilicet abrenūciās vt ex his nihil penitus mihi refuem. et huic erogationi martiriū qd quotidie sustineo. exustionē mee carnis adiunxero. ita vt corpus meū tradam pro christo. et tū vel impatiens. vel iracundus. vel inuid⁹. vel superbus sim. vel aliorum inflāmer iniurijs. vel queram que mea sunt. vel ea q̄ mala sunt cogitem. vel vniuersa q̄ mihi possunt inferri. nō patiēter libenterq; sustineam. nihil mihi proderit exterioris hominis abrenūciatio atq; cōbustio. in teriore adhuc vicij pristini inuolutio. eo q simplicē substantiam mūdi huius prime conuersionis feruore contemnēs. queneq; bona esse nec mala. s. media diffinit. viciosi cordis noxias facultates similiter abijcere nō curarim. nec attingi dominicam charitatem que patiens q̄ benigna est. que nō emulat. non inflamat. nō irritatur. nō agit perperaz. nō querit que sua sunt. nō cogitat malū que omnia suffert. omnia sustinet. postremo q̄ sectatorē suū nunq; cadere sinat supplātatiōne peccati.

**De proprijs diuitijs in quibus cōstat anime pulcritudo vel fe-
ditas. Cap. viij.**

Astinare igitur debemus omni instantia vt interior quoq; noster homo viciozū suozum diuitias quas in anteriore conuersatione cōtraxit. vniūsas abijciat atq; dispergat. que corpori atq; anime iugiter cōherentes. pprie nostre sunt. ac nisi adhuc in corpore constitutis nobis abiecte fuerit et absalsq; etiā post excessum nos nō desinet comitari. vt enī virtutes vel ipa charitas que earum fons ē in hoc seculo cōquisitę. post finē quoq; huius vite pulchrum ac splendidū q̄ maiorem suū red.

De tribus abrenunciacionibus

dunt ita vicia obfuscatāz qđammodo mentē coloribz tetrīs ad illāz perennem cōmorationē infectamqz transmittunt. Pulchritudo enī vel feditas aīe virtutum seu vicioz gignitur qualitate. Ex quibz quidā attractus color. aut splendor eā deo reddit ac pulchraz ita vt a ppheta mereat audire. Et cōcupiscet rex decorem tuū. Aut certe atrā fetidam atqz deformē ita vt ipm fetorē pprie feditatis ipā confiteatur z dicat. Cōputruērūt et corruptę sunt cicatrices mee a facie īspiciēti mee. Ipēqz dñs ad eā. Quare inquit nō est obducta cicatrix filie populi mei. Et idcirco hę sunt pprie nostre diuitiē. q̄ eūz aīa iugiter cōmōzatur. q̄s nobis nullus regū. nullus hostiū nec cōferre poterit nec auferre. Hę sunt pprie diuitiē nostre quas ne ipā quidez mors valebit ab animo separe. quibus vel renūciantes ad perfectionē possumus puenire illigati. vltimplicati eterna morte pcelli.

De tripartito genere diuitiarū.

Cap. ix.

Tripartito enī modo in scripturis sanctis intelligūtur diuitiē. id est. male. long. medie. Male quidez sunt de quibus dicitur. Diuites eguerūt z esurierunt. Et vt vobis diuites quia recepistis consolationē vestrā. Quas etiā diuitias peccatorum abiecit se summa perfectio est. Ad quarū distinctionē sunt paupes illi qui in euāgelio domini vōce laudantur. Beati pauperes spiritu. qm̄ ipōz est regnū celoz. Et in psalmo. Iste pauper clamauit. z dñs exaudivit eū. Et iterū Pauper z inops laudabit nomē tuū. Sunt etiā long. q̄s acquisisse magne virtutis ac meriti ē. q̄s viriustus possidens collaudat. dicente David. Generatio rectorz benedicetur. Gloria z diuitiē in domo eius. z iusticia eius manet in seculum seculi. Et iterū. Redemptio anime viri. pprie diuitiē ei. De quibus diuitiis spiritualibz in apocalipsi dicit illi qui eas nō habēs vitu pe-

rebiliter pauper z nudus est. Incipiāz te inquit euomere ex ore meo. quia dicis. qđ diues sum z locuples. et nullius egeo. et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper z cecus et nudus. suadeo tibi a me emere aurū ignitū. pbatū vt locuples fias. et vestimentis albis induaris. et non appareat confusio nuditatis tuę. Sunt quoqz medie. id ē quę possunt vel longesse vel male. Ad vtrāqz enī ptem pro arbitrio vel qualitate vtentū transferunt. De quibz b. apłs. Diuitibus ait mūdi huius precipe non sublime sapere. nec sperare in incerto diuitiaz. sed in deo qui prestat nobis abunde omnia ad fruendū bene facere. facile tribuere. cōmunicare. thesaurizare sibi fundamentum bonū in futurū. vt apprehendāt veram vitā. Quas iterū diues ille in euāgelio retinēs ac neqz indigentibus sibi ministras. de cuius micis saturari pauper Lazārus ante fores eius exposcit. cui piebat intolerandis gelēting ignibus. et eterno deputatur ardorē.

Nō posse quēquā primo tantū renūciationis gradu esse perfectū.

Cap. x.

Pas igitur visibiles mundi diuitias relinquētes. nō nras sed alienas abijcimus facultates. quise eas gloriemur vel nostro labore q̄ litas. vel parentū ad nos hereditate trāmissas. Nihil enī vt dixi nostruz est nisi hoc tantū qđ corde possessum. atqz animę nostre coherens. a nemine p̄t. p̄sus auferri. De quibus visibilibus diuitiis ad eos qui illas tanqz pprias retentātes cōicare indigentibus nō sūt. increpās loquitur christus. Si in alienis fideles n̄ fuistis. qđ vestruz est quis dabit vobis. Evidenter igitur has diuitias alienas esse nō solum quotidiana experiētia docet. verū etiā sententia dñi ipā appellatiōne qua eas significauit expressit. De visibilibus verisqz diuitiis loquit petrus ad dñm. Ecce nos reliquimus omnia. z secuti sumus te. quid ergo erit nob. Qui

Collatio tertia Abbatis pafuntij

utiq; nihil apli⁹ qm viliffia pciffa q; re-
tia dimiffisse noscunt. Quæ oia nifi in
hac abrenūciatione vicioꝝ. q̄ vere mag-
na 7 summa est fuerint intellecta. nec pre-
ciosum aliquid inuenimus aplos reli-
quiffe. nec dñm habuiffe. ppter qd illis
tantā btitudinis gloria largiret. vt ab
eodē mereretur audire. in regnatiōe cuꝝ
federit filius hominis in sede maiestatis
sup. fedebitis et vos super sedes duode-
cim. iudicātes duodeciz tribu israel. Si
igit̄ hi qui perfecte terrenas istas ac vi-
sibiles abdicāt facultates. certis ex cau-
sis ad illam aplicam charitatem perue-
nire nō possunt. nec illū sublimiorē pau-
corumq; admodū renūciatiōis graduꝝ
tertiū attingere queūt. quid illi de semet
ip̄is iudicare debeāt. q̄ nec primā qdē q̄
perfacilis est perfecte arripiētes. atq; an-
tiquas pecuniarū suarū sordes cuꝝ in fi-
delitate pristina retentātes. nudo tantū
libimet autumāt monachoꝝ vocabulo
glorizandū. Ergo prima quā dixim⁹ ab-
renūciatio rerū alienarū est. ideoq; per se
solam perfectionē renūciantī cōferre nō
sufficit nisi peruenierit ad scdām. q̄ vere
abrenūciatio rerū nostrarū ē. qm adepti
expulsionē oīm vicioꝝ. tertio quoq; ab
renūciationis fastigia conscendimus. p
quā nō solū oīa q̄ in hoc mūdo gerūtur
vel particulatim ab hominibus posside-
tur. verū etiā ip̄am cunctoꝝ elementoꝝ
plenitudinem. q̄ putatur esse magnifica-
tanq; vanitati subiectam. et mox transi-
turā transcendentes animo ac mēte de-
spicimus. intuentes dumtaxat fm apo-
stolū nō ea que vident̄ s̄ que nō vident̄
q̄ enī videntur tpalia sunt. que aut̄ non
videntur eterna. vt ita demū illud sup̄
mū mereamur audire. qd̄ dicit̄ ad abra-
hā. et veni in terrā quā tibi mōstrauero.
¶ Per qd̄ euidenter ostenditur. q̄ nisi q̄s
tres superiores illas abrenūciationes i-
plenerit. ad quartū hoc puenire n̄ possit.
qd̄ remīerationis ac premiꝝ vice taliter
renūciātī tribuitur. id est vt terrā repro-
missionis mereatur intrare. nequa q̄s si.

biām vicioꝝ spinas ac tribulos germi-
nantē. q̄ post expulsionē passionū cūcta
rū puritate cordis in hoc corpe possidet
qm nō virtus vel industria laborantis
monstrabit ei. s̄ ip̄e dñs ostensurū se esse
pmittit. et veni in quies in terrā quā tibi
mōstrauero. ¶ Per qd̄ manifeste probat̄
et initium nostrę salutis domini vocati-
one fieri dicentis. exi de terra tua. et con-
sumationē pfectiōis ac puritatē ab eodē
sibi tribui. cū dicit. et veni in terrā quā
tibi mōstrauero. id ē. nō quā tu extemet
ip̄o nosse. vel industria tua pōteris repe-
rire. s̄ quā ego tibi nō solum ignorātī. s̄
etiā n̄ inquirētī mōstrauero. Ex quo ma-
nifeste colligitur q̄ quēadmodū in inspira-
tione dñi. puocati ad viā salutis accu-
rimus. ita etiā magisterio ip̄ius 7 illumi-
natione deducti. ad perfectionē summe
beatitudinis peruenimus.

Interrogatio 8 libero arbitrio hominis et gratia dei. Cap. xi.

Germanus. In quo ergo li-
berū cōsistit arbitriū. n̄r̄q; q̄
laudabiles sumus reputat̄ in-
dustrię si deus in nobis oīa q̄ ad nostrā
perfectionē tēdūt 7 iei pit 7 cōlūminat.
Responsio de dispensatione di-
uine gratie manente arbitriū li-
bertate. Cap. xij.

Pafuntius. Hoc vos recte mo-
uisset si in oīi ope vel discipli-
na principiū tantū esset ac finis
et nō etiā quedā medietas inter esset Ita
q; sicut occasiones salutis diuersis mo-
dis deū cognoscimus opari. ita nostrū
est occasiōib; a diuinitate concessis. v̄
enixius vel remissius famulari. Nam si
cut̄ dei fuit vocātis oblatio. exi de terra
tua. ita abrahę fuit exēntis obedientia. et
quēadmodū illud qd̄ dicit̄. et veni i ter-
ram. vt faciat obteperantis est opus. ita
illud qd̄ additur. qm tibi mōstrauero.
iubentis dei vel pmittentis est grā. Cer-
tos tamen nos esse conuenit q̄ omnem
virtutē indefessis conatib; exercētes neq;
q̄s diligentia v̄ studio nostro pfectiōez

De tribus abrenunciationibus

possimus attingere nec sufficiat hūana
sedulitas laborum merito ad tāz sublimia
beatitudinis premia puenire nisi ea do-
mino nobis cooperāte et cor nostruz ad
id qđ expedit dirigente fuerimus indep-
ti. ideo qđ debemus cum Dauid orantes
momentis singulū dicere. Perfice gressus
meos in semitis tuis. vt nō moueantur
vestigia mea. et statuit supra petram pe-
des meos. et direxit gressus meos. vt no-
strum arbitriū qđ pcliuius vel ignorati
one boni. vel oblectatione passionū ferē
ad vicia. ille inuisibilis rector mētis hu-
manę ad virtutū potius studia contor-
quere dignetur. Qđ vno versiculo per
pphetam manifestissime legimus decan-
tari. Impulsus versatus suz vt caderē
in quo liberi arbitrij infirmitas designa-
tur. et dñs suscepit me. rursum adiuto-
riū dñi iunctū eidem semper ostenditur
quo ne penitus libero collabamur arbi-
trio. cū titubasse nos viderit. pōrectiōe
quodāmodo manū suarū sustentat at
qđ confirmat. Et iterū. Si dicebā mor-
est pes meus. lubrica scz arbitrij faculta-
te misericōdia tua dñe adiunabat me. ite-
rū mobilitati suę dei coniungit auxiliū
quo ne moueretur pes fidei suę. nō indu-
strie pprie fuisse. sed misericōdie dñi confite-
Et iterum. Scđm multitudinē dolorū
meorum in corde meo. qđ libero vtiqz mi-
bi nascebantur arbitrio. consolationes
tuę letificauerunt animā meam. per tuā
scilicet inspirationē venientes in cor me-
um. et reserantes contemplationē futu-
rorum bonorum. quę pro tuo nomine la-
borantibus preparasti. nō solum abstu-
lerunt omnē anxietatē cordis mei. verū
etiā summā leticiā contulerūt. Et rursum
Nisi quia dñs adiunxit me paulomin⁹
habitauerat in inferno anima mea. libe-
ro vtiqz arbitrio. per quod se in inferno
habitaturū fuisse testatur. nisi dñi fuissz
adiutorio ac pceptiōe saluat⁹. Ad dñm enī
nō a libero arbitrio gressus hominis di-
rigetur. Et cū ceciderit iustus libero dñi.
taxat arbitrio. nō collidetur. Quare qđ

dñs supponit manū suā. Hoc est aptissi-
me dicere. Null⁹ iustoz sibi sufficit ad
obtinendam iusticiā. nisi per momenta
singula titubanti eidem z corruenti ful-
cimenta manus suę supposuerit diuina
clemētia. ne prostratus intereat penitus
cū fuerit liberi arbitrij infirmitate col-
lapsus.

Que directio vie nostre ex deo
sit. **Cap. xiiij.**

NEc sane vnqz viri sancti direc-
tionē vie qđ gradiebant ad p-
fectū virtutum consumationēqz
tendentes industria se ppria obtinuisse
testati sunt. sed eam potius a dño conse-
qui precabātur dicentes. Dirige me in
veritate tua. et dirige in conspectu tuo
viam meā. Alius aut nō solum fide. sed
etiā experimēto. et quodāmodo in ipsa re
rū natura. hoc ipm se deprehendisse pro-
clamat. Cognoui dñe quia nō est in ho-
mine via eius. nec viri est vt ambulet et
dirigat gressus suos. Et ipse dñs ad isra-
helez. Et dirigā eū ego in qđ vt abiectē vi-
rentē ex me fructus tuus inuentus est.

Que scientia legis magisterio z il-
luminatiōe domini cōferatur. **Cap. xiiij.**

LEgis quoqz ipius scientiā nō
lectionis industria. sed magiste-
rio z illuminatione dei quoti-
die desiderant adipisci. dicentes ad eū.
Vias tuas dñe demōstra mihi. et semi-
tas tuas edoce me. et reuela oculos me-
os. et considerabo mirabilia de lege tua.
et doce me facere voluntatē tuam. qđ de-
us meus es tu. Et itez. Qui docet homi-
nem scientiam.

Que intellectus quo mādata dei
possimus agnoscere z bone vo-
luntatis effectus a dño condo-
netur. **Cap. xv.**

Ipsū etiā intellectuz beatus
dauid quo mandata dei possit
agnoscere. quę vtiqz in libro le-
gis nouerat esse per scripta. a domino po-
stulat promereri dices. Seruus tu⁹ ego

Collatio tertia Abbatis pafuntū

sum. da mihi intellectum vt discas man-
data tua. Atq; et intellectū semel sibi p
naturam prestitum possidebat. noticiā
quoq; mandatorum dei que descripta
tenebant in lege. vtiq; habebat in pmi-
ptu. et tamen vt hanc plenius apprehen-
dat dominum deprecatur. sciens neq; qd
sibi met sufficere posse id quod per natu-
ram conditionis insertum est. nisi quoti-
diana domini illuminatione ad intelli-
gendam spiritualiter legem ac manda-
ta eius apertius agnoscenda. sensus ip-
sius ab eodem fuerit illustratus. ipo eti-
am vase electionis. hoc qd dicimus cla-
rius predicante. deus est enī qui opera-
tur in nobis. et velle 7 perficere pro bōa
voluntate. Quid potuit apertius dici-
q; vt 7 bonā voluntatem nostram 7 ope-
ris consumationem a domino in nobis
pronunciaret impleri. Et iterum Quia
vobis donatum est. p christo non solum
vt in eum credatis. sed vt etiam pro illo
patiamini. Hic quoq; et initium consi-
lionis ac fidei nostrę et passionū tolerā-
tiā donari nobis a domino declarauit.
Quod intelligens dauid quoq; simili-
oratur sibi hoc ipsum domini miseratione
concedi dicens. Confirma deus hoc qd
operatus es in nobis. ostendens nō sus-
ficere sibi salutis picipia dono dei gra-
tia q; collata. nisi fuerint eadez misera-
tione ipsius et quotidiana opitulatione
perfecta. Non enim liberum arbitrium
sed dominus soluit compeditos. Non
nostra virtus. sed dominus erigit elisos
Non lectiois industria. sed dominus il-
luminat cecos. Qd grece dicitur.

id est dominus sapiē-
tes facit cecos. Non nostra cautio. s; do-
minus custodit aduenas. Non nostra
fortitudo. sed dominus alleuat siue sus-
fulcit omnes qui corruunt. Hec autem
dicimus non vt studium nostrum vella-
tozem atq; industriam quasi inaniter 7
superfluo impendenda vacuemus. s; vt
nouerimus nos sine auxilio dei. nec ad-
niti posse. nec efficaces nostros esse cona-

tus ad capescendum tam immane pmi-
um puritatis. nisi nobis adiutorio do-
mini ac misericordia fuerit contributum. E-
quus enī paratur in diē belli. a domino
est adiutorium. quia nō est in fortitudine
sua potens vir. Oportet igitur nos sem-
per cum beato dauid canere. Fortitudo
mea et laudatio mea. non liberum arbi-
trii. sed dominus. et factus ē mihi in sa-
lutem. Qd doctor quoq; gentium non
ignorans. idoneum se facturū ministerio
noui testamenti. non suo merito nec su-
adore sed dei miseratione proclamatur. nō
p sim? iqt idonei cogitare aliqd a nob
q; si ex nobis. sed sufficiētia nra ex deo ē.
qd minus latine sed expressius dici pos-
test. idoneitas nostra ex deo est. Deniq;
sequitur. Qui et idoneos nos fecit mini-
stros noui testamenti.

Ipsa fides a domino conce-
datur.

Cap. xvi.

Intantum autē vniuersa q; ad
salutem pertinent apli sibi met
a domino largita sēserūt. vt ip-
sam quoq; fidem prestari sibi a domino
postularent dicentes. Domine adde no-
bis fidem. Plenitudinem eius non libe-
ro arbitrio presumētes. sed dei sibi cre-
dentes munere conferenda. Deniq; do-
cet nos idem auctor salutis humanę q;
ip̄a fides nostra lubrica sit et infirma. et
nequa q; sibi sufficiens nisi fuerit auxi-
lio domini roborata. dicens ad petrum.
Simon. simon. ecce sathanas expetiuit
vos vt abieret vos tāq; triticū. s; ego
rogavi p̄ez meū ne deficeret fides tua.
Quod alius in semetipso sentiens fieri
et quodāmodo fidem suam infidelitatē
fluctibus ad perniciosi naufragij vidēs
scopulos perurgeri. ad cūdez dominū
auxilium fidei sue postulans dicit. Do-
mine adiuua infidelitatem meā. In tan-
tum ita q; sēserunt euangelici et aposto-
lici viri vniuersa q; bona sunt. auxilio do-
mini consummari. vt ne ipsam quidem
fidem suam confisi sint illesam se posse

De tribus abrenunciationibus

suus viribus vel arbitrij libertate seruare ut hanc vel adiunari in se vel donari sibi a domino postularent. Quæ si in peccato ne desceret domini egebat auxilio: quis erit tam presumptor et cecus qui se erga huius custodiam quotidiano domino credat adiutorio non egere. Presertim cum ipse dominus in euangelio hoc ipsum enidenter expresserit dicens. Si cut palmes non potest fructum facere a semetipso nisi in vitem aserit: ita et vos nisi in me manseritis. Et iterum. Quia si ne menibilib potestis facere. Quod sit igitur ineptum ac sacrilegum quicquid de bonis actibus nostre industrie et non dei gratie vel adiutorio deputare: manifeste probatur dominica protestante sententia. si ne sua opitulatione vel inspiratione spirituales fructus exhibere neminem posse. Omne enim datum bonum et omne donum perfectum desursum est: descendens a patre luminis. Zacharias quoque quia si quid boni ipsius est et si quid optimum ab ipso. Et ideo constanter beatus apostolus. Quid enim habes quod non accepisti. Quod si accepisti quod gloriaris quasi non acceperis.

Quod moderatio et tolerantia temptationum nobis a domino tribuatur.

Cap. xvij.

Samiam quoque tolerantie quam temptationes illicitas sustinere possimus non tam in nostra virtute quam in dei misericordia et moderatione consistere beatus apostolus ita pronunciat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana fidelis autem deus qui non permittit vos temptari super id quod potestis sed faciet cum temptatione etiam exitum ut sustinere possitis. Deum quoque aptare siue confirmare animos nostros ad omne opus bonum et operari in nobis ea que sibi sunt placita idem apostolus docet. Deus autem pacis qui eduxit de tenebris pastorem magni ovium in sanguine testamenti eterni iesum christum aptet vos in omni bono facies

in vobis quod placeat coram se. Quod etiam thessalonicensibus ut eueniat ita precatur dicens. Ipse autem dominus iesus christus et deus pater noster qui dilexit nos et dedit consolationem eternam et spem bonam in gratia exhortetur corda vestra et confirmet in omni ope et sermone bono.

Quod perpetuitas timoris domini nobis a domino conferatur.

Cap. xviii.

Ipsam denique timorem dei quod firmiter eum tenere possimus a domino nobis infundi. Hieremias propheta ex persona dei manifeste testatur ita dicens. Et dabo eis cor unum et viam unam ut timeant me universis diebus et bene sit eis et filiis eorum post eos et faciam eis pactum sempiternum et non desinam eis benefacere et timorem meum dabo in corda eorum ut non recedant a me. Ezechiel quoque Et dabo eis cor novum et spiritum novum tribuam in visceribus eorum et auferam cor lapideum de carne eorum et dabo eis cor carneum ut in preceptis meis ambulent et iudicia mea custodiant faciantque ea et sint mihi in populum et ego sim eis in deum.

Quod initium voluntatis bone et summatio eius a domino sit.

Cap. xix.

Quibus manifestissime perdocemur et initium voluntatis bonæ nobis domino inspirante concedi cum aut per se aut per exhortationem cuiuslibet hominis aut per necessitatem nos ad salutis attrahit viam et perfectionem virtutum ab eodem similiter condonari nostrum vero hoc esse ut exhortatione auxiliumque dei vel remissius vel enixius exequimur et per nos vel remunerationem vel supplicia dignissima promereri quod ei dispensationi ac providentie circa nos benignè collatæ vel neglexim vel studuimus non ergo tediū quod de pergruere

Collatio tertia Abbatis pasuntij.

Quod euidenter in Deuteronomio apteque describitur. Cum inquit introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possideris in gredieris et deleuerit gentes multas coram te et heremum et gergesum et amorreum chanaanum et pherezeum eueum et iebuseum septem gentes multo maioris numeri et robustiores te dederuntque eas tibi percutes eos usque ad internationem non in eis cum eis fedus neque sociabis cum eis coniugia. Quod igitur introducantur in terram repromissionis quod deleantur gentes multe coram eis quod tradantur in manus eorum nationes maioris numeri et robustiores quam populus israel dei esse gratia scriptura pronunciat. Utrum autem percussit eas israel usque ad internationem an reseruet eas et parcat et non ineat cum eis fedus et utrum non societ cum eis coniugia an societ ipsorum esse testatur. Quo testimonio manifeste discernitur quid libero arbitrio quid re dispensationi vel quotidiana ad adiutorio domini debeamus ascribere et quod diuine sit gratie prestare nobis puenius secundos atque victoriam nram vero esse ut concessa dei beneficia vel intentius vel segnius exequamur. Quam rationem etiam illorum cecorum curatio de satis euidenter videmus expressam. Quod enim transiit ante eos iesus diuine prouidentie et dignationis est gratia. Quod vociferantur et dicunt miserere nostri domine fili dauid fidei ipsorum et credulitatis est opus. Quod visum recipiunt oculorum diuine miseratiōis ē munus. Quod autem etiam post perceptionem cuiuslibet muneris tam gratia dei quam ratio liberi arbitrii perseueret leprosum quoque decem qui pariter curati sunt declarat exemplum. Ex quibus dum unus per arbitrii sui bonum gratiarum restituit actionem dominus nouem in gratias unumque collaudans sollicitudinem ad adiutorij sui etiam circa imemores beneficiorum suorum iugē retinere se monstrat. Hoc ipsum enim visitationis sue donum est quod vel suscipit et approbat gratum vel requirit ac repellendū ingratos.

Quod nihil in hoc mundo sine deo geratur.

Cap. xx.

Redere tamen inconcussa fide nos conuenit nihil sine deo prorsus in hoc mundo geri. Aut enim voluntate eius aut permissu agi uniuersa fatendum est ut scilicet hec que bona sunt voluntate dei perfici auxilioque credatur. Quod autem contraria sunt permissu cum per nequitiis ac duricia cordis nostri deserens nos divina preceptio diabolus nobis vel ignominiosas corporis passiones patitur dominari. Quod et apostoli vocibus euidentissime per docem dicentis Propter quod tradidit illos deus in passiones ignominie. Et iterum. Quia non crediderunt deum habere in noticia tradidit illos deus in reprobum sensum ut faciat ea que non conueniunt. Ipse quoque dominus per prophetam ait. Et non audiuit populus meus vocem meam et israel non intedit michi. Propter quod dimisi eos in quantum habuerint ad inuentiones cordis eorum ambulabunt in adinventionibus suis.

Obiectio super liberi arbitrii potestate.

Cap. xxi.

Ermanus. Hoc testimonium aptissime liberum demonstrat arbitrium quod dicitur. Si populus meus audisset me et non audiuit populus meus vocem meam. Cum enim dicitur si audisset ostendit in potestate illius fuisse vel acquiescendi vel non acquiescendi in dictum. Quomodo igitur non in nobis nostra salus est collocanda cum sit in nobis vel audiendi vel non audiendi facultas.

Responsio quod liberum arbitrium nostrum adiutorio domini semper indigeat.

Cap. xxij.

Pasuntius. Acute quidem considerastis hoc quod dicitur. Si quis audisset me et non attēdit illū quod ad audiendū vel non audiendū loquitur nec illud quod sequitur. Pro nihilo utique inimicos et humilia semet et super tribulantes eos misisset manum meam. Nemo igitur hec que pretulimus ut nihil geri sine domino probaremus praua interpretatione detorqueas ad defensionem liberi arbitrii ita pertemptet assumere ut ab homine gratia dei prouisionemque quotidiana velita auferre per hoc quod dicitur et non audiuit populus meus vocem meam et ite-

Capitula.

rñ. si populus meus audisset me israel si
 in vijs meis ambulasset &c. & respiciat q
 sicut liberi arbitrij facultas populi iobe
 dientia cōprobat. ita quotidiana circa
 eū prouisio dei clamantis qdammodo
 et monētis ostenditur. Cum enī dicit. si
 populus meus audisset me. priore vtiq
 se locutū eis euidenter ostēdit. qd fieri a
 dño nō solū per legē pscriptā liter. ve
 rūtāā quotidianis monitis solet. fm il.
 lud qd per ysaiā dicit. tota die expandi
 manus meas ad pplm nō credentē mi
 hi sed contradicentem. Atrunq ergo
 p̄t hoc testimonio cōprobari quod di
 citur. Si populus me⁹ audisset me. isra
 el si in vijs meis ambulasset. pro nibilo
 vtiq inimicos eoz hūiliaſſem. et super
 tribulātes eos misisſez manū meā. Nā
 sicut liberum arbitrium per inobedientī
 am populi demōstratur. ita dispensatio
 dei et auxiliū eius versiculi ipsius initio
 declaratur ac fine. cum se ⁊ priorem lo
 cutū fuisse testatur. et postea inimicos e⁹
 hūiliaturū si ab eodem fuisset auditus.
 Nos enī per hęc q̄ptulimus nō liberuz
 arbitriū hominis volumus submouere
 s̄ huic adiutorij ⁊ gratiā dei per singu
 los dies ac momēta necessariā cōpbare
 Hīs epul nos saginatos pafunt. e sua
 cella nō tam alacres q̄ cōpunctos cor
 de ante mediū noctis emisit. hoc nobis
 precipiū sua collatione conferēs. vt cū
 abrenūciationē primaz tota virtute ac
 disciplina. fm omnia patrū instituta ex
 equentes. per eandem solaz attingenda
 nobis perfectionis culmina blandirent
 inciperemus agnoscere nec dum nos cē
 pisse monachoz fastigia somniare. quip
 pe qui de scda abrenūciatione parū qd
 in cenobijs eruditi. tertiā in qua omnis
 perfectio continetur. queqz illas inferio
 res duas multq modis excedit. nē audis
 se quidē nos antea penitus noscerem.
 Explicit collatio abbatis pafū
 tū tribus abrenūciationibus
 Incipiunt capitula collatōis
 Abbatis danielis. Cap. i.

- D**e abbate danielis puerſatiōe.
 ij **I**nquisitō vñ oriat repē
 tina cōmutatio mentiū ab ines
 sabili leticia in mestissimaz ani
 mi deiectionem.
 iij **R**esponſio sup pposita q̄stide.
 iij **D**ispensationis ac p̄bationis
 dei duplex causa sit.
 v **E**t studiū et industria nostra ni
 hil sine adiutorio dei p̄ualeat.
 vi **Q**utile nobis sit interdū a do
 mino derelinqui.
 vij **D**e vtilitate eius pugne qm apo
 stolus ponit in colluctatiōe car
 nis et spiritus
 viij **I**nterrogatio quid sit qd in ca
 pitulo apli post aduersantes si
 bi cōcupiscētiās carnis et spūs
 tertia adijciatur voluntas.
 ix **R**esponſio de intellectu recte inter
 rogantis.
 x **Q**ue vocabulū carnis nō in vna si
 gnificatione ponatur.
 xi **Q**uid in hoc loco caro ab aposto
 lo noietur. et qd sit cōcupiscen
 tia spiritus.
 xij **Q**ue sit voluntas nostra q̄ inter
 cōcupiscētiā carnis et spirit⁹
 ponitur.
 xij **D**e vtilitate cūctationis q̄ ex col
 luctatione oritur carnis ⁊ spūs
 xiiij **D**e inemēdabili malicia spiritali
 um nequiciarū.
 xv **Q**uid nobis p̄sit carnis aduer
 sus spiritū cōcupiscētia.
 xvi **D**e incentiuis carnis quibus vt
 humiliaremur q̄ui⁹ tenerem.
 xvij **D**e eunuchoz tepore.
 xvij **I**nterrogatio quid intersit inter
 carnalem ⁊ aiālem.
 xix **D**e triplici aiārū statu.
 xx **D**e male abrenūciātibus.
 xxi **D**e his qui contemptis magnis
 occupantur in paruis.
Explīcūt capitula. Incipit col
 latio Abbatis danielis de cō
 cupia carnis et spiritus. La. i.

Collatio quarta Abbatis danielis

Inter cetera

Iros christiane philo-
sophie viros abbate
quoque vidimus Da-
nielem equalem quod ex
in omni virtutum genere his qui in he-
remo scithi commanebant sed peculia-
rius gratia humilitatis ornatum. quod me-
rito puritatis ac mansuetudinis sue a be-
ato pasuntio solitudinis eiusdem pres-
bitero et quidem cum multis iunior esset
etate in diaconum prelectus est gradu. In-
ter enim eidem beatus pasuntius virtuti-
bus ipsi adgaudebat ut que vite meri-
tis sibi et gratia parere nouerat coequare.
sibi etiam sacerdotij ordine felinaret si quod
tem nequaquam ferens in inferiore eum misse-
rio diutius immorari optansque sibi met
successorem dignissimum prouidere super-
stes cum presbiteralis gradus honore pro-
uexit. Qui tamen prioris humilitatis con-
suetudinem non omittens nihil unquam si-
bi illo presente de sublimiori ordinis col-
latione donauit sed semper abbate pa-
suntio spirituales hostias offerente hic
velut diaconus in prioris ministerio per-
mansit officio. In quo tamen beatum
pasuntium cum talis vir esset actatus ut
in multis etiam prescientis gratiam posside-
ret hunc spes substitutionis et electio val-
de fecellit. Nam non multo post tempo-
re hunc quem sibi parauerat successorem
decessorem premisit ad deum.

Inquisitio unde oriatur repen-
tina commutatio mentium ab ines-
cabili leticia in mestissimam ani-
mi deiectionem. Cap. ii.

Hic igitur beatus daniel inqui-
rentibus nobis cur interdum re-
sidentes in cellula tanta alacri-
tate cordis cum ineffabili quodam gau-
dio et exuberantia sacratissimorum sensuum
redundemus ut eam non dicam sermone
percurrere sed ne ipse quidem sensus oc-
currat oratio quoque pinguis emittatur
ac prompta et mens plena spiritualibus fru-

ctibus preces suas efficaces ac leues etiam
per soporem supplicans ad deum senti-
at penetrare ac rursum nullis existentiis
causis tanta subito anxietate repleamur
et irrationabili quodam merore ut non so-
lum nosmetipsos huiusmodi sensibus are-
scere sentiamus verum etiam horreat cella
sordeat lectio ipsa quoque instabilis ac nu-
tabunda et quodammodo ebria et gra-
uis emittatur oratio ita ut ingemiscen-
tibus et conantibus nobis ad directio-
nem pristinam reduci mens nostra non pos-
sit quantoque intentius fuerit renouata
tanto vehementius ad discursus insta-
biles lubrico rapiatur excessu et ita omni
spirituali fructu reddat effeta ut nec desi-
derio regni celorum nec metu gehennae pro-
posito ab hoc letali quodam somno va-
leat suscitari ita respondit

Responsio super proposita que-
stione. Cap. iij.

Pripartita nobis super hac quam
dicitis sterilitate mentis tradi-
ta ratio est. Autem de negligencia
nostra aut de impugnatione diabo-
li aut de dispensatione domini ac probatione
descendit. Et de negligentia quidem cum
nostro vicio tempore precedente in differ-
ter nosmetipsos et remissius exhibemus pro-
qua desidia noxijs cogitationibus pa-
sti terram cordis nostri spinas et tribu-
los facimus germinare quibus in ea pul-
lulantibus consequenter efficiamur steriles
atque ab omni reddimur spirituali fructu
et contemplatione deserti. De impugna-
tione vero diaboli cum etiam bonis nonnunquam
studijs deditos callida subtilitate mentes
nostram irrepes vel ignorantes ab optimis
intentionibus abstrahit vel inuitos.

De dispensationis ac probationis
dei duplex causa sit. Cap. iij.

Dispensationis autem ac probationis
domini duplex causa est. Prima
ut paulisper ab ipso derelicti et
mentes nostre sentiamus infirmitatem et nequaquam super
precedere puritate cordis quam nobis illi est vi-
sitatio donata possumus extolli probationesque

De cōcupiscētia carnis et spūs

nos ab eo derelictos: gemitibus nostris et industria illum leticie ac puritatis statum recuperare non posse intelligamus. et preteritā cordis alacritatem nō nostro studio sed illius dignatione nobis fuisse infusam et presentem de ipsius rursus gratia et illuminatione esse poscendam. Secunda vero p̄bationis est causa ut p̄seuerantia nostra vel mentis constantia et desiderii comprobetur: quāq̄ intentōe cordis et orationū instantia. deserentem nos visitationem sancti spiritus requiramus manifestetur i nobis. ac pariter agnoscences quanto labore amissū istud spiritale gaudium et puritatis leticia conquiratur. sollicitius inuentas custodire ac tenere attentius studeamus. Quodā modo enim negligentis custodiri solet: quicquid creditur facile posse reparari.

Questudium et industria nostra nihil sine adiutorio dei preualeat. **Cap. v.**

Derque euidenter probatur. Etiam dei ac misericordiam semper operari in nobis ea que bona sunt. Quia deserentem nihil valere studium laborantis. et quantalibet annitētis industria sine ipsius iterum adiutorio statum pristinum recuperare nō posse. illud q̄ ingiter in nobis impleri. nō volentis neq̄ currentis sed miserentis est dei. Que gratia nōnūq̄ e contrario negligentes ac resolutos in inspiratione hac qua dicitur sancta. et abundantia spiritualium cogitationum visitare nō despicit. sed inspirat indignos. exsuscitat dormientes. et illuminat obessos ignorantie cecitate. clementerq̄ nos arguit atq̄ castigat. infundens secundis nostris ut vel sic de inertis somno compunctione ipsius instigati consurgere prouocemur. Deniq̄ frequenter etiam odoribus ultra omnē suauitatem compositionis hūanę in his ipsis subito visitationibz adimplemur. ita ut mens hac oblectatione resoluta in quendam spiritus rapiatur excessum. se

q̄ cōmorari obliuiscatur in carne.

Quest utile nobis sit interdū a domino derelinqui. **Cap. vi.**

In tantum vero illum quem diximus abscessum. et vitia loqr̄ desertionē dei. beatus David utilem esse cognouit. ut nequā maluerit orare ne a deo penit in nullo relinqueretur. hoc enim sciebat incongruū esse vlti sibi vlt hūanę nature ad quālibet peruenienti perfectionem. sed temperari eaz potius deprecatus sit dicens. Non me derelinquas vsq̄qua q̄. Ac si diceret alijs verbis. Scio q̄ derelinquere soleas. et iliter tuos sanctos ut probes. Aliter enī ab aduersario temptari nō possunt. nisi a te paulisper fuerint derelicti. et ideo nō rogo ut nūq̄ me derelinquas. quia nō expedit mihi ut nō vel meā infirmitatez sentiens dicā Bonum mihi quia humiliasti me. vel exercitiū nou habeā preliandi. qd sine dubio habere non potero. si mihi semper et indurp̄te cohererit. p̄tectio tua. Suffultū namq̄ me tua defensione temptare diabolus nō audebit. illud obijciens et exprobrans. vlt mihi vel tibi. qd aduersus athletas tuos solet calumniosa voce proferre. Nunquid gratis iob colit deum. nonne tu vallasti euz ac domū eius. vniuersamq̄ substantiaz eius per circumitum. sed magis p̄cto ne me vsq̄qua q̄ derelas. Quod grece dicitur.

id est vsq̄ ad nimietatem. Quantum enim mihi utile est si derelinquas me paulisper ad tempus ut desiderij mei cōstantia comprobetur. tantum noxiū est si pro meritis ac delictis meis nimis me deredere volueris. quia nulla virtus humana si diutius in temptatione tuo derelatur auxilio. sua poterit. constantia p̄durare. et non protinus aduersarij vel potentia vel factione succumbere. nisi tu ipse qui es humanarum virium conscius ac luctaminum moderator non p̄miseris tēptari nos sup id qd possum? sed feceris cū tēptatōe et exitū ut sustinere possim?

Collatio quarta Abbatis danielis

Tale qđ z in iudiciū libro sup exterminatione gētiū spiritaliū que aduersantur israeli mistice legimus designatū. Hec sunt gentes quas dñs dereliquit vt erudiret in eis israhelē et haberēt consuetudinem cum hostibus p̄liandi. Et iterum post pauca. Dimisit qz eos deus vt in ip̄is exp̄iretur israhelēz vtrū audirēt mādata dñi que preceperat patribz eorū per manū moysi an nō. Quaz vtiqz pugna nō inuidens deus quieti israhel nec male eidem consulens sed sciens esse vtilissimā referuauit. vt duz gētiū semper istarū impugnatione dep̄imitur nūqz se sentiat auxilio dñi non egere. z ob id semper in eius meditatione z inuocatione persistens. nec inerti ocio dissoluitur. nec bellandi vsū z exercitia virtutis amittat. Frequenter enī quos superare nō potuerunt aduersa. securitas et res prosperę colliserunt.

De vtilitate eius pugne quam apostolus ponit in colluctatione carnis et spūs. **Cap. vii.**

Hanc pugna vtilē n̄is qz mēbris insertam. etia z in ap̄lo ita legimus. Caro enī concupiscit aduersus spiritū. spiritus aut aduersus carnē. Hec aut inuicē aduersantur sibi. vt nō quecunqz vultis illa faciatis. Habetes z hic pugna inuisceratā qđ ammodo corpori nostro. dispensatione domini pcuratā. Quicqđ enī generalit̄ z sine alicuius exceptiōe om̄ibus inest. qđ aliud iudicari potest. nisi ipi humane substantię post ruina z primi hominis velut naturaliter attributūz. et qđ vniuersis cōgenitū cōcretūqz dep̄ehenditur. quo modo nō credendū sit arbitrio dñi non nocentis sed consulentis insertūz. Causam vero huius belli. id est carnis et spiritus hāc esse describit. vt non inquit qđ canqz vultis illa faciatis. Ergo id qđ pcurauit deus vt nō posset a nobis impleri. id est vt nō quecunqz volumus faciamus. qđ aliud si impleatur credi potest esse qm̄ noxiū. Et est qđ ammodo vtilis

hec pugna dispensatiōe dei nobis inserta. et ad meliorē nos statū puocans atqz cōpellens. qua pugna sublata pculdus bio pax econtrario perniciofa succedet.

Interrogatio quid sit qđ in capitulo apostoli post aduersantes sibi concupiscentias carnis et spiritus tertia adiūciatur voluntas. **Cap. viii.**

Germanus. Licet nobis quedam intellectus lineę iam p̄lucere videātur. tamē quia nec dū possumus ap̄li sententiā ad liquidū peruidere. volumus hęc nobis apertius explanari. Tres enī res hic indicari videntur. Prima carnis aduersus spiritum pugna. Secunda spiritus aduersus carnis concupiscentiā. Tertia voluntas nostra que velut media ponitur. de qua dicitur vt nō quecunqz vultis illa faciatis. Super qua relicet vt dixi spiritiones quasdam ex his que exposita sunt intelligentię colligamus. volumus tamen quia se huius collatiōis occasio dedit. aliquid nob lucidius disputari.

Responsio de intellectu recte interrogantis. **Cap. ix.**

Daniel. Discernere diuisiones et lineas quęstionū portio intellectus est. z maxima pars intelligentię est scire quod nescis. Propter qđ dicitur. insipienti interroganti sapientia reputabitur. quia licet is qui interrogat vim. ppositę quęstionis ignoret. tamē quia prudenter inquirat. et qđ nō intelligebat intellexit. hōc ip̄m illi reputatur ad sapientia z. eo qđ nesciret prudenter agnouit. Scđm diuisionē itaqz vestra tres res ab apostolo notari videntur. cōcupiscentia carnis aduersus spiritū. et spūs adūs carnē. qz adūsus se inuicē pugna hāc videtur habere causam atqz puentū. vt ea que nolumus facere nequeam. Quarta igitur superest causa. qm̄ minime vidistis vos. vt illud scz qđ volumus faciamus. Nunc ergo opus est nob vt p̄s duarū concupiscentiarū vim

De cōcupiscētia carnis et spūs

Id est carnis et spiritus agnoscamus. et
ita demū q̄ voluntas sit nostra. que in
vtrāq; polita est discutere valeam⁹. de
inde quid possit voluntatis nostre nō eē
similiter discernamus.

Ex vocabulū carnis nō in vna
significatione ponatur. Cap. x.

Uocabulum carnis in scriptur
sanctis multifarie legimus no
minari. Nam nonnunq̃ signifi
cat hominē integrum. id est qui ex corpo
re constat ⁊ anima. vt ibi. Et x̃bū caro
factum est. et videbit omnis caro saluta
re dei nostri. Nonnunq̃ homines pecca
tores atq̃ carnales. vt ibi. Non perma
nebit spiritus meus in hominibus istis.
eo q̃ sint caro. Interdum p̃ ip̃is peccat̃
ponitur. vt ibi. Vos aut̃ nō estis in car
ne s̃ in spiritu. Et iterū. Caro ⁊ sanguis
regnū dei nō possidebāt. Deniq̃ sequit̃
Reqs corruptio incorruptelam posside
bit. Nonnūq̃ pro agnatione ⁊ p̃p̃iquita
te. vt ibi. Caro mea ⁊ ossa mea vos. Et
ap̃ostolus. Si quomodo in emulationē
inducā carnē meam. et saluos faciā ali
quos ex illis. Quarendū ergo nobis est:
s̃m quā significationeꝝ ex his quattuor
carnez hic debeat accipere. Manife
stū namq̃ est s̃m illud qd̃ positū est.
Et verbū caro factū est. Vel illud. Et
videbit omnis caro salutare dei. penit̃
stare n̄ posse. s̃ neq̃ s̃m illud qd̃ dicitur
Non permanebit spiritus meus in ho
mibus istis eo q̃ sint caro. quia nō licet ibi
abrupte de homine peccatore. ita ⁊ h̄ po
nunt carō. cum dicit. Caro concupiscit
aduersus spiritum. ⁊ spiritus aduersus
carnem. Neq̃ enī de rebus substantia
libus loquitur. s̃ de actualibus. que in
vno eodēq̃ hoīe vel pariter vel singilla
tim cum quadam temporis vicissitudine
et mutatione luctantur.

Quid in hoc loco caro ab apostolo nominetur et quid sit concupiscentia. **Lap. xi.**

Quam obrem in hoc loco carne
nō hominē id est homininis sū

stantiam sed voluntatem carnis et desideria debemus pessima accipere sicut nec spiritum quidē aliquā rez substantialem. si anīe desideria bona et spiritualia significare sentimus. Quem sensum idem beatus apłus in superioribz eiusdē sententię euidenter expressit ita incipiēs. Dico autē. Spiritu ambulate et desideria carnis nō perficietis. Caro enī cōcupiscit aduersus spiritū. spiritus uero aduersus carnem. Hęc autē inuicē adūsantur sibi. ut non quēcūq; uultis illa faciat. Quę cū utraq; desideria. id est carnis et spiritus in vno eodemq; sint homine intestīnū quotidie intra nos geritur bellum. dum concupiscentia carnis quę precipitāter fertur ad uicia. his q̄ ad p̄sentem requiem pertinent. et temporalibus delicijs gaudet. Quibus ecōtra cōcupiscentia spiritus aduersata ita desiderat tota spiritalibus studijs inhęrere. ut etiam necessarios carnis vsus optet excludere. sic illis iugiter occupari festinans. ut nullaz penitus fragilitati eius curam cupiat impartiri. Caro luxurijs ac libidine delectatur. spiritus ne ipsis quidem naturalibus desiderijs acquiescit. Illa cōcupiscit satiari somno. repleti cito. Hic uigilijs et ieiunijs ita saginatur ut ne ad ip̄m quidē necessariū uitę vsuz somnū cibumq; uelit admittere. Illa cupit exuberare copijs uniuerſis. hic ne ipsi uis quidem angustī panis quotidianaz s̄bam habere cōtētus est. Lauacris illa nitescere et quotidianis aduolātū turmis appetit constipari. Hic squalore inaccessibilis heremi pascitur. cunctozūq; mortaliū p̄ntiam perhorrescit. Honoribus illa et laudibz hominū confonetur. Hic interrogatis sibi p̄tymelijs iniurijsq; letatur.

Que sit volūtas nostra q̄ inter
concupiscentiam carnis et spī
tus ponitur. *Cap. xij.*

Poster hasigitur utraq; concu-
piscencias anime voluntas in-
meditullio quoda vituperabi-

N.T.

Collatio quarta Abbatis danielis

liore consistens. nec vicioꝝ flagitijs oblectatur. nec virtutu laboribꝫ acquiescit. sic quęres a passionibꝫ carnalibꝫ teperrari. vt nequa qꝫ velit dolores necessarios sustinere. sine quibꝫ virtutes spiritꝫ nequeunt possideri. absqꝫ castigatōe carnis castimoniam cupiens corporis obtinere. sine vigiliis laborē cordis acquirere puritatē. cū requie carnis spiritualibꝫ virtutibꝫ exuberare. absqꝫ vlliꝫ exasperatōe cōuicij patientię gratiā possidere. humilitatē christi sine honorē mundi exercere. iactura. religionis simplicitatē cū seculi ambitione sectari. christo cū hominū laude ac feruore huire. districtioneꝝ veritatē sine cuiuspiā vel tenui offensione pferre. Postremo sic vult futura consequi bona. vt presentia nō amittat. Quę voluntas nūqꝫ nos ad perfectionē veram faceret peruenire. sꝫ in tepore quodam te terrimo collocaret. taleqꝫ faceret qꝫles illi sunt qꝫ i apocalipꝫi increpatōe dñi castigant. scio opera tua. quia neqꝫ calidꝫ es neqꝫ frigidꝫ. vtiā frigidꝫ es aut calidꝫ. nūc aut quia tepidꝫ es. incipiam te euomere de ore meo. nisi hunc tepidissimū statū altrinscus hęc insurgētia bella dirūpent. Quāz cū famulantes huic voluntati nostre ad hanc remissionē voluerimus nosmetipos paululū relaxare. confestim aculei carnis insurgūt. si isqꝫ nos vicijs ꝫ passionibꝫ sauciātes nequa qꝫ in illa qua delectamur puritatis qualitate stare pmittunt. atqꝫ ad illam quā horremꝫ frigidā voluptatē. plenā qꝫ sentibus pertrahunt viaꝫ. Rursus si spiritus feruore succensi opa carnis volentes extinguere. sine vllō respectu fragilitatis hūang totos nosmetipos temptauerimus ad imoderata virtutum studia cordis elatione conferre. interpellās imbecillitas carnis ab illa reprehensibili nimietate spiritus reuocata retardat. et ita fit vt vtraqꝫ concupiscētia tali colluctatōe alterna libimet repugnāte. animę voluntas quę nec totā se carnalibus desiderijs dedere. nec virtutū vult labo

ribus desudare quodāmodo iusto moderamēte temperetur. dñi hęc inter vtraqꝫ cōtentio. illam perniciosiorem excludēs animę voluntatē. vt quādam equitatis librā i statera nostri corporis collocat qꝫ spiritus carnisqꝫ cōfinia iusto discernit examine. nec a dextris mentē spūs ardo re succensam. nec a leua carnē vicioꝝ aculeis preponderare permittit. Dum hęc pugna quotidianis diebꝫ vtiliter exagitur in nobis. ad illud quartū qd nolimus salubriter venire cōpellimur. vt puritatē cordis nō ocio nec securitate. sꝫ iurgi sudore et cōtritione spiritus acquiramus. castitatemqꝫ carnis districtis ieiunijs fame ꝫ siti ac vigilantia retētemus. directionē etiā cordis. lectione. vigilijs. oratione cōtinua. et solitudinis squalore capiamus. patientiā tribulationū exercitijs retentemus. cū blasphemijs ꝫ opprobrijs saturitate nostro huīamus auctori. veritatē cū inuidia mūdi illius ꝫ inimicijs si necesse fuerit exequamur. et tali colluctatione in nostro corpore militāte. practis nobis ab hac ignaua securitate atqꝫ ad istū quē volumus laborem ac virtutū studia. puocatis. equitas optime media retineatur. et tepidū nřę voluntatis arbitrium. hinc spiritus feruor illinc carnis gelidissimus rigor moderatissimo calore cōtēperet. ac neqꝫ ad effrenata vicia mentē prabi concupiscētia spiritus sinat. nec rursus ad virtutū irrationabiles appetitꝫ. fragilitas carnis spiritū patiatꝫ extolli. ne vel inde oīgenū pullulent fomites vicioꝝ. vñ hinc elatio morbi principalis emergens telo nos superbig. grauiore cōfodiat. sꝫ pugne horū equa libratio iuste succedēs sanā ꝫ moderatā inter vtraqꝫ virtutū reseruet viam. itinere regio docēs militē christi semper incedere. atqꝫ ita fit vt cū p tepore huius quā diximus signauissime voluntatis ppenus mēs ad desideria carnis fuerit deuoluta. spiritus ꝫ concupiscētia refrēnetur. nequa qꝫ ea vicijs acquiescente teterimīs. rursum qꝫ si immoderato feruore

De concupiscētia carnis et spūs

per excessum cordis ad impossibilia fuerit spiritus hostis et inconsiderata preceptus. infirmitate carnis ad iustum retrahatur exāme et transcendens voluntatis non strepidissimū statū comodissima temperie planoque tramite cum sudoris industria viam perfectiōis incedat. Simile quid etiā illius turris extractiōe legimus a domino dispensatum in libro geneleos ubi linguarū oborta repente cōfusio sacrilegos ausus hominum nefandosque cōpescuit. Permansisset enī etiam ibi aduersus deū immo aduersus eos qui diuinā eius attēptare ceperāt maiestatem consensus noxiū nisi eos dispensatiōe dei repugnās inter se diuersitas lingue per dissonantiā vocis in meliōre statum pficere compulisset et quos ad excidiū suū animauerat perniciofa cōsensio ad salutem reuocasset bona vtilisque discordia incipientes scilicet humanā fragilitatē intercedente diuisione sentire quā pnoxiā conspiratiōe elati antea nesciebāt.

De vtilitate cunctationis quę ex colluctatiōe oritur carnis et spiritus. Cap. xiiij.

Intantum vero vtilis nobis ex huius pugne diuersitate cunctatio nascitur et salutaris ex hac pcertatiōe dilatio. vt resistente soliditate corporea dum ab eorum effectu quę nequit mēte concipimus retardamur nonnunquam in meliorem statū seu penitudine subsequēte seu emendatiōe quadam quę solet per crassinatione operis et recogitatione inueniente descendere corrigamur. Denique hos quos intelligimus ad voluntatū suarū desideria perficienda nullo carnis obstaculo retardari demones scilicet ac spirituales nequitias et quidē cū sint de eminentiore angelorum ordine deuoluti detestabiliores eē hominibus ptemplamur eo quod possibilitate eorum desiderijs adiacēte id quod nequiter semel pceperint irreuocabili malo perficere non morētur quia sicut est animus velox ad excogitandū sic ad pficiendū pernix et absoluta substantia et

dū supeditat eis prona facilitas ea quę voluerit peragendi pceptū malū nulla intercedens deliberatio salutaris emendat.

De inemendabili malicia spiritualium nequiciarū. Cap. xiiij.

Spiritualis namque ista nec vlla carnis soliditate deuicta vt excusationē exorte in se prauē non recipit voluntatis ita veniā malignitatis excludit quia nulla quemadmodum nos ad peccandū impugnatione carnis extrinsecus lacessita est. si vicio soli? male voluntatis accensa et ob hoc sine venia peccatū et languor sine remedio est. Sicut enī nulla sollicitatē terrena materia corruit ita ne indulgentiā quidem aut locū penitudinis obtinere pōt. Quibus ex rebus euidenter colligitur quod non solū noxia non sit hec quę contra se inuicē suscitatur in nobis carnis spiritusque cōtentio verū etiā multā pferat vtilitates.

Quid nobis pfit carnis aduersus spiritū concupia. Cap. xv.

Primo quod desidias ac negligētiās nostras statim arguit et vt quā diligētissimū pedagogus a districtiōis et discipline rectitudine nunquam nos deuicare cōcedens si paululū quod securitas nostra mensurā congrue serietatis districtiōisquę excesserit flagellis incessinuo stimulat confestim et increpat atque ad cōpetentem reuocat parcitatem. Secūdo quod pro castimonie ac puritatis integritate cū dei gratia concedente ita nos longo tpe genitali pollutione viderimus immunes vt ne ipsa quidem simplici cōmotione carnis vltius nos inquietandos esse credamus et per hoc velut qui non gestemus corruptela carnis in secretis pscientie nostre fuerimus elati suo nos rursum quāuis qeto ac simplici visitans fluxu humiliat ac retūdit nosque homines esse stimulis suis ammonet. Quodāmodo enī cū in ceteris generibus vicio et quidem grauioribus magisque noxijs indifferētius soleam incur

Collatio quarta Abbatis Danielis

tere nec tā facile ī eorū cōpungamur admissu. in hoc peculiarius hūiliat consciētia nra. per q̄ hanc illusionē neglectarū quoq̄ passionū recordatione mordet. euidenter intelligens immūdas se factā naturalibus incentiuis. quę cū esset immūdiō: spiritalibz vicijz ignorabat. ⁊ recurrens. p̄tinus ad emendationē anterioris ignauie. cōmonetur pariter ne sup̄ successibz p̄terite puritatis debere confidere. quā se perspicit pusillu. quid declinantem a domino perdidisse. nec posse huius purificationis donū nisi per solius dei gratiā possidere. docentibus nos quodāmodo ip̄ius rei exp̄imētis. vt si ītegritatē cordis perpetuo p̄sequi delectamur. hūilitatis studeamus virtutē in giter obtinere.

De incētiniis carnis quibus vt humiliaremur grauius tenere mur Cap. xvi.

Quā igitur puritatis elationem p̄uicioſiorē futurā cūctis sceleribus atq̄ flagitijs. et ob hanc nihil nos euolumētī cōsecuturos. p̄qualibet castitatis integritate. testatur ille virtutes quarū superius fecim⁹ mentionē. q̄ cū nullas huiusmodi titillatōes carnis habuisse credatur ob solā cordis elationē p̄petua ruina de sublimi celestiq̄ statione deiecte sunt. Essemus itaq̄ penit⁹ absq̄ remedio tepidi. vt pote non habētes indicē negligentie nostre. vel in corpe nro aut in consciētijz p̄p̄ijs insidentem. nec studeremus ad perfectionis p̄uenire seruo. sed nec frugalitatis q̄dez districtiōē vel cōtinentiā tenerem⁹. nisi nos hec titillatio carnis increſcēs hūiliaret atq̄ retunderet. aduersus spiritaliū quoq̄ vicioz purgationē sollicitos redderet ⁊ intentos.

De eunuchorum tepore.

Cap. xvii.

Ueniq̄ in his q̄ spadones sunt corpe. idcirco hūc aīe teporem plerūq̄ inesse deprehēdum⁹. qz velut soluti ab hac necessitate carnali.

nec labore p̄tinentie corpōralis. nec cōtione cordis se estimant indigere. et hac securitate resoluti. nunq̄ perfectionē cordis sed nec spiritaliū quidē vicioz purgationē vel querere in veritate vel possidere festinat. Qui status a carnali q̄litate descendens efficitur aīalis. qui est p̄culdubio deterior gradus. ip̄e est enī q̄ de frigido ad tepidum trāsiens detestabilior dñi voce signatur.

Interrogatio quid intersit inter carnalem et animalē. Cap. xviii.

Germanus. De vtilitate coluctationis quę inter carnem ⁊ spiritū suscitatur. quātūz videtur nobis euidenter exp̄sum est. ita vt eam ip̄is quodāmodo manibz nris palpabilem factā esse credamus. Et idcirco hanc quoq̄ rationē nobis similiter cupimus aperiri. quid intersit inter carnalem ⁊ aīalem virū. vel quēadmodū aīalis carnali possit esse deterior.

De triplici aīarū statu. Cap. xix.

Daniel. Scdm diffinitioz scripturę tres sunt aīarū status. Primus carnalis. Secundus aīalis. Tertius spiritalis. Quos in apostolo ita legimus designari. Nam d̄ carnali d̄. Lac vob̄ potū dedit nō escā. nec dū cū poteraq̄. s̄n̄ adhuc qdē potest. adhuc enī est̄ carnales. Et iterū. Abi cū est̄ inter vos zelus ⁊ p̄tētiō. nonne carnales estis. De aīali q̄z alit̄ cōmemorat. Anīa lis aut̄ hō nō p̄cipit ea q̄ sunt spirit⁹ destitūta cū ē illi. De spiritali x̄o. Spirital̄ at̄ exauiat oīa. ip̄e aut̄ a nemine iudicatur. Et iterū. Vos aut̄ q̄ spirituales estis instruite eos q̄ eiusmodi sunt in spū lenitatis. Itaq̄ festinādū est nob̄ vt cū renūciātes desiderimus esse carnales. id ē a seculariū cepimus cōuersatiōe seungi. et ab illa manifesta carnis pollutione cessare. spiritalem sensum. p̄tinus app̄chēdere tota p̄tute nitam̄. ne forte blandiētes nob̄ q̄ videmur s̄m exteriorēz hominem huic renūciāsse mūdo. vel carnaliū fornicationū deseruisse cōtagia. tāq̄ q̄ sum.

De cōcupiscētia carnis et spūs

mā perfectionē p hoc apprehēderim? re-
missiores deinceps erga emūdatiōē ce-
terarū passionū lentioresq; reddamur.
et inter vtraq; detenti graduz spiritualis
pfectus asseq neq̄amus. existimātes ad
pfectionē nob abūdesufficere. q̄ exte-
re hoīe videamur de puerfatiōe mundi
hui? ac voluptatib; segregari. vel q̄ im-
munes sumus a corruptela et cōmixtio-
ne carnali. et ita inuēti in illo tepido sta-
tu. q̄ deterrim? iudicā. cuomendos nos
ex ore dñi fm eius sniaz nouerim? ita di-
centis. *Quinā calidus es et incipiā te euomere*
ex ore meo. Nec immerito eos dñs q̄s iam
viscerib; recepat charitatis. noxios et te-
pfectos. cū qdā cōnulliōe pectoris sui
euomēdos cēpnūciat. q̄ cū salutarē qd.
āmōdo ei potuissent pretere sbam. euelli
ab eius viscerib; maluerūt. tāto deterio-
res effecti illis q̄ nūq̄. ori dñi illati sunt
cibis. q̄nto id qd nausea cōpellēte. p̄ijci-
mus odibilis detestamur. Quicqd ei
frigidū est. etiā ore susceptū vertit in ca-
lores. et salutifera suauitate percipit. qd
aut semel vicio teporis abiectū est. nō di-
cā labijs ad mouere. s̄ etiā emin? ituri si
ne ingenti horrore nō possumus. Rectis-
sime ergo pnūciatur esse deterior. q̄ faci-
lius ad salutarē puerfationē ac pfectio-
nis falligiū carnalis q̄s id est seculari v̄-
gētilis accedit. q̄s is q̄ professus mona-
chū. nec tñ viā perfectionis arripies fm
regulaz discipline. ab illo semel spiritali
feruore segnis discessit. Ille nāq; corpo-
ralib; saltē vicijs hūiliatus atq; imūdū
se sentiēs ptagione carnali. ad fontē ve-
re purificatiōis ac perfectionis culmen.
q̄nq; cōpūct? accurrit. et horescēs illuz
in quo est infidelitatis gelidissimū statū
spiritus ardore succēlus ad perfectionē
facilius cōuolabit. *Quā q̄ semel vt dixi-*
mus tepido exorsus initio monachi ce-
pit abuti vocabulo. nec tñ hūilitate ac
feruore quo debuit iter huius p̄fessōis
arripuit. infectus semel hac miserabili
lue. et in ea qdāmōdo resolut? nec ex se

ulteri? pfecta sape nec alteri? poterit mo-
nitis erudiri. Dicit ei in corde suo fm il-
lā sniam. q̄ diues sum et locuples. et nul-
lius egeo. Cui illud q̄s qd s̄bsequit con-
sequēter aptabit. in autē miser et mise-
rabilis. et paup et cecus et nud?. i co fact?
etiā seculari deterior. q̄ nec miserū se nec
ceci ac nudū aut emūdatiōe dignū. vel
egere monitis alicuius aut institutione
cognoscit. et ob hoc nec exhortationē q̄
tem vllaq; verbi salutaris admittit. nō i-
telligēs ip̄e monachi se noīe pregrauari
ac dep̄mi opinione cūctor. qua dū cre-
ditur ab oib; sanctus. et velut dei famu-
lus colit. necesse est vt in futuro v̄xme-
tiori iudicio penēq; subdat. *Postremo*
qd diuti? immoramur i his q̄ nobis ex-
perimēto satis cōpta sunt ac pbata. Fre-
quēter enī vidimus de frigidis atq; car-
nalib; i d secularib; ac paganis. ad spi-
ritalē peruenisse feruorē. de tepidis atq;
aīalib; omnino nō vidim?. Quos etiā p
p̄phetā ita legim? dñm detestari. vt spi-
ritalib; viris atq; doctorib; p̄cipiatur. vt
ab eis monēdis docēdisq; discedāt. et ne
qua q̄s velut in sterili atq; infructuosa ter-
ra norisq; sentib; occupata. semē verbi
salutaris expendant. s̄ vt p̄tēntes eaz
nouā potius excolāt terrā. i erga paga-
nos ac seculares omne doctrine culturā
ac verbi transferāt salutaris instantiaz.
qd ita legit. *Hec dicit dñs viro iuda et*
habitatorib; hierusalē. *Renate nouas*
le. et nolite serere sup spinas.

De male abrenūciātib; . c. xx.

Uniq; qd p̄det dicere ita ple-
rosq; abrenūciāsse cōspicimus
vt nihil āplius immutasse de
anterioribus vicijs ac mori-
b; cōprobētur. nisi ordinez tantūmodo
atq; habitū secularē. Nam et acquirere
pecunias gestiūt. q̄s nec ante possederūt
vel certe quas habuerūt retinere nō de-
sinūt. aut qd est lugubrius etiā amplifi-
care desiderāt. s̄ hoc pretextu. vel famu-
los sp̄ exinde vel fratres alere se debere iu-
stū esse contēdūt. vel certe obtētū congre-

Collatio quarta Abbatis Danielis

gadi cetus refuāt quos velut abbates
instituire se posse presumunt. Quod si in ve-
ritate viā pfectōis inq̄rerēt. hoc pōt⁹ to-
ta virtute pficere niterent. vt scz exuti nō
solū pecunijs. s̄ etiā affectiōibz p̄sūis ⁊
distentionibz vniūsis. semetip̄os singu-
lares ac nudos ita s̄ seniorū imperio col-
locarēt. vt curā nō modo aliorū nullaz.
s̄ ne sui quidē gererēt. Ecōtrario autēz
euenit. vt dū fratribz p̄esse festināt. nū-
q̄ senioribz ip̄i subijciātur. ⁊ a superbia
inchoātes dū instituire cupiūt. nec disce-
re ip̄i nec agere ea que sunt deo agenda
mereātur. Quibz necesse est vt fm salua-
toris sniam cecī duces cecoz effecti. pa-
riter in foueā cadant. Cuius supbiē licz
vnū sit genus. duplex tñ eius est species.
vna q̄ serietatē grauitatēq̄ iugiter imi-
tatur. alia q̄ effrenata libertate in cachibz
nos fatuos risusq̄ dissoluit. Et illa qui
dem taciturnitate congaudet. hec vero
dedignat silentio coartari. nec confun-
dit passim ploq̄. etiā res incognas ⁊ i-
eptas. dū erubescit vel inferior ceteris vl̄
indoctior indicari. Alia ob elationē cle-
ricatus ambit officiū. altera despiciit. vt
pote indicās illud. aut dignitati p̄stie
aut vite ac nataliū suorū meritis incō-
gruū vel indignū. Quarū q̄ deterior. p̄-
nūcianda sit. vniū cuiuscūq̄ discutiāt
ac ppendat examē. Vnū sane atq̄ idēz
inobediētie genus est. vl̄ ppter opatiōis
instantiā. vel ppter ocij desideriū seniori
violare mandatū. tanq̄ dispēdiosum ē
p somno q̄. p vigilantia monasterij sta-
tuta puelle. Tantū deniq̄ est abbatī
transire pceptū vt legas. q̄ntū si cōtem-
nas vt dormias. nec ali⁹ superbiē fomes
est. piciniū fratrē q̄. p refectiōe p̄tēne-
re. nisi q̄ p̄niciosiora et a remedijs longi
quiora sunt vicia que sub specie virtutū
⁊ imagine spiritaliū rerū vident emerge-
re. q̄ illa q̄ ex aperta carnali voluptate
gignūt. Hec enī velut palaz expōiti
ac manifesti languores. et arguūtur co-
minus ⁊ sanātur. illa vero dū pretextu
virtutū tegūtur. incurata pdurāt. et dece-

ptos quosq̄ periculosius faciunt ac de-
speratius egrotare.

De his qui cōtēptis magnis oc-
cupātur in paruis. **Cap. xxi.**

Iam illud ridiculū q̄liter expri-
mat. q̄ nōnullos post prime re-
nūciatiōis ardorez. quo vel res
familiares vel opes plurimas ac militiz
am seculi relinquētes semetip̄os ad mo-
nasteria cōtulerūt. tāto cernim⁹ studio
in his que penitus abscondi nō possunt. ⁊
q̄ nequeūt in ordine nō haberi. q̄uis
parua viliaq̄ sint. esse deuinctos. vt ho-
rū cura p̄stinatū oīm facultatū superet
passiōē. Quibz pfecto nō magne pro-
derit maiores opes ac sbas cōtēpisse. qz
affectus earū ob q̄s ille cōtēpte sunt in-
res paruas atq̄ exiguas transulerunt.
Nā viciū cupiditatis ⁊ auaricie qd̄ er-
ga spēs preciosas exercere non possunt.
circa viliores materias retinētes. n̄ abs-
cidisse s̄ immutasse. p̄bāt p̄stinā passio-
nē. Nam nimia deuicti diligentia erga
curā p̄stibz. sportelle sagelli. codicē mat-
te aliarūq̄ similiū rerū q̄uis vilissimā
rū eadē tñ qua antea libidine detinētur.
Que etiā tanta emulatione custodiunt
atq̄ defendūt. vt p̄ ip̄is aduersus fratrē
cōmoueri. atq̄ litigare qd̄ etiā turpius
est nō pudeat. In quibz adhuc egritudi-
ne cupiditatis p̄stine laborātes. s̄ eadē
q̄ vsus corporis possidere monachum vel
necessitas cogit. hi scdm numerū mensu-
rāq̄ cōmunē nō sūt h̄c p̄tēti in hoc q̄z
sui cordis auaritiā designātes. cū vel
ea quibz vti necesse est. p̄pensius student
habere q̄ ceteri. vel excedentes diligētie
modū peculiariū ea attētiūq̄ custodi-
unt. et ab aliorū p̄trectatione defendūt.
q̄ vniuersis fratribz debēt eē cōmunia.
quasi x̄o differētia tātmōdo metallo-
rū. et nō ip̄a passiō cupiditatis habeat
innoxia. ⁊ cū p̄ rebz quidem magnis ira-
sci nō liceat. p̄ vilioribz vero hoc ip̄m fe-
cisse sine culpa sit. et nō idcirco precio-
res abiecerim⁹ materias. vt facili⁹ dis-

Capitula

cerem⁹ viliora h⁹tenere. Quid enī differt
vtrū quis perturbationē cupiditatis er
ga opes amplas atq³ magnificas. an er
ga viliores exerceat species. nisi q³ i⁹ co³re
prehensibilior iudicādus est. q³ qui maxi
ma spreuerit in minimis obligetur. Itē
perfectionē cordis abrenūciatio ista nō
obtinetur q³ cū censum habeat pauperis.
nō abijcit diuitis voluntatem.

ExPLICIT collatio abbatis dani
elis de concupiscentia carnis z
spiritus. Incipiūt capitula col
lationis serapionis abbatis d
octo p³ncipalibus vicijs. La. i.

Aduentus noster ad abbatis se
rapionis cellā. et inq³sitio de ge
nerib⁹ z impugnatōe vicioz.

i **N**arratio abbatis serapiōis de
octo p³ncipalib⁹ vicijs.

ii **D**e duob⁹ vicioz generib⁹ z effi
cientia eoz quadrupartita.

iii **R**ecapitulatio de castrimargie z
fornicationis passiōe z curatio⁹
necarum.

iv **Q**uō dñs n⁹ solus absq³ pecca
to temptatus sit.

v **D**e rōe tēptatiōis qua a diabolo
tēptatus est dñs.

vi **D**e cōsummatione cenodoxie et
supbie sine misterio corpali.

vii **D**e filargia q³ extra natam sit
z q³ d³ intet³lit inter ipam z natu
ralia vicia.

viii **D**e ira atq³ tristitia q³ inter acci
dentia vicia plerumq³ inueni
antur.

ix **D**e sex vicioz p³cordia z duozū
ab eis dissidentū cognatiōe.

x **D**e origine z qualitate vniuscū
iusq³ vicij.

xi **I**n q³ sit utilis cenodoxia.

xii **D**e varia oppugnatōe oīz vicioz

xiii **D**e institutiōe aduersus vicia cer
tamē fm ipoz infestationē.

xv **N**ihil nos posse aduersum vicia

sine auxilio dēi nec debere nos. i
eoz extolli victoria.

xvi **D**e significatiōe septē gentiū q³z is
rael accepit tras. z q³re alibi sep
tē alibi mltē gētes eē dicatur.

xvii **I**nterrogatio de cōpatiōe septēz
gentiū z octo vicioz.

xviii **R**espōsio quō fm octo vicia oc
to gentiū numerus impleat.

xix **C**ur vna gēs q³dē deseri septē ve
ro iubetur extingui.

xx **D**e natura castrimargie ad simi
litudinē aq³le cōparade.

xxi **D**e perseverantia castrimargie ad
ūsus philosophos disputata.

xxii **C**ur abrahe predixerit deus decē
gentes expugnandas a p³lo is
rael.

xxiii **Q**uomodo vtilenobis sit vicio
rum terras possidere.

xxiiii **Q**uē terre de qb⁹ expulsi sunt po
puli chananeo⁹ semini sem fir
est deputate.

xxv **T**estimonāia diuersa super signifi
catione octo vicioz.

xxvi **Q**uē viciata passiōe gule ipendē
dus sit labor ad vtutes ceteras
obtinendas.

xxvii **Q**uō nō idē ordo p³eliorū sit q³ p³
nitur in cathalogo vicioz.

ExPLICIT capitula. Incipit col
latio serapionis de octo p³ncipalibus vicijs. La. i.

In illo

ccu antiquiss
moz senum fuit
vir noie serapi
on adpme gra
tia discretioisoz
nat⁹ cui⁹ collati

onē ope p³ciū reoz lris ēdere. Ambicūb⁹
eni nob vt de impugnatōe vicioz aliq³
disputaret. qb⁹ origines eoz z cause ma
nifestius p³aderētur. ita exorsus est.

Narratio abbatis serapiōis de
octo p³ncipalibus vicijs. La. ii.

Collatio quinta Abbatis Serapionis

Octo sunt principalia vicia quae hu-
manum infestant genus. id est primus
castrimargia quod sonat ventris
ingluvies. Secundum fornicatio. Tertium si-
largiria. id est auaricia siue amor pecunie.
Quartum ira. Quintum tristitia. Sextum acci-
dia. id est anxietas siue tedium cordis. Sep-
timum cenodoxia. id est iactantia seu vana
gloria. Octavum superbia.

**De duobus vicioz generibus
et efficiētia eozū quadripartita**
Cap. ii.

Eorum igitur vicioz genera sunt
duo. Aut enim naturalia sunt ut
castrimargia. aut extra natura
ut silargiria. Efficientia vero quadripar-
tita est. Quaedam enim sine actōe carnali cō-
sumari nō possunt. ut est castrimargia
et fornicatio. quedam vero etiā sine vlla cor-
poris actōe cōplētur. ut est superbia et ce-
nodoxia. nōnulla cōmotiōis siue cās ex-
trīsecus accipiunt. ut est silargiria et ira.
alia vero intēstis motibz excitant. ut est
accidia atqz tristitia.

**Recapitulatio de castrimargie
et fornicationis passione et cu-
ratione earū. Cap. iiii.**

Et ut hęc eadē disputatiōe quā-
tū possumus nō solū bene sed eti-
am scripturaz testimonijs ma-
nifestiora reddam. castrimargia et forni-
catio cū naturaliter nobis insint. nā nō.
nūqz etiā sine vllō aīe incitāmēto solius
instigatione ac pruritu carnis oriūtur.
materia tñ ut cōsummētur egent extrin-
secus. et ita in effectū corporali actione p-
ueniūt. Annusquisqz ei tēptat p-
pria cōcupia. deinde cōcupiscētia euz fuerit
cōcepta pariet peccatū. Peccatū vero cū
fuerit cōsummatū generat mortē. Nam
nec p-
mus adā per castrimargiaz decipi
potuit nisi esce materiā habēs in p-
mptu
abusus ea fuisset illicito. nec scōs sine cu-
iusdā materie illicitatiōe temptatur cū
dicitur ei. si fili? teiges dic ut lapides isti
panes fiāt. Fornicatio qz q nō nisi per

corp? pficiat oibz patet. ita de B spū dicē
te deo ad bñm iob. Et xps eius in lūbis
et ptāsei? sup vmbilicū ventri. Ideo qz
h spālīe duo q mīsterio carnis explēt. ex-
tra illā spiritalē aīe curā egēt peculiani?
etiā p-
tinētia corporali. Siqdē ad retiden-
dos hōz stimulos nō sufficit mētis intē-
tio. ut nōnūqz solet adūsus irā seu tristi-
ciā ceterasqz fieri passiōes. qz etiāz sine
vlla carnis afflictione sola nouit expug-
nare mētis industria. nisi etiāz castigatio
corporalis accesserit. q ieiunijs. vigilijs et
opis p-
tritione pficiūt. hisqz fuerit remo-
tio localis adiuncta. qz sicut āboz vicio.
id ē aīe et corpis generant. ita supari nisi
vtriusqz labore nō potest. Et licet beat?
apls oīa vicia generalitē p-
nūciauerit eē
carnalia. siqdē inimicitias et iras atqz he-
reses inter cetera carnis opa nūerauerit.
nos tñ ad illoz curatiōes atqz nāfas di-
ligēt? colligendas duplici ea diuisione
distinguiunt. Nam ex his qdā dicim? esse
carnalia. qdā vero spiritalia. et illa qdē
carnalia q spālī ad forū et ad sensus p-
tinēt carnis. qbz illa ita delectat ac pasci-
tur. ut etiā qctas icitet mētes. inuitasqz
eas nōnūqz p-
trahat ad suę volūtātē al-
sensū. De qbz bñs aplos. In qbz ait et
nos oēs aliquā p-
sati sum? in desiderijs
carnis nre faciētes volūtātē carnis et co-
gitationū. et eramus natura filij ire sicut
et ceteri. Spiritalia vero dicimus q in-
stinctu anime solius orta. nō solus nihil
voluptatis conferūt carni. sed etiā gra-
uissimis eam lāguoribus afficiētia. mi-
serissime iocunditatis pascu animā tātūz
nutriunt egrotantem. Et idcirco hęc qz
dem simplici cordis indigent medicina.
que autem carnalia sunt non nisi dupli-
ci quemadmodum diximus ad sanita-
tem curatione perueniūt. Unde purita-
tē studentibz plurimū confert. ut harum
naturalū passiōū ipsas materias sibi
primitus subtrahāt. quibz potest vel oc-
casio vel recordatio earūdem passiōū
egrotati adhuc anime generari. Necesse
est enī ut morbo duplici. duplex adhi-

De octo principalibus vitijs

leatur curatio. Nam corpori ne concupiscentia in effectum temptet. primumque necessario effigies et materia illicita subtrahenda est. et anime nihilominus ne eam vel cogitatione concipiat. attentior meditatio scripturarum. et sollicitudo per uigil ac remotione solitudinis apponenda. In ceteris autem vitijs humana consortia nihil obsunt. quinimo etiam plurimum conferunt his qui carere eis in veritate desiderant quia frequentia hominum magis arguuntur. et dum laessita crebrius manifestatur. celeri medicina perueniunt ad salutem.

Quomodo dominus noster solus absque peccato temptatus sit.

Cap. v.

Ideoque dominus noster iesus christus cum apostoli pronuncient sententia temptatus fuisse per omnia sui similitudines nostram. dicitur tamen absque peccato. id est absque huius passionis contagio. neque scilicet aculeos concupiscentie carnalis expertus. quibus nos necesse est etiam ignorantes inuitosque compungi. quippe cui nulla inerat similitudo seminationis vel conceptionis humane. ita rationem conceptus eius archangelo nuntiante. Spiritus sanctus superueniet in te. et virtus altissimi obuiabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum. vocabitur filius dei.

Deratione temptationis quam diabolus temptatus est dominus. **Cap. vi**

Illis enim passionibus etiam ipse temptari debuit. incorruptam imaginem dei ac similitudinem possidens. in quibus et adam temptatus est. cum adhuc in illa inuiolata dei imagine perduraret. hoc est castrimargia. cenodoxia. superbia. non in quibus post preuercationem mandati imagine dei ac similitudine violata. suo iam vicio deuolutus inuoluitur. Castrimargia namque est qua interditi ligni presumit edulium. cenodoxia qua dicitur. aperietur oculi vestri. superbia. qua dicitur. eris sicut deus scientes bonum et malum. In his tribus vitijs etiam dominus

saluator legimus fuisse temptatum. Castrimargia cum dicitur ei a diabolo. Dic ut lapides isti panes fiant. Cenodoxia. Si filius dei es. mitte te deorsum. Superbia. cum ostendens illi omnia regna mundi et eorum gloriam dicit. Nec omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. ut isdem quibus ille temptationum lineis est appetitus nos quoque quemadmodum temptatore vincere debemus suo doceret exemplo. Ideoque et ille adam dicitur. et iste adam. Ille primus ad ruinam et mortem. Hic primus ad resurrectionem et vitam. Per illum omne genus hominum condemnatur. per illum omne genus hominum liberatur. Ille de ruina atque intacta fingitur terra. Hic de maria virgine preatur. Huius ergo ut suscipere eum temptationes oportuit. ita excedere necessarium non fuit. Nec enim qui castrimargiam vicerat. poterat fornicatione temptari. que ex illius abundantia ac rase dice procedit. quia ne ille quidem primus adam fuisset elusus. nisi ante genitricem passionem deceptus illecebris diaboli recepisset. Et ob hoc filius dei non absolute in carne peccati venisse dicitur. sed in similitudine carnis peccati. quia cum esset in co vera caro manducans scilicet et bibens et dormiens. clauorum quoque confixione in veritate suscipiens. peccatum eius quod preuercatione contraxit. verum non habuit sed imaginarium. Non enim ignitos aculeos concupiscentie carnalis expertus est. qui etiam nolentibus nobis natura iam amministrate consurgunt. sed huius quondam similitudinem naturam participando suscepit. Nam cum omnia que officij nostri sunt in veritate compleret. et vniuersas infirmitates gestaret humanas. consequenter huic quoque passioni putatus est subiacere. ut per has infirmitates etiam conditionem huius quoque vicii atque peccati videretur in sua carne portare. Denique in his cum tantummodo vitijs diabolus temptat. in quibus etiam illi primus deceptus. coniiciens hunc quoque velut

Collatio quinta Abbatis Serapionis

hominē sūt in ceteris illudendum. si eūz in illis quibz priore deiecerat sensisset elisum. Verū ei scdm iam morbū q̄ de ra dice principalis vicij pullularat. primo certamine cōfutus inferre nō potuit. Videbat ei nullatenus eū initialē causam egritudinis hui⁹ suscepisse. eratqz superflūū sperari ab eo fructū peccati cuius eum semina vel radices nullomodo recepisse cernebat. Licet fm lucam qui postremā temptationē illam ponit. qua dicitur. Si filius dei es mitte te deorsuz hec superbię passio possit intelligi. ita vt illa supior quā matheus tertiā ponit. in qua iuxta predictū lucam euangelistaz omnia ei regna mūdi in pūcto temporis ostendens diabolus reprimit. accipitur passio filargirie. q̄ scilicet post castri margie victoriā fornicatione eū temptare nō preualens ad filargiriā transierit qm radicē maloz oīm nouerat. in q̄ itez superatus. nullū ei viciū ex his q̄ sequebatur eam ausus ē ingerere. quippe que nouerat de eius radice ac fomite pullulare. ad extremā superbię transierit passionē. qua nouerat etiā perfectos quosqz tenetis oīmibus vicijs posse pulsari qua etiā vel seipm cum esset vt lucifer vlt cōplures alios absqz vllō incitamento precedentiu passionū de celestibz meminerat corruisse. Juxta hūc ergo quē prediximus ordinē qui ab euangelista luca describit. etiā ipa illa illicitatio ⁊ figura temptationū quibz vel illū primū vltimū scdm adam callidissim⁹ aggreditur inimicus elegantissime cōgruit. Illi nāqz dicit. aperiētur oculi vestri. huic ostēdit omnia regna mūdi et gloriā eorū. Ibi dicit. erit sicut dñj. h dñe. si filius dei es.

De consummatione cenodoxie et superbie sine misterio corporali. Cap. vii.

Et vt de efficiētjs ceterarū qz passionū quarū rōnem interci terenos expositio castrimargie vel dñice temptationis necessario cōpu

lit. eodem quo. pposueramus ordine dīseramus. cenodoxia atqz superbia etia sine vllō consummari solent ministerio corporali. In quo enī egent actione carnali. que p concupiscentia ⁊ voluntate sola cōquirende laudis ⁊ hūane glorie consequēde abunde ruinā generāt anie captiuate. Aut quē effectū habuit corporalem predicti luciferi illius antiqua superbia. nisi q̄ eam tantūmodo aio et cogitatione pcepit. ita. ppheta cōmémorate. Qui dicebas i corde tuo. i celū cōscendam super astra dei ponā solū meū ascendam super altitudinē nubū. ero si milis altissimo. Qui sicut huius supbie neminē habuit incentorem. ita ei plūmationē criminis ruineqz perpetue cogitatio sola perfecit. equidem cū affectate tyrannidis nulla fuerint opera subsecuta.

De filargiria q̄ extra naturā sit et quid intersit iter ipsam et naturalia vicia. Cap. viii.

Filargiria ⁊ ira licet nō sint vni us nature. nā prior extra naturā est. sequēs vero originale videtur in nobis seminariū possidere. simili tamē oriūtur modo. extrinsecus siquidem causas cōmotionis plerūqz cōcipiunt. Etenī frequēter hi qui adhuc infirmiores sunt. vel irritatione. vel instinctu quorundam. in hec se corruisse vicia conquerūtur. ac precipitados se vlt ad iracūdiā. vel ad filargiriā alioz. puocatione causantur. Q̄ extra naturam sit filargiria. hinc liquido puidetur. quia nec originale probatur in nobis habere principiu. nec de materia concipitur que pertingit ad animē vel carnis participatiōnem. viteqz substantiam. Nihil enī ad vsum ac necessitatē nature cōmunis preter escam quotidianā ac potum certū est peruenire. relique vero vniuerse materie q̄ntolibet studio atqz amore seruentur. aliene tñ ab hūana indigentia etia vlt vite ipsius approbatur. ideoqz hoc velut extra naturā existens nō nisi tepidos ac

De octo principalibus vitijis

male fundatos monachos pullat. Que aut naturalia sunt etiam probatissimos monachorum equidem in solitudine commorantes attemptare non desinunt. Et in tantum hoc verissimum comprobatur. ut etiam gentes nonnullas ab hac passione id est filargiria liberas omnimodis agnoscamus. quia nequaquam vicij huius egritudinem usu et consuetudine receperunt. Illum quoque priorem mundum qui ante diluvium fuit. diutissime concupiscentie huius rabiem credimus ignorasse. Que etiam in vnoquoque nostrorum recte abrenunciante sine ulla labore probatur extingui. cum scilicet vniuersis quibus facultatibus abiectis. ita experierit cenobij disciplinam. ut ex eis ne vnum quidem denarium sibi met superesse patiatur. Cuius rei testes multa hominum milia possumus inuenire. qui cum sub momento breuissimo dispersis omnibus substantijs suis ita hanc eradicauerunt passionem. ut ne tenuiter quidem ab ea pullent. vltterius. nihilominus omni tempore contra castrimargiam pugnantes. nisi ingenti circumspicione cordis et abstinentia corporis dimicauerint securi esse non possunt.

De ira atque tristitia quod inter accidentia vicia plerumque inueniatur. **Cap. ix.**

Tristitia et accidia nulla que ad modum superiora diximus accedente extrinsecus prouocatione generari solent. Nam solitarios quoque et in heremo constitutos. nullique humano commixtos consortio. frequenter atque amarissime vexare noscuntur. quod esse verissimum quisque cum fuerit in solitudine commoratus. et pugnas hominis interioris expertus. ipsis experimentis perfacile comprobabit.

De sex viciorum concordia et duorum ab eis dissidentium cognatione. **Cap. x.**

Hec igitur octo vicia licet diuisos ortus ac dissimiles efficiencias habeant. sex tamen priorum id est ca-

strimargia. fornicatio. filargiria. ira. tristitia. accidia. quadam inter se cognatione. et ut ita dixerim cōcathenatione cōnecta sunt. ita ut prioris exuberantia sequenti efficiatur exordium. Nam de abundantia castrimargie fornicatione. de fornicatione filargiria. de filargiria iram. de ira tristitia. de tristitia accidia necesse est pullulare. ideoque simili contra hec modo atque eadem ratione pugnandum est. et a precedentiibus semper aduersus sequentes oportet nos inire certamina. Facilius enim cuiuslibet artorum noxia latitudo ac pericula exarscit. si antea radices eius quibus innititur vel nudate fuerint vel succise. Et infestantes humores aquarum continuo siccabuntur cum generator earum fons ac profluens. vel ne sollerti industria fuerint obturate. Quod obrem ut accidia vincatur ante tristitia superanda est. ut tristitia propellatur. ira prius est extrudenda. ut extingatur ira. filargiria calcanda est. ut euellatur filargiria. fornicatio compescenda est. ut fornicatio subtrahatur. castrimargie vitium est castigandum. Residua vero duo. id est cenodoxia et superbia. sibi quidem similiter illa qua de superioribus vicijis diximus ratione iunguntur. ita ut incrementum prioris ortus efficiatur alterius. Cenodoxie enim exuberantia superbie fomitem parit. Sed ab illis sex prioribus vicijis penitus dissident. nec simili cum eis societate federantur. Siquidem non solum nullam ex illis occasionem sue generationis accipiunt. sed etiam contrario modo atque ordine suscitantur. Nam illis euulsis vehementius fructificant. et illorum morte riuacius pullulant atque succrescunt. Unde etiam diuerso modo ab his duobus vicijis impugnamur. In vno quodque enim illorum sex viciorum tunc incidimus. cum a precedentibus eorum fuerimus elisi. in hoc vero duo victores et maxime per triumphos periclitamur incurrere. Quia igitur vicia que admodum incrementum precendentium generantur. ita illorum diminutione purgantur. Et hac ratione ut superbia

Collatio quinta Abbatis Serapionis

possit explodi cenodoxia est prefocanda. Et ita semp prioribz superatis sequētia cōquiescēt. et extinctione p̄cedentium. residue passiōes absqz labore marcescēt. Et licet hec q̄ p̄diximus octo vicia illa q̄ cōmemorauimus rōne inuicem sibi cōnexa atqz permixta sint. sp̄alius t̄m in q̄ttuor cōiugationes 7 copulas diuidūtur. Castrimargie namqz fornicatio peculiari cōsortio federatur. filargirie irastisticia accidia. cenodoxie supbia familiariter coniugatur.

De origine et qualitate vniuscuiusqz vicij. Cap. xi.

Et ut singillatim nūc de vniuscuiusqz vicij generibz disputemus. castrimargie genera sunt tria. Prīmū qd ad refectionē perurget monachū ante horā statutam ac legitimā festiare. Scdūm qd expletōe ventri. 7 quarūlibet escarū voracitate letat. Tertiu qd accuratiores ac delicatissimos desiderat cibos. Que tria nō leui dispendio monachū feriūt. nisi ab omnibz illis pari studio atqz obsequantia semetipsuz expedire cōtenderit. Nam quēadmodū absolutio ieiunij ante horā canonicā. nullatenus presumēda est. ita et vētris ingluuies et escarū sumptuosa atqz exq̄sita preparatio s̄t rampūtāda. Ex his enī tribus causis diuerse ac pessime valitudines aīe p̄creātur. Raz de p̄ma monasterij odiū gignit. atqz exinde horror. et intolerātia eiusdem cōcrefcit habitaculi. quā sine dubio mox discessio aut fuga velocissima subsequetur. De secūda igniti luxurie et libidinis aculei suscitātur. Tertia etiā inextricabiles filargirie laq̄os neccit ceruicibz captiuoz. nec aliquādo monachū sinit p̄fecta christi nuditate fundari. Cuius nobis passionis inesse vestigia. isto q̄qz dep̄hendimus indicio. cū forte ad refectionē detenti ab aliquo fratru. p̄tenti nō sumus eo sapore cibos sumere. quo ab exhibente conditi sunt. sed qd dā superfundi eis vel adijci importuna atqz effrenata poscimus li-

bertate. Qd fieri penitus nō oportet. tribus de causis. Primo qz mēs monachi semper debet in omni tolerātie ac parciatatis exercitatione versari. et fm apostolū discere in quibz est sufficiens esse. nulla tenus enī poterit. vel occulta vel maiora corporis desideria refrenare. quisqz degustatione modice insuauitatis offensus. ne ad momentū quidē delicias gutturis sui valuerit castigare. Secūdo qd non nūq̄s euenit vt ad horaz desit illa sp̄s q̄ postulatur a nobis. et verecūdiā necessitati vel frugalitati suscipiētis incutim⁹. publicātes scz paup̄tatē eius quaz soli deo cognitā esse maluerat. Tertio qd interdū solet sapor ille quē nos adijci poscimus alijs displicere. et inuenimur iniuriā multis dum nostrē gule ac desiderio satiffacere cupimus irrogare. p̄pter quod omnimodis hec in nobis est castiganda libertas. Fornicationis genera sunt tria. Prīmū qd per cōmixtionē sexus vtriusqz pficitur. Secūdū qd absqz femineo tactu. pro quo her patriarche iude filius a dño p̄cussus legit. qd in scripturis sanctis immūdia nuncupatur. super quo apls. Dico aut̄ innuptis 7 viduis. bonū est illis si sic permanserint sicut et ego. qd si se nō cōtinent nubant. melius est enī nubere q̄ vri. Tertium qd animo ac mēte cōcipit. De quo dñs in euangelio. qui viderit mulierem ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in corde suo. Que tria genera teatus a plus pari modo extinguēda pronūciāns. Mortificate inquit mēbra vestra que sunt super terrā. fornicationes immūdiā libidinē zc. Et iterū de duobus ad eph̄seos. Fornicatio et immūdiā nec noietur in vobis. Et itez. Illud aut̄ scitote qd om̄is fornicator. aut imūsdus. aut auarus qd est idolorū seruitus non habet h̄reditatē in regno christi et dei. Que tria vt a nobis pari obseruatione caueantur. simili nos eoz a regno christi atqz vna deterret exclusiōe. Filargirie genera sunt tria. Prīmū qd renūci-

De octo principalibus vitijs

antes diuitijs ac facultatibus suis spoliari non sinit. Secundum quia que a nobis dispensata sunt vel indigentibus distributa. resumere nos maiori cupiditate persuadet. Tertium quia que ne antea quidem posse dimisimus desiderare acquiri nos compellit. Tre genera sunt tria. Unum quod exardescit intrinsecus quod greci ethimos dicunt. Aliud quod in habitu et operibus effectusque pruripit quod ordo cenotupat. Tercium quod in apertis. Nunc autem proponite inquit vos omnia. ira indignatione. Tertium quod non ut illa seruens ad horam dirigat sed per dies et tempora refuat quod aleis dicitur. Quae omnia equalia sunt a nobis horrore dandanda. Tristitiae genera sunt duo. Unum quod vel iracundia desinente vel de illato danno ac desiderio praepedito cassatoque generatur. Aliud quod de irrationabili mentis anxietate seu desperatione descendit. Accidie genera sunt duo. Unum quod ad somnum precipitat effluantes aliud quod cellas delerere ac fugere cohortatur. Cenodoxia licet multiformis ac multiplex sit. et in diuersas species diuidatur. genera tamen eius sunt duo. Primum quod pro carnalibus ac manifestis extollimur rebus. secundum quod spiritalibus et occultis desiderio vane laudis inflamamur.

In quo sit utilis cenodoxia.

Cap. xij.

Una re tamen cenodoxia utilis ab incipientibus assumitur. ab his dicitur qui adhuc vicijs carnalibus instigantur. ut verbi gratia. si illo tempore quo fornicationis spiritu perurgentur mente conceperint vel sacerdotalis officij dignitate vel opinionem cunctorum qua sancti et immaculati esse credantur. et ita immundos concupiscentie stimulos quasi turpes atque indignos vel exultationi suae vel illi ordini iudicantes hac saltem contemplatione declinent. minorem malo id quod maius est retinentes. Satiatus est cenodoxie vicio quemque pulsari quod incidere in fornicationis ardore vnde reparari aut non valeat aut vix valeat per ruinam. Quae secundum personam dei vnde prophetarum

eleganter expressit dicens. Propter me longe faciam furorem meum. et laudem meam. frenabo te ne intercas. id est. ut dum cenodoxie laudibus concupisces nequaquam ad inferni profunda prius. et irremocabiliter mortalius peccatorum consummatione mergaris. Nec mirum tantam passioni huic inesse virtutem. ut irruentem quempiam in fornicationis labem valeat refrenare. cum sit multorum experimentis sepissime comprobatum. quia cum quiescit veneni sui pestis corrumpit infatigabilem reddat. ut taceat ab eo nebiduana quidem ieiunia vel triduana sentiri. Quia et nonnullos in hac heremo frequenter nouimus fuisse praefatos. se in cenobijs syrie constitutos quinque diebus refectionem cibi sine labore tolerasse. se nunc autem tanta se fame ab hora tertia perurgeri. ut usque nona vix queant differre ieiunia quotidiana. Super qua re pulchre abbas macharius cuidam percunctati cur fame ab hora tertia in heremo pulsaretur. qui in cenobio ebdomadibus integris refectione sepe contemnens non sensisset esuriam. respondit. Quia nullus habet ieiunij tui testis qui te suis laudibus nutriet atque sustentet. ibi autem te digitus hominum et cenodoxie reffectio saginabat. Quis autem rei figura qua diximus superueniente cenodoxia vicium fornicationis excludi. pulchre in regum libro ac signanter exprimitur. ubi populum israelitae a necho rege egypti captiuatum ascendens nabuchodonosor rex assiriorum de finibus egypti ad suam transtulit regionem. scilicet ut non eos libertate pristina et genitili restitueret regioni. sed ad suas abduceret terras. et longius asportandos quos fuerant in terra egypti captiui. Quae figura in hoc quoque competenter aptabitur. licet enim tolerabilius sit cenodoxie quam fornicationis vicio deservire. difficilius tamen a cenodoxie dominatione discedit. Quodammodo enim longiore itineris spacio captiuus abductus laboriosius ad genitale solum et libertatem pristina reuertetur meritoque ad eum increpatio illa. prophetica

Collatio quinta Abbatis Serapionis

dirigetur. Quare inueteratus es in terra aliena. Recte siquidem inueterat? dicitur in terra aliena. quisquis a terrenis vicijis non inuouatur. Supbie genera sunt duo. Primum carnale. Secundum spiritale. quod etiam perniciosius est. Illos namque despectat? impugnat quos in quibusdam virtutibus profecisse repererit.

De varia oppugnatione omnium viciozū. **Cap. xiiij.**

Nec igitur octo vicia cum omne hominum genus pulsent. non tamen vno modo impetunt cunctos. In alio namque spiritus fornicationis locum obtinet principalem. in alio supererquitat furor. in alio cenodoxia vendicat tyrannidem. in alio arcem superbia tenet. Et cum constet omnes ab omnibus impugnari. diuerso tamen modo et ordine singuli laboramus.

Di instituendo aduersus vicia certamine secundum ipsorum infestationem. **Cap. xiiij.**

Quāobrem ita nobis aduersus hec arripienda sunt prelia. ut vnusquisque vicium quo maxie infestatur explozans. aduersus illud arripiat principale certamen. omnes curam mentis ac sollicitudinem erga illius impugnationem obseruationemque defigens. aduersus illud quotidiana ieiuniorum dirigens spicula. propter illud cunctis momentis cordis suspiria crebraque gemituum tela contorquens. aduersus illud vigiliarum labores ac meditationem sui cordis impendens. indefinentes quoque orationum ad dei fletus fundens. et impugnationis sue extinctionem ab illo spiritualiter ac ingiter poscens. Impossibile namque est de qualibet passione triumphum quēpiā promereri. priusquam intellexerit industria vel labore proprio victoriā certaminis. semet obtinere non posse. cum tamen ut valeat emundari. necesse sit eum die noctuque in omni cura et sollicitudine permanere. Cumque se ab ea senserit absolutum. rursum latebras sui cordis simili intentione

perlustret. et excipiat sibi quam inter reliquas perspexerit duriorē. atque aduersus eam spiritualiter omnia spiritus arma commoueat. et ita semper validioribus superatis celerem de residuis habebit facilemque victoriā. quia et mens triumphorum processu redditur fortior. et infirmorum pugna succedens promptior ei. preuentum faciet preliorum. ut fieri solet ab his qui coram regibus mundi huius omnigenis congregati bestijs premiorum contemplatione consueuerunt. quod spectaculi genus vulgo pancarpū nūcupatur. Hi inquam feras quascunque fortiores robore vel feritatis rabie conspexerint diriores. aduersus eas prime congressionis certamen arripiunt. quibus extinctis reliquas qui minus terribiles minusque vehementes sunt exitu faciliore prosternunt. Ita et vicijis semper robustioribus superatis. atque infirmioribus succedentibus. parabitur nobis absque villo discrimine perfecta victoria. Nec tamen putandus quod principaliter quis contra vnusquodque dimicans vicium. et velut incautus aliorum tela prospiciens. inopinato ictu facilius valeat sauciari. quod neque fiet. Impossibile namque est. cum qui pro cordis sui emendatione sollicitus erga impugnationem vicij cuiuslibet intentionem sue mentis armauerit. aduersus cetera quoque vitia generalem quandam horrorem et custodiā similem non habere. Quo enim modo vel illa qua absolui desiderat passionem meretur obtinere victoriā. quē indignū purgationis premio aliorum facit contagio viciorum. Sed cum principalis cordis nostri intentio. velut specialem pugnam aduersus vnā exceperit passionem pro ipsa orabit attentius. peculiari sollicitudine ac studio supplicans. ut eam diligentiū obseruare. et per hec celerem mereatur obtinere victoriā. Hunc namque nos ordinem preliorum exercere debemus. nec tamen de nostra virtute confidere. etiam legislator his docet verbis. Non timebis eos. quia dominus deus tuus in

De octo principalibus vitijs

medio tui est. deus magnus et terribilis. ipse consumet nationes. has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris delere eas pariter ne forte multiplicentur contra te testis terre. Dabitque eos dominus deus tuus in conspectu tuo. et interficiet illos donec penitus deleantur.

Nihil nos posse aduersus vicia sine auxilio dei. nec debere nos in eorum extolli victoria. Cap. xv

Sed neque delere nos in eorum extolli victoria similiter ammonet. Ne postquam comederis inquit et satiatus fueris domos pulchras edificaueris et habitaueris in eis. habuerisque armenta et ouium greges. auri et argenti cunctarumque rerum copiam eleuetur cor tuum. et non reminiscaris domini dei tui qui eduxit te de terra egypti. domo fuitutis et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili. Salomon quoque in pueribus. Si ceciderit inimicus tuus noli extolari in supplantatione autem eius non li extolli. ne videat dominus et non placeat ei. et auertat iram suam ab eo. id est. ne perspicuens elationem cordis tui ab eius impugnatione discedat. et incipias derelictus ab eo rursus illa quam per dei gratiam ante superaueras passione vexari. Non enim orasset propheta dicens. Ne tradas domine testibus animarum confitentem tibi nisi scisset. propter inflationem cordis quosdam ut humiliarentur eisdem rursus. vicij qui vicerant tradi. Nobis certe nos esse conuenit. tam ipsorum rerum experimentis quam in numeris scripture testimonijs eruditos. nostris nos vinibus nisi dei solius auxilio fulciamur. tantos hostes superare non posse. et ad ipsum quotidie summam victoriae nostre referre debere. Ita super his quoque per moysen domino commone. Ne dicas in corde tuo. cum deleuerit eas dominus deus tuus in conspectu tuo. propter iusticiam meam introduxit me dominus. ut terram hanc possiderem. cum propter impietates suas iste deleat nationes. Neque enim propter iusticias tuas et equitatem cordis tui tu

ingredieris ut possideas terras earum. sed quia ille egerunt impietatem. te introeunte deleat sunt. Rogo quid apertius potuit dici contra perniciosam opinionem quam assumptionem quoque nostram. qua totum quod agimus. vel libero arbitrio vel nostre voluntatis industria deputare. Ne dicas inquit in corde tuo. cum deleuerit eas dominus deus tuus in conspectu tuo. propter iusticiam meam introduxit me dominus. ut terram hanc possiderem. Nonne his qui oculos anime resecatos et aures habent ad audiendum euidenter expressit. Cum tibi prospere viciorum carnalium bella successerint. et videris te de ipsorum ceno et conuersatione mundi istius liberatum. non tu id virtuti nec sapientie prouentum pugne atque victoriae inflatus ascribas. credens te propter labores et studium tuum. et arbitrij libertatem de spiritalibus nequitijs vel carnalibus vitijs obtinuisse victoriam. Quibus proculdubio in nullo penitus prevalere potuisses nisi te domini communisset ac prexisset auxilium.

Designificatione septem gentium quarum israel accepit terras. et quare alibi septem et alibi multe gentes esse dicantur. Cap. xvi.

U sunt septem gentes quarum terras egressis ex egypto filijs israel daturum se dominus repro-mittit. Quae omnia secundum apostolum cum in figura contigerint illis. ad nostram commonitionem scripta debemus accipere. Ita enim dicitur. Cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingredieris. et deleuerit gentes multas coram te. et theum et gergeum et amorreum et chananeum et feregeum et eueum et iebuseum. septem gentes multo maioris numeri quam tu es. et robustiores te tradideritque eas dominus tibi. percuties eas usque ad internecionem. Quae vero multo maioris numeri esse dicitur. haec est ratio. quia plura sunt vicia quam virtutes. Et ideo in cathalogo quidem diu

Collatio quinta Abbatis Serapionis

merantur septē nationes in expugnati-
one vero earum sine numeri ascriptione
ponuntur. Ita enī dicitur et deleuerit ge-
tes multas coram te. Numerosior enim
est q̄s israel carnaliū passionū populus.
De hoc septenario fomite viciozum ac ra-
dice procedens. Exinde enim pullulant
homicidia. contentiones. hereses. furta.
falsa testimonia. blasphemie. comestatiōes
ebrietates. detractiones. ludicra. turpilo-
quia. mēdacia. periuria. stultiloq̄a. scur-
rilitas. inquietudo. rapacitas. amari-
tudo. clamor. indignatio. cōtemptus. mur-
muratio. temptatio. desperatio. multa q̄
alia quē cōmemorare plōgū ē. Quē cū
a nobis leuīa iudicent. quid de illis apo-
stolus senserit. vel qm̄ super his sententi-
am intulerit audiamus. Neq̄ murmur-
aueritis inquit. sicut quidam illorum
murmurauerūt. et ab exterminatore pe-
rierūt. Et de temptatiōe. Neq̄ tempte-
mus christum. sicut quidam illorum tē-
ptauerunt. et a serpentibus perierūt. De
detectatiōe. Noli diligere detrachere ne
eradicet. Et de desperatione. Qui despe-
rantes semetipsos tradiderunt impudi-
citie. i opationē oīseror. in immundici-
am. Quē vero clamor. sicut ira et indigna-
tio et blasphemia condemnet. eiusdeꝝ apo-
stoli vocibus manifestissime perdocetur
ira precipientis. Omnis amaritudo et ira
et indignatio. et clamor. et blasphemia tol-
latur a vobis. cum omni malicia. aliaq̄
cōplura his similia. Quē cum sint mul-
to maioris numeri q̄ virtutes. denictis
tamen illis octo principalibus vicijꝝ. ex
quorum natura eas certum est emanare
omnes protinus conuiescunt. ac perpe-
tua pariter cum his interiectione delent.
De castimargia namq̄ nascunt. come-
sationes. ebrietates. De fornicatiōe tur-
piloquia. scurilitas. ludicra. ac stultilo-
q̄a. De silargiria. mēdaciū. fraudatio. fur-
ta. piuria. turpis lucri appetit. falsa testi-
monia. violētia. ihūanitas. ac rapacitas.
De ira. homicidiū. clamor. et indignatio.
De tristitia. rācor. pusillanimitas. ama-

ritudo. desperatio. De accidia. ociositas.
somnia. i. ptunitas. inquietudo. per-
uagatio. instabilitas mentis et corporis.
vertositas. curiositas. De cenodoxia cō-
tentiones. hereses. iactantia. ac presump-
tio nouitatum. De superbia. contempt.
inuidia. inobediētia. blasphemia. murmur-
atio. detractio. Quā autē he pestes etiaꝝ ro-
bustiores sint. manifeste nature ipius im-
pugnatione sentimus. Fortior enī mili-
tat in membris nostris oblectatio carna-
lium passionū q̄ studia virtutum. q̄ nō
nisi summa contritione cordis et corpo-
ris acquirantur. Si autem illas innu-
merabiles hostiū cateruas spiritualibus
oculis contempleris. quas beatus ap̄ls
enumerat dicens. nō est nobis collucta-
tio adūsus carnē et sanguinē. sed adūsus
pncipat. adūsus ptātes. adūsus mūdi
rectores tenebrarū har. cōtra spiritalia
nequitie in celestibus. et illud qd d viro
iusto i nonagesimo dicitur psalmo. La-
tent a latere tuo mille. et decem milia a
dextris tuis. liquido peruidebis. q̄ mul-
to maioris sint numeri et validiores q̄
nos carnales scz atq̄ terreni. quippe cū
illis spiritalis atq̄ acria concessa sub-
stātia sit.

Interrogatio de cōparatione
septē gentium et octo viciozum.

Cap. xvij.

Germanus Quō igitur octo
sunt vicia que nos impugnat.
cum per moysen septē diuine
rate sint gentes que aduersantur popu-
lo israel. vel que admodum terras vicio-
rum cōmodum nobis est possidere.

Respōsio quō fin octo vicia oc-
to gentiū numerus impleatur.

Cap. xviii.

Serapion. Octo esse pncipa-
lia vicia que impugnat mona-
chum. cunctoꝝ absoluta sen-
tentia est. Quē figuraliter sub gentium
vocabulo nominata. idcirco nūc omnia
nō ponuntur. eo q̄ egressis iaz de egypto
et liberatis ab vna gēte validissima. id ē

De octo principalibus vitijs

egyptiorum. moyses vel per ipsum dominum in deuteronomio loquebatur. Que figura in nobis quoque rectissime stare reprehenditur qui de seculi laqueis expediti. castrimarigie id est ventris vel gulae vicio caruisse cognoscimur. Et habemus iam contra has residuas septem gentes simili ratione constitutum. prima scilicet quam iam deuicta est minime computata. Cuius etiam terra in possessione israeli non datur. sed ut deserat eam perpetuo. et egrediatur ab ea. domini precepti one sancitur. Et idcirco ita sunt moderanda ieiunia. ut non necesse sit per immolationem continere. quam defectione carnis vel infirmitate pertracta est. reuerti rursus ad egyptum et terram id est. pristinam gulae et carnis concupiscentiam. quam cum mundo huic abrenunciaremus abiecerimus. Quod figuratim illi perpassi sunt. qui egressi in solitudinem virtutis. rursus desiderauerunt ollas carnis super quas sedebant in egypto.

Lur vna gens quidem deseri se ptem vero iubetur extingui.

Cap. xix.

Quod autem illa gens in qua nati sunt filii israel non penitus extingui. sed tantummodo deseri eius terra precipitur. hec vero septem usque ad iterationem iubetur extingui. hec ratio est. quod quantumlibet ardore spiritus successi heremum virtutis fuerimus ingressi. in ciuitate ac ministerio castrimarigie. et quodammodo quotidiani eius commercii nequaquam carere poterimus. Semper enim in nobis edulium et escarium ut ingentis ac naturalis vini affectus. licet amputare superfluos eius appetitus ac desideria festinemus. quam sicut per omnia deleri non possunt. ita debent quamdam declinatione vitari. De hac enim dicitur. Et carnis curam ne feceritis in desideriis. Dum huius ergo cure quam precipimur non per omnia abscidere. sed absque desiderijs exhibere retinemus affectum. euidenter egypti dominationem non extingui mus. sed ab ipsa quadam discretione separamur. non de superfluis seu lautioribus epulis cogitantes. sed secundum apostolum. victum quotidi-

ano indumentoque contenti. Quod figuratim etiam in lege mandatur. Non abominaberis egyptium. quia fuisti incola in terra eius. Nec cessari. et victus corpori non sine vltimo perniciem vel anime scelere denegatur. Illarum vero septem perturbationum velut omnimodis noxiarum. de recessibus anime nostre penitus exterminandi sunt motus. De his etiam ita dicitur. Omnis amaritudo ira et indignatio. et clamor et blasfemia. tollat a vobis cum omni malicia. Et iterum. Fornicatio autem et omnis immundicia et auaritia nec noiet in vobis. aut turpitudine. aut stultiloquio. aut scurrilitas. Possumus ergo horum quam nature superinducta sunt radices abscidere vicio. vsum vero castrimarigie nequaquam valebimus amputare. Non enim possumus quantumlibet profecerimus. id non esse quod nascimur. Quod ita esse tam nostra quam sumus exigui. quam omnium perfectorum vita et conuersatione monstratur. quam cum reliquarum passionum reciderit stimulos. atque heremum toto mentis seruire et corporis expectat nuditate. nihilominus quotidiani victus prudentia et annui panis preparatione nequeunt liberari.

De natura Castrimarigie ad similitudinem aquile comparade.

Cap. xx.

Quam passionis figura qua necesse est cuius spiritalem summumque monachorum coartari. proprie satis aquile similitudine designatur. Que cum excelsum volatu ultra nubem fuerit altitudinem sublimata. seseque ab oculis cunctorum mortalium. ac a facie terre totius abscondit. rursus ad vallium ima submitti. et ad terrena descendere. ac morticinis cadaueribus implicari ventris necessitate compellitur. Quibus manifestissime comprobatur castrimarigie spiritum nequaquam posse ut cetera vitia resecari. vel per omnia similiter extingui. sed aculeos eius ac superfluos appetitus virtute animi retundi tam atque cohiberi.

De perseuerantia Castrimarigie aduersus philosophos disputata.

Cap. xxi.

Collatio quinta Abbatis Serapionis

In huius vitij naturā quidā senū cū philosophis disputās qui eum p simplicitate christiana velut rusticū crederēt fatigandū. sub hoc pblematis figurās colore elegāter expressit. Multis inq̄t creditoribz p̄ me us me dereliquit obnoxius. ceteris ad integritū solūēs. ab omī cōuentiōis eoz molestia liberatus sum. vni satisfacere quotidie soluendo nō possum. Cūq̄ illi ignorātes vim pposite questionis absolutionē eius precario postularēt. mulq̄ ait vitij sui naturali cōditiōe p̄strict⁹. sed inspirāte dño desiderij libertatis. cūq̄ illis tanq̄ molestissimis creditoribus renūciāns huic mūdo. 7 omnē s̄bam q̄ mihi successiōe patris obuenerat a me pariter abijciēs satisfeci. atq̄ ab eis sū omnimodis absolutus. castrimargia x̄o sti mulis nullo modo carere p̄ualui. Rec enī q̄uis eā in parū modū vilissimāq̄ redigerem q̄titate vim quotidiane cōpulsionis euado. s̄ necesse est me perpetuis eius cōuentiōibz perurgeti. et iterminabile quandā solutionez iugi functiōe depēdere. atq̄ inexplēbile indictionibus eius inferre vectigal. Tum illi hūc quem velut ideotā ac rusticū ante despexerant p̄nūciauerūt primas philosophię p̄tes. id est ethicā disciplinā apprimē cōprehendisse. mirati admodū potuisse eū naturaliter assequi. q̄ nulla ei secularis eruditio p̄tulisset. cum ipi sudore multo lōgaq̄ doctrina hęc attingere nequiuissent. Hęc spāliter de castrimargia dixisse sufficiat. Nunc reuertamur ad disputatiōnē quā de generali vicioz cognitione ceperamus exponere.

Iurabrae predixerit deus decē gentes expugnādas a populo israel. **Cap. xxiij.**

Quam ad abrahā dñs de futuris loqueret qd̄ vos minime requisitis. nō septē gentes legē dī numerasse s̄ decē. quarū terra semini ei⁹ danda p̄mittit. Qui numerus adiecta idolatria atq̄ blasfemia euidentē imple

tur. q̄bus ante notitiā dei et gratiaz baptisimi vel impia gentiliuz vel blasfemia indeoz multitudo subiecta ē. donec in intellectuali egypto cōmorat⁹. Si aut abrenūciāns quis 7 egressus inde per dei gratiā deuicta pariter castrimargia ad heremū peruenerit spiritalem. de impugnatione triū gentiū liberatus p̄tra septem tantuzq̄ per moysen dinumerant⁹ bella suscipiet.

Quō utile nobis sit viciozū terras possidere. **Cap. xxiij.**

Quod vero istarū perniciosarū gentiū regiones salubriter possidere precipimur. ita intelligit. Habet vnūquodq̄ viciuz in corde nōo p̄pria stationē. quā sibi vendicās in aīe nostre recessu exterminat israelēm. id est. contemplationē rerū summarū atq̄ sanctorū. eisq̄ semper aduersari nō desinit. Nō enī possunt vtutes cū vicijs paritē cōmorari. Que enī participatio iusticie cū iniquitate. aut q̄ societas luci ad tenebras. Sed cū ab israele p̄lo. id est. virtutibus contra se dimicantibz fuerit victoria superata. locuz quē sibi in corde nōo concupiscentie vel fornicationis spirit⁹ retentabat. deinceps castitas obtinebit. quē furor ceperat. patientia vendicabit. quē tristitia mortem operans occupauerat. salutaris et plena gaudio letitia possidebit. quē accidia vastabat. incipiet excolere fortitudo. quē superbia conculcabat. humilitas honestabit. et ita singul⁹ vicijs expulsis. eoz loca. id est. affectus virtutes contrarię possidebunt. Que filij israel. id est. aīe videntis deū. non im merito nūcupātur. q̄ cū vnīuersas cordis expulerint passionēs. nō taz alienas possessiones perualisse q̄ p̄prias recuperasse credendi sunt.

Uterre de quibus expulsi sunt populi chananeozū semini sem fuerint deputate. **Cap. xxiiij.**

Quā quantus docet vetus traditio. has easdem terras chananeozū in quas itroducūtur filij

De octo principalibus vitijs

israel filij sem fuerunt quondam in orbis diuisione sortiti. quas deinceps per viz atq; potentia posteritas cham pualiois iniquitate possedit. In q̄et dei iudiciu re/ctissimu cōprobatu. qui 7 illos de locis alienis q̄ male occupauerant expulit. et istis antiqua patrum possessione. q̄ prosapia eorum in diuisione orbis fuerat deputata restituit. Que figura in nobis q̄q; stare certissima ratio cognoscit. Nam voluntas dñi possessione cordis nostri nō vicijs s̄ virtutib; naturaliter deputauit. Que post peruersione a de insolescentib; vicijs. i. p̄lis chananeis. a p̄pria regione depulsi. cū ei rursum per dei gr̄ia diligētia n̄ra ac labore fuerint restitute. n̄ tam alienas occupasse terras q̄ p̄prias credende sunt recepisse.

Testimonia diuersa super significatione octo viciozū. *La. xrv.*

His octo vicijs et in euangelio ita significatur. Cum autēz immūdu spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida. querēs requiē et nō inuenit. Tūc dicit. Reuertar in domū meā vnde exiui. Et veniens inuenit vacante scopis mundatā et ornataz. Tūc vadit et assumit alios septem nequiores se spiritus. et intrantes habitāt ibi. et fiunt nouissima hominis illius peiora p̄iorib;. Ecce ut ibi septē gētes legim; exēpta egyptiorū. de q̄ egressi fuerāt filij israel. ita et hic septē reuertit spūs dicuntur immūdi. excepto eo q̄ ab homine p̄us narratur egressus. De hoc septenario fomite viciozū salomon quoq; in prouerbijs ita describit. Si te rogauerit inimic; voce magna. ne consenseris ei. septē enī neq̄tie sunt in aīa eius. id est. si superatus castitatem spūs cepit tibi sua humiliatiōe blandiri. rogās quodāmodo ut aliqd relaxās a cepto seruiore impertias ei. qd continentie modū et mensurā iuste discretionis excedat. ne resoluaris ei? subiectione. nec arriidente impugnationis securitate. qua videris paulisper a carna

libus incentiuis factus quietior. ad p̄stinā remissionē vel preteritas gule concupiscētiās reuertaris. Per h̄ enī dīc spūs ille quē viceris. Reuertar in domū meā vnde exiui. Et procedentes ex eo p̄festim septem spiritus vicioz; erūt tibi acriorē. quā illa passio q̄ i p̄mordijs fuerat superata. q̄ te mox ad deteriora p̄trahēt gr̄ia peccatorum.

Quod de victa passione gule impendendus sit labor ad virtutes ceteras obtinendas. *Cap. xrv.*

Quia propter ieiunijs et continētie incubentibus nobis. festinādum est ut gule passione superata. protinus aīa nostram vacuā esse a necessarijs virtutibus non sinamus. s̄ eis vniuersos recessus cordis nostri studiosius occupemus. ne reuersus concupiscētie spiritus. inanes nos ab ip̄is vacantesq; reperiat. et non sibi iam soli adiutū parare contentus introducat secus in animam nostram septenariam hunc fomitem viciozū. et faciat nostra nouissima peiora prioribus. Turpior enī erit post hęc et immūdiōr anima. ac supplicio grauiore plectetur. quē se renūcialle huic seculo gloriatur. dominātib; sibi octo vicijs. quā fuerat q̄ndā i seculo p̄stituta. cum nec disciplinaz monachi fuisset professā nec nomen. Nam et nequiores hi septem spiritus illo p̄iore qui egressus fuerat. idcirco dicuntur. quia desiderium gule. id est castitatis margia per sese nō esset noxia. nisi intromitteret grauiorē res alias passiones. id est. fornicationis filarginē. irē. tristitię. siue supbię. q̄ p̄ se met noxia atq; ac p̄ptoria eē nō dubiū ē. Et idcirco perfectionis puritatē numq̄ poterit obtinere. quisquis cam de hac sola continentia. id est ieiunio corporali sperauerit acq̄rendaz. nisi nouerit ob id se hanc exercere debere. ut humiliata carne ieiunijs facilius possit aduersus alia vicia inire certamen. nō insolescente carne

Collatio sexta Abbatis Theodori.

saturnitatis ingluvie.

Quoniam idem ordo preliorum sit qui ponitur in cathalogo viciozum.

Cap. xxvii.

Sciendum tamen non eundem esse in omnibus ordinem preliorum. quia sicut diximus non uno modo impugnamur omnes et oportet unumquemque non solum secundum qualitatem belli quo principaliter infestatur concertationum luctamen arris perire ita ut aliud necesse sit aduersus vicium quod tertium ponitur primum exercere conflictum alium contra quartum seu quintum et ita prout ipsa vicia in nobis obtinent principatum. utque impugnatiois exigat modus nos quoque oportet ordinem instituire preliorum. secundum quemque prouentus quod victoria triumphique succedens faciet nos ad puritatem cordis et perfectionis plenitudinem peruenire. Hucusque abbas serapion de natura octo principalium viciozum nobis differens latenter in cor de nostro passionum genera quarum causas atque affinitates cum ab ipsis quotidie vastarem nec cognoscere poteram. ita lucide referauit. ut eas quodammodo ante oculos positas intueri nobis velut in speculo videremur.

Explicit collatio abbatis serapionis. Incipiunt capitula collationis theodori de nece sanctorum.

Cap. i.

Descriptio heremi et inquisitio de nece sanctorum.

i Responsio abbatis theodori ad propositam questionem.

ii De tribus que in hoc mundo sunt. bonis et malis et medijs.

iii Quod malum nulli inuito ab alio possit inferri.

iv Obiectio que admodum ipse deus dicat creare mala.

v Responsio super interrogatione proposita.

vi Interrogatio an reus sit qui iusto intulit mortem. cum iustus habeat de morte mercedem.

vii Responsio ad precedentem interrogationem.

ix Exemplum beati iob a diabolo temptati et domini a iuda traditi. et qui iusto tam prospera quam aduersa perficiant ad salutem.

x De virtute viri perfecti qui ambidexter figuraliter nuncupatur.

xi De duplici genere temptationum. que triplici modo inferuntur.

xii Quod vir iustus non cernit adamantinum signatorium debeat esse consimilis.

xiii Interrogatio si possit mens iugiter in una atque eadem qualitate durare.

xiiii Responsio ad interrogantis propositionem.

xv Quod detrimentum sit discedentis e cella.

xvi De mutabilitate etiam supernarum celestiumque virtutum.

xvii Quod nemo ruina subitanea colabatur.

Explicit capitula. Incipit collatio theodori abbatis de nece sanctorum.

Cap. i.

De pale

stine partibus iuxta tecum vicum quem amos prophetam meruit procreare. solitudo vastissima

est usque arabiam ac mare mortuum. quod ingressa deficiunt fluuenta iordanis et alphei sui faciunt finem. et cineres sodomorum amplissima extensione porrecta. In hac summe vite ac sanctitatis viri monachi distantissime commorantes. repetunt sunt a discurrentibus saracenorum la trunculis interempti. Quorum corpora licet sciremus tam a pontificibus regionis illius quam ab uniuersa plebe arabum tanta veneratione precepta. et inter reliquias martirum condita. ut innumerum populum de duobus opidis concurrentes grauissimum sibi certamen indixerint. et usque ad gladiozum conflictum pro-

De nece sanctorum

sancta rapina sit eorum progressa cōtentio. dum pia inter se deuotione decertāt qui nā iustius eorum sepulturam ac reliquias possiderent alijs scilicet de viciniā cōmorationis ipsozū alijs de originis propinquitate gloriāntibus. nos tamen vel nostrorum vel quorundam nō mediocriter ex hac parte scādālizantiū fratrū offensione permoti. inquirētesq; cur tanti meriti ac tantarū virtutū viri ita sint a latrunculis interfecti. tantūq; dñs passus fuerit erga suos famulos facinus perpetrari. vt viros cunctis mirabiles in manus traderet impiozū. merid ad sanctū theodorū singularem in cōuersatione actuali perrexiū virum. Hic namq; morabatur in cellis. qui locus inter nitrā ac scitbiā situs. et a monasterijs quidem nitrē quinq; milibus distans. octoginta milibz solitudine ab heremo scitbi in qua cōmorabamur interueniente discernitur. Cui cū de predictoz virorum nece querimoniā fuisse. mus. ammirātes tantā dei patientiā. q; viros scz illius meriti taliter perimi permisisset. vt qui alios quoq; sue sanctitatis pondere de huiusmodi liberare temptatione debuerint. ne se ipsos quidez peripuerint de manibz impioz. aut cur deus admitti in seruos suos tantūz facin? consensisset.

Respōsio abbatis theodori ad ppositam questionem. Cap. ij.

Beatus Theodorus respondit. Hec q̄stio illoz solet animos permouere. qui parūz fidei vel scientie possidentes. merita sanctorū vel premia q̄ nō in presenti redduntur. s. reposita sunt in futuroz. arbitrātur in huius tēporalis vite breuitate restitui. Ceterū nos qui nō iumus in hac vita tantūz sperantes in christo. ne fm apostolū miserabiliores simus omnibus hominibus. quia scz in hoc mūdo nihil pmissio nū recipiētes. etiam in futuro eas p hac incredulitate perdam? opinionibz eozū nō debemus errare. ne ignorata vere dif-

initionis sententia titubantes. ac trepidi temptationibz moueamur. cū eisdem nos quoq; traditos viderimus. vel iniusticiā scz vel incuriā humanarū rez deo qd dictū quoq; nefas est ascribentes. qz sanctos viros recteq; viuētes in temptatione nō protegat. nec bonis ea que bōa sunt. nec mala malis retribuatur in presenti. et cū illis damnari mereamur. quos sophonias. ppheta castigat. qui dicit in q̄t in cordibz suis nō faciet dñs bene. sed neq; faciet male. vel certe cum illis inueniamur. q̄ huiusmodi querimonijs deū blasphemare dicuntur. oīnis qui facit malum bonus est in conspectu domini. et tales ei placent. aut certe vbi ē deus iusticie. illam quoq; blasfemiā que in subsecquentibz describitur similiter adiungentes. van? ē q̄ seruit deo. aut qd emolumētum quia custodiūmus pcepta eius. et quia ambulauimus tristes coram domino. ergo nūc beatos dicimus arrogātes. siquidem ditati sunt facientes impietatem. et temptauerunt deū et salui facti sunt. Nobis vt hanc ignoratiōē que prauissimi huius erroris radix et cā est possimus euadere. primūz nosse debemus. quid vere sit bonū. quid malum. et ita demū super his nō fallam vulgi. sed verā scripturaz diffinitionē tenētes. minime infidelium hominū decipiēm errore.

De tribus que in hoc mūdo sūt id est bonis et malis et medijs.

Cap. iij.

Tria sunt enī que in hoc mūdo sunt. id est. bonū. malū. mediū. Debemus itaq; nosse qd propriū bonū. quid malum. quid vlt mediūz. vt nostra fides vera scientia communita in cunctis temptationibus incōcussa perduret. Nihil igitur in rebus dumtaxat humanis principale bonum ēē credendūz est. nisi virtus animi sola. que si de sincera nos ad diuina perducens illi immutabili bono facit ingit inhxere. Et eōrio nihil malū ēē dicēdū est. nisi peccatū solum. qd a bono deo nos separans.

Collatio sexta Abbatis Theodori.

malo facit diabolo coplari. Media sunt que in vtramque partem per affectu et arbitrio utentis dirivari possunt. ut puta divitie. potestas. honor. robur corporis. sanitas. pulchritudo. vita ipsa vel mors. paupertas. infirmitas carnis. iniurie. et cetera his similia. que per qualitate et affectu utentis. vel ad bona possunt parte proficere vel ad mala. Nam et divitie proficiunt frequenter ad bonum secundum apostolum. qui divitiis huius mundi precipit ut facile tribuant. communicent indigentibus. thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum. ut per has apprehendant veram vitam. Et secundum evangelium bone sunt illis qui faciunt sibi amicos de iniquo mammona. Que rursum retorquentur ad malum. cum ad recedendum tantummodo vel ad luxuriam coguntur. et non ad usus indigentium dispensantur. Potestas quoque et honor. corporisque robur ac sanitas. que sunt media et utrobique convenientia. etiam ex hoc facile comprobatur. quod multi sanctorum in veteri testamento potiti his omnibus. et in summis divitiis et culmine dignitatum ac fortitudinis corporis constituti. deo quoque accessibilissimi fuisse noscuntur. Et ediverso qui his male abusi sunt. et ea ad ministerium suę nequię detorsērunt. non immerito vel puniti sunt vel extincti. quod frequenter regum libellus indicat factum. De ipsa etiam morte ac vita quia medie sunt. vel sancti Jobannis vel iude natiuitas protestatur. Unius namque in tantum sibi met vitam perficit. ut alijs quoque gaudium ortus eius contulisse dicatur. secundum illud. Et multi super eius natiuitate gaudebunt. De alterius vero dicunt vitam. Bonum erat ei. si natus non fuisset homo ille. De morte etiam Jobannis omniumque sanctorum dicitur. Preciosa est in conspectu domini mors sanctorum eius. De iude autem ac similibus. Mors peccatorum pessima. Infirmitas etiam carnis interdum que sit comoda Lazari illius pauperis ulcerosi beatitudo demonstrat. Cuius cum nulla alia virtutum merita scriptura commemo- rat. pro hoc solo quod egestatem et infirmi-

tatem corporis patientissime toleravit. si- nus abrahe possidere beatissima sorte per- meruit. Egestas quoque ac persecuciones et iniurie que mala esse totius vulgi opi- nione censentur. que sunt utiles ac neces- sarie. etiam ex hoc liquido comprobatur. quod sancti viri non solum eas nunquam vita- re voluerunt. verum etiam in virtute su- ma. vel appetentes. vel fortiter tolerantes amici dei effecti. eterne vite sunt stipen- dia consecuti. beato apostolo concinente. Propter quod placeo mihi in infirmi- tatibus. in contumelijs. in necessitatibus. in persecutionibus. in angustijs pro chri- sto. Cum enim infirmus tunc potens sum. quia Christus in infirmitate perficitur. Et idcirco illi qui summis huius seculi di- vitijs et honoribus ac potestatibus extol- luntur. non ex his principale bonum ob- tinuisse credendi sunt. quod in solis esse vir- tutibus definitur. sed medium quiddam quia sic iustis recte ac necessarie utentibus utilia hec esse reperiuntur et comoda. occa- sionem namque operis boni fructusque in illius vite eternitate parturiunt. ita il- lis qui male opibus abutuntur inutiles sunt atque incommode et occasione pecca- ti mortisque concinant.

¶ Quod malum nulli inuito ab alio possit inferri. **¶** Cap. iij.

Pars itaque divisiones fixas atque immobiles retinentes. scientesque nihil esse bonum nisi virtutem solam. que ex timore dei ac dilectione descen- dit. nec malum quicquam esse nisi peccatum solum et separationem a deo. diligenter nunc discutiamus. utrum deus unquam sanctis suis. aut per se. aut per alium quempiam inferri permiserit malum. quod sine dubio nullum omnino reperies. Nec enim potuit aliquando cuiquam nolenti ac re- sistenti malum peccati alter inferre. nisi il- li soli qui illud in se corde ignavia et corrupta voluntate suscepit. Denique cum beatus iob diabolus adhibitis nequie sue machinis malum peccati voluisset

De nece sanctorum

inferre ac nō solum cunctis eū facultati-
bus spoliasset. verū etiā post illū de mor-
te septem filiorū tam atrocē tamq̃ inspe-
ratiū orbitatis dolorē. vulnere enim pesti-
mo a capitis vertice vsq̃ ad plantā pe-
dum. 7 itolerādis cruciatibz onerasset.
neq̃q̃ ei peccati maculā quiniuit inflige-
re q̃ in cūctis imobilis perseverās. nul-
lū blasphemie accōmodauit assensum.

Obiectio quēadmodū ipse de-
us dicatur creare mala. Cap. v.

Germanus. Frequenter legi-
mus in scripturis sanctis deū
creasse mala. vel hominibz intui-
lisse. vt est illud. Qm̃ absq̃ me nō est de-
us. ego dñs 7 nō est alter. formās lucem
et creās tenebras. faciēs pacē 7 creās ma-
la. Et iterū Si ē malicia ī ciuitate quaz
dñs n̄ fecit. **R**espōsio super interro-
gatione pposita. Cap. vi.

Theodorus. Nōnq̃ so-
let scriptura dīna abusiue ma-
la pro afflictionibz ponere. non
quia p̄ naturā pprie mala sint. s̄ fm̄ s̄
q̃ ab his sentiātur mala quibz vtilit̄ in-
ferūtur. Homīnibz etenī disputās diui-
na censura. necesse est vt humanis x̄bis
et affectionibz eloquatur. Etenī sectio
vel vltio salutaris quē illis qui vlcēz
contagione putrefacti sunt pie infertur
a medico. mala a tolerantibz credit̄. nec
iniquo carcer. nec eq̃ calcar. nec emēda-
tio suauis est delinquētī. Omnes etiam
discipline his q̃ erudiūtur amare sentiūt
tur ad p̄ns. sicut apls dicit. Om̄s aut̄
disciplina ī p̄nti nō videt̄ esse gaudiū s̄
meror. postea at̄ fructū pacatissimū his
qui per se exercitati sunt reddet iusticie.
Et quē diligit dñs corripit. flagellat at̄
omnē filiū quē recipit. Quis ei est filius
quē nō corripit pater. Itaq̃ mala non
nūq̃ poni pro afflictionibus solent. fm̄
illd. Et penituit deū super maliciā quā
locut⁹ est vt faceret eis 7 nō fecit. Et ite-
rū. Quia tu dñe misericors 7 miserator.
patiens 7 multū misericors 7 penitens in
malicijs. id est super tribulationibus et

erūnis quē nobis pro peccatorū nostro-
rū meritis inferre cōpelleris. Quas sci-
ens viles esse nōnullis. ita alius pphē-
ta vtiq̃ nō inuidens saluti eorū s̄ cōsu-
lens imprecatur. Adde illis mala domi-
ne. adde mala gloriosis terre. Et ipse do-
minus. Ecce inquit inducam super eos
mala. id est dolores ac vastitates. q̃bus
in presenti salubrit̄ castigati ad me quē
in rebus prosperis contempserūt. reuer-
ti tandem ac festinare cogātur. Ideoq̃
hec principalia esse mala nō possumus
definire. multis enī ad bonū proficiunt
et causas eternorum pariūt gaudiorum.
Et idcirco vt ad questionem ppositā
recurramus. vniuersa quē putantur ma-
la nobis ab inimicis vel a quibuscunq̃
alijs irrogari. nō sūt credenda mala eē s̄
media. Non enī talia inueniuntur qua-
lia putat esse ille qui intulit animo furi-
bundo. s̄ qualia senserit ille qui sustinet.
Ideoq̃ cum illata fuerit mors viro san-
cto non ei malum illatum esse credendū
est. sed medium quiddā. Qd̄ cū pecca-
tori malū sit. iusto requies 7 absolutio
fit malorū. Mors enī viro iusto reges-
cui⁹ vita abscondita ē. Et iō n. c. vir iust⁹
ex hac aliqd̄ ppetit⁹ detrimētū q̃ nihil p-
tulit noui. Sīd qd̄ ei accessurū fuerat ne-
cessitate nature. inimici neq̃tia non sine
p̄mio vitę pēnis excepit. ac debitū mor-
tis hūane qd̄ inexcusabili lege reddendū
est. cū fructu vberimo passionis. ac ma-
gne remuneratiōis mercede persoluit.

Interrogatio an reus sit qui iu-
sto intulit mortē cū iustus habe-
at de morte mercedē. Cap. vii.

Germanus. Ergo si iterēp-
iust⁹ nō solū nihil mali p̄passus
est. s̄ etiā mercedē passiōis asse-
q̃tur. quō in reatū vocabit̄ q̃ nō nocu-
it mortē inferēdo s̄ profuit.

Respōsio ad precedentez inter-
rogationē. Cap. viii.

Theodorus. Nos de pprie-
tate boni maliq̃ v̄ ei⁹ qd̄ dixi⁹
eē mediū disputam⁹. nō de affectu eorū

Collatio sexta Abbatis Theodozi.

qui ista committunt. Nec enim quis impius vel iniquus idcirco impunitus erit. quia malicia sua iusto nocere non potuit. Tolerantia enim et status iusti non illi qui mortem vel supplicia intulit. sed illi proficit ad mercedem qui illata sibi patienter excepit. Ideoque et hic merito punietur pro crudelitate suae vicio qua malum voluit inferre. et ille nihilominus nihil mali perpressus est. quia virtute animi sui patienter temptationes doloresque sustinens. ea quae malo proposito illata sunt ad profectum melioris status. et eterne vite fecit beatitudinem pervenire vel pertinere.

Exemplum beati iob a diabolo temptati. et domini a iuda traditi et quod iusto tam prospera quam adversa proficiat ad salutem. **Cap. ix.**

Nec enim patientia iob mercedem diabolo quia eum illustrioris suis temptationibus reddidit. Illi ipsi quod eas viriliter pertulit acquisivit. nec iudas gigni supplicij immunitate donabitur. quia perditionis eius ad salutem generis profecit humani. Non enim pueritius considerandus est opus superantis affectus. Quia propter hoc debet in nobis diffinitio immobiliter custodiri. quod nulli malum ab alio possit inferri. nisi qui illud ignavia sui cordis ac pusillanimitate pertraxerit. habere eandem sententiam beato apostolo vno versiculo confirmate. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur ad bonum. Dicens enim omnia cooperantur ad bonum. universa non solum quod prospera. verum etiam quod putantur adversa pariter comprehendit. Proderit quod et in alio loco idem apostolus se transisse describit. cum dicit. Proderit arma iusticie quod a dextris sunt et a sinistris. id est per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bonam famam. ut seductores et veraces. ut tristes semper autem gaudentes. ut egentes. multos autem locupletantes et cetera. Omnia ergo quod prospera reputantur et dextre dicuntur parvis. quod sanctus apostolus glorie et bonae fame vocabulo designavit. illa etiam quod existimantur adversa quod per ignobilitatem et infamiam evidentem ex-

pressit. quod quod a sinistris esse describit. efficiuntur viro perfecto arma iusticie si illa sibi magnanimiter sustinuerit. quod videlicet per hoc dimicant et in istis ipsis quibus impugnari putatur adversis tamquam armis utendo eisque velut arcu et gladio scutoque validissimo contra illos qui hoc ingerunt communis. profectus suae patientie ac virtutis acquirat. gloriosissimum constanter triumphum ex ipsis quod letaliter inferuntur capiens hostium telis. nec prosperis dumtaxat elatus. nec delectus adversis. sitine. re plano ac via regia semper incedens. ab illo tranquillitatis statu nequaquam leticia superveniente quasi in dextram motus. nec ingruentibus adversis tristitia quam comminate velut ad leuam rursus impulsus. Proderit enim multa diligentibus nomen tuum et non est illis scandalum. De illis vero qui per singulos incurrentes casus peorum qualitate ac varietate mutantur ita dicit. Stultus autem sicut luna mutatur. Et de perfectis ac sapientibus dicitur. diligentibus deum omnia cooperantur ad bonum. ita et infirmis. pronuntiat ac stultis. Omnia adversa viro insipienti. nec enim prosperis rebus proficit nec emendatur adversis. Eiusdem autem quod virtutis est tristitia fortiter tolerare cuius etiam sed a moderari. et eum qui in vno eorum superatur neutrum sufferre certissimum est. Facilius tamen quis elidi potest prosperis quam adversis. Nec enim interdum etiam inuitos retinent atque humiliant. et conceptione saluterrima vel minus peccare faciunt vel emendant. illa vero mollium mentem ac perniciosam extollentia blandimentis. securos felicitatis suae pueritum ruina maiore prosternunt.

De virtute viri perfecti qui ab idexter figuratiter nuncupatur.

Cap. x
Isti sunt qui figuratiter in scripturis sanctis amfoterodexteroi id est ab idexteri nuncupantur. ut ille a quo in libro iudicum fuisse describitur. quod utraque manu utebatur pro dextera. Quia virtute

De nece sanctorum

ita poterim⁹ nos quoq³ intellectualit⁹ possidere si ea q³ p⁹spera sunt dexteraq³ censent⁹ et ea que p⁹adversa sunt ac sinistra dicunt⁹. bono rectoq³ vsu ad partē fecerim⁹ dextera p⁹tinere. vt q³cūq³ fuerint illata fiant nob⁹ h⁹ni aplm arma iusticie. Quabo nāq³ partib⁹ (z vt ita dixerim manib⁹) interiorē hōiem nostrū subsistere p⁹uidemus: nec q³q³ sanctorū carere hac sinistra quā dicim⁹ pōt. s⁹ in hoc x⁹tus p⁹fecta discernit⁹. si vtrāq³ in dextrā b⁹n vtendo cōuertat. Et vt manifestius hoc quod dicimus possit itelligi: habet vir sanct⁹ dextera successus videlicet spirituales in qua tunc cōsistit: q³n feruens spū desiderijs et p⁹cupiscētijs omib⁹ d⁹natur. q³n ab omi diabólica impugnatōe securus absq³ vllō labore ac difficultate vicia carnis vel respuit vel abscidit: cū sublimat⁹ a terra vniuersa p⁹sentia atq³ terrena: velut inanem fumū vmbraēq³ vacuā p⁹tēplatur. et mox transitura contemnit cū futura p⁹ excessum mentis. nō solū ardentissime concupiscit: verū etia⁹ clari⁹ inuenitur. cū efficacius spiritualib⁹ pascitur theorijs. cum lucidius sibi referari conspicit celestia sacramenta: cū orationes purius atq³ alacrius emittit ad d⁹nm. cū ita spū ardore succensus ad ea que inuisibilia sunt et eterna tota animi alacritate transmigrat. vt nequa q³ se iam credat in carne cōsistere. Habet sicut et sinistra cum temptatōum turbinib⁹ implicatur: cū ad desideria carnis incētiū orū g⁹stib⁹ inflammat⁹. cū ad iracūdię feruorem p⁹turbationū igne succenditur. cū superbię seu cenodoxię elatōe pullatur. cū tristitia mortē operāte tēpmitur. cū machinis accidię et ipugnatione p⁹cutit⁹. cūq³ oī spiritali feruore s⁹cto q³dā tepore atq³ irrationabili mero re torpescit: vt nō solū cogitatōib⁹ recti ac feruentib⁹ deseratur: sed etiā psalm⁹ oīo lectio. remotio cellę s⁹ml⁹ horeant. z itolerabili quodā terroq³ fastidio vniuersa fordeant instrumēta virtutum. q³

b⁹is cū pulsat⁹ monachus sinistris p⁹tibus se cognoscat vrgeri. Quisq³ igit⁹ in ill⁹ que dextre parq³ esse p⁹dicim⁹ mime fuerit subintrāte glia vanitatis elatus z in istis que sinistre p⁹tis sunt viriliter dimicās: nulla desperatōe p⁹ciderit. ac potius de cōtrarijs arma quedā patie ad exercitiū x⁹tutis assumpserit. vtrāq³ manu vtetur p⁹ dextra. z in vtroq³ actut⁹ triūphator effect⁹. tam de sinistro statu q³ de dextro palmā victorię consequet⁹. Qualē b⁹tm iob legi⁹ meruisse. q³ vtiq³ p⁹ dextrā coronabat⁹ q³n septē filioz p⁹ opulentus ac diues incedens quotidiana p⁹corū purificatōe sacrificia d⁹no offerebat. nō tā sibi eos q³ deo susceptos ac familiares cupiēs exhibere q³n ianna eius oī aduenienti patebat. q³n erat p⁹es claudoz: et oculus cecoz. q³n de velleribus ouīū eius humeri calefiebat infirmozum. q³n erat orphanoz pater et vir viduarū. q³n nec in corde quidē suo sup⁹ inimici sui ruina gaudius est. Idēq³ rursus p⁹ sinistra partem sublimiore x⁹tute de aduersitatib⁹ triūphabat. cū septem filijs vno orbat⁹us momēto: non vt pater acerboluctu cōficiebat⁹. sed vt verus dei famulus sup⁹ creatoris sui volūtatē gauderet. cū ex locuplete pauperrim⁹: nudus ex diuite: ex valido tepidus: ex inclyto et glorioso ignobilis atq³ respectus incorruptam animi fortitudinē retentabat. Cū deniq³ omī substantia atq³ opib⁹ destitutus sterquilini⁹ erat factus habitator. z velut q³daz corpori sui senerrissimus carnifex testa radebat sanie p⁹fluentem. atq³ ex omī parte mēbroz glebas x⁹mium mersis in p⁹sunda vulnez digitis detrahebat. In q³bus cūq³ in nullā desperando plapsus est blasphemiam. nec aduersus creatore suū in aliquo murmurauit. quinimo neq³q³ tanta temptationum mole atq³ acerbitate cōterritus. ipm quoq³ q³d ex oī p⁹stina facultate suo corpori sup⁹fuerat indumentum q³dq³ solū q³ ipso vestiebat⁹. a diaboli potuerat vastatōe saluari. rescidens

Collatio VI abbatis Theodori

atq; abijciens adiecit sup illaz quā durissimus p̄do intulerat spontaneā nuditatem. Romā quoq; capitis: quē sola de prior gloriē reliquīs intacta remāserat: vxatori suo. piecit absisam. et amputans etiā id qd senies reliquerat inimicus illa celesti aduersus eum voce tripudiat et insultat. Si bona suscepim⁹ de manu domini: mala nō sustinebimus: Nudus egressus sum de utero matris mee: nudus reuertar illuc. Domin⁹ dedit dñs abstulit: quō dño placuit sic factum est. sit nomen domini benedictum. Ambidextrū merito dixerim et ioseph. q̄ in p̄speris gratior patri: religiosior fratribus: acceptior deo. in aduersis causis domio fidelis. carceri mississimus vincq; iniuriarū immemor. beneficis inimicis inuidis. et q̄tum in ip̄is fuit interfectori bus fratribus nō solū pius: s; etiā munificus inuenit. Hi ergo eorūq; consimiles recte .i. ambidextrū nuncupāt. vtraq; enī manu vtitur p̄ dextra. et inter hec quę a plius dinumerat transeuntes parit̄ dicūt. Per arma iusticię quę a dextris sunt et a sinistris. p̄ gloriā et ignobilitatem. p̄ infamiam et bonā famam zc. De qua dextra vel sinistra ita salomon ex p̄sona sponse loq̄tur in cantico canticorū. Leua eius sicut capite meo. et dextera eius amplexabit me Quas licet vtrasq; vtilēs esse significet tñ illam sub capite suo ponit. q̄ subiacere debent aduersę p̄tes p̄ncipalitati cor. dis. Ad hoc siquidem tñ vtilēs sunt: vt p̄ tempore nos exerceant et erudiāt ad salutem. ac p̄fectos ad patientiā reddant dextera vero ad confouendam se ac p̄petuo conservandā salutari amplexu ip̄o. si sibi met coerere: atq; insolubiliter ei optat innecti. Erimus igitur ambidextrū. qñ nos quoq; rerū p̄sentiu copiam vel inopia non mutarit. et nec illa nos ad voluptates noxię remissionis impulserit nec ista ad desperatōem attraxerit et que relaz. sed similit̄ deo grates in vtroq; referentes parem fructum de sedis aduer-

sifq; capiamus. qualem se ille ver⁹ ambidexter doctor gentiū fuisse cōsecutum testatur dicens. Ego enī didici in quib⁹ sum sufficiens esse. scio et humiliari. scio et abūdare. vbiq; et in omnibus institutus sum. et saturari et esurire: et abūdare et penuriam pati. omnia possum in eo q̄ me confortat.

De duplici genere tēptationū q̄ triplici mō inferuntur. La. xi.

Ergo licet dixerim⁹ bipartitam esse tēptatōnem. id est in rebo vel p̄sper vel aduersis. sciendū est tñ omēs hoies triplici rōne tēptari. Plerūq; ob p̄batōnem: nonnunq; ob emendatōem. interdū ob merita delictorum. Et ob p̄batōz qdē. vt bt̄m abraā vt iob multosq; sanctorū tribulatōnes innumeras legim⁹ p̄tulisse. vel illud qd in deuteronomio dicit̄ ad populum per moisen. Et recordaber̄ cūcti itineri illi⁹ p̄ quod adduxit te dñs deus tuus q̄draginta annis p̄ desertum: vt affligeret te atq; tēptaret. et nota fierent quę i tuo animo x̄labantur. virū custodires mā. data illius an nō. et illud quod in ps̄ dñ p̄bauit te apud aquam contradictōnis. Ad iob q̄. An putas me tibi aliter locutum: q̄ vt appareres iustus. Ob emendatōem vero cū iustos suos p̄ paruis quib⁹ daz leuibusq; peccat̄. seu pro elatōe sue puritatis humilians diuersis tēptatōnibus tradit: vt omnem sordē cogitatōnum. et vt x̄bis p̄p̄etę dicaz: scoriā quā in occultis eorū p̄uidet esse cōcretā excoquēs in p̄senti: velut aurū purū futuro trāsmittat examini. nihil in eis residere p̄mittēs qd scrutās. post hęc indicij ignis penali cruciatu expurgatur inueniat. En illud. multe tribulatōnes iustorū. et fili. noli negligere disciplinā dñi: neq; fatiger̄ dñ ab eo increparis. quę enī diligit dñs corripit. flagellat aut omne filiū quē recipit. q̄s enī est fili⁹ quē nō corripit p̄r. Quē si ex disciplinā estis cui⁹ participes facti sunt oēs. ergo adulterini et nō filij estis. et in apodē

De nece sanctorum

ego q̄s amo arguo ⁊ castigo Ad q̄s etiā
 s̄b figura hierlm ex p̄sōa dei p̄ hieremiā
 fmo dirigit. Faciā enī p̄sumationē in
 oibz gentibz in quibz disp̄si te te q̄nt nō
 faciā in p̄sumationē: sed castigabo te in
 iudicō: vt nō tibi videar innox⁹. Pro
 qua salutarī emendatōe orat dauid di
 cens. Proba me dñe ⁊ tēpta me: vt re
 nes meos ⁊ cor meū. Ysaías q̄z vtilitatē
 hui⁹ temptatōnis intelligēs. corripe in
 quit nos dñe. verūm in iudicio ⁊ nō in
 furore tuo. Et itez. Cōfitebor tibi domi
 ne qm̄ irat⁹ es mibi: conuersus est furor
 tu⁹ ⁊ cōsolatus es me. Pro merito autē
 peccatorz plaga temptationis infert: vt
 ibi plagas p̄p̄lo israeli immisurū se do
 min⁹ cōminat⁹ dicens. dentes bestiarū
 immitā in eos cu⁹ furore trahentiū sup
 terrā. ⁊ frustra p̄cussi filios vestros disci
 plinā nō recepistis. In psalmis quoq̄z
 Multa flagella peccatorz Et in euang.
 Ecce sanus factus es. iam noli peccare
 ne deteri⁹ tibi aliqd contingat. Inueni
 mus sane et q̄rtam ratōz: qua ob mani
 festandā solūmō glām ⁊ opa dei inferri
 quibusdā aliquas passiones scriptura
 rum auctoritate cognoscim⁹. fm̄ illud
 euang. Neq̄ hic peccauit neq̄ parētes
 eius: sed vt manifestent⁹ opa dei in ipso.
 Et itez. Infirmitas hec nō est ad mortē
 sed p̄ glā dei: vt glorificet⁹ filius dei per
 ipam. Sunt autē ⁊ alia vltionū genera:
 quibz nōnulli q̄ maliciē supgressi sūt cu
 mulū p̄cutiunt ad p̄ns. vt dathā ⁊ abi
 ron siue chore legim⁹ fuisse damnatos.
 ⁊ vlt maxime illos de quibz aptus dicit.
 Propter qd tradidit illos de⁹ i passio
 nes ignominie. ⁊ in rep̄bum sensum. qd
 etiā ceteris penis grauius iudicādū est.
 De ip̄is nāq̄ psalmista. In laboribz in
 quit hōim non sunt. ⁊ cū hōibz non fla
 gellabunt. Non enī merent⁹ salutarī vi
 sitatōe dñi: nec temporalibz plagz conse
 qui medicinā: q̄ desperātes semetip̄os
 tradiderūt impudiciē: in opatōez ois
 erroris in immundiciāz. quiq̄z obdura
 tione cordis. ⁊ vsu ac frequētia deliquē

di purgationē breuissimi hui⁹ cui ⁊ vlt
 tionē vite presenq̄ excedūt. Quibz p̄ pro
 phetā sermo diuinus exp̄bat. subuerti
 vos sicut subuertit⁹ deus sodomā ⁊ go
 morā. ⁊ facti estis sicut tori rap⁹ de incē
 dio. ⁊ nec sic redistis ad me: dicit domi⁹.
 Et hieremi. In feci ⁊ pdidi p̄p̄m meū
 ⁊ tñ a vijs suis nō sunt reūsi. Et iterum
 Percussisti eos ⁊ nō doluerūt. attriūisti
 eos ⁊ renuerunt accipe disciplinā. indu
 rauerūt facies suas sup petrā: noluerūt
 reūti. Erga quoz curatōz oēs t̄pis isti⁹
 medicinā vidēs. p̄pheta in cassum fuisse
 p̄sumptā: desperās qdammō iā de eorū
 salute p̄clamat. Defecit sufflatoriū in
 igne: frustra p̄flauit p̄flator. maliciē enī
 v̄tē nō sunt p̄supte. argentū rep̄bz vo
 cate eos. qz dñs. piecit illos. Hāc salu
 tarē ignis purgatōz circa eos q̄ p̄dura
 ti sunt sceleribz suis inani⁹ se dñs adhi
 buisse sub p̄sōa hierlm p̄crete. p̄fūda ru
 bigine pctōz ita conq̄rit. Done in q̄s
 ollā eneā sup prunas vacuam vt icale
 scat. ⁊ liquefiat es ei⁹. ⁊ cōflet in medio
 ei⁹ inquinamentū ei⁹. m̄lto labore suda
 tum est. ⁊ non exiuit de ea nimia rubi
 go ei⁹ neq̄ per ignē immūdicia tua exe
 crabil⁹. qz mūdare te volui: ⁊ nō es mun
 data a sordibz tuis. Obrem vt pitissi
 mus medic⁹ expensis oibz salutaribz cu
 ris: nec vlluz tam remedij gen⁹ qd infir
 mitati eoz possit aptari dñs supesse cō
 spiciēs: quodammō iniquitatū magni
 tudie superat. ac discedere ab illa clemē
 ti sua castigatione p̄pellit. itaq̄ ei denū
 ciat dicēs. Jam nō irascear tibi. ⁊ celus
 me⁹ recessit a te. De alijs hō quoz nō
 predurauit cor frequētia pctōz. nec illa
 seuerissima (⁊ vt ita dixerim) caustica ig
 nis idigēt medicina. sed eru ditō saluta
 ris hōi sufficit ad salutē dicit. Emēda
 bo eos in auditu tribulatiōis sue. Non
 ignoramus alias q̄z animaduersiones
 siue vltionū causas quē inferunt⁹ his q̄
 gūissime deliquerūt. nō ad expianda co
 rum crimīa: nec ad abolenda merita pec
 catoz. s̄ ad emendatōz metūq̄ viuētū

Collatio VI abbatis Theodori

¶ Euidenē iu hieroboā filiū nabath ba-
ala q̄s filiū achia z achab atq̄iezabel.
illata cognoscim⁹. ita p̄nūciāte diuina
cēlura Ecce ego iducā sup te malū z de
metā posteriora tua. z iterficiā d achab
mingentē ad pietē. z clausū z nouissimū
in isrl. z dabo domū tuā sicut domū hie
roboā filij nabath. z sic domū baasa fi-
lij achia. q̄z egilī vt me ad iracundiam
puocares. z peccare fecisti isrl. canes etiā
comedēt ieçabel in agro ieçabel. si mor-
tu⁹ fuerit achab in ciuitate. comedent
eū canes. si aut mortu⁹ fuerit in agro. co-
medent eū volucres celi. Et illud qd̄ p̄
genti cōminatōe denūciat. Nō infere-
tur cadauer tuū in sepulchrū patrū tuo-
rum. nō quo vel illius tā pfana cōmēta
qui vitulos aureos ad p̄petuā p̄uarica-
tionem pleb̄ impiam q̄z a dño sep̄atōnē
p̄mus instituit. vel illoz tam innumera-
tāq̄z nepharia sacrilegioz crimia h̄ ex-
coquere breuis ac momētanea pena suf-
ficeret. s̄ vt ceteris q̄z q̄ futura v̄l negli-
gentes vel penitē nō credentes. p̄sidera-
tione t̄mō p̄sentiū frangebant. terror
istarū q̄s metuebant vltionū incutere
exemplo. nec apud illā sūmī noīs maie-
statem esse humanarū rex. et quotidiae
dispensatōis incuriā documēto hui⁹ se-
ueritatis agnosceret. ac retributorē deū
cunctorū actiu⁹ p̄ hec q̄ grauissime for-
midabāt manifestius peruideret. Inue-
nimus sane etiā. pleniorib⁹ culpis non
nullos eandē mortis ad p̄sens excepisse
sentētiāz q̄ sunt z illi puniti q̄s p̄dixim⁹
extitisse sacrilege p̄uaricatōis auctores
vt factū est in illo qui sabbato ligna col-
legerat. vel in anania et saphira qui pa-
rum quidem de substantia suā infideli-
tatē errore seruauerant. nou q̄ equalia
fuerint pōdera peccatoz. s̄ q̄z repti no-
ue transgressionis p̄sumptores debue-
runt p̄bere ceteris quemadmodū pecca-
ti. ita etiā pene ac terroris exemplum. vt
q̄s eadē deinceps affectare tempta-
set. nosset sibi s̄m eandem formā qua il-
li damnati sunt. etia⁹ si in p̄senti suppli-

cium differat in futurū iudicij examina-
tione reddendū. Et q̄z videm⁹ excessum
quendā dū genera temptationū vel vl-
tionū p̄currere volumus a p̄posita nar-
ratione fecisse. q̄ dicebam⁹ virū p̄fectū z
in vtraq̄z temptatōe manere semper im-
mobilez. ad eandem nunc iterū reuertam⁹

**¶ Quomō vir iustus non cere s̄
adamantino signatorio debeat
esse consimilis. Cap. xij.**

Itaq̄ mens viri iusti nō debet
esse similis cere vel alteri. cuiusq̄s
materie mollior. q̄ sp̄ caracte-
ri signatū cedēs. p̄ eius forma atq̄z ima-
gie figurat. quāq̄z in se tam diu retinet
donec alio rursus sup impresso signacu-
lo reformet. atq̄z ita fiet vt nunq̄z in sua
q̄litate persistens ad formā eoz que im-
pmunt sp̄ conūtat ac transeat. q̄n p̄on⁹
debet velut qd̄dam esse adamantinū si-
gnatoriū vt inuiolabile mens n̄ra figu-
ram sui sp̄ custodiens caracterē vniuer-
sa q̄ incurrerint sibi ad q̄litate sui stat⁹
signet atq̄z trāformet. ipsa vero insigni-
ri nullis incurribus possit. **¶ Interro-
gato si possit mens in vna atq̄z
eadē qualitate iugiter durare**

Cap. xij.

Germanus. Potest ne mens
nostra vnū statū iugiter retine-
re. z in eadez sp̄ q̄litate persiste-
re. **¶ Responsio ad interrogan-
tis propositionem. Cap. xiiij.**

Theodoros. Recesse est vt
s̄m aplm. aut renouat⁹ q̄s sp̄
mentē sue p̄ singulos dies. pfici-
at ad ea se q̄ in ante sunt sp̄ extendens
aut si neglexerit cōsequens est vt retro
redeat atq̄z in dēteri⁹ relabāt. Et idcir-
co nullo mō mēs poterit in vna atq̄z ea-
dez q̄litate durare. velut si q̄s p̄ aquas
flum̄is violenti nauē subigere remozū
impulsione conet. necesse est eū aut xru-
te brachioz torrenē aluci impetū desecā-
tē ad supiora cōdescēdere. aut remissis
manib⁹ ad p̄ceps prono amne renocari.
Qua p̄pter istud erit euidēs n̄ri iudiciū

De nece sanctorum

detrimētū si intellexerim? nos nihil amplius acquisisse. nec dubitem? retro sursum nos omnimodis reuocatos quā diē nō senserim? ad supiora progressos. quā ut dixi nec in eodē statu mens hōis pōt iugiter permanere. nec in hac carne cōsistēs ita virtutū apicē possidebit quāquā ille sactorū ut immobilis pseret. Necesse est enī aut aliqd adijci illis sp̄s aut minui. nullaquā oī creatura talis poterit esse pfectio quā mutabilitatē nō subiaceat passioni. sicut illud quod in libro beati iob legitur. Quid est hō ut immaculatus sit et iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos ei? nemo immutabilis et celi nō sunt mūdi in p̄spectu ei? Solū nāquā deū immutabilē confitemi quē tūmō sancti illius pphete ita p̄pellat orō Tu autē idē ip̄es. Et ip̄e d se Ego sū in quāt de? et nū mutor. quod se ip̄e sit solus naturalit̄ sp̄ bonus? sp̄ plen? sp̄s pfectus? cui nihil nec adijci possit aliqñ nec minui. Ideoquā debem? ad virtutū studia irremissa curā ac sollicitudinē nosmetipsos sp̄s extendere. ip̄isquā nos iugit̄ exercitijs occupare. ne cessante pfectu p̄festim diminutō subsequatur. At enī diximus: in vno mēs eodemquā statu manere non p̄ualet. i. ut nec augmenta virtutū capi. at nec detrimenta sustineat. Nō acq̄sisse enī eius minuisse est. quā desinēs p̄ficiē di appetit? nō abest a piculo recedendi

Quod detrimentū sit discendentis e cella. **Cap. xv.**

Ideoquā iugis celle cōmoratio retentanda est. Totiēs ei etiā reuusus quā velut nouus in ea et incipiens habitator titubabit atquā turbabit. quotiēs ab eadem fuerit euasus? Illā nāquā quā in cella residens acquisierat animi intētiōs si fuerit relaxata: recuperare rursus non sine labore poterit ac dolore. et p̄s reductus retro non deamisso cogitabit p̄fectu quē supadijcere potuit. si e cella non fuisset excursus. sed gaudebit potius si illū statū de quo recidit semetip̄m senserit recepisse. Nam sic amissum ac p̄teritū tps vltim? reuoca

ri non pōt: ita ne illa quādem quā pierūt possunt emolumenta resitui. Quā tñ libz enī post hec animi intentio fuerit opata. in stantij dici pfectus et p̄sentij tps questus est. non lucri semel perditū reparatio.

De mutabilitate etiā supnarū celestiumquā virtutū. Cap. xvi.

Mutabilitati autē etiā supernas potestates ut dixim? subiaccere declarāt illi qui de eorū numero corrupte voluntatis vicio corruerūt. An nequā illi immutabilis nature esse putandi sunt quā in illa qua creati sunt beatitudine p̄senerāt. eo quā in contrariā ptem nō fuerit similit̄ depuati. Aliud nāquā ē immutabilis nature esse. aliud virtutū industria boniquā custodia p̄ immutabilis dei grām nō mutari. Quicquid enī per diuinitatē vel acq̄rit vel tenet: pōt etiā per negligentiam dep̄ire. Ideoquā dicit. ne beatifices hōiem aut exitū suū. quā videlicet adhuc in colluctationē quā (et ut ita dixerim) scemate cōstitutus. quis vincere soleat: ac frequētes palmas victorię cōsequatur. nō pōt tñ a metu ac suspitionē incerti p̄uentus esse securus. Et ideo de solus immutabilis vel bonus dicitur: qui bonitatem nō industrie studio s̄ naturalit̄ possidēs nō pōt aliud quā esse quā bonus. Nulla igitur virtus pōt immobilit̄ ab homine possideri sed ut partā iugit̄ teneatur. necesse est eā sp̄ illa qua acquisita est sedulitate atquā industria custodiri.

Nemo ruina subitanea colabatur. Cap. xvij.

Quiusmodi quispiā nequā subitanea ruina corruisse crededus est. s̄ aut p̄ue institutionis receptus exordio aut per longā mentis incuriam paulatim virtute animi decedere et p̄s sensim vicis incrementibz casu miserbili p̄cidisse. An p̄tritionē enī p̄cedit iniuria et an ruinā mala cogitatio: quē ad modū domus nūquā subitaneo ad ruinam p̄cubit impulsu. nisi aut antiq̄ vicio fundamētū aut longā inhabitantiū desidia stillicidijs p̄mum paruisimīs penetrari

Capitula

libi corrupta sensum fuerit munimenta
tectoꝝ. q̄b p̄ vetustā negligentia i ma-
iorem modū patefaciatq̄ collapsis ri-
natim post h̄ influet pluuiaꝝ imbrūq̄
tempestas. In pigricijs enī hūiliabit cō-
tignatio. 7 in segnicie manuum stillabit
dom⁹. Qd̄ aīc spiritalit̄ euenire idē sa-
lomon alijs x̄bis ita designat. Stillici-
dia inq̄ens eijciūt hoīem in die hyemali
de domo sua. Elegante ḡ menq̄ incuriaꝝ
domati p̄pauit tectoꝝ neglecto. p̄ quaz
p̄mo q̄dem velut minutissima quedam
penetrāt ad aīaz stillicidia passionum.
q̄ si velut parua ac leuia negligent̄ cor-
rūpunt tigna x̄tutū. 7 post h̄ influūt im-
brelargissimo vicioꝝ p̄ quē in die hye-
mali. i. in tpe tēptatiōis ingruēte impu-
gnatione dialoli expellet̄ mens de habi-
tatione x̄tutū in q̄ sc̄z aliq̄n̄ circūspectā
diligentiā retinens velut in domo p̄prie
possessionis req̄enerat. H̄is itaq̄ cōp̄
ifinitā spirital̄ cibi p̄cepim⁹ voluptatē.
ita vt ex hac collatōe maiore animi gau-
dio replerem⁹ q̄ ante tristitia super nece
sanctoꝝ fueram⁹ affecti. Nō solū enim
de q̄bus hesitabam⁹ edocti sum⁹: verū
etiā illa q̄ p̄ tenuitate sensus nostri mi-
nus in q̄rere noueram⁹: sub illius que-
stionis interrogatione cognouimus

ExPLICIT collatio abbatis theo-
dori. Incipiūt capitula collatō-
nis p̄ime abbatis Sereni.

Capitulū primum.

De castitate abbatis Sereni.
ij **I**nterrogatio predicti se-
nis sup̄ statu cogitatōnū n̄raz
iij **R**esponsio n̄ra sup̄ aīc mobilitate
iij **D**isputatio senis de statu aīc
ac virtute eius.
v **D**e perfectione aīc ad similitudi-
nem euangelici centurionis assumpte.
vi **D**e p̄seuerantia erga cogitatio-
num custodiam.
vij **I**nterrogatio de mobilitate ani-
me 7 impugnatione nequitiaꝝ celestiu.
viij **R**esponsio super adiutorio dei 7
liberi arbitrij potestate

ix **I**nterrogatio super anime ac de-
monum conianctione.

x **R**esponsio in quez modum spūs
immūdi humanis mentib⁹ copulantur

xi **O**biectio vtrū possint spūs imū-
di eoꝝ q̄s suppleuerit aīab⁹ īseri l̄ vniri

xij **R**esponsio quemadmodum ener-
gumini immundi spiritus dominant̄.

xij **D**e spiritus spiritui penetrabilis
esse non possit sed īcorporeo soli deo.

xij **O**biectio qua demones credi de-
beant cogitationes hominum peruidere

xv **R**esponsio quid possint demones
in cogitationib⁹ hoīm qd̄ v̄ nō possint.

xvi **S**imilitudo qua spūs immundi
cogitationes hoīm doceant agnoscere.

xvij **D**e eo q̄ nō singuli qui q̄ demo-
nes vniuersas homib⁹ ingerāt passiōes

xvij **I**nterrogatio an inter demones
impugnationis ordo ac vicissitudis di-
sciplina seruetur.

xix **R**esponsio in quē modū p̄cio de-
monū sup̄ vicissitudis īpuḡtōe s̄sistat

xx **D**e eo quon sint vni⁹ fortitudi-
nis contrarie potestates. nec temptandi
facultas in eorum sit arbitrio collocata

xxi **D**e eo q̄ demones cum hominib⁹
non sine suo labore confligant

xxij **D**e eo q̄ non sit potestas nocēdi
in arbitrio demonum collocata.

xxij **D**e imminuta demonū potestate

xxij **Q**ua rōne demones sibi in eorū
corpora q̄s arrepturi sunt aditū parent

xxv **D**e eo q̄ miserabiliores sint hi q̄
vicijs q̄ qui ip̄is demonibus possidēt.

xxvi **D**e nece p̄phet̄ seducti 7 infirmi-
tate abbati pauli quā p̄ sua emūdatiōe
promeruit.

xxvij **D**e temptatione abbatis moysi

xxvij **D**e eo q̄ sp̄mi non debeant hi q̄
spiritibus traduntur immundis

xxix **O**biectio cur hi qui spiritib⁹ vex-
antur imūdis a cōmuniōe dñica sepāt̄.

xxx **R**esponsio sup̄ p̄posita questōe

xxxi **D**e eo q̄ miseri sint hi qui subdi-
temporalib⁹ illis temptatōib⁹ nō merēt̄

xxxi **D**e diuersitate studioꝝ ac volū-

Collatio VII abbatis Sereni

tatū que in aeris potestatibz exercetur.
 xxxij Interrogatio unde differētia ne
 quitiarum celestium tanta processerit.
 xxxiij Dilatō sup absolutōne proposi
 te questionis.

**Expliciunt capitula. Incipit
 collatio prima abbatis Sere
 ni de anime mobilitate et spiri
 talibus nequitijis. Cap. i.**

Sanctitatis et con
 tinētie viri nomi
 nisqz sui speculuz
 abbatē Serenūz
 quē singulari su
 mus veneratione p ceteri ammirati. stu
 dioz mentibz inlinuare cupiētes. aliē
 arbitrami desiderii nrm nos explere nō
 posse. quā si collatōes ei? nris libellē
 ptauerim? inserere. Qui sup oēs xrtates
 q nō solū in ei? actu vel moribz. s; etiam
 in ipō vultu p dei grām refulgebāt. ita
 est peculiari bñficio donū castitatē infu
 sum. vti etiā se ne ipis q dez naturalibus
 incētuiis inqētari vel in sopore sentiret.
 Ad quā tñ carnis pēcipuā puritatē quē
 admodū grā dei ammiculante peruene
 rit. qm sup pditionez nature videt esse
 hūane. necessariū reoz pmit? explicare.

**Interrogatio pdicti senis sup
 statu cogitationū nostrarum.**

Hicigit p interna cor. La. h.
 dis atqz aīe castitate nocturnis
 diurnisqz pēcibz. ieiunijs qz ac
 vigilijs infatigabiliē insistens. cū vidis
 set oronuz suaz obtinuisse se vota. cun
 ctosqz est? in corō suo pēcipie carnalē ex
 tictos. velut suauissimo gustu puritatē
 accēsus. in maiore sū celo castitatē exar
 sit. et intentionibz cepit ieiunijs atqz ob
 secratōibz incubare. vt mortificatō pas
 sionis b? q interiori bōi suo dono dei su
 erat attributa. ad exteriori hoīs etiā pu
 ritatē eaten? pueniret. vt ne ipē qdē vel
 illo simplici ac naturali motu q etiāz in
 punitatqz lactētibz excitat vkeri? pulla.

ret. indepti scz munerē expimto qd se no
 uerat nō laboz merito s; dei grā psecu
 tū ardēt? aīmat? ad h qz siliē obtinēdā
 credēs mltō facili? hos stimlos carnis ra
 dicat? deū posse puellere qz etiā humāe
 arqz industria nōnūqz solet qbusdā po
 cul? vel medicamētū seu ferri sectōe tetra
 here. qnqdem illā spūs puritatē q subli
 mior est. quāqz i possibile est būano labo
 re vel studio pphēdi suo munere ptulit.
 set. Lūqz petitōi cepte sup plicatiōe iugi
 ac lachrymis idēfessus insisteret. adueni
 ens ad eū angel? in visiōe noctūa ei? qz
 velut apiens vter? qndam ignitā carnis
 strumā de ei? visceribz euellēs ac. pñciēs
 suisqz oīa vt fuerāt locis intestia resitu
 ens. ecce inqt incontinua carnis tue absci
 sa sunt. et obtinuisse te nouer? hodierna
 die ppetuā cor porj puritatē quā fidelit
 poposcisti. Hec de grā dei q mēorato
 viro peculiarit? attributa est breuē dix
 isse sufficiat. Ceterz de ill? xrtutibz qz cū
 reliqz sūmis virj cōit? possidebat. aliqd
 cōmemorari supflūū puto. ne spēal sup
 noīe hui? ista narratio alijs temere vi
 deat id qd de ipō singularit? pdicatum
 fuerit. Hūc igit summo desiderio colla
 tōis ei? atqz institutōnis. accēsi. diebz q
 dragelime videre curauim?. Qui cū a
 nob de qlitate cogitationū nraz et inte
 riorj hoīs statu trāsqliissima cōpellatiōe
 qñlet. vel qd nob ad ei? puritatē tanti
 tps heremi habitatio ptulisset. his enz
 qrimonijs ador si sum?. **Respōsio no
 stra sup aīe mobilitate Cap. iij.**

Supputatio tpm ac solitudis
 habitatio cui? p tēplatōe con
 cis interiorj hoīs pfectōez nos
 pseq? debuissē h solūmō ptulit nob vt di
 scerem? qd esse neqam? nō tñ fecit eē qd
 esse p tēdim? nec tñ aut desideratē puri
 tatē fixā stabilitatem aut robur aliqd fir
 mitatē nos hac scīa nouim? affecutos.
 s; tñmō pfusionis aut pudorj augmēta
 Eteī cū oīm disciplinarū meditatio ad
 h qtidianis studijs exerceat atz pficiat
 vt a trepidis rudimētū ad pitiā certam

Collatio VII abbatis Bereni de mo

stabileq; pueniens incipiat nosse q̄ pri-
mitus vel ambiguenonerat vel penitus
ignorabat. 7 firmo (vt ita dixerim) gdu
discipline qlitate. pcedēs pfecte in ea ac
sine vlla iam difficultate pferē contra-
rio me in hui⁹ puritatē studio laborātem
id solūmō pfectissereperio. vt sciā qd eē
nō possum. nō tñ apprehendere valeā qd
me esse debere cognoni. etq; nihil michi
aliud sentio q̄ laborē tñ cordis contri-
tione pferri. Vnde nāq; me hac obser-
uātia nihil acq̄rere nisi dolorē inutilem
vt nūq; scz desit materia lachrymarum
nec tñ esse deīnā qd esse nō debeat. Et id
circo qd pfuit didicisse qd summū est. si
cognitū nequeat apprehēdi. Nam cum
directionē cordis ad destinātā ptempla-
tionē ptendere senserim? insensibiliter
mēs inde reuoluta ad pores euagatōes
impetu vellemētioni plabit. 7 ita quoti-
dianis discentōib; occupata innume-
ris captiuitatib; incessantē abducit. vt
ppemodū iam desperet a nob; desidera-
ta cōrectio 7 supflua h; obfuitatio videat-
ur. Si qdem p mōmēta singula lubriq;
discursib; anim⁹ euagat. cū ad timorē
dei vel ad pteplatoz reducit spiritalē. 7
pūsq; firmet i ea rurs⁹ fugaci euanesat
Lūq; eū velut exp̄gefacti deplenderi?
ab intentiōe ppolita deniasse atq; ad il-
lam thxonā vñ discesserat reducēs vo-
luerim? cū tenacissima cordis intentiōe
velut qbusdā vinculū obligare in ipso co-
natu nro ocius q̄ anguilla de recessib;
menq; elabit. ita vt hac intentiōe mentis
laborē solūmō nō pfectū nos arbitrem;
aliquē esse consecutos. Ob quā rem q̄ti-
dianis hmōi obfuitatiōib; estuātes. nec
tñ ex ipis aliqd nro cordi stabilitatis ro-
bur accessisse cernētes. ad hāc opiniōē
fracti desperatōe trāsducim; vt n nro iā
h; nate vico has aīe puagatōes hūano
generi inesse credam? **Disputatio**
senis de statu aīe ac virtute eius
Erenus. Periculose Lūij
p̄sumptōis est nec dū reb; recte
discursis nec certa rōe collecta.

de natura cuiuslib; rei ppropere defini-
re ac de fragilitatis sue consideratione
cape p̄iecturā. nō de statu 7 qlitate ipi⁹
discipline vel de alioz exp̄ientia. pferre
sententiā. Nec em̄ si q̄s ignar⁹ natandi
sciens pondus corporis sui ferri a qruz le-
uitate ac liquore nō posse. exp̄ientia sue
voluerit impitē definire. neminē penit⁹
posse liqdis elementū solida carne circū-
datū sustineri. idcirco vera eius opinio
iudicanda est quā fm̄ exp̄ientiā suā vi-
sus est. ptulisse. cū h; non solū esse impos-
sibile. s; etiā pfacile ab alijs fieri rōe cer-
tissima 7 oculorū fide nō dubia cōp̄et.

i. mēs

semper mobilis 7 multū mobilis definitur.
Vnde etiā in sapiā q̄ dī salomonis scri-
ptum est. Terrenū habitaculū agguat
mentē multa cogitatē. Hec igit p cōdi-
tione nature nūq; pōt ociosa consistere.
s; necesse est eā nisi pūisū habuerit vbi
suos exerceat mor⁹ 7 in q̄b; iugit occu-
pet. ppria mobilitate discurrere. 7 pōia
volitare donec lōgo exercitio vsuq; as-
suefacta diuturno q̄ nos incassus dicit
laborare exp̄iat 7 discat q̄s mēorie sue
materias debeat pparare. erga q̄s circū-
agat indefessos volat 7 immorandi ro-
bur acq̄rat. zita p̄ualeat adūsus inimi-
ci suggestiones q̄b; terralēbat extrude-
reatq; in illo quē desiderat statu 7 qlita-
te durare. Nō g hāc euagationē cordis
nri vel nature hūane vel deo creatorie?
debem⁹ ascribere. Vera est enī scriptu-
re snīa. q; dñs hōiez fecit rectū. 7 ipi que
suerūt cogitatōes multas. A nob; g carū
qlitas pender. q; cogitatio bona inquit
sciētib; eā a pppinquat. vir aut p̄ndēs
inueniet eā. Quicqd enim inueniri pōt
nre p̄ndētē industriq; subiectum est.
Si nō fuerit inuentū. sine dubio nre de-
sidiē vlp̄ndētē nō nature vicio repu-
tandū est. Cui sensui psalmista q̄s p̄gru-
it dicēs. Beat⁹ vir cui⁹ est auxiliū ab i te
dñe. a scēlōes i corde suo disposuit. Ai-
deq; ergo in nra ditione cōsistere. vt sine
ascēsus. i. ptingētes ad deū cogitatōes

bilitate aīe et spiritalib⁹ nequitūis

siue descensus ad terrena scz ⁊ carnalia
corruētes in nris cordib⁹ disponamus.
Que si non in nra ptate p̄sisterent: nec
phariseos dñs increpasset. Quid cogi-
taq̄ mala ī cordib⁹ vris. Nec p̄ ppheta p̄
cepisset dicens. Aufer te malū cogitatio-
num vraz ab ocul⁹ meis. Et vsq̄q̄ mo-
rabunt ī te cogitatōes noxie. Nec h̄ die
iudicij eaz q̄litas quēadmodū op̄ ex-
igeret a nob̄ ita p̄ ysaiā dño cōminante
Ecce ego inquit venio vt cōgregez opa
⁊ cogitatōes eozū cū oib⁹ gentib⁹ et lin-
guis. Sz nec cōdemnari q̄dem eaz testi-
monio vel defendi in illo terribili atq̄
metuendo examīe. fm bti apli sentētia ⁊
mererem ita dicendū. Int se inuicē cogi-
tatōib⁹ accusantib⁹ aut etiā defenden-
tib⁹ in die q̄ iudicabit d⁹ occulta hōim
fm euangelij mēū. ¶ De p̄fectione
anīme ad similitudinē euāge-
lici centurionis assumpte.

Capitulū. v.

Quis ergo p̄fecte mēti figura
p̄ illū euangelicū centurionem
pulcherrīe designat. cui⁹ x̄tus
atq̄ p̄stantia. q̄ nō q̄buslib⁹ ingruenti-
bus cogitatōib⁹ abducebat. sz p̄ suo iu-
dicio vel adittebat bonas vel cōfrias
absq̄ vlla difficultate pellebat. hac per-
spicua significatōe descripta est. Quaz ⁊
ego hō sum sub ptate cōstitut⁹ hīs sub
me milites. ⁊ dico huic vade ⁊ vadit. et
alio veni ⁊ venit. ⁊ seruo meo fac b̄ ⁊ fa-
cit. Siciq̄ nos q̄z virilē adūsus ptur-
bationes ⁊ vicia dimicātes poterimus
ea dicioni nre discretōniq̄ subijcere. ac
militātes in carne nra extinguere passio-
nes. v̄l instabile cogitationū nraz co-
hortem ratōis impio subiugare. ac do-
mice crucē salutarī vexillo dirissimas ad-
uersariarū potestātū turbas a termīs no-
stri pectoris appulsare. si pro tantoꝝ me-
ritis triūphoꝝ ad spiritalis huius cētū-
rionis ordinē. p̄uehem⁹. quē in exodo q̄z
p̄ moysen miltice legimus designatum.
Constituē tibi tribunos ⁊ centuriones.
⁊ quīq̄genarios ⁊ decanos. Et ita nos

q̄z dignitatis hui⁹ apice sublimati. ha-
bemus hanc impandi potestātē atq̄ vir-
tutem qua non quib⁹ nolumus cogita-
tionib⁹ abducamur. sed his q̄bus sp̄iri-
taliter delectamur immorari vel inhē-
re possumus. malis q̄dem suggestiōib⁹
impantes abite ⁊ ibūt. bonis vero dice-
re v̄te ⁊ venient. Seruo quoq̄z nostro
id est corpori ea que castitatis vel conti-
nētiē sunt similē inuigemus. ⁊ sine vl-
la cōtradictōe deserviet. non iam susci-
tans nobis aduersus sp̄m concupiscē-
tiē stimulos. sed omnez exhibens sp̄m fa-
mulatum. Huius centurionis q̄lia ar-
ma sint vel ad que p̄liozum exercicia p̄-
parent. audi beatū aplūm p̄dicantēz
Arma inq̄t militē nre nō carnalia sunt
sed spiritalia Dixit q̄lia sint. i. nō carna-
lia nec īfirma sz spiritalia ⁊ potētia deo
Dein de ad q̄s sint exercenda p̄ficiē. cō-
sequēter insinuat. Ad destructionē mu-
nitionū cogitatōes purgātes. ⁊ omnez
altitudinē extollentē se aduersus scien-
tiā dei. ⁊ captiuantes oēm intellectum
in obedientiā christi p̄pati vlcisci omnē
inobedientiā cū impleta fuerit p̄mu⁹ ve-
stra obedientia. Que oīa singillatī p̄cur-
rere sicut necessariū ita etiā alterius t̄pis
ē. Armōꝝ t̄mō volo vob̄ genera p̄pe-
tatesq̄ patefacere. q̄bus nos q̄z si volu-
mus bella dñi p̄liari. ⁊ inter cēturiones
euangelicos militare accincti iugiter de-
bemus incedere. Sumite inq̄t scutū fi-
dei in quo possitis omīa tela nequissimi
ignea extinguere Ergo fides est que exci-
piens ardentissima libidinum tela. me-
tu futuri iudicij ⁊ celestis regni credulū
tatem mortificat. Et lorica inquit chari-
tatis. Ipsa nempe est que vitalia pecto-
ris nostri circūdans atq̄ cōmuniēs. le-
talibus perturbationū obiecta vulneri-
bus contrarios retūdit ictus. nec ad in-
teriorē hominē nostrū iacula diaboli
penetrare permittit. Omnia enim suffert
omnia patitur. omnia sustinet. Et ga-
leam sp̄m salutis. Galea capitis est mu-
nimen. Quia ergo caput nostrum est

Collatio VII abbatis Sereni de mo

christus. debet istud sp spe futuroz bono
rū velut inexpugnabili galea in cuiq tē
ptatōibz ac psecutōibz cōmunire 7 pnci
paliter fidē ei? ille sam atqz integraz cu
lodire. Alijs em mēbris trūcatū quem
piā licet debile possibile tñ est vtiū qz su
peresse. Sine capite xō nemi vel brevis
vite spaciū progat. Et gladiū spūs qd
est xōū dei. Penetrabili? nāqz est omī
gladio ancipiti 7 ptingēs vsqz ad diui
lionē aīe ac spūs. cōpagū qz 7 medulla
rum. 7 discretor cogitationū 7 intentio
num cordis. diuidēs scz 7 absidēs qd
qd in nob carnale terrenum repererit
Quibz armis qsqz fuerit cōmunis? ab
hostiū telac depopulatōe defensus non
vt captiuus ac subdit? ad hostilē cogi
tationū terram cōstrict? depredantium
vincul? abducit. nec audiet per pphētā.
Quare inueterat? es in terra aliea. sed
qsi triūphator ac victor i illa quā volue
rit cogitationū regione p̄sistat. Vis etiā
ipm robur ac fortitudinē cēturionis hu
ius qbz hec arma que p̄dixim? nō carna
lia sz potentia deo gestat agnoscere. au
di ipm regē viros fortes ad spiritalē mi
litiam p̄gregantem. qmō dilectos signet
ac p̄bet. Infirm? inqt dicat. qz fort? suz
ego. 7 q patēs est sit pugnator. Videdq
bella dñi p̄liari. nisi patiētes ifirmosqz
nō posse. Illa pculdubio infirmitate q
fundat? ille nī euangelic? centurio cū fi
ducia loquebat? Cū em infirmoz tūc po
tens sum. Et itez. Vir? aut in infirmi
tate pficiat? De q infirmitate vn? pphēta
rum. Et erit q infirmat? inter eos sic co
mus dauid. Patēs etiā h bella p̄liabi
tur. Nempe illa passia de q dī. Patien
tia vobis necessaria est. vt voluntatem
dei facientes recipiatis remuneratōem.

De p̄seuerantia erga cogitatio
num custodiam. Cap. vi.

Debere tñ ac posse nos deo col
rere. 7 expientia p̄pria dep̄cken
dim? si mortificatas volunta
tes ac desideria mūdi hui? habeam? ab
scisa. 7 illoz auctē docebim? qui dño col

loquētes fiducialit? dicunt. Adhesit aīa
mea post te. 7 adhesi testimonijs tuis do
mine. Et. Mibi aut adherere deo bonū
est. Et. qd adheret dño vn? spūs est cū eo
Nō ergo debem? his euagatōnibz ani
me fatigati ab hoc studio relaxari. Qui
enī colit terrā suā satiabit? panibz. q au
tem sectat? ociū replebitur egestate. Rec
ab intentōne hui? observatiē p̄niciofa
desperatōe frangam? qz in omni sollici
to inest ampli? Nam q suavis 7 sine la
bore est in egestate erit. Et itez. Vir i do
loribz laborat sibi. 7 vim facit p̄ditioni
sue. Recnō etiā regnū celoꝝ vim patit?
7 violenti rapiūt illud. Nulla nāqz vir
tus sine labore pficit? nec vlli possibile est
ad istā quā cupitis stabilitatē menē si
ne ingenti p̄ritōe cordis p̄scedere. Nō
enī ad laborē nascit. Qui vt in viru? p
fectū possit occurrere in mensuraz etatis
plenitudinis christi. maiori eu? intētiōe
necesse est sp esse puigilem. iugiqz sollici
tudine desudare. Ad cui? tñ mēsurę ple
nitudinē nemo pueniet alias in futurū.
nisi q p̄meditat? 7 imbut? ea fuerit in p
senti. eāqz adhuc in seculo possit? p̄liba
nerite. b̄lūiqz mēbzū p̄ciosissimū desi
gnatus arrā p̄paginis illi? p quā corpo
ri ei? valeat copulari in hac carne posse
derit. vnū dūtaxat desiderās. vnū litēs
ad vnū oēs nō solū actus suos. vepetiā
cogitatōes sp intendēs. vt illud qd i fu
turum dicet? de b̄tā p̄satiōe sanctorum
iam subarratuz teneat in p̄nti. id ē sit ei
de? oīa in oībus. Interrogatio de
mobilitate anime et impugna
tione nequitiarum celestium.

Germanus. Possz La. vii
forsitan h volubilitas mentis
aliq̄ten? coerceri. si eaz nō tan
tus adūsarioꝝ numer? circūuallens ad
ea q nō vult imo q illam qz sue nature
mobilitas rapit indefinētē impelleret.
Quam cum tam innumerabiles tam
potentes tamqz terribiles circumagant
inimici. resisti illis ab hac p̄sertim
fragili carne impossibile crederemus.

bilitate aīe et spiritalib⁹ nequitūis

nisi ad hanc opinionē vestris sententijs
velut celestibus animaremur oraculis.

Responsio sup adiutorio dei et
liberi arbitrij ptate. Cap. viij.

Serenus. Aduersarios nobis
qdem ingit insidari qcuq; in
teriorib; hoīs experti sūt pugnās
dubitare nō pūt. S; ita dicimus hos
nris pfectib; adūsari: vt eos tm̄o in cē
tores maloz nō etiā impulsores esse cre
dā? Ceterz null⁹ hoīm posset oīno vita
re peccatū qd cūq; illi in cordib; nostris
ingerere voluissent. si eis quēadmodū
ad suggerendū vita et ad cōpellendū fa
cultas violēta suppetet. Obrem sic
ill est instigationis copia: ita et in nob; h
tus respuendi sine acq̄escendi libtas est
attributa. Quorū tñ potentia et ipugna
tōnes si ptimescim⁹ etiā pteciōes atq;
adiutoria dei cōtrario pferam⁹. de quo
dī. Maior est enī q in nobis est q̄ q in
h mūdo. Qui? auxilia multo vehemen
tiorē militāt hntē p nobis q̄ aduersū
nos eoz multitudo pfligit. Nā bonaz
rez nō tm̄ suggestor; s; etiā fautor atq;
ipulzor est dē? ita vt nōnūq; nos etiā
inuitos et ignorātes attrahat ad salutē
Constat ḡneiem posse a diabolo decipi
nisi illū q̄ p̄bere illi maluerit sue volūta
tis assensum. Qd ecclesiastes his hōib;
evidentē exp̄ssit. Quia enī nō sit p̄dictio
ab his q̄ faciunt malū cito. iō repletum
est cor filioz hoīm in ip̄is vt faciant ma
lum. Ergo manifestū est hinc vnūq̄
q; delinq̄re q̄ ingruentib; cogitatōni
bus p̄uis nō eis se confesum repulsa cō
tradictiōis obijciat. Nā resistite ei inq̄t
et fugiet a vob. **I**nterrogatio sup
anime ac demonū cōiunctiōe.

Sermanus. Qd. Cap. ix.
Istud queso est aīe cū istis spiri
tibus neq; tam indiscretū pmix
tumq; p̄fortiū. q̄ sic eidem nō dicā iūgi
s; vniri possint. et alloq̄ eā insensibiliter
et inseri atq; inspirare illi q̄cūq; volue
rint. et ad ea q̄ placuerint eā valeāt insti
gare eiusq; cogitatōes ac mot⁹ videant

atq; plustrēt. tantaq; in ip̄os ac mētez
vnitas fiat vt sine dei grā qd ex illoz in
citamēto qd ex nra voluntate pcedat di
scerni pene nō possit. Responsio in
quē modum spūs immundi hu
manis mētib⁹ copuletur. Cap. x.

Serenus. Non mirū est posse
spūm spūi insensibilē p̄iugari
et occultā suadendi vim ad ea
q̄ libita fuerint exercere. Est enī in eos
sicut inter homines quēdam substantie
silitudo atq; cognatio. Siq̄dez diffini
tio q̄ de natura aīe assumit etiā illorum
substantie similē coaptat. Altrinsc⁹ ho
eos sibi inseri vel vniri ita vt capax alt
alteri⁹ esse possit. oīmodis impossibile ē
Hoc nāq; solūmō deitati q̄ sola incor
porea simplex natura est rectissime tri
buit. Obiectio vtrū possint spūs
immūdi eozū quos suppleue
rint aīmabus inseri vel vniri.

Sermanus. Huic. Cap. xi.
ratōi saq; arbitram⁹ esse p̄rium
qd vidim⁹ i arreptijs fieri. cū
afflati spiritibus immūdis loquūt⁹ et agūt
ea q̄ nesciūt. Quomō ḡaīas illoz spūi
tibus illis nō credam⁹ vniri quorū vide⁹
illas velut organū factas. et derelicto na
turali statu ad illoz mot⁹ affectusq; trā
sire ita vt iam nō suas sed illoz voces
et gestum voluntatesq; depromant.

Responsio quēadmodum ener
gumis immūdi spūs dñentur.

Serenus. Predicte. Cap. xij.
diffinitōni n̄e non est p̄trariū
id quod dicit⁹ in energuminis
fieri. cū spiritibus immūdis arrepti lo
quūt⁹ vel agūt ea q̄ nolūt vl q̄ ea que
ignorāt pferre cogunt. Nō enī vno mō
do istam eos infusiōē spūm suslinere
certissimū est. Quidā enī sic afflantur
vt nequa q̄ ea q̄ gerūt vel loquunt⁹ itel
ligāt. qdā ho tūc nō norunt et postea re
cordātur. Qd fieri p infusiōem spūs
mundi non ita putandum est vt i aīe
ip̄ius penetrās substantiā et velut vniri⁹
ei et qdā mō indutus ea sermones ac

Collatio VII abbatis Berenidemo

Abba pospatiēq̄ emittat. Nullo nāq̄ mō istud ab eis fieri credendū est. Nec enī p̄ aliquā aīe diminutionē s̄z per cor poris debilitatē h̄euenire manifesta rōe dēphendit. cū s̄z in illis mēbris in q̄b̄ vigor aīe cōtinet̄ immundus spūs insi dens eisq̄ importabile atq̄ immensum pondus imponēs obscuritate teterima intellectuales ei⁹ obruit et intercipit sen sus instigans ea q̄ non vult vel q̄ igno rat p̄loqui. quod nonnanq̄ etiā vini fe brisq̄ vicio seu nimij frigori alijq̄ va litudinib̄ extrinsecus sup̄uenientibus videm⁹ accidere. Qd̄ ne beato iob dia bolus q̄ carnis ei⁹ acceperat pt̄atem mo liret inferre. p̄cepto dñi p̄hibetur dicēd̄ Ecce rado eū in man⁹ tuas: tñ animaz ei⁹ custodi. i. tñ modo eum amentem ne facias debilitato aīe domicilio. z obui as intellectū ac sapientiā resistēd̄ p̄nci pali s̄z cordis ei⁹ tuo pondere p̄focato.

Q spūs spūi penetrabilis esse non possit s̄z incorporeo soli deo

Capitulu. xiiij.

Hec enim si crasse huic solideq̄ materie. i. carni spūs admisceat qd̄ fieri facillime pōt. idcirco. z aīe q̄ itidem spūs est ita vniri posse cre ditur. vt eā quoq̄ similiē sue naturę red dat capacē. Qd̄ soli est possibile trinita ti q̄ sic vniuersę intellectualis naturę ef ficitur penetrat̄. vt non solū circūple cti eā atq̄ ambire sed etiā illabi ei. z ve lut incorporea corpori possit infūdi. Li cet enī. p̄nunciē nō nullas eē spiritales nat̄as: vt sunt āgeli archāgeli ceteręq̄ vtutes. ipsa q̄z aīa n̄ra vel certe aer iste s̄bit. tñ incorporeę nullaten⁹ estimande sunt. Habet ei⁹ h̄m se corp⁹ q̄ subsistūt. licet m̄to tenuius q̄ n̄ra sunt corpora. h̄m apli sententiā ita dicentis. Et corpo ra celestia z corpora terrestria. Et iterūz Seminat corpus aīale. exurgit corpus spiritale Quib̄ manifeste colligit̄ nihil esse incorporeū nisi solū deū. z idcirco ip si tantūmō posse penetrabiles oēs spiri tuales atq̄ intellectuales esse substantias

eo q̄ solus z tot⁹ z vbiq̄ z in oībus sit. ita vt z cogitatōes hoīz z inēnos mo⁹ atq̄ abdita mēd̄ vniūsa īspiciat atq̄ plūstret. De ip̄o siq̄dem solo. p̄nūciavit beatus ap̄ls dicens. Vni⁹ est enī h̄mo dei z efficax. z acutior: sup̄ oēm gladiūz ancipitē. z p̄tingens vsq̄ ad diuisionē aīe z spūs. cōpagū q̄z ac medullarūz ac discretor cogitationū z intentionūz cor dis. z nō est creatura inuisibil̄ in conspe ctu ei⁹. oīa aut̄ nuda z apta sunt oculis ei⁹. Et beatus dauid iqt. Qui fingit sin gillatim corda eor̄. Et itez. Ip̄e enī no uit occulta cordis. Job q̄z. Qui sol⁹ no sti corda hoīm. **O**biectio quā de mones credi debeant cogitatō nes hominū puidere. Cap. xiiij.

Germanus. Hacerōe qua di cis nec cogitationes q̄dem no stras intueri isti spūs p̄nt. Qd̄ existimare valde putam⁹ absurdū dicē te scriptura. Si spūs pt̄atem habēd̄ a scenderit sup̄ te. Et itez. Cū diabol⁹ mi sisset in corde symonis scariothis vt tra deret dñm. Quid ergo credi pōt nō pa tere eis cogitationes n̄ras quaz semina riū p̄ parte maxia ip̄is immittentib̄ at q̄ instigantib̄ sentimus oboziri.

Responsio quid possint demo nes in cogitatōibus hominū quid ve non possint. Cap. xv.

Seren⁹. Nulli dubiū est q̄ pos sint spūs immūdi cogitatōnūz n̄raz attigere q̄litates. s̄z idicij eas sensibilib̄ forisec⁹ colligentes. i. aut ex n̄ris dispositōib̄ aut h̄bis z studiis in q̄ p̄penli⁹ p̄spererūt nos inclinari. Ce terū illas q̄ nec dñ de internis aīe p̄dicē runt adire oīno nō p̄nt. Ip̄as q̄z cogita tiones q̄z ingerūt vtrū suscepte vel quē admodū suscepte sint. n̄ p̄ipi⁹ aīe nat̄az. i. p̄ illū interiore motū q̄ in abdiq̄ ei⁹ ab scōdit. z vt maifesti⁹ aliqd̄ exp̄mā ī me dull⁹ (z vt ita dixerī) ip̄ius latitantē. sed ex motib̄ atq̄ indicijis exterioris homis dēphendūt. vtp̄ta cū suggerit castri margiā. si viderūt monachū ad fenestrā

bilitate aie et spiritalib⁹ nequitiiis

aut ad solē oculū erexisse vel de hōra soli-
cicius inq̄sisse cognoscūt desiderū gule
fuisse susceptū. Si fornicatiōz ingeren-
tes senserit eū patientē telū libidinis susce-
pisse seu viderit carnē cōmotā aut certe
nō vt oportuit aduersus suggestiones
immūdicie suspirasse lasciuia intelli-
gūt in penetrabilib⁹ aie libidinis iaculū
fuisse defixum. Si incitāmēta tristitie si-
ire si furor ad mouerint. vtrū nam cor-
di infederit gestu corpori et sensibili cō-
mōtione dinoscūt scz cū vel infremuisse
tacitū vel q̄dam indignatiōe suspirasse
seu vulū considerauerint q̄dam pallo-
re aut rubore mutasse. et ita subtilit^r quis
nam cui sit vicio dedit^r deprehendunt.
Illonāq^z vnūquēq^z nrm delectari cer-
ta ratōe cognoscūt ad cui⁹ instigationē
vox quodā nutu vel motu corpori con-
sensum cōiuentiāq^z ab eo p̄stitā fuisse
puiderint. Quē ab ill⁹ aereis virtutib⁹
ita deprehendi nō mirū est cū s̄ a prudē-
tibus q^z viris sepiissime fieri videmus.
vt scz interiori hōis statū de figura et vul-
tu seu q̄litate exteriori agnoscāt. Quan-
to g^o certi^r hec ab eis poterūt deprehendi:
quos vtiq^z vt spiritalis nature multo lib-
tiliores ac sagaciores hōibus esse nō du-
bium est. **S**imilitudo qua spi-
ritus immūdi cogitatōnes ho-
minū doceantur agnoscere

Quemadmodū enī **Ca. xvi**
nonnulli latrones in his domi-
bus quas furti aggredi cupiūt
occultas hōim solent explorare substatū-
as q̄ p tetras nocq^z tenebras caute spar-
gentes manu minutias harenarū reco-
ditas opes q̄s visu puiderenō possunt.
tinnitu q̄dam vel strepitu ad earum lap-
sum respōdente deprehendūt. ac sic ad
certissimam rei vel metalli cuiusq^z noti-
ciam q̄dam elicitē vocis p̄ditōne perue-
niunt: ita hi q^z vt thesaurū nostri corpo-
ris explorēt velut harenas quas dā sug-
gestionē nobis noxias inspargētes: cū
p̄m earū q̄litate affectū corporeum vi-
derint emeruisse. velut q̄dam de intus

cōclauib⁹ p̄deūte tinnitu q̄d sit recon-
ditum in abditis interiori hōminis reco-
gnoscūt. **De eo q̄ non singuli
quiq^z demones vniuersas ho-
minibus ingerant passiones.**

Hec tū nosse debet. **Ca. xvii:**
mus non oēs demones vniuer-
sas hōim inurere passiones.
sed vniciq^z vicio tertos spūs incubare
et alios q̄dem immūdicis ac libidinum
sordib⁹ oblectari. alios blasphemis ali-
os ire furorib⁹ peculiari^r imminere. ali-
os pasci tristitia. alios cenodoxia super-
biaq^z mulceri. et vnūquēq^z illud viciū
humanis cordib⁹ quo ipse gaudet infe-
rere. sed nec cunctos pariter suas inge-
rere prauitates. s̄ vicissim. put temporū
vel loci vel suscipientis oportunitas p-
uocauerit. **Interrogatio an in-
ter demones impugnatōis or-
do ac vicissitudinis disciplina
seruetur. Cap. xviii.**

Germanus. Ergo credendū
est inter eos ordinatā (et vt ita
dixerim) disciplinatā esse neq^z
tiam. vt q̄dam vicissitudinis ab eis or-
do seruet^r ac ratōabilis gerat^r impugna-
tōnis incurso. cū cōstet nec modū nec
ratiōem nisi inter bonos atq^z honestos
posse subsistere. fm illam scripture sentē-
tiam. quere sapientiā ap̄d malos: et nō
inuenies. et inimici nostri insensati. illud
etiam. non est sapiētia: non est fortitudo
nec est consiliū apud impios.

Responsio in quem modū cō-
cio demonū sup vicissitudinis
impugnatione subsistat **Ca. xix**

Serenus. Nō esse int^r malos
p̄petuā in oib⁹ p̄sensionē. nec
posse p̄fectā stare p̄cordiā etiā
in ill⁹ ipis viciis q̄b⁹ cōmunit^r oblectant^r
certa diffinitio ē. Nō ei poterit quemad-
modū dixisti in reb⁹ indisciplinaq^z. di-
sciplina modusq^z seruari. In nōnull⁹ tñ
vbi scz vel operatōnis cōmūio vel ne-
cessitas exigit seu cuiusdam lucri inui-
tat cōfortiū necesse est eos temporales

Collatio VII abbatis Berenide mo

cōmodare p̄sensuz. Quod esse i hac mi-
litia nequicie spirital manifestissime p̄-
uidemus. vt nō solū tpa inter se vicissi-
tudinesq; custodiāt sed etiā locis q̄bus
dam specialit̄ inherere: ea q; iugit̄ obli-
dere noscant. Nam qz necesse sit eos im-
mutat̄ temptatiōib; certisq; vicis atq;
tpib; exercere impugnatōes suas. hic li-
quido p̄pbam⁹. qz nullus pōt sil' ceno-
doxie vanitate deludi 7 concupiscentia
fornicatōis exuri: nec pōt tumida infla-
ri elatiōe supbiē spirital' 7 carnal' castri-
margie parit̄ humilitati submitti. Nec
pōt q̄s cachinis fatuis risuq; dissolui.
7 iracūdie sub eodē tpe stimulis incita-
ri. seu certe edacis tristicie merore supple-
ri. sed necesse est vnūquēq; spūm ita sin-
gillatim impugnationē menē arripere.
vt cuz aut vict⁹ abscesserit alij eam spūi
cedat acrius impugnandā. aut certe si
victor extiterit. alij nihilominus tradat
siliū illudendā. **De eo q̄ non sunt
vnius fortitudinis cōtrarie po-
testates: nec tēptandi facultas
in eorum sit arbitrio collocata.**

Illud etiā nequaquā **Cap. xx.**
ignorare debem⁹ nō esse omēs
eiusdē ferocitātē 7 desiderij. sed
ne vni⁹ q̄dem fortitudis atq; nequitie.
7 incipientib; q̄dem atq; infirmis non
nisi infirmiores spūs incertamē p̄pari.
7 his neq̄tīs spiritalib; supat̄ q̄datim
sp̄ adūsus athletā christi robustior pu-
gna succedet. Pro p̄pationē si q̄dem vi-
rium ac p̄fect⁹ hūani etiam difficultas
colluctatōis auget. Nullo enī mō quili-
bet sanctorū sufficeret taliz tātōz q̄ ho-
stium sufferre neq̄tiā. vel insidijs eorum
posset occurrere. s; nec crudelitātē q̄dez
ac seniciā sustinere. si nō certamī nostro
clemētissim⁹ arbit̄ atq; agonitheta p̄resi-
dens christ⁹. 7 exeq̄ret colluctatiū vires
7 imoderatos eoz repelleret ac refrena-
ret incursum. faceretq; cum temptatōne
exitum vt sustinere possumus.

**De eo q̄ demones cū hoibus
nō sine suo labore confligant.**

Ancan̄t colluctatōz **Cap. xxi.**
illos nō sine suo credim⁹ labo-
re p̄ficere. Habet nanq; etiam
ip̄i in suo p̄flictu q̄ndam anxietatem et
tristitiā. 7 maxie cū fuerint validiorib;
emul. i. viris sanctis perfectisq; congressi.
Alioq̄n iam nō p̄flictus nec luctatio: s;
simplex t̄m 7 vt ita dixerī securā ill' esset
hoim attributa deceptio. Et quō staret
illd apli qd dicit. Nō est nob collucta-
tio adūsus carnē 7 sanguinem s; aduer-
sus p̄ncipat⁹ 7 adūsus potestates: adū-
sus mūdi rectores tenebrarū harū: con-
tra spiritalia neq̄tīs in celestib; Et illud
Sic pugno nō q̄si aerē. Hērās Et itez
Bonū agonem certavi. Ubi enī agon
indici⁹: 7 certamē 7 pugna seu collucta-
tio. necesse ē vtrorūq; sudor 7 labor 7 sol-
licitudo subeat. 7 eq̄lit̄ illos vel sup de-
iectōe maneat dolor atq; cōfusio: vel de
victoria gaudium consequat̄ 7 palma.
Ubi hō alio cū sudore luctātē: ali⁹ cuz
ocio ac securitate cōfligit. 7 ad deiciē-
dum emulū sola p̄ virib; vrit̄ volūtate.
nō pugna dicēda ē nec colluctatio neq;
certamē sed iniqua quedā 7 irrationa-
bilis pugnatōis opp̄ssio. S; plane la-
borant 7 ip̄i nō min⁹ impugnātes hūa-
num gen⁹. 7 desudāt vt p̄ualeāt de vno
q̄ illā quā cupiūt obtinere victoriā. et
retorquet̄ in eos illa p̄fusio q̄ nos mane-
bat si ab ip̄is fuisset⁹ elisi. fm̄ illud Ca-
put circuit⁹ eoz: labor labioz ip̄ozū op̄e-
riet eos. et p̄utet̄ dolor ei⁹ in caput eius.
Et itez. Veniat illi laq̄us quē ignorat.
7 captio quā abscondit ap̄phendat eum
7 i laqueū cadat i ip̄o. s; quē sup hoim
deceptōe molit̄. Dolēt igit̄ etiā ip̄i non
min⁹ 7 quēadmodum nos elidūt ip̄i q̄s
siliū elidunt. nec victi sine p̄fusioe disce-
dūt. Quas eoz ruinas atq; p̄flict⁹: ille
q̄ sanos interiori hois oculos possidet q̄.
tidie cernens vidensq; eos sup gaudere
ruinis 7 casib; singulorū ac timēs ne de
se quoq; euenire eis valeat ista leticia.
dominum deprecatur Illuminā inq̄iēs
oculos meos ne vnq̄ obdormiā in mor-

bilitate aie et spiritalibus nequitiiis

te: nequā dicat inimicus meus: pignaliū
aduersus eū. q̄ tribulant me exultabunt
si motus fuero. ⁊ deus meus ne supgan
deant mihi: ne dicant in cordibus suis
euge euge aī me nostrę. nec dicant deo
rabimus eū. ⁊ frenduerūt sup me denti
bus suis. dñe qñ respicies: insidiat enī
in abscondito vt leo in cubili suo: insidia
tur vt rapiat pauperem. ⁊ querat a deo
gscā sibi. Qui rursum cunctis conatibz
expensis: cū deceptōnem nostrā non po
tuerint obtinere sup caslo labore suo ne
cesse est vt pfundant ⁊ erubescāt q̄ que
rūt aīas nostras vt auferāt eas: induan
tur confusione ⁊ pudore qui cogitāt no
bis mala. Hieremias q̄z Confundant
inquit illi ⁊ non cōfundar ego. paueāt
illi ⁊ nō paueā ego. induc sup eos iram
furoꝝ tui: ⁊ duplici p̄tritōne ptere eos.
Nulli etenī dubiū est: cū a nobis fuerit
supati cōtritōe eos duplici p̄tēdos: p̄
mum q̄ homībus expetentibz sanctita
tem illi cā possidētes amiserint causaqz
extiterit p̄ditōis humane: deinde q̄ spi
ritales substātie fuerint a carnalibz ter
renisqz deuictę. Has igit ruinas hostiū
suasqz victorias intuens vnusqzqz san
ctorū cū exultatōe p̄clamat dicēs. Per
sequar inimicos meos ⁊ cōprehendam
eos: ⁊ nō conuertar donec deficiant: con
fringam eos nec poterunt stare: cadent
subtus pedes meos. Cōtra quos etiā
orās idem p̄p̄eta. Iudica inq̄t dñe no
centes me: expugna impugnātes me ap
prehende arma et scutū: ⁊ exurge in ad
iutorium michi: effunde frameā: et con
clude aduersus eos q̄ persequuntur me
dic aī me me salus tua ego sum. Quos
cū subditis ⁊ extinctis vniuersis passio
nibus vicerimus: merebimur illā bñdi
ctōnis vocem consequentē audire. Exal
tetur manus tua sup hostes tuos: ⁊ om
nes inimici tui p̄ibunt. Hec igit omīa
⁊ his similia sacris inserta volumībus
legentes siue canentes: nisi contra istas
nequicias spiritales que nob insidian
tur diebz ac noctibz acceperimus fuis

se conscripta: non mō ex eis edificatio
nem vllam lenitatis ac patientię conse
quemur sed etiā dirum quendā atqz cō
trarium euangelicę p̄fectōi concipiem⁹
affectum. Non soluz enī docebim⁹ non
orare p̄ inimicis nostris: nec diligere eos
sed etiā detestari illos implacabili odio
p̄uocabimur et maledicere eis: atqz ora
tōnem aduersus eos indefinēt effūde
re. Que tali spū plocutos fuisse viros
sanctos ⁊ amicos dei intelligere scelerū
est ac prophānuz: q̄b aī aduentū chri
sti idcirco nō est lex posita eo q̄ transcen
dētes mādāta eius euāgelicis parere p̄
ceptis: ⁊ apostolicę p̄fectōi studere p̄e
uenientes dispensatōem t̄pis maluerūt
Deco q̄ non sit potestas nocē
di in arbitrio demonum collo
cata. **Cap. xxiij.**

Non habere aut eos potestatem
quēqz hominū ledēdi exēpluz
beati iob manifesta rōe demon
strat: vbi nō amplius euz tēptare audet
inimic⁹ q̄ diuina ei dispensatōe cōcedi
tur: ⁊ p̄fessio eorūdem spūm euāgelicę
monimentis inserta testatur dicentīuz.
Si eijs nos: mitte nos in gregem por
corum. Qui multo magis credendi sunt
in nullo hōim q̄ ad imagines dei creati
sunt introire p̄ arbitrio suo posse cū an
malia imūda ac muta ingrediēdi absqz
dei p̄missu nō habuerūt p̄tatem. Ceterū
nemo posset: nō dicā iuuenū q̄s videm⁹
in hac heremo constantissime cōmorari
sed nec p̄fectozū quidem tantis taliūqz
hostiū agminibz circūseptus in heremo
singularis habitare: si in ipis essz. p̄ vo
luntate sua nocendi vel attemptandi fa
cultas atqz libertas. Qd̄ euidentē etiā
dñi ac saluatoris nostri cōfirmat sentē
tia quā p̄ hūilitate hōis assumpti p̄u
lit ad pilatū ita dicentē. Nō haberes in
me vllā p̄tatem: nisi datū tibi fuisset de
super.

**De imminuta demo
num p̄tate. Cap. xxiij.**

Satis tamen nobis experientia
nra ⁊ senioꝝ relatōe p̄p̄tū est

Collatio VII abbatis Sereni

non eandem vim habere nunc demones
quā antea tpe inter anachoretarū dū
taxat principia: in quibz adhuc raritas
monachorū in heremo cōmanebat. Tā
ta namqz erat eorū feritas: vt vix pauci
et ad modum stabiles atqz etate proue
cti tolerare habitātionem solitudinis pos
sent. Siquidem in ipīs cenobijs in qui
bus cōmorabantur octo vel decem: ita eo
rum atrocitas grassabatur: et frequētes
ac visibiles sentiebantur aggressus vt nō
auderent omnes pariter noctibz obdormire
sed vicissim alijs degustātibz som
num: alijs vigilias celebrantes: psalmis
et orationibus seu lectōnibus inherēbāt
Cumqz illos ad soporem naturę necessi
tas inuaret: expgefactis ad eorū q̄ dor
mituri erāt custodiam similiter excubie
trahebantur. Unde dubitari non po
test vnum e duobz hanc nunc securita
tem vel confidentiā non solū nobis qui
videmur p̄ expientia senectutis aliqua
tenus roborati: sed etiam iunioribz etate
conferre. Aut em̄ virtute crucis etiam
deserta penetrante: et vbiqz eius gratia
coruscante: reclusa est nequicia demo
num: aut negligentia nostra illos ab im
pugnātōne nostra pristina reddidit len
tiores: dum dedignantur aduersum nos
illa intentōne configere: quā tunc con
tra illos probatissimos christi milites se
uiebant: hac scz fraudulentia visibiliū
temptatōnum sine cessatōne durius eli
dentes. Intantū em̄ tepōrem videmus
corruisse nōnullos: vt necesse sit eos eti
am remissioribz monitis appalpari mo
do: ne desertis cellulis suis ad pernicio
siores inq̄tūdines reuoluantur: et circū
euntes ac vagi crassioribus vt ita dixe
rimus vicijs implicentur: magnusqz fru
ctus ab eis obtineri credatur: si solum
modo se etia q̄libet ignauia valeāt
in solitudine continere: ac pro ingēti re
medio soleat eis a senioribz dici: sedete
in cellulis vris: et q̄tum libitum fuerit
māducate atqz bibite et dormite dum
modo in eis ingiter perduretis.

Qua rōe demones sibi in eorū
corpa quos arrepturi sunt adi
tum parent. **Cap. xliij.**

Quoniam ergo immundos spiri
tus nō alit̄ posse in illos quorū
obtrēturi sunt corpa penetrare:
nisi prius eorū mentes cogitatōesqz posse
derinē. Quos cū timore ac memoria dei
vel spiritali meditātōe nudauerit velut
exarmatos oī p̄sidio ac munitōe diuina
nudatos facile vincēdos audent inua
dunt: domiciliū deinceps in eis velut in
possessione sibi tradita presumētes

**De eo qm miserabiliores sunt hi
qui vicijs qz qui ab ipīs demo
nibus possidentur. Cap. xlv.**

Licet multo grauius constet ve
hementiusqz vexari hos q̄ cum
corporalit̄ ab ipīs suppleri mi
nime videantur: animo tamen pernicio
sius possidentur: eorum scz vicijs vel vo
luptatibz inuoluti. Scdm apli namqz
sententiā: a q̄ q̄sqz supat̄ eius funis effi
citur. Nisi q̄ in h̄ istī desperatius egro
tant: q̄ cū sint eorū mancipia: nec impu
gnari se ab illis nec dominatū eorū ferre
cognoscūt. Ceterz corporalit̄ traditos sa
thane vel infirmitatibz magnis etiā vi
ros sanctos nouim? p̄ lenissimis q̄bz
delictis cum in illis ne tenuissimū q̄dez
neum aut maculam in illo iudicij die
patiat̄ inueniri diuina clemētia omnes
lordis eorū scoriā fm̄ p̄p̄te: imo dei sen
tentiam excoquēs in p̄senti: vt eos tāqz
aurz vel argentū ignitū ad illā p̄petuita
tem: nulla indigentes penali purgatiōe
trāsmittat. Et excoquā inq̄t ad purum
scoriā tuā: et auferā omne stannū tuū: et
post h̄ vocatē ciuitas iusti: vrbs fidel.
Et itez. Sicut pbat̄ argentū et aurz in
camio: ita eligit corda dñs Et itez. Au
rum et argentū probat ignis: vir autem
pbat̄ in fornace hūiliatōnis Et illd̄ qz.
Quez em̄ diligit dñs corripit: flagellat
autem omnem filium quem recipit.
**De nece prophete seducti et in
firmitate abbatis pauli. qz pro**

De mobi. aīe et spiritalib⁹ nequiciis

sua emēdatōe pmeruit. Lxxvi

Quod in illo propheta atq; homine dei: in tertio regū li bzo manifeste videm⁹ impletū. qui p culpa vni⁹ iobediēcie quā tñ nō de idustria nec vico pprie voluntatē s; alteri⁹ circuientōe ptraxit cōfessū a leone pterit⁹: ita de eo scripta narrante. Vir dei est: q; inobediens fuit ori dñi: tradidit eū dñs leoni ⁊ pfregit eum iux verbū dñi qd locut⁹ est. In q; facto ⁊ solutōe delicti pñtis atq; errorū incauti ⁊ iusticie merita p q; b; pphetam suū dñs tpaliē tradidit vexatori: parcitas ipa ⁊ cōtinētia vexatoris atq; p̄datorū ostēdit: q; nichil penit⁹ audet voracissimā bestia de tradito sibi caduere degustare. Cui⁹ rei nñs q; q; tpib; saq; euidentē cōtigit et apta pbatō in abbate paulo vel moysē q; habitauit locū hui⁹ solitu: dinis: q; calam⁹ nuncupat⁹. Nam prior cōmorat⁹ est in heremo q; adiacet panep̄bisi ciuitati: quā solitudinē nūc olī facta ⁊ aq; salissimē inundatōe cognouit. Quē q̄tiens flauerit spiritus aqlonis: de stagnis ipulsa ac supfusa adiacētib; terris: ita omnē illi⁹ supficiē regionis ptegit. vt antiq; ibidem vicos q; olim hac ipa de causa oī sunt habitatore deserti faciat velut insulas apparere. Hic igit⁹ abbas paulus in tantā cordis puritatē q̄te solitudis silencioq; pfecerat: vt nō dicā vultū femineū: sed ne vestimēta q; dem serus illius p̄spectui suo pateretur offerri. Nam cū eidē p̄genti ad cuiusdā seniorū cellaz vna cum abbate archebio eiusdē solitudinis accola: casu mulier obuiasset: offensus occursum: tanta fuga ad suū rursus mōasteriū p̄termisso qd arripuerat pie visitatōis officio recurrebat: quanta nullus a facie leonis vel immanissimi draconis aufugeret: ita vt ne memorati quidē abbatē archebij reuocantis eum clamore ac p̄cib; flecteretur: vt ad requirendum senem quemadmodum proposuerat cepto itinere p̄tenderent. Quod licet celo castitatis et

puritatis ardore sit factū: tñ q; non fin scientiā p̄sumptum est: sed obseruantia discipline iusticie excessus ē mod⁹. Nō em̄ solā familiaritatē quē vere est noxia feminariū: sed ipam quoq; figurā serus illius credidit execrandam: tali p̄festim correptōe pcussus est: vt eius vnūuersū corpus paraliseos valitudine solueret nullum q; in eo membrū penitus exple re suū p̄ualeret officiu. Siquidem non solū pedes ac manus: sed etiā lingue motus: quo elocutō vocis exp̄mitur: ipseq; aures ita auditus propriū amiserūt sensum: vt in eo nihil amplius ex homine: q; immobilis tantū atq; insensibilis figurā remaneret. Eo autē redactus est: vt infirmitati eius nullo mō virozū diligentia deservire sufficeret: nisi sola ei mulieris sedulitas mīstrass; . S; delato ad cenobiū sacriū x̄ginū cib; ac pot⁹ quē ne nutu q̄dez petere poterat: femineo ingerebatur obsequio: explendisq; omībus nature necessitatib; eadem illi diligentia p annos ferme q̄tuor: i. vsq; ad vltē suę terminū seruiebat. Quicū tanta esset oīm mēbzorū debilitate constrictus: vt nulli in eo artus viuacē motū ac sensibilem retentarent: nihilominus tanta ex eo virtutum gratia p̄cedebat: vt cū de oleo quod de caduere suo potius q; corpore contigisset vngerent in firmi: confestim cunctis valitudinibus curarent: ita vt sup hac eius valitudie etiam ipis infidelib; euidenter aperteq; claresceret: ⁊ debilitatem mēbzorū oīm dispensatōe atq; amore dñi contributam: ⁊ sanitatū gratiā p testimonio puritatis ac manifestatōe meritorū eius spū sancti virtute p̄stari.

De temptatōe abbatē moysi

Capitulū. xxvij.

Secundus vero quē diximus in hac heremo cōmoratū cum ipse quoq; singularis et incomparabilis vir ess; ob reprehensionē vnus sermonis quem contra abbatez macharium disputās paulo durius ptulit q;

Collatio VII abbaris Bereni de mo

dam scz opinione puentus tā diro cō-
festim est tradit? demoni: vt humanas
egestiones ori suo ab eo suppletus inge-
reret. Quod flagellū purgatōis gratia
se dñs intulisse. ne scz i eo vel momēta-
nei delicti macula resideret. velocitate cu-
ratōis ei? atq; aucto remedio demon-
strauit. Nam p̄tinuo abbate machario
in oratōe submisso dicto citi? neq; sp̄ri-
tus ab eo fugatus abscessit.

**De eo q̄ sperni nō debeant hi
qui spiritibus tradūtur immū-
dis**

Cap. xxviii

Ex quo manifeste penditur
nō debere eos a tominari vlt? de
spici q̄s videmus diuersis tem-
ptatōib; siue istis nequitie spiritib; tra-
di. qz duo hec credere immobiliter nos
oportet. pmo q̄ sine dei pmissu null? ab
eis oīno temptet. scdo q̄ oīa que a deo
nobis inferunt: siue tristitia ad p̄sens seu
leta videant. velut a p̄ssimo patre cle-
mentissimoq; medico. p nostris vtilita-
tibus irrogent. z idcirco eos velut peda-
gogis traditos humiliari. vt disceden-
tes ex h̄ mūdo. vel purgatōres ad vitaz
aliā transferāt. vel pena leniore plectāt
qui fm aplm traditi sunt in p̄nti satha-
ne in interitū carnis: vt spū salui fiant ī
die domini nostri iesu christi.

**Obiectio cur hi qui spiritibus
veratur immūdis a cōmuniōe
dnica sepantur.**

Cap. xxix.

German? Et quomō nō solū
eos despici ab hoīb; vlt? horeri
sed etiā a cōmuniōe dominica
in n̄ris. p̄uincijs p̄petuo videm? abstine-
re fm illā euangelij sententiam. Nolite
sanctū dare canib; neq; mittat̄ marga-
ritas vestras an̄ porcos. cū de ill? quēad-
modū dicis ita credendū sit q̄ eis pur-
gatōis vel vtilitatis obtentu hui? tem-
ptatōis humiliatō tribuatur.

Responsio sup̄ pposita q̄stioe.

Beren? Si habue-
rimus hanc sententiā īmo fidē
quā sup̄ cōprehendi: vt z om-

nia p dñm fieri z p vtilitate aiarū di-
spensari vnuerſa credam? non solū ne-
qua q̄s despiciemus eos sz etiā p eis tan-
q̄s p mēbris nostris incessanter orabim?
eisq; totis viscerib; ac pleno cōpatiēti
affectu. cū enī patitur vnū membrū cō-
patiunt oīa mēbra. scientes nos absq; il-
lis vtpote mēbris nostris omnimodis cō-
sumari nō posse: quemadmodū legim?
ne anteriores q̄dem n̄ros sine nobis re-
p̄missionis summā conseq̄ potuisse. ita
de illis ap̄lo. p̄nunciante. Et hi omēs te-
stimonio fidei cōp̄bati nō acceperūt re-
p̄missiones deo p nobis melius aliquid
p̄vidente: ne sine nob cōsumerent. Cō-
munionē vero eis sacrosanctā a seniori-
bus n̄ris nūq; meminim? interdictaz
quinimo si possibile esset etiā q̄die eis
impartire eam debere censebat. Nec ei
fm euāgelij sententiā quā incōgrue huic
sensui coaptatis. Nolite sanctū dare ca-
nib; ad demonis escā sacrosancta com-
munio. z nō potius ad purgatōz ac tu-
telam corpori aīeq; peruenire credenda
est: que ab h̄oīe percepta enī qui in mem-
bris ei? insidet spūm; seu in ip̄is latitare
conat̄ velut q̄dam exurens fugat incen-
dio. Hoc nāq; mō curatū z abbatē an-
dronicū nup̄ aspeximus alioſq; q̄s plu-
res. Magis nāq; ac magis inimicus in-
sultabit offenso. cū enī a celesti medicina
viderit segregatū. tantoq; duri? ac fre-
quentius attemptabit q̄to enī ab sp̄ri-
tali remedio longius senserit abdicatū.

**De eo q̄ miseri sint hi qui sub
di temporalibus istis tempta-
tionibus nō merentur**

La. xxxi.

Eterum illi sunt vere miseri ac
miserabiles iudicandi q̄ cum
se vnuerſis criminib; flagicijsq;
ptaminēt: nō solū nullūz visibiliē in eis
signū diabolice suppletōis ostendit: sed
nec aliq̄ q̄dem opib; eoz p̄digna tēpta-
tio: nec vllū flagellū correptōis infertur
Non enī merent̄ celerē ip̄is istū expedi-
tamq; medicinā quorū duricia z impe-
nitens cor penaz vite p̄sens excedēs the-

bilitate aīe et spiritalib⁹ nequiciis

sauciāt sibi ipī iram et indignationem in die ire et reuelatōis iusti iudicij dei. in q̄ h̄mes corū nō moriēt^r et ignis eorū nō extinguet^r. Cōt^r quos ppheta velut anxi⁹ p afflictōne sanctorū videns eos erūnis varijs ac tēptationib⁹ subiaccere. et contra peccatores nō solū absq³ vllō humiliatōis flagello cursū mūdi isti⁹ p̄trā^r fire. s³ etiā affluentia diuitiarū ac summa rerū oīm p̄speritate gaudere. intolerabli celo ac spūs sui feruore succensus exclamat. Mei autē pene moti sūt pedes. paulomin⁹ effusi sūt gressus mei. q³ zelani sup iniq³s: paces peccatorū vidēs. q³ non est respect⁹ mortis eorū. et firmamentū in plaga eorū. in labore hōim nō sunt. et cūz homib⁹ nō flagellabūt^r. s³ in futuro cū demonib⁹ puniendi. q̄ in p̄nti nō meruerunt in sorte ac disciplina filiorū cū hōib⁹ flagellari. Hicemias q̄z cū deo super hac impiorū p̄speritate disceptās. licet neq³q³ dubitare se de iusticia dñi. p̄fiteat^r dicēs. Iust⁹ q̄d tu es dñe. si disputem tecū. Causaz tñ hū⁹ tāte ineq³litas iqrēs sibiūgit et dicit. Verūm si ita iusta loqr̄ ad te. Quare via impiorū p̄sperat^r bñ est omib⁹ q̄ p̄uaricant^r et iniq³ agunt. plātaſti eos et radice miserūt. p̄ficiunt et faciūt fructū. Prope esto oīe eorū. et longe a renib⁹ eorū. Quorū ruinā defleat^r domio p ppheta. et ad eorū curationē medicos atq³ doctores sollicitē dirigente. et q̄dam mō eos ad planctū silem. puocatē ac dicere. subito cecidit babilō p̄trita est vlulate sup eā. tollite resinā ad dolorē. si forte sanet^r. respōdet^r vt desperātes angelī. q̄b⁹ saluū humane cura cōmissa est. vel certe ppheta ex p̄sona ap̄loz seu spiritaliū viroz atq³ doctoꝝ videtiū duriciam mēq³ eorū et impenitēs cor. Curamus babilonē et nō est sanata. reliq³m⁹ eā. et eam⁹ vnusq³sq³ in terrā suā. qm̄ peruenit vsq³ ad celos iudicij ei⁹. et elcua^r tum est vsq³ ad nubes. De istoz igit^r despatō sāguore ex p̄sona dei loqr̄ ysaias ad hierlm̄. A plāta pedis vsq³ ad h̄nicē nō est in ea sanitas. vuln⁹ et liuor et pla

ga tumēs nō est circūligata nec curatā medicamē neq³ fota oleo. **De diuersitate studioꝝ n̄ ac voluntatū q̄ inaereis p̄tātibus exercentur.**

Capitulū .xxxiij.

Quānt esse immūdos spūs q̄t i hōib⁹ studia nō dubie cōprobant^r. Nam nōnullos eorū q̄s etiaz faunos vulg⁹ appellat ita seductores et ioculatores eē manifestū est. vt certa q̄q³ loca seu vias ingit^r obsidētes nequa q̄s tormentū eorū q̄s p̄tereūtes potuerint decipe delectent^r. s³ de risu tñmō et illusionē p̄tenti fatigare eos potius studeant q̄s nocere. q̄sdam hō solūmō i no ciuis incubatōib⁹ hōim p̄noctare. alios ita esse furorū ac truculentie deditōs. vt nō sint p̄tēti illoz tñmō corpora quos supplēuerint atroci dilaceratōe vexare. s³ etiā irruere supemin⁹ trāseuntes atq³ affligere illos senissima cede festinent. q̄les illi in euāgelio describunt^r. ob quoz metū p̄ viam illā trāfire iam nullus audebat. q̄s corūq³ p̄siles bell⁹ sanguis q̄s effusione p̄ insatiabili ferocitate gaudere nō dubiū est. Alios ita eorū corda q̄s ceperāt inani q̄dam timore videm⁹ infecisse. q̄s etiā bacuceos. vulg⁹ appellat. vt semetip̄os vltra p̄ccitatē corporerū gētes. nunc q̄dem se in q̄sdam fast⁹ gutturq³ sustollerēt. nūc velut acclines ad quēdā se tranquillitā et ad familiaritatis statū cōmunes blādosq³ s̄mitterēt esse velut illustres et circūspectabiles oībus estimātes. nunc q̄dē adorare se potestates sublimiores corporis inflexione monstrarēt. nunc hō ab alijs se crederēt adorari. et oēs mot⁹ q̄b⁹ hō officia aut sup̄be aut hūiliter pagunt^r explerēt. Alios repim⁹ nō solū studere mēdacijs. s³ etiā blasphemias hōib⁹ inspirare. Cui⁹ rei etiā nos testes sum⁹ q̄ audiuim⁹ aptissimē demonem p̄sentē p̄ arrium et uno min⁹ se impietate sacrilegi dogmat⁹ edidisse. Qd⁹ etiā in q̄rto regū libro vnum ex isdem ip̄is manifeste legim⁹ p̄dicāte. Egrediar inq̄t. et ero spūs mēdax in ore

Collatio VII abbatis Sereni de mo

oim pphetarū ei⁹. De q̄b apls arguēs illos q̄ ab ipis decipiunt ita ifert. Atten-
dentes spiritib⁹ seductorib⁹ ⁊ doctrinis
demoniorū in ypocriti loquentiū mēda-
cium. Esse autē ⁊ alia demonum genera
id est mitorū atq; surdorū euangelia te-
stant. Incentores etiā libidinū atq; lux-
urie q̄sdam spūs ppheta commemorat.
spūs inquis fornicatōis decipit eos ⁊
fornicati sunt a deo suo. Nocēnos q̄z si
ne diurnos ac meridianos demones si-
militer scripturarū auctoritas docet. De
quorū diuersitate plonū est si volum⁹
oia scripturarū volumina pscrutātes sin-
gillatim percurrere. q̄ per pphetam onocen-
tauri qui pilosi. q̄ sirene. q̄ lamie. q̄ vlu-
le qui itrutōnes. qui erici⁹ designant. q̄
aspis. q̄ basiliscus in psalmo. qui leo. q̄
draco. quiue scorpius in euāgelio nun-
cupet. q̄ pnceps mundi hui⁹. q̄ rectores
tenebrarū harū. q̄ spiritualia nequitiē ab
aplo nominent. *Quē vocabula non ca-
su nec fortuitu indita illis debem⁹ acci-
pere. s; significatōne istarū ferarum que
apud nos vel min⁹ noxie vel magis pui-
ciose sunt. illoz ferocitates rabiesq; di-
stingui. ⁊ ex similitudine nequitiē virulē-
tes seu pncipatus. quē istis int ceteras fe-
ras siue serpentes q̄dam excellētia mali-
ciē suē pferunt. illos q̄z eoꝝ vocabulū nūci-
pari. vt scz alius q̄dem ob vehēmētiam
furoris ⁊ rabiem ferocitatē suē. p quam
pncipatum inter ceteras spirituales neq-
tias obtinuit leonis appellatōne. Ali⁹
basilisci ob illud mortiferū virus quod
pulsq; sentiat interimit. Ali⁹ vero ob te-
porem maliciē suē onocentauri aut eri-
ci⁹ nomen strutionis sue sortitus sit*

Interrogatio vnde differētia
nequitiarū celestium tanta pro-
cesserit. *Cap. xxiiij.*

Germanus. Nō q̄dez ambi-
gimus illos q̄z ordines quos
apls dinumerat ad illos refer-
ri. qz nō est nobis colluctatio aduersus
carnē ⁊ sanguinem. sed aduersus pncipa-
tus aduersus ptātes aduersus mūdi re-

ctores tenebrarū harum. contra spirita-
lia nequitiē in celestib⁹. *Volum⁹ tñ nosse
vñ sit hec tanta inter eos differētia. vel
quemadmodū tāte nequitiē exiterit gra-
dus. An ad hoc creati sint. vt hos ordi-
nes malitiē sortirent. et quemadmodū
huic nequitiē militaret. Dilatio sup
absolutione pposite q̄stionis.*

Serenus. *Q̄. La. xxiiij.*
ppositiones vestre totū tps no-
cturne quiesq; ita nris furentur
obutib⁹. vt appropinquand aurore ne
qua q̄z viciniā sentiamus. ⁊ vsq; ad or-
tum solis insatiabiliter collationis hui⁹
vba contexere puocem⁹. tñ qm absolū-
tio pposite questionis cū ceperit in da-
gari. in q̄ddam amplissimū ac pfundis-
simum nos educet pelagus questionū
q̄d pntis hōre breuitas nō sinit trāsmea-
ri. cōmodius reor vt eā future noctē in-
dagini referuem⁹. q̄ ⁊ mihi s; hui⁹ que-
stionis occasione de vō pensiori collo-
quio leticia spiritiat ac fruct⁹ vberior cō-
ferat. ⁊ ppositarū questionū sinus pbe-
te nobis spūsancto pspicos flatus libe-
ri⁹ penetrare possim⁹. *Vobez soporis
modicū degustātes discutiamus ob re-
pentem oculis nris vicina iam luce tor-
porem. ac deinceps piter ad ecclesiā pro-
cedentes qm hoc facere dñice dici solē-
nitas cōmonet. reuñsi post synaxin. ea q̄
dñs ad instructionē cōmunē p deside-
rio vestro largitus fuerit duplicato gau-
dio conferamus.*

ExPLICIT collatio priā abbatis
Sereni de anime mobilitate et
spiritualibus nequitij. **I**nci-
piunt capitula secūde collatio-
nis eiusdem senis. *Cap. primū.*

De humanitate abbaq; sereni
ij **S**ecunda ppositio de di-
uersitate nequitiarū celestium

ij **R**esponsio de multiplici esca scri-
pturarum sanctarum.

iiij **D**e gemina sententia super intel-
lectu scripturarum sanctarum

v **D**e eo q; pposita questio in illa

- vi **Q**uæ media sunt tenenda debeat accipi
De eo quod nihil malum a deo crea-
tum sit
- vii **D**e inicio principatum seu potatum
viii **D**e lapsu diaboli et angelorum
ix **O**biectio quod ruina diaboli ad de-
ceptionem eius principium superius
x **R**esponsio dicitur lapsum diaboli
xi **D**ee quod dicitur siue quod dicitur per
xii **D**e constitutione demonum et in-
quædudie quam in hunc aere se exercet
xiii **D**e eo quod impugnationem quam er-
ga homines impendunt etiam ad-
uersum se commoueat
- xiiii **A**n factum sit ut potatum seu prin-
cipatum nomina spiritalium nequi-
tie sortirentur
- xv **D**e eo quod non sine causa sancti celesti-
busque virtutibus angelorum siue
archangelorum nomina sint idita.
- xvi **D**e subiectione demonum quam suis
principibus prebent fratris visio-
ne perspecta.
- xvii **D**e eo quod singulis hominibus duo
semper angeli adhaereant
- xviii **D**ifferentia nequitie quam aduersis
spiritibus inest per duos philo-
sophos approbata.
- xix **D**e eo quod demones nihil aduersus
homines preualeant nisi eorum prius
mentes obsederint.
- xx **I**nterrogatio de apostatis ange-
lis qui in genesi cum filiabus ho-
minum concubuisse dicuntur.
- xxi **S**olutio propositæ questionis.
- xxii **O**biectio quemadmodum generi
seth cum filiabus cayn prophana com-
mixtio ante interdictum legis po-
tuerit imputari
- xxiii **R**esponsio quod naturali legi ab ini-
tio homines iudicio seu pene fue-
rint obnoxii.
- xxiiii **Q**uæ iuste puniti sunt hi qui ante di-
luuium peccauerunt.
- xxv **D**e diabolo quod dicitur in euange-
lio quomodo intelligendum sit quod me-
dax est et pater eius
- E**xplacunt capitula

Incipit collatio secunda abba-
tis sereni de principatibus seu
potestatibus Capitulum i.

Omnis summa
tis quam diei solennitas
exigebat. et ecclesie con-
gregatio dimissa: re-
uerli ad cellam senis re-
fecti primum lautissime sumus. Na. p. murie
quam supiecta olei gutta quotidie refectio-
ni solebat apponi. modicum liquaminis mi-
scuit. et olei quiddam solito. pensum superfu-
dit. Na. illam olei guttam ob hoc unusquisque
quotidiane refectioi instillat. non ut ei
ex hoc gutta quandoque precipiat suauitatem. quod
per cuius tantum est modum. ut vix ipsius gut-
turis faucium quod meatum non dicam ungere. sed
pertransire sufficiat. sed ut hoc visu iactantiam
cordis quam per abstinentiam districtiore blandie
solet ac latenter irripere. et stimulos elatio-
nis obtundat. quam quanto occultius exercetur
nulloque hominum teste perficitur. tanto subtilius
occultatorum suum temptare non desinit.
Deinde apposuit salis frictum. oliuas ter-
nas. quibus post hoc superintulit canistrum ha-
bens cicer frictum quod illi trogalia vocant.
ex quibus quanta tamen sumpsimus grana. mixta
ria bina. caricas singulas. hunc enim nu-
merum in illa heremo quem excessisse
culpabile est. Quia refectio de tractata re-
promissam questionis absolutionem cum re-
poscere cepissemus. proferte inquit senex inter-
rogationem vestram quam mature placitam ad
huius horæ distulleramus indaginem.

Secunda propositio de diuer-
sitate nequitiarum celestium La. ii.
Germanus. An quesumus tanta
varietas aduersariorum potatum
per hominem ac diuersitas ista precessit
quod beatus apostolus ita dinumerat. Non est no-
bis colluctatio aduersus carnem et sangui-
nem. sed aduersus principatum et potates. aduersus
mundi rectores tenebrarum harum. per spiri-
talia nequitie in celestibus. Et iterum. Neque
angeli. neque principatum. neque virtutes. neque
creatura alia poterit nos separare a chari-

Collatio VIII abbatis Sereni

tate dei q̄ est in christo iesu dño nro. An
ergo tāta malicie diuinitas emula nobis
emerlit. An ad h̄ p̄tates istas a dño cō-
ditas esse credendū est. vt his p̄ hominē
gradibz atqz ordinibz militarentur.

Responsio de multiplici esca scripturarū sanctarum. Cap. iij.

Serenus. Diuinarū scriptu-
rarū auctoritas. de his in q̄b
nos voluit erudire. q̄dā tā luci
de etiā his q̄ acūmē ingenij min⁹ possi-
dent euidentē effata est. vt nō solū nulla
occultioris sensus obscuritate velentur
s̄ nec vllō q̄dem patrociniō interpretatio-
nis indigeāt in sup̄ficie vōqz ac lre suos
intellect⁹ ac s̄nias p̄ferētia. q̄dam x̄o ita
cōtecta. 7 quibusdam obscurata miste-
rijs edidit. vt in eorum discussione et in-
tellectu immensum nob̄ exercitij cāpum
ac sollicitudinis referuaret. Quā rē mltas
ob cās deū dispēnasse manifestū est. p̄-
mum ne sacra diuina nullū habētia spi-
ritual̄ intellect⁹ velamē obductū cūcūqz ho-
mibz id est tā fidelibz q̄ p̄fanis eq̄ū scia-
7 noticia pateret. 7 per h̄ inter inertes ac
studiosos nulla esset virtutē prudentieqz
distantia. tū vt etiā inter ip̄os domesti-
cos fidei dñi intellectū spacia corāz eis
immensa tendunt. esset in q̄b 7 zelidīo
forū argueretur ignauia. 7 diligētia stu-
dio forū. ac puritas cordis eoz mēd̄qz
industria p̄bare. Ideoqz saq̄. p̄p̄ scri-
ptura diuina agro optio ac fertili p̄p̄at
q̄ cū multa gignat ac p̄ferat q̄ ad hōim
victum line aliqua ignis coctione. p̄fi-
ciant. q̄dam nisi p̄us flāme calore miti-
gata atqz mollita omnē asperitates sue
deposuerit cruditas. vel incōgrua erūt
vlibz humanis vel noxia. Nō nulla x̄o
ita in vtrūqz apta nascunt. vt nec inco-
cta sua cruditate displiceāt vel offēdāt.
7 tñ ignis calore lenita salubriora red-
dant. Plura q̄z ad escā tñmō irratio-
nabiliū iumentoz 7 aialū mītiū. vel fe-
rarū seu volatiliū oriunt. vsum cib̄ ho-
minū mīme p̄futura. q̄ etiā i sua asperi-
tate manentia absqz vlla ignis p̄fectiōe
vitalē iūmen q̄ cōferūt saturitatē. Quā

rationē saq̄ euidentē aspiciū in h̄ vber-
rimo spiritaliū scripturarū padiso con-
tineri. in q̄ ita q̄dam significatiōe litte-
re plana ac luculēta resplēdent. vt cum
sublimiore interpretatiōe nō egeāt. sim-
plici tñ lre sono abūde pascāt ac nutri-
ant audientes. vt est illd. Audi isrl̄ dñs
deus tuus de⁹ vn⁹ est. Et diliges dñm
deū tuū ex toto corde tuo. 7 ex tota aīma
tua. 7 ex tota x̄tute tua. Quēdā autē si
allegorie explanatiōe extenuata nō fue-
rint. 7 spirital̄ ignis examinatiōe molli-
ta. nullomō ad salutarē interioris hōis ci-
bum sine corruptiōis late pueniēt. ma-
gisqz ex eo p̄ p̄ceptōe lesio q̄ vtilitas ali-
qua subsequitur. vt est illud. Sit lumbi
vri p̄cincti. 7 lucerne ardētes. 7 q̄ nō h̄z
gladiū vendat tunicā suā 7 emat sibi
gladiū. 7 q̄ non accipit crucē suā 7 seq̄t
menō est me dign⁹. Qd̄ q̄dāz distinctis
simi mouachoz. habētes q̄dem gelū dei
s̄z nō fm̄ scientiā. simpliciē intelligētes.
fecerūt sibi cruces ligneas easqz iū giter
bumeri cūcūferentes. nō edificationem
s̄z n̄sum cūcūqz videntibz intulerūt. Nō
nulla vero ad vtrāqz p̄ceptionē. i. tā hi-
storicā q̄ allegoricā ita cōmoda sunt
ac necessaria. vt vtrāqz explanatio vita-
les aīe succos ipartiat. vt est illd. Si q̄s
te p̄cusserit in dextrā maxillā tuā p̄te il-
li 7 alterā. 7 cū p̄sequūt vos in ciuitate
ista fugite in aliā. 7 si vis p̄fectus esse va-
de vende oīa q̄ habes 7 da pauperibus
7 habebis thesaurū in celo. 7 veni sequere
me. Producit sane 7 fenū iūmen q̄. q̄b
pabulis omnes scripturaz repleti sunt
campi. simplex sc̄z pura qz narratio hi-
storielectionis. q̄ simpliciores quiqz ac
min⁹ capaces p̄fecte 7 integre ratōis. de
q̄b dī. hōies 7 iumenta saluab̄ dom̄e.
fm̄ stat⁹ ac mensurē sue p̄ditionem. ad
op⁹ tñ 7 laborē actual̄ vite vegetiores
robustioresqz reddant.

De gemina snia super intelle- ctu scripturarū sc̄arū. Cap. iij.

Quamobrem de his que aperta
explanatiōe prolata sunt. nos
quoqz constanter possum⁹ de

De principatibus

finire audenterq; nostrā pferre sententiā
Ea xō que meditationi z exercitio nro
reseruans obiecta sanctis scripturis spi
ritus diuin⁹ inseruit qbusdā ea volens
indicys z opinionib⁹ colligi ita pedetē
tim debent cauteq; cōferri vt sit eoz af
fertio seu pfirmatio in disputat⁹ vel su
scipient⁹ arbitrio collocata. Adnūq;
cū sup vna re diuisa pma snia neu
tra eaz pōt absurda iudicari z sine de
trimēto fidei vel fixe vel medie suscipi .i.
vt eis nec plena credulitas nec absolu
ta refutatio deputet⁹: poriq; sequēs opi
nio derogare non debeat cum quilibet
earum fidei nō inueniat obistere qua
le est illud q helias venerit in iohanne z
itez sit añ aduētū chrisi vetur⁹ z de ab
hominatiōe desolationis q steterit ilo
co sancto pillud simulacrū ionis quod
hierosolimis in tēplo posit⁹ legim⁹. et
itez stare habeat in ecclā paduētū anti
chrisi illaq; oīa q in euāgelio sequunt⁹
q z impleta ante captiuitatē hierosoli
morū z in fine mūdi istius intelligen
tur implenda. e quib⁹ neutra opinio im
pugnat aliam nec sequētem prior intel
lectus euacuat.

**De eo q proposita questio in
ter illa que media tenēda sunt
debeat accipi** **Cap. v.**

Etidcirco pposita a nob qstio
licz nō sat videat⁹ nec frequēt
inter hoīes ventilata nec apud
plurimos pateat z ex hoc ipso apd aliq;
ea que pferemus forsitan videant⁹ am
bigua ita debem⁹ nrām tempore sniam
qm fidei trinitatis nihil p iudicant vt
inter illa habeantur que medie sunt te
nenda quāq; non tali opinione qualis
suspitionib⁹ tantū z coniecturis colligi
solet sed manifestis scripturaz testimo
nijs oīa cōpntur.

**De eo q nihil a deo malum cre
atum sit.** **Cap. vi.**

Al sit ergo vt deū qd q; creasse
cōfiteamur qd substantia lit ma
lum sit dicente scriptura. Dia
q fecit deus bona sunt valde Si enim a

deo tales isti creati sunt vel ad hoc facti
vt hōs malitie gradus teneāt ac sp dece
ptōnib⁹ z ruinis hōim vacent ptra pdi
ctē scripturę sniam infamabim⁹ deū ve
lut creatorem atq; inuentorē malorum.
qd scz pessimas voluntates ac naturas
ipe pdiderit ad hoc eas creās vt semp i
nequitia pseuerantes nunq; trāsire pos
sint in bone voluntatis affectū. Ad enī
q; fixas atq; immobiles natiuitatis seu
nature sue conditōnes qlibet industria
poterit immutare nec vllomō valebit n
esse quod natus est quemadmodum ne
nos quidem pditionē mortis euadere q
ob ade peccatū mortales nascim⁹ nec an
geli mortales effici qui ita creati sunt vt
mori non possint. Hanc igit rationē di
uersitatis huius traditione patrum de
sanctarum scripturarū fonte pcepimus

**De inicio principatū seu po
testatum.** **Cap. vii.**

Inte pditionē hui⁹ visibil cre
ature spirituales celestesq; xtu
tes deū fecisse q p h ipo q sci
rēt se ad tātā bñtūdis glāz bñficio crea
toris ex nihilo fuisse pductas perpetuas
ei grās referentes indefinent ei⁹ laudib⁹
inhererent nemo fideliz dubitat. Nec
enī exstima debem⁹ creatiōis z officij
sui pncipia ab hui⁹ mūdi pstitutiōe deū
pmitis inchoasse q si in illis anteriorib⁹
atq; innumerj seculis ab oī puidētia et
dispensatione diuina fuerit ociosus ac
nō hñs in quos bonitat⁹ sue exerceret bñ
ficia solus extiterit atq; ab oī solita pre
standi munificētia fuerit alienus qd de
illa immensa ac sine pncipio z incōpre
hensibili maiestate satis humile est incō
gruumq; sentire ipo dño de ill ptatib⁹
hec dicente. Qñ facta sunt simul sidera
laudauerūt me voce magna oēs boni an
geli mei. Qui g inter sunt creatiōi syde
rum. atq; istud pncipiū in quo factū ē ce
lum z terra creati fuisse manifestissime cō
pban⁹ quippe q p istis oib⁹ visibilib⁹
creaturj videntes eas ex nihilo pcessisse
creatorē magna voce describant⁹ z am
miratione laudasse. Ante istud ergo tē

Collatio VIII abbatis Bereni

pdiale pncipiū qđ a moyse ponit. qđ qđ mūdo huic fm historicū imo iudaicum sensum coeum esse describit. saluo scz nō sensu qđ nos interpretaim oīm reruz chřstū esse pncipiū. i qđ oīa creauerit pī fm illud. Oīa p ipm facta sunt. 7 sine ipso factū est nihil. An istud in qđ geneſe os tpale pncipiū. omēs illas ptātes celestesq; xtutes dēū creasse nō dubium est. Quas apłs p ordinē dinumerās ita describit. Quia in chřsto creata sunt oīa sine qđ in celis siue qđ in terra sunt. visibilia 7 inuisibilia. siue angeli siue throni. siue dñationes siue pncipat⁹ siue ptātes

Delapsu diaboli 7 angeloz.

D E istoz itaq; nūmē. La. viij. ro nōnullos pncipes fuisse colapsos lamentatio ezechiel siue ysaie manifestissime docet. in quibus pncipē tyri. aut illū luciferū qđ mane orie batur. flebili plāctu ab eis cognoscim⁹ lamētari. Et de illo qđ ezita dñs ad ezechiel. Fili hoīs leua planctū sup pncipē tyri. 7 dices ei. Hec dicit dñs dē⁹. Tu si gculū silitudinis. plen⁹ sapia. pfect⁹ de core. in delitijs padisi dei fuisti. Oīs lapid⁹ pncipiosus operimentū tuū. sardi⁹. topas⁹. 7 iaspis. chrisol⁹. 7 onix 7 berill⁹. saphir⁹ 7 carbūculus 7 smaragd⁹. Aurum op⁹ decor⁹ tui. 7 forāmia tua in die qđ condit⁹ es pparata sunt. Tu cherub exten⁹ 7 pteges. 7 posui te in monte scō dei in medio lapidū ignitoz. ambulasti pfect⁹ in vijs tuis. a die pditōnis tue. donec inuenta est inq̄tas in te. In mltitudine negociationis tue repleta sunt interiora tua iniq̄tate. 7 peccasti. 7 eieci te de mōte dei. 7 pdidi te o cherub. ptegens in medio lapidū ignitoz. Eleuatum est cor tuū in decore tuo. pdidisti sapientiā tuā a decore tuo. in terrā pieci te. an faciem regū dedi te. vt cernerēt te in multitudine iniquitatū tuaz. 7 iniq̄tate negociatiōis tue polluisti sanctificatiōz tuā. ysaias qđ de alio. Quomō cecidisti de celo lucifer qđ mane oriebar. Corruisti i terrā qđ vulnerabas gētes. qđ dicebas in

corde tuo. In celū pscēdā. sup astra dei exaltabo solū meū. sedabo in mōte testamenti in laterib⁹ aq̄lonis. ascenda 7 sup altitudinē nubium. 7 ero siliis altissimo. Quos tñ nōnullos ex illa beatissima statione fuisse scriptura cōmēorat. dicens tertiā partē stellaz draconē illū secū pariter ptraisse. An⁹ qđ apłoz euidentius dicit. Angelos vero qui nō seruauerūt suū pncipatū 7 dereliquerūt domiciliū suū. in iudiciū magni diei vicul⁹ eternis sub caligine seruauit. Illud etiā qđ ad nos dī. vos aut sicut hoīes moriemini. 7 sicut vn⁹ de pncipib⁹ cades. qđ aliud qđ multos de pncipib⁹ cecidisse significat. Quib⁹ indicijs h ratio diūsitat⁹ huius colligit. has differētiās ordinū qđ istar sanctaz celestīūq; virtutū adūse. potestates hīe dicunt. vel ex illi⁹ anteriori ordinis gdu in quo vnaq; creata fuerat nūc etiā retentare. vel certe de celestibus deuolutas ad similitudinē illaz. xtutū qđ ibidem pseuerant. p neq̄tie sue merito in qđ in malū vnaq; pfecit. hos inter se gdu seu ordinū vocabula in parte contraria vendicasse. **O**biectio qđ ruina diaboli a deceptione eue principium sumpserit. La. ix.

Emanus. Nos hactenus credebam⁹ causam initiumq; ruine seu puaricationis diaboli. qđ de angelica statione deiectus est. i uidiā extitisse. qñ adā dūtaxat et euā liuida calliditate decepit. **R**esponsio de inicio lapsus diaboli. La. x.

Serenus. Nō esse istd initium puaricatōis illius seu deiectionis geneſeos lectio manifestat. qđ an illoz deceptiōz serpētini noīs eum nota iussit ita dices. Serpēs aut erat sapiēti⁹ siue vt hebraici expmūt libri callidior cunct⁹ bestijs terrē quas fecit dñs deus. In telligitis ergo quante illam circūuentionem primi hominis de angelica discesserat sanctitate. ita vt nō solū noīs hui⁹ insigniri mereret ifamia. sed etiā in neq̄tie tergiuersatōe ceteris pre

De principatibus

ferret bestijs terre. Nō enī tali vocablo scriptura bonū angelus designasset. nec de his q̄ in illa beatitudine perseverant diceret. Serpens autē erat sapientior oibz bestijs terre. Nam h̄ cognomē nō soluz gabrieli siue michaeli nullo mō posset aptari. sed ne bono qdē cuiqz hōi cōueniret. Aptissime itaqz 7 serpentis vocabulum 7 p̄patio bestiarū non sonat angeli dignitatem: sed p̄uicatoris infamiam. Deniqz lūor 7 ac seductionis materia q̄ vt hōies deciperet instigat⁹ est. de anterioris ruine extitit causa. qd̄ scz de limo terre nūprime figuratū ad illā cum gloriā cerneret euocandū. vñ cū esset vn⁹ de p̄ncipibus se meminerat corruisse. Et idcirco p̄orem ei⁹ lapsum q̄ supbiendo corruerat. quo etiā serpens meruerat nū. cupari. sed a ruina p̄inuidiā subsecuta est. p̄ quā inueniens eū adhuc aliqd̄ in sese erectū habentē. ita vt etiā cuiusdaz colloquiū atqz cōsiliū cū hōie haberet cōfortiū. sentētia dñi utilissime eū in ima decit. vt nō iam sicut añ sblime aliqd̄ intus incederet. sed vt solo coherens repet potius 7 humiliatus sup ventrem terrenis viciōū elcis 7 opibz pascetur occultū deinceps publicans inimicum. ac ponens inter ipm 7 hōiem vtilis inimicias salutarēqz discordiā. vt dñi cauetur tanqz hostis noxi⁹ amicitijs fraudulēqz vltius homi nocere nō posset.

De eius qui decipit siue decipitur pena. Cap. xi.

In quo tñ 7 illud nos p̄cipue debet instruere. vt a mal⁹ consilijs declinem⁹. qd̄ licz deceptio nis auctor p̄grua pena 7 p̄demnatione plectat⁹. ne ille q̄dem q̄ seducit supplicio careat. licz aliquātulo leniore q̄ ille qui auctor deceptōis extiterit. Qd̄ h̄ exp̄suz plenissime cernim⁹. Adā nāqz qui seductus est (imo vt apli verb eloqr) qui seductus nō est. sz seducte acq̄escens in excicalem. videt⁹ accessisse cōsensum. sudore vult⁹ a clatore tñmō condemnat⁹. q̄ tñ illi nō. per suā sed p̄ terre maledictiōz

sterilitatēqz decernitur. Mulier hō que hui⁹ rei p̄uasor extitit multiplicationē gemitū ac dolor⁹ atqz tristitie p̄meret. p̄petuo parit iugo subiectiōis addicta. Serpens autē q̄ p̄mus inceptor hui⁹ offense est perenni maledictione multatur. Nobrem sūma solitudine 7 circūsp̄ctione cauendū est a p̄silijs prauis. quia sicut auctorē puniūt ita deceptū nec peccato faciunt carere nec pena.

De constipatione demonuz et inquietudine quam in hoc aere semper exercent. Cap. xij.

Sicut Antea hō spūm densitate cōstipatus est aer iste q̄ inter celū terramqz diffundit⁹. in quo nō quieti nec ociosi x̄stant⁹. vt saqz vtilit⁹ ab humanis aspectibz eos. p̄uidetia diuina abscondit atqz subtrahit. Nam non solū terrore p̄cursus eoz. vlt⁹ terrore vultuum in q̄ se p̄ voluntate sua cum libit⁹ fuerit trāsfōmant atqz conūtunt. intolerabili formidine hōies cōsternarentur neqz valētes h̄ carnalibz oculis intueri. sz etiā in ampliorē neq̄tie modū quod tidiano iugiqz eozū exemplo 7 imitāde succensa gens hūana p̄ficeret. 7 p̄ h̄ hōies 7 immūdas atqz aereas p̄tates fieret noxia qdā familiaritas atqz p̄nicio. sa p̄unctio. dñi h̄ flagicia q̄ cū int⁹ hōies admittunt. vel parietū sep̄q̄ vel locorū interuallo. 7 qdaz verecūdie p̄fusio ceclant⁹. apta visione iugit⁹ intendentes ad maiorē furorē incitarent⁹ infantiā. nulla scz interueniēte quiete. qua ab istis sceleribus eos cerneret⁹ desinētes. qui p̄pe q̄s nulla lassitudo carnalis seu occupatio familiaris. ac dissētio quotidiani vict⁹ quemadmodum nos a cep̄q̄ intentōnibus etiā inuitissimos nonnunqz cessare compellunt.

De eo q̄ impugnationem quam erga homines impendunt etiam aduersum se commoueant. Cap. xij.

Asnaqz ipu ḡtōnes q̄b hōies impetūt neqz eos a flagicioz crimie purgere cessantes. etia z

Collatio VIII abbatis Sereni

cōtra se inuicē ip̄os affectare certissimū est. Nā discordias atq; cōflict⁹ sup nō nullis gentib; p qdā sibi neq̄tie x̄nacula familiaritate suscep̄q; indefesso certamine similē exercere nō desinūt. Quod etiā in visione daniel p̄ph̄te manifestissimē legim⁹ figuratū: angelo gabriele ita narrante. Noli timere daniel. q̄ ex die p̄mo q̄ posuisti cor tuū ad intelligēdum ut te affligeres in p̄spectu dei tui. exaudita sunt x̄ba tua. et ego veni p̄pter h̄mos tuos. Princeps autē regni persarū restitit michi viginti et vno dieb; et ecce michael vn⁹ de p̄ncipib; p̄mis v̄it ī adiutoriu meum. et ego remansi ibi iux regem persarū. Veni autē ut docerē te que v̄tura sunt p̄plo tuo in nonissimis diebus. Quē p̄ncipem regni persarū adūsa riam p̄tatem esse q̄ fauebat gēti persarū inimicanti p̄plo dei m̄ime dubitandus est. q̄q; ad impediendā utilitatē quā videbat p̄ absolutionē questionis p̄ q̄ p̄ph̄ta dñm exorauerat. ab archangelo ministrandā: liuens semetip̄m obycere festinavit. ne oī ad danielē salutaris angeli p̄solatio puolās. dei q̄z p̄lm cui gabriel archangelus p̄erat p̄fortaret. Qui tñ dicit ne tunc q̄de ob impugnationis illius vehementiā se facere potuisse. sed ab eodē adhuc fuisse retinendū. nisi in adiutoriu sibi michael archangel⁹ aduenisset. q̄ occurrens p̄ncipi regni persarū seseq; cōflictui eius interferebat et opponens. eūq; ab ip̄ius ipugnatōe subripiens. ad instructionem p̄ph̄te post vicissimum et vnu diem cōmeare fecisset. Et post pauca. Et ait in q̄t angelus Nun. qd scis q̄re venerim ad te. Et nūc reu. tar ut p̄lier aduersus p̄ncipem persarū. Cū em ego egredere apparuit p̄nceps grecorū veniēs. Verūtāmē annūciabo tibi qd expressum est in scriptura veritatē. Et nemo est adiutor me⁹ in his omib; nisi michael p̄nceps v̄. Et itez. In tpe illo cōsurgēt michael p̄nceps magn⁹ q̄ stat p̄ fili h̄i p̄li tui. Legi⁹ ergo grecorū q̄z p̄ncipem similē aliū nūcupari. q̄ vtiq;

fauens genti sibi subdite tā p̄plo israeli q̄z nationi persarū erat adūsus. Ex quo liquido p̄videt q̄ discordias gentiū et cōflict⁹ atq; similitates q̄s inter se istis instigantib; gerunt. etiā p̄tra se aduersē exerceāt p̄tates. et illaz vel gaudere eas victoria vel diminutione trīstari. et ob h̄ nō posse illas inter se quietas aut cōcordes existere. dñi vnusq;sq; p̄ his q̄b; p̄est cōtra alteri⁹ gentē p̄sulē inquieta sp̄ emulatōe p̄tendit. Unde factum sit ut potestatu seu principatū nomina spiritalium nequitie sortirentur. **Cap. xiiij.**

Nos ergo preter illas q̄s supius exposuimus opiniones. etiā id circo dici p̄ncipat⁹ vel potestates euidēi possum⁹ rōne colligere. q̄ scz vel diuersis gentib; dominant ac p̄sint. v̄l certe q̄ i inferiores sp̄s atz demonia de q̄bus etiā euangelia legiones esse p̄pria ip̄orū p̄fessione testant. quēq; spiritalia nequitie ab ap̄lo nūcupant. suos exerceant p̄ncipat⁹. Non enī dñatōnes dici possunt nisi habeant in q̄s suas dominationes exerceant. nec potestates aut p̄ncipat⁹ vocari queūt. nisi fuerit in q̄s potestates aut principatus suos agant. Qd etiā in euangelio designari calūni. antib; phariseis manifestissime repim⁹. in beelzebub p̄ncipe demoniorū h̄ eijcit demones. Nam et rectores tenebrarum legim⁹ appellari. et aliū mūdi hui⁹ p̄ncipem nūcupari. Quos tamē gradus beatus ap̄ls in futurū cū oīa christo fuerint subiecta asserit euacuandos. cū tradiderit inquit regnū deo et p̄ri. cum euacuauerit omnem p̄ncipatū potestatem et dominationem. qd vtiq; non aliter fiet nisi fuerint de ip̄orū ditione sublati. in quib; in hoc seculo potestates seu dominationes vel p̄ncipatus agere cognoscuntur.

De eo q̄ nō sine causa. sanctis celestibusq; virtutibus angelorum siue archangelorum nomina sint indita. **Cap. xv**

De principatibus

Iam q: in bonā partē horū or-
dinū vocabula nō sine ratōe
causae sint dīta. s: officiorū
vel meritorū seu dignitatū sint noīa. nul-
li dubiū est. Eteī de officio nūciandi an-
gelos. i. nūcios appellari manifestū est
et archangelos q: ipsis angelis p̄sint
noīs ip̄ius p̄prietas docet. dñatōes etiā
ab eo q: q̄busdā dominent. p̄ncipatus
q: q: habeāt quorū sint p̄ncipes atq: p̄-
ores. et sedes q: ita scilicet deo cohereant.
et domesticē sint ei ac familiares: ut in ip-
sis velut in quadam sede diuina maie-
stas peculiariter requiescat. et quodam
modo sit in eis firmiter reclinata.

**De subiectione demonū quaz
suis principibus p̄bent fratris
visione p̄specta. Cap. xvi.**

REgi autē hos immūdos spūs a-
neq̄orib: potestatib: eisq: s̄bdi-
tos esse p̄et illa scripturarū te-
stimonia q̄ in euangelis q: calūnianti-
bus phariseis dñi legimus respōsione
descripta. Si ego in beelzebub principe
demoniorū eicio demones: etiā p̄spicue
visiones et exp̄imenta sanctorū multa
nos edocēt. Nam cū vnus ex fratribus
nostris in hac solitudine iter ageret ad
uersperascēte iam die templū quoddam
repiens: ibidē substitit: resp̄tinā volēs
in eo synaxim celebrare. Ubi dum psal-
mos ex more decantat: tps medienoc-
tis excessit. Lūq: finita solēnitare refectur:
lassum corp⁹ paululū resedisset: repente
cepit cateruas demonū vndiq: in vnū
p̄fluentū innumerabiles intueri. q̄ infi-
nita consūpatōe ac deiectione longissima
p̄cedentes. alie p̄ibant p̄ncipē suū. alie
suo agmine sequebant. Qui tandē ali-
qñ et magnitudine p̄eriorū cūctū et as-
pectu terribiliorū turmis infinitis circū-
septus aduenit: ac posito solio cū in tri-
bunali quodā sublimissimo consedis-
s: vni⁹ cuiusq: actus diligētī cepit exami-
natōe discutere: illosq: q̄ nec dū se circū-
uenire emulos suos potuisse dicebant.
velut inertes ignauosq: a cōspectu suo

rem nota et iniuria summa intēbat ex-
pelli. spacia temporū tantū. et opus inani-
ter ab eis exp̄sū cū fremitu et indigna-
tione furoris exp̄brans: illos vero qui se
nunciabāt cōsignatos sibi et tēte deceptis
se. sumis laudib: cū exultatione ac fau-
ore cūctorū velut victores palmis remu-
neratos ac redimitos fertis. utq: fortissi-
mos bellatores ad exemplū cūctorū
gloriosissimos corā oīb: emittebat. In
quorū numero cū q̄daz nequissim⁹ spūs
utpote quendā triumphū sublimissimū
delatur⁹ letior aduenisset: nomen mona-
chi optē cogniti designauit: asserens se
post quindecim annos quib: eum iugiter
obsedisset. tandē aliqñ p̄uenisse ut eū
eadem ip̄a nocte ruina fornicatōis eli-
deret. nā cū quadā sacra puella nō solū
ipulisse ut statim crimē icurreret dicebat.
s: etiā p̄suasisse ut eā p̄petuo sibi et iu-
re cōiugij retentaret. Sup̄ cuius hac p̄-
secutōne cū immane cūctorū gaudiū
fuisse exortū. summis a p̄ncipe tenebra-
rum laudib: iste p̄latus: magnisq: p̄e-
conijs coronat⁹ abscellit. Aurora itaq:
sup̄ueniēte cū oīs hec ab oculis euaniis-
s: demonū multitudo. dubitans frater de
assertōe spūs immūdi: magisq: id rat⁹
q̄d in olita consuetudis sue fallacia sibi
voluisset illudere. et innocenti fratri in-
urere crimen incesti: memor euangelicę
sententię q: in veritate nō stetit: quia nō
est veritas in eo. cū loquit̄ mendaciū de
p̄p̄ijs loquit̄ q: mendax est et pater eius
p̄delusū petijt: vbi illū quem spūs im-
mundus asseruit esse deiectum nouerat
cōmanere. Erat siquidem illi etiam no-
tissimus frater. Quem cum requisisset:
repperit q: eadē nocte qua deterrim⁹ ille
demon ruinā eius sue cohorti vel p̄nci-
pi nūciauerat monasterio p̄stio dereli-
cto vicum petisset. et cum designata pu-
ella fuisset lapsu miserabili deuolutus.

**De eo q: singulis hominibus
duo semper angeli adhereant:**

Capitulū. xvij.

Collatio VIII abbatis Bereni

Nam quod unicuique nrm duo colereant angeli id est bonus et malus scriptura testatur. De bonis quidem saluator: ne contemnatis inquit vnū ex pusillis istis. dico enim vobis quod angeli eorum in celis spiritus vident faciem patris mei qui in celis est. Illud quoque Immittet angelus dñi in circuitu timetium eum et eripiet eos. Recnon etiā quod in actibus apostolorum de petro dicitur: quia angelus eius est. De vtriusque vero liber pastoris plenissime docet. Si autem consideremus et illū qui beatus iob expetit a peritissime instruemur illū fuisse qui spiritus insidiat ei nunquam eū ad peccatū potuerit incitare: et idcirco potestatem a dño poposcisse: velut qui non virtute illius sed dñi defensio: ne quillū spiritus periret viceret. De iuda quoque dicitur: et diabolus sicut a dextris eius.

Differētia nequicie quod aduersis spiritibus inest per duos philosophos approbata Cap. xvij.

De differentijs sane demonum etiā pillos duos philosophos qui quoddam magicis artibus: vel inertia eorum vel fortitudine seuque nequicia fuerant frequentē experti: multum cognitōnis accepim⁹. Hi autem despicientes beatū antoniū velut xpianū hoīem et ipitū ac si nelis: volentes eū (et si nihil amplius ledere potuissent) saltē de cella sua magicis p̄ligijs et circūuentiōe demonū perturbare. Ip̄s ei nequissimos immiserit ad impugnatiōem: morsu liuoris adducti eo quod maxime hoīm turbe ad eum quotidie cōuenirēt. Cūque illo nunc qui dem imprimēte pectori suo fronti que signaculū crucis: nunc x̄o ad oratōis supplicat incubante ne appropinquare quidem dirissimi demones eides prorsus auderēt atque ad eos qui illos direxerāt absque ullo reuerterent effectū: et alios illi in nequitia vehementiores rursus immitterent: inde quoque ip̄s incassum suas expendentibus vires atque inaniter redeuntibus potentiores nihilominus aduersus militem christi victorem iterum destinati ni

hil penitus preualerent: eo preceperunt tales etateque eorum insidie tota magica arte quod site ut per hanc euidentissime comprobarēt magnā professioni christianorum inesse virtutem: quibus ille tam sene tamque potentes umbrę quas estimabāt solē lunamque si ad eas directe fuissent obducere potuisset hunc non solum nihil ledere: sed ne ad punctū quidem: de monasterio suo valuerint perturbare.

De eo quod demones nihil aduersus hoīes preualeant nisi obsederint eorum prius mentes. Cap. xix.

Quod per hac admiratione cōfessim venientes ad abbatem anthoniū impugnatiōnum suarū magnitudinem: et causas atque insidias patefecissent liuoris occulti christianos se fieri potius poposcerūt. Recurso autē die vel tpe asseruit se beatus anthoniū amarissimis cogitationū stimulis tunc fuisse pulsātū. Quo expimento sententiā nostrā quā hesterno die in collatiōe protulimus probauit ac definiuit beatus anthoniū nullatenus demonē posse mentem cuiusque vel corpus inuadere: nec hūc facultatē in cuiuslibet animam penitus irruendi: nisi eam primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis: ac spiritali contemplatiōe vacuam nudamque reddiderit. Sciendū tamen duobus modis spiritus immundos hominibus obedire. Aut enī sanctitati fidelium diuina grā ac virtute subduntur aut sacrificijs impiorum seu quibusdam carminibus deliniti velut familiaribus suis obtemperant. Qua opinione pharisei quoque decepti arbitrati sunt etiā dñm saluatorem hac arte demonijs impasse: dicētes In beelzebub p̄ncipe demoniorum hic eijcit demones hinc illā scilicet consuetudinem quod norant suos magos vel maleficos per inuocatiōis nominis illius ac ritū sacrificiorum quod eū delectari et gaudere cognoscunt: velut domesticos eius effectos: hūc etiam in demones ei subditos potestatem.

Interrogatio de apostatis angelis qui in genesi cum filiabus

De principatibus

hominū concubuisse dicuntur

Germanus. Quia **Ca. xx.**
geneleos lectio paulo ante in
medium dei dispensatione p
lata est. que nos oportune commonu
it. vt id quod semper discere cupieba
mus. nunc possimus congrue sciscitari.
quid etia3 de illis apostatis angelis sen
tiendum sit optamus agnoscere. qui se
cū filiabus hoīm miscuisse dicunt. vtrū
hoc possit spiritali nature sū lram cōue
nire. Illud q3 euangeliste testimonium
qđ de diabolo paulo ante dixisti. q3 mē
dax est 7 pater ei? similē desideramus
audire qui nā ei? pater intelligēdus sit.

Solutio pposite questionis.

Capitulu. xxi.

Seren? Quas questiones nō
mediocres pariter pposuistis.
de quib3 quantū possum eode3
quo pposuistis ordie respondebo. Nul
lo modo credendum est spirituales natu
ras coire cum semis carnalitē posse. Qđ
si aliqn hoc sū lram fieri potuisset: quō
nunc q3 vel frequentē vel raro idipm nō
euenire contingeret. et absq3 semine vel
coitu viri aliquos nasci similē de mulie
ribus cōceptu demonū cerneremus. cū
presertim constet eos libidinū sordibus
admodum delectari. quas pcul dubio p
semetipos exercere plusq3 p homies mal
lent: si illud vllomodo potuisset impleri
ecclesiaste q3 idipm pnūciāte. Quid est
quod fuit. idipm quod est. 7 quid est qđ
factum est: idipm quod fiet. 7 nō est om
ne recēs sub sole quod loquat 7 dicat.
ecce hoc nouum est: iam fuerunt in secu
lis que fuerunt ante nos. Sed ita qstio
historie huius absoluitur. Post necem
abel iusti. ne a fratricida 7 impio omne ho
minū genus exordium sumeret. in locuz
fratris extincti nascit seth. qui nō soluz
posteritati: sed etiam fraterne pietati suc
cederet. Eius pgenies secuta patris iu
sticiam. a societate et cōiunctōe cogna
tōnis illius que ex cayn sacrilego descen
debat: sp diuina pmanit: sicut etiam ge

nealogie descriptō maifeste declarat ita
dicens. Adam genuit seth. seth genuit
enos. Enos genuit caynan. caynan au
tez genuit malalehel. Malalehel autem
genuit iareth. iareth autē genuit enoch.
Enoch autē genuit matusalā. Matusa
lam genuit lamech. lamech genuit noe.
Item genealogia cayn ita diuina descri
bit. Cayn genuit enoch. Enoch genuit
yrath. Yrath genuit maniahel. mania
hel genuit matusalabel. Matusalabel genu
it lamech. lamech genuit tubal. Ita q3 il
la generatō que de seth iusti ppagine de
scēdebat. sue linee iugit et agnatōi pmi
xta. in pns atq3 attauī scitate lōga etate
durauit: neq3 q3 se3 sacrilegijs ac malicia
neq3sime. plis ifecta. que in semet impie
tatis germen velut attani traditōne reti
nebat insertum. Donec ergo pscuerauit
inter illos generatōnis eo3 ista discretō
semen illud seth vtpote de optima radi
ce pcedens: p merito sanctitatis taz sue
q3 patrum angeli dei siue vt diuersa ex
emplaria cōtinent: filij dei vocati sunt.
7 contrario illi. ppter impietate vl suaz
vel patrum suoz 7 opera terrena filij ho
minū nuncupant. Cum esset ergo inter
ipos vsq3 ad illud tps h vtil bona q3 di
uisio. videntes post hec filij seth qui filij
dei erant: filias eo3 qui de cayn pgenie
nascabant. desiderio pulchritudis carū
accensi acceperunt sibimet de ipis vxo
res. que viris suis infundentes neqtias
patrum suoz: ab illa eos ingenuita san
ctitate ac simplicitate paterna protinus
corruerūt. Ad quos satis cōgrue dire
ctum est illud eloquiū. Ego dixi dñ estis
7 filij excelsi omnes. Vos autē sicut ho
mines moriemini. 7 sicut vn? de principi
bus cadetis. Quisq3 ab illa vera phisice
philosophie disciplina tradita sibi a
maiorib3 exciderunt. quā prim? homo il
le qui vniuersarū naturarū institutōez
e vestigio sublecutus est. potuit euidentē
attingere: suisq3 posteris certa rōe trans
mittere. Quippe qui mundi ipius infan
tiam adhuc teneram. 7 quodammō pal

b

Collatio VIII abbatis Sereni

pitantē rudemq; conspexerat. 7 in ques-
tanta est non soluz sapientie plenitudo.
sed etiam gratia pphetie: diuina illa in-
sufflatōe trāsfusa. vt vniuersis animan-
tibus nomia rudis adhuc mundi hui⁹
habitator imponeret ac non solū oīge-
num bestiariū atq; serpentū furores vi-
rusq; discerneret sed etiā virtutes herba-
rum arborū q; lapidumq; naturas ac
temporū necdū expertorū vicissitudines
partiret: ita poterat efficacitē dicere. Do-
minus dedit mihi bonorū horū que sunt
sciam veram. vt sciam dispositiōes orb-
terrariū. et virtutes elementorū. inīciū
7 consummationē 7 medietatē temporū
annorū cursus 7 stellarū dispositiōes.
vim spūum. 7 cogitatiōes hoīm. differē-
tias arborū 7 virtutes radicū. 7 q̄ sūt ab-
scōdita 7 īpūisa cognoui. Hāc ḡ sciaz
oīm naturarū p successiōes generatio-
num semen seth paterna traditiōe susci-
piens. donec diuīsum a sacrilega p̄pagi-
ne p̄durauit. quemadmodū sancte per-
ceperat. ita etiā vel ad dei cultū v̄l ad sty-
lilitatem vitę cōmunis exercuit. Cū vero
fuisset impie generationi p̄mixtū. ad res
p̄fanas ac noxias que pie didicerat in-
stinctu q̄dem demonum diriuauit. curi-
ositasq; ex ea maleficiorū artes atq; prestī-
gias ac magicas sup̄stitiones audacter
instituit. docens posteros suos vt sacil-
la cultura diuini noīs derelicta. vel ele-
menta hec vel ignē. vel aereos demones
venerarēt et colerēt. Hec igit quā dixi⁹
curiosarū rerum noticiā quō diluuiū
non p̄ierit. ac sup̄ueniētib; seculis inno-
tuerit. licet h̄ minime absolutio proposi-
te questionis exposcat. tñ q; nos occasio
hui⁹ expositionis admonuit p̄stringēdū
breui⁹ puto. Quāto itaq; antiquę tra-
ditiones ferunt. cham filius noe qui su-
perstitionib; illis 7 sacrilegis fuit artib;
ac p̄fanis infect⁹. sciēs nullū se posse sup-
his mēorialē libruz in arcā p̄lus īferre
in q̄ erat vna cū p̄e iusto ac sanctis fra-
tribus ingressurus. scelestas artes ac p̄-
phana cōmenta diuersorū metallorū
laminis. que scz aquarū non corruppe-

rentur iniuriā 7 durissimis lapidib; in-
sculpit. Quē diluuiū pacto eadez qua
illa celauerat curiositate pquirens. sacri-
legiorū ac perpetuę nequitie semina
rium transiuit in posteros. Hāc itaq;
ratione illa opinio vulgi qua credūt an-
gelos vel maleficia v̄l diuersas artes ho-
minibus tradidissē. in veritate comple-
ta est. De illis ergo quemadmodū dixi-
mus filijs seth 7 filiabus cayn nequio-
res filij p̄creati sunt. qui fuerunt robu-
stissimi venatores. violentissimi ac truci-
lentissimi viri. qui p̄ enormitate corporū
vel crudelitatis ac malicie gigantes nū-
cupati sunt. Hi namq; fines inuadere
ac rapinas inter homīes agere p̄mī cepe-
runt. preda potius exigere vitā suam q̄
sudore operis sui ac labore contenti. Et
quorū v̄lq; adeo scelera sup̄creuerāt. vt
nisi inundatione diluuij alias mūdus
expiari non posset. Ita ergo filijs seth li-
bidinis instigatione trāsgressis. illd mā-
datum quod ab exordio mūdi hui⁹ na-
turali instinctu diuīssime fuerat custo-
ditum. necesse fuerat p̄litterā legis po-
stea repari. Filiam tuam nō dabis filio
cuius vxorem. ne de filiabus eorū accipies
filio tuo. qz seducunt corda vestra vt dis-
cedat a deo vestro 7 sequamī deos ea-
rum ac seruiatis eis.

Obiectio quemadmodū gene-
ri seth cuz filiabus cayn p̄pha-
na commixtio ante interdictū
legis potuerit imputari. L. xxiij.

Germanus Merito potuissz
illis ex hac p̄sumptione v̄l no-
uitate coniugij crimē trāsgres-
sionis ascribi. si data fuisset illis ista p̄e-
ceptio. At cum reīunctiōis istius obser-
uantia. nec dum aliqua fuisset p̄stitutio
ne p̄fixa. quemadmodū illis p̄mixtio ge-
neris ad noxam debuit imputari q̄ nul-
lo fuerat interdicta mandato. Lex enim
non p̄terita solet crimia sz futura dam-
nare.

Responsio q̄ naturali legi ab i-
ticio homines iudicio seu pene
fuerunt obnoxij. Cap. xxiij.

De principatibus

Serenus. De hominē creās omnem naturalit̄ ei scientiam legis iſeruit. quē si fuiſſet ab hominē fm̄ ppoſitū dñi vt cepat custodita. nō utiqz neceſſariū fuiſſet aliā dari q̄ p lram poſtea p̄mulgata eſt. Erat enī ſup flūū extrinſecus offerri remediū. qđ ad huc intrinſec⁹ tenebat inſertū. S; qđ h vt dixim⁹ corrūpi cepit libertate vſuqz peccādi. velut hui⁹ exactor ⁊ executor ac vindex. ⁊ vti p̄is ſcripturę x̄bis eloq̄r. adiutrix a ppoſita eſt moſayce legis ſeu eriſſima diraqz diſtictio. vt vel metu pene p̄ntis non penit⁹ bonum ſcię natural̄ extingueret. fm̄ pph̄etę ſn̄ia ⁊ legē dās in adiutoriiū. q̄ etiā fm̄ aplm̄ pedagog⁹ velut paruulis data fuiſſe deſcribit. erudiens ſc; eos atqz custodiens. ne ab illa diſciplina in qua naturalit̄ fuerāt inſtituti qđam obliuione diſcederēt. Nam qđ ſit homi ois ſcia legis ab initio creatōis inſuſa. hinc manifeſte pbat qđ mandata legis ab ſq; iſe lectione añ legem imo añ diluuiū oēs ſanctos obſeruallē cognoſcimus. Quēadmodū enī ſcire potuit abel nec dū lege mādante. qđ offerre deo de p̄mitiuis onū ſuarū. ⁊ d adipe ipariū ad ſacrificiū debuiſſet. niſi p̄ iſitā ſibi legē naturalit̄ fuiſſet edoct⁹. Quēadmodū noe qđ mundū vel qđ immūdū eſſet animal decreuiſſet. non dum h̄ legali diſtinguente mādato. niſi ſcia naturali fuiſſet inſtruct⁹. An̄ enoch didicit ambulare cū deo. nullā legis illuminationē ab aliquo pſecut⁹. Abi ſem ⁊ iafeth legerant turpitudinem p̄is tui nō reuelab. vt incedentes retroſum p̄is verenda velarēt. An̄ monit⁹ abraā ⁊ deuicq; hoſtib; nihil accipe de eoz ſpolijs acquieſcit. ne retributionem labori ſui cōſequeretur abſtinuit. vlt decias ſacerdoti melchizedech qđ moſayca lege p̄cipiunt exſoluit. An̄ idem ipe abraā vnde loth. tranſeuntib; ac pegrinis humanitaq; iura ⁊ ablutionem pedum. nec dū euāgelico choruſcāte mandato ſup p̄licat obtulerūt. Ande iob tantā deuotionē fidei. tantam caſti

monie puritatē. tantā humilitatē man⁹ ſuetudinis mie humanitaq; ſciam conſecutus eſt. quantā nūc ne ab illis quide; qđ euangelia memoriē tenent videm⁹ impleri. Quē ſanctorū legimus añ legē vltimū legis violallē mandātū. Quis illorum nō custodinit. Audi iſrl dñs deus tuus dñs vn⁹ eſt. Quis nō impleuit illozū. nō facies tibi ſculptile neq; vllā ſimilitudinē eoz qđ in celo ſunt ſiue quē i terra. vel eoz quē ſunt in aquis ſub terra. Quis eoz non obſeruauit. honora patrem tuū ⁊ matrem tuā. vel illa qđ in decalogo ſubſequūt. nō occides. nō adulterabis. non facies furtū. non falſum teſtimoniū dices. nō concupiſces vxorem p̄xiimi tui. aliaq; his multo maiora. quibus non ſolū legis. ſed etiam euangelij p̄uenere mandata. **De eo qđ iuſte puniti ſunt hi qui ante diluuiū peccauerunt.** Cap. xxiij

Ita ergo intelligim⁹ ab initio deum omnia creallē p̄fecta. nec fuiſſe qđ ordinationi eius p̄ncipali velut impuide ⁊ imp̄fecte neceſſe eſſet ſupinduci. vel qđ ei addi poſſet h̄ oportet. ſi in illo ſtatu ac diſpoſitōe qua ab ipſo creata ſunt vniūſa māluiſſent. Et idcirco in eos qđ añ legem imo añ diluuiū peccauerūt. iuſto iudicio deū animaduertiſſe. p̄babinus. qz tranſgreſſi naturalē legem ſine vlla meruerūt excuſatiōe puniri. Nec in illorum incidemus blaſphemiam calūniamq; qđ ignorātes hāc rationē derogant deo veteri teſtamenti. ac detractantes n̄re fidei ſubſannātesq; dicunt. Quid ergo placuit deo noſtro. vt poſt tot annoz milia legem voluerit p̄mulgare. tāta ſecula paſſus homines ſine lege tranſire. N; ſi poſtea melius aliqd adinuenit. a p̄paret eū in p̄mordio mundi inferiora vel deteriora ſapuiſſe. ⁊ poſt hec velut experimentū edoctum cepiſſe reſtiora p̄ſpicere. ac p̄ncipales ordinationes ſuas in melius emendare. Qđ im⁹ mēſe p̄ſcie dei penitus cōuenire non poterit. nec ſine ingenti blaſphemia hec

Collatio VIII abbatis Bereni

De ipsa heretica insania pferet dicere ecclesiaste. Cognoui quoniam omnia que fecit deus ab initio ipsa erunt in eternum. Super illa non est quod addat. et ab illis non est quod auferatur. Et idcirco iustis non est lex posita iniustis autem et non subditi impijs et peccatoribus. sceleraque et contaminata. Illi namque habentes naturam illi? atque insite legis sanam atque integram disciplinam. nequeque lege hac extrinsecus adhibita scriptis descripta queque in adiutorium illi naturali data est indigebat. Ex quibus aptissima ratio colligitur nec legem istam scriptam scriptis ab initio dari debuisse. erat enim hoc superfluum fieri stante adhuc naturali lege et ita premanente. nec euangelica perfectio edictum legis potuisse custodiam. Non ei poterat audire. que te percussit in dextra maxilla tua prebe illi et alteram. que contenti non erant talionis equalitate iniurias proprias videri. sed tales calces ac telorum vulnera. per alapa leuissima rependebat. et per minimum debite percutientium animas expectebat. Sed nec dici poterat illi. diligite inimicos vestros. in quibus bonus magnus fructus et utilitas ducebatur. ut amicos suos diligeret. declinarerunt vero inimicos. et solo ab eis odio desinerent. nec opprimere illos et inefficere festinarerunt.

De diabolo quod dicitur in euangelio quomodo intelligendum sit quia mendax est et pater eius.

Illud vero quod vos Calixtus de diabolo mouerat. quod mendax est et pater eius. quod videlicet tam ipse quam pater suus mendax pronuntiari videatur a domino. satis absurdum est si vel leuiter opinari. At enim paulo antea diximus. spiritus spiritum non generat. sicut nec animam quidem potest anima per creare. licet coactione carnis non dubitemus humano semine coalescere. ita de vero quam substantia. id est carnis et ita apostolo pronuntiante. et que quo auctore procedat manifestius explanate. Deinde presens inquit carnis nostre habuimus? eruditores et reuerentiam. non multo magis subijcimus presens spirituum et viuemus. Quid hac diuisione clarum? potuit definire. ut carnis quod deus nostre

patres homines pronuntiaret. animam vero deum solum esse presens constant exprimeret. Quod et in ipsa corporis huius coactione ministerium tantummodo homini sit ascribendum. summa vero conditionis deo omnium creatori dicente dauid. Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me. Et beatus iob. Nonne sic lac inquit mulsi me. et coagulasti me ut caseum. ossibus et nervis inserviisti me. Et dominus ad hieremiam. Priusquam te formarem in utero noui te. Ecclesiastes vero utriusque substantie naturam atque originem. examinatione ostendit. atque inicit ex quo vix vna queque processit et consideratione finis ad quem vna queque contendit. satis euidenter ac proprie colligens pariterque de corporis huius atque anime separatione disputans ita deseruit. Priusquam conuerteret puluis in terram sicut fuit. et spiritus reuerteret ad deum quem dedit eum. Quid aperta? potuit dicere quam ut materiam carnis quam puluerem nominauit. quod de hominis semine sumit exordium eiusque videtur ministerio seminari. velut e terra superius iterum reuertere pronuntiaret ad terram. spiritus vero qui non per coactionem sexus utriusque preceat. sed specialiter a deo solo tribuitur. ad auctorem suum redire signaret. Quod etiam per illam dei insufflationem quam adam promissus animauit. euidenter exprimit. Quibus testimonijs manifeste colligimus presens spirituum necesse dici posse nisi deum solum. qui eos ex nihilo cum voluerit facit subsistere. homines vero carnis nostre presens tantummodo nominari. Itaque et diabolus finis quod vel spiritus vel angelus bonus creatus est. patres neminem habuit nisi deum conditores suum. Qui cum superbia fuisset elatus et dixisset in corde suo. ascendam super altitudinem nubium et ero similis altissimo. factus est mendax. et in veritate non stetit sed de proprio nequitie thesauro mendacium preterens. non solum mendax sed etiam pater ipsius mendacii factus est. qui deitate homini repermittens ac dicens. eritis sicut dii. in veritate non stetit. sed ab initio factus est homicida. vel adam mortalem faciens. vel abel insugatione sua per manus fratris interimens

Capitula

Sed iam disputationē nostrā duarum
fermen octiū lucubratione pfectam diei
tertij subsequēs auroza cōcludit. ac de
p̄fundissimo questionū pelago nauicu
lam collationis hui⁹ ad tutissimū silen
tij portū cōpēdio n̄rē rusticitatē attraxit.
In qđ nos qđem p̄fundū q̄sto interius
flatus diuini sp̄s introduxit. tanto dif
fusior p̄cedens oculoꝝ acie sp̄ apiet im
mēsitās. ac fm̄ sn̄am salomonis. longi⁹
fiet a nob magi q̄s erat. ⁊ alta p̄funditas
q̄s iueniet eā. Nobrē dñm de p̄cem vt i
nobis vltimor eius vl̄ charitas q̄ cade
re nescit immobilis p̄seueret. q̄ nos et sa
pientes prudentesq̄ poterit conseruare
⁊ a diaboli telis p̄tegere ⁊ custodire sem
per illefos. His etenim custodibz im possi
bile est quēpiam laqueos eius incurrere
Inter p̄fectos aut ⁊ imp̄fectos ista distā
tia est. q̄ in illis qđem fixa (⁊ vt ita dixe
rim) maturior charitas tenaci⁹ perseue
rans firmius eos custodit ac facili⁹ facit
in sanctitate durare. in illis vero velut i
firmius collocata. ac facilius refrigescēs
citius facit eos peccatoꝝ laqueis ac se
pius implicari. Quibz auditis ita fm̄o
nibus eius accensi sumus. vt cū maiore
sitis ardore ad nostram cellam reuētere.
mur q̄s ad ip̄ius veneramus.

ExPLICIT collatio secūda abba
tis sereni. **I**ncipiunt capitula
collationis prime abbatis ysa
ac de oratione. **C**api primum.

- P**roemium collationis.
ij **V**erba abbatis ysaac
sup oratōis qualitate
iij **Q**uemadmodum pura ac sence
ra paratur oratio
iiij **D**e mobilitate anime plume vel
pennule compate
v **D**e causis quibus mens nostra
aggrauatur.
vi **D**e visione cuiusdam senis quā
sup fratris i q̄ta opatōe p̄sperit.
vij **I**nterrogatio de eo q̄ maiorij dif
ficultatis sit custodire cogitatio
nes bonas q̄s parare.

- viii **R**esponso de diuersis orationū
qualitatibus.
ix **D**e q̄ tripartita orationū specie
x **D**e ordine specieruz que sup ora
tionis qualitate ponuntur
xi **D**e obsecratione
xij **D**e oratione
xij **D**e postulatione
xiiij **D**e gratiarum actione.
xv **A**trū quattuor orationū sp̄s sūt
et omnibz an singillatim ⁊ vicis
sim unicuiq̄s sint necessarię.
xvi **A**d quas orationum species nos
metip̄os tendere debeamus
xvij **D**e quattuor supplicationum ge
neribus a domino iniitāq̄
xviij **D**e oratione dominica.
xix **D**e eo q̄ dic̄ adueniat regnū tuū
xx **D**e eo q̄ dicit fiat voluntas tua.
xxi **D**e pane supersubstantiali siue
quotidiano.
xxij **D**e eo q̄ dicit dimitte nob debi
ta nostra. ⁊ reliqua
xxij **D**e eo q̄ dicit ⁊ ne nos inducas i
temptationem.
xxiiij **D**e eo q̄ nō debeant alia postula
ri q̄s hec tantū q̄ orationis domi
nice modulo continentur
xxv **D**e q̄litate sublimioris oratiōis
xxvi **D**e diuisis cōpunctionū causis.
xxvij **D**e varijs cōpunctionū q̄litatibz.
xxviij **I**nterrogatio de eo q̄ non sit in
nostra ptate p̄fusio lachrymarū
xxix **R**esponso de diuersitate cōpun
ctionū q̄ p lachrymas digerūt.
xxx **D**e eo q̄ elici nō debeant lachry
me q̄n non spontanee p̄ferunt
xxxi **S**ententia abbatis anthoni sup
orationis statu.
xxxiij **D**e exauditiōis indicio.
xxxiij **O**bjectio q̄ p̄dicte exauditiōis fi
ducia tantū sanctis conveniat.
xxxiiij **R**esponso de diuersis exauditi
onum causis
xxxv **D**e oratione intra cubiculum et
clauso ostio deferenda.
xxxvi **D**e utilitate breuis ac tacite ora
tionis

Collatio IX abbatis ysaac

Incipit collatio pria abba-
tis ysaac de oratione.

Cap. primū

Operpe

tua orationis atq;
incessabili iugitate
qd in secdo instituto
nuz libro pmissu
est collatioes senis
hui? que uunc in mediū pferim? id ē ab-
batis ysaac dño fauente cōplebūt. Qui
bus explicat. et pcepit beatissime memo-
rie pape castoris. et desiderio vño o bea-
tissime papa leonti et sancte frater elladi
satisfecisse me credo. volumus amplitu-
dine pmitus excusata. q̄ studentib; nob;
non solū sermone succincto narrāda p-
stringere. s; etiā plurima silentio pterire
in maiore modū q̄ disposueram? exten-
sa est. Premissa nāq; sup diuisis institu-
tis disputatōe copiosa quā nos studio
breuitatē refecare malimus. Is ad extre-
mam beatus ysaac intulit verba.

Verba abbatis ysaac sup ora-
tionis qualitate. **C**ap. ij.

Omnis monachi finis cordisq;
pfectio ad iugē atq; indurptā
orationis pseuerantiā tendit. et
q̄stā humane fragilitati cōcedit ad im-
mobilitē tranquillitatē mentis ac pfectam
nitē puritatē. Ob quā possidendā om-
nem tā la bore corporis q̄ pstritiones spūs
indefesse q̄rim? et iugitē exercem?. et est in-
ter alterutrū recipiā q̄dam inseparabilis
coniunctio inuicē sibi mutua ratiōe cō-
nexa. Nam sicut ad oratiōis pfectionē
oīm tēdit structura virtutū. ita nisi hui?
culmine hec oīa fuerint colligata atq; cō-
pacta. nullomō firma poterūt vel stabi-
lia pdurare. Quemadmodū sine illis ac-
quiri vel cōsumari non pōt h; te qua lo-
quimur ppetua orationis iugisq; tran-
quillitas. ita ne ille q̄dem virtutes q̄ hāc
prestruūt absq; hui? possunt assiduū
te cōpleri. Et ideo nec recte tractare de
orationis affectu. nec ad ei? pncipalē fi-

nem q̄ vniūsarū virtutū molitōe pfiat.
subitanea disputatiōe poterim? intrare
nisi prius vniūsa quę illi? obtentū vel abs-
cidenda sunt vel parāda p ordinez di-
numerata fuerūt atq; discussa. et fin euā-
gelice pabole disciplinā ea q̄ ad spirita-
lis ac sublimissime illi? extructionē pti-
nēt turr supputata fuerūt ac diligēt an-
cōgesta. Que tū nec pderūt ppata nec
recte supponi sibi met excelsa culmīa p-
fectionis admittent. quia nec supposita
poterūt molē tāte celsitudinis sustinere. ni-
si prius vt cōi vsus x̄bo ppi? aliqd exp-
mam. diligēt cōgesto prius oī repurgio vi-
ciorū et effossis succiduis mortuisq; rude-
rib; passionū viuē (vt aiūt) ac solide et re-
pectoris nrī. imo illi euangelice petre in-
sublime scanfura supiecta fuerūt simpli-
citatē et humilitatē firmissima fundamē-
ta. q̄b; hec turr spū aliū virtutū molitōi-
bus extruenda et immobilitē valeat sta-
biliri. et ad summa celoz fastigia pfidē-
tia ppiē firmitatē attolli. Fundamentis
etenim talib; innitētes q̄uis passionum
imbres largissimi pfundant. q̄uis ei p-
secutionū violenti torrētes instar arctis
illidant. q̄uis irruat et incubat adūsā
riorū spūum sēna tēpestas. non solū rui-
na nō diruet s; nec ipa aliq̄ten? verabit
impulsio.

Quemadmodum
paratur pura et sincera oratio.

Et idcirco vteō fer **C**ap. iij.
uore ac puritate q̄ debet emitti
possit oratio. h; sūt oīmodis ob-
fuanda. Primū sollicitudo rerū carna-
liū generalitē abscedēda est. deinde nulli?
negocij causare nō solū cura s; ne mēd-
ria q̄dem penit? admittēda. detractōes
vaniloq̄a seu inutiles q̄a. scurrilitates q̄z
similitē amputāde ire p oīb; sine tristicie
pturbatio fundit? erudēda. concupie car-
nalis ac filarginie noxi? fomes radicatus
enellēdus. et ita his ac similib; viciis ex-
trusis penit? et abscessis q̄ hōim q̄z pnt
patere ac notari p spectib; talib; vt dixi-
mus repurgij emūdatiōe pmissa q̄ sim-
plicitatis et innocentie puritate pfiatur

De oratione

iacienda sunt p̄muꝝ p̄funde hūilitatē in
cōcussa fundamina. q̄ sc̄z turrē pulsatu
ram celos valeāt sustinere. deinde sup̄
ponēda x̄tutī spirital' exstructio. ⁊ ab oī
discursu atq; euagatione lubrica aīn?
inhibend'. vt ita paulatī ad p̄tēplatoꝝ
dei ac spiritalis intuit' īcipiat s̄blimari.
Quicqd enī aīn oratōis hōrā aīa n̄ra cō
cepit. necesse est vt orantib' nob p̄ inge
stionē recordationis occurrat. Nobrem
q̄les orātes volum' iueniri. tales nos s̄an
orationis tps p̄pare debem'. Ex p̄cedē
ti enī statu mēs atq; aīn? in supplica
tione formā. eorundēq; actū p̄cūben
tib' nob ad p̄cem. x̄toꝝ q̄z vel sensuum
aīn oculos imago p̄ludēs. aut irasci nos
f̄m p̄cedentēz q̄litate faciet. aut trīstari.
aut concupias causae sue p̄teritas retra
ctare. aut risu fatuo qd' etiā p̄det dice
re cuiusq; scurrilis dicti vel facti titilla
tione pulsari. aut ad p̄ores faciet volita
re discursus. Et idcirco quicqd oranti
bus nobis nolum' vt irrepāt. aīn oratio
nem de abdiq; n̄ri pectoris extrudere festi
nemus. vt illud aplī possimus implere.
Sine intermissione orate. ⁊ in oī loco le
uantes puras man' sine ira ⁊ discepta
tione. Alias nāq; mandatu istud p̄fice
re nō valebim'. nisi mens n̄ra ab omī vi
ciorū purificata p̄tagio. x̄tutib' t̄m ve
lut naturalib' bonis dedita iugi omī po
tentis dei cōtemplatione pascatur

**De mobilitate aīnē plume vel
pennule compate.**

Capitulū. iij.

Elenī qualitas aīnē nō inepte
subtilissime plume seu p̄ne le
uissime cōpat'. q̄ si humor' cui?
piam extrinsecus accidenq; corruptōne vi
ciata nō fuerit. vel infusa mobilitate s̄b
stantie sue tenuissimi spūs adiumento.
velut naturaliter ad sublimia celestiaq;
sustollit'. Si x̄o humor' cuiusq; asper
gine vel infusione fuerit p̄guata. nō mō
in nullos aereos volat'. sed etiā ad ima terre con
cepti humor' pondere depmet'. Ita mēs

q̄z n̄ra si accedentib' vicijz curisq; mun
danis aggrauata nō fuerit. noxiue libi
dinis hūore corrupta. velut nat'ali pu
ritatis sue b̄nficio subleuata. lenissimo
spiritalis meditationis afflatu s̄blima
bitur ad supna. ⁊ hūilia deserēs atq; ter
rena ad celestia ⁊ inuisibilia transferet'.
An p̄prie s̄q; p̄ceptq; dñicis ammone
mur. Videte neqñ ḡuent corda v̄ra in
crapula ⁊ ebrietate ⁊ curj secularib'. Et
idcirco si volum' orationes n̄ras nō so
lum celos s̄z etiā ea q̄ sup celos sunt pe
netrare. curem' mentē ab omibus terre
nis vicijz expurgatā cūctisq; emūdātā
fecib' passionū ad subtilitatem pducere
naturale. vt ita ad deū vel ip̄a vel oratō
eius nullo viciorū pondere p̄guata vl
tra celoz fastigia possit ascendere

**De causis. quibus mēs nostra
aggrauatur. Cap. v.**

Notandū t̄m quib' ex causis gra
uari mentes dñs designauerit.
Nō enī adulteria. nō fornicā
tiones. nō homicidia. non blasphemias.
non rapinas q̄ mortalia esse ⁊ dānabi
lia nullus ignorat. s̄z crapulā posuit et
ebrietatē ⁊ curas siue sollicitudines secu
lares. Quicquid nemo hōim mūdi hui?
cauet aut damabilia iudicat. vt etiam
nōnulli qd' p̄det dicere semetip̄os mo
nachos nuncupātes hisdem ipsis distē
tionib' velut innoxijz ⁊ vtilibus impli
cent'. Quē tria licet f̄m l̄ram p̄p̄ta q̄
carnalē faciāt ⁊ aggrauēt aīam. atq; a
deo separēt ac depmāt ad terrena. dubi
tare non possum'. esset t̄m eoz facil' decli
natio si hucusq; p̄tugeret isti? p̄cepti ne
cessitas. ⁊ maxie nob qui tā longa remo
tione ab oī actuali hui? cōsuetudine distū
gim'. ⁊ istis visibilib' curj atq; ebrietatib'
⁊ crapul' penie? nulla occasione miscem'.
Atq; est aliq; q̄z crapula nō min' noxia
⁊ ebrietas spirital' difficili? emūdāda. cu
ra q̄z ac sollicitudo seculari. q̄ nos etiam
post oīm facultatū nostraz p̄fectā renū
ciationem ⁊ vini epularūq; cōtinētiam
cunctarū. equidem in solitudine confū

Collatie IX abbatis ysaac

tutos frequenter inuoluunt. de quo propheta
expergiscimini inquit qui estis ebrii et non
a vino. Alius quoque. Obsupescite et ammi
ramini. fluctuate et vacillate. inebriamini
et non a vino. monemini et non ab ebrietate
Cuius ebrietatis et crapule vinum conse
queretur necesse est ut secundum prophetam furor dra
conum sit. Ipse quoque vinum de qua radice
precedat aduerte. Ex vinea enim sodomorum
vitis eorum et sarmentum eorum ex gomorra.
His etiam fructum vitis istius atque sar
menti germinem agnoscere. Quia eorum vicia
fellis. totius amaritudinis in ipsis. Quia
omnia nisi fuerimus cunctis vitiis expur
gati. et ab omni passionum crapula sobrii.
absque vltimo et ebrietate vini epularumque de
lectis et affluentiis. erit cor nostrum ebrieta
te et crapula magis noxia pregrauatum
Nam quia seculares cure etiam in nos qui
nullis actibus mundi istius admiscemur
cadere nonnunquam possunt. manifesta ratio
monstrat secundum regulam seniorum. quod quicquid ne
cessitatem vitiis quotidiani et inuitabili
lem usum carnis excedit. ad secularem de
finierunt curam et sollicitudinem pertinere.
ut verbi gratia. si cum possit operatio vnius
solidi necessitate nostri corporis expedire.
ad duorum vel trium solidorum acquisitionem
nosmetipsos. penes prope ope ac la
bore distendere. et cum duarum velaminis suf
ficiat tunicarum ad usum seculi nosque ac diei.
trium vel quattuor fieri. precuremus domini.
cumque vni. siue duarum habitatio sufficiat
atque cellarum ambitio seculari atque ampli
tudine delectati quattuor seu quinque cel
las. et has easdem exquisito ornatu. et ca
paciores quam usus desiderat extruamus.
passionem libidinis mundialis in quibus
possumus preferentes.

De visione cuiusdam senis quam
super fratris inquietam operatio
ne prosperit.

Capitulum vi.

Quod non sine instinctu demo
num fieri manifestissima nos ex
perimenta docuerunt. Nam qui
dam prebatus seniorum cum transiret

iuxta cellam fratris cuiusdam hac ani
mi qua diximus egritudine laborantis.
utpote qui in extruendis reparandisque su
perfluis inquietus quotidianis disten
sionibus desudaret. et eminus conspexisset
eum graui malleo saxum durissimum con
terentem. vidissetque ethiopem quendam
astantem illi. et vna cum eodem ictu mal
lei iunctis conuersisque manibus illiden
tem. eumque ad operis illius instantiam igni
tis facibus instigantem. diutissime substi
tit. vel impressionem durissimi demonis
vel fraudem tante illusionis ammirans.
Cum enim nimia lassitudine fatigatus frater
requiescere iam iamque finem operi voluisset
imponere. instigatione spiritus illius anima
tus iteque resumere malleum. nec desinere
ab intentione cepti operis urgebatur. ita
ut isdem eius incitamentis infatigabili
ter sustentatus tanti laboris non sentiret
iniuriam. Tandem igitur senex tam dira
demonis ludificatione permotus ad cel
lam fratris diuertit. salutansque eum. quod
inquit est frater istud opus quod agis.
At ille. Laboramus ait contra istud du
rissimum saxum. vixque illud potuimus
aliquando conterere. Ad hec senex. Benedixi
sti vix potuimus. Non enim solus eras cum il
lud cederes. sed fuit alius tecum quem non
vidisti. qui tibi in hoc opere non tam ad
iutor quam violentissimus impulsor astabat
Et idcirco morbum ambitus secularis no
stris mentibus non inesse. non vti que eorum
in negotiorum abstinentia comprobabitur. que
etiam si velimus expetere vel explorare non
possumus. neque illarum rerum despectus
quas si affectauerimus. tam apud spi
rituales viros quam apud seculi homines no
tables prima fronte reddemus. sed cum etiam
illa que nostre suppetunt potestati et ho
nestate quadam videntur obnubi. nec
apud cunctos homines ex aperto repre
hensibiles faciunt rigida mentis distri
ctione respiciamus. Et reuera non min
us hec que parua videtur et minima que
que ab his qui nostre professionis sunt cer
nimus indifferenter admitti. pro quali.

De oratione

tate sua aggrauant monachi mentē. q̄ illa maiora que s̄m suum statum seu cōparationem secularium sensus inebriare consueuerunt. non sinentes deposita fecerē terrena ad deum in quo semp̄ defixa esse debet intentio monachū respirare. cui ab illo summo bono vel parua separationis mors presens ac p̄niciosissim⁹ interitus est credendus. Cūq; mens tali fuerit tranquillitate fundata vel ab omniū carnalium passionum nexibus absoluta. 7 illi vni summoq; bono tenacissima adhaerit cordis intentio. apostolicū illd̄ implebit. Sine intermissione orate et in omni loco leuantes puras manus. sine ira 7 disceptatione. Hac enim puritate si dici potest sensu mētis absorpto. ac de tereno sitū ad spiritalem atq; angelicā similitudines reformato. quicqd̄ in se receperit. quicqd̄ tractauerit. quicqd̄ egerit purissima ac sincerissima erit oratio.

Interrogatio de eo q̄ maioris difficultatis sit custodire cogitationes bonas q̄ parare

Capitulu. vii.

Germanus. Atinā simili modo atq; eadem facilitate qua semina spiritaliū cogitationum plerūq; concipimus. etiam perpetuitatē earum possidere possimus. Cum enī fuerint siue p̄ memoriā scripturarum. seu p̄ recordationē spiritaliū quorūq; actū. vel certe per intuitum sacramentorū celestium nostro corde concepte. insensibili quadam fuga dilapsea nobis quanto tūc euanescent atq; depereūt Cūq; alias quaslibet occasiones spiritalium sensuum mens nostra repperit. rurs⁹ alijs casualiter irrepentibus. ip̄e q̄s que ap̄prehensē fuerāt lubrica volubilitate difugiunt. ita vt nullam constantiā sui retinens anim⁹. nec potestate. p̄pria sanctorum cogitationū possidens firmitatem. etiam tūc cum eas videtur vtcunq; retinere. fortuito illas. 7 nō de industria cōcepisse credatur. Quomodo enī ortus earum nostro arbitrio putabitur ascri-

bendus. quarū perseverantia non consistit in nobis. Sed ne forte sub hui⁹ questionis indagie a cepto narrationis ordine longius euagantes expositionē p̄positam super orationis statu diutius retardemus. de qua principaliter sitimus institui. suo hanc temporis reservātes. de qualitate orationis instatissime quesi- mus informari. p̄sertim cum nullo tēpore nos ab ea cessare beatus apostolus moneat dicens. Sine intermissione orate. Et ideo primum de qualitate eius consideramus institui. id est. qualis debeat emitti semper oratio. deinde qualis hāc eandem quecunq; est possidere vel exercere sine intermissione possimus. Non enim parua cordis intentione eam perfici posse. 7 experientia quotidiana. 7 p̄secutio tuę sanctitatis ostendit. q̄ finem monachi ac totius perfectionis culmen in orationis consummatione consistere diffinisti.

Responsio de diuersis orationum qualitatibus.

Capitulu. viii.

Isaac. Vniuersas orationū species absq; ingenti cordis atq; animi puritate 7 illuminatione sancti spiritus arbitror comprehendi non posse. Tot enim sunt quot in anima vna immo in cunctis animabus status queunt qualitatesq; generari Et id licet sciamus nos p̄betudie cordis nostri vniuersas orationum species nō posse perspicere. tamen in quantum medioritas experientie nostre assequi p̄uenierit digerere eas vtcunq; temptabimus Scdm̄ mensuram namq; puritatis in qua mens vnaqueq; proficit. 7 qualitatem statum in quo vel ex accidentibus inclinatur vel per suam renouatur industriam. ip̄e quoq; momentis lingul reformantur. et idcirco vniiformes orationes emitti semper a nemine posse certissimum est. Aliter enim quisq; supplicat cum alacer est. aliter cum tristitig seu desperationis pondere pregranatur

Collatio IX abbatis Ysaac

aliter cum spiritualibus successibus viget
aliter cum impugnationum mole deprimitur.
aliter cum veniam peccatorum. aliter cum
acquisitionem gratie seu cuiuslibet vir-
tutis exposcit. vel certe extinctionem cuius-
libet vicii deprecatur. aliter cum considera-
tione gehenne ac futuri iudicii timore
cōpungitur. aliter cum spe futuroꝝ honoꝝ
desiderioque inflammatur. aliter cum in neces-
sitatibus ac periculis. aliter cum in securitate
ac tranquillitate. aliter cum sacramen-
torum celestium reuelationibus illustratur. aliter
cum sterilitate virtutum ac sensuum ariditate
cōstringitur. ¶ De quadripartita
orationum specie. Cap. ix.

Et idcirco his super orationum qua-
litate digestis. licet non quantum ex-
poscit materie magnitudo. sed
quantum vel temporis admittit angustia. vel cer-
te cape tenuitas ingenij nostri et cordis pre-
ualet habitudo. maior nobis nunc imminet
difficultas ut ipsas singillatim orationum
species exponamus. quas apostolus quadripartita
ratione distinguit ita dicens. De precor itaque
primo omnium fieri obsecrationes. orationes
postulationes gratiarum actiones. Que non
inani est ab ipso ita fuisse diuisa mihi du-
bitandum est. Et primum indagandum quid
obsecratione. quid oratione. quid postula-
tione. quid gratiarum actione signetur. deinde per-
quirendum. utrum hec species ab oratione sint pa-
riter assumende. id est ut omnes simul in unaque
que supplicatione iungantur. an vicissim
singillatimque sint offerende. ut puta nunc
quidem obsecrationes. nunc vero orationes
nunc autem postulationes seu gratiarum actiones
oporteat primum. an certe aliter quidem obse-
cationes. aliter vero orationes. aliter autem postu-
lationes. alius gratiarum actiones deo debeant
exhibere secundum mensuram seque etatis sue. in
qua unaqueque mens per intentionis pro-
ficiat industriam. De ordine specie-
rum que super orationis quali-
tate ponuntur. Cap. x.

Et idcirco primum proprietates ip-
se sunt nominum horumque tractanda
de ac discutiendum quid inter ora-

tionem et obsecrationem ac postulationes
inter sit. Deinde similiter perscrutandum utrum
singillatim sint an pariter exhibende. Ter-
tio indagandum. utrum etiam ipse ordo qui
ita est apostoli auctoritate dispositus aliquid
amplius instruat auditorem an simpliciter
accipienda sit ista distinctio. et indifferen-
ter putanda sit ab illo taliter fuisse digesta
quod mihi satis videtur absurdum. Non enim
credendum est aliquid transitorie ac sinera-
tione spiritum sanctum per apostolum protulisse. Et
idcirco eodem quo cepimus ordine putamus
dominus conauerit singula retractem.

¶ De obsecratione.

Cap. xi.

Obscrationes itaque primo omnium fieri ob-
secrationes. Obsecratio est im-
ploratio seu petitio pro peccatis.
qua vel pro presentibus vel pro preteritis admissis
suis unusquisque compunctus veniam deprecatur.

¶ De oratione. Cap. xii.

Orationes sunt que aliud aliquid
offerimus seu vouemus deo. quod
grece dicitur id est votum

Nam ubi dicitur in greco

in latino legitur vota
mea domino reddam. Quod secundum proprietatem ubi
ita exprimi potest. orationes meas domino red-
dam. Et illud quod legimus in ecclesiaste
si voueris votum deo ne moram feceris redde
illud. in greco similiter scribitur

id est si oraueris ora-
tionem domino. ne moram feceris redde-
re illam. Quod ita ab unoquoque nostrorum
implebitur. Oramus cum renunciantes
huic mundo spondemus nos mortifica-
tos cunctis actibus et conuersationi mun-
dane tota cordis intentione domino ser-
uituros. Oramus cum promittimus secu-
lari onere contempto ac terrenis opibus
spretis. in omni contritione cordis ac pau-
pertate spiritus nos domino coheresos. Ora-
mus cum pollicemur nos purissimam cor-
poris castitatem seu immobilem patientiam
exhibituros esse perpetuo. vel cum de corde
nostro radices irae siue tristitie mortem ope-
rantis vouemus funditus eradicandas. que

De oratione

cū desidia resoluti. atq; ad antiq; vicia recurrentes mīme fecerim? erim? oratio num n̄rari ac votoꝝ rei. dicit q; de nobis. Delit? est nō vouere: q; vouere 7 nō reddere. Qd̄ fm̄ grecum dici pōt. meli? est non orare q; orare 7 non reddere.

De postulatione. Cap. xiiij.

Tertio loco ponunt postulationes q̄s p̄ alijs q̄z dū sum? in feruore spūs p̄stituti solem? emitte. vel p̄ caris sc̄z n̄ris. vel p̄ toti? mundi pace poscentes. 7 vt ip̄ius apli x̄bis eloquar. cū p̄ oībus homib; p̄regibus 7 oīb; qui in sublimitate sunt supplicam?

De gratiarū actione. Cap. xiiij.

Quarto deinde loco gr̄a actiones ponunt. q̄s mens vel cū p̄terita dei recolit b̄nficia. vel cū p̄ntia cōtemplat. seu cū in futurū que 7 quāta preparauerit deus his q̄ diligūt euz. p̄spicit. p̄ ineffabiles excessus deo refert. Quā etiā intentione nonnūq; p̄ces vberiores emitti solent. dū illa q̄ reposita sunt in futuro sanctorū p̄mia purissimis oculis intueō. ineffabiles deo gratias cū immēso gaudio spūs noster instigatur effundere.

Utrū quattuor orationū species simul et omnibus an singulati et vicissim vnicuiq; sint necessarie. **Cap. xv.**

Ex q̄bus quattuor speciebus licet nonnūq; soleant occasiones supplicationū pinguiū generari. naz 7 de obsecrationis specie q̄ de cōpunctione nascit peccatoꝝ. et de orationis statu q̄ de fiducia oblationū 7 p̄sumatione votoꝝ. p̄ p̄scie p̄fluit puritate 7 de postulatione q̄ de charitatē ardore p̄cedit. 7 de gr̄arum actione q̄ de b̄nficiorum dei 7 magnitudinis ac pietatē eius cōsideratione generat. feruentissimas sepiissime nonim? p̄ces ignitasq; prodire. ita vt cōstet oēs has q̄s p̄diximus spēs oīb; homib; vtilis ac necessarias inueniri vt in vno eodēq; viro nunc q̄dem obsecrationū. nūc aut orationū. nūc postula

tionū puras ac feruentissimas supplicationes variat? emittat affect? tñ p̄ma ad incipientes videt? peculiari? p̄tinere. qui adhuc viciōꝝ suoz aculeis ac memoria remordēt. Secda ad illos q̄ in p̄fectu iā spiritali appetitu q; virtutū q̄dam mētis sublimitate p̄sistūt. Tertia ad eos qui p̄fectionē votoꝝ suozū opib; adimplētes incedere. p̄ alijs q; p̄sideratiōe fragilitatis eoz 7 charitatē studio prouocatur. Quarta ad illos q̄ iam penal? p̄scie spina de cordib; euulsa. securi iam munificētias dñi ac miserationes q̄s vel in p̄terito tribuit vel in p̄nti largit? vel p̄parat i futuro. mēte purissima retractātes ad illā ignitā 7 q̄ ore hōim cōp̄hendi nec ex p̄mi pōt orationē feruentissimo corde rapant. Nonnūq; tñ mens q̄ in illū veruz puritatē p̄ficat affectū. atq; in eo iam ceperit radicari. solet h̄ oīa līl p̄icq; cōcipiens atq; in modū cuiusdā incōp̄hensibilis ac rapacissime flāme cūcta puolitās ineffabiles ad deū p̄ces purissimi vigoris effundere. q̄s ip̄e spūs int̄pellans gemitib; inenarrabilib; ignorantib; nobis emittit ad deum. tāta sc̄z in illi? hōre mōmēto p̄cipiens. 7 ineffabilit in supplicationē p̄fundēs. q̄nta nō dicā ore p̄currere. sed ne ip̄a q̄dem mēte valeat alio tpe recordari. Et inde est q̄ in q̄libz mēsurā q̄s possit? nōnūq; puras intētasq; p̄ces inuenit? emittere. q; 7 de illo p̄mo et h̄m. līl ordine q̄ est sup recordatiōe futuri iudicij is q̄ adhuc sub terrorē pena ac metu examis p̄stituit? ē ita ad hōrā p̄pūgie vt non minore spūs alacritate de obsecrationis pinguedine repleat. q̄s ille q̄ per puritatē cordis sui munificentias dei p̄lustrans atq; p̄currēs ineffabili gaudio leticiaq; resoluūt. incipit enī fm̄ sententiā dñi plus diligere. q̄a sibi met ampliora cognoscit in d̄ ultra.

Ad quas orationum spēs nos inueni p̄fios tenere valeamus. Cap. xvi.

Amen expetende sunt nobis per p̄fectū vite consumationemq; virtutum ille potius supplicatio

Collatio IX abbatis Ysaac

num spēs q̄ vel de cōtēplatiōe futuroꝝ bonoꝝ vñ de charitatē ardore fūdūt. seu certe vt hūilī? et fm incipientiū mēsurā loquar. pro acquisitione quarūq; virtutū seu vicij cuiuslibet extinctiōe generant. Aliē enī ad illa sublimiora q̄ p̄diximus supplicationū genera pueire nūllaten? poterim? nisi p̄ ordinē postulatiōnum istarū sensim mens n̄ra fuerit ḡdātiq; p̄uecta. **De quattuor supplicationum generibus a domino iniciatis.** Cap. xvij.

Has q̄ttuor supplicationū species ita etiā dñs exēplo suo nob̄ iniiciare dignat? est. vt in h̄ q̄z impleat illud qd̄ de ip̄o dī. **Q**ue cepit iesus facere et docere. Nam obsecrationis gen? assumit cū dicit. **P**ri si possibile est trāseat a me calix iste. vel illud qd̄ ex p̄lo na ei? cātatur in ps̄. **D**eus deus me? respice in me q̄reme dereliq̄sti. aliaq; his similia. Oratio est cū dicit. ego te clarificauī sup̄ terrā. op? cōsumāni qd̄ dedisti mihi vt facerem. siue illd̄. et p̄ eis sc̄ifico meip̄m vt sint et ip̄i sanctificati in v̄ita. **P**ostulatio est cū dicit. **P**ri q̄s dedisti mihi volo vt vbi ego sum et ip̄i sint mecum vt videant gl̄az meā quam dedisti mihi. vel certe cū dicit. **P**ri ignosce eis. nō enī sciunt qd̄ faciūt. **S**trāuactio est cū dicit. **E**ositeor tibi dñe p̄ celi et t̄re. q̄ abscondisti h̄a sapientib; et prudentib;. et reuelasti ea paruul. ita p̄r q̄ sic fuit placitū a n̄. vel certe cū dicit. **P**ri gr̄as ago tibi qm̄ audisti me. ego autē sciebam q̄ sp̄ me audis. **Q**ue tñ q̄ttuor supplicationum genera licet singillatī ac diūso tpe fm illū quē p̄phendimus modum idem dñs noster dilixit offerenda. tñ etiam sil̄ ea in supplicatiōe p̄fecta p̄phēdi posse identidē suis ostendit exēplis. p̄ illam sc̄z orationē quā ad finem euāgelij fm ioh̄em legim? eum copiosissime pfudisse. **E**x cui? textu q̄ longū est vniūsa p̄currere diligens in q̄sitor h̄ita esse lectōis ip̄i? serie poterit edoceri. **Q**uē sensū apls q̄z ī eplā ad philip̄. has q̄ttuor supplicatio-

num spēs aliquātū immutato ponēs ordine euident? exp̄ssit. ostēditq; debere eas nōnūq; sil̄ sub ardore vni? supplicatiōis offerri. ita dicēs. **S**z in oī orōne et obsecratione cū gratiarū actiōe petitiōes v̄re in notescāt ap̄ d̄. per quod voluit nos in h̄ speciali? erudire qd̄ et in oratione et obsecratiōe gr̄arū actio debeat cū postulatiōe misceri. **De oratiōe dñica.**

Nec ita q̄ supplicatio. **L. xvij.** nū genera sublimior adhuc stat? ac p̄cellior subsc̄q̄. q̄ p̄tēplatiōe dei solius et charitatē ardore formatur. p̄ quē mens illi? dilectione resoluta atq; delecta familiarissime deo velut patri p̄prio peculiari pietate colloquitur. **Q**uē statū debere nos diligēt? expectere formula dñice oīois instituit dicēs. **P**ri n̄. q̄ vniuersitatē deū ac dñm p̄rem esse voce p̄pria p̄fiterēs. de cōditione seruili ī adoptionē filioꝝ nos. p̄fitem? ascitos. ad iijcentes deinde. q̄ es in celis. vt cōmōratiōz v̄itē p̄ntis q̄ in hac degim? terra. velut pegrinā. atq; a n̄ro p̄re nos longissi. me sepantē toto horrore vitates. ad illaz poti? regionēz in q̄ p̄rem n̄m cōmōrari fatem? sumo desiderio p̄perem? . nihilq; admittam? eiusmodi qd̄ indignos nos hac n̄ra p̄fessione ac nobilitate tāte adoptionis efficiēs. et hereditate pat̄na. velut degeneres p̄uet. et irā nos faciat iusticię ei? ac seueritatē incurrere. **I**n quem filioꝝ ordinē gradūq; p̄fecti illa cōtinuo q̄ est in bonis filijs pietate flagrabim? et affectu. vt iam nō p̄ n̄ris v̄nilitatibus s; p̄ n̄ri pat̄r gl̄a totūz īpendā? affectūz dicentes ei. Sanctificet nomē tuum. nostrum desiderii nostrū gaudiū gloriā nostri pat̄ris esse testantes. imitatores effecti illius qui dixit. **Q**ui a semē ip̄o loquitur gloriā p̄pria querit. q̄ aut querit gloriā ei? q̄ misit illū. hic verax est. et iniusticia in eo non est. **D**eniq; vas electiōis hoc repletus affectu etiam anathe- ma fieri optat a christo. dummodo ei familia multiplex acquiratur. et ad gloriā sui pat̄ris salus toti? israelitice pleb̄ ac

De oratione

creſcat. Secur⁹ enī optat interire p̄ chri-
ſto q̄ nouit neminē mori poſſe p̄ vitā. Et
iteꝝ. Sandem⁹ in q̄t q̄n nos infirmi ſu-
mus. vos autē potentes eſtis. Et qd̄ miꝝ
ſi vas electōis p̄ chriſti glā ⁊ fratꝝ ſuoꝝ
puerſiōe gētiſq; p̄uilegio anathema ſie-
ri optata chriſto. cū micteas q̄z p̄pheta
vellet ſe mendacē fieri. ⁊ ab inſpiratōne
ſancti ſpūs alienū. dūmō plagas illas ⁊
captiuitatē exitiā q̄ ſua vaticinatiōe p̄-
dixerat plebs iudaice nationis euadat.
utinā in q̄ens nō eſſem vir habēs ſpūm
⁊ mendaciū poti⁹ loq̄rer. vt p̄termitta-
mus illū legiſlatoris affectum. q̄ cum fra-
trib; ſuis etiā pituris non renuit intire
dicēſ. Obſecro dñe peccauit p̄p̄s iſte pec-
catus magnū. aut dimitte eis hāc noxā
aut ſi nō facis dele me de libro tuo queꝝ
ſcripſiſti. Pōt autē cōgrue ſaq̄ illud qd̄
dicit. ſanctificet nomē tuū. etiā talit̄ ac-
cipi. Sanctificatio dei n̄ſa perfectio eſt.
Itaq; dicētes ei. ſanctificet nomē tuū. ⁊
alijs x̄bis h̄ dicimus. Tales nos facito
p̄r vt ſanctificationeꝝ tuā vel intelligere
quāta ſit vel cape meream̄. vel certe vt i
n̄ſa puerſatione ſpiritualit̄ a p̄pareat.
Qd̄ tunc efficacit̄ implet̄ in nob. q̄n vi-
dent homines opa n̄ſa bona. ⁊ gloriſicāt
patrem noſtrū q̄ in celis eſt. **De eo qd̄
dicit adueniat regnum tuum**

SEcūda petitio inenē. **Ca. xix.**
puriffime aduenire iam iamq; regnū
ſui p̄ris exoptat. vl̄ iſtō ſcꝝ q̄ quotidie
chriſtus regnat in ſanct̄. qd̄ ita ſit cū
diaboli impio p̄ extinctionē fetentium
vicioꝝ ⁊ n̄ſis cordib; pulſo deus in nobis
p̄ x̄tu tū bonā fragrantiaꝝ cepit domina-
ri. ⁊ deuicta fornicatōe caſtitas. ſupato
furore trāquillitas. calca-
ta ſupbia hūilitas. in n̄ſa mente regna-
uerit. vel certe illud qd̄ p̄ſtituto tpe om̄i
bus eſt p̄fectū ac dei filijs generalit̄ repro-
miſſum. in quo eis dicet a chriſto. Veni
te benedicti p̄ris mei. poſſidete paratum
vob̄ regnum a p̄ſtitutōe mūdi. intentis
illud qd̄ ammō obtutib; ac defixis deſi-
derans ⁊ expectans dicēſq; ad eum.

Veniat regnū tuum. Nouit enī testi-
nio conſciēſ ſue. cū apparuerit. mor ei⁹ ſe
futurū eſſe cōſortem. Nec enī dicere vel
optare criminoſoꝝ null⁹ audebit. q̄ nec
videre tribunal iudicis volet. q̄ ſq; ſub
aduētū ei⁹ non palmam nec p̄mia ſuis
meritis. ſ; penā nouit. p̄tin⁹ repēſandā.

De eo qd̄ dicit fiat voluntas tua
Tertia ſupplicatio. **Ca. xx.**
filioꝝ eſt. Fiat volūtas tua ſic
in celo ⁊ in terra. Non pōt eſſe
iā maior oratio q̄ optare vt terrenā me-
reāt celeſtib; coeq̄ri. Nā qd̄ eſt aliud di-
cere. fiat volūtas tua ſicut in celo ⁊ in ter-
ra. q̄ vt ſint hōies ſiles angelis. ⁊ ſic vo-
lūtas dei ab illis implet̄ in celo. ita etiā
hi q̄ in terra ſunt nō ſuā ſed ei⁹ vn̄uerſi
faciāt voluntatē. Hoc q̄z nemo ex affe-
ctu dicere p̄ualebit niſi iſ ſol⁹ q̄ deū cre-
dit oīa que vident̄ vel aduſa vel p̄ſpe-
ra. p̄ n̄ſis vtilitatib; diſpensare. magiſq;
eū p̄ ſuoꝝ ſalute ⁊ cōmodis. puidnz at
q̄ ſollicitum q̄z noſ ipſos eſſe p̄ nob. Al-
terte alit̄ accipiendū. Volūtas dei ſap-
oīm eſt. h̄m illā beati pauli ſn̄iam. q̄ oēs
hōies vult ſaluos fieri ⁊ ad agnitionem
vitāq; venire. De q̄ etiā voluntate p̄ſaias
p̄pheta ex p̄ſona dei p̄ris. ⁊ oīs in q̄t vo-
luntas mea fiet. Dicētes ergo ei. Fiat vo-
luntas tua ſicut in celo ⁊ in terra. h̄cum
alijs oramus x̄bis. vt ſicut hi q̄ in celo
ſunt. ita oēs qui in terra cōſiſtūt tua pa-
ter agnitione ſaluent̄. **De panis ſu-
per ſubſtāiali ſiue quotidiano**

Dinde panem n̄ſm. **Ca. xxi.**
id ē ſup̄ſtāiale da nob
hodie. Qd̄ ali⁹ euāgelista quo-
tidianū dixit. Illō nobilitatē ac ſubſtātiē
eius ſignificat qualitatē. qua ſcꝝ ſuper
omnes ſubſtāntias ſit. atq; omēs creatu-
ras ſublimitas magnificētē eius ac ſan-
ctificationis excedat. h̄ vero p̄prietatem
vſus ipſius atq; vtilitatē exp̄ſit. Nā cū
dicit quotidianū. oſtēdit q̄ ſine ipſo nul-
lō die ſpiritalem vitam cape valeamus.
Cū dic̄ hodie. oſtēdit eū q̄tidie eſſe ſumē-
dum ⁊ beſternā p̄bitionē ei⁹ nō ſufficere

Collatio IX abbatis Ysaac

nisi nob hodie qz similiter fuerit attribu-
tus. omiqz nos tpe hanc oratione debe-
re. pfundere indigentia ei? qridiana co-
moneat. qz nō est dies quo nō opus sit
nobis huius esu ac pceptione cor interi-
oris nostri hōis confirmare. Licet istud
qd dī hodie. z ad pntem vitā possit itel-
ligi. i. dū in hoc seculo cōmoram. presta
nobis hunc panē. Nouim? ei enī bis q
meruerunt a te z in futuro esse pstandū.
sed rogamus vt enī nobis hodie largiar
qz nisi enī pāpere quis in hac vita meru-
erit. in alia eius piceps esse nō poterit.

**De eo qd dicit dimitte nobis de-
bita nostra. et reliqua. Cap. xxiij.**

Et dimitte nob debita nra. sic
et nos dimittim? debitoribz no-
stris. O ineffabilis dei clemen-
tia. q non solū nobis oratiōis tradidit
formā. z acceptabile sibi in nobis morū
nostroz instituit disciplinā. ac p necessi-
tatem tradite formule qua se precepit a
nobis spozari. ire parit? z tristitię euellit
radices. sed etiā occasione rogantibus
tribuit. eisqz referat viā qua clemens ac
pium pnt erga se dei iudiciū. pmulga-
ri vel pdire. z quodam mō ptātem tri-
buit qua iudicā nostri possim? snām tē-
perare. ad veniam nostrorū nostroz. ex-
emplo enī nostre remissionis coartantes.
dū dicim? ei. z dimitte nob sicut et nos
dimittim?. Itaqz secur? hui? oratiōis fi-
ducia de suis admissis veniam postula-
bit. quisqz remissus erga suos dūtaxat
nō erga dñi sui extiterit debitores. So-
lem? nōnulli qd est deter? erga illa qui-
dem q admittunt ad iniuriā dei qzuis
magnoz sint criminū. placidos nos z
clementissimos exhibere erga nostrarū
vero vel paruissimarū offensionū debita
exatores immites atqz inexorabiles in-
ueniri. Quisqz igit in se delinquētī fñ
nō ex corde dimiserit. nō indulgentiā sz
cōdēnationez deprecatione hac sibi met
impetrabit. sua qz pfessioe semetipm po-
scet diri? iudicari. dicēs. remitte mihi si-
cut z ego remisi. Qd cū illi fm suā peti-

tionē fuerit repensatū. qd aliud sēgē
qz vt exēplo suo iplacabili ira z irremis-
sa snā puniat. Ideoqz si clement volu-
mus iudicari. nos qz erga illos q i nos
deliqrunt oportet esse clemētes. Tm enī
remittet nobis qstū nos remiserimus
eis. q nobis qcūqz malignitate nocuerit
Qd formidātes nōnulli cū in ecclesia
horatio ab vniūsa plebe pcinit. hūc los
cum taciti ptermittūt. ne scz semetiplos
obligare poti? qz excusare sua pfessione
videant. nō intelligētes q frustra cauil-
lationes has iudici oīm ptendere molia-
tur. q quemadmodū iudicatur? sit sup-
plicibz suis voluit demonstrare. Dū enī
erga eos nō vult immiq atqz inexorabi-
lis inueniri. formā sui iudicij designauit
vt quēadmodū nos ab illo iudicari cu-
pim?. ita nros fratres si qd in nob deli-
rint iudicem? qz iudiciū sine mīa fiet ei
q nō fecerit mīsericordiā. **De eo qd di-
cit et ne nos inducas in tempta-
tionem. Cap. xxiij.**

Deinde sequit. Et ne nos indu-
cas in temptationē. De q non
mīma nascit questio. Si enim
orāim? ne pmittam? temptari. vñ erit in
nob x? pstatie ppbāda. fm illā snām
Dis vir q nō est temptat? nō est pbat?.
Nō g s sonat. ne inducat nos in tempta-
tionē. q si nō pmittat nos aliqñ tempta-
ri. sz ne pmittat in temptatōe positos su-
perari. Temptatus est enī iob. sz nō est
duct? in temptationē. Nō enī dedit in-
sipientiā deo. nec ad illā ad quā trahēba-
tur temptatorij volūtate ore impio blas-
phem? itrauit. Tēptat? est abraā. tēpta-
tus est ioseph. sz neuter illoz inductus
est in tēptationē. qz null? eoz cōsensum
pbat tēptatorij. Deniqz seqt Sz libera-
nos a malo. i. ne pmittas nos a diabolo
temptari supra id qd possum?. sz fac cū
temptatiōe exitū vt sustinere possimus.
**De eo q non debeant alia po-
stulari qz hec tantū quē oratio-
nis dominice modulo continē-
tur. Cap. xxiij.**

De oratione

Uidetis ergo qualis nobis ab ipso qui pillam exorandus est iudice orationis sit modulus et forma proposita. in qua nulla diuinarum petitio. nulla memoria dignitatum. nulla potentatus ac fortitudinis postulatio. nulla corporis sanitatis seu temporalis vite mentio continetur. Nihil enim caducū vult a senibilibus vile nihil temporalis eternitatis conditor implorari. Itaque magnificentie eius ac munificentie maximam irrogabit iniuriam. quisque his sempiternis petitionibus pretermisissis traistorium aliquid et caducū ab eo maluerit postulare et offensam potius quam propicia totius iudicis sui vilitate orationis incurret.

De qualitate sublimioris orationis.

Cap. xxv.

Hec igitur oratio licet omnē videatur perfectionis plenitudinē continere. utpote que ipsius domini auctoritate vel iniciata sit vel statuta. puebit tam domesticos suos ad illū precellentem quē superius commemorauimus statum. eosque ad illam ignē ac perpetuam cognitionē vel exptāz (imo ut propriū dixerim) ineffabilem orationē gēdu emittentiorē perducit. que omnem transcendens humanum sensum. nullo nō dicā sono vocis nec lingue motu nec vlla verborum pronuntiatione distinguitur. sed quam mens infusione celestis illius luminis illustrata. non humanis atque angustis designat eloquiis. sed cōglobat sensibus velut de fonte quodam copiosissimo effundit vberim. atque ineffabiliter eructat ad dñm. tanta promens in illo breuissimo tempore pūcto. quāta nec eloqui facile. nec mens percurrere in semetipam reuerfa p̄ualeat. Quem statū dñs quz inter illarū suarum applicationum formulas. quas vel solus in monte sedens vel tacite fuisse describit. similiter figurauit. cū in orationis agonia constituit etiamz guttas sanguinis inimitabili intentionis perfudit exemplo. De diuersis compunctionum causis.

Capitulū. xxvi.

Quālis vero possit diuersitates et causas ipsas atque origines compunctionū quantalibet expientia predictus sufficienter exponere. quibus inflammata mens atque succensa ad orationes puras ac feruentissimas incitat. Quas pauca quantum potuerim ad prius per illuminationē dñi reminisci exempli gratia. proponemus. Nonnūquid etenim psalmi cuiuscunque officulus occasionem orationis ignitē decantantibus nobis p̄buit. interdum canora fraterne vocis modulatio ad intētā supplicationem stupentiū animos excitauit. Nonnūquid quz distinctionē granitatēque psallentis. etiamz astantibus plurimū contulisse feruoris. necnō exhortatio viri perfecti. et collatio spiritalis. frequē ad vberimas preces iacentiū erexit affectū. Scimus etiam fratris seu cari cuiuslibet interitu non minus nos ad plenam compunctionem fuisse raptatos. Recordatio quz teporis ac negligentie nostre nō nunquā nobis salutarem spūs inuexit ardorem. Atque in hunc modum nulli dubium est occasiones innumeras non deesse quibus per dei gratiam tepor ac somnolentia nostrarū mentiū valeat excitari.

De variis compunctionum qualitatibus.

Cap. xxvij.

Quemadmodū hō vel quibz modis iste ipse compunctiones de intimis aīe p̄clauibz pferat. nō minor difficultas est indagare. Frequē enim p ineffabile gaudiū et alacritatē spūs saluberrime compunctionis fructus emergit. ita ut etiā in clamores quōdā tolerabilis gaudij imēlitate prūpat. et cellā vicini iocunditas cordis et exultationis penetret magnitudo. Nonnūquid hō tāto silētio mēs int̄ secretū pfunde taciturnitatē abscondit ut oēm penitus sonūz voci stupor subite illuminationis includat. oēsque sensus attonit spūs vel p̄tineat int̄nsecus vel emittat. ac desideria sua gemitibus inarrabilibus effundat ad deū. Inedū hō tāta compunctionis abundātia ac dolore supplet. ut alias eā digerere nō lacrimarū euaporatōe nō possit.

Collatio IX abbatis Ysaac

Interrogatio de eo quoniam non sit in nostra potestate pfusio lachrymarum. **Cap. xxviii.**

Ermanus. Nunc quidem cum punctios affectum ex parte aliorum meorum quod exiguus non ignorat. Frequenter enim recordatione delictorum meorum obortis lachrymis ita sum hoc ineffabili ut profatus es gaudio visitante domino vegetatus ut desipere me illorum veniam non debere leticie ipsius magnitudo dictaret. Quo statu nihil reor esse sublimius si reparatio eius nostro subiaceret arbitrio. Nam nonnumquam cupiens ad simile me lachrymarum compunctione totis viribus excitare omnesque errores meos atque peccata ante oculos statuens libertatem illam fletum reuocare non possum. Ita oculi mei in modum cuiusdam durissime silicis predurantur ut nulla profusus ex eis humoris gutta distillet. Et ideo quantum michi in illa lachrymarum pfusione congaudeo tamen doleo quod illam cum voluero recuperare non valeam.

Responsio de diuersitate compunctionum que per lachrymas distillantur. **Cap. xxix.**

Isaac. Non omnis lachrymarum pfusio uno affectu vel virtute depromitur. Aliter enim ille emanat fletus qui peccatorum spina cor nostrum compungente perfertur de quo dicitur. Laboravi in gemitu meo lauabo per singulas noctes lectum meum lachrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum. Deduc quasi torrentem lachrymas per diem et per noctem et non des requiem tibi neque taceat pupilla oculi tui. Aliter qui de contemplatione eternorum honorum et desiderio illius future claritatis exoritur per quam etiam veriores lachrymarum fontes de intolerantia gaudij et alacritatis immensitate prumpunt dum sitit anima nostra ad dei fontem vinum dicens. Non veniam et apparebo ante conspectum dei fuerunt michi lachryme mee panes die ac nocte cum eulatu quotidie et lamentatione proclamans

heu michi quam incolatus meus prolongatus est et multum incolatus fuit anima mea. Aliter pfuunt lachryme que absque ulla quidem talium criminum consciencia sed tamen de metu gehenne et horribilis illius iudicii recordatione procedunt. cuius terrore propheta percussus orat ad deum non intres iniquiens in iudicio cum seruo tuo quia non iustificabit in conspectu tuo omnis viuens. Est etiam aliud lachrymarum genus quod non per suam consciencia sed per alienam duricia peccatorum generatur. quod samuel saulem quo illam quod hierusalem vel in preteritis hieremias vel in euangelio dominus fleuisse describitur ita dicens. Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lachrymarum et plorabo in die et in nocte in fletos filie populi mei. Vel certe quales ille sunt lachryme de quibus in psalmo ceterisimo primo canitur. Quia cinerem sicut panem manducaui et populeum cum fletu miscui. Quas certum est non illo affectu per mi quo in sexto psalmo ex persona penitentis emergunt sed per anxietatibus vite huius atque angustijs et erumnis quibus in hoc mundo positi deprimuntur. Quod etiam psalmi ipsius non solum textus sed etiam titulus euidenter ostendit quod ex persona pauperis illius de quo in euangelio dicitur. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum ita describitur. Oratio pauperis cum anxietas fuerit et coram deo effuderit precem suam. Ab his igitur lachrymis multum distat ille qui obdurato corde de sic oculis exprimitur quas scilicet non penitentia infructuosas esse credamus. bono enim proposito carum attemptatur emissio ab his presertim qui nec dum vel ad scientiam peruenire perfectam vel pristinum seu plenitum viciorum potuerunt ad purum labem mundari. **De eo quod felici non debeant lachryme quando non spontaneae proferuntur. Cap. xxx.**

Ab his tamen qui in affectum iam transiere virtutum nequaquam debet hoc modo extorqueri profusio lachrymarum nec exterioris hominis

De oratione

magnopere affectandi sunt fletus. q̄ etiaꝝ
si fuerint vtcunqꝫ pducti. nūqꝫ ptinge
re ad illam spontanearū lachrymarum
poterunt vbertatem. Magis enī suppli
cantis animum suis conatibꝫ distrahen
tes humiliabūt atqꝫ ad ima demergent
7 ab illa celesti sublimitate deponēt. in
qua attonita mens orantis indeclinabi
liter debet esse defixa. camqꝫ compellent
precum suarū intentione laxata erga ste
riles 7 coacticias lachrymarū guttulas
egrotare. **Sententia abbatis an
tonij super orationis statu.**

Ert orationis vere **Ca. xxri**
picipiat affectū. nō meā vob
sed beati anthōnij suā. p̄ferā
Quem ita nonnunqꝫ in oratione noui
mus perstitisse. vteodem in excessu mens
tis frequenter orante. cum solis ortus ce
pisset infundi. audierimus eum in feruo
re spūs. p̄clamantē. Quid me impedis
sol. qui ad hoc iam oris. vt me ab huiꝫ
veri luminis abstrahas claritate. Cuiꝫ
etiam hec q̄z est sup orationis fine cele
stis 7 plusqꝫ humana sentētia. Non est
inquit p̄fecta oratio in qua se monachꝫ
vel hoc ip̄m quod orat intelligit. Et vt
nos q̄z fm mensuram tenuitatis nostre
huic ammirādē sentētie sup adijcere ali
quid audeamus. orationis que exaudiet
a dño in q̄tum experti sumus indicia p
feremꝫ. **De exauditionis indicio**

Quam orantes nos **Ca. xxrii**
nulla interpellauerit hesitatio.
7 fiduciam petitionis n̄re qua
dam desperatione deiecerit. 7 obtinui
se nos hora ip̄a oratiōis effusione quod
poscimus senserimus. non ambigamus
preces nostras ad deū efficaciter penetras
se. Tū enim quis exaudiri atqꝫ obtine
re merebitur. quantū vel inspicere a deo
vel deum crediderit posse p̄stare. Irretra
ctabilis nanqꝫ est dñi nostri illa sentētia
que cunqꝫ orantes petitis. credite qz acci
pietis 7 venient vobis. **Obiectio q̄
predicte exauditionis fiducia
tantū sanctis cōueniat. L. xxrii**

Germanus. Hāc exauditiō
nis fiduciam nimirū de p̄scien
tię puritate credimꝫ emanare.
Ceterū nos qz cor adhuc peccatorū spi
na compungit. quemadmodū eam ha
bere possumus nullis patrociniatibꝫ me
ritis quibus exaudiendas oratiōes no
stras fiducia liter presumamus.

Responsio de diuersis exaudi
tionum causis. **Cap. xxrii.**

Isaac. Diuersas exauditiō
num causas esse fm animarū
diuersum ac varium statū euā
gelica sine p̄phetica testāt eloquia. Hā
tes enī in du orū cōsensione fructum ex
auditionis dñica voce signatum. fm il
lud. Si duo ex vobis consenserint sup
terram. de omni re quācūqꝫ petierit fiet
illis a patre meo qui in celis est. Hātes
aliā in fidei plenitudine que grano sy
napis cōpatur. Si enim in q̄t habueri
tis fidem sicut granum synapis. dicetis
monti huic. transi hinc 7 transibit. et ni
hil impossibile erit vobis. Hātes in assi
duitate orationū quā p̄pter indefessā pe
titionum p̄seuerantiā importunitate
sermo dominicꝫ nominauit. Amen enī
dico vobis. qz si non p̄pter amicitia. vel
p̄pter importunitatem eius surget 7 da
bit ei quantū opus habuerit. Hātes in
elemosinarum fructu. Include in q̄t ele
mosinam ī corde pauperis. 7 ip̄a orabit
p̄ te in tpe tribulationis. Hātes in emē
datione vite 7 operibꝫ misericordię. fm
illud. Dissolve colligationes impietatis.
solue fasciculos dep̄mentes. Et p̄ pau
ca quibus infructuosa ieiunij sterilitas
castigatur. Tunc inquit inuocabis 7 do
minus exaudiet te. 7 clamabis et dicet.
Ecce assum. Nonnunqꝫ sane exaudiri
etiā tribulationum nimietas facit. fm il
lud. Ad dñm cum tribularer clamaui 7
exaudiuit me. Et iterū. Ne affligerit ad
uenam. qui si clamauerit exaudiam euz
qz misericors sum. Videns ergo q̄t mo
dis obtineat exauditiōis gratia. vt nul
lus ad impetranda ea que salutaria sunt

Collatio IX abbatis ysaac

eterna conscientie sue desperatione fra-
gatur. At enim miseriarum nostrarum
contemplatione concedamus nos omni-
bus illis quas supra memorauimus pe-
nitentibus deservire. et nec illam
nos habere laudabilem duorum consen-
sionem. nec illam fidem grano synapis
compatam. nec illa opera pietatis quam pro-
pheta describit. num vel importunitate
que omni volenti suppediat habere non
possumus. Per quam etiam sola si non pro
amiciciarii merito atque virtutum. inter-
pellationis assiduitate daturum se dominus
quicquid oratus fuerit remittit. Et id
circo absque hesitationis infidelitate pre-
cibus insistendum est. obtentur osque nos
earum iugitate cuncta que sunt deum poposcere
minime dubitandum. Hortatur enim
nos dominus. volens ea que sunt eterna cele-
stiaque prestare. ut eum importunitate nostra
quodammodo coartemus. qui importunos nos
non modo non despiciat nec refutat. sed etiam
inuitat et laudat. eisque prestiturum se quic-
quid perseveranter sperauerint benignissi-
me pollicetur dicens. Petite et accipietis
querite et inuenietis. pulsate et aperiet vo-
bis. Omnis enim qui petit accipit. et qui que-
rit inuenit. et pulsanti aperiet. Et iterum
Domine quicunque petierit in oratione credentes
accipietis. et nihil impossibile erit vobis
Et idcirco si cuncte nos exauditionum
quas prediximus cause omnino deficiunt.
saltem anime importunitatis instantia.
que absque ulla vel meriti vel laboris dif-
ficultate in cuius semper volentis sita est po-
testate. Pro certo autem non exaudiendum
se supplicans quisque non dubitet cum se
dubitauerit exaudiri. Hic dilucide ma-
nifestat quod infatigabiliter deum debemus
orare et non deficere. Quod autem infatigabi-
liter domino supplicandum sit. etiam illo beati
daniel docemur exemplo. quod non exaudire a pri-
ma die qua cepit orare. post primam et vi-
cesimam diem consequitur sue petitionis
effectum. Unde non debemus nos quodam
cepta orationum nostrarum intentione ces-
sare. si nos exaudiri tardius senserimus

ne forte aut exauditionis gratia dispensatio
domini utiliter differat. aut angelus diuinus
ad nos beneficius delaturus. a facie om-
nipotentis egressus resistente diabolo re-
moretur. quem certum est transmissus mu-
neris desiderium ingerere non posse. si
nos a propolite petitionis intentione cessas-
se reppererit. Quod etiam supradicto. pro-
pheta. perculdubio accidere potuisset. nisi
virtute incompabili in primum atque vice-
simum diem orationum suarum perseverans.
etiam protelasset. Ab huius igitur fidei
confidentia nulla penitus desperatione
frangamur. cum orationem nostram nos
obtinuisse minime senserimus. nec hesite-
mus super domini sponcione dicentis. Om-
nia quecumque petieritis in oratione cre-
dentes accipietis. Retractare namque nos
preuenit illa beati iohannis euangelice senten-
tiam. qua ambiguitas huius questionis
evidenter absoluit. Nec est inquit fidu-
cia quam habemus ad deum. quia quic-
quid petierimus secundum voluntatem eius au-
dit nos. Ergo super his tamen plenam nos
et indubitabilem iussit exauditionis ha-
bere fiduciam. que non nostris commo-
dis nec solacijs temporalibus. sed domini
congruit voluntati. Quod etiam in ora-
tione dominica admiscere precipimur di-
centes. Fiat voluntas tua scilicet non nostra
Si enim et illud apostoli recordemur. quoniam
quid oremus secundum quod oportet nescimus.
intelligimus nos nonnunquam saluti nostre
contraria postulare. et commodissime nobis
ab eo qui utilitates nostras rectius quam nos
ac veracius inuenitur. ea que poscimus de-
negari. Quod illi quod magistro gentium acci-
disse non dubium est. cum oraret auferri a
se angelum sathane qui utiliter ad cola-
phandum cum appositus fuerat domi-
ni voluntate dicens. Propter quod ter
dominum rogavi ut discederet a me. et dixit
mibi. Sufficit tibi gratia mea. namque vir-
tus in infirmitate perficit. Quod sensum etiam
dominus orans ex persona hominis assumpti.
ut formam quoque orandi nobis quoad
modum et cetera suo preberet exemplo. im-

De oratione

cū oraret expressit. **P**ossibile est trā
seat a me calix iste. verū tū non sicut ego
volo sed sicut tu. cū vtiq; eius a p̄ris vo
luntate non discreparet voluntas. **A**es
nerat enī saluare qđ p̄erat. ⁊ dare aīam.
suam redemptionem p̄ multis. de q̄ ip̄e
dicit. Nemo tollit aīam meam a me. s; ego
pono eam a meīpo. **P**otestatem ha
beo ponendi eā. ⁊ potestātē habeo iterū
sumendi eam. **E**x cui? persona sup̄ vni
tate voluntatē sue quāz cum p̄re iugiter
possidebat. p̄ beatum qđ david ī psalmo
tricesimonono ita cantatur. **U**t facerē
voluntatem tuam deus me? volui. **N**ā
⁊ si de patre legim? Sic enī deus dilex
it mundū vt vnigenitū filium suum da
ret. ⁊ de filio nichilominus inuenimus.
qđ dedit semetip̄m p̄ peccatā n̄ris. Et quē
admodum de illo refertur. qui etiāz pro
prio filio suo nō pepercit sed p̄ nobis oī
bus tradidit eum. ita de isto narrat. ob
latus est qz ip̄e voluit. Et ita patris ⁊ fi
lij voluntas vna p̄ omnia designat. vt
etiam in ip̄o resurrectionis dñice sac̄o
opatio non dissona fuisse doceat. **N**am
sicut resurrectionem corporis eius patres
operatum beatus ap̄lus predicat dicēs.
Et deum patres qui suscitauit eū a mor
tuis. ita filius suscitaturum se templū
sui corporis p̄testatur. Soluite inquires
templum hoc. ⁊ ego in tribus dieb; susci
tato illud. Et idcirco his quę predixim?
exemplis dominicis eruditi. cunctas ob
secrationes nostras simili nos qđ debe
mus oratione concludere. ⁊ hanc voces
cunctis petitionib; nostris semp adiun
gere. verū tamen non sicut ego volo s; si
cut tu. Satis vero constat illū trine cur
uationis numerū qđ solet in cōgregatiōe
fratrum ad concludendam synaxim cele
brari. eum qui intento animo nō suppli
cat obseruare non posse.

De oratione intra cubiculū ⁊ clauso ostio deferenda. Ca. xxxv

Ante omnia sane illud euange
licum p̄ceptum diligentius ob
seruandum est. vt intrantes in

cubiculum nostrum clauso ostio nostro
oremus patrem nostrum. quod a nobis
ita implebitur. **I**ntra nostrum cubiculū
supplicam? cū ab omniū cogitationū
sine sollicitudinū strepitu cor nostrū
penitus amouētes. secreto quodam mō
ac familiariter preces nostras dño rese
ramus. **C**lausō oramus ostio. cum stric
tis labijs omniq; silentio supplicam?
non vocum sed cordium scrutatori. **I**n
abscondito oramus qñ corde tantū ⁊ in
tenta mente petitiones nostras soli pan
dimus deo. ita vt ne ip̄e quidem aduer
se valeant potestates genus nostrę peti
tionis agnoscere. **P**ropter quod cū sū
mo est orandum silentio. non solum ne
fratres astantes nostris susurrjs vel cla
moribus auocemus. ⁊ orantium sensus
obstrepamus. sed vt ip̄os qđ inimicos
nostros qui orantibus nobis maxie in
sidiuntur lateat nostre petitionis inten
tio. Ita enim p̄ceptū illud implebim?
ab ea quę dormit ī sinu tuo custodi clau
stra oris tui.

De vtilitate breuis et tacite ora tionis. Cap. xxxvi.

Antē qđ frequenter quidē s; bre
uiter est orandum. ne immorā
tibus nobis locum vel temp? i
serere aliquid nostro cordi insidiator pos
sit inimicus. **I**stud nanq; est sacrificiū
verum. qz sacrificiū deo spūs p̄tritus.
Nec salutaris oblatio. ista sunt pura li
bamina. istud sacrificiū iusticię. istud
sacrificiū laudis. hē sunt vere ac p̄gues
hostię. ista sunt holocaustomata medul
lata. quę contritis ⁊ humiliatis cordib;
offerunt. quęq; hac qua diximus disci
plina ⁊ intētiōe spūs exhibentes. effica
ci poterimus virtute cantare. **D**irigat
oratio mea sicut incensum in conspectu
tuo. eleuatio manuum mearū sacrificiū
vesperinum. **Q**uod etiam nos oportu
na cōmonet deuotione persolvere. hore
ip̄ius ac noctis aduentus. de quo qđ dem
licet p̄ tenuitatis nostrę mensura multa
prolata videantur. diuq; sit protracta

collatio. p sublimitate tñ ac difficultate materie pauc admodū credi? disputatū. His scī ysaac hmonibz stupefci poti? q̄s repleti. vespertina synaxi celebrata sopore paululū mēbra laxauim? primoqz diluculo sub placito plenior tractat? itez reuſuri ad nostra discessim? tam de preceptoz acquisitione q̄s de pmissoz satietate gaudentes. Excellentia siquidez orationis nobis tñmō premonstratam ordinē vero atqz x̄tutem qua etiam perpetuitas eius vel acquirenda est vltendā. nec diu nos integre pcepisse illi? disputationibus senseramus.

Explicit collatio priā abbatis ysaac de oratione. Cap. primum.

D Roemum.
ij De consuetudine q̄ sup significatione pasce intra egipti puinciam retentatur

iiij De abbate serapione z anthro. pomozitarū heresi quā simplicitatis errore contraxit

v De reditu nostro ad abbatē ysaac z inquisitione erroris quem senex predictus incurrit

vi Responsio de origine hereseos superius comprehense

vii Quibz ex causis vnicuiqz nostrz aut humil' christus iesus. aut glorificatus appareat

viii In quo noster finis seu perfecta beatitudo consistat

ix Interrogatio sup eruditioē pfectionis. per quam possimus ad perpetuā dei memoriā puenire.

x Responsio de efficacia intellect? q̄ per experientiam colligitur

xi De institutione orōnis perpetue

xii De pfectione orationis ad quas predicta traditioē cōscenditur

xiii Interrogatio quemadmodū spiritalis cogitationes immobili ter teneantur

xiiii De mutabilitate cogitationum.

xiii Responsio quemadmodū stabilitas cordis seu cogitationum possit acquiri.

Expliciunt capitula. Incipit collatio secunda abbatis ysaac de oratione. Cap. primum.

Iter hec anachoretarū instituta sublimia. que vteū qz donante deo licet i perito digesta sunt si

lo. quiddam nos interferere atqz cōtere re. quod velut pulchro corpori neuū qñdam videatur apponere. narratiōis ipsius ordo compellit. qz qz non dubitem? ex h' ipso nō minimaz instructionē super omnipotētis dei que in genesi legit' imagine. quibz simpliciōribz conferendam. p̄sertim cum tanti dogmatis causa x̄tatur. vt error seu ignoratio eius sine ingenti blasphemia. z catholice fidei detrimento esse non possit.

De consuetudine que sup significatione pasce intra egipti puinciam retentatur. Cap. ij.

Itra egipti regione mos iste antiq̄ traditione hnat. vt peracto epiphaniōrū die. que pūcie illius sacerdotes vel dñici baptisimi. vel fm carnē natiuitatē esse definiūt. z idcirco vtriusqz sacri solennitatē nō bifarie vt in occiduis puītis. s; s; vna diei hui? festiuitate p̄celebrat. eplē pontificis alexandrini p̄ vniūsas dirigatur egipti ecclesias. qbz z initū q̄dragēsimē z dies pasce n̄ solū p̄ ciuitates oēs s; et p̄ vniūsa mōasteria designēt. Scdm hūcigit moxē p̄ dies admodū paucos qz supior cū abbate ysaac fuerat agitata collatio theophili p̄dicti vrb̄ epi solēnes eplē cōmearunt. qbz cū denūciatiōe pascali p̄ ineptam qz antropomorphitarum heresim longa disputatiōe disseruit. eāqz copioso sermone destruxit. Qd tanta est amaritudine ab vniuerso p̄p̄modū genere monachoz. qz p̄ totam puinciam

abbatis ysaac de oratione

egipti morabant. p simplicitatis errore susceptū. vt ecōtrario memoratū pontificē velut heresi grauissima deprauatū. pars maxima senioꝝ ab vniūso fraternitatis corpore decerneret detestandū. qđ scz impugnare scripture sancte sententiā videret. negās omnipotentē deū hūane figure cōpositione formatū. cū ad eius imaginē creatū adam scriptura manifestissime testaret. Deniqz ab his q crāt in heremo scithi cōmorantes. quiqz pfectione ac scia omibz q erant in egipti monasterijs pminebant. ita est hęc epla refutata. vt pter abbatem pafuntii nre congregationis presbiter nullus eā ceteroꝝ psbiteroꝝ qui in eadem heremo alijs tribus ecclesijs psidebāt. nec legi q dem ac recitari in suis cōuentibz pslus admitteret. **De abbate serapione et antropomorphitarum heresi quā simplicitatis errore contraxit.**

Cap. iij.

Inter hos ergo q h detinebāt errore fuit antiquissime distributionis atqz in actuali disciplina poia consumat? noie serapion. cui? impitia sup pdicti dogmatis opinione tū pūdicabat cunctū veram tenētibz fidem. qstū ipse vel vite merito vel antiq tate pīs omēs fere monachos anteibat. Cūqz hic sancti psbiteri pafuntij multq adhortationibz ad tramitē recte fidei nō posset adduci. eo q nouella ei h psuasio nec ab anterioribz aliqū ppta vltē dita videret. accidit vt qdam dyacon? summe scie vir noie phorinus desiderio videnti fratres q in heremo eadem cōmanebant de capadocie partibz adueniret. Quē btūs pafuntij summa gūlatiōe suscipiens. ad confirmationē fidei q fuerat pdicti pontifici hīs cōprehensa pdu cens in mediū. corā cūctis fratribz sciscitatur. quemadmodū illud qđ in genesi dō. Faciamus hōiem ad imaginē 7 similitudinē nrām. catholice toti? orienti interpretarent ecclesie. Cūqz ille nō fm humilem lre sonum h spiritaliē imaginem

dei ac similitudinē tradi ab vniūsis ecclesiarū pncipibz explanaret. idqz copioso sermone ac plūmis scripturaz testimonijs appbaret. nec posse in illā immensam 7 incōphensibilem atqz inuisibilem maiestatem aliqd hōi cadere qđ hūana cōpositiōe valeat ac similitudine circūscribi. quippe q incorporea 7 incōposita simplexq natura sit. qz sicut oculis deprehendi ita mente nō valeat estimari. tandem senex multis ac validissimis doctisimi viri assertionibz motus. ad fidei catholicę traditionis attract? est. Cūqz sup h eius assensu. infinita vel abbatem pafuncium vel nos oēs leticia rpleuissz q scz virū tante antiquitatē tanqz xtutibus psummatū. impitia sola 7 simplicitate rusticitatis errantem. neqz vsq ad finem deuiare dñs a tramite recte si dei pmisisset. et pro gratiarū actione surgentes pces dño parit? funderem? ita ē in oratione senex mente pfusus. eo q illā antropomorphon imaginez deitā quā pponere sibi in oratione psueuerat aboleri de suo corde sentiret. vt in amarissimos fletus crebrosqz singultus repente prumpens. in terrāqz psiratus. cū ciulatu validissimo pclamaret. Heu me miseraz. tulerunt a me deū meum. 7 quem nunc teneam nō habeo. vel quē adorem aut interpellem iā nescio. Sup q re valde pmoiti. nec non etiā pterite collatiōis xtute adhuc in nrīs cordibz insidente. ad abbatē ysaac rediim? quē comin? intuentes his smonibus adorti sumus.

De reditu nostro ad abbatem ysaac et inquisitionē erroris quē senex pdictus incurrit. Ca. iij.

Occet nos etiā citra eius rei que nū per oborta est nouitatē. pterite collationis quē super orationis statu digesta est. desiderii recurrere ad tuam beatitudinē postpositū omibz inuitaret. adiecit tñ aliquid huic cupiditati etiam abbatis serapionis tam gūis error. nequissimoz vt arbitramur demonū calliditate pceptus. Non eniz

Collatio x abbatis ysaac

parua desperatione deiqum. consideran-
tes cum labores tantos q's per quinquaginta annos in hac heremo laudabiliter
exegit. ignorantie huius vitio non solum pe-
nitens perdidisse. sed etiam perpetue moris
incurrisse discrimen. Tu ergo vel cur ei
hictas grauis error irrepsit. p'ma desi-
deramus agnoscere. deinde q'sum? sed o-
ceri. quemadmodum ad illam orationis q'li-
tatem de qua p'dem non solum copiose sed
etiam magnifice disputasti puenire possi-
mus. In hoc eni p'fecit in nobis ammi-
rabilis illa collatio vt supore t'm m'o me-
tis inuenteret. non quemadmodum eam per-
ficere vel apprehendere valerem? ostende-
ret.

Responsio de origine hereseos supius cōphēse. La. v

Isaac. Non est mirandū ho-
minem simplicissimū. et de sub-
stantia ac natura diuinitatis
nunq' penit' eruditū. rusticitat' vicio et
cōsuetudine erroris antiqui vsq' nūc de-
tineri vel decipi potuisse. et vt veri? dicā
in errore pristino perdurare. q' nō recen-
ti sicut putat' demonum illusione. sed
ignorantia p'stine gentilitatis infert'. dū
fm consuetudinem erroris illi? quo de-
mones hoim figura cōpositos excolebat
nūc q's illā incōphēnibile atq' ineffabi-
lez veri numinis maiestātē sub circūscri-
ptione alicui? imaginationis exsistiment
adorandā. nihil se tenere vel habere cre-
dentes. si p'politā non habuerit imagi-
nem quā. dā quā in supplicatione posi-
ti iugiter interpellēt. eamq' circūferant
mente ac p'ie oculis teneāt semp affixas
Sup quorū hoc errore cōpetenter diri-
gitur illa sentētia. Et mutauerūt gl'iam
in corruptibilis dei in similitudinē ima-
ginis hois corruptibilis Hieremias q's
Populus inquit meus mutauit gl'iam
suam in ydolum Qui error licet origine
hac qua diximus quorūdam sensib' sit
inolutus. nihilominus tū in illorum q's
animis qui nunq' gentili superstitione
polluti sunt. s' colore testimonij huius
quo dicit'. Faciamus hoiez ad imaginē

et similitudinem nrām. impitia seu rusti-
citate faciēte cōtract' est. ita vt etiā here-
sis que dicit' antropomorphitarū et sub
occasione detestande huius interpreta-
tionis emerferit. q' immensam illam ac
simplicē diuinitatis substantiā liniamē-
tis nostris et humana figuratione cōpo-
sitam pertinaci peruersitate contendit.
quā tū si quis fuerit catholici dogmati.
bus institutus vt gentilē blasphemiam
detestabit'. et ita ad illā orationis purissi-
mam perueniet q'litatem. q' nō solum nul-
lam diuinitatis effigiem. nec liniamēta
corporea (q'd dictū q's nefas est) in sua
supplicatione miscebit. sed nec vllā q'dez
in se memoriam dicti cuiusquā vel facti
speciē seu formā cuiuslibet characteris ad-
mittet. Quibus ex causis vnici
q's nostrū aut humilis christus
iesus aut glorificatus appare-
at.

Lap. vi.

Scdm mensurā namq' puritat' suę
sicut supiore collatione pre-
fatus sum vnaqueq' mens in
oratione sua vel erigit' vel format'. tātū
scz a terrenarū ac materialū rez cōtem-
platione discedens quātum eā stat' sue
puerit puritat'. feceritq' iesum vel hu-
mitem adhuc et carneū. vel glorificatū
et in maiestatis sue glā venientem inter-
nis obtutib' aie puideri. Nō enim pote-
runt iesū itūeri veniētē in regno suo. qui
adhuc sub illa quodam mō iudaica in-
firmitate detenti. non queunt dicere cu'z
apostolo. Et si cognouimus fm carnem
christum. sed nunc iā nō nouim' S; il-
li soli purissimis oculis diuinitates ipi?
speculātur. q' de humilibus ac terrenis
operibus et cogitationibus ascendētes
cū illo secedūt ī excelsō solitudinis mōte.
q' liber ab oim terrenarū cogitationū ac
pturbationum tumultu. et a cunctorum
viciozū permixtione secretus. fide puris-
sima ac xtutūz eminentia sublimatus.
gloriā vult' eius ac claritatis ei' reue-
lat imaginem his qui merent' eum mū-
dis aīme obtutib' intueri. Ceterū vidēt

De oratione

iesus etiā ab his q̄ in ciuitatibz et castellis ac viculis cōmorantē. i. qui in actuali cōuersione sunt atq; in opibus p̄stituti. sed nō in illa claritate qua illis apparuit qui cū ip̄o possunt in p̄dicto x̄tu tū mōte descendere. i. petro iacobo et iohanni Ita enī in solitudine et moysi apparuit et helye locutus est. Quid volens n̄r dñs cōfirmare ac p̄fecte nobis relinquere puritatis exempla. et q̄dem cum ip̄e fons inuolabilis sanctitatis ad obtinendā puritatem secessionis adiutorio ac solitudinis bñficio extrinsecus nō egeret. nō enī poterat vllis turbārū sordibus puritas plenitudo maculari. nec contaminari humano consortio q̄ vniuersa polluta mūdat atq; sanctificat. secessit tñ solus in montē orare. p̄ hoc scz nos instruens sue secessionis exemplo. vt si iter pellare nos quoq; vluerim? deum puro et integro cordis affectu. ab omī inquietudīe et cōfusione turbārū similis secedamus. vt i hoc corpore cōmorātes ad similitudinē quandam illius beatitudinis q̄ in futuro re-promittit sanctis. vel ex parte aliq̄ nos aptare possimus. sitq; nobis omīa et in omnibz deus.

In quo noster finis seu p̄fecta beatitudo consistat. Cap. vii.

Anc enī p̄fecte cōsummabit i nobis illa nostri saluatoris oīo q̄ pro suis discipulis orauit ad patrem dicens. vt dilectio qua dilexisti me i eis sit et ip̄i i nob. et itez. vt oēs vnū sint. sicut tu pater in me et ego in te. vt et ip̄i in nobis vnū sint. qñ illa dei p̄fecta dilectio qua prior nos ille dilexit. in nostri qz transierit cordis affectum. hac dñica oratione completa quā credimus nullomodo posse cassari. Quid ita fiet cuz omnis amor. omne desiderii. omne studium. omis conatus. oīs cogitatio n̄ra omne quod videmus. quod loquimur. quod speramus deus erit. illa qz vnitas que nunc est patris cum filio et filij cum patre in nostrum fuerit sensum mētēq; transfusa. i. vt quemadmodum nos ille

sincera et pura atq; indissolubili diligit charitate nos qz ei perpetua et inseparabili charitate inungamur. ita scz eidem copulati. vt quicq; d speramus. quicq; d intelligimus. q̄c quid loquimur deus sit. in illum inquā peruenientes quem p̄diximus finem. quem idem dñs orans i nobis optat impleri. vt omnes sint vnū sicut nos vnū sumus. ego in eis et tu i me. vt sint et ip̄i consummati in vnū Et iterū. Pater quos dedisti mihi volo vt vbi ego sum et ip̄i sint mecum. Nec igit destinatio solitarij. hec debet esse oīs intentio. vt imaginem future beatitudinis in hoc corpore possidere mereatur. et quodammodo arram celestis illius cōuersationis et glorię incipiat in hoc vasculo pre-gustare. Hic inq; finis totius perfectionis est. vt eo vsq; extenuata mēs ab omni situ carnali ad spiritualia quotidie sublimetur. donec omnis eius conuersatio omnis volutatio cordis vna et iugis efficiatur oratio. Interrogatio super eruditione perfectionis p̄ quam possimus ad perpetua dei memoriam peruenire. Cap. viij.

Germanus. Maior nob̄ ad p̄terite collationis illius ammi rationem ob quā huc recurri. mus magnitudo stupor et accrescit Quā tum enī incitamento doctrine huius ad desiderium p̄fecte beatitudinis inflam-mamur. tñ maiore desperatione cōcidi-mus. ignorantes quemadmodum disciplinam tante sublimitatis expetere vel obtinere possimus Quā p̄pter que in cella positi diutina meditatione voluere ceperamus. quia necesse est loquaci foris ita p̄secutione p̄ferri. q̄sum? vt explicari ea a nobis patienter admittas. Q̄q; sciamus beatitudinem tuā nullis offendi solere ineptijs infirmorum. q̄ vel ob h̄ sunt in medium p̄ferēde. vt quę in eis absur-da sunt corrigantur Quā tū itaq; opinio n̄ra sese habet. cuiuslibet artis seu discipline perfectio. necesse est vt a quibusdam mollibz incipiens rudimēq; facilio

Collatio x abbatis ysaac

ribus primo ac tenerimis initijs ibuat. ut quodā rationabili lacte nutrita paulatim educataque succrescat. atque ita ab imis ad summa sensim gradatimque conascatur. quibus cum fuerit planiora principia et quodammodo ianuas arrepte. perfectionis ingressa. ad penetraliaque perfectionis et excelsa fastigia consequentur et absque labore pueniat. Nam quemadmodum. pronuntiare puero nisi quispiam simplices poterit copulas syllabarum. nisi prius elementorum characteres diligenter agnouerit. Vel quod citatam legendi peritiā cōsequetur. qui breues et pangustas descripciones nominum nec dum est ydoneus cōiungere. Quia autem ratio est quod peritiā in matrice discipline minus instruitur. et vel rhetoricam facundiam vel philosophicā scientiam consequatur. Quia propter huiusmodi quod sublimissime discipline quam instrui mur deo iugiter inherere. non dubito quodam institutionis inesse fundamētum. quibus prius firmissime collocatis. post hoc supposita extollantur perfectionis excelsa fastigia. Cuius necesse principia tenuiter suscipiamur. ut prius nouerimus quā meditatione teneatur vel cogitet deus. Deinde hanc eandem quācumque est materiā quem admodum valeamus immobiliter custodire. quod etiam non ambigimus culmen totius perfectionis existere. Et idcirco quandam memorie huius materiā qua de mente concipitur vel perpetuo teneatur nobis cupimus demonstrari. ut eam per oculos retentantes cum elapsos nos ab eadez senserimus. habeamus in promptu quo resipiscentes ilico reuertamur. ac resumere illā sine ulla circuitus mora et inquisitionis difficultate possimus. Euenit namque ut cum de theoricis spiritualibus euagati ad nosmetipsos velut de letali sopore conuertimur. et tanquam expurgati materiā querimus qua illā que obruta est spiritalem memoriam resuscitare possimus. retardati ipsius inquisitionis mora. priusquam reperiamus eā a nostro conatu iterum deuoluamur. et antequam spiritualis quodam pariat intuitus precepta cor

dis euanescat intentio. Quia cōfusione idcirco nobis accidere satis certum est. quod speciale aliquod per oculos propositum velut formulam quandam stabiliter non teneamus. ad quā possit vagus animus per multos anfractus ac discursus varios reuocari. et post longa naufragia velut portum quietis intrare. Ita quod sit ut hac ignorantia ac difficultate mentes iugiter prepedita. errabunda semper et velut ebria per diuersa iactetur. et ne illud quod dem quod casu potius quam industria sibi met occurrerit spirituale diu ac firmiter teneatur. dum aliud ex alio semper recipiens sicut introitus eorum atque principia ita etiam finem discessusque non sentiat.

Responsio de efficacia intellectus qui per experientiam colligitur.

Capitulum ix.

Isaac. Inquisitio vestra ita minuta atque subtilis precepti puritatis presignat indicium. Recenti de his saltem interrogare. non dicam intro aspicere atque discernere quispiam preualebit. nisi quem diligens et efficax mentis industria ac sollicitudo per uigil ad perscrutandam istarum profunditatem pro ueritatem questionum castigateque uite iugis intentio per experientiam fecerit actualē. attēptare puritatis huius limina ianuasque pulsare. Et idcirco quoniam video vos non dicam per foribus orationis illius vere de qua disserimus assitisse. sed ipsis quodammodo experientie manibus penetralia eius et interiora palpare. et quodammodo membra iam iamque contingere. nec me laboraturum credo. ut iam intra aulam quodammodo ipsius oberrantes in abdita quod inquam dominus direxerit introducā. nec vos ad introspiciendā hanc quod demonstranda sunt vello difficultatē obstacklo retardados. Proximus ei cognitioni est qui quod inquirere debet. at prudenter agnoscit. nec a scientia longe est quod cepit intelligere quod ignoret. Et idcirco non vereor notā perditionis vel leuitatē incurrere si ea quod in superiore tractatu de perfectione orationis disseres disputa

De oratione

tionis subtraherā p̄palerō. quoz x̄tus.
tem vob ī B̄ exercitio ac studio collocaſſi
etiā ſine miſterio n̄ri ſermonis p̄ dei gra
tiam arbitroz fuiſſe referendam

De inſtitutiōe oratiōis p̄petue

Quap̄pter ſim illā inſtitutiōe quā parvuloz erudi
tioni prudentiſſime p̄paliſ. q̄
alias elementoz traditiōe p̄muſ p̄cipe
nō p̄nt. nec eoz vel agnoſcere lineas. vel
intrepida māu queūt deſcribere caracte
res. q̄ p̄tipis quibuſdam 7 formul cere
diligent imp̄reſſis. effigies eoz exp̄mere
contemplatione ingi 7 quotidiana imi
tatione cōſueſcāt. hui⁹ q̄z ſpiritual theoz
rie tradenda vob eſt formula. ad quā ſp
tenaciſſime v̄m intuituſ 7 deſigentes. vel
eandē ſalubrit̄ voluere in diſrupta ingi
tate diſcaſſi. vel ſublimiozes intuit⁹ ſcan
dere illi⁹ v̄ſu ac meditatiōe poſſiſſi. Hec
iḡit vob huius quā q̄ritis diſciplinē atz
orationis formula p̄ponet. quā vnusq̄ſ
q̄z monachus ad iugē dei memoriā ten
dens in ceſſabili cordis volutatione me
ditari. expulſa oīum cogitationū varieta
te p̄ſueſcat. q̄z nec alias eā v̄llo mō pote
rit retentare. niſi ab oībus fuerit cor por
ralibz curi ac ſolicitudinibz abſolutus.
Quē ſicut nob a paup q̄ antiquiſſimo.
rum p̄m reſidui erant ēdita eſt. ita a no
bis q̄z nō niſi rariſſimis ac vere ſitietibz
intimat. Erit nāqz ad p̄petuā dei mēo
riam poſſidendā. hec inſepabiliter p̄po
ſita vobis formula pietatis. Deus in
adiutorium meum intende. domine
ad adiuvandum me ſeſſia. Hic nanqz
ſolus nō immerito de toto ſcripturaz
excerptus eſt inſtrumētō. Recipit eī oēs
affect⁹ q̄cūqz inferri hūane p̄nt nature.
7 ad oēm ſtatum atqz vniūſos incurſus
p̄prie ſaſqz 7 cōpetent aptatur. Habet ſi q̄
tem aduſus vniūſa diſcrimina inuoca
tionem dei. habet hūilitatē pie p̄feſſio.
nis. habz ſollicitudinē ac timoris p̄petui
vigilantiā. habet p̄ſiderationē fragili
tatē ſue. exauditionis fiduciā. p̄fidētiā
p̄ntis ſp̄s aſſanq̄ p̄ſidiū. Qui enī in

giter ſuū inuocat p̄rectorē. certū eſt eum
eſſe ſp̄ p̄ntem. Habz amoris 7 charitatē
ardorē. habet inſidiarū p̄templationem
inimicorūqz formidinē. quibz p̄ſpiciens
ſemetip̄m die noctuqz vallatū. p̄ſitet. ſe
nō poſſe ſine ſui deſenſorū auxilio libera
ri. Hic ſolus oībus inſeſtatione de
monum laborantibz inexpugnabil mu
rus eſt. i penetrabilis lorica ac munitiſſi
mus clipeus. Iſte in accidia 7 anxietate
animi collocatoſ. ſeu triſticia v̄l cogita
tionibz q̄buſcūqz depreſſos. ſaluū reme
dia deſperare nō patit. oſtēdēs illū quē
inuocat inſpicere iugē n̄ra certamiā. at
qz a ſuis ſupplicibz nō abeſſe. Iſte nos ī
ſpiritualibz ſucceſſibz cordiſqz leticia cō
ſtitutoſ āmonet extolli penitus nō debe
re. nec inſtari de p̄ſpero ſtatu quē ſine p̄
tectoze deo retineri non poſſe teſtat. duſ
non ſoluz eū ſp̄ ſed etiā velociter vt ſibi
auxilietur implorat. Iſte inquā verſicu
lus vniūſqz noſtrum in qualibet quali
tate degenti neceſſarius 7 vtilis inueniē
t. Nam qui ſemper 7 in omnibus deſide
rat adiuuari. manifeſtat q̄ non tantum
in rebus duris ac triſtibus ſed etiam in
ſecūdis ac letis parimodo deo egeat ad
iutore. vt quemadmodum ex illis crui
ta in iſtis eum faciat immorari. in neu
tro ſciens humanam fragilitatem ſine il
lius opitulatione ſubſiſtere. Caſtrimar
gie paſſione perſtringor. citos quos be
remus ignozat inquiror. 7 in ſqualida ſo
litudine ingeruntur mihi odores rega
lium ferculorum. atqz ad illorum deſide
ria ſentio me inuitiſſimū trahi. dicēdū
ſubinde mihi eſt. Deus in ad. m. in. dñe
ad adiu. me ſe. Anticipare horā ſtatu te
reſectionis inſtigor. ſeu modum in ſte ac
ſolite parciatē retinere cū magno cordiſ
mei dolore contendo. cum gemitu mihi
eſt proclamandum. Deus in adiutorium
meum intende. domine ad adiuvandum
me ſeſſia. Jeiuñs me ob impugna
tionem carnis diſtrictionibz indigentes
ſtomachi. p̄hibet laſſitudo ſeu ventri ari
ditas conſtrictioqz deterret. vt effectus

Collatio x abbatis Ysaac

meo desiderio tribuatur. vel certe ut est
 carnalis concupiscentie absque temperamen-
 to districtioris ieiunij coquescat. orandum
 mihi est. Deus in adiutorio meo. Domine ad
 ad. me festina. Accedens ad refectionem hora le-
 gittima suggerente perceptionem panis ex
 horreo. atque ab omni esu naturalis neces-
 sitatis excludor. cum eiulatu. proclamandum
 est mihi. Deus in adiutorio meo. Domine ad
 ad. me festina. Volentem me ob stabilitatem cor-
 dis insistere lectioni. interpellas capitis
 prohibet dolor. horaque tertia faciem meam
 ad sacram paginam somnus allidit. de-
 putatum quieti tempus vel transgre-
 di vel pervenire compellor. ipsum denique ca-
 nonicum synaxeos psalmorumque modum
 iteridere me gravissima somni cogit i-
 psio. similiter proclamandum est mihi Deus
 in adiutorio meo. Domine ad ad. me fe. Subla-
 to ab oculis meis sopore. multum me nocti-
 bus diabolici artibus in somnis video fa-
 tigatum. omnemque a palpebris meis refectionem
 nocturne quietis exclusam. cum suspirijs
 orandum est mihi. Deus in adiutorio meo. in-
 tende. Domine ad adiutorium meum. Adhuc
 me in colluctatione positum viciorum titil-
 latio carnis repente concupiscit. et ad p-
 sum pertrahere dormientem blanda oblecta-
 tione conatur. ne ignis alienus exestuans
 vrat suave olentes flosculos castitatis.
 clamandum mihi est. Deus in adiutorio meo.
 Domine ad ad. me fe. Per extincta sentio libi-
 dinis incentiva. genitalem membrum meum
 intepuisse feruorem. ut parva hec virtus
 imo gratia dei in me diutius vel perpe-
 tuo perseveret. intende dicendum est mihi
 Deus in adiutorio meo. Domine ad ad. me festi-
 na. Interphilargie. tristitiae. simul in qua
 etor. cogorque. propositam atque amicam mi-
 chi interrompere lenitatem. ne in amari-
 tudinem secliturbatione furor abducatur
 cum summo mihi gemitu. proclamandum est Deus
 in adiutorio meo. Domine ad ad. me fe. Accidit. ce-
 nodoxie. superbie elatione preceptor. ac de
 aliorum negligentia vel tepore quiddam si-
 bi mens subtili cogitatione blandit. ne i-
 me prevalcat hec inimici perniciosa suggestio

stio. cum omni contritione cordis orandum
 est mihi. Deus in adiutorio meo. Domine ad ad.
 me fe. Humilitatis et simplicitatis gratiam
 superbie tumore deposito. inungi concupiscentie
 spiritus acquisivi. nerursum veniat mihi
 pes superbie. et manus peccatoris move-
 at me. graviusque de victoria mee elatione
 confodiar. totis michi. proclamandum est
 viribus. Deus in adiutorio meo. Domine ad ad.
 me fe. Evagationibus autem innumeris ac di-
 versis. et instabilitate cordis exestu. nec
 cogitationum dispersiones valeo coer-
 cere. ipsamque orationem meam fundere abs-
 que interpellatione atque fantasmatum ianui-
 figurarum sermonumque et actuum retractatione
 non possum. tantaque me sentio sterilitate
 huius ariditate costrictum. ut nullas om-
 nino spiritualium sensuum generationes
 protrahere me sentiam. ut de hoc animi squa-
 lore merear liberari. unde me gemitibus
 multis atque suspirijs expedire non possum.
 necessarie. proclamabo. Deus in adiutorio meo.
 Domine ad ad. me fe. Directiones rursus ani-
 me stabilitate cogitationum. alacritate
 cordis. cum ineffabili gaudio et me-
 tis excessu visitatione sancti spiritus me se-
 ntio consecutum. exuberantiaque spirita-
 lium sensuum reducere. revelationem sa-
 cratissimorum intellectuum. et antea pe-
 nitus mihi occultorum. repentina domini
 illustratione precepi. ut in his merear diu-
 tius immorari. sollicite michi est frequen-
 terque clamandum. Deus in adiutorio meo.
 Domine ad adiutorium meum. Domine ad
 adiutorium meum. Nocturnis demonum terroribus circum-
 vallantibus exagitor. et immundorum
 spirituum fantasmatibus inquietor. spes
 ipsa michi salutis ac vite trepidationis
 horrore subtrahitur. ad salutarem versu-
 culi huius portum confugiens totis vi-
 ribus exclamabo. Deus in adiutorium
 meum. intende. Domine ad adiutorium
 meum. festina. Rursum cum fuero consola-
 tione domini reparaturus. et ipsius ani-
 matus adventu. velut innumeris ange-
 lorum milibus me sensero circumsep-
 tum. ipsa ut eorum quos morte gravius

De oratione

antea tremiscebam. et quorum tactu et modo
viciniam horrore mentis et corporis sentie-
bam. repente congressus expectere audeas.
ac provocare conflictus. ut in me constantie
huius vigor per dei gratiam diutius imoretur.
tunc mihi est viribus proclamandum. **De** in
adiuvamento. in. dñe ad adiuvamentum. **Huius** igitur
exercituli oratio in adiuvamento ut eruiam. in. p.
speris ut servemur ne extollamur. inces-
sabili ingratie fundenda est. **Huius** in quibus
exercituli meditatio in tuo pectore inditu-
pta voluat. **Hunc** in ope quilibet seu mi-
nistrio vel itinere constitutus decantare
non desinas. **Hunc** et dormiens et reficiens
et in ultimis nature necessitatibus medita-
re. **Hec** voluntatio cordis velut formula
tibi salutaris effecta. non solum illesum ab
omni demonum incurusione custodiet. sed et
am cunctis te vitis terrene contagionis
expurgans. ad illas invisibiles theozias
celestes perducet. atque ad illud ineffabi-
lem ac perpetuum expertum. puehet orationis
ardorem. **Hunc** exercitulum meditationi tibi
somnia irrepat. donec incessabili exerci-
tatione format. etiam per soporem eundem
cantare consuecas. **Hic** tibi expergesa-
cto puer occurat. iste euigilanti cogita-
tiones anticipet. vniuersas. iste te de tuo co-
surgente cubili curationi genitum tra-
dat. atque illinc deinceps ad omne opus
actusque deducat. hic te omni tempore psequetur.
hunc meditaberis secundum precepta legislatoris
sedens in domo et ambulans in itinere.
dormiens atque consurgens. hunc scribes
in limine et ianuis oris tui. hunc in parie-
tibus domus tue. ac penetrabilibus tui pe-
ctoris collocabis. ita ut hec ad orationem
precumbenti sit tibi acclinis decantatio.
et exinde consurgenti. atque ad omnes usus
vitę necessarios incedenti. fiat erecta et in-
gis oratio. **De perfectione orationis
ad quam predicta traditione con-**
scenditur

Cap. xi.

Istam mens indefinenter for-
mulam teneat. donec usu eius
incessabili et ingi meditatione
firmata. cunctarum cogitationum diui-

tias amplasque substantias abijciat et re-
fuerit. atque ita per seculi huius paupertatem
reconstruit. ad illam euangelicam beatitudi-
nem quę inter ceteras beatitudines pri-
matum tenet prona facilitate perueniat.
Beati enim inquit pauperes spiritus. quoniam
iporum est regnum celorum. Et ita quis per
istiusmodi paupertatem egregias pau-
per existens illud propheticum implebit elo-
quium. **Pauper** et inops laudabunt nomen
domini. Et reuera quę maior aut sanctior potest
esse paupertas quę illius qui nihil se pre-
sidij nihil virium habere cognoscens. de
aliena largitate quotidianum poscit auxi-
lium. et vitam suam atque substantiam singu-
lis quibusque momentis diuina ope intel-
ligens sustentari. verum se mendicum domini
non immerito. perficitur. suppliciter ad eum
quotidie clamans. **Ego** autem mendicor et
pauper sum. de adiuvamento me. Et sic ad illam
quę multiformem scientiam dei ipso illuminante
te conscendens incipiet deinceps subli-
mioribus ac sacratioribus misteriis sa-
ginari. secundum illud quod dicitur per prophetam.
Montes excelsi cervis. petra refugium
erinacis. **Quod** satis proprie huic quem
diximus sensui coaptatur. eo quod quisque
in simplicitate atque innocentia per seue-
rans nulli est noxius vel molestus. sed sua
tamen simplicitate contentus solummodo se ab
insidiantium preda desiderat contuta-
ri. velut erinacis spiritualis effectus ingi euangelice
illius petre velamine protegatur. id est memoria dominice passionis. pre-
dictique versiculi incessabili meditatione
munitus. infestis inimici declinet insidias.
De his spiritualibus erinacis et in prouer-
biis ita dicitur. **Et** erinacis gens inuvalida
qui fecerunt in petris domus suas. **Et**
reuera quid inuvalidius christiano. quod
infirmis monacho. cui non solum nul-
la iniuriarum vindicta suppeditat. sed ne-
lenis quidem tacitaque commotio saltem
intrinsecus pullulare concedit. **Quis**que
autem ex his proficiens statu. non solum in-
nocentie simplicitatem possidet. sed etiam
am discretionis virtute munitus. viru-

Collatio x abbatis Ysaac

lentoꝝ serpentiuꝝ exterminatoꝝ effectus
est. hñs contritū sathanam sub pedibus
suis. ⁊ ad figurā rationabilis cerui men-
tis alacritate puenit. pascet in pphetid
atq; apostolid montib; .i. excellētissimis
eoz ac sublimissimis sacrament; quoz
ingi pascua vegetatus. oēs q; psalmoz
affectus in se recipiēs. ita incipiet decan-
tare. vt eos non tam q; a ppheta cōposi-
tos s; velut a se editos. quasi orationez
ppriā fundens cordis cōpunctiōe depꝛo-
mat. vel certe ad suā psonā estimet eos
fuisse directos. eoz q; sentētiās nō tunc
tm̃mō p pphetam aut in ppheta fuisse cō-
pletas. sed in se quotidie geri impleri q;
cognoscat. Lūc enī scripture diuine nob
clarius ppatescūt. ⁊ quodam mō eaz ve-
ne medulleq; pādunt. qñ xp̃ientia no-
stra carū nō tm̃m pcepit sed etiā puenit no-
tionem. sensusq; xtoꝝ nō p expositionē
nobis s; p documēta referant. Eundem
nanq; recipientes cordis affectum q; q;
q; decantatus vel conscript; est psalm;
velut auctores ei; facti pcedem; magis in-
tellectum ipius q; sequem; .i. vt prius di-
ctoꝝ x̃tutem q; noticiā colligentes. qd
in nobis gestum sit vel quotidianis ge-
ratur incur sibi supueniente eoz medi-
tatione quodam mō recorderem; ⁊ quid ī
nobis vel negligentia nra pierit. vel dili-
gentia cōquisierit. vel puidētia diuina
contulerit. vel instigatio fraudauerit ini-
mici. vel subtraxerit lubrica ac subtil ob-
liuio. vel itulerit humana fragilitas. seu
impuida sefellerit ignoratio. decantātes
reminiscamur. Oēs nanq; hos affectus
in psalmis inuenim; expressos. vtea q; ī
currerint velut in speculo purissimo per-
uidentes efficacius agnoscamus. et ita
m̃gr̃is affectib; eruditi. nō vt audita. s;
tanq; pfecta palpem; nec tāq; memorię
cōmendata. sed velut ipi rex nature in-
sita. ⁊ interno cordis parturiam; affe-
ctu. vt eoz sensus non textu lectionis. s;
xp̃ientia pcedente penetrem;. atq; ita
ad illā oratiōis incorruptionē mēs nra
pueniat. ad quā in supioꝝ tractatu q;

tum dñs cōdnare dignat; est ordo colla-
tionis ascēdit. q non solū nulli; imagis
occupat intuitu. s; etiā nlla vōq nulla
xtoꝝ psecutione distinguūt. ignita x̃o
menq; intentione p ineffabilem cordis ex-
cessum inexplēbili spūs alacritate pferē
quāq; mens extra oēs sensus ac visibi-
les effecta materias. gemitib; iē narrabi-
libus atq; suspirijs profundit ad deum

Interrogatio quemadmodū
spiritalis cogitationes immo-
biliter teneantur. **Cap. xij.**

Ermanus. Non solū nobis
traditionē spiritali hui; quam
poposcim; discipline. sed ipam
plane pfectionē satis apte atq; dilucide
putam; expressam. Quid enī pōt esse p-
fecti; quidue sublimi; q; dei memoriā
tam cōpendiosa meditatiōe cōplectat.
q; vnius x̃suli volutatione a cunctis
visibiliū termis emigrare. ⁊ quodā mō
affect; orationū cunctaz breui fm̃ōe cō-
cludere. Et idcirco vnum qd sup̃est ad
huc nobis pcamur exponi. quemadmo-
dum hūc eundē x̃suliū quē nobis vi-
ce formule tradidisti. stabiliter retinere
possim;. vt sicut p dei grām sum; a secu-
larium cogitationū ineptijs liberati. ita
spiritalis q;sq; immobiliter retentem; as-
sequi valeam;. **Demutabi-**

litate cogitationum. Cap. xij.
Quam enī capitulum cuiuslibet
psalmi mens nra cōceperit. in-
sensibiliter eo subtrahit ad alte-
rius scripture textū nesciens stupensq;
deuoluit. Lūq; illud in sancti p̃a cepit
volutare. nec dū illo ad integrū ventila-
to. oborta alterius testimoni; memoria
meditationē materię poris excludit. de
hac q; ad alterā subintrante alia medi-
tatione transferē. ⁊ ita anim; sp̃ de psal-
mo rotat; ad psalmū. ⁊ de euangelij textu
ad apli transiliens lectionem. de hac q;
ad pphetica deuolut; eloquia. ⁊ exinde
ad quasdam spiritalis delatus histori-
as. p oē scripturaz corp; istabil vag; q;
iactat. nihil p arbitrio suo p̃ualens vel

De oratione

abijcere vel tenere nec plēo quicquid iudi-
cio et examinatione finire. palpator tñ
modo spiritaliū sensuum ac degustator
non generator nec possessor effect⁹. atq;
ita mens mobilis sp ac vaga in tpe qz sy-
naxeos velut ebria p diuisa distrahit. nō
lum officiū cōpetenter exoluens. Verbi
grā. Cū orat psalmū aut aliquā recolit
lectionez. cū decantat aliud quid vel me-
ditat qz textus ipsius cōtinet psalmi. cū
lectionem recitat. faciendū aliqd voluit
factum ueremiscit. atq; in hunc modū
nihil disciplinate nec oportune recipies
vel emittens. velut fortuitis agi videtur
incurribus. retinendi ea qbus delectat.
vel immorādi in eis non habens ptatez.
Necessariū ergo nobis est p oib⁹ nosse.
quēadmodum hęc spiritalia cōpetenter
explere possimus officia. vel certe hunc
eundem x̄siculum quem nobis vice for-
mule tradidisti immobilis custodire. vt
oīm sensuū ortus ac finis non in sua vo-
lubilitate fluctuent. sed in nostra ditiōe
consistant. **R**espōsio quemadmo-
dum stabilitas cordis seu cogi-
tationūz possit acquiri. **Ca. xiiij**
Isaac. Licet p̄dem super hac
re disputantibus nobis de ora-
tionis statu quantū reor sit suf-
ficienter expressūz. tñ qz vobis hęc eadē
poscitis iterari. de confirmatione cordis
breuiter intimato. Tria sunt que vagā
mentem stabilem faciūt. vigilie. medita-
tio. ⁊ oratio. Quarū assiduitas ⁊ iugis
intentio conferunt aīme stabilem firmi-
tatē. Quē tñ alias nullo mō poterit ap-
prehendi nisi p operis nō filargirie s; sa-
cri cenobiū vsibus dedicati. infatigabile
iugitatē omnes omnino sollicitudines
⁊ cure vite pntis prius fuerint abdicate
vt ita illud apostolicū mandatū. sine in-
termissione orate. possim⁹ implere. Per
parū nanq; orat. quisq; illo tñ tpe q ge-
nua flectunt orare consuevit. Nunq;
vero orat. quisq; etiā flexis genib⁹ eua-
gatione cordis qlicūq; distrahit. Et id-
circo quales orantes volumus inueniri

tales nos esse oportet añ tps orandi. Ne-
cesse est enī mentem in tpe supplicatōis
sue de statu p̄cedenti formari. illq; eam
cogitationib⁹ orantem vel ad celestia s; li-
mari vel ad terrena demergi. quib⁹ aīe
orationē fuerit immorata. Hucusq; ab-
bas ysaac attoniq; nobis scdaz collatio-
nem de orationis qlitate digessit. Cui⁹
doctrinā sup illius p̄dicti x̄siculi medi-
tatione. quā velut informatiōis loco ab
incipientib⁹ tradiderat retinendā. āmi-
rātes admodū. ⁊ excolere tenacissime cu-
piētes. vtpote quā cōpendiosam ac faci-
lem credebamus. difficiliorē satis ad
obseruandum experti sum⁹. quā illd stu-
dium nrm quo solebamus antea p om-
ne scripturarum corp⁹ absq; vllius ob-
seruantie vinculo varia passim medita-
tione discurrere. Constat igit neminem
prius ob impitiā litteraz. a p̄fectiōe cor-
dis excludi. nec rusticitatē obesse ad ca-
pescendam aīe puritatē. q̄ compendio-
sissime adiacet cunctis si mō sanam ⁊ in-
tegram mentis intentionē iug ad deū
x̄siculi huius meditatione seruauerit.

ExPLICIT collatio secūda abba-
tis ysaac de oratione.

Explciunt decem colla-
tiones Cassiani.

Prefatio

Capitula

Incipit prefatio cassiani in septem alias collationes.

Quoniam vir

tutem perfectionis vestre qua velut magis quedam luminaria in hoc mundo admirabili claritate ful-

getis etiam multi sanctorum qui vestro erudiuntur exemplo vix queant emulari. tamen vos o sancti fratres honorate et eucheritanta illorum sublimium virorum a quibus prima anachoreticos instituta suscepimus laude flammam. ut unus quidem vestrum ingenti fratrum cenobio presides congregationem suam quam quotidiano sancte conversationis vestre docet intuitu. illorumque patrum preceptis optet institui. alter vero ut etiam corporali eorumdem edificaret aspectu egyptum penetrare voluerit. ut hanc quam si frigoris gallicani rigore torpentem. puticam derelinquens. ad illas quas soli iusticie proximam respicit terras. maturum fructum fructibus redundantes. velut turtur castissimus transvolaret. necessario sibi viri tus charitatem extorsit. ut vni desiderio alteri etiam labori consulens. tam abruptum scribendi periculum non vitaret. dummodo et poro apud filios adderet auctoritas. et secundo tam picuiose navigationis necessitas temeret. Proinde quia fidei vestre atque feruori. nec illa instituta cenobiorum quam xii libellis ad beate memorie episcopi castorem quo potuimus sermone conscripsimus nec decem collationes in scythiotica heremo comorantium patrum quas precipientibus sanctis elladio et leontio episcopis vtriusque digessimus. satisfacere potuerunt. nunc etiam ut itineris nostri ratio et ordo cognoscatur. trium in alia heremo consistentium quas primos vidimus patrum septem collationes pari conscriptas stilo vobis credidi commiserandas. quibus ea que de perfectione in preteritis opusculis nostris obscurius forsitan comprehensa vel pretermissa sunt suppleantur. Si vero sanctam studii vestri sitim etiam hec satiare non quiverint. septem

alig collationes. que ad sanctos qui in stoechadibus consistunt insulis emittentes sunt fratres. desiderium vestrum arbitror vestri ardoris explebunt. **Explicit prefatio. Incipiunt capitula collationis prime abbatis cheremonis de perfectione. Cap. primum**

Descriptio thenneseos oppidi.

ii Descriptio heremi quam morabantur cheremon nestoros et ioseph

iii De abbate cheremone et excusatione eius super postulata doctrina

v De responsione nostra contra excusationem eius.

vi Propositio abbatum cheremonis. quod tribus modis vicia vincantur

vii Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendere et que sit in ea stabilitas

viii Quantum excellant qui per charitatis affectum declinant a vitis

ix Quod charitas non solum de seruis filios faciat. sed etiam imagine dei ac similitudinem conferat.

x Quod perfectio charitatis sit pro inimicis orare. et quo indicio anima necdum purgata noscat

xi Interrogatio cur affectum timoris et spei dixerit imperfectum

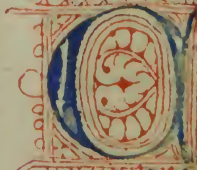
xii Responsio de difficultate perfectionis

xiii De timore qui charitatem magnitudine generatur.

xiiii Interrogatio de consummatione castitatis.

xv Dilatio expositionis postulate.

Explicit capitula. Incipit collatio prima abbatis Cheremonis de perfectione. Cap. i.

Quoniam in cenobio syrie persistentes per primam

fidei rudimenta succedentibus aliquatenus incrementum maiorem

perfectionis desiderare gratiam cepisse mus. statuimus confestim egyptum petere ac remotissima etiam thebaydos heremo penetrata. sanctorum plurimos quorum

Collatio XI cheremonis de perfectōe

gloriam fama p̄ vn̄uersa diffuderat. si non emulādi saltem agnoscendi studio inuiscere. Igitur ad oppidum egipti cui thennesus nomen est. emensa nauigatio ne puenimus. Cuius accole ita vel mari vel stagnis salis vndiq; circūluunt. vt sol quia terra deest negociationibus redditi opes atq; substantiā nauali commercio parēt. ita vt edificijs cum voluerint extruendis terra non suppetat. nisi de longinquo nauigijs apporetur.

De episcopo archebio. Cap. ij.

Ubi cum aduenientibus nobis fauens desiderijs nostris diuinitas beatissimi atq; p̄cipui viri archebij episcopi prestitit aduentum. qui raptus de anachoretarū ceteris. et ep̄us panephisi oppido dat. tanta districtio ne omni eno suo. ppositum solitudinis custodiuit. vt nihil de p̄terite humilitate noze laxauerit. aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Non enim tanq; ydoneum se ad istud officium testabat ascitum. sed velut indignum ab illa anachorese disciplina querebatur expulsus. eo qd triginta et septem annis in eadem cōmoratus. ad puritatem tante p̄fessionis nequa q̄ puenire potuisset. Sic igitur cum in supradicta thenneso quo euz eligēdi illic ep̄i causa pduxerat. pie nos atq; humanissime suscepisset. agnito de siderio nostro quo sanctos patres etiam in vltioribus egipti partibus inq̄rere de siderabamus. Venite inquit et videte. interim senes haud longe a nostro monasterio consistētes. quoz uita et antiquitas in corporibus iam curuatis. et sanctitas in ip̄o etiam fulget a spectu. vt vel sola contemplatio eoz magnā intuitibus possit conferre doctrinam. a quibus id qd ego amissum doleo. quodq; tradere iam p̄ditum nequeo. non tam vobis q̄ ip̄o sancte vite discat̄ exēplo. Credo aut̄ inopiā meā hoc studio aliquatenus subleuandā. si inq̄rentibus vobis illā euangelicā margaritam quā ip̄e nō habeo saltem. puidero vbi eam cōmodius comparatis.

Descriptio heremi in qua comorabatur cheremō nesteros et ioseph. Cap. iij.

Quampto ita q̄ baculo et pera. vt illic cunctis viam ingredierentibus mōachis moris est. ad ciuitatem nos suaz. id est panephisum itineris dux ip̄e perduxit. Cuius terras imo etiam contiguae regionis plurimam partem quondam opulentissimā. siquidem ex ea cuncta vt fama est in regiones ceteras subministrabantur. repentino terremoto excussam mare transgressis limitibus occupauit. atq; ita collapsis ferme oib; vicis opimas olim terras salinis paludibus sup̄texit. vt illud qd in psalmo sp̄uali ter decantat. Posuit flumina in desertum. et exitus aquarum in sitim. terram fructiferam in falluginem a malicia inhabitantiū in ea. Scdm litteram de illa putent regione predictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumulū collocata. fugatis habitatoribus eluuiis illa velut in insulas fecit. quę desideratam fecerunt sanctis solitudinem p̄sent. i qui bus tres senes. id est cheremon nesteros et ioseph anachorete antiquissimi consistebant. **De abbate cheremone et excusa tōne eius sup postulata doct̄ina. Cap. iij.**

Itaq; beatus archebi? p̄mū nos pducere ad cheremonē maluit. q̄ et mōasterio ei? p̄pior et duobus alijs. p̄uectior esset etate. Nā cū centenariū vite annū sp̄ū tm̄ a lacer excessisset. ita torsum ei? tēpis fuerat vetustate atq; orationū iugitate curuati. vt q̄si i p̄mēa redacti. infantiā. submissis ac p̄tentē terraten? manibus p̄grederet. Qui? igit et vultū mirabilē et incessū p̄f̄ itūētes. si qdē defectū mortificatisq; iā oib; mēbris. neq; cēsuras p̄terite districtio nis amiserat. cū p̄mone atq; doct̄inā sup̄plicit̄ p̄scere. ac d̄sideriū tm̄ sp̄ualiū istitutionū cām fu ille aduēt? nri. prestare mur. graue ille suspiriū. Quid vobis ait

Collatio XI abbatis Cheremonis

possit conferre doctrinā cū imbecillitas senectutis utrigorem pristinum relaxauit ita loquēdi q̄z ademit fiduciā. Quē admodum enī docere p̄sumam qđ ipse non facio. aut alium in eo instruam qđ me iam vel minus vel tepidius exercere cognosco. Ob quā rem nullū iuniorum mihi in hac vsq̄ etate cohabitare p̄misi ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nunq̄ enī erit efficax institutiōis auctoritas nisi ea effectū operis sui cordi affixerit audientis.

De responsione nostra cōtra excusationem eius. **Cap. v.**

A hoc nos non mediocri cōfusione compuncti ita respondimus. Licet sufficere nobis ad omnem instructionē debeat. v̄l loci isti? difficultas. vel ip̄a etiā solitaria adhuc vita. quā iuuentus q̄z robusta vix possit tolerare. que nos etiam te tacente. satis abunde q̄z instruit atq̄ compungūt. rogamus tñ vt taciturnitate paululū p̄termissa. ea nobis potius dignanter infundas. p̄ que hanc quam videmus ī te virtutem non tam imitātōne complecti q̄z admiratione possimus. Nam etiā si reuelatus tibi tepor noster impetrare id quod expetimus non meretur. debet hoc salteꝝ labor tanti itineris obtinere q̄ huc de bethleem itici cenobij rudimentis institutiōis vestre desiderio ꝛ p̄fectus nostri amore propauimus.

Propositio abbatis cheremonis q̄ tribus modis vicia vincatur. **Cap. vi.**

Tunc beatus Cheremon. Tria sunt inquit que faciūt homines a vicijs tēperare. id est aut metus gelenne siue presentii legū. aut spes atq̄ desiderium regni celoz. aut affectus boni ipsius amoris virtutum. Nam timor ita mali cōtagium legit̄ exacerari. Timor domini odit maliciā. Spes etiā viciōz omnium excludit incursum. Nō enī delinquent omnes qui sperant in eum. Amor q̄z ruinā non metuit peccatorum

q̄z charitas nunq̄ cadit. Et iterū. Charitas operit multitudinē peccatoꝝ. Et idcirco beatus ap̄lus omnem salutē summam in istarū trium virtutum cōsummatione concludens. Nunc inquit manēt fides. spes. charitas. tria hec. Fides namq̄ est que futuri iudicii ac supplicioꝝ metu viciōz facit contagia declinari. Spes que mentem nostrā de presentibz auocāns vniuersas corpori voluptates celestium p̄miorū expectatione contēnit. Charitas que nos ad amorem christi ꝛ spūalium virtutū fructum mētis ardoꝝ re succendēs. quicqđ illis contrariuz est toto facit odio detestari. Que tria licet ad vnum finem tendere videant̄. prouocant enī nos a rebz illicitis abstinere. magnis tamen excellentiē suę gradibz ab invicem disparant. Duo namq̄ superiora. p̄prie hoīm sunt eozū qui ad p̄fectum tendentes nec dū affectū concepere virtutis. Tertium specialiter dei est ꝛ eozum qui in sese imaginē dei ac similitudinē receperūt. Ille namq̄ solus ea que bona sunt nullo metu nulla remuneratōis gratia. puocante. sed solo bonitatis affectu operat̄. Omnia enī vt ait salomon operatus est dñs. p̄pter semetip̄m. Sive nāq̄ bonitatis obtentu omne bonorum copiam dignis indignisq̄ largitur. q̄z nec fatigari iniurijs potest nec iniquitatibz hoīm passibiliter pmoueri. semp̄ sc̄z manens p̄fecta bonitas immutabilisq̄ natura. Quibus gradibus ad sublimitatem charitatis possit ascendendi. et que sit in ea stabilitas.

Si quis igitur ad **Cap. vii.** p̄fectionem tendit. de illo p̄mo timoris gradu quem p̄prie diximus esse seruilem. de quo dicit̄. Cū omnia feceritis. dicite quia serui inutiles sumus. Ad altioꝝ spei tramitem gradu p̄ficiente conscendet. qui iam nō seruo sed mercenario cōpatur. quia mercedē retributionis expectat. ꝛ quasi de peccatoꝝ absolutione ꝛ penali timore securus ac bonozū sibi operū cōsciūs. licz placiti

De perfectione

premiū videatur exētere. tñ ad affectū illū filij q̄ de paterne indulgentie libera-
litate p̄fides. om̄ia quę patris sunt sua
esse nō ambigit. p̄uenire non potuit. Ad
quem etiā ille p̄dignus. qui cū substantia
p̄ris etiā filij nomen amiserat. aspirare
non audeat dicēs. Jam nō sum dignus
vocari filius tuus. fac me sicut vnus de
mercennarijs tuis. Post illas enī porco-
rum siliquas quarum ei satietas nega-
batur. id est vitiorum sordidos cibos.
quia in semetip̄m reuersus et saluari ti-
more compunctus. immūdiā porco-
rum horrere iā ceperat. ac dire famis sup-
plicia formidabat. velut iam seruus effe-
ctus etiā mercennarij statum de merce-
de iam cogitans concupiscit ac dicit.
Quanti mercennarij in domo p̄ris mei
abundant panibus. et ego hic fame peo.
Reuertar ergo ad patrem meum. et dicā
illi. Pater. peccauī in celum et coram te
iam non sum dignus vocari fili⁹ tuus.
fac me sicut vnum de mercennarijs tuis.

**Quantum excellant qui p̄ cha-
ritatis affectum declinant a vi-
tijs.**

Cap. viij.

Sed ad istam humilis peniten-
tie vocem in occursum eius pa-
ter p̄siliens. maiore q̄ amissa
fuerat pietate suscepit. eū q̄ non conten-
tus minora concedere. vtroq̄ gradu si-
ne dilatione transcurso. p̄sine filiorum
restituit dignitati. Festinandum pinde
etiā nobis est. vt ad tertium filiorū gra-
dum qui om̄ia quę patris sunt sua esse
credunt p̄ indissolubilem charitatis gra-
tiam conscendentes. celestis illi⁹ patris
imaginem ac similitudinē recipere me-
reamur. et ad imitationē veri illius filij
proclamare possimus. Om̄ia quę ha-
bet pater mea sunt. Quod etiā de nobis
beatus apostolus p̄fitetur dicens. Om̄-
nia vestra sunt. siue paul⁹. siue apollo.
siue cephas. siue mundus. siue vita. si-
ue mors. siue p̄sentia. siue futura. om̄ia
vestra sunt. Ad quam similitudinē etiā
saluatoris p̄cepta nos p̄uocant. Estote

inquit et vos perfecti sicut et pater vester
celestis p̄fectus est. In illis enim non nū-
q̄ solet interrumpi bonitatis affect⁹. cū
aliquo vel tepore vel leticia vel oblecta-
tione vigor animi relaxat⁹. aut metū ad
p̄sens gehēne aut desiderij subtrahit
futurorum. Et est q̄dem in illis gradus
cuiusdam p̄fectus imbuens nos. vt dñ
vel penarū metu vel premiorū spe incipi-
mus vicia declinare. ad charitatis gra-
dum transire possimus. q̄ timor inquit
non est in charitate. sed p̄fecta charitas
foras mittit timorem. qm̄ timor penam
habet. Qui autē timet non est p̄fect⁹ in
charitate. Nos ergo diligamus. q̄a de⁹
prior dilexit nos. Non ergo aliter ad il-
lam veram p̄fectionem conscendere po-
terimus. nisi quemadmodum nullius
alterius nisi nostre salutis gratia. prior
nos ille dilexit. ita eum nos q̄ nulli⁹ al-
terius rei nisi sui tantū amoris dilexer-
imus obtentu. Vobrem nobis studēdū
est vt de h̄ timore ad spem. de spe ad cha-
ritatem dei. vel ip̄arum virtutū amorē.
p̄fecto mentis cōscendamus ardore. vt
transmigrantes in affectum boni ip̄ius
immobiliter. quantū humane possibile
est nature quod bonum est retentemus.

**Charitas non solum de ser-
uis filios faciat sed etiā imagi-
nem dei ac similitudinē cōferat**

Ultum nanq̄ differt. **L. ix.**
inter eum qui metu gehēne vel
spe retributionis future vicioz
in se extinguit incendia. et eum qui diuine
charitatis affectu ip̄am maliciā et im-
mundiciā perhorrescit. ac puritatē pos-
sidet bonum amore tantū et desiderio ca-
litatē. nec iam remunerationē future p̄-
missionis aspiciens. sed p̄sentis boni de-
lectatus conscientia agit om̄ia. nec con-
templatione penarū sed delectatiōe vir-
tutum. Hic nanq̄ status nec submotis
cunctorū hominū testimonijs abuti oc-
cassione peccati. nec occultē cogitationū
violari oblectationibus potest. dum af-
fectum virtutis ip̄ius medullitus reti-

k

Collatio XI abbatis Cheremonis

nens quicquid illi contrarium est non solum corde non recipit. verum etiam summo detestatur horrore. Aliud namque est presenti bono quicquam delectatum odio habere vicioz carnis ve contagia. aliud future remunerationis intuitu illicitas concupiscentias refrenare aliudque est per sensum metuere detrimentum. et aliud futurum formidare supplicium. Postremo multo maius est propter bonum ipsum a bono nolle discedere. quam propter metum malis non parere consensum. In illo enim voluntarium bonum est. in isto vero velut coactum et tamquam nolenti violenter extortum. vel metu supplicij vel cupiditate proximorum. Nam qui timoris obtentu a vicioz abstinet blandimentis. adempto timore obstaculo rursus ad illud quod diligit reuertetur. et ob id nec stabilitatem boni iugiter obtinebit. sed nec ab impugnatioe quidem aliquam requiescet. quia nec firmam ac perpetuam pacem castimonie possidebit. Ubi est enim inquietudo bellorum. non possunt non etiam vulnerum interuenire discrimina. Necesse est enim quempiam in conflictu situm. quous bellator sit ac fortiter dimicet et letalia adversarij vulnera frequenter infligat. nonnumquam tamen hostili mucrone perfringi. Qui vero superata impugnatione vicioz pacis iam securitate perfruitur. et transit in ipsius virtutis affectum. iugem statum illius boni cui iam totus est retentabit. quia damnum in time castitatis nihil credit esse damnosius. Nec enim carius ac preciosius quicquam presentis iudicat puritate. cui pena gravis est. vel virtutum perniciosa transgressio. vel ipsius vicij virulenta contagio. Huic inquam nec reuerentia humane presentie quicquam adijcet honestatis. nec minuet solitum. sed ubique secum semper circumferens arbitram non solum actuum sed etiam cogitationum suarum conscientiam. illi potissimum studere contendit. quem nec circumveniri nec falli. nec subterfugere se posse cognoscit.

Quod perfectio charitatis sit. per inimicos orare. et quo indicio anima nec dum purgata noscatur.

Capitulum x.

Quem statum si quis de adiutorio dei non de studio sui laboris presumens meruerit possidere. de conditione servili in qua timor est. et mercedennaria spei cupiditate in qua non tam bonitas largientis quam premium retributionis expetitur. in adoptionem incipiet transire filiorum. ubi iam non timor. non cupiditas sed illa charitas que nunquam cadit iugiter perseverat. De quo timore et charitate quidam increpans dominus quid cuius persone conveniret ostendit. Filius honorat patrem. et servus dominum suum timet. Et si pater ego sum. ubi est honor meus. Et si dominus ego sum. ubi est timor meus. Necesse est enim esse timere qui servus est. quia servus sciens voluntatem domini sui et non faciens digne vapulabit plagis multis. Per hanc itaque charitatem quisque ad imaginem dei similitudinemque pervenerit. bonitatem. ac similem quodammodo possidens patientie ac lenitatis affectum. nullis deinceps peccantium vicij irascetur. sed veniam potius infirmitatibus eorum condoles atque compatiens implozabit. seque reminiscens tam diu simili passio. num stimulis impugnatum. donec misericordie domini saluaretur. nec suo erutu studio ab impugnatione carnali. sed dei protectione saluatum. non iracundiam sed misericordiam errantibus intelliget impendendam. illum versiculum ad deum cum omni cordis tranquillitate decantans. Tu dirupisti vincula mea. tibi sacrificabo hostiam laudis. Et nisi quia dominus adiunxit me. paulominus habitauerat in inferno anima mea. Et in hac mentis humilitate consistens. poterit etiam euangelicum illud perfectionis explere mandatum. Diligite inimicos vestros. et benefacite his qui oderunt vos. et orate pro persecutoribus et calumniatoribus vos. et ita ad il

De perfectione

lud premiū quod subiungit merebitur
peruenire per quod nō solum imaginez
dei ⁊ similitudinem preferamus. verum
etiam filiū dei nuncupemur. vt siq̄ inquit
filiū patris vestri qui in celis est. qui solē
suum oriri facit super bonos et malos. ⁊
pluit super iustos et iniustos. Quem af-
fectum beatus iohannes assecutum se es-
se cognoscens ait. Et fiduciam habea-
mus i die iudicii. quia sicut ille est ⁊ nos
sumus in hoc mundo. In quo enī infir-
ma ⁊ fragilis humana natura esse sicut
ille est pōt. nisi sei bonos ⁊ malos iustos
⁊ iniustos ad imitationem dei placida
semper sui cordis extenderit. charitate.
Et vt bonum ppter boni ipsius operetur
affectus. pueniēs ad illam veram adop-
tionem filioz dei. de qua idē btūs apls
ita pronūciat. Omnis q̄ natus est ex deo
peccatū non facit. quia semē ipsius in eo
est. ⁊ non potest peccare. qm̄ ex deo nat⁹
est. Et iterum. Scimus q̄ omnis q̄ na-
tus est ex deo non peccat. sed generatio
dei conseruat eum ⁊ malignus non tan-
git eum. Quod intelligendum est nō de
omni genere peccatorū. sed de capitali-
bus tantū criminibus dici. A quibus se
quisq̄s extrahere atq̄ emundare nolue-
rit. p illo in alio loco p̄dictus apostol⁹
ne orari quidem debere pronūciat. Qui
scit inquit fratrem suum peccare pec-
catum non ad mortem. petat ⁊ dabitur
ei vita peccati non ad mortem. Est pec-
catum ad mortem. non p illo dico vt ro-
get quis. Ceterū de illis que p̄nuncian-
tur non esse ad mortem. a quibus etiam
hi qui fideliter christo deserviunt. quā-
talibet semetipsos circūsp̄ctione custo-
diant. immunes esse non possunt. ita di-
citur. Si dixerimus quoniā peccatum
non habemus ipsi nos seducimus et ve-
ritas in nobis non est. Et iterum. Si di-
xerimus quia nō peccauimus. mendacē
facimus eum. ⁊ verbum eius non est in
nobis. Impossibile nanq̄ est quemlibet
sanctorū non in istis minutis que per ser-
monem. per cogitationem. per ignoran-

tiam. p obliuionem. per necessitatem. per
voluntatem. p obreptionem. admittun-
tur incurrere. Quē licet ab illo peccato
quod ad mortem esse dicitur aliena sint
culpa tamen ac reprehensione carere nō
possunt. Cum ergo quis hunc quē p̄e-
diximus bonitatis affectum ⁊ imitatio-
nem dei fuerit assecutus. tunc viscerib⁹
dominice lōganimitatis indutus p per-
secutoribus quoq̄ suis orabit similiter
dicens. Pater ignosce eis. non cōsciunt
quid faciunt. Ceterum euident indicat⁹
est animę nec dum vitiōz fecibus eliq̄-
te in criminibus alienis non affectu mi-
sericordię cōdoleret. sed rigidam iudicā-
tis tenere censuram. Nam quemadmo-
dum pfectionem cordis poterit obtine-
re is qui non habet illud quod apostol⁹
plenitudinem legis consummare posse si-
gnauit. Alterutrū inquit onera vestra
portate. ⁊ sic implebitis legem christi. sz
nec illam virtutem possidet charitatis.
que non irritatur. non inflatur. non co-
gitat malum. que omnia suffert. omnia
sustinet. Iustus enī miseret animas pe-
corum suoz. viscera autem impioz si-
ne misericordia. Ideo q̄ isdē vicij⁹ mo-
nachum subiacere certissimū est. que in
alio inclemēti atq̄ inhumana seuerita-
te condemnat. Rex enim rigidus incur-
rit mala. ⁊ q̄ obturat aures suas ne au-
diat infirmum. et ipse inuocabit ⁊ non
erit qui exaudiat eum.

Interrogatio cur affectū timo-
ris et spei dixerit imperfectum.

Sermonius. Po. **C**ari-
tenter quidem atq̄ magnifice
de pfecta dei charitate disertū
est. verūtāmē illud nos permouet quod
cum eā tanta laude pretuleris. timorem
dei ⁊ spem retributionis eterne imperfecta
esse dixisti. cum vtiq̄ multo aliud videat⁹
de eis p̄pheta sensisse dicens. Time-
te dominū omnes sancti eius. quia nihil
deest timentibus eū. Et iterum in obser-
uandis iustificatiōibus dei. retributio-
nis se contemplatione fateat⁹ exercitatiū

Collatio XI abbatis Cheremonis

Inclinavi inquam cor meum ad faci-
endas iustificationes tuas in eternum.
propter retributionem. Et apostolus. Fi-
de inquit moyses grandis factus. nega-
uit se esse filium filie pharaonis. magis
eligens affligi cum populo dei quam tem-
poralis peccati habere iocunditatem. ma-
iores diuitias existimans thesauris egi-
ptiorum imperperum christi. Aspiciebat enim
in remunerationem. Quomodo ergo imper-
fecta esse credenda est. cum et beatus da-
uid retributionis obtentu iustificationes
domini se fecisse gloriatur. et legislator prima
futura prospiciens. spreuisse adoptionem
regie dignitatis. et afflictionem dirissi-
mam egiptiorum thesauris pretulisse di-
catur.

Responsio de diuersitate per- fectionum

Cap. xij.

Cheremon. Pro statu atque
mensura vniuersarumque mentis
scriptura diuina ad diuersos per-
fectionum gradus arbitrii nostri prouocat liber-
tatem. Nec enim poterat vniuersis om-
nibus perfectionis corona proponi. quia
nec omnium vna virtus aut voluntas aut
seruor est. et ideo ipse quodammodo
perfectionum diuersos ordines diuersasque
mensuras sermo diuinus instituit. Quod
ita esse euangelicarum quoque beatitudi-
num varietas euidenter ostendit. Licet
enim beati dicantur quorum sunt regna ce-
lorum. et beati qui possidebunt terram. et
beati qui consolationem recipiunt. et beati
qui saturitate potiuntur. tamen multum cre-
dimus interesse inter habitationem re-
gni celorum et possessionem illius quacun-
que est terre. et inter perceptionem consola-
tionis et plenitudinem saturitatemque in-
sticis. multumque distare inter illos qui mi-
sericordiam consequuntur. et illos qui glo-
riosissima visione dei perfrui merebuntur.
Alia enim gloria solis. et alia gloria lune.
et alia gloria stellarum. Stella enim a stella
differt et gloria. ita et resurrectio mortuo-
rum. Cum igitur iuxta hunc modum scri-
ptura diuina timentes deum laudet et di-

cat. Beati omnes qui timent dominum. et ple-
nam pro hoc illis beatitudinem reponit.
tamen dicit. Timor non est in
charitate. sed perfecta charitas foras mit-
tit timorem. quam timor penam habet. Qui
autem timet. non est perfectus in charitate.
Et rursum. cum seruire deo gloriosum sit
et dicatur. Seruite domino in timore. et
magnum tibi est. vocari seruum meum.
et beatus seruus ille quem cum venerit dominus
suus inuenerit sic facientem. tamen ad apo-
stolos dicit. Jam non dicam vos seruos
quia seruus nescit quid faciat dominus
suus. Vos autem dico amicos. quia omnia
quaecumque audiui a patre meo nota feci
vobis. Et iterum. Vos amici mei estis. si
feceritis ea que precipio vobis. Videtis ergo
perfectionum gradus esse diuersos. et
de excelsis ad excelsiora nos a domino prouo-
cari. ita ut is qui in timore dei beatus et
perfectus extiterit. ambulans sicut scriptum
est. de virtute in virtutem. et de perfectione
ad aliam perfectionem. id est de timore ad
spem mentis alacritate conscendens. ad
beatiorum denuo statum. quod est charitas.
inuitetur. Et qui fuerit fidelis seruus ac
prudens. ad amicitie sodalitate et adop-
tionem transeat filiorum. Secundum ergo hunc
sensum nostra quoque est intelligenda senten-
tia. non quo contemplatione perpetua illi
pene vel beatissime retributionis que re-
promittitur sanctis. nullius pronuncemus
esse momenti. sed quia cum sint viles et se-
ctatores suos ad initia beatitudinis in-
troducant. charitas rursum in qua ple-
nior fiducia perpetuumque iam gaudium est
assumens eos de timore serui et mercen-
naria spe. ad dilectionem dei et adoptio-
nem transferet filiorum. et quodammodo per-
fectiores faciet de perfectis. Multe enim
ait saluator mansiones sunt apud patrem
meum. Et licet omnia astra esse videantur
in celo. inter claritatem tamen solis et lu-
ne atque luciferi ceterarumque stellarum mul-
ta distantia est. Et ideo beatus apostolus.
non solum timori ac spei. sed etiam cumque cari-
tatem habet

De perfectione

eam pferens supra modum excellentio-
rem omnibus viam charitatis ostendit
Nam cum vellet expleto omni catalo-
go spiritalium carismatum virtutum ei-
us membra describere ita prefatus est. Et
adhuc supra modum excellentiore via
vobis demonstro. Si linguis hominum
loquar et angelorum et si habuero prophe-
tiam et nouerim misteria omnia et omne
sciam et si habuero oem fidei ita ut mo-
tes transferam et si distribuero in cibos
pauperum omnes facultates meas. et si
tradidero corpus meum ita ut ardeam
charitatem autem non habuero nihil mi-
hi prodest. Videtis ergo nihil preciosi
nihil perfecti nihilque sublimius (et ut
ita dixerim) nihil charitate perennius in-
ueniri. Siue enim prophetie euacuabun-
tur siue lingue cessabunt siue scientia de-
struetur charitas autem nunquam excidet si-
ne qua non solum illa precellentissima ca-
rismatum genera sed etiam martirij ipsius
gloria vacuatur.

**De timore qui charitatis ma-
gnitudine generatur. Ca. xiiij.**

Quisquis igitur in huius fuerit
charitatis perfectione fundatus
necesse est ut ad illum sublimio-
rem charitatis timore gradu excellentio-
re conscendat. quem non penarum ter-
ror nec cupido premiorum sed amoris ge-
nerat magnitudo. quo vel filius indul-
gentissimum patrem vel fratrem frater vel
amicum amicus vel coniugem coniunx
solicito reueretur affectu. dum eius non ver-
bera neque conuicia sed vel tenuem amo-
ris formidat offensam atque in omnibus
non solum actibus verum etiam verbis
attonita semper pietate distenditur. nec
ga se quantulumcumque serui dilectionis
illius intepescat. Cuius timor magnifi-
centiam ysaias vnus prophetarum eleganter
expressit. Diuitie inquiens salus sapientia
et scientia timor domini ipse thesaurus eius.
Non potuit timoris istius dignitatez ac-
meritum magis euidenter exprimere quam ut di-
uitias salutis nostre que in vera sapien-

tia dei scientiaque consistunt diceret nisi a
timore domini non posse seruari. Ad hunc igitur
metum non peccatores sed sancti prophetique
inuitant eloquijs dicente psalmi propheta.
Time domine omnes sancti eius quia nihil de-
est timentibus eum. Qui enim hoc timore do-
mini metuit perfectioni eius certum est ni-
hil deesse. Nam de illo timore penali cui
denter iohannes apostolus dicit. Qui timet
non est perfectus in charitate quia timor pe-
nam habet. Multa ergo distantia est in-
ter istum timorem cui nihil deest qui sapi-
entie scientieque thesaurus est et illum im-
perfectum qui principium sapientie nuncupat quique
penam in se continens de perfectorum cor-
dibus supueniente plenitudine chari-
tatis extrudit. Timor enim non est in cha-
ritate sed perfecta charitas foras mittit ti-
morem. Et reuera si principium sapientie
in timore consistit quod erit eius nisi in chri-
sti charitate perfectio. que illi in se ipso
fecte dilectionis continens metum non iam
principium sed thesaurus sapientie et sci-
entie nuncupatur. Et idcirco duplex timor
moris est gradus vnus incipientium id
est eorum qui adhuc sub iugo et terrore
seruili sunt de quo dicitur. Et seruus do-
mini suum timebit. Et in euangelio. Iam
non dico vos seruos quia seruus nescit
quid faciat dominus eius. Et ideo ser-
uus inquit non manet in domo in eter-
num filius manet in eternum. Imbuit enim
nos ut ab illo penali metu ad charita-
tis plenissimam libertatem et amicorum si-
liorumque dei fiduciam transeamus. Denique
beatus apostolus qui seruilem illum timo-
ris gradum olim charitatis dominice
tute transcendit inferiora despiciens
maioribus se ditatum donis a domino sic proficit
Non enim inquit dedit nobis deus spi-
ritum timoris sed virtutis et dilectionis
et sobrietatis. Eos etiam qui perfecta celestis
illius preter dilectionem flagrabant quosque
ex suis filios adoptio diuina iam fecerat
hoc adhortatur eloquio. Non enim accepistis
spiritum seruitutis iterum in timore sed accepistis
spiritum adoptionis filiorum in quo cla-

Collatio XII abbatis Cheremonis

namus abba pater. De hoc etiam meti-
cum illam septiformem spū sancti grām
propheta describeret quem in homine il-
lo dominico fm incarnationis dispen-
sationem descendisse non dubiū est dix-
issetq. Et requiescet sup eum spūs domi-
ni spūs sapientie et intellectus spūs cō-
siliū et fortitudinis spūs sciētie et pietatē
nonissime velut quiddam p̄cipuum in-
tulit dicens. Et replebit eum spūs timo-
ris domini. In quo primitus illud dili-
gentius est intuendum q non dixerit et
requiescet sup eū spūs timoris domini
sicut de illis prioribus dixerat sed reple-
bit inquit eum spūs timoris dñi. Tāta
enim v̄tutatis eius est magnitudo vt
queq. semel sua v̄tute possederit nō par-
tem sed totam eius occupet mentē. Nec
immerito. Illi etenim que nunq. excidet
coherens charitati non solum replet s.
etiam p̄petua et inseparabili eum quem ce-
perit possidet iugitate nullis leticie tem-
poralis vel voluptatum oblectationib.
imminutus. Qd nonnunq. illi qui fo-
ras mittat timori euenire cōsuevit. Hic
estigitur p̄fectōis timor quo homo ille
dñicus qui non solum redimere huma-
num genus sed etiam p̄bere venerat p̄-
fectionis formas atq. exempla virtutū
repletus fuisse narratur. Illum enī ser-
uilem suppliciorū timorem vtus dei fi-
lius qui peccatum non fecit nec dol. in-
uentus est in ore eius habere nō potuit.

Interrogatio de cōsummatio- ne castitatis Cap. xiiij.

Sermanus. Quia de p̄fectio-
ne charitatis sermo digest. est
volumus etiam de castitatis fi-
ne aliqua liberius sciscitari. Non eī am-
bigimus illud p̄cellum fastigium cha-
ritatis p̄quam sicut huc vsq. disertus
est ad imaginem dei similitudinēq. cō-
scenditur line castitatis perfectione sub-
sistere omnino non posse sed vtrū ita ei
possit perpetuitas obtineri vt nunq. li-
bidinis titillatio integritatem nostri cor-
dis īfester et ita valeamus ab hac passio-

ne carnali tēgentes in corpore regenera-
ri vt nunq. incentiuorū estibus adura-
mur volumus edoceri

Dilatio expositiōis postulate Capitulū. xv.

Cheremon. Summe quidē
beatitudinis ac singularis est
meriti ita istum p̄ quez dñō co-
heremus affectū vt discere iugiter vel
docere vt meditatio eius fm p̄sa īmīgra-
phi sententiā omēs vitę nostrę dies no-
etelq. consumat et mentem nostrā īsa-
tiabiliter elurientem sitientēq. iusticiaz
celestis huius cibi p̄petua ruminatione
sustentet. Sed consulendū est etiam īu-
mento corporis nostri scdm benignissi-
mam saluatoris nostri p̄videntiā ne de-
ficiat in via. Spūs enī p̄mpt. caro aut
infirma que etiam nūc vel exigui cibi p̄-
ceptione curanda est vt post refectionē
eius etiam ad ea que desideratis dilige-
tius indagāda mentis quoq. addatur
intentio. **Explicit collatio prima
abbatis cheremonis de perfe-
ctione. Incipiunt capitula
collationis secunde eius de ab-
batis de castitate Cap. primū.**

Verba abbatis cheremonis de castitate

- i De corpore p̄cti et mēbris eius
- ii De mortificatione fornicatiōis et
immundicie
- iii De obtinēdam castimonie p̄-
ritatē nō sufficiat humāi labo-
ris intentio
- iv De vtilitate impugnatōis que
nobis de incentiuorū estibus
generatur
- v De patientia ardorem fornicatio-
nis extinguat.
- vi De differētis et ḡdib. castitatis
- vii De natura castitatis et effectū
eius ī exp̄ti tractare nō possint
- ix Interrogatio an corpori motus
etiā dormiētes possim. euadere.
- x Responso q. p. somnū accidens
carnis cōmōio non officiat ca-

De castitate

xi **Q** multum intersit inter continentiam et castitatem

xii **D**e mirabilibus que peculiariter in sanctis suis dominis operatur

xiii **Q** soli qui experiunt agnoscant dulcedinem castitatis

xiiii **I**nterrogatio de continentie qualitate et temporis modo in quo castitas perfici possit

xv **R**esponsio intra quod tempus possibilitas castitatis possit agnosci

xvi **D**e fine ac remedio castitatis.

Explicium capitula **I**ncipit collatio secunda abbatis chere monis de castitate. Cap. primum

Reflectione transacta que doctrine cibum desiderantibus nobis onerosa magis utilis est quam iocunda cum

ilico nos promissi sermonis debitorum senex expectare sensisset grata est inquit mihi non solum attonita ad discendum vestre mentis intentio sed etiam disciplina proposita questionis. Rationabilis enim reuera interrogationis a vobis ordo seruatus est. Necesse est enim ut tam excelsa plenitudo nem charitatis immensa illa perfecte atque perpetue castimonie premia consequantur parque sit gaudium in tanta parilitate palmarum. Tanta enim sibi societate federant ut vna absque altera nequeat possideri. Hoc igitur propositio vestra complectatur ut utique ignis ille concupiscentie cuius huius caro velut insitum sentit ardore ad plenum possit extinguere disputatione simili panderem. De quo primum quod beatus apostolus senserit diligenter inquiremus. Mortificate inquit membra vestra que sunt super terram. Primum ergo que cetera perscrutemur que ista sint membra que mortificari preceperit indagemus. Neque enim beatus apostolus ad abscissionem manuum aut pedum aut genitalium immiti nos preceptione committit sed corpus peccati quod utique consistat ex membris quod totius destrui celo perfecte de-

siderat sanctitatis de quo corpore alibi ut destruat inquit corpus peccati Et que sit eius destructio consequenter exponit ut iam inquit non seruiamus peccato. A quo etiam se liberari cum euoluta postulabat dicens. Infelix ego homo quod me liberabit de corpore mortis huius.

De corpore peccati et membris eius. Cap. ii.

Hoc itaque peccati corpus multisque vicioz membrum probatur extrinsecum et ad eius attingere portionem quicquid vel facto vel dicto vel cogitatione peccat cuius membra rectissime super terram esse dicuntur. Non enim possunt hi qui eorum videntur ministerio veridice profiteri nostra autem conuersatio in celis est. Huius igitur corporis in hoc loco apostolus membra describens. Mortificate inquit membra vestra que sunt super terram fornicationem immundiciam libidinem concupiscentiam malam et auariciam que est simulacrum fuitus. Primum itaque loco fornicationem credidit inferendam que carnali coniunctio perficitur. Secundum etiam membrum immundiciam nuncupauit que nonnulla absque ullo mulier tactu vel dormientibus vel vigilantibus per incuriam in circumspecte mentis obrepit et ideo notat ac prohibet in lege que immun-dos quosque non solum sacrarum carniuz participatione polluunt verum etiam ne contactu suo sancta polluerent a castrorum iussu congregatione secerni dicentes. Aia que cumque comederit de carnibus sacrificij solum laturus (quod est dominus) in qua est immundicia pibit coram domino et quicquid tetigerit immundus immundus erit. In deuteronomio quoque Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus est somnio egredietur extra castra et non reuertetur priusquam ad vespere lauet aqua et post solis occasum regredietur in castra. Deinde tertium peccati membrum libidinem ponit que in recessibus coalescens anime accidere quippiam etiam sine corporis passione potest. Libidine enim ab eo quod libeat dictam esse non dubium

Collatio XII abbatis Cheremonis

est. Post hæc de maioribus peccatis ad
minora descendens. quartū intulit mem
brum. concupiscentiā malam. quæ nō so
lum ad prædictam impudicię passionē
verū etiā ad omnes noxias cupiditates
generaliter referri potest. quę corrupte tā
tummodo voluptatis est egritudo. De q̄
dñs in euangelio. Qui videt mulierē
ad concupiscendū eam. iam mechatur est
eam in corde suo. Multo enī maius est
etiam tunc mentis lubrici desiderii con
tinere. cum ei illecebrosi aspectus offerat
occasio. Quibus manifestissime cōpro
batur. ad perfectionem puritatis castimo
niam continentie corporalis solam non
posse sufficere. nisi ei etiam mentis adda
tur integritas. Post quę omnia nouis
simum illius corporis membrū. et auari
ciam inquit. pculdubio ostendens non
solum ab appetitu rerū alienarū animū
continēdū. verū etiam propria magna
nimiter contemnēda. Hoc enī et in acti
bus apostolorum fecisse legitur creden
tium multitudo. de q̄ dicit. Multitudis
aut credentium erat cor vnum et aīa vna.
nec quisq̄ eorū quę possidebāt aliquid
suum esse dicebat. sed erant illis oīa cō
munia. Quotq̄ enim possessores agro
rum aut domorū erant. vendentes affe
rebant precia eorū quę vendebant. et po
nebant ante pedes apostolorū. Diuide
batur autē singulis. prout cuiq̄ opus erat.
Et ne ad paucos pertinere videretur ista
perfectio. auariciam simulachrorū serui
tutem esse testatur est. Nec immerito Quis
quis enī non cōmunicat necessitatibus
egenorum. et pecunię suę quā infideli te
nacitate conseruat. christi precepta post
ponit. ydolatrię crimen incurrit. amorem
scilicet materię mundialis diuine preferens
charitati.

De mortificatione fornicationis et immundicie Cap. iij

Sergo multos ita pro christo su
as videmus abiicisse substan
tias. vt non solum possessiones
pecuniarum. verū etiam desiderii de cor

dibus eorum imperpetuum proleamus
abscisum. consequens est vt eodem mo
do etiam fornicationis ardorem extingui
posse credamus. Neq̄ enī rem impossibilē
apls cum possibili coniunxisset. scilicet vtra
q̄ sciēs esse possibilia. pari modo morti
ficanda decreuit. Et intantū btus apls
fornicationem sine immundiciā de no
stris mēbris extirpari posse cōfidit. vt nō
solum mortificari ea. sed ne nominari
quidem in nobis debere. pronunciet. For
nicatio inquit et omnis immundicia
aut auaricia nec nominet in vobis. aut
turpitudinis. aut stultiloquiū. aut scurili
tas. quę ad rem non pertinet. Que etia
pari modo pñiciosa esse. et equali nos a
regno dei exclusionē repellere. edocet di
cens. Illud autē scitote. qm̄ omnis for
nicator aut immundus aut auarus qd
est ydolorū seruitus. non habet heredita
tem in regno christi et dei. Et iterū. Noli
te errare. neq̄ fornicarij. neq̄ ydolis ser
uientes. neq̄ adulteri. neq̄ molles. neq̄
masculorum concubitores. neq̄ fures.
neq̄ auari. neq̄ ebriosi. neq̄ maledici.
neq̄ rapaces regnum dei possidebunt.
Dubium pinde esse non debet. fornica
tionis et immundicie de membris nostris
aboleri posse contagium. qm̄ quidem nō
aliter ea q̄ auariciā stultiloquiū scur
rilitatē ebrietatē ac furta quorum facili
amputatio est. mādauerit abscidēda.

Ad obtinendam castimonie puritatem non sufficit humani laboris intentio Cap. iij.

Certos tamen esse nos cōuenit.
q̄ licet omnem continentie di
strictionem. famem scilicet ac sitim
vigilias quoq̄ et operis iugitatē atq̄ i
cessabile subeamus studium lectionis.
perpetuam tamē castimonie puritatem
horum laborum merito contingere. neq̄
amus. nisi in his iugiter desudantes ex
perientie magisterio doceamur incorru
ptionem eius diuine gratię largitate cō
cedi. Ob hoc sane solummodo se vnusq̄sq̄
infatigabiliter in his exercitijs perdura

De castitate

re debere cognoscat ut p illoz afflictio /
nem misericordiaz domini consecutus.
De impugnatione carnis ac dominatõe
prepotentiũ viciozũ diuino mereat mu /
nere liberari non quo adepturũ se per il /
la confidat istam quam cupit inuolatã
corporis castitatẽ. Tanto autẽ erga ac /
quisitionem castimonie desiderio atqz
amore inflammemur quãto quis pecu /
niarum cupidissimus appetitor vel qui
summa honorũ ambitõe distendit. vñ q
intolerabili pulchre mulieris amore ra /
ptatur. desideriu suum impatiẽtissimo
ardore optat expleri. z ita fiet vt dũ pro
integritatis perpetuitate insatiabili cu /
piditate succedimur. desiderabilẽ despi /
ciatur cibus. necessarius horreat potus.
somnia deniqz ipse nature debet. spua /
tur. vel certe vt deceptor fraudulentissi /
mus puritatis z emulus atqz cõtrarius
castitati. attonita atqz suspecta mète ca /
piatur. z ita vnusquisqz quotidie inte /
gritatis sue matutinus explorator effe /
ctus. De collata sibi purificatione pgaui /
deat eamqz se non suo studio nec vigilã /
tia sed protectione dñi sentiat consecu /
tum. ac tamdiu illius pseuerantiã suo
corpori intelligat cohesurã. q̃diu eam
dominus sua fuerit miseratione largi /
tus. Qui enim hanc stabiliter obtinet
fidem. nequaquã superbum sapiens de
sua virtute confidet. neqz seductus lon /
gis obsceni liquoris induitijs blandissi /
ma securitate soluet. sciẽs impurissime
colluisionis aspergine se p̃tinus macu /
landum. si vel paululum quid ab eo p /
tectio diuina discesserit. ac pinde p per /
petuitate eius cum omni contritione et
humilitate cordis. indefessis est oratio /
nibus excubandum

**De utilitate impugnationis q̃
nobis de incẽnuorum estibus
generatur. Cap. v.**

Ultis autẽ capere per huius rei
quam dicimus veritatem cui
dens argumentũ. per quod z h
que dicta sunt approbetis. et istam cor

poris pugnam que inimica vobis puta /
tur ac noxia vtiliter membris nostris in /
sertam esse doceamini. Considerate que
so illos qui corpore sunt spadones. que
precipue causa in virtutibus appetẽdis
desides reddat ac tepidos. Nonne q̃a
corrumpe de castitatis credunt se peri /
culum nõ habere. Quod tamen nemo
ita pposuisse me credat. vt neminẽ eorũ
penitus inueniri posse confirmem. perfe /
cta abrenunciatione flagrantẽ. sed quia
naturam quodãmodo suam vincant. si
qui forte eorũ ad ppositam perfectionis
palmam summa animi districtione con /
tendunt. cuius ardor ac desiderium eũ
quem semel accenderit famem. sitim. vi /
gilias. nuditatem. cunctosqz labores cor /
poris. non solum patientẽ. verum etiã li /
benter sustinere cõpellit. Vir enim in do /
loribus laborat sibi. z vim facit pditioni
sue. Et iterum. Animẽ autẽ genti etiam
amara dulcia vidẽtur. Alias nanqz nõ
poterunt desideria p̃sentium rerũ vel re /
primi vel auelli. nisi pro istis affectibus
noxijs quos cupimus amputari. alijs sa /
lutares fuerint intromissi. Pallatenus
enim valet viuacitas mentis. absqz ali /
cuius desiderij vel timor. gaudij vel me /
roris affectione subsistere. nisi hec eadez
in bonam partem fuerint immutata. Et
idcirco si carnales concupiscentias de
cordibus nostris desideramus extrude /
re. spirituales in earum locis plantemus
p̃tinus voluntates. vt his animus noster
semp innexus z habeat quibus iugiter
inmoret. z illecebras p̃sentium ac tem /
poralium respuat gaudiorũ. Cũqz in
hunc statum mens nostra quotidianis
exercitijs erudita p̃fecerit. tunc versiculi
illius affectum experientia docente concí /
piet. quẽ oēs quidem solita psallẽdi mo /
dulatione concinimus. virtutem x̃o ci?
non nisi pauci expertiqz p̃cipiunt. p̃pro
uidebam dñm in cõspectu meo sp̃ qm a
dextris est mihi ne cõmouear. Ille etenĩ
solus vim atqz intellectum huius carminis
efficaciter assequit. qui pueniẽs ad istaz

Collatio XII abbatis Cheremonis

de qua loquimur corporis atque anime puritatem intelligit se cunctis momentis nerursus ab eadem deuoluatur a domino conseruari. dextraque suas id est operationes sanctas ab eodem iugiter communiri. Dominus enim sanctis suis non a sinistris (quia nihil habet sinistrum vir sanctus) sed a dextris semper assistit a peccatoribus vero et impijs non videtur. quia non habent illas dexteris quibus dominus consuevit assistere nec possunt dicere cum propheta. Oculi mei super ad dominum. quoniam ipse euelleret de laqueo pedes meos. Quod nullus poterit veridice profiteri nisi qui vniuersa que in hoc mundo sunt aut noxia aut superflua aut certe inferiora summis virtutibus iudicans omnem intuitum suum omne studium omnem curam erga cultum sui cordis et castimonie defixerit puritatem atque ita mens istis exercitijs eliminata et perfectibus expoliata ad perfectam corporis atque anime perueiet sanctitatem.

Quod patientia ardozem fornicationis extinguat.

Cap. vi.

Quantum enim quis in lenitate ac patientia cordis tantum in corporis puritate proficiet quantum longius iracundie propulerit passionem tanto castitatem tenacius obtinebit. Non enim estus corporis declinabit nisi qui animi motus ante compresserit. Quod apertissime saluatoris nostri ore laudata beatitudo declarat. Beati ministres quoniam ipsi possidebunt terram. Non ergo aliter nostram possidebimus terram id est non alias ditioni nostre rebellibus corporis terra subdetur nisi mens nostra prius fuerit patientie lenitate fundata nec poterit quis aduersus carnem suam insurgentia libidinis bella comprimere nisi prius armis mansuetudinis instruat. Mansueti enim possidebunt terram et inhabitabunt in seculum seculi super eam. Hanc inquam terram quemadmodum obtinere possumus idem propheta

in consequentibus psalmi ipsius edocet. Expecta dominum et custodi viam eius et exaltabit te. ut hereditate capias terram. Constat ergo ad possessionem terre istius firmiter obtinendam neminem posse contendere nisi illos tantum qui per immobiles patientie lenitatem vias domini duras ac precepta seruantes de ceno carnalium passionum extrahente eodem fuerint exaltati. Mansueti ergo possidebunt terram et non solum possidebunt eam sed etiam delectabuntur in multitudine pacis qua nemo in cuius carne adhuc bella concupiscentie suscitant stabili perfruetur. Recesse est enim infestari cum dirissimis demonum prelijs et ignitis luxurie iaculis sauciatur a terre sue possessione deuolui donec dominus auferat bella usque ad fines terre eius. arcum conterat et confringat arma et scuta comburat igni illo scilicet quem venit dominus mittere super terram. arcus etiam et arma confringat. quibus aduersus eum nequitie spiritales diebus ac noctibus dimicantes ignitis configebant cor eius iaculis passionum. Et ita cum dominus conterens bella ab omnibus incentiuorum estibus liberarit ad illum puritatem perueniet statum ut deposita confusione qua semet ipsum id est carnem suam dum impugnaretur horrebat incipiat ea velut purissimo tabernaculo delectari. Non enim accedent ad eum mala et flagellum non appropinquabit tabernaculo eius ad illud scilicet propheticum patientie virtute perueniens ut mansuetudinis merito non modo suam hereditet terram verum etiam delectetur in multitudine pacis. Ubi autem adhuc superest sollicitudo certaminis pacis esse non potest multitudo. Non enim ait delectabuntur in pace sed in multitudine pacis. Per quod euident ostenditur ita efficacissimam medicinam cordis esse patientiam. Item illud salomonis Mansuetus vir cordis est medicus. et non solum ire tristitie accidie cenodoxie superbie verum etiam libidis omnemque pariter extirpet

De castitate

fomitē viciōrū. In longanimitate enī
(vt ait salomon) prosperitas regibus.
Nam qui mitis semp atq; tranquillus
est. nec iracundie prouisione succendit
nec accidit atq; tristitie angore consu
mitur. nec cenodoxie vanitate distendit
nec superbie tumore sustollit. Pax enī
multa diligentibus nomen dñi. et non
est illis scandalum. Et ideo non immeri
to pronunciat melior patiens forte. et q̄
continet iram capite vrtem. Hanc igitur
pacem donec firmam atq; perpetuā
obtinere mereamur. m̄q; necesse est nos
impugnationibus attemptari. Frequē
terq; nobis est x̄sclulus iste cum gēmi
tu lachrymisq; repetēd. Miser fac? suz
z afflic? sum vsq; q̄q; tota die p̄tristat?
ingrediebar. quoniā lābi mei impleti sūt
illusionibus. z non est sanitas in carne
mea. a facie ire tue nō est pax ossib; meis
a facie insipientie mee. Tunc enim com
petēter hēc z in veritate deflebitur. qñ
post longam puritatem corporis nostri
sperātes iam carnalia nos omnimodis
euassisse cōtagia. stimulos carnis obla
tionem cordis adūsum nos rursum sen
timus insurgere. vel certe ad fallaciam
somniazū impuritas nos pristinae collu
uionis aspergit. Cum ergo ceperit quis
diuturna cordis z corporis puritate gau
dere. necesse est vt dum se credit vltē
iam nō posse ab illa sinceritate deuolui.
intra semetipm quodāmodo gloriē et
dicat. Ego dixi in abundantia mea. nō
moueboz in eternum. Sed cum vtiliter
a dōmō subrelictus illum puritatis sta
tum in quo sibimet confidebat senserit
p̄turbari. seseq; i illo spiritali viderit ti
tubare successu. recurrat protin? ad illi?
integritatis auctorem. z agnosces infir
mitatem suam. confiteatur z dicat. Do
mine non in mea sed in tua voluntate p̄
stitisti decori meo virtutem. Auertisti fa
ciem tuam a me et factus sum conturba
tus. Illud quoq; beati iob. Si lor? fue
ro quasi aquis nūis. z fulserint velut
mundissime manus mee. tamen sordib;

intinges me. z abominabūtur me vesti
menta mea. Quod tamen is qui suo vi
cio se in sordibus tingit. non potest dice
re suo creatori. Donec ergo ad p̄fectum
puritatis statum pueniat. necesse est euz
inequalitatibus istis frequentius erudi
ri. quoadusq; per dei gratiam confirma
tus in illa quam appetit puritate effica
citer dicere mereat. Expectans expecta
ui dominū. z respexit me. z exaudiuit pre
cem meam. z eduxit me de lacu miserie z
de luto fecis. z statuit supra petram pe
des meos. z direxit gressus meos.

De differentiis et gradibus ca stitatis.

Cap. vii.

Multi sunt enim castimonie gra
dus. quibus ad illā inuiolabi
lem cōscendit puritatez. quos
licet nec perspicere nec enunciare vt di
gnum est virtus nostra sufficiat. tamen
quia series narrationis exposcit. fm me
diocritatem expientie nostre vtcūq; pro
ferre temptabim. reseruantes p̄fectiora
p̄fectis. nec p̄iudicantes his qui fer
uentiore studio puriorem castimoniam
possidētes. quāto maioris industrie sūt
tanto etiam p̄spicacie vigore p̄cellunt
Proinde sex gradibus licet m̄lta a se in
uicem sublimitate distantibus. fastigia
castitatis p̄cella distinguam. ita vt me
dia quedam que tamen multa sunt p̄e
termittam. quorū subtilitas ita huma
nos subterfugit sensus. vt eā nec mens
inspicere neq; p̄loqui lingua p̄ualeat. q̄
bus sensim castitatis ipius p̄fectio quo
tidianis p̄fectibus adolefcit. Scdm
similitudinem nanq; corporū terrenorū
que singulis diebus insensibiliter sui ca
piunt incrementa. z ita dum nesciūt ad
p̄fectum habituz p̄uehantur. anime q̄z
robur ac maturitas castitatis acquirūt.
Primus itaq; pudicie gradus est. ne
vigilans impugnatione carnali mona
chus elidatur. Secundus. ne mens illi?
voluptarijs cogitationib; immoretur.
Tertius. ne femineo nec tenuit ad cōcu
piscentiā moueatur aspectu. Quartus

Collatio XII abbatis Cheremonis

ne vigilans vel simplicem carnis perfectum motum. Quintus ne cum memoriam generationis humane vel tractatus ratio vel necessitas lectionis ingesserit. Stultissimus mentem voluptarie actionis perstringat assensus sed velut opus quoddam simplex ac ministerium humano generi necessario contributum. tranquillo ac puro cordis contempletur intuitu. nihilque amplius de eius recordatione concipiat. quam si operationem lateat vel cuiuslibet alterius officine mente pertractet. Sextus castimonie gradus est. ne illecebrosis fantasmatibus feminarum vel dormiens illudatur. Licet enim hanc ludificationem peccato esse obnoxiam non credamus. concupiscentie tamen adhuc medullitus latitantis indicium est. Quam tamen illusionem diversis modis constat accidere. Nam secundum illum usum quem vigilans exercere vel cogitare soluerat. etiam dormiens unusquisque temptatur. Aliter enim falluntur hi qui carnalem copulam norunt. aliter qui semine sunt commixtionis expertes. Hi enim si simplicioribus ac purioribus somniis inquietari solent. ita etiam faciliore diligentia ac minore possunt labore purgari. Illi autem sordidioribus magisque expressis fantasmatibus illuduntur. donec paulatim secundum mensuram castitatis. ad quam unusquisque contendit. in odium illius rei quam voluptariam ante sentiebat. mens etiam somno sopita vertatur. illudque ei quod fortibus viris per summo laborum stipendio re promittitur per prophetam concedatur a domino. et arcum et gladium et bellum conteram de terra vestra. et dormire vos faciam fiducialiter. et ita tamen quis ad illam beati sereni paucorumque similium virorum perveniet puritatem. Quam idcirco a predictis sex castimonie gradibus sequestrari. quia non solum possideri sed etiam credi non nisi a rarissimis potest. Et quia id quod illi specialiter dominini muneris largitate collatum est. proponi ad generalis precepti non potest formam. sed recte usque mens nostra castitatem

ipsius puritate fouetur. ut etiam ipso naturali motu carnis emortuo. illum obscenium liquorem omnino non proferat. Opinionem sane quorundam quam super hac carnis colluvione definiunt. silere non deteco. qui dicunt non idcirco eam dormientibus evenire. eo quod eam producat fallacia somniorum. sed potius quia redundantia humoris illius aliquas in egro. tanti corde fingat illecebras. Denique aiunt quod illo tempore quo non inquietat illa concocretio. quemadmodum fluxus eius ita etiam illusio conquiescat.

De natura castitatis et effectu eius in experti tractare non possint. Cap. vii

Sed hec suscipere et probare utrumque possibile an impossibile sint certo examine definire poterit nemo. nisi per experientiam longam et puritatem cordis ad confinia carnis ac spiritus verbo domini dirigente pervenerit. De quo beatus apostolus. Vivus est inquit sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. et percutiens usque ad divisionem anime ac spiritus. compagumque ac medullarum. et discretorum cogitationum et intentionum cordis. Et ita inter illorum quodammodo terminos collocatus. quid humane conditioni necessarium sit atque inevitabiliter attributum. quidque consuetudine viciosa et incuria iuventutis inductum. velut inspector et arbiter iusta trinatione discernet. ac super eorum effectum atque naturam non falsis vulgi opinionibus abducat. nec preiudicatis inexpertorum diffinitionibus acquiescat. sed puritatis modum certa experientie sue libra et iusta examinatione perpendens. nequaquam illorum decipietur errore. qui negligentie sue vitio crebrioribus quam natura compellit egestionibus sordidari. de naturali conditione causantur. Cumque eos constet inferre potius vim nature. et extorquere ab ea pollutionem quam ipsa non ingerit. intemperantiam suam ad necessitatem carnis immo ad eius referunt creaturam.

De castitate

tozem. proprias culpas ad naturę ifamiã transferentes. De quibz in puerbijs eleganter exprimitur. In sapientia viri cor-
rumpit vias suas. deu aut causatur in corde suo. Postremo quis huic assertioni nostre fidem terrogare voluerit. q̃-
so vt non ante p̃iudicata nobiscuz op̃-
nionē disciplet. q̃s disciplinę huius susci-
piat instituta. Cumq; hæc per paucis me-
sibus illa qua traditur moderatiõe ser-
uauerit. p̃fecto hæc quę diximus veropo-
terit probare iudicio. Ceterum frustra
de cuiuslibet artis ac discipline fine con-
tendit. quisq; non prius omnia quę ad
consummationem eius pertinent. sum-
mo fuerit studio ac virtute sectatus. ve-
lut si verbi gratia similitudinem mellis
ex tritico. aut rursus ex eo sicut etiã ex ra-
fani liniq; semibus lenissimi olei liquo-
rem p̃duci posse p̃firmem. Si quis hoc
penit? ignarus assistat. nonne cõtra rez
naturã hoc eẽ cõclamãs. me velut ap̃t̃
simi auctorem mendacię deridebit. Cui
si ego testes innumeros qui hæc se et vidis-
se et gustasse et fecisse testentur exhibeam.
rationem insup atq; ordinem q̃ ille spe-
cies. vel in olei pinguedinem. vel in mell̃
dulcedinem transforment edisserat. ille
autẽ in stultissime persuasione obstina-
tione persistens. neget ab ill̃ seminibz q̃c
q̃s vel dulcedinis vel vnguedis posse p̃-
duci. Nonne magis notanda est irratio-
nabilis eius puicacq; contentio. q̃s ser-
monis mei veritas irridenda. q̃ multoz
ac fidelium testium granitate. et euidentibus
documentis. et q̃d his amplius est expien-
tie. p̃batione fulcitur. Et ideo quisquis
ad illuz puritatis statũ iungi cordis intẽ-
tione puenierit. vt iam mēte ab huius pas-
sionis titillatione penitus absoluta. per
soporem caro eius velut redundantiam
su perflui humoris expellat. conditionez
modumq; naturę certissime deprehendit.
et ita cuq; exp̃gefact? inuenerit carnẽ suã
post longa tẽp̃a se inscio atq; ignoran-
te pollutam. tũ demũ de naturali necessi-
tate causet. ad illũ sine dubio perueniẽs

statum. vt talis inueniat in nocte qualis
in die. talis in lecto qualis in oratiõe. ta-
lis solus qualis turbis hoim circumseptus.
Postremo vt nunq; se talẽ secret? aspi-
ciat. qualis videri ab hoibus erubescit.
nec in eo tale aliqd̃ ienitabilis ille ocul?
deprehendat. q̃d ab hũanis aspectibz ve-
lit esse celatum. et ita cum ceperit suauissi-
mo lumie castitatis iugiter delectari. di-
cere poterit cũ p̃pheta. Et nox illuminatio
mea in delitijs meis. qz tenebre nõ obscu-
rabuntur a te. et nox sicut dies illumina-
bitur. sicut tenebre eius ita et lumen ei?
Deniq; hoc ip̃m. qz supra conditionem
naturę videtur hũmãe. qualis obtinue-
rit idem. p̃pheta subiungit dicẽs. Quia
tu possedisti renes meos. id est non indu-
stria mea neq; virtute hanc p̃merui pu-
ritatem. sed qz tu mortificasti insitnz re-
nibus meis libidinose voluntatq; ardore
Interrogatio an corporis mo-
tum etiã dormientes possumus
euadere

Cap. ix.

Sermonius. Perpetuam qui-
dem corporis puritatem ex par-
te aliqua experti sumus. a vigi-
lantibus posse per dei gratiaz possideri.
et cõmotionem carnis distractionis rigo-
re atq; iudicio resistente. vigilantibz pos-
se non cõtingere non negamus. Utruz
autẽ et dormientes hac inquietudine ca-
rere possumus. volumus edoceri. Quabz
nanq; de causis possibile hoc esse nõ cre-
dimus. q̃s licet absq; verecundia nega-
m? effari. tũ qm̃ h̃ medicine ip̃ius necessi-
tas cogit. quesumus vt cum venia tui si
q̃ forte inuerecundius fuerint tenudata
suscipias. Primum ergo est q̃d p̃ som-
ni quietem mentis vigore laxato. obser-
uari nequa q̃ illius valeat cõmotionis
obzeptio. Secundo q̃ etiam vrine colle-
ctio cum vesice capacitatem quiescenti-
bus nobis indefinente confluxu. interni
humoris oplerit. excitet mēbra mar-
cescentia. quod etiam paruulis vel spa-
donibus eadem nihilominus lege p̃tin-
git. Unde fit vt si non oblectatio libidi-

Collatio XII abbatis Cheremonis

nis vulnerat mentis assensum confusio
netamen eam humiliet turpitudine mem
brorum.

Responsio q̄ per somnum acci
dens carnis commotio non of
ficiat castitati. **Cap. x.**

Cheremō. Apparet vos nec
dum vere castitatis agnouisse
virtutem. q̄nquidem districtio
nis auxilio eam a vigilantibus t̄m cre
ditis retentari. Et inde est q̄ putat̄ a tor
mentibus quasi rigore animi resoluti. i.
tegritatem non posse seruari. Porro ca
stitas nō vt arbitramini districtiōis p̄
sidio. sed amore sui z pprie puritat̄ dele
ctatione subsistit. Non enī castitas sed
p̄tinētia dicit̄. vbi adhuc ei aliq̄ resistit
aduersitas voluptatis. Aides ergo his
qui castitatis affectū p̄ dei gratiam me
dullitus receperūt. districtiōis cessatio
nem cū dormiunt nō obesse. q̄ īfida etiā
vigilantibus ratione certissima cōpro
batur. Quicquid enim cū labore cōp̄mi
tar. temporales dimicanti p̄stat induti
as non tamē p̄petuam securitatis quie
tem tribuit post laborem. Quicquid autē
p̄funda fuerit virtute deuictū. absq̄ vl
la inquietudinis suspitione compositi
iugem pacis victori conferet firmitatez.
Vobrem donec pulsari nos carnis cō
motione sentimus. nouerim? nos ad ca
stitatis necdum puenisse fastigia. sed ad
huc sub infirmitate continentie cōstitu
tos p̄elijs fatigari. in quibus necesse est
dubios semp̄ esse euētus. Qd̄ aut̄ ineni
tabilem esse cōmotionem carnis. Astru
ere voluistis indicio. q̄ ea ne ip̄i quidem
eunuchi carere temptis genitalibz p̄nt.
sciendum est non eis carnales estus nec
affectum libidinis. sed solā satīne gene
rationis deesse virtutem. Unde manife
stum est ne illos q̄dem si ad hāc ad quā
nos nitimur castitatem cupiunt pueni
re. ab humilitate et cōtritione cordis. vl
continentie districtiōne debere laxari. li
cet nequa q̄ sit discredendum. minore ab
eis castimoniaz posse labore ac studio cō

prehendi.

Multum interfit inter casti
tatem z continentiam. **Cap. xi.**

Quāobrem p̄fectio castitat̄ a la
toriosis continentierudimentis
p̄petua tranquillitate discerni
tur. Nec est enī vere consummatio casti
tatis. quę non impugnans carnalē cōcu
piscētie motū sed toto horrore detestās
iugem atq̄ inuolabilem sui retinet puri
tatem. nec potest aliud quid esse q̄ sācti
tas. Hoc autem fiet q̄n iam desinens ca
ro aduersus sp̄m concupiscere. deside
rijs eius virtutibz cōsenserit. ceperintq̄
libi inuicem pace firmissima federari. et
fm̄ psalmigraphi. sentētiā. habitauē
rint fratres in vnum. illam repromissam
a dño beatitudinem possidentes. de qua
ait Si duo ex vobis consenserint super
terram. de omī re quācūq̄ petierit fiet
ill̄ a patre meo qui in cel̄ est. Quisq̄s er
go intellectualis illius iacob. id est sup
plātatoris transcenderit gradum. ab il
la continentie colluctatione ac su pplan
tatione viciōz. abstupefacto femor̄ ner
uo. ad israhelis meritum p̄petua cordis
directiōe cōscēdet. Quē ordinem etiam
beatus dauid ita sp̄s sancti vaticinatio
ne distinguit in primis inquit. Notus
in iudea deus. id est in aīma quę adhuc
sub peccatorū confessione retinetur. in
iudea enim confessio interpretat̄. in israel
autē id est in eo qui videt deum. siue vt
quidam interpretatur. rectissimus dei est.
non solum notus sed etiam magnus est
nomē eius. Deinde ad sublimiora nos
puocans. ac volens etiam locum ipsuz
quo dñs delectatur ostendere. Et facit
est inquit in pace loc⁹ ei⁹. id est nō in con
flictu certaminis z colluctatiōe viciōz.
sed in castimonie pace z in cordis tran
quillitate perpetua. Hunc igitur pacis
locum extinctione carnaliū passionum
si quis meruerit obtinere. ex hoc q̄z pro
ficiens gradu. ac syon v̄ritalis. id est
specula dei consequenter effectus. erit
etiā habitatio eius. Nō enim in confli.

De castitate

ctu continentie: sed in iugi virtutum specula dominus comoratur. ubi iam non retinet non comprimit: sed imperat. et con-
frigit potentias arcuum. ex quibus fidelit-
cet aduersum nos libidinum quondam iac-
cula dirigebantur ignita. Videtis ergo
quia sicut non est in colluctatione conti-
nentie sed in castitatis pace locus domini.
ita etiam habitatio eius in specula sit et con-
templatione virtutum. Unde non imes-
rito porte syon cunctis tabernaculis iacob
preferuntur. Diligit enim dominus por-
tas syon super omnia tabernacula iacob.
Quod autem per hoc inuitabilem esse com-
motionem carnis asserit. quod urina cum ve-
sicâ iugi instillatione repleuerit. quæ etiam
am suscitet membra. licet vere sectatori-
bus puritatis ad obtinendam eam nihil
preiudicet ista commotio. quæ hæc sola
interdum et tamen per soporem necessitas
excitarit. sciendum tamen est. quia si com-
moti fuerint ad quietem propria reducan-
tur castitatis imperio. ut non modo cum
nullo pruritu. sed ne cum minima quidem
libidinis recordatione sedent. Et idcirco
ut cum lege animi. lex quæ congruat cor-
poralis. etiam in ipsius aque potu ita est
nimietas castiganda. ut humoris quo-
tidiana illa collectio pigri. arefactis in-
fluens membris. illum quæ inevitabiles
putatis corporis motum. non solum ra-
rissimum. verum etiam lentum reddat ac tep-
pidum frigidumque. (ut ita dixerim) ignem.
et absque ullius adustionis ardore rozan-
tem suscitet flammam. instar admira-
bilis illius mosaice visionis. ut carnis
nostre rubus innoxio igne circumdatus
non uratur. vel sicut illorum trium iuuenum
quibus ita rozante spiritu fornacis chal-
dayce flamma discussa est. ut nec capil-
los eorum aut simbras odor ignis affla-
ret. ut illud quodammodo quod sanctis re-
mittitur per prophetam. incipiamus iam in
hoc corpore possidere. cum ambulaueris
per ignem non combureris. et flamma non ar-
debit in te

Demirabilibus quæ peculiari-
ter in sanctis suis deus opera-
tur.

Cap. xij.

Magna enim vere atque mirifica
sunt. nec ulli hominum penitus. ni-
si his tantum qui experti sunt
nota. quæ dominus fidelibus suis adhuc in
illo corruptionis vasculo constitutis. in-
effabili largitur liberalitate. Quæ propheta
ta mentis puritate perlustrans. ta ex sua
quæ ex illorum persona qui in hunc statum
affectumque perveniunt exclamavit. Mira
opera tua. et anima mea cognoscet nimis.
Alioquin nihil noni nec magni intelligi-
tur propheta dixisse. si alio cordis affe-
ctu vel de alijs operibus dei hæc pronun-
ciasse credatur. Nullus etenim est hominum
qui mira esse opera dei etiam ex ipso crea-
ture magnitudine non agnoscat. Cete-
rum illa quæ in sanctis suis quotidiana
operatione dispensat. ac speciali muni-
ficentia affluenter effundit. nullus alius
nisi animam perfruentem agnoscit. quæ in se-
creto conscientie sue ita est beneficiorum
eius arbitra singularis. ut ea non solum
nullo valeat sermone differere. sed ne sen-
su quidem et cogitatione complecti. cum
ab illo ignito fervore discedens ad istos
materiales ac terrenos intuitus fuerit de-
uoluta. Quis enim in se opera domini non
miretur. cum insatiabiles ventris inglu-
niem. et sumptuosam gule perniciosamque
luxuriam ita in se viderit fuisse compressam. ut
vix ipsam exiguum ac vilissimum cibum ra-
ro intuitusque percipiat. Quis non ob-
stupescat opera dei. cum illum ignem libi-
dinis quem naturalem antea et velut in-
extinguibilem esse credebatur. ita refriguisse
se perluserit. ut ne simplici quidem se cor-
poris motu sentiat incitari. Quomodo
non pietatem domini tremulcat quisque.
cum homines quodam diros atque truculen-
tos qui ad summum iracundie furorē etiam
blandissimis subditorum irriter abantur ob-
sequijs. ad tantam transisse viderit leni-
tatem. ut non solum nullis iam commo-
ueantur iniurijs. sed etiam cum illa te fuerit

Collatio XII abbatis Cheremonis

summa magnanimitate congaudeant: Quis plane non miretur opera dei. ac toto proclamet affectu. quia ego cognoui quod magnus est dominus. cum vel se vel alium quempiam ex rapacissimo liberalem. ex prodigo continentem. ex superbo humilem. ex delicato ac tenero squalidum hirsutumque perspexerit. et egestate atque angustia presentium rerum etiam voluntarie perscrutentem: Ista sunt profecto mira opera dei. que peculiariter anima prophe- te similiumque eius minime contemplationis intuitu stupefacta cognoscit. Ista sunt prodigia que posuit super terram. que idem propheta considerans. ad admirationem eorum cunctos populos aduocat. dicens. Venite et videte opera dei. que posuit prodigia super terram. auferens bella usque ad fines terre. arcum coteret et confringeret arma et scuta combureret igni. Quod enim maius potest esse prodigium quam sub momento breuissimo ex rapacissimis publicanis apostolos fieri. ex persecutoribus truculentis predatores euangelij patientissimos reddi. ita ut eam quam perlequebantur fidem etiam effusione sui sanguinis propagarent: Ista sunt opera dei que se quotidie vna cum patre operari filius protestatur dicens. Pater meus usque hodie operatur et ego operor. De istis operibus dei beatus david in spiritu canens. Benedictus inquit dominus deus israel qui facit mirabilia magna solus. De istis etiam propheta Qui facit inquit omnia. et conuertitea et transmutat in matutinam vmbra mortis. Hec est nempe immutatio tectere excelsi. De hac salutaris operatio dei orat propheta dominum dicens. Confirma deus hoc quod operatus es in nobis. Et pretermittam illas secretas atque absconditas dispensationes dei. quas intra se peculiariter exerceri mens sanctorum omnium momentis singulis intuetur. illam celestem infusionem leticie spiritualis. qua delectus animus desperati gaudij alacritate sustollitur ad illos ignitos cordis excessus. et tam inef-

fabilia quam inaudita solatia gaudiorum. quibus nonnunquam ignauissimo stupore torquetur. ad orationem feruentissimam vel in domino profundissimo suscitatur. Hoc inquam est gaudium de quo beatus apostolus. Quod oculus inquit non vidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. eius scilicet qui terrenis vitis beatatus adhuc homo est et humanis inheret affectibus. nihilque de istis dei mun- neribus intuetur. Denique idem apostolus. Iam de se quam de similibus sibi que iam de humana puerlatione discesserat. subiecit dicens. Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum.

Noli qui experiuntur agnoscant dulcedinem castitatis.

Cap. xii.

In his igitur omnibus quantum mens ad subtiliorem profecerit puritatem. tanto sublimius intuebitur deum. et admirationis intra semetipsum potius capiet incrementum. quam loquendi facultatem aut sermonem narrationis inueniet. At enim vincticij huius inexpertus mente percipere. ita explicare sermonem non valebit expertus. tanquam si quis dulcedinem mellis ei qui nunquam quicquam dulce gustauerit velit sermonibus enarrare. profecto nec ille saporis illius suauitatem quam nunquam ore percepit auribus capiet. nec ille dulcedinem quam gustus voluptate cognouit. verbis poterit indicare. sed propria tantum agnitione suauitatis illectus. necessesse est ut experti saporis iocunditatem intra semetipsum solummodo tacite admiretur. Ita igitur quisquis in hunc quem prediximus virtutum statum meruerit peruenire. si omnia que in suis peculiari gratia dominus operatur. tacita mente perlustrans. horumque omnium atronita consideratione flammatus. cum intimo cordis exclamabit affectu. Mira opera tua deus. et anima mea cognosceat nimis. Istud ergo est mirabile opus dei. hominem carnem carnales affectus in carne positum respuis

De castitate

se. et in tanta rerum atque incursum varietate vnum tenere a iuni statu. atque in mobilem in omni accidentiu. ratione durare. Quia virtute fune. senex quidam cum apud alexandriam turb in fidelium circumsus. non solum maledictis verum etiam grauissimis impellentiis vrgeretur iniurijs ei que a subfannantibus diceretur. Quid miraculi christi vester quem colitis fecit. Ille inquit. Et his ac maioribus si intuleri non moue ar nec offendar iniurijs

Interrogatio de continentie qualitate et temporis modo quo castitas perfici possit.

Capitulū. xiiij.

Germanus. Quoniam nos admiratio non humane huius neque terrene sed plane celestis atque angelice castitatis ita subito stupore confudit. ut terrorem magis desperantis incuteret. quam ad expectendam se nos animos prouocaret. quesumus ut nos de obseruantie qualitate ac temporis modo. quo acquiri vel perfici valeat doctrina plenissime disputatis istituas. quatinus et consummari eam posse credamus. et ad expectendam deinceps spacio constituti temporis animemur. Incōprensibilem namque eam in carne hac positis quodam modo iudicamus. nisi nobis ordo quidam ac via qua ad illam valeat perueniri. certa ratione pandatur

Responsio intra quod tempus possibilitas castitatis possit agnosci.

Cap. xv.

Heremon. Temerarium satis est super consumatione huius de qua loquimur castitatis in tanta presertim vel voluptatū diuersitate vel viri. certam temporis definire mensuram. non facile etiam in istis materialibus ac visibilibus disci.

plinis decerni potest. sed in intentionem namque animi atque ingenij qualitate. necesse est eas ab vnoquoque vel celeri vel tardius apprehendi. rationem tamen obseruantie et temporis modum intra quem eius possibilitas agnoscat. constantissime possumus definire. Quisquis igitur extractus a cunctis confabulationibus otiosis. et mortificatus ab omni ira ac sollicitudine curaque mundana. duobus tantum proximis fuerit quotidiana refectione contentus. et a quę satietate sstractus. quę etem somni trium siue (ut alij statuerunt) quattuor horarum spacio terminarit. nec tamen laborum aut continentie huius merito sed miseratione domini eam se crediderit adepturum. quia sine hac fide vana est omnis humani laboris intentio. non amplius quam sex mensibus perfectionem istius impossibilem sibi non esse cognoscet. Eui dens tamen est iam prime puritatis indicium. incipere eam de proprii laboris industria non sperare. Si enim vim versiculi illius vnusquisque in veritate coceperit. Nisi dominus edificauerit domum. iuuanum laborant qui edificant eam. sequitur. ut nec de puritate sue meritis extollat. intel ligens eam se non sua diligentia. sed domini misericordia consecutum. nec per alios immiti rigore moueatur. sciens humanam nihil esse virtutem. si eam virtutis diuina non inuerit

De fine ac remedio castitatis

Capitulū. xvi.

Proinde vnique nostrum aduersus spiritum fornicationis totis viribus desudanti. victoria singularis est. de merito conatus sui remedium non sperare. quę fides licet facilis ac plana omnibus videatur. tamen ita difficile ab incipientibus quam ipsius castitatis perfectio possidetur. Nam cum eis vel particula puritatis ariserit. continuo in conscientie sue secretis elatione quodam subtiliter illabente sibi met blandiuntur. credentesque eam se diligentie sue studio

consecutos. necesse est. ut super perno illo p
sidio paululum denudati. tamdiu illis
quas divina virtus extinxerat passioni
bus opprimantur. quod in experientia do
cente cognoscant se viribus atque indu
stria sua puritatis bonum obtinere non
posse. Et ut disputationem nostram de
fine plenissime castitatis longa lucubra
tione confectam breuiter concludamus.
in unum omnia que copiose sparsimus
digesta sunt colligentes. hec est consum
matio castitatis. ut vigilantes in oia ch
oblectatio libidinis nulla perstringat.
ut quiescentem somniorum non fallat il
lusio. sed cum dormienti tantum per so
pite mentis incuriam commotio carnis
obrepserit. quemadmodum sine vlla ti
tillatione voluptatis excitata est. ita eti
am sine vlla pruritu corporis conquie
scat. Hec de castitatis fine. quantum po
tuimus non verbis sed experientia ma
gistrante digessimus. Que licet a desi
diosis ac negligentibus arbitrer impos
sibilia forsitan iudicanda. certus tamen
sum a studiosis ac spiritualibus viris a
gnosceda pariter ac probanda. Tan
tum namque inter hominem distat et ho
minem. quantum et illa in quibus animi
eorum tendit intentio ab inuicem dispa
rantur. id est vel celum ab inferno. vel chu
stus a belial. secundum sententiam domini sal
uatoris. Si quis mihi ministrat me se
quat. et ubi ego sum illic et minister me
erit. Et iterum. Ubi est thesaurus tuus
ibi erit et cor tuum. Hucusque beatus che
remon de castitatis perfectione disseru
it. admirabilemque doctrinam sublimis
sime puritatis tali sermone conclusit. sua
dens stupentibus atque anxijis nobis. ut
quia iam noctis pars maior effluerat.
tradita quieti paululum membra natura
li soporis cibo minime fraudaremus. ne
languens torpore corporis sui etiam mens
vigorem sancte intentionis amitteret.

ExPLICIT collatio secunda abba
tis Cheremonis de castitate

De protectione dei

ExPLICIT collatio tertia abbatis
ceremonie & protectione dei.
Incipiunt capitula collationis
prime abbatis nosteris & spi-
ritali scientia. **C**ap. i.

Verba abbatis nosteris de re-
ligiosorum scientia.

i **D**e apprehendenda spiritalium
rerum cognitione

ii **Q**ualis perfectio duplici
ratione subsistat.

iii **Q**ualis vita erga multas
professiones ac studia dirigitur.

v **D**e professionis arrepte perse-
uerantia.

vi **D**e infirmorum mobilitate.

vii **E**xemplum castitatis quo do-
cetur non omnia ab omnibus
emulanda.

viii **D**e spiritali scientia.

ix **Q**uod actuali scientia proficiat
tur ad spiritalem.

x **D**e apprehendenda vere scientie
disciplina.

xi **D**e multiplici intellectu diuina-
rum scripturarum.

xii **I**nterrogatio quomodo pos-
sit ad obliuionem secularium
carminum perueniri.

xiii **R**esponsio quo pacto memo-
riam eorum possimus abluere.

xiiii **Q**uod immunda anima neque trade-
m 3

Collatio XIIII abbatis Nesterotis

- re neq; percipere possit scientiam spiritalem.
- xv **O**biectio deo q; multi immundi scientiam habeant. et sancti non habeant.
- xvi **R**esponsio q; mali scientiam veram habere non possint.
- xvii **Q**uibus ratio perfectionis debeat aperiri.
- xviii **Q**uibus d; causis spiritualis doctrina infructuosa sit.
- xix **Q**uod plerumq; etiam indigni gratiam salutiferi sermonis accipiant.

Expliciunt capitula.

Incipit collatio prima Abbatis nesterotis de spiritali scientia.

Cap. i.

Responsio
nis nostre et itineris
ordo compellit. ut
abbatis Nesteroti
preclari in omnibus
summę scientię vi
ri institutio subsequatur. Qui cum sac
rum scripturarum nos aliqua memorie
commendasse. et eorum intelligentia de
siderare sensisset. talibus nos adorsus ē
verbis. Multa quidem scientiarum in
hoc mundo sunt genera. tanta siquidem
earum quanta et artium disciplinarumq;
varietas est. Sed cum omnes. aut omni
no inutiles sint. aut presentis tantum vi
te comodis prosint. nulla est tamen. que
non habeat proprium doctrine sue ordi
nem atq; rationem. per quam ab expecte
tibus possit attingi. Si ergo ille artes ad
insinuationem sui certis ac proprijs line
is diriguntur. quanto magis religionis

nostre disciplina atq; pfectio. que ad co
templandam inuisibilium sacramentorum
tenebrarum. et humana. nec presentis questus. s;
et eternorum retributionem expetit premi
orum. certo ordine ac ratione subsistit.
Cuius quidem duplex est scientia. Pri
ma practice. id est actualis que immediati
one morum et viciozum purgatione per
ficit. altera theoretice. id est. que in cōte
platione diuinarum rerum et sacratissi
morum sensuum cognitione consistit.

De apprehendenda spiritalium
rerum cognitione. **C**ap. ii.

Quicquid igitur ad hanc theoretice
voluerit pervenire. necesse est
ut omni studio atq; virtute ac
tualis primū scientiam consequatur.
Nā si practice absq; theoretice posside
ri potest. theoretice vero sine actuali omni
ni apprehendi non potest. Gradus
enim quicquam ita ordinati atq; distincti
sunt. ut humana humilitas possit ad su
lime conscendere. qui si invicem sibi ea q
diximus ratione succedant. potest ad al
titudinem perveniri. ad quam sublato p
mo gradu non potest transuolari. Fru
stra igitur ad conspectum dei tendit. q
viciozum contagia nō declinat. Spūs
namq; dei effugiet fictus. nec habitabit
in corpore subdito peccatis. b

Actualis pfectio duplici ra
tione subsistat. **C**ap. iii.

Hec autem actualis perfectio du
plici ratione subsistit. Nam p
mus eius modus est. ut omniū
natura viciozum et curationis ratio co
gnoscat. Secundus ut ita discernat
ordo virtutum. earumq; perfectione mēs
nostra formetur. ut illis non iaz velut co
acta. et quasi violēto imperio subiecta
famuletur. sed tamq; naturali bono de

De spiritali scientia

lectetur atq; pascatur. 7 ardua illa atq; angustam viam cum oblatione con-
scendat. Quo ei modo. vel ad rationem qui secundus in actuali disciplina gradus est. vel rerum spiritualium et cele-
stium sacramenta. q; in theorie gradu-
blimioze consistunt. valebit attingere. q; naturam viciorum suorum nec potuit. intelligere nec niscus e extirpare. Cōsequē-
ter enim pronuntiabitur progredi ad ex-
celliora non posse. qui non euicerit plani-
ora. multoq; minus ea que sunt extrane-
cus apprehendit. quisq; intelligere ea q; sibi sunt inferta non quiuerit. Scientia tamen est. duplici nobis laboris inter-
one sudandum. tam in expellendis vicijs q; in virtutibus acquirendis. Et hoc n. nostra capimus cōiectura. sed illius sen-
tentia pdocemur. qui solus opificij sui vires rationemq; cognoscit. Ecce inqt constitui telodie super gentes 7 super te-
gna. vt euellas 7 destruas et dirigas et dissipas 7 edifices 7 plantes. In expul-
sione enim noxiarum reruz quattuor eē necessaria designauit. id est euellere. de-
struere. disperdere. dissipare. In pficien-
dis xō virtutibus. et his que ad iusticiā pertinent acquirendis. edificare tantuz modo atq; plantare. Unde liquido pa-
tet difficult? puelli atq; eradicari inolitas corporis atq; anime passionēs. q; spirita-
les extrui plantariq; virtutes.

Qualis vita erga multas p-
fessiones ac studia dirigitur.
Cap. iij.

Hec igitur practice que duobus
vt dictuz est subsistit modis. er-
ga multas professiones studia
q; diuiditur. Quidam enī summā intē-
tōis sue erga heremi secreta 7 cordis cō-
stituant puritatem. vt in preteritis heli-
am 7 heliseuz. nostrisq; temporibus be-
atum antonium. aliosq; eiusdem propo-

siti sectatores. familiarissime deo per silē-
tium solitudinis cohesisse cognoscimus
Quidam erga institutionem fratru. 7
peruigilem cenobiorum curam. omnem
studij sui sollicitudinem. dederūt. vt nu-
per abbatem Iohannem qui in vicinia
ciuitatis cui nomen est thimius. grandi
cenobio presuit. ac nōnullos eiusdē me-
riti viros apostolicis etiam signis claru-
isse meminimus. Quosdaz xenodochij
et susceptionis pium delectat obsequiū.
per quod etiam in preteritis Abraham
patriarcham 7 Loth domino placuisse
scimus. et nuper beatum machariuz sin-
gularis mansuetudinis ac patientie vi-
rum. qui xenodochio ita apud alexandri-
am presuit. vt nulli eorum qui solitudi-
nis secreta sectati sunt. inferior sit creden-
dus. Quidam eligentes egrotantiū cu-
ram. alij intercessionem que pro miseris
atq; oppressis impenditur exequentes.
aut doctrine instantes. aut elemosynam
pauperibus largiētes. inter magnos ac
summos viros. pro affectu suo ac piete-
te vigerunt.

**De professionis arrepte perse-
uerantia.** Cap. v.

Quia propter hoc vnicuiq; vtile
atq; conueniens est. vt fm pro-
positum quod elegit. siue grati-
am quam accepit. summo studio ac dili-
gentia ad operis arrepti perfectionem p-
uenire festinet. et aliorū quidem laudās
admirās q; virtutes. neq; q; a sua quā se-
mel elegit professione discedat. scīs fm
apostolum vnum quidem esse corpus ec-
clesie. multa autēz membra. 7 habere eā
donationes fm gratiam que nobis da-
ta est differentes. siue prophetiaz fm ra-
tionem fidei. siue ministeriuz in ministrā-
do. siue q; docerē doctrīa. siue q; exhortat
in exhortatiōe. q; tribui tī simplicitate. q;
pest i sollicitudine. q; miseret i hilaritate.

Collatio XIII Abbatis Resterotis

Nec enim vlla membra aliorum sibi mē-
brozū possunt mīsteria vendicare. q̄a
nec oculi manūz nec nares aurīū vti-
tur officio. et idcirco non omnes aposto-
li. non omnes prophete. non omnes doc-
tores. non omnes gratias habent cura-
tionum. non omnes linguis loquūtur.
non omnes interpretantur.

De infirmorum mobilitate.

Cap. vi.

Solent enim hi qui nec dū sunt
in illa quā arripuerūt professio-
ne fundati. cum audierit quos-
dam in diuersis studijs ac virtutibus
predicari. ita eorum laude succendi. vt
imitari eorum protinus gestiāt discipli-
nam. in quo irritos necessario impendit
conatus humana fragilitas. Impossibi-
le nam q̄ est vnum eūdemq̄ hominez
simul vniuersis quas superius compre-
hendi fulgere virtutibus. Quas si quis
voluerit pariter affectare. in id cum inci-
dere necesse est. vt dum omnes sequitur
nullam integram consequatur. magisq̄
ex hac mutatione ac varietate dispendi-
um capiat q̄ profectum. Multis enim
vijs ad deū tenditur. et ideo vnusq̄sq̄
illā quā semel arripuit irrevocabili cur-
sus sui intentiōe cōficiat. vt sit in q̄libet
professione perfectus.

Exemplū castitatis quo doce- tur nō omnia ab omnibus emu- landa.

Cap. vii.

Alsq̄ illo dispendio quo feriri
monachum diximus. qui mobi-
litate mētis ad studia cupit trās-
ire diuersa. etiam hinc periculum mori
incurritur. quod nō nunq̄ recte queda-
z ab alijs gesta. malo ab alijs presumunt
exemplo. et quę nōnullis bñ cesserant p-
niciosa ab alijs sentiuntur. Raz vt qd.
dam exempli gratia proferamus. velut
si quis illam viri illius imitari virtutem
velit. quā solet abbas Johannes. nō ad
imitationis formulam. sed tantūmodo

pro admiratione proferre. Nam quidā
veniens ad predictū senem habitu secu-
lari. cuiusdam quasdam frugum suarū pri-
mitias obtulisset. ferocissimo quendam
demonio arreptum ibidē repperit. Qui
cum abbatē iohannis obtestatiōes ac p-
cepta despiciens. testaret se nunq̄ ad il-
lius imperium de corpore quod obsede-
rat migraturum. huius aduentu perter-
ritus. cum reuerentissima nominis illius
inclamatione discessit. Cuius taz euide-
ntem gratiam senex non mediocriter
amiratus. eoq̄ amplius obstupescens
q̄ cum seculari cerneret habitu. cepit ab
eo vite ac p̄fessionis eius ordinez dilige-
ter inquirere. Cumq̄ ille secularem se at-
q̄ vxorio vinculo colligatum esse dixis-
set. beatus Johannes excellentiam vir-
tutis eius et gratie mente pertractans. q̄
nam illi esset conuersatio attētius explo-
rabat. Ille se rusticū. et quotidiano ma-
nuz opere victum querere. nec vlli bo-
ni esse se conscium testabatur. nisi q̄ nun-
q̄ ante ad iuris opera mane exercēda. p-
cederet. neq̄ vespere domū reuenteretur.
nisi in ecclesia pro quotidiane vite cōme-
atu largitori eius deo gratias retulisset.
neq̄ se vnq̄ de fructibz suis aliqd vsur-
passe. nisi prius deo primitias eorum ac
decimas obtulisset. et nūq̄ se boues su-
os per alicne messis traduxisse confiniū.
nisi eorum prius ora clausisset. ne vel pa-
rum damni per incuria- eius proximus
sustineret. Et cum hec quoq̄ abbati Jo-
hanni. necdum ad comparationem tan-
te gratie qua cum prelato sibi esse cer-
nebat. idonea viderentur. atq̄ ab eo
quid nam esset illud quod tante gratie
meritis conferri posset. sciscitans scruta-
retur. ille reuerentia tam sollicitē inqui-
sitionis astrictus. vxorem se parentum
vi imperioq̄ compulsam cum profiteri
monachum vellet ante vndecim annos
accepisse confessus est. quā nemine etia-
nunc conscio sororis loco a se virginem

De spiritali scientia

custodiri testabatur. Quod factum cum audisset senex tanta est admiratio et motus. ut coram ipso publice proclamaret. Non immerito demonem qui se desupererat. illius non tolerasse presentiam. cuius ipse virtutem non solum in iuuentutis ardore. sed ne nunc quidem sine discrimine castitatis auderet appetere. Quod factum abbas iohannes licet summa admiratione pretulerit. tamen neminem monachorum ut experiretur hortatus est. sciens multa recte ab alijs gesta. magnam alijs imitantibus intulisse perniciem. ne usurpari ab omnibus posse. quod paucis dominus speciali munere contulisset.

De spiritali scientia Cap. viij.

Sed ad expositionem scientie de qua sumptum est sermonis exordium reuertamur. Itaque sic superius diximus practice erga multas professiones ac studia diriuatur. Theoretice vero in duas diuidit partes. id est in hystoricas interpretationem. et intelligentiam spiritalem. Unde etiam Salomō cum ecclesie multiformem gratiam enumerasset adiecit. Omnes enim qui apud eas sunt vestiti sunt dupliciter. Spirituales autem scientie genera sunt tria. tropologia. allegoria. anagoge. de quibus in peruerbijs ita dicitur. Tu autem describe tibi ea tripliciter. super latitudinem cordis tui. Itaque hystoria preteritarum ac vili bilium agnitionem complectitur rerum. que ita ab apostolo replicatur. Scriptum est enim. quia abraham duos filios habuit. vnum de ancilla. et alium de libera. sed qui de ancilla secundum carnem natus est. qui autem de libera per repromissionem. Ad allegoriam autem pertinet que sequitur. quia ea que in veritate gesta sunt. alterius sacramenti formam prefigurasse dicuntur. Hec enim inquit sunt duo testamenta. Vnus quidem de monte syna. in

seruitutem generans. quod est ager Syna enim mons est in arabia. qui comparatur huic que nunc est hierusalem. et fuit cum filijs suis. Anagoge vero de spiritalibus misterijs ad sublimiora quedam et sacratiora celorum secreta conscendens. ab apostolo ita subiicitur. Que autem sursum est hierusalem libera est. que est mater nostra. Scriptum est enim. Letare sterilis que non paris. erumpe et clama que non parturis. quia multi filij deserte magis quam eius que habet virum. Tropologia est moralis explanatio. ad emendationem vite et instructionem pertinens actuale. velut si hec eadem duo testamenta intelligamus pratican et theoreticen disciplinam. vel certe si hierusalem aut syon ante hominis velimus accipere secundum illud. Lau da hierusalem dominum. lauda deum tuum syon. Igitur predictae quattuor figure in vnum ita si volumus conflui. ut vna atque eadem hierusalem quadrifariam possit intelligi. secundum hystoriam ciuitas iudeorum. secundum allegoriam ecclesia christi. secundum anagogen ciuitas dei illa celestis que est mater omnium nostrum. secundum tropologiam anima hominis que frequenter hoc nomine aut increpatur aut laudatur a domino. De his quattuor interpretationum generibus beatus Apostolus ita dicit. Nunc autem fratres si venero ad vos li quis loquens. quid vobis prodero. nisi vobis loquar. aut in reuelatione aut in scientia. aut in prophetia. aut in doctrina. Reuelatio namque ad allegoriam pertinet. per quare ea que tegit hystorica narratio. spiritali sensu et expositione referantur. ut verbi gratia. si illud aperire temptemus. quemadmodum patres nostri omnes sub nube fuerint. et omnes in moyse baptizati sint in nube et in mari. et quare admodum omnes eandem escam spiritalem manducauerint. et eundem spiritalem de pleueta petra biberint potum. petra autem erat christus. Que expositio figurati

Collatio XIII Abbatis Resterotis

corporis et sanguinis christi quem quoti-
die sumimus comparata. allegorie con-
tinet rationem. Scientia vero que simi-
lit ab apostolo memorat tropologia e-
qua vniuersa que ad discretionem per-
tinent actualem. vtrum vtilia vel hones-
ta sint prudenti examinatione discerni-
mus. vt est illud. Cum apud nosmetip-
sos iudicare precipimur. vtrum deceat
mulierem non velato capite orare deus.
Queratio vt dictum e morales continet i-
tellectum. Ite prophetia qm tertio apo-
stolus intulit loco. anagogen sonat. per
qua ad inuisibilia ac futura sermo tras-
fertur. vt est illud. Nolumus autem vos
ignorare fratres de dormientibus. vt non cotri-
stemini sicut et ceteri qui spem non habent
Si enim credimus q christus mortuus est
et resurrexit. ita et deus eos qui dormie-
runt adducet cum eo. Hoc enim vobis di-
cimus in verbo domini. quia nos qui vi-
uimus. qui residui sumus. in aduentu do-
mini non preueniemus eos qui dormie-
runt in christo. qm ipse dominus in iussu et in
voce archangeli. et in tuba dei descendet
de celo. et mortui qui in christo sunt res-
surgent primi. Qua exhortationis specie
anagoges figura prefert. Doctrina ho-
simplicem hystorice expositionis ordinem
pedit. in qua nullus occultior intellectus
nisi qui verbis resonat continetur. sicut
est illud. Tradidi enim vobis in primis
quod et accepi. qm christus mortuus est
pro peccatis nostris secundum scripturas. et q
sepultus est. et q resurrexit etiam die secundum scri-
pturas. et q visus est cephe. Et misit deus filium
suum factum ex muliere. factum sub le-
ge. vt eos qui sub lege erant redimeret. Si-
ne illud. Audi israel. dominus deus tuus
deus vnus est.

Quod de actuali scientia proficia-
tur ad spiritalem. **C**ap. ix.

Quia propter si vobis cura est ad
spiritalis scientie lumen. non

inanis iactantie vicio. sed emendatio-
nis gratia peruenire illius primum bea-
titudinis cupiditate flammamini. de qua
dictum est. Beati mundo corde. quoni-
am ipsi deum videbunt. vt etiam ad illam
de qua angelus ad danielis ait. perueni-
re possitis. qui autem docti fuerint fulge-
bunt sicut splendor firmamenti. et qui
ad iusticiam erudiunt multos. quasi stel-
le in perpetuas eternitates. Et in alio p-
pheta. Illuminate vobis lumen scientie
quoniam tempus est. Tenentes ita que illam quam
habere vos sentio diligentiam lectionis. om-
ni studio festinate actualis. id est. ethicam.
que primus ad integrum comprehendere
disciplinam. Absque hac namque illa quam
diximus theoretica puritas non po-
test apprehendi. quam hi tantum qui non alio-
rum docentium verbis. sed propriorum
actuum virtute perfecti sunt. post multa
operum ac laborum stipendia. iam qua-
si in premio consequuntur. Non enim a me-
ditatione legis intelligentiam. sed de fru-
ctu operis acquirentes. cum psalmogra-
pho canunt. A mandatis tuis intellexi. Et
ex coctis passionibus vniuersis fiducia-
liter dicunt. Psallam et intelligam in via
immaculata. Ille enim psallens intelli-
git que canuntur. qui in via immacula-
ta gressu puri cordis innititur. Et idcir-
co li scientie spiritalis sacrum in corde ve-
stro vultis tabernaculum preparare. ab
omnium vos viciozum contagione purga-
te. et curis seculi presentis euite. Impos-
sibile namque est animam que mundanis
vel tenuiter distentionibus occupatur.
donum scientie promereri. vel generatri-
cem spiritalium sensuum. aut tenacem sa-
crarum lectionum fieri. Observate igitur
in primis. et maxime tu iohannes. cui ma-
gis ad custodienda hec que dicturus su-
etas adhuc adolescentior suffragat. ne
studium lectionis ac desiderij tui labor va-
na elatione cassetur. vt inducas summum
ori tuo silentium. hic est enim primus

De spiritali scientia

discipline actualis ingressus omnis q̄p-
pe labor hoīs in ore ipius. et q̄t omnium
seniorum instituta atq̄ sententias inten-
to corde et q̄si muto ore suscipias. ac dili-
genter in pectore tuo p̄dens. ad perfici-
enda ea potius q̄ ad docenda festines.
Ex hoc enim cenodoxie pernicioſa p̄sum-
ptio. ex illo autem fructus spiritalis sciē-
tie pullulabunt. Nihil itaq̄ in collatio-
ne seniorum proferre audeas. nisi qd̄ in-
terrogare te aut ignozatio nocitura. aut
ratio necessarie cognitionis impulerit.
n̄ ut qdaz vane glorie amore dissentit. p̄-
ostētatōe doctrine ea que optime noz̄p̄t
interrogare se simulant. Impossibile eī
est eum qui proposito acquirēde laudis
humane. studio lectionis insistit. donū
vere scientie promereri. Nā qui hac pas-
sione deuictus est. necesse est vtiq̄s q̄q̄
et maxime sup̄bie vicij obligetur. et ita i
actuali atq̄ ethica congressione prostra-
tus. scientiam spiritalem que ex es. nāsci-
tur minime consequetur. Esto ergo per
omnia citus ad audien dum. tardus au-
tem ad loquendum. ne cadat in te illud
quod notatur a salomone. Si videris vi-
rum velocem in verbis. scito quia spem
habet insipies maḡ q̄ ille. Nec quēq̄
verbis docere presumas. quod opere an-
te non feceris. Hunc enim nos ordinem
tenere debere etiā exemplis suis domin⁹
noster iſtituit. de quo ita dicitur. que ce-
pit iesus facere et docere. Laue ergo ne
ante actum profiliens ad docendum. in
illorū numero deputeris. de quibus in
euāgelio dñs ad discipulos suos loq̄tur.
Que dicunt vobis seruate et facite. fm
opera vero eorū nolite facere. dicūt enī
et nō faciūt. Alligāt at onera graua et i
portabilia. et imponunt ea super hūeros
hominum. ipī autem digito suo nolunt
ea mouere. Si enim ille qui vnum man-
datum minimū soluens docuerit sic ho-
mines. minimus vocabitur in regno ce-
lorum. qui multa et maiora negligēs do-
cere preſumpserit. consequēs profecto ē.

vt nō iam minimus in regno celorum. s̄
in gehenne supplicio maxim⁹ habeatur.
Et ideo cauedū tibi est. ne illorū ad docē-
dum inciteris exemplis. qui peritiā dis-
putandi. ac sermonis affluentiam cōse-
cuti. quia possunt ea que voluerint orna-
te copioseq̄ differere. scientiam spiritale
possidere credūtur. ab his qui vim eius
et qualitatem discernere non nouerunt.
Aliud namq̄ est facilitatem oris et nito-
rem habere sermonis. et aliud venas ac
medullas celestium intrare dictorū. ac p̄-
funda et abscondita sacramenta purissi-
mo cordis oculo contemplari. quod nul-
latenus humana doctrina. nec eruditio
secularis. sed sola puritas mentis per il-
luminatiōē sancti spiritus obtinebit.

De apprehendēda vere scien- tie disciplina. Cap. x.

Astinandū igitur tibi est. si ad
veram scripturarum vis scien-
tiam peruenire. vt humilitatez
cordis immobile primitus consequaris.
que te non ad illam que inflat. sed ad eā
que illuminat scientiam. charitatis con-
summatione perducatur. Impossibile nā.
q̄ est immundam mentem donum scien-
tie spiritalis adipisci. Et idcirco oī cau-
tione deuita. ne tibi per studiū lectiōis.
nō scientie lumen. nec illa perpetua que
per illuminationē doctrine promittitur
gloria. sed instrumenta perditionis et ar-
rogantie vanitate nascantur. Deinde s̄
tibi est omnimodis enitendum. vt expul-
sa oī sollicitudine et cogitatione terre-
na. assiduū te ac potius iugem sacre pre-
beas lectioni. donec continua meditatio
imbuat mentē tuam. et quasi in similitu-
dinem sui formet. archam quodammo-
do ex ea faciens testamenti. habentem in
se scilicet duas tabulas lapideas. id est
duplid instrumenti p̄petuā firmitatē. vt
nā q̄q̄ aureaz. s̄ est memoriā puram
atq̄ sincerā. que reconditū in se manna

Collatio XIII Abbatis Resterotis

perpetua tenacitate conseruet. spiritualium
seu sensuum. et angelici illius panis per
ennē celestem quod dulcedinem. necnō etiā
virgā aaron. id est. summi verique ponti
ficis nostri iesu christi salutare vexillū.
immortalis memorie semper viriditate
frondescent. Nec namque est virga que
postea quod radice yesse succisa ē. vivaci
mortificata revirescit. Nec autem omnia
duobus cherubin. id est. hystorice et spi
ritalis scientie plenitudine proteguntur.
Cherubin enim interpretatur scientie mul
titudine. que propiciatorium dei. id est. pla
ciditatem pectoris tui iugiter protegent.
et a cunctis spiritualium nequitiarum in
cursibus obumbrabunt. Et ita mens tua
non solum in archam divini testamenti
verumetiam in regnum sacerdotale pro
necta. per indissolubilem puritatis asse
ctum. quodammodo absorpta spiritualibus
disciplinis. illud implebit pontificale man
datum. quod a legistore ita precipitur.
Et de sanctis non egredietur. ne polluat
sanctuarium dei. id est. cor suum. in quo iu
giter habitaturum se dominus repromittit
dicens. Inhabitabo in eis. et inter illos
ambulabo. Quāobrem diligenter meo
rie commendanda est. et incessabiliter recē
senda sacrarum series scripturarū. Nec
etenim meditationis iugitas duplicem
nobis conferet fructum. Primum quod dum in
legendis ac parandis lectionibus occu
patur mentis intentio. necesse est ut nul
lis noxiarum cogitationum laqueis capti
vetur. deinde quod ea que creberrima repe
titione percurra. dum memorie tradere
laboramus. intelligere id temporis obliga
ta mente non quāvis. postea ab omnium ac
tuum ac visionum illecebris absoluti. pri
cipueque nocturna meditatione taciti re
volventes. clarius intuemur. ita ut oculi
tissimorum sensuum quos ne tenui quidē
vigilantes opinione percepimus. qui
escentibus nobis. et vel soporis stupore
temeris. intelligentia reveletur.
De multiplici intellectu divina

rum scripturarum.

Cap. xi.

Quārescente autem per hoc studiū
innovatione mentis nostre. etiā
scripturarum facies incipiet in
novari. et sacrationis intelligentie pulchri
tudo quodammodo cum proficiente pro
ficiet. Pro capacitate enim humanorum
sensuum. earum quoque species coaptat.
et vel terrena carnalibus. vel divina spi
ritalibus apparebit. ita ut hi quibus an
tea videbatur crassis quibusdam nebulis
inuoluta. nec subtilitatem eius deprehendere.
nec fulgorem valeant sustinere.
Sed ut hoc ipsum quod astruere nitimur
aliquo clarius pandatur exemplo.
vnum legis testimonium protulisse suf
ficiat. per quod etiam omnia precepta ce
lestia secundum mensuram status nostri ad om
ne hominum genus problemus extendi.
Scriptum ē in lege. Non fornicaberis. Hoc
ab homine carnalium adhuc obscenita
tum passionibus obligato secundum sim
plicem litterarum sonum salubriter custodi
tur. Ab eo autem qui iam ab hac actio
ne lutulenta et impuro discessit affectu.
necesse est id ipsum spiritualiter observa
ri. ut scilicet non solum a ceremoniarum ido
lorum. sed etiam ab omni superstitione
gentilium et auguriorum. omniumque si
gnorum et dierum ac temporum obser
vatione discedat. vel certe ne quorundā
verborum aut nominum coniecturis. quā
sinceritatem fidei nostre polluant impli
cetur. Hac enim fornicatione etiam hie
rusalem dicitur conspurcata. quā fornicata
est in omni colle sublimi. et sub omni li
gno frondoso. Et quā dominus iterum in
crepans per prophetam. Stent inquit
et saluet te augures celi qui contēplabā
tur sidera. et supputabant menses. ut ex
eis annuntiarent ventura tibi. De qua
fornicatione et alibi arguens eos domi
nus ait. Spiritus fornicationis decepit eos.
et fornicati sunt a deo suo. Quisquē vero

De spiritali scientia

a gemina hac fornicatiōe discesserit. habebit tertiam quā tenuit. quā in legē et iudaismi superstitionibz cōtinetur. De quibz apłus. Dies inqt obſuatis 7 mēſes 7 tpa 7 annos. Et itez. Ne tetigeris neqz guſtaueris neqz p̄trectaueris. Quē de ſuperſtitionibz legis dicta eſſe nō dubiū ē in q̄s ſi q̄s iciderit pculdubio mechat? a chriſto. ab apło n̄ meret audire. Deſpōdī. n. vos vni viro x̄ginē caſtā exhibere chriſto. ſi illud ad eum qđ ſeqtur voce eiſdē apoſtoli diriger. Timeo at ne ſicut h̄pēs ſeduxit euā aſtutia ſua. ita corūpanē ſenſus veſtri a ſimplicitate q̄ eſt in chriſto ieſu. Qu ſi immūdiā hui? qz fornicationis effugerit. habebit quartā q̄ heretici dogmatis adulterio perpetrāt. De qua idē b̄tus apłus. Ego inqt ſcio. quia poſt diſceſſionē meā intrabūt lupi graues in vos. nō parcentes gregi. et ex vobis ipſis ſurgēt viri loquētes peruerſa. vt abducant diſcipulos poſt ſe. Hanc etiā qui potuerit declinare cauēat ne ſtūliore peccato i fornicationis vitii collabatur. q̄ ſc̄z in cogitationū peruagatione conſiſtit. qz om̄is cogitatio nō ſolū turp̄ ſed etiā ocioſa. et a deo q̄ntulū. cūqz diſcedens. a perfecto viro immun. diſſima fornicatio deputatur.

Interrogatio quō poſſit ad obliuionē ſeculariū carminū perueniri. **Cap. xij.**

Germānus. Ad h̄ ego occultata p̄mū cōpunctiōe permotus ac deinde graniter ingemiſcēs. hec inquā om̄ia q̄ copioſiſſime digeſſiſti maiora mihi intulerūt deſperatiōis angmēta quā hactenus ſuſtinebā. Quippe cui p̄ter illas generales aīe captiuitates. q̄bus nō dubito infirmos quosqz pulſari extrinſecus. ſp̄ale impedimentū ſalutis accedit. per illā quā tenuiter videt. attingiſſe notiā literaz. in qua me ita vel inſtantiā pedagogi. vel cōtinue lectionis macerauit in tētiō. vt nūc mēs mea poetiq̄ velut illis infecta carminibz. illas fabularū nugaz hiſtoriasqz belloz qui

bus a paruulo primis ſtudioz imbuta eſt rudimētis. oratiōis etiā tpe meditet. pſallentiqz vel p peccatorū indulgentia ſupplicanti. aut impudens poematū memoria ſuggeratur. aut quali bellantium heroū aīe oculos imago verſet. taliūqz me fantāſmatū imaginatio ſp̄ illudens ita mentē meā ad ſupernos intuit? aſpirare nō patitur. vt quotidianis ſletibus nō poſſit expelli.

Reſponſio quo pacto memoriā eozum poſſimus abluere.

Cap. xij.
Uſteros. De hac ip̄a re vnde tibi purgatiōis maxima naſcitur deſperatio. citū ſatis atqz efficaci remediū poterit oboriri. ſi eandē diligentia atqz inſtantiā q̄ te in illis ſecularibz ſtudijs habuiſſe dixiſti. ad ſpiritaliū ſcripturarū volueris lectionē meditationēqz tranſſerre. Neceſſe eſt enī mētē tuā tam diu illis carminibus occupari. q̄ diu ſibi aliqua q̄ intra ſemetipſam recolat ſimili ſtudio 7 aſſiduitate conq̄rat. ac p illis inſtructuoſis atqz terrenis. ſpiritalia atqz dīna pturiat. Quē cū p. funde alteqz conceperit. atqz in illis fuerit enutrita. vel expelli p̄ores ſenſiz poterūt vel penitus aboleri. Quare enī cunctis cogitationibz hūana mēs nō poteſt. et ideo q̄ diu ſp̄alibz ſtudijs non fuerit occupata. neceſſe eſt eā illis q̄ p̄ide didicit implicari. Qu diu enī non habuerit q̄ recurrat. 7 indefſos exerceat motus. neceſſe eſt vt ad illa quibz ab infantia iūta eſt collabatur. ea qz ſemp reuoluat. q̄ longo vſu ac meditatione p̄cepit. At igitur h̄ in te ſcīa ſpiritalis perpetua ſoliditater oboret. nec ea iam tēporarie perfruaris. ſicut illi qui eā nō ſuo ſtudio. ſed aliena relatione ptingunt. et velut aerio vt ita dixerim odore percipiūt. ſed vt ſenſibus tuis inuiſcerata quodāmodo 7 perſpecta atqz palpata cōdatur. illud om̄i obſuantia cuſtodire te cōuenit. vt etiaſ ſi ea q̄ optime noſti. forte audieris in collatione p̄ferri. nō ex hoc qđ tibi iam no.

Collatio XIII Abbatis Resterotis

ta sint. aspernanter fastidioseque suscipi
as. Becca cordi tuo illa aniditate comen-
des. qua debent desiderabilia salutis ho-
ba. vel auribus nostris indefinenter infun-
di. vel de nostro ore iugiter proferri. Vi-
uis enim adhibeat sanctarum rerum crebra
narratio. nunquam tamen auge sitim vere scien-
tie sustineri. satietas generabit horrore.
sed ea quotidie velut noua ac desidera-
ta suscipiens. quanto frequentius hause-
rit. tanto anidius vel audiet vel loquetur.
et confirmationem potius percepte scien-
tie ex eorum repetitione quam vllum ex frequen-
ti capiet collatione fastidium. Euidens
namque est tepide ac superbe mentis indi-
cium. si verborum salutarium medicinarum
quous studio nimie assiduitatis ingestarum
fastidiose negligenterque suscipiat. Anima
enim que in satietate est fami illudit. anie
autem egenti etiam amara dulcia videntur.
Si itaque hec diligenter excepta. et in re-
cessu mentis condita atque indicta fuerint
taciturnitate signata. postea ut vina quod
da suaue olentia et letificatia cor hominis. cum
sensum canicie et patientie fuerit vetustate
decocta. cuius magna sui fragrantia de va-
se tui pectoris proferentur. et tanquam pen-
nis fons de experientie venis et irriguis
virtutum meatibus redundabunt. flue-
taque continua velut de quadam abyssu
tui cordis effundent. Eueniet namque in
te illud quod in proverbij ad illum dicitur.
qui hec opere presumavit. Bibe aquas de
tuis vasibus et de puteorum tuorum fonte. su-
pereffluant tibi aque de tuo fonte. in tu-
as autem plateas pertransiant aque tue. ac
fons ysaia et propheta. eris quasi ortus
irriguus. et sicut fons aquarum cui non
deficient aque. et edificabuntur in te de-
serta a seculis. fundamenta generationis
et generationis suscitabis. et vocaberis edi-
ficator sepium. auertens semitas iniqui-
tatum. Illa etiam tibi beatitudo proue-
niet. quam idem propheta promittit. Et non
faciet dominus auolare a te ultra doctorem
tuum. et erunt oculi tui videntes precepto-
rem tuum. et aures tue audient verbum possi-

tergum monentis. Nec via ambulate in
ea. neque ad dexteram neque ad sinistram.
Atque ita fiet ut non solum omnis directio
ac meditatio cordis tui. verum etiam cum
te euagationes atque discursus cogitati-
onum tuarum. sint tibi diuine legis san-
cta et incessabilis ruminatio.

Quoniam anima neque tradere
re neque percipere possit scientiam
spiritalem. **Cap. xiiij.**

Impossibile est autem hec sicut pro-
fati sumus in expertis. quoniam
vel agnoscere vel docere. Nam
qui ne ad percipiendum quidem capax
est. quomodo erit idoneus ad tradendum.
De quibus tamen etiam si aliquid doce-
re presumpserit. inefficax proculdubio et
inutilis usque ad aures tantummodo au-
dientium eius sermo perueniet. cor autem
eorum penetrare non poterit. inertia ope-
rum. et infructuositate sue proditus va-
nitatis. quia non de thesauro bone promi-
tur conscientie. sed de inani iactantie pro-
sumptione. Impossibile namque est in un-
dam animam quantalibet desudauerit le-
ctionis instantia. adipisci scientiam spi-
ritalem. Nemo enim in vas fetidum atque
putridum. siue corruptum. vngentum ali-
quod nobile. aut melius optimum. aut precio-
sius quicquam liquoris infundit. Facilius enim
quous odoratissimum mirrhuz semel horre-
dis imbuta fetoribus testa contaminat-
ur. quam ut aliquid ex eo suauitatis aut gratie
ipsa concipiat. quia multo citius mun-
da corrumpuntur quam corrupta mundantur.
Ita igitur et vas pectoris nostri nisi prius fuerit
ab omni fetidissima viciorum contagio-
ne purgatum. non merebitur suscipere il-
lud benedictionis vngentum. de quo dicitur
per prophetam. Sicut vngentum in capi-
te quod descendit in barbam aaron. quod
descendit in ornam vestimenti eius. nec il-
lam scientiam spiritalem et eloquia scri-
pturarumque dulciora sunt super mel et
fauum impolluta seruabit. Quoniam parti-
cipatio iusticie cum iniquitate. Aut que
societas luci cum tenebris. Que autem puritudo

De spiritali scientia

christi ad belial.

Objectio de eo qd multi imūdi scientiam habeant et sancti nō habeāt. **Cap. xv.**

Germanus. Diffinitio ista nequaquā videtur nobis veritate fulciri aut probabili ratione subnixā. Cum enim omnes qui fidem christi aut nequaquā suscipiunt aut ipia dogmata prauitate corrumpunt immūdi cordis esse manifestum sit. quō multi iudeorum atq; hereticorum. vel etiam catholicorum qui diuersis vicijs inuoluuntur. perfectam scripturarum scientiaz cōsecuti. de spiritalis doctrine magnitudie gloriantur. et contra sanctorum virōrum innumera multitudo. quorū cor ab omni peccatorum contagione purgati sunt. simplicis fidei pietate contenta. profundioris scientie ignorat archana. Quemadmodū ergo stabit ista sententia. qd scientiam spiritalem soli cordis tribuit puritas.

Responsio qd mali sciam veram habere nō possunt. **Cap. xvi.**

Ulterius. Haud recte virtutem diffinitionis explorat. qui nō omnia diligenter plate sententie verba ppēdit. Prediximus nāq; huiusmodi homines disputandi tantū habere peritiam et elocutionis ornatu. ceterum scripturarum venas. et archana spiritalium sensuum intrare nō posse. Etenim vera scientia nō nisi a veris dei cultoribus possidetur. quā is utiq; non habet cui dicitur. Audi popule stulte qd nō habes cor. qui habetis oculos et nō videtis. et aures et nō auditis. Et iterū. Quid tu scientiam repulisti. et ego repellam te. ne mihi sacerdotio fungaris. Cum enim in christo omnes thesauri sapientie et scientie absconditi esse dicantur. quomodo is qui christum inuenire contempsit aut inuentū sacrilego ore blasphematur. certe catholicam fidem immūdis operibus polluit. veram scientiam affecutus esse credendus est. Spiritus enim dei effu-

giectum. nec habitabit in corpore subdito peccatis. Nō ergo alias ad scientiam spiritalem nisi hoc ordine peruenit. quem vnus prophetarum eleganter expressit d. Seminate vobis ad iustitiā. metite spes vite. illuminate vobis lumē sciē. Primū igitur seminādū nobis ē ad iustitiā. h est vt actualem perfectionē operibus iustis propagem. deinde metēda est nobis vite. id est virtutum spiritalium fructus. expulsiōne viciozū carnaliū congregandi. et ita illuminare nobis lumē scientie poterimus. Quem ordinē etiaz psalmigraphus tenere debere decernit. dicens. Beati immaculati in via. qui ambulāt in lege domini. beati qui scrutantur testimonia eius. Non enim prius dixit. beati qui scrutantur testimonia eius. et postea intulit. beati immaculati in via. spūs inquit. beati immaculati in via. per hoc euidenter ostendens neminē recte posse ad perscrutanda dei testimonia peruenire. nisi prius per actualem conuersationem in via christi immaculatus iaceat. Hi ergo quos dixistis nō istā quā imūdi hēre non possunt sed pseudonimon h est. falsi nominis scientiam possident. de qua beatus Apłus. o inquit thymotee. depositum custodi. deuotans profanas vocū nouitates. et oppositiones falsi nominis sciē. quod in greco dicitur. τὰς ἀνὴρ ἡσέ. istes pseudonimi gnoscuis. De istis ergo qui imaginem quādam scientie vident. acquirere. vel de his qui cū sacroz voluminū lectioni ac memoriē scripturarum diligenter insistant. carnalia tamē vicia nō relinquūt. in prouerbis eleganter exprimitur. Sicut in auris aurea in naribus suis. ita mulieris male morate spes. Quid enim prodest quempiam ornamentū eloquiorum celestium et illam preciosissimā scripturarū specie consequi. si eam lutulentis operibus vel sensibus inhxendo quasi immūdisimā terrā subigendo confringat. aut cenosis libidinum suarū polluat volutabris. Fiet enim vt id qd recte vtentibus decozi esse consuevit

Collatio XIII Abbatis Resterotis

nō soluz istos ornare nō possit. verū etiā maioris ceni collūdiōe sorescat. Ex ore ei peccatoris nō ē pulcra laudatio. Cui dicitur per pphetam. Quare tu enarras iustitias meas. et assumis testamentum meū per os tuū. De huiusmodi animabus. quę nequa q̄ stabiliter timorem domini possidentes. de quo dicitur. timor domini disciplina et sapia est. scripturarum acquirere sensum. de iuglearum meditatione conantur. satis p̄prie i prouerbijs memoratur. Et quid fūit diuitie insipienti. Possidere enī sapientiam ex cōis nō poterit. Intātū vero ab illa eruditione seculari q̄ carnaliū viciōrum. for de polluitur. vera hec et spiritalis sciētia s̄mouetur. vt eā in nonnullis elinguibz ac p̄ncilliteratis sciamus nōnūq̄ mirabiliter vigiuisse. Qd in aplis multisq̄ etiā sanctis viris euidentissime cōprobatur. quoniam non inani foliorum dilatabantur luxuria. sed veris spiritalis sciētię fructibus curnabant. De quibus et in actibus apostolorū scriptū est. Audientes autē petri constantiā et iohannis. et cōperto qd homines essent sine literis et ideote admirabāt. Et idcirco si tibi curę est ad eius immarcescibilem flagrantia peruenire. cunctis primū conatibz elabora. vt a domino puritatē castitatis obtineas. Nullus enī in quo adhuc carnalium passionū et maxime fornicationis dominatur affectus. spiritalē poterit sciētiam possidere. In corde enī bono requiescet sapientia. et qui timet deum inueniet scientiam cum iustitia. Hoc autē q̄ p̄diximus ordine ad spiritalē sciētiam perueniri. etiā beatus Apostolus docet. Nam cum vniuersarum virtutum suarum non solum catalogum texere. verū etiā ordinem earum vellet exponere. vt quę quam sequeretur. vel quę quam parturiret exprimeret. post aliquāta intulit dicens. In vigilijs. in ieiunijs. in castitate. in sciētia. in longanimitate. in suauitate. in spiritu sancto. i charitate nō ficta. In qua cōiugatione vir-

tutum euidentissime nos voluit erudire. De vigilijs. atq̄ ieiunijs ad castitatem. De castitate ad scientiam. De scientia ad longanimitatem. De longanimitate ad suauitatem. De suauitate ad spiritū sanctū. De spiritu sancto ad charitatis non fictę premiā peruenire. Cum igitur hac disciplina atq̄ hoc ordine tu quoq̄ perueniris ad scientiam spiritalē. habebis procul dubio sicut diximus. nec sterilem. nec inertem. sed viuā et fructuosā q̄ doctrinā. semēq̄ salutariū verbi. qd cū a te fuerit audientiū cordibz cōmendatū. sublequens spiritus sancti imber largissimus fecundabit. ac s̄m id quod pollicitus est ppheta. dabitur pluuiā semini tuo. vbi cūq̄ seminaueris in terra. et panis frugum terre tue erit vberissimus et pinguis. **Quibus rō perfectionis debet aperiri.** **Cap. xvij.**

Que etiam ne hec quę tam lectione q̄ experientie sudore didiceris. cū teetas maturior. puerit ad docendum. vane glorię seducto amore. immūdis hominibus passim ingeras. illudq̄ qd sapientissimus salomon interdixit incurras. Noli applicare ipiū ad pascua iusti. neq̄ seducaris saturitate ventris. Non enī expediunt stulto delicie. nec opus est sapientia vbi deest sensus. Magis enī dicitur insipientia. q̄ seruus durus nō emēdabitur verb. Si ei et intellexerit nō obediēt. Auribz impudentis noli quicq̄ dicere. ne forte irrideat sapientes sermones tuos. Et ne dede riā sanctū canibus. neq̄ miserā margaritas vestras ante porcos. ne forte cōculcent eas pedibz suis. et pueri dirūpant vos. Optet itaq̄ vt huiusmodi hominibus spiritaliū sensuū p̄tegēs sacramenta efficaciter canas. In corde meo abscondi eloquia tua. vt nō peccem tibi. S; dicas forsitan. Et quibz diuinarū scripturarū dispēlanda sunt sacramenta. Docet te sapiētissim⁹ salomon. Date inqt ebrietatem his qui in tristitia sunt. et vinum bibere his qui in doloribus sunt. vt ob-

Capitula

linifcantur paupertatis. et dolor suorum
non meminerint amplius. id est. his qui
pro penitudine actuum pristinoz merore
atque tristitia deprimuntur. spiritualis sciē-
tie iocunditate. velut vinum quod letificat
cor hominis affluenter infundite. eosque sa-
lutaris ubi crapula refouete. ne forte in-
gitate meroris. ac letali desperatione de-
mersi. abundantiore absorbeantur tristi-
tia. qui eiusmodi sunt. De illis vero qui
in tepore ac negligentia constituti. nullo
cordis sui dolore mordentur. ita dicitur.
Nam qui suavis et sine dolore est. in ege-
state erit. Quanta potes igitur cautio de-
nita. ut ne vane glorie amore detentus.
illius quem propheta collaudat princeps
esse non possis. qui pecuniam suam non de-
dit ad usuram. Omnis enim qui eloquia
dei de quibus dicitur. eloquia domini
eloquia casta. argentum igne examina-
tum. probatur terre purgatū septuplū.
humane laudis amore dispensat. pecu-
niam suam erogat ad usuram. non solum nullam
per hoc laudem. sed etiam supplicia meretur.
Ob hoc enim pecunias domini maluit per-
figare. ut ex ea temporalem consequere-
tur ipse mercedem. non ut dominus sicut scri-
ptum est veniens. reciperet quod suum est
cum usura.

**Quibus de causis spiritualis do-
ctrina infructuosa sit. Cap. xviii**

Dubius autem ex causis ineffi-
cacem spiritualium rerum prestat
esse doctrinam. Nam aut ille qui
docet in experta commendans. vano verbo
sono instruere nititur auditori. aut
certe nequam ac vicij refertus auditor. sa-
lutares spiritualis viri sanctamque doctri-
nam obturato corde non recipit. De qui-
bus dicitur per prophetam. Excecatu-
est enim cor populi huius. et auribus graui-
ter audiverunt. et oculis suis con-
cluserunt. neque videant oculis suis. et auribus
suis audiant. et corde intelligant. et convertan-
tur et sanem illos.

Expleruntque etiam indigni gratiam sa-

lutiferi sermonis accipiant. Cap. xix

Nonnulli tamen dispensatoris
nostri dei qui omnes homines
vult saluos fieri. et ad agnitio-
nem veritatis venire. munifica liberalitate
conceditur. ut is qui indignum se predi-
cationi euangelice reprehensibili conuer-
satione prebuit. pro salute multorum spi-
ritalis doctrine gratiam consequatur. Qui-
bus autem modis etiam carismata cura-
tionum ad expellendos demones a domino
concedantur. consequens est ut simili dis-
putatione pandamus. quod consergentes
ad refectionem in vesperam referemus. quia
efficacius semper corde concipitur. quic-
quid sensum et absque nimio labore corpo-
ris intimatur.

**Explicit collatio prima abbatif
nesterotis de spirituali sciētia. In-
cipiunt capitula secunde collationis
eiusdem abbatis de carismati-
bus diuinis. Cap. i.**

Disputatio abbatif nesterotis de
tripartita carismatum ratione

i **In quo quis sanctos viros debeat
admirari.**

ii **De suscitato mortuo ab Abbate
machario.**

iii **De miraculo quod abbas abra-
ham in mulieris fecit vberibus.**

iv **De claudi cuiusdam curatione
quam idem est operatus.**

v **De meritum vniuscuiusque non ex
signis debeat estimari.**

vi **De carismatum virtus non in mi-
rabilibus. sed in humilitate con-
sistat.**

vii **De mirabili sit de semetipso vicia
quod de altero demones extruxisse.**

viii **Quanti precellat vite probitas
opera signorum.**

ix **Reuelatio de perfecte castitatis ex
perimento.**

Expliciunt capitula.

Collatio xv Abbatis Nestorotis

Incipit collatio secunda abba-
tis nestorotis de carismatibus
diuinis.

Cap. i.

Est signa

rim vespertinae ad
repromissam narra-
tionez intenti. psia-
thijs parit ex more
psedim? Eūqz silē-
tium aliquantisper pro senis reuerentia
preteremus. taciturnitatem verecundie
nostre tali preuenit eloqo. Usqz ad spi-
ritaliuz rationem carismatum proferen-
dam. precedens disputatiōis ordo pue-
nerat. quā tripartitam esse maiorū tra-
ditiōe percepimus. Prima siquidem
curationū causa est. cum pro merito san-
ctitatis. electos quosqz ac iustos viros si-
gnorū gratia comitat. sicut apostolos.
multosqz sanctorum signa ac prodigia
sui auctoritatem dñi fecisse manifestum
est. ita dicentis. Infirmos curate. mortu-
os suscite. leprosos mūdare. demones
ejcite. gratis accepistis. gratis date. Se-
cunda cum ob edificationez ecclesie. vel
eorum qui infirmos suos ingerūt. vel eo-
rum qui curandi sunt fidem. sanitatum
virtus etiam a peccatoribus indignisqz
procedit. De quibus saluator in euāge-
lio. Multi inquit dicēt mibi in illa die.
dñe dñe. nōne ī noīe tuo pphetauim? et
ī noīe tuo demonia eiecim? et in tuo noīe
virtutes multas fecimus. et tūc confite-
bor illis. quia nūqz noui vos. Discedi-
te a me operari iniquitatis. Et contra-
rio si offerentiū vlinfirmorū desit fides.
etiā illos qbus curationū dona collata
sunt. n̄ sinit sanitatū exercere x̄tate. De
quā re lucas euangelista. Et nō poterat
inquit iesus facere inter eos virtutes. p̄-
pter incredulitatem illoz. Unde idem
dñs. Multi inquit leprosi erant in isra-
hel sub heliseo propheta. et nemo eorum
mundatus est. nisi naaman syrus. Ter-
tius curationū modus. etiam colludis
demonum ac factione simulatur. vt dñ

homo manifestis criminibus obligatus
ppter admirationē signorū sanctus ac
dei famulus creditur. etiam vicioz eius
emulatio suadeatur. et per hoc obrecta-
tionis aditu referato. etiā religionis san-
ctitas infametur. vel certe. vt is qui cura-
tionū dona habere se credit. per superbi-
am cordis elatus grauius elidatur. In-
de est q innocātes eorū nomina. quos
nulla merita sanctitatis. nec vllōs spiri-
tales fructus habere cognoscunt. vri se
eorum meritis ac de obsessis simulāt cor-
poribus effugari. De quibus in deuterio
nomio. Si surrexerit iquit in medio tui
propheta. aut qui somniū se vidisse di-
cat. et predixerit signū atqz portentum. et
euenerit qd locutus est. et dixerit tibi. ea-
mus et sequamur deos alienos q̄s igno-
ras. et seruiamus eis. non audias verba
prophete illius aut somniatoris. qz tem-
ptat vos dominus deus v̄r vt palā fiat
vtrū diligatis eum an nō in toto corde.
et in tota anima vestra. Et in euangelio.
Exurgent inquit pseudo christi. et pseu-
do prophete. et dabunt signa magna et
pdigia. ita vt in errorem inducātur si fie-
ri potest etiam electi.

In quo quis sanctos viros de
beat admirari.

Cap. ii.

Quappter nūqz debem? eos q̄
affectāt in his virtutibz admi-
rari. s̄ potius intueri. vtrū vici-
orū oīm expulsiōe. et mox emēdatione
perfecti sint. Qd vtiqz nō pro alterius fi-
de. aut diuersitate causari. sed pro vni?
cuiusqz studio dei gratia dispensante cō-
ceditur. Nec nanqz est actualis scientia
que alio vocabulo charitas ab aposto-
lo nūcupat. et vniūsis linguis hominū
et āgeloz. et plenitudini fidei. q̄ etiā mō-
tes trasserat. et oīm scientie ac pphētie
eterogationi oīm facultatū. ipsiqz postre-
mo glorioso martirio apostolica aucto-
ritate prefertur. Nam euz dinumerasset
vniuersa carismatū genera atqz dixisset.
Alij datur per spiritum s̄mo sapiē. alij
s̄mo scie. alij fides. alij grā sanitatū. alij

De carismatibus diuinis

operatio virtutū. et reliqua. de charitate dicturus. quēadmodum eam cunctis p̄tulerit carismatibus paucis aduertite. Et adhuc inquit supra modū excellentiorem vobis viam demōstro. Per quod euidenter ostenditur perfectionis ac beatitudinis summā. nō in illorū mirabilius operatione. sed in charitatis puritate consistere. Nec immerito Omnia enī illa cuiuscuāda ac destrueda sunt. charitas vero perpetuo permansura. Ideoq; a patribus nostris opera ista signorū nequaquā viderimus affectata. quinimo. cum ea spiritus sancti gratia possiderent. nunquā exercere voluerunt. nisi forte extrema illos et inuitabilis necessitas coartasset.

De suscitato mortuo ab Abbate machario. Cap. iij.

Sicut et ab abbate machario qui habitationē schyritice solitudinis primus inuenit. mortuū suscitātū esse reminiscimur. Nam cū hereticus quidam qui eunomij perfidiam sectabatur. sinceritatē catholice fidei arte dyalectica subuertere conaretur. magnāq; iā hōim multitudinē iā decepisset. rogatus a catholicis viris qui ruina tantę subuersionis grauissime mouebātur beatus macharius. vt simplicitatē totius egipti ab infidelitatis naufragio liberaret. aduenit. Quem cū hereticus arte dyalectica fuisset aggressus. et ad aristotelicas ignorantē spinas vellet abducere. beatus macharius apostolica multiloquium eius breuitate concludens. non est inquit in verbo regnum dei. sed in virtute. Eamus igitur ad sepulchra. et nomē dñi super mortuū qui primus inuentus fuerit inuocem⁹. ac sic scriptū est. ostēdam⁹ ex opib⁹ fidei nr̄az. vt manifestissime recte fidei documēta eius testimonio declarētur. et perspicuā veritatē nō inani disputatione verborū sed virtute signorū. et illo qd nō potest falli indicio cōprobem⁹. Quo audito. hereticus corā circūstanti plebe pudore constrictus. cum ad p̄s p̄bere se p̄ditiōi. p̄posite simulasset assensuz

seque affuturum in crastinū p̄misisset. postero die expectantib⁹ vniuersis qui studiosius ad conductū locū spectaculi huius cupiditate cōfluxerūt. exterritus cōscientia suę infidelitatis aufugit. ac prius ab vniuersa egipto transmigravit. Quē cum beatus macharius vsq; ad horam nonā cum p̄p̄is prestolatus pro sua conscientia declinasse vidisset. assumēs plebē q̄ ab illo fuerat deprauata. ad cōdicta sepulchra perrexit. Hūc autē egiptijs morē nili fluminis inuexit a lue⁹. vt qm̄ vniuersa illius latitudo terre. instar immēsi pelagi. nō paruo anni tpe solita aquarū eruptiōe cōtegatur. ita vt nulla tūc cuiq; humādi copia humani corporis tribuat. nisi post transuersionem decursam. corpora mortuorum pigmentis condita redolentib⁹. in editionib⁹ celululis recondantur. Nam madens ebrietate contigua terre illius solū humani arcet officiū. Si qua enī cadauera defossa suscepit. euomere ad superficiē suā inundationū nimietate cōpellitur. Cum igitur antiquissimo cuidā cadaueri beatus macharius assitisset ait. O homo inquit. si venisset huc mecum hereticus ille filius perditionis. et astante ip̄o nomen christi dei mei inuocās exclamasses. vtrūne corā his qui pene eius fuerant fraude subuersi. surrecturus fuisses edicito. Tū ille consurgens. annuentis voce respondit. Quē interrogans abbas macharius. quid nā fuisset aliquādo cū frueret hac vita. vel qua hōimū fuisset etate. aut si nomē christi tūc t̄pis cōgnouisset. ille se sub antiquissimis regibus vixisse respondit. christiq; nomē asseruit illis se nec audisse tēporibus. Cui rursus abbas macharius. Dormi inquit in pace. cū ceteri in tuo ordine a christo in fine temporū suscitandus. Nec igitur eius x̄tus et gratia q̄tū in ip̄o fuit semper fortasse latuisset. nisi eum necessitas totius prouincie periclitantis. et erga christum plena deuotio amorq; sincerus istud exercere miraculum cōpulisset. Qd vtiq; vt ab eo

Collatio xv Abbatis Nestorotis

fieret non ostentatio glorie sed charitas christi et totius plebis extorsit utilitas. ut beatum quoque heliam fecisse regnorum lectio manifestat. qui ignem de celo super hostias impositas pignus preidcirco descendere postulavit. ut perichlitanter pseudo prophetarum presigis fidem totius populi liberaret.

De miraculo quoque abbas abraham in mulieris fecit verberibus

Cap. iij.

Quid si etiam abbas abrahe gesta commemorem. qui paupers id est. simplex pro simplicitate morum et innocentia cognominatur. Qui cum metendi gratia ad egyptum de heremo diebus quinquagesime perrexisset. et a muliere quadam parvulum suum lactis inopia iam tabidum atque seminecem preferente. lacrymosis precibus fuisse obstrictus. calicem ei aque potandus in pressu crucis signaculo dedit. cuius haustu. confestim mirum in modum arida iam penitus vera copia lactis redundante confluerunt.

De claudi cuiusdam curatione quaz idem est operatus.

Cap. v.

Uel cum idem ipse pergens ad vicum circumdatus est illudentium turbis. qui subsannantes ostendebant ei quendam hominem contracto genu. multis iam annis gressus officio destitutum. et antiqua debilitate reptantem. ac temptantes eum. ostende aiebant abba abraham si servus es dei. et restitue hunc pristinae sanitati. ut nomen christi quem colis vanum non esse credamus. Tunc ille confestim inuocato christi nomine. inclinans se et apprehendens aridum pedem hominis traxit. cuius tactu continuo siccum genu incurvumque directus est. ac recepto usu gressuum quem obliuioni iam tradiderat annosa debilitas letis abscessit.

De merito vniuscuiusque non ex signis debet estimari. **Cap. vi.**

Hitaque viri nihil sibi pro talium mirabilium virtute donabant. quia non hoc suo merito agi. sed domini misericordia fatebantur. apostolicis verbis in admiratione signorum humanam gloriam refutantes. Viri fratres inquit. quid admiramini in hoc. aut nos quid intuemini. quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare. Nec quemquam in donis ac mirabilibus dei. sed potius ex propriis virtutum fructibus predicandum esse censebant. qui industria mentis et operum virtute generantur. Plerumque enim ut supra iam dictum est homines mente corrupti. reprobi circa fidem. in nomine domini et demonia expellunt. et virtutes maximas operantur. De quibus cum apostoli causarentur et dicerent. preceptor. vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia. et prohibuimus eum. quia non sequitur nobiscum. licet eisdem ad presens responderet christus. nolite prohibere. qui enim non est aduersum vos. pro vobis est. tamen eis in fine dicentibus. domine domine. nonne in nomine tuo prophetauimus. et in tuo nomine demonia eiecimus. et in tuo nomine virtutes multas fecimus. responsurum se esse testatur. quia nunquam noui vos. discedite a me operari iniquitatem. Et idcirco etiam istos quibus hanc gloriam signorum atque virtutum pro merito sanctitatis ipse concessit. ne in his extollantur admonet dicens. Nolite gaudere quia demonia vobis subiiciuntur. gaudete autem. quia nomina vestra scripta sunt in celis.

De carismatum virtute non in mirabilibus sed in humilitate consistat. **Cap. vij.**

Denique ipse auctor signorum omnium atque virtutum. cum ad doctrinam suam magisterium discipulos aduocaret. quid ab eo veri atque electissimi sectatores peculiariter discere deberent. euidenter ostendit. Venite inquit

De carismatibus diuinis

et discite a me. nō utiq; vt demones ce-
lesti p̄tate pellatis. non vt leprosos emū-
detis. nō vt cecos illuminetis. nō vt mor-
tuos suscitetis. Hec enim etiā si p̄ q̄dā
seruos meos operor. non potest se inferre.
re laudibus dei humana conditio. nec
vllam sibi in hoc minister et famulus de-
cerpere portionem. vbi solius diuinitas
est gloria. Vos autem inquit hoc discite
a me. quia mitis sum et humilis corde.
Hoc enim est qd cunctis generaliter disce-
re et exercere possibile est. opera autē sig-
norum atq; virtutum nec sp̄ necia. nec oib;
cōmoda. nec omnib; cōcedunt. Humi-
litas est ergo omnium magistra virtutum.
ip̄a est celestis edificij firmissimū funda-
mentum. ip̄a est donum propriū atq;
magnificū saluatoris. Ista etenim vniū-
sa miracula quę christus operatus est. si-
ne periculo elationis exercet. qui mitem
dominū. nō sublimitate signorum s; pa-
tientie atq; humilitatis virtute sectat.
Qui vero immundis spiritibus impera-
re. aut languentibus sanitarū dona cō-
ferre. aut aliquod signū mirabile popu-
lū ostendere. quāuis in ostentationi-
bus suis christi inuocet nomē. tamē alie-
nus a christo est. quia humilitatis magi-
strum superba mente nō sequitur. Naz-
etiā cū ad patrē remeās quoddā vt ita
dixerim conderet testamentū. hoc disci-
pulis dereliquit. Mādatū inq̄t nouū do-
vobis vt diligat inuicē sicut dilexi vos
vt et vos diligatis inuicem. Statimq;
subiunxit. In hoc cognoscēt oēs q; mei
estis discipuli. si dilectionē habuerit ad
inuicem. Non ait. si signa atq; virtutes
similiter feceritis. sed si dignā dilectiōez
inuicem habueritis. qm certū est nisi mi-
tes atq; hūiles fuare nō posse. Quapp̄
nūq; monachos p̄tos nec morbo ceno-
toxiē vacuos nostri maiores esse dixerūt.
qui semetip̄os exorcistas corā hominib; p̄-
fiterentur. et inter admirantiū turbas hāc
qm vel meruerūt vel presumpserūt gr̄as
iactantissima ostentatiōe diffamāt. S; in-
incassum. Qui enim innititur mēdacijs

hic pascet ventos. idem autē ip̄e seq̄tur
anes volantes. Sine dubio enī eueniet
eis illud quod in prouerbijs dicitur. Si-
cut venti et nubes et pluuie manifestissis
me sunt. ita qui gloriatur in dato falso.
Et ideo si quis coram nobis hōz aliqd
fecerit. nō de amiratione signorum. s; de
ornatu morum debet apud nos esse lau-
dabilis. nec vtrum demonia ei subiecta
sint. sed vtrum charitatis membra q̄ de-
scribit apostolus possideat inquirendū.

Mirabilius sit de semetipso
vicia q̄ d' altero demones extru-
xisse. **Cap. viij.**

Et reuera maius miraculum ē
de propria carne fomitem luxu-
rie eradicare. q̄ expellere imun-
dos spiritus d' corporibus alienis. et ma-
gnificentius signum est virtute patie-
trulentos motus iracūdie cohibere. q̄
aereis principatib; imperare. plusq; est
exclusisse edacissimos de corde proprio
tristitie morbos. q̄ valitūdines alterius
febresq; corporeas expulsisse. Postremo
multis modis preclarior virtus sublimi-
orq; profectus est anime proprie curare
languores. q̄ corporis alieni. Quanto
eniz hec sublimior carne est. tanto presta-
tior eius est salus. quantoq; preciosior
excellentiorq; est substantie. tanto gra-
uioris ac perniciosioris est et ruine.

**Quantum precellat vite probi-
tas opera signorum. Cap. ix.**

Et de illis quidem curationib;
ita beatissimis aplis dī. Nos
lite gaudere quia demonia vo-
bis subijciuntur. Hoc eniz faciebat nō
eorum potestas. sed virtus dominici no-
minis inuocati. et idcirco monetur vt ex
hac parte nihil sibi beatitudinis aut glo-
rie audeant vendicare. quę dei tantum
potentia ac virtute perficitur. sed ex illa
vite sue cordisq; itima puritate. ob qm
nomina eorum inscribi meretur in celis.

Collatio xv Abbatis Nesterotis.

Reuelatio 8 perfecte castitatis
experimento. **Cap. x.**

Et ut hoc ipsum quod diximus
vel testimonijs veterum vel diuinis
oraculis approbemus. quod beatus
Pascentius vel de admiratione signorum. vel de
gratia senserit puritatis. immo quid angelici
revelatione cognouerit. ipsius verbis atque
experimentis rectius proferemus. Hic
namque ita multis vigens annis districti
one precipua. ut crederet se etiam carna-
lis concupiscentie laqueis penitus abso-
lutum. eo quod cunctis infestationibus demo-
num. quibus diu aperteque conflixerat.
superiorem se factum esse sentiret. dum ad-
uenientibus viris sanctis pulmentum len-
ticule quod illi attheran nominat prepararet.
manus eius in clibano ut assolet flamma
superuolitate combusta est. Quo facto
tristificatus magnam immo dum cepit secum
tacitus voluere. cur ignis iniquus mecum
non haberet pacem. cum duriora mihi demo-
num cesserint prelia. tunc quoniam admodum me
in illo metuendo examinis die per se tran-
siturum ille ignis inextinguibilis. et inqui-
sitorum meritorum omnium non tenebit. cui nunc
extrinsecus hic tempestas ac paruum non
pepercit. Tunc estuanti huiusmodi
cogitationibus atque tristitia sopor sub-
itus obrepisset. adueniens angelus domini
cur inquit pascenti tristis es. quod nec dum
pacatus tibi sit ignis iste tenendus. cum ad
huc resideat in membris tuis carnalium
motuum necdum purum excocta commotio.
Cuius radices donec in tuis viuunt me-
dullis. ignem istum materiale nequaquam tibi
pacificum esse permittet. Quod utique in-
noxium alias sentire non poteris. nisi omnes
internos motus his indicij in te inueni-
so experiaris extinctos. Tunc et apprehen-
de nudam et pulcherrimam virginem. et si il-
lam tenens. tranquillitatem tui cordis in
mobilem. estusque carnales pacificos in te
senseris perdurasse. huius quoque visibi-
lis flammam mitis atque innoxius in modum
illoque trium in babilonia puerorum te allabet

attactus. Itaque senex ex huiusmodi reuelatione percussus. non quidem experienti di-
uinitus demonstrati pericula consuluit
sed interrogans conscientiam suam. et purita-
tem sui cordis examinans. nec adhuc po-
dus castimonie sue huius probationis
ponderi concipere coniectans. non mirum
est ait. si cedentibus mihi inanumidorum spi-
rituum preliis. adusionibus ignis quas di-
rissimis congressibus demonum inferiores
esse credebam. adhuc aduersum me sen-
serim sentientes. Maior quippe est. virtus
ac sublimior gratia. internam libidinem car-
nis extinguere. quam nequitias demonum ex-
trinsecus irruentes. signo domini ac virtutis
altissime potentia subiugare. vel de ob-
sessis corporibus nominis diuini inuocatio-
ne repellere. Hucusque abbas nesteros
orationem de vera carismatum operatione
assumens. nos ad cellam senis ioseph
sex ferme milibus ab ipso aberat prope-
rantes. doctrine sue institutione profes-
secutus est.

ExPLICIT collatio secunda abba-
tis nesterotis de carismatibus
diuinis. Incipiunt capitula col-
lationis prime abbatis ioseph
de amicitia. **Cap. i.**

Quid a nobis abbas Ioseph
mitus inquisierit.

i Disputatio eiusdem senis de in-
fido amicitiarum genere.

ii Unde indissolubilis amicitia
sit.

iii Interrogatio utrum utile ali-
quid etiam contra votum fratris effici
debeat.

v Responsio quod perpetua amicitia
nisi inter perfectos stare non possit

vi Quibus modis inuiolabilis pos-
sit societas retentari.

vii Quod nihil charitati preponendu-
sit. nec iracundie postponendu-
m.

viii Quibus de causis inter spirita-
les nascatur dissensio.

- ix **D**e amputandis etiam spiritali-
bus causis discordiarum.
- x **D**e optimo examine veritatis.
- xi **I**mpossibile sit quicquam quod pro-
prio fidei iudicio diaboli illusi-
one non decipi.
- xii **O**becausam non debeant inferio-
res in collatione contemni.
- xiii **C**haritas non solum res dei sed
etiam deus sit.
- xiiii **D**e gradibus charitatis.
- xv **D**e his qui vel suam vel fratrum
comotionem dissimulatione cor-
roborant.
- xvi **D**e eo quod si frater aduersum nos
aliquid habeat simultatis mu-
nera orationum nostrarum a domino
respuantur.
- xvii **D**e his qui patientiam secularibus
magis putant impendenda esse
quam fratribus.
- xviii **D**e his qui patientiam mentientes
ad iracundiam fratres silentio
accendunt.
- xix **D**e his qui ex indignatione ieiunant.
- xx **D**e quorundam simulata patien-
tia qui maxillam verberandam
alteram ingerunt.
- xxi **I**nterrogatio quoadmodum christi
in mandatis obtemperantes euan-
gelica perfectione fraudentur.
- xxii **R**esponsio quod christus non solum
facti sed etiam voluntatis inspec-
tor sit.
- xxiii **Q**uod ille sit fortis et sanus qui succu-
bit alterius voluntati.
- xxiiii **Q**uod infirmi iniuriosi sint et iniuri-
as ferre non possint.
- xxv **I**nterrogatio quod fortis sit qui non
se sustentat infirmum.
- xxvi **R**esponsio quod infirmus non se sus-
tinenti.
- xxvii **Q**uomodo sit iracundia
comprimenda.
- xxviii **A**micicias coniurationis ciuitas fir-
mas esse non posse.
- E**xplacunt capitula.

Incipit collatio prima Abba-
tis Ioseph et amicicia. Cap. i.

Etatus

Ioseph cui nunc
instituta ac pre-
cepta pandenda
sunt. vnus ex tri-
bus quorum in
prima collatione
fecimus mentionem. clare admodum fa-
milie ac primarius ciuitatis sue in egi-
ptu fuit qui appellatur thymnis et ita non so-
lum egyptia. sed etiam greca facundia di-
ligenter edoctus. vt et nobis vel his qui
eloquentiam penitus ignorabant. non
vt ceteri per interpretem. sed per semetip-
sum elegantissime disputaret. Qui cum
institutionem suam nos desiderare sen-
sisset. percontatus primū. vtrum nā esse-
mus germani fratres. audientem a nobis
quod non carnali sed spiritali essemus frat-
nitate deuincti. nosque ab exordio renun-
tationis nostre. tam in peregrinatione que
ab vtroque nostrum fuerat obtentu mili-
tie spiritualis arrepta. quam in cenobii studio
indiuiaua semper coniunctione sociatos.
tali usus est sermonis exordio.

Disputatio eiusdem senis dei-
fido amiciciarum genere. Cap. ii.

Amiciciarum ac sodalitatis mul-
ta sunt genera. que diuersis mo-
dis humanum genus dilectionis
societate connectunt. Quosdam enim pre-
cedens commendatio. primū noticie. post
etiam amicicie fecit inire commercia. In quibus
busdam vero contractus quidam seu da-
ti acceptive de pactio. charitatis federa co-
pulant. Quosdam negociationis seu mili-
tie vel artis ac studij similitudo atque co-
munio amiciciarum vinculis nexuerunt.
per quoniam ita etiam effera sibi inuicem corda
mansuescunt. vt etiam hi qui in siluis ac
montibus latrocinij gaudent. et effusi-
one humani sanguinis delectantur. suorum
scelerum participes amplectantur ac fo-
ueant. Est etiam dilectionis aliud genus.

Collatio XVI Abbatis Joseph.

quod instinctu nature ipsi et sanguinitate lege connectitur. quia vel contribules vel coniuges. vel parentes seu fratres. ac filij. naturaliter ceteris preferuntur. quod non solum humano generi. verum etiam omnibus animalibus atque animantibus inesse deprehenditur. Nam pullos vel catulos suos naturali affectu instigant sic protegent ac defendunt. ut frequenter pro ipsis etiam obicere se periculum mortisque non metuant. Denique etiam illa bestiarum vel serpentium vel aliorum genera. quę intolerabilis feritas ac letale virus ab omnibus separata esse cernit. ut sunt basilisci vel monocerotes vel gryphes. cum etiam visu ipso cunctis perniciose esse dicantur. inter se tamen pro originis ipsius affectionisque consortio pacata et innoxia perseverant. Sed hec omnia quę diximus genera charitatis. sicut malis ac bonis. feris etiam atque serpentibus videmus esse communia. ita etiam usque in finem certum est perseverare non posse. Etenim interrumpit ea frequenter ac dividit locorum discretio. et obliuio temporalis. et verbi vel cause negotiorumque contractus. At enim ex diversis. vel lucri. vel libidinis. vel consanguinitatis. ac necessitudinis variarum societatibus acquiri solent ita intercedente qualibet divortij occasione solvantur.

Unde indissolubilis amicitia sit

Cap. iiij.

In his igitur cunctis unus genus est insolubile charitatis. quod nec commendationis gratia. nec officij vel munerum magnitudo contractusque cuiusque ratio. vel naturalis necessitas iungit sed sola similitudo virtutum. Nec in quibus que nullis unquam casibus scinditur. quam non solum dissociare vel delere locorum vel temporum intervalla non prevalent. sed ne mors quidem ipsa diucllit. Nec est vera et indurpta dilectio. quę gemina amicorum perfectione ac virtute conerescit. Cuius semel initum fedus. nec desideriorum varietas. nec contentiosa dirumpet contrarietas voluntatum. Ceterum multos nos

uimus in hoc proposito constitutos. quę cum per charitatem christi flagrantissima essent soliditate coniuncti. non perpetuo eam. nec indurpte seruare potuerunt. quia licet bono societate principio niteretur. non tamen uno nec pari studio arreptus propositum tenuerunt. fuitque inter eos quedam temporalis affectio. quia non equali utriusque virtute. sed unius patientia fruabatur. Quę quauis ab uno magnanimitate atque infatigabiliter retentetur. necesse est tamen eam alterius pusillanimitate dirumpi. Infirmitates namque eorum qui tepidius perfectionis expectant sanitatem. quantalibet fortius tolerantia sustententur. ab ipsis tamen qui infirmi sunt non feruntur. Habent enim insitas sibi commotionum causas quę eos quętos esse non sinant. ut solent hi qui carnali egritudine detinentur. stomachi sui infirmitates et fastidia cocorum vel ministrantium negligentis imputare. et quę talibet eis obsequium sollicitudo detrahant. nihilominus tamen sanis causas sue commotionis ascribere. quas sibi utriusque vicio valitudinis suginesse non sentiunt. Quāobrem hec est amicitie ut diximus fida indissolubilisque coniunctio. quę sola virtutum paritate federatur. Deus enim inhabitare facit unius moris in domo. Et idcirco in his tantum indurpta potest dilectio permanere. in quibus unum propositum ac voluntas. unum velle ac nolle consistit. Quā si vos quoque cupitis. inviolabilem retentare. festinandum est vobis ut expulsis primitus viciis. mortificetque proprias voluntates. et unito studio atque proposito. illud quo propheta ad modum delectatur. gnaviter impleatis. ecce quę bonum et quę iocundum habitare fratres in unum. Quod non localiter sed spiritualiter oportet intelligi. Nihil enim prodest. si moribus ac proposito dissidentes una habitatioe iungantur. nec obest parili virtute fundatis. per locorum intervalla disiungi. Apud deum namque morum cohabitatio. non locorum unita fratres habitatio coniungit. nec potest unquam perfectę integritas custodiri.

De amicitia

ubi voluntatū diuersitas inuenit.

Interrogatio vtrū vtile aliqd etiā cōtra votū fratris effici debeat.

Cap. iij.

Germanus. Quid si vno volente perficere aliquid qd fm deū p modū 7 salubre p spe perit alius nō prestat assensum. exequendum ne etiā contra votū fratris est an pro eius arbitrio negligendum?

Respōsio q perpetua amicitia nisi iter perfectos stare nō possit.

Cap. v.

Ioseph. Idcirco dixim? plena atq perfecta amicitie gratia nisi inter perfectos viros eiusdēq virtutis perseverare non posse. quos eadem voluntas vnūq ppositū aut nūq aut certe raro diuersā sentire aut in his que ad profectū spiritualis pertinent vitę patitur dissidere. Qd si animos ceperint pentionibus estuare. liqē vtiq eos nūq fm regulā qm pcedim? fuisse cōcordes. Sed qz nemo potest a pfectione habere principiū. nisi qui ab ipso eius ceperit fundamēto. et vos nō qn ta eius sit magnitudo. sed quē admodū ad eam perueniri possit inquiritis. necessarii reor. vt paucis regulaz vobis eius ac tramitē quendam. per quē gressus vestri dirigātur apiaz. vt patientie ac pad bonū facilius obtinere possitis.

Quibus modis inuiolabilis possit societas retēari. Cap. vi.

Prima igitur sunt vere amicitie in contemptu sbe mundialis et omniū quas habemus rerū de spectione fundamina. Quā enī iniustū atq impium est. si post abrenūciatā mūdi 7 omnium que in eo sunt vanitatem. preciosissime fratris dilectiōi suppeller vilissima que superfluit pferatur. Secundum est. vt ita suas vnusquisq selecet voluntates. ne se sapientem atq consultum esse iudicans suis malit qz proximi diffinitionibz obedire. Tertium est vt sciat omnia etiā q vtilia ac necessaria

estimat. postponēda bono charitatis ac pacis. Quartū. vt credat nec iustis nec iustis de causis penitus irascendū. Quintū. vt aduersus se iracundiā fratris. etiā si in ratione conceptam. eodem modo q suam curare desideret. sciens equaliter si bi perniciosam alterius esse tristitiam ac si aduersus aliū ipse moueatur. nisi eā qm in se est etiā d fris mēte depulerit. Postremū illud est. qd generale vicioz omnium peremptorium esse non dubiū est. vt se de hoc mūdo credat quotidie migraturum. Que persuasio non solū nullam in corde tristitiā residere permittit. verum etiā vnuerfos concupiscentiarum ac peccatorum omnium cōprimet motus. Decigitur quicumq tenuerit amaritudinem ire atq discordie nec pati poterit nec inferre. His autem cessantibus cum primum ille emulus charitatis in cordibus amicorum tristitie sensiz venena suffuderit. necesse est vt frequentibus iurgiis paulatim dilectione tepefacta. amātium corda diu exulcerata quādoq dissociet. Nam qui per callem pcedite directionis ingreditur. in quo ab amico vnq suo poterit dissidere. qui psum litium causam que ex paruulis rebus vilissimisq materiis generari solet. nihil suum vendicans radicitus amputauerit. illud quod in actibus apostolorum legimus de vnitate credentiu omni virtute custodiēs. Multitudinis autē credentium erat cor vnum 7 anima vna nec quisq eorum que possidebāt aliqd suum esse dicebat. sed erant illis omnia communia. Deinde quemadmodū ab eo seminariū dissensionis exurget. qui nō suę sed fratris seruiens voluntati. domini atq auctoris sui fuerit imitator effectus. qui loquēs ex persona hominis quē gerebat. Non veni in qd vt facerez voluntatē meā s voluntatē ei? q me misit. Quo autem modo vllum contentionis fomitem suscitabit. qui de intelligentia ac sensu suo. nō taz p pio iudicio qz fratri credere decreuit examini. p eius scz arbitrio. vel

Collatio xvi Abbatis Joseph.

probans sua inuenta. vel improbens. et euangelicū illud p̄ cordis humilitate consummans. verumtamē nō sicut ego volo sed sicut tu vis. Aut qua ratiōe aliqd quo frater mestificet admittet. q̄ bono pad nihil indicat esse preciosius. dñi ce illius sententię memoriā nō amittens. In hoc cognoscet oēs q̄ mei estis discipuli. si dilectionez habueritis ad inuicē. per quā velut sp̄ali signaculo gregē ouium suarum in hoc mundo voluit christus agnosci. atq; hoc a ceteris vitā dixerim caractere discerni. Quā vero ex cā vel in se recipere vel in alio residere rāorem tristitię sustinebit. cui summa diffinitio est iracundie quę perniciosa et illucita est iustas causas esse non posse. eodemq; se modo succensente sibi fratre orare nō posse. quo si fratri suo ipse succēscat. illam domini saluatoris humili sp̄ retinens corde sententiā. Si offers munus tuum ad altare. et ibi recordatus fueris q̄ frater tuus habet aliquid adūsus te. relinque ibi munus tuū ante altare. et vade prius reconciliari fratri tuo. et sic veniens offer munus tuū. Nihil enim proderit si te quidem asseras nō irasci. et credas te implere illud mādātū quo dicit sol non occidat super iracundiā vestrā. et qui irascitur fratri suo reuserit iudicio. alterius vero tristitiā quā delinire tua mansuetudine potuisti. contumaci corde despicias. Eodem nāq; modo p̄cepti dominici p̄varicatione plecteris. Qui enī te irasci aduersus alterū nō debere dixit. nec alterius p̄temni tristitiā debere dixit. quia non interest apud deū qui omnes hoīes vult saluos fieri. vtrū te an alium quēpiā perdas. Unum si quidem cuiuslibet interitū ei nascitur detrimentum. itidemq; illi cui grata omnium perditio est. vnū lucrum. vel tua. vel fratris morte cōquiritur. Quemadmodū postremo poterit vel tenuēz p̄ fratres retinere tristitiā. qui se credit quotidie imo continuo ab hoc seculo migraturū. **N**ihil charitati p̄ponendū

sit. nec iracūdie postponendum.

Cap. vij.

Sicut ergo nihil p̄ponendum est cbaritati. ita furori vel iracūdie nihil est e contrario postponendum. Omnia namq; q̄uis vtilia ac necessaria videantur spernenda tamen sunt. vt ire perturbatio tenetur. et omnia etiam quę putantur aduersa suscipienda atq; toleranda sunt. vt dilectionis paci seq̄ tranquillitas illibata seruetur. quia nec ira atq; tristitia perniciosius quicq; nec cbaritate vtilius credendum est.

Quibus de causis inter spirituales nascatur dissēsiō. Cap. viij.

Nam quemadmodum carnales adhuc et imbecilles fratres obvilē terrenamq; s̄bam cito inimicus disiungit. ita etiā iter spirituales gignit pro intellectu diuinitate discordiam. Ex qua sine dubio contentiones rixęq; verborum. quas apostolus damnat. plerumq; consurgunt. vnde consequentē diuorcia inter vnanimos fratres hostis inuidus ac malign⁹ iterferit. **A**era est namq; sapientissimi salomonis illa sentētia. Odiū suscitāt contentio. vniuersos vero qui non contendunt protegit amicitia.

De amputandis etiam spiritualibus causis discordiarū. Cap. ix.

Quia propter ad conseruandaz perpetuam et indiuiduam cbaritatē. nihil prodest primā causaz amputasse discidiū. quę nasci solet o rebus caducis atq; terrenis. et vniuersa despexisse carnalia. atq; omnium quib⁹ no ster vsus indiget rerum. indiscretam cōmunionem fratribus permisisse. nisi etiā secundā q̄ sub specie spiritaliū sensuum nasci solet similiter absidentes. acquisierimus in omnib⁹ hūilem sensum. et consonas voluntates.

De optimo examine veritatis.

Cap. x.

De amicitia

Mimini namque cum me adhuc ad
herere p[ro]portio etas in minor[um] h[or]ta
ret huiusmodi nob[is] itelligentiā.
vel in moralibus disciplinis.
v[el] in scripturis sacris frequēter in h[er]eā. v[el]
nihil ea verius. nihilq[ue] rationabili[us] cre
deremus. Sed cū in vnū conuenientes
f[n]ias nostras p[er]mere cepissemus. quedā
cōmuni exatatiōe discussa. primum ab
altero falsa ac noxia notabātur. mox de
inde v[el] p[er]niciosa cōmuni p[ro]nunciata iu
dicio dānabātur. quę int[er]m[us] prius infu
sa a diabolo luce clarius fulgebāt. v[el] fa
cile potuissent generare discordiā. nisi p[re]
ceptū seniorū velut diuinū quoddā ora
culū custoditū ab om[n]i nos p[re]tentione re
uocasset. quo ab illis legali quada[m] san
ctione p[re]scriptū est. v[el] neuter nostrum
p[ro]p[ri]o iudicio suo q[uam] fratri crederet. si nūq[ue]
vellet diaboli calliditate deludi.

Quoniam impossibile sit quēq[ue] qui p[ro]
p[ri]o fidit iudicio diaboli illusi
one nō decipi. **Cap. xi.**

Etenim sepe illud q[uod] apostol[us] di
cit. p[ro]bat[ur] est euenire. Ipse enī
sathanas transfiguratur se in an
gelū lucis. v[el] obscurā ac tetrā caliginem
sensuū. p[er] vero lumine scientię fraudulē
ter effundat. Qui nisi humili[us] et mansue
to corde suscepti. maturissimi fratris v[el]
p[ro]batissimi senioris refuēt[ur] examini. et
eor[um] iudicio diligēter excussi. aut abijciā
tur. aut recipiantur a nobis. sine dubio
venerātes in cogitatiōibus nostris p[ro]
angelo lucis angelum tenebrarū gūssi
mo feriemur interitu. Quā perniciē im
possibile est euadere quēpiam iudicio. p[ro]
p[ri]o confidentes. nisi hūilitatis x[risti] ama
tor[um] et executor effectus. illud q[uod] ap[osto]l[us] ma
gnopere deprecatur om[n]i contritione cor
dis impleuerit. Si qua ergo inquit con
solatio in christo. si q[uod] solatiū charita
tis. si qua viscera miserationis. implete
gaudiū meū v[el] ideo sapiatis. eandē cha
ritatē habentes. vnanimis idip[s]m senti
entes. nihil per contentiōē neq[ue] per ina
nē gloriā. s[ed] in humilitate superiores vos

bismetip[s]is alteru trā arbitrātes. et illud.
honore alteru trā p[re]ueniētes. v[el] p[ro]p[ri]o v[el]
quisq[ue] consorti suo scientię et sanctita
tis ascribens. summā discretionis x[risti] in
alteri[us] magis q[uam] i[n] suo credat stare iudicio
**Quā ob causam non debeant i
feriores in collatione contem
ni.** **Cap. xij.**

Sepe autem accidit. siue illu[sio]
ne diaboli. siue intercessu error[um]
humani. quo nullus est in hac
carne qui falli velut homo nō possit. v[el]
et ille interdum qui acrioris ingenij sciē
tięq[ue] maioris est. aliquid falsum mēte cō
cipiat. et ille qui tardioris ingenij ac mi
noris est meriti. rectius aliquid veriusq[ue]
persentiat. Et idcirco nullus sibi q[uam]uis
scientia p[re]ditus inani timore persuade
at. quod possit collatione alterius non
egere. Nam etiam si iudicium eius dia
bolica non fallat illu[sio]. elationis tamē
et superbię graniores laqueos non eua
det. Quis enim hoc sibi absq[ue] igenti po
terit vsurpare perniciē. cum vas electio
nis in quo christus v[el] ipse professus ē lo
quebatur. ob hoc solummodo se asserat
hierosolimā conscendisse. v[el] cu[m] suis co
apostolis euangelium. q[uod] gentibus re
uelante et cooperante domino predica
bat. secreta examinatione cōferret. p[ro]
quod ostēditur nō solum vnanimitatē
atq[ue] concordiam per hęc p[re]cepta serua
ri. verum etiam cunctas diaboli aduer
santis insidias et illusionum eius laque
os non timeri.

Quoniam charitas non solum res dei
sed etiam deus sit. **Cap. xij.**

Eniq[ue] intantum virtus chari
tatis extollitur. v[el] eam beatus
Iohannes apostolus. nō solū
rē dei. sed etiā deum esse pronūciat dicens
Deus charitas est. et qui manet in cha
ritate in deo manet et deus in eo. Nam
vsq[ue] adeo illam diuinā esse perspicim[us]
v[el] illud apli manifestissime vigere senti
am[us] i[n] nob[is]. q[uam] charitas dei diffusa ē in
cordib[us] n[ost]ris p[er] sp[iritu]m sanctū q[ui] habitat i[n] nob[is]

Collatio xvi Abbatis Joseph.

Qd tale ē ac si dicat. Qm de? diffusus est in cordibus nostris per spiritū sanctū qui habitat in nobis. Qui etiā cū ignoremus quid debeamus orare. interpellat p nobis gemitibz inenarrabilibz. Qui aut scrutatur corda scit qd desideret spiritus qz fm deū postulat pro sanctis.

De gradibus charitatis.

Cap. iij.

Illam igitur charitatē q̄ dicit agape. possibile est omibz exhibere. de qua beatus ap̄ls. Ergo dum tēpus habemus inquit operemur bonū ad oēs. maxime autē ad domesticos fidei. Que intantū omibz est generaliter exhibēda. vt eaz etiā inimicis nostris a dño inbeamur impendere. Nam diligite in q̄t inimicos v̄ros. Diathesis autē. i. affectio. paucis admodū et his q̄ v̄l paritate morū vel virtutū societate cōnexi sunt exhibetur. licet etiā ipsa diathesis multā in se differentiā habere videatur. Aliter enī parētes. aliter p̄iuges. alit̄ fratres. aliter filij diliguntur. et in ipsa quoqz horū affectuū necessitudie magna distātia est. nec vniformis parentū dilectio erga filios inuenitur. Qd etiā Jacob patriarche probatur exemplo. qui cuz esset duodecim filiorū pater. omnesqz parua charitate diligeret. tñ p̄pensione Joseph dilexit affectu. vt de eo aperte scriptura cōmemoret. Inuidebant autē ei fratres sui. eo qd diligeret euz pater suus. scz nō q̄ vir iustus et pater nō valde diligeret etiā ceteram. plem. sed qd huius quia typum dñi preferbat affectui dulcius qd ammodo atqz indulgentius inhereret. Hoc etiā de Iohāne euāgelista legim⁹ euidentissime designari. cū de ipso dicit. Discipulus ille quē diligebat iesus. cuz vtiqz etiāz reliquos vñdecim similiter electos. ita precipua dilectiōe cōplexus sit. vt hoc etiā euangelica attestatiōe designet dicēs. Sic ut dilexi vos et vos diligite inuicē. De quibz et alibi dicit. Diligens suos qui erāt in mūdo vsqz in finē dilexit eos. s̄ hic vnus dilectio nō erga

reliquos discipulos teporem charitatis s̄ largiorē erga hūc superabundantiam amoris expressit. quā et x̄ginita q̄ puilegiū et carnis icorruptio cōferebat. Que idcirco velut s̄blimior cū quadā exceptione signatur. quia nō eam odij cōparatio. s̄ affluentior gratia exuberantissimi amoris extollit. Tale quid etiā ex persona sponse legimus in cantico canticorū dicētis. Ordinate in me charitatē. Nec enī ē vere charitas ordinata. q̄ odio habens neminē. quosdā meritorū iure plus diligit. queqz cū generaliter diligit cunctos. excipit tamē sibi ex his quos debet at peculiari affectione complecti. et rursum in ipsos qui in dilectiōe sūmi atqz precipui sunt. aliquos sibi qui ceterorū affectui superextollantur excerpit.

De his qui vel suā vel fratrū cōmotione dissimulatione corrobōrāt.

Cap. xv.

Contra nouimus. qd vtinā nesciremus. nōnullos fratrū tantē esse obstinationis atqz duricie. vt cū vel suos aduersus fratres. v̄l fratris aduersum se senserint animos excitatos. ad dissimulandā mentis sue tristitiam. q̄ ex indignatiōe alterius cōmotionis exorta est. secedētes ab eis q̄s hūili satisfactione atqz colloq̄o lenire debuerāt. aliquos psalmorū incipiūt decantare versiculos. Qui dñi conceptā cordis amaritudinē delinire se putāt. insultando augent. qd statim extinguere potuēnt si magis anxij atqz humiles esse voluissent. vt oportuna cōpunctio et ipsoz cordibz mederetur. et fratrū animos delineret. Nam illo vtiqz modo pusillanimitatis immo superbię sue viciū palpāt. et nutriūt poti⁹ q̄ extirpāt fomitē iurgiorū. dñice illius preceptiōis immemores. qua ait. Qui irascitur fratri suo. re⁹ erit iudicio. et si recordatus fueris qd frater tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi munus tuum ad altare. et vade pri⁹ reconciliari fratri tuo. et tūc veniens offeres munus tuū.

De amicicia

De eo q̄ si frater aduersum nos aliquid habeat simultatis mūera orationū nostrarū a domino respuatur. **Cap. xvi.**

Intantum igitur nō vult nos deus noster alteri⁹ respectui habere tristitiam. vt si aliquid aduersus nos frater habuerit. nec munera nostra suscipiat. id est. nō oratiōes sibi a nob̄ permittat offerri. donec de animo e⁹ tristitiam iuste iniusteve cōcepta. celeris satisfactione tollamus. Neq̄ enī ait si habet veram querelam aduersum te frater tuus. relinque ibi munus tuū ad altare. ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo. s̄ si recordatus fueris inquit. quia frater tuus habet aliquid aduersum te. id est. etiam si leue aliquid ac vile sit q̄ fratris in te fuerit excitata cōmotio. et hoc memoriā tuā subita recordatione pulsauerit. scias te offerre precum tuarū spiritualia munera nō debere. nisi prius qualibet ex causa ortam tristitiā. de corde fratris benigna satisfactiōe depuleris. Si igitur euangelicus hmo etiā. p̄ preterita et minima similitate. ac de exiguis oborta causis. satisfacere nos irascētib⁹ iubet. quid de nobis miseris fiet. qui recentes ⁊ maximas causas nostrasq̄ errore cōmissas. p̄tinaci dissimulatione cōtemnimus. ⁊ inflati tumore diabolico. dum humiliari erubescimus. auctores nos fraternae tristitię denegamus. ac rebelli spiritu subijci p̄ceptū dñi dedignant. neq̄q̄ ea vel obseruari debere vel impleri posse contēdimus. Eoq̄ fit vt iudicantes eū impossibilia vel incōgrua p̄cepisse efficiamur. s̄m apostolū nō factores. s̄ iudices legl.

De his qui patientiam secularibus magis putāt impēdendā esse q̄ fratribus. **Cap. xvij.**

Illud quoq̄ q̄bus lachrymis est deslendum. q̄ nō nulli fratrum fuerint contumelia cuiuslibet s̄monis accensi. si alterius cuiuspiā quicōs lenire desiderat precibus fatigetur. cum audierint nequaq̄ debere adu-

sus fratrem cōcipere tenere. vt tristitia. s̄m illud qd̄ scriptum est. qui irascit̄ fratri suo reus erit iudicio. et sol nō occidat super iracundiā vestrā. proclamāt illico. Si paganus aliquis. si secularis hoc fecisset. aut ita dixisset. recte debuit sustineri. Quis aut̄ ferat fratrē tam grauis cōscium culpe. aut tam insolens de ore cōuiciū proferentē. Quasi vero patia infidelibus tantū. atq̄ sacrilegis. et nō om̄ibus sit generaliter adhibenda. aut iracundiā contra gentilem noxia contra fratrē utilis estimanda. cū utiq̄ p̄turbate mentis obstinata cōmotio. nō dissimile contra quēuis fuerit excitata sibi īferat detrimētū. Quante autem obstinationis. immo recordie est. vt nec ipam verborū p̄prietatē brute mentis sup̄ore discernat. Quia ū dicitur. om̄is qui irascitur alienigene reus erit iudicio. qd̄ fortasse p̄terat s̄m. illorū sensus. cōtra consortes nostre fidei ⁊ cōsolationis excipere. s̄ si significanter expressit euāgelicus hmo dicens. Om̄is qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Licet itaq̄ s̄m regulam veritatis omnē hōiem fratrē debeam⁹ accipere. tamē hoc i loco magis fidelis ac nostre cōuersationis particeps q̄ ethnic⁹ fratris vocabulo designatur.

De his qui patientiā mentientes ad iracundiā fratres silēto accendunt. **Cap. xvij.**

Illud vero quāle est. q̄ interdū patiētes esse nos credimus. q̄ respondere p̄temnimus. laesiti. s̄ ita cōmotos fratres amara taciturnitate vel motu gestuq̄ irrisorio s̄banamus. vt eos magis ad iracundiā vulutū tacito prouocemus. quā tumida potuissent incitare cōuicia. ī eo nos estimātes minime apud deū reos. q̄ nihil ore protulimus. qd̄ nos notare hominū iudicio aut condemnare potuisset. Quasi vero apud deū verba tantūmodo. ⁊ nō precipue volūtas vocetur in culpam. et opus solum peccati. et nō etiā votū ac p̄positū habeatur in crimine. aut s̄ tū

Collatio xvi Abbatis Joseph

quod unusquisque fecerit per loquelam et non quod etiam per taciturnitatem facere studuerit in iudicio sit querendum. Non enim sola commotionis illate qualitas. Sed etiam propositum irritatis in noxa est. Et idcirco non quemadmodum iurgium fuerit excitatum sed cuius conflagrauerit vicio. Verum iudicis nostri perquiret examen. Affectus enim peccati non ordo considerandus est admittitur. Quid enim differt utrum quis gladio ipse peremerit fratrem an aliqua ad mortem fraude compulerit. cum ipsius eum dolo vel crimine constet extinctum. Quasi vero cecum in preceps manu propria non impigisse sufficiat. cum similiter reus sit qui penitus et imminente iam fouee cum potuerit erit reuocare contempserit. aut ille solus in crimine sit qui manu sua quempiam laqueauerit. et non etiam is qui vel parauerit vel ingesserit laqueum. vel certe cum potuerit auferre noluerit. Ita igitur tacere nihil prodest. si idcirco nobis indicamus silentium. ut quod agendum conuicio fuerat hoc taciturnitate faciamus. assimulantes quosdam gestus. quibus et ille quies curare nos oportuit vehementiori inardescat iracundia. et nos super hoc offusdamus illius ac perditione laudemur. quasi vero non etiam ex hoc ipso quis criminoliosus sit. quod gloriam sibi de fratris voluerit perditione conquirere. Atque enim tale silentium erit equaliter noxium. quia sicut ex aggerat in alterius corde tristitia. ita in suo non permittit extinguere. Contra quos illa prophete satis proprie est directa maledictio. Ne qui potat amicum suum. mittens selem suum. et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. repletus est ignominia pro gloria. Illud quoque quod per alium de talibus dicitur. Quia omnis frater supplantans supplantabit. et omnis amicus fraudulenter incedet. et vir fratrem suum iridebit. et veritatem non loquetur. extenderunt enim linguas suas quasi arcum mendacii et non veritatis. Sepe autem ficta patientia etiam acriter ad iracundiam quod sermo succendit. et atrocissimas verborum transcendit iniurias. ma-

ligna taciturnitas. leuiusque tolerantur inimicorum vulnera quam irridentiis subdola blandimenta. De quibus proprie dicitur per prophetam. Molliti sunt sermones eius super olem. et ipsi sunt iacula. Et alibi. Verba callidorum mollia. hec autem ferunt impenetrabilia ventris. Quibus etiam illud potest eleganter aptari. In ore pacem cum amico suo loquitur. et occulte ponit ei insidias. quibus tamen magis decipitur ipse qui decipit. Nam qui preparat ante faciem amici sui rete. circumdat illud pedibus suis. et qui fodit foueam proximo suo incidet in eam ipse. Denique cum magna ad comprehendendum dominum cum gladiis et fistibus multitudo venisset. neo in auctoritate vite nostre illo cruentior extitit parricida. quam qui cunctos ficto salutatiois honore preueniens osculum subdole charitatis ingessit. Cui dominus. Iuda inquit osculo filium hominis tradis. id est. amaritudo persecutionis atque odij tui. hoc tegnum assumpsit. quo dulcedo vere amoris exprimitur. Apertius quoque ac vehementius per prophetam vis huius doloris exaggeratur. Quia si inimicus inquit meus maledixisset mihi. sustinuissem utique. et si is qui oderat me super me magna locutus fuisset. abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo unanimis dux meus et notus meus. qui simul mecum dulces capiebas cibos. in domino dei ambulauimus cum consensu.

De his qui ex indignatione ieiunant.

Cap. xix.

Aliud quoque profanum tristitie genus est. quod dignum commemoratione non fuerat. nisi id a nonnullis fratribus sciremus admitti. qui cum tristificati fuerint vel irati. ab ipso etiam pertinaciter abstinent cibo. ita ut quod etiam dicere absque pudore non possimus. illi qui dum placidi sunt refectionem cibi usque ad horam sextam. vel ut multum non negant se posse differre cum fuerint tristitia vel furore suppleti. ieiunia etiam biduana non sentiunt. tantumque in edie defectioem iracundie satietate sustentent. In quo plane

De amicitia

facilegij crimen euidenter incurrunt. ieiunia scz q̄ soli deo p̄ humiliatione cordis et purgatione vicioꝝ sunt specialit̄ offerenda. p̄ diabolico timore tolerantes. Qd̄ tale est. ac si orationes atq; sacrificia nō deo sed demonijs deferat. illa q; moſay. eam increpationē mereatur audire. Sacrificauerūt demonijs et nō deo. dijs q; ignorabant.

De quorundaz simulata patientia qua maxillas verberandam alteram ingerūt. **Cap. xx.**

Non ignoramus etiā aliud de mentie gentis. qd̄ s̄ colore facie te patientie in nōnullis fratribz inuenitur. quibz parū est iurgia commouisse. nisi etiā insigtorijs verbis ut feriantur iritent. cum utiq; vel leni fuerint impulsione cōtacti. alia quoq; partem corporis ingerūt verberandā. quasi per hoc perfectionē mandati illius impleturi quo dicitur. si quis te percusserit in dextera maxillā tuā. prebe illi et alterā. scripturē vim ac ppositū penitus ignorantes. Euangelicā namq; patientiā per iracūdie viciū exercere se putant. Ob qd̄ radicitus exadendum. nō solum vicissitudo talionis. et pcertadi irritatio prohibet. setiam furores verberatis geminate iubemur iniurie tolerantia mitigare.

Interrogatio quemadmoduz christi mandatis obtemperantes euangelica perfectioe fraudentur. **Cap. xxi.**

Germanus. Quomodo reprehendendus est is qui pcepto satisfaciens euangelico nō soluz nō intulit talionē. s̄ etiā paratus ē ut si bi geminetur iniuria.

Responsio q̄ christus nō soluz facti sed etiā voluntatis inspectoꝝ sit. **Cap. xxij.**

Ioseph. Sicut p̄ Paulo ante dictuz est. nō solum res ipsa que geritur. setiā qualitas mentis et ppositum facientis est intueudum. Et idcirco si id qd̄ ab vnoquoq; perfici

tur. quo animo fiat. vel quo procedat affectu. intimo perpēdati cordis examīe videbitis. patientie lenitatisq; virtutem nequa q; posse cōtrario spiritu. id ē. impatientie ac furoꝝ impleri. Si qd̄ dñs noster atq; saluator ad profundaz nos instruens patientie lenitatisq; virtutē id est. nō ut labijs cā tantūmodo pferamus. s̄ ut intus aīe nostrę abditis recondamus. istā nobis perfectiois euāgelice formulā dedit dicēs. Si quis te percusserit in dextera maxilla tuā. prebe illi et alterā. subauditur sine dubio dexteram. Quę alia dextera nisi interioris hominis ut ita dixerim facies potest accipi. Per hoc omnē penitus iracūdie fomites et p̄fundis cupiens aīe penetralibz extirpare. Id est. ut si exterior dextera tua impetum ferientis exceperit. interior quoq; hō per humilitatis assensum dexterā suā prebe ut verberandā. cōpatiens exterioris hominis passioni. et qd̄ animo succubēs atq; subijciēs suum corpus ferientis iniurie. ne exterioris hominis cede vel tacitus intra se moueatur interior. Videtis ergo longē eos ab euāgelica perfectioe distare. que patientiā docet nō verbis. s̄ interiore cordis tranquillitate fruandā. eamq; a nobis cū quid aduersi euenerit ita precipit custodiri. ut nō solū. nosmet ipsos alienos ab iracūdie perturbatioe fueamus. setiā illos qui suo cōmoti sūt vicio succubentes iniurijs eoz ad placiditatem expleta cedis satietate cogamus. furores eozum nostra lenitate vincentes. Et ita etiā illud apostolicū implebim? Noli vinci a malo. s̄ vince in bono. malum. Quod ab illis impleri nō posse certissimū est. qui illō spiritu ac timore verba lenitatis atq; humilitatis emittunt. ut nō solum nō mitigent pceptū furoꝝ incendiū. sed magis illud tam in suo q; in fratris cōmoti sensu faciāt conflagrare. qui tamē etiā si possent aliquo modo ipi mites ac placidi permanere. nō sic q̄. tem aliquos inflicte fructus caperēt. euz damno proximi patientie sibi gloriā vent

Collatio xvi Abbatis Joseph

dicantes. et per hoc ab illa apostolica charitate omnimodis alieni. que non querit que sua sunt. sed ea que aliorum. non enim ita diuitias concupiscit. ut lucrum sibi de proximi faciat detrimento. nec acquirere quicquam cum alterius desiderat nuditate.

¶ Ille sit fortis et sanus qui succumbit alterius voluntati

Cap. xxiij.

Sciendum sane generaliter illi partes agere fortiores. qui voluntati fratris suam subijcit voluntatem. quam cum qui in defendendis suis diffinitionibus ac tenendis pertinacior inuenitur. Ille enim sustentans ac tolerans proximum sani ac validi. hic autem infirmi et quodammodo egrotantis obtinet locum. quoniam ita palpari necesse est ac foueri. ut interdum etiam a rebus necessariis. pro eius quiete ac pace salubre sit aliquid relaxari. In quo quidem non se credat quod aliquid de sua perfectione minuisse. tam et si quiddam de proposita distractione contemnedo sumiserit. sed e contrario multo amplius se pro longanimitatis et patientie bono nouerit acquisisse. Apostolicum namque preceptum est. Vos qui fortes estis. inbecillitates infirmorum sustinete. et alterutrum onera vestra portate. et sic ad implebilia legem christi. Numquam enim infirmus sustinet infirmum nisi non tolerare poterit. aut curare languentem is qui similiter egrotat. sed ille medelam tribuit imbecillo. qui imbecillitati ipsi senem subiaceret. Merito enim ei dicit. Memento cura te ipsum.

¶ Infirmi iniuriosi sint et iniurias ferre non possint. **Cap. xxiiij.**

Notandum etiam illud est. infirmorum naturam esse semper eius modi. ut prompti quidem ac faciles sint ad contumelias ingerendas. et iurgia conferenda. ipsi vero ne minima quidem iniurie velint suspensione contingi. cumque inferentes proterua conuicia inconsiderata se perequissent libertate. ne parua quidem etiam leuissima sustinere con-

tenti sunt. Ideoque secundum predictam seniorum sententiam. charitas stabilis atque indurpta non poterit perdurare. nisi inter viros eiusdem virtutis atque propositi. Scindi etiam necesse est eam quocumque tempore quanta libet fuerit cautione ab altero custodita.

¶ Interrogatio quomodo fortis sit qui non semper sustentat infirmum.

Cap. xxv.

Germanus. In quo ergo laudabilis perfecti viri potest esse patientia. si tolerare non preuallet semper infirmum.

¶ Responsio quomodo infirmus senem sustinetur. **Cap. xxvi.**

Ioseph. Nec ego dixi. quod illi qui fortis est ac robustus. Christus tolerantiaque vincenda sit. sed quod infirmi pessima validudo. illius qui sanus est sustentatione nutrita. atque in deterius quotidie plabes. generatura sit causas ob quas vel ipse ultra non debeat sustineri. vel certe patientiam proximi notam ac deformationem impatientie sue esse coniungens. abire quicquam mauult quam semper magnanimitate alterius sustineri. Nec ergo ab his qui sodalitate affectus cupiunt inuolabilem custodire. pro omnibus obfuerunda censemus. ut primum quibus libet iniurijs lacessitus non solum labia sed etiam profunda pectoris sui monachus tranquilla custodiat. que tamen si senserit vel tenuiter fuisse turbata. omni semetipsum taciturnitate contineat. et illud quod psalmista commemorat diligenter obseruet. turbatus sum et non sum loquutus. et dixi cum stodiam vias meas. ut non delinquam in lingua mea. posui os meo custodiam dum confisteret peccator aduersus me. obmutui et humiliatus sum et filius a bonis. nec penitentem considerans statum. ea proferat que ad horam turbulentus suggerit furor. dictatque animus asperatus. sed vel recolat gratiam preterite charitatis. vel reformande pacis redintegrationem mente perspiciat. eamque velut continuo reuersuram etiam in ipso commotionis tempore contemplet.

De amicitia

Dūq; se ad dulcedineꝝ referuat concoꝝ
cordie moꝝ future amaritudinem pñtiū
non sentiet iurgioꝝum et ea potissimū re
spondebit e quibus vel a semetipso reus
fieri vel ab alio reprehēdi restituta cha
ritate non possit sicq; adimplebit pphē
ticiū illud eloquiꝝ. In ira mēe memor
eris.

Quemadmodum sit iracundia comprimenda. **Cap. xxvij.**

Conhibere ergo nos oportet om̃s
iracundie motus et gubernatri
ce discretiōe moderari ne ī illis
qđ a salomōe dñat. p̃cipui furoꝝera
p̃m̃i. Totā irā suā p̃fert ī p̃i. sapiēs at
dispensat per partes id est stultus qđez
ad vltionē sui ire p̃turbatiōe succendi
tur sapiens autem paulatim eam matu
ritate consilij ac moderationis extenuat
et expellit. Tale est et illud qđ ab aposto
lo dicitur. Nō vosmetipsos vindicātes
charissimi. s̃ date locū ire id ē neq; qđ ad
vindictam iracundia cogente tēdatis
sed date locum ire hoc est non sint cor
da vestra sic impatientie ac pusillanimi
tatis angustijs coartata vt violentā cō
motionis procellam cū irruerit sustinere
nō possint sed dilatamini in cordib; ve
stris su sci p̃iētes aduersos iracundie flu
ctus in illis extentis sinibus chantat qđ
oīa suffert oīa sustinet et ita mēs ṽra am
plitudine longanimitatis ac patiētie di
lata ta habeat in se consilioꝝū salutare
recessus in quibus receptus quodāmo
do atq; diffusus teterimus iracūdie fir
mus p̃tōtinus euanescat. Vel certe ita ī
telligendum est. Dam⁹ locum ire quoti
ens cōmotiōi alterius humili atq; trā
quilla mente succūbimus et quodāmo
do dignos nos qualiter iniuria p̃fiteā
tes impatientie seienti obseq̃mur. Cē
terū hī qui ita sensu et apostolice p̃fecti
onis inclināt vt locū ire illos dare existi
ment qui ab irascente discedunt viden
tur mihi dissensionū fomītē nō abscede
re sed nutrire. Nisi enī iracundia propi
mi humili statim satisfactione vincatur

prouocat eaz fugiēs potius qđ declinat
Illud quoq; huic simile est qđ salomō
ait. Noli festinare ī spiritu tuo irasce qđ
ira in sinu insipientiꝝ requiescit et noli
p̃currere in rixam cito ne peniteat te in
nouissimo. Neq; enī ita festinationē rixe
vel iracundie culpat vt earundē appro
bet tarditatem. Similiter et illud suscipi
endum est. Stultus eadem ipsa hora pro
nūciat iram suā occultat aut ignomini
am suā astutus. Non enī ignominiosā
iracundie passionem ita a sapientib; oc
cultari debere decernit vt iracundie ve
locitatem culpās nō prohibeat tardita
tē quā utiq; si p̃r necessitatem humane
infirmitatis irruerit ideo censuit occul
tandam vt dū ad p̃sens sapienter ob
tegitur impetuum delect. Nec enī na
tura est ire vt dilata lāguescat et pereat
prolata vero magis magisq; cōflagret.
Dilatanda ergo atq; aplianda sunt pe
ctoꝝa ne angustijs pusillanimitatis ar
tata iracundie turbulentis estibus op
pleantur et recipere fm̃ p̃phetam illd
nimis latum mādātum dei angusto cor
de nequeamus nec dicere cū p̃pheta vi
am mādātōꝝ tuoz cucurri cū dilatares
cor meum. Nam quia longanimitas sa
pientia sit euidentissimis scripture testi
monijs edocemur. Longanimus enim
vir nimis in p̃uētia pusillanimitas at
valde insipiens ē. Et idcirco de illo qđ sa
pientie donū laudabiliter a dño postu
lauit scriptura cōmemorat Et dedit do
minus Salomoni sapientia et p̃udenti
amq; multam nimis et latitudinem cor
dis quasi arenā maris innumerabilem.
**Amicitias coniurationē innitas
firmas esse non posse.**

Cap. xxvij.

Illud quoq; multis ē experimē
tis sepissime cōprobatum nul
lo modo eos qui amicitiaꝝū fe
dus coniurationis iniere p̃ncipio idis
ruptam potuisse fuare concordiaꝝ sine
q̃eam nō pro desiderio p̃fectionis nec
pro apostolice charitatis imperio s̃ pro

Capitula

amore terreno. et per necessitatem ac vincula
pacti retinere conati sunt. sine quo ille cal
lidissimus inimicus ut eos peruicacito
res sui faciat sacramenti. celerius ad irru
penda amicitiarum vincula precipitat. Ter
rissima ergo est prudentissimorum virorum
illa sententia. vera concordia et indiuidua so
cietas nisi inter emendatos mores. ei
demque virtutis ac propositi viros stare
non posse. Hec de amicitia beatus ioseph
spirituali narratione disseruit. nosque ad cu
stodiendam sodalitatis perpetuam charita
tem ardentius incitauit.

**Explicit collatio prima abbatibus
Ioseph de amicitia. Incipiunt
capitula collationis secunde eius
de senis de definiendo. Cap. i.**

O vigilis quos pertulimus.

i De abbatibus germani anxietate su
per sponsionis nostre recordatione.

ii Quid in hoc visum sit.

iii Interrogatio abbatibus Ioseph no
straque responsio unde anxietas
emerisset.

v Expositio abbatibus germani cur
vel in egypto residere mallemus
vel retraheremur ad syriam.

vi Interrogatio abbatibus ioseph an
in egypto maior profectus nobis
quam in syria conferretur.

vii Responsio de differentiis instituti
onum utriusque provincie.

viii Quod perfecti viri nihil absolute
debeat definire. vel utrum sine pec
cato possint definita rescindere

ix Quod plerumque utilius sit statuta ir
rumpere quam implere.

x Interrogatio nostra de metu pre
bite in cenobio syrie sponsionis

xi Responsio quod propositum gerentis non
negocij sit considerandum effectus.

xii Quod boni puentus malignis auc
toribus non profuerint. nec bonis
mala gesta nocuerint.

xiii Responsio nostra quod causa a nobis
exegerit sacramentum sponsionis.

xiiii Disputatio senis quod sine culpa ac

tionis ordo mutetur dummodo
boni studij capiatur effectus.

xv Interrogatio an absque peccato
sit quod infirmis nostra scientia
occasionem ingerit metiendi.

xvi Responsio quod non propter infirmorum
scandalum scripturarum veritas
sit mutanda.

xvii Quod veniabiliter mendacio sancti tam
quam elletorio vli sint.

xviii Obiectio quod illi tantum impune
mendacio vli sint qui sub lege
vixerunt.

xix Responsio eo quod licentia menda
cium que ne in veteri quidem indul
ta est testamento veniabiliter a mul
tis fuerit usurpata.

xx Quod veniabile plerumque mendaci
um et noxiam veritatem etiam
apostoli esse censuerint.

xxi An interrogantibus occultam con
tinentiam sine mendacio oporteat
apparere et an suscipienda sint que
semel fuerint recusata.

xxii Obiectio quod oporteat quidem ab
scondi continentiam sed suscipi
pi recusata non debeant.

xxiii Responsio quod irrationabilis sit hu
ius diffinitionis pertinacia.

xxiiii Quomodo abbas pyramon suam
continentiam celare maluerit.

xxv Testimonia scripturarum de con
mutatis diffinitionibus.

xxvi Quod secundum immensitatem presencie diuini
uina clementia. secundum precepta actus
vel immueret unumquemque vel puniat

xxvii Quod sancti viri pertinaces ac dur
i esse non possint.

xxviii Interrogatio an sit contrarium
predicte sententie illud quod de
iuravi et statui.

xxix Responsio in quibus immobilis
definitio sit tenenda. et in quibus si
oportuerit rescindenda.

xxx Quoadmodum debeat celanda
committi.

xxxi Nichil super his que ad usum com

Collatio xvii Abbatis Joseph

munis vite attinent definiendū.

Explacit capitula. Incipit collatio secunda abbatis Joseph de definiendo. Cap. i.

Recedē.

te igitur collatiōe finita. piterq; nocturno intercedēte silentio. cū fuisset a sancto ab

bate ioseph ad sepositā cellulā in secreto causa quietis adducti. et sionib; ei? igne quodam in nostris cordibus excitato. totā noctē habuisset in somnem. egressi cellulā. et centū fere ab ea passib; secedētes. in loco remotiore confedim?. Cum itaq; secreti colloquij nobis familiariter etiā nocturnis tenebris oportuitas preberetur. ilico vt resedimus abbas germanus grauiter ingemiscēs.

De abbatis germani anxietate super sponsiois nostre recordatione. Cap. ii.

Quid agim? inqt. Ingenti nā. q; discrimine nos videm? et p quā miserabili cōditiōe pstric. tof. q; et ratio ipa conuersatioq; sancto rū qd salubris sit ad profectū vite spiritalis efficaciter docet. et eligere id qd expedit. data senioribus sponsio nō admittit. Etenim potuimus exēplis taliū ac tantorū viroz ad perfectiōē vitā ppositū q; formari. nisi nos instanter ad cenobii recurrere promissi pactio coartaret. Quo si reuerli fuerimus. copia nob; vlterius huc remeādi nulla tribuet. Sin vero hic residentes desiderii nostrū maluerimus explere. quid agimus desponsionis fide. quā seniorib; nris velocissimuz reditū pollicētes. dedisse nos nouimus. vt vel cursim liceret nobis hui? p uincie sanctos ac monasteria circumire. Cumq; sic estuātes. quid super statu salutis nostre definiendū esset. nequa q; inuenire possemus. solo gemitu testabamur durissime cōditiōis necessitatē. accusantes teneritudinē frontis nostre. et ingeni

tā nobis verecundiam detestantes. cui? onere pregrauati. etiā contrā vtilitatem nostrā ac ppositum nostrū. retinentium precib; alias non potuisset obistere. nisi maturissimo reditu repromisso huc venissem? illi? scz nos pudor! vicio laborasse deslentes. de quo dē est pudor affrens peccatum.

Quid mihi ad hoc visum sit. Cap. iii.

Quam ego cōpendium inq; angonibus afferat nostris p filiū. immo auctoritas senis. ad quē oportet vt nostras sollicitudines defera. mus. et quicqd fuerit eius sententia definitū. velut diuinū et celeste responsum cunctis estibus nostris terminuz ponat. Qd quidem nobis per os sancti huius a dño tribuendū. et ob illius meritū et ob nostrā fidē minime dubitem?. Ipse eniz munere salubre p filiū et creduli ab indignis. et increduli a sanctis frequēter accipit dño id. vl. ppter meritū respōdētū. vel ppter fidem consulentium largiente. His itaq; sermonibus a sancto abbate germano ea alacritate suscep. ac si eos nō a memetipso s; instinctu domini protulisset. aduentum senis atq; instantē iam horā nocturne synaxeos paululū p stolati. postq; eū solita salutatiōe suscepimus. et legitimus oronum atq; psalmoz impletus est numerus. isdem rursus quib; ad quietē cōpositi fueramus p siatib; ex more confedimus.

Interrogatio abbatis Joseph nostraq; responsio vnde anxietas emerisset. Cap. iiii.

Tam venerabilis Joseph de. ctiores nos animo ptemplatur atq; hoc nobis non sine causa cōiūciēs. accidisse. illo nos patriarche ioseph sione cōpellat. Cur itaq; vultus vestri tristis sunt hodie. Quinō. non si cut vinculati illi pharaonis mistri. somniū vidimus. et q; interpretetur nō est. s; in somnē inquā duximus noctē. et q; estunz nrozū moles s; bleuet nō est. nisi eas dñs

Collatio xvii abbatis Joseph

tua discretionem submouerit. Tuz ille. q̄ patriarche virtutem ⁊ merito referret et nomine nōne per dominum inquit ē hu manarum cogitationū curatio: profes rantur in medium. potens est enim diui na clementia fm fidem vestram nro cis medelam prebere consilio.

Expositio abbatis germani cur veli egypto residere mallems vel retraberemur ad syriā. L.v.

AD hec germanus. Crede bamus inquit nos vestre beati tudinis visione nō solum leti cia spiritali. sed etiam profectu abunde repletos ad nostrum cenobium recursu. ros et ea que fuisset vestro magisterio psecuti a nobis post reditum vel tenui emulatione sectanda. Hoc enim ⁊ seni orz nroz dilectio sibi spondere nos cō pulit. dum sublimitate vite vestre atqz doctrine possenōs aliquatenus imitari in illo cenobio crederemus. Unde cum ex hoc nobis omnē estimarems leticiaz conferenda: intolerabili econtrario do lore conficimur. considerantes illo nos ordine id quod salutare nob esse cogno scimus obtinere non posse. Ex tūqz ergo nunc latere coartamur. Si enī pmissiōi quā seniorū charitate nos compellete coram cunctis fratribus in speleo i quo dominus noster ex aula vteri virgi nalis effulsit. ipso teste deprompsimus. satisfacere voluerimus summū spirital vite incurrimus detrimentum. Sin aut sponsionis immemores. et in his regio nibus residentes. vtilitati perfectiōis no stre illam voluerimus postponere pactio nem. abrupta mendaciā nō implete pro missionis pericula formidam. Sed ne hoc quidem estus nostros possumus res leuare consilio. vt postqz velocissimo reditu sponsionis fuerit impleta cōditio. hec tēno loca celeri repetam recursu. Nam q̄uis ad profectum spiritaliū re rum virtutemqz tendētibz periculosa ac noxia sit etiam parua dilatio. tamen pollicitationem fidei nostre quāuis mo.

roso solueremus reditu. nisi nos non so lum charitate verum etia auctoritate se niorum nostrorum sciremus in exolubi liter colligādos. ita vt remeandi ad hec loca nobis potestas deinceps nullomō do tribuatur.

Interrogatio abbatis Joseph an i egypto maior profectus nobis q̄ in syria conferretur.

Cap. vi.

AD hec beatus ioseph interposi to aliquantisper silentio. certi i quit estis maiorem spiritalium rerum profectum in regione hac vobis posse conferri.

Responsio de differētia institur tionum vtriusqz prouincie.

Cap. vii.

Germanus. Quāuis etia il loz doctrine summas grates repēdere debeam. q̄ nos docu. ērt a puulis magna conari. et dato bōi sui gustu. egregiā perfectionis sitim nris visceribus indiderunt. si quid tamen iudicio nostro creditur. nullam ducimus comparisonem inter hec atqz illa que illic percepimus instituta. vt sileam. con uersationis vestre inimitabilem puritas tem. quā vobis nō solum mentis ac ppo siti distictione. sed etiam locorum credi mus beneficio patrocināte conferri. An tēnō dubitamus ad imitandam perfe ctionis vestre magnificentiā hāc q̄ cursu traditur doctrinam nō posse suffice re. nisi nobis etia cōmorationis ipsius affuerint adiumenta. longiqz temporis eruditio quotidiana institutione torpo rem nostri cordis vtcūqz discusserit.

Perfecti viri nihil absolute debeant definire. vel vtruz sine pctō possint definita rescidere

Cap. viii.

Ioseph. Sanum quidem est atqz perfectum. nostreqz pfessiōi omnino cōueniens. vt ea q̄ sb aliqua sponsione decernimus efficaci

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

ter impleam? Ob quā rez nihil oportet abrupte monachum diffinire ne aut id qd incaute promisit implere cogat. aut consideratione honestioris itutus reuocatus sponsiois sue preuicator existat. Sed quia nūc ppositum nobis est. non tam de sanitatis statu q̄ de infirmitatis curatione tractare nō quid priore loco a vobis fuerit actitandum. sed quē admodum de scopulo hui⁹ perniciosi naufragij possitis euadere salubri est consilio requirendum. Quādo igitur nulluz nos coartat vinculum. nec vlla conditio cōstringit de cōparatione secundarum rerum optione pposita. id quod maioris ē cōmodi prelegatur. quando vero aliq̄ dispendiorum obliſit aduersitas. in cōparatione damnozū illud est appetendū quod lenioribus subiaceret detrimentū. vt quodam dictū est loco. De maximis malis minima deligas. Proinde q̄tū v̄ra patefacit assertio. cū ad id vos loci spōsio incōsulta perduxerit. vt ex vtroq; vobis grauis incōmodi subeunda iactura sit. in eaz partem inclinandum est electiōis arbitriū. que vel tolerabiliora dispendia inferat. vel satisfactiois remedio facilius expietur. Si ergo maiora spiritui vestro lucra ex hac commoratione credatis conferenda. q̄ illa sunt que vobis de cōuersione illius cenobij nascebantur. neq; sine iactura ingentiū cōmodozum potest conditio vestre sponsionis impleri. satius est hoc vos mendaciū vel nō implete promissionis subire dispendium. quod semel preteritum nec plus vltra iam repeti. nec alia per semet poterit generare peccata. q̄ illud incidere. per quod tepidioris vite vt dicitis stat⁹ q̄tū diuano vos atq; interminabili afficiat detrimento. Veniabilē enī imo x̄o etiā laudabiliter definitio icauta mutabitur. si ad salubriorem transeat partem. nec cōstantie preuicatio esse credenda est q̄tū ens sponsio viciosa corrigitur. sed temeritatis emendatio. Quę omnia scripturarū quoq; possunt testimonijs aptissi-

me comprobati. q̄ multis perniciosum fuerit. definitionib; ppijs inſeſſe. 7 ab eis ecōtrario. desinisse cōmodum fuerit ac salubre.

¶ Q̄ plerūq; vtilius sit statuta irrupere q̄ implere. **¶** Ep̄. ix.

Quod liquidissime sācti apostoli petri 7 inde traditoris exēpla testātur. Ille enī q̄ discessit ab inconsulte diffinitionis līnīa qua dixerat. non mihi lauabis pedes in eternuz immortalē christi oīnzq; sanctoꝝ pfortiū promeretur. abscedēdus pculdubio ab huius beatitudinis grā. si in fmōis sui obstinatione mansisset. hic vero pertinaciā suę retinēs spōsionis. ppetua morte damnatur. q̄ fuisset. pculdubio liberatus. si definitionis suę maluisset destitutor. potius q̄ pertinax inueniri. Qd in illis quoq; duob; filijs q̄ in euangelio ad opationē vineę destinātur euidentissime perdocemur. q̄ vnus p̄is restitit imperio. alius. pna responsione p̄sensit. Sed nec illi. pfuit humilis obsequenda q̄ responsio. quia pceptū patris opere tractauit implere. nec illi obfuit refragatio iussionis. eo q̄ statuti fmōis obstinatione mutata. scopon patris operis executione cōpleuit. et id qd rep̄rensibiliter statuerat. definitione correcta laudabiliter emendauit. Recnō 7 herodis cruentissimi regis exēplum. qui fidem incōsulter retinens sacramenti. cruentissimus p̄cursoris domini exiit interemptor. vanoq; timore periurij. damnationi semetipsum atq; supplicijs perpetue mortis immerſit. P̄mū enī est optima statuere. q̄ et si aliter cesserit. sequēs est in melius ea q̄ sunt statuta mutare. ordinatio nibusq; nostris iam iacentibus vt ita dixerī manū dexterā porrigere. Abi p̄cipia p̄siliū non approbantur. prudentia ē vt vtili addita. p̄uisione reparent. Si claudicat ad p̄ma statuta dispositio. adhibeat ad scda correctio. In omib; ergo rebus considerandus est finis. et fm cū

Collatio xvii Abbatis Joseph.

propositi nostri dirigendus est cursus. quē si superueniente salubriore consilio ad deteriore partē vergere viderim. rectius est incōgrua constitutione submotā ad meliorem transire sententiam. qm̄ statutis pertinaciter inherendo. peccatis grauioribus obligari.

Interrogatio nostra de metupbite in cenobio syrie sponsiōis

Cap. x.

Germanus. Quantū spectat ad desideriu nostrum quod a nobis pro spiritalis commodi utilitate susceptum est. optarem edificationi vestri iugitate p̄sortij. Si. n. ad cenobium nostrum fuerimus reuersi. non solum nos ab hoc tam sublimi p̄posito relapsuros. sed etiam pro mediocritate cōuersationis illius multis certū ē dispendijs quatiendos. Verum illud nos et angelicum mandatu vehementer absisteret. sit sermo vester est. nō nō. qd̄ aut̄ his abundanti? est. a malo ē. Credim? enim. tanti transgressionem p̄cepti nulla posse compensari iusticia. nec in extremis recte cedere. quod malo initio semel fuerit inchoatum.

Responsio q. p̄positum gerētis nō negotij sit considerādus effectus.

Cap. xi.

Ioseph. In omnibus vt diximus causis non processus operis. sed voluntas operantis est intuentia. nec statim quis quid egerit. s. quo voto egerit inquirendū. ita vt nō. nullos pro his factis. de quibus bona postea orta sunt. reperiāmus fuisse damnatos. et e contrario quosdam per reprehensibiles actus ad summam peruenisse iusticiam. Et nec illi utilis rerū exitus. p. fuit. qui pessimo regressus p̄posito. nō illam que subsecuta est utilitatē. s. quid. dam contrarium voluit operari. nec huic nocuit reprehensibiliter inchoasse. qui nō pro contemptu dei nec delinquendi p̄posito. sed necessarij et sancti finis intuitu. vituperabilis initij sustinuit ne.

cessitatem. Et vt hec eadem sancta scripturā dilucidemus exemplis.

Boni prouetus malignis auctoribus nō profuerint nec bonis mala gesta nocuerint.

Cap. xij.

Quid salubrius. quid vtili? vniuerso orbi potuit procurari. q̄s dominice passionis salutare remedium. Et tamen nō solum nō profuit. verum etiā intantū illi obsuit traditori. cuius ministerio probatur impletū. vt absolute pronuncietur d̄ illo. Bonū erat ei. si natus nō fuisset homo ille. Nō enim fm̄ hoc qd̄ euenit fructus illi est sui operis repensand? s. fm̄ id qd̄ facere voluit. vel qd̄ effecturū se esse credidit. Et rursus. Quid criminolius dolo atq̄ mēdacio. etiā in extraneū. ne dixerim in germanū patrēve cōmisso. Et tamē non solū nullam pro his dānationē aut̄ reprehensionē Jacob patriarcha p̄traxit. verū etiam p̄petua b̄ndictiōis hereditate ditat? est. Nec immerito. qz̄ et ille benedictionē primogenitū. destinātā. nō ex presens lucri auaricia. s. ex fide sanctificatiōis p̄petue p̄cupiuit. et ille nō hūane salutis obtentu. s. filargirie crimine morti tradidit oīm redēptorē. Et idcirco vtriq̄ eorum fructus operatiōis sue fm̄ destinationez mentis ac p̄positū volūtatis ascript? ē. qz̄ nec ille fraudē. nec ille salutem statuit opari. Illud enī. p̄ retributiōe mercedis iuste vnicuiq̄ rep̄sar. qd̄ p̄ncipalr m̄te p̄cepit. nō q̄ exinde b̄n vel male s. votū opat̄ emerlerit. Idq̄ iustissim? iudex excusabile imo laudabile tal̄ m̄dacij celsu it presumptorē. qz̄ sine eo ad b̄ndictionē p̄mittuorū n̄ poterat puenire. Nec debuit in crimen vocari. qd̄ desiderio benedictiōis exortū ē. Alioquin nō modo iniqu? in fratrē p̄archa p̄dict? s. etiā circūnētor in p̄rem et sacrilegus extitisset. si h̄ns aliā viā qua ad benedictiōis illi? grām pueniret. hāc quē fratri damnosa esset ac noxia expetere maluisset. Aides ergo apud deum nō processum operis. s. desti

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

nationem mentis inquiri. His itaq; p-
structis. vt ad propositam questione ob-
quam hec vniuersa premissa sunt reūta-
mur. respondeatis mihi primitus velim
cuius rei causa vos illius sponsionis ne-
ribus vixeritis.

Responsio nostra q̄ causa a no-
bis eregerit sacramentū sponsi-
onis.

Cap. xiiij.

Germanus. Prima vt dixi-
mus extitit causa. qua nostros
melificare seniores ac preceptū
eorum obfistere verebatur. Secūda q̄
siquid perfectum atq; magnificū vel vi-
su vel audita percepissemus a vobis. cū
reuerſi ad cenobium fuissetis exercere
nos posse inconsultissima persuasiōe cre-
didimus.

Disputatio senis q̄ sine culpa
actionis ordo mutetur dūmo-
do bōi studiū capiatur effectus

Cap. xiiij.

Ioseph. Sicut prefati sumus
destinatio mētis vel remunerat
hominem vel condemnat. hinc il-
lud. Et inter seinuicem cogitationibus
accusantibus aut etiā defendētib; i die
qua indicabit deus occulta hominum.
illud etiā ego aut opera et cogitationes
eorum venio vt congregē cū omib; genti-
bus et linguis. Quāobrem desiderio p-
fectionis vt video. hoc vos sponsiōis vi-
culo colligastis. dūz credidistis illo eam
posse ordine comprehendere. quo nūc sup-
ueniente pleniorē iudicio. ad sublimita-
tem eius conscēdi nō posse respiciā. Nō
ergo preiudicat quicqd̄ discrepās ab il-
la dispositione visum fuerit accidisse. si
modo nulla principalis illius ppositi di-
uersitas subsequatur. Neq; enī opificij
cuiusq; desertio est de mutatio ferramen-
ti. aut legnitiem arguit viatoris. vie cō-
pendiosioris ac directionis electio. Ita
igitur et in hac parte emendatio disposi-
tionis improuide. nō spirital' voti est in-
dicanda transgressio. Quicqd̄ enim p
charitate dei et pietatē amore perficitur.

que promissiones habet vite que nunc ē
et future. tā et si duris atq; aduersis vide-
atur principijs inchoare. non solum nul-
la reprehensione. sed etiam laude dignis-
simū est. Et idcirco nihil p̄iudicat refra-
gatio sponsionis incaute. si quolibet ge-
nere scopos tantum. id est. proposita pie-
tatis destinatio teneatur. Omnia nāq;
ob hāc agim'. vt deo cor mūdum exhibere
possim'. cuius p̄sumatio si i his loc facili-
or iudicat. nihil vob oberit extorte mu-
tatio pactiōis. dūmodo p̄ncipal' illi' p-
fectio puritatis. p q̄ sponsio v̄ra. p̄cesse-
rat. hinc domini voluntatem matur'. ac-
quiratur. Nō enī ex hac immutatione
vllum potest iudicari mendacium. sed
inconsulte definitionis prudens saluta-
risq; correctio. Et vt etiā de phisicis qd̄
nodum propositę questionis absoluat
aliquid inferamus. natura ip̄a in nobis
opera sua de consilio diuine maiestatis
immutat. Quā ab infantia in puericiā.
de puericiā in iuuentā. de iuuentā in sene-
ctutis vltiora transferimur. atq; ita
hec in nobis p̄ditiōis nostri consumma-
tio peregit. vt ex hac permutatiōe nullū
mendacium ascribatur etati. Ita etiam
interior homo noster ablactatus a p̄mor-
diorum tenerrimis institutis. cum per di-
uersas prouectus etates ad robustiores
de vnaqua q; profecerit. atq; exinde ad
caniciem sensuum ac virum perfectus. et
mensuram etatis plenitudinis christi p-
ueniens. de posuerit ea que erant paruuli.
nūquid varietatem incurrisse mēda-
cij. et non potius perfectionis plenitu-
dinem consecutus esse credendus est.
Sic erudimēta veteris instrumenti. dis-
pensatione legislatoris dei. ad perfectio-
nem beatitudinis euangelice transferūt.
nec tamen ex hoc immutatio aut di-
uersitas preterite sanctiōis interuenisse
credenda est. sed adimpletio et cumulus
sublimiorum et celestium preceptorum.
nec sacre promulgationis illius estiman-
da est abolitio sed ascensus. nec varie-
tas sed profectus. Unde et dñs noster.

Collatio xvii Abbatis Joseph.

Nolite inquit estimare quod veni solvere legem aut prophetas. non veni solvere sed adimplere. id est non antiquare priora. sed ad perfectionem perducere imperfecta.

Interrogatio an absque peccato sit quod infirmus nostra conscientia occasione igerit mentendi. Cap. xv.

Germanus. Quantum spectat ad vim sermonum qui rationabiliter prudenterque digesti sunt. haud difficile sponsonis nostre scrupulus a nobis potuisset extrahi. nisi illud nos vehementissime deterret. quod infirmioribus quibusque intromitti fortasse per hec videtur exempla occasio mentendi. si velomodo pacti fidem licito dissolui posse cognoverint. quippe cum tantis hocipsum et tam minacibus interdicatorum eloquiis. propheta dicente. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. et os quod mentitur. occidit animam.

Responsio quod non propter infirmorum scandalum scripturarum veritas sit mutanda. Cap. xvi.

Ioseph. Occasiones causeque perditionum his qui perituri sunt. immo qui pere desiderant deesse non possunt. Neque enim abicienda sunt testimonia scripturarum. ac de suo corpore penitus abradenda. quibus vel hereticorum prauitas animatur. vel indeorum infidelitas obduratur. vel tumor sapientie gentilis offenditur. sed utique pie credenda et immobiliter sunt tenenda. et secundum veritatis regulam predicanda. Et idcirco non debemus aliene infidelitatis obtentu conomias. id est dispensationes prophetarum atque sanctorum. quas scriptura commemorat abdicare. ne dum infirmitati eorum condescendere debere nos credimus. non solum mendacium. verum etiam sacrilegij crimine polluamur. si quemadmodum diximus. oportet nos ea. et secundum hystoriam profiteri. et quemadmodum pie gestata sunt explanare. Ceterum his qui pra-

ui. propositi sunt. non ex hoc mentendi aditus obstruetur. si earum rerum quas vel prolaturi sumus. vel protulimus veritate. aut penitus abnegare. aut extenuare allegoricis interpretationibus laboremur. Quid enim illis horum testimoniorum nocebit auctoritas. quibus etiam sola corruptio voluntatis sufficit.

Quod venialiter mendacio facti tantum celeberrimo usi sunt. Cap. xvij.

Itaque taliter de mendacio sentiendum atque ita eo utendum est quasi natura ei insit. ellebori. Quod si imminente exitiali morbo sumptum fuerit fit salubre. ceterum absque summi discriminis necessitate perceptum presentis exitus est. Ita namque etiam sanctos ac probatissimos deo viros venialiter legimus usos fuisse mendacio. sicut raab. cuius cum non solum nulla virtutum sed etiam impudicie monumenta commemoret scriptura. pro tali mendacio quo exploratores maluit occultare quam prodere. ad miserum populo dei eterna benedictione promeruit. Quae si veritatem loqui. aut saluti civium consulere maluisset. nulli dubium. quod nec imminet cum universa domo sua fuisset interitum. nec auctoribus dominice natiuitatis inserta. et in patriarcharum annumerata catalogo. per successionem suae proles edere meruisset omnium saluatorem. Denique dalila qui utilitati civium consulens. exploratam prodidit veritatem. perpetue perditionis vicissitudinem consecuta. solam criminis sui cunctis memoria dereliquit. Quando igitur graue aliquod imminet de veritatis confessione discrimen tunc mendaciorum sunt recipienda perfugia. ita tamen ut reatu humilis conscientie salubriter mordeamur. Ubi autem nulla condicio summe necessitatis incubit. omni cautione mendacium velut mortiferum vitandus est. quemadmodum de ellebore diximus potius. quod salubre est quam de situnc

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

temum sumatur. cum inenitabilis atq; mortifera imminet egritudo. Sin vero integra & imperturbata corporis sanitate sumatur. statim ad preoccupanda vitalia vs pernicioſa pertendit. Quod de raab hierichōrina. & d iacob patriarcha euidenter ostensum est. e quibus nec illa mortem alias q̃ hoc remedio potuisset euadere. nec iste ad benedictionem p̃mo. geniti peruenire. Non enim deus ṽtōrum tantum actū q̃ nostrorū. discussoz et iudex. sed etiam propositi ac destinati nationis inspector est. Qui si aliquid cā salutis eterne ac diuine contemplatiōis intuitu. ab vnoquoq; vel factum viderit vel promissum. tam & si hominib; durum atq; iniquū esse videatur. ille tamē intīmā cordis inspicies pietatem. nō verborum sonum. sed votum diiudicat voluntatis. quia finis operis & affectus cōsiderandus est perpetrantis. quo potuerunt quidam vt supra dictum est. etiam per mendacium iustificari. et alij per veritatis assertionē peccatū perpetue mortis incurrere. Ad quem finem etiam Jacob patriarcha respiciens. hispidam fratris ni corporis speciē obuolutione pellium simulare nō timuit. et instiganti ad hoc mendacium matri laudabiliter acquieuit. Videbat enim ex hoc maiora sibi luxa benedictiōis atq; iusticie. q̃ p simplicitatis obseruantia conferenda. Nō. n. dubitabat mendaciū huius maculā in undatione paternae benedictionis protinus abluendam. et velut nubeculā quādam statu spiritu sancti velociter auferendam. atq; vberiora sibi per hanc affectatiq; simulationē. quā per illam ingentam veritatē meritorum premia conferenda.

Obiectio quilli tantuz impune mēdacio vli sint qui sub lege vixerunt. *Cap. xvii.*

Germanus. Non mirum est has dispensationes in veteri testamentō licentius vsurpatas. ac nōnūq; viros sanctos veniabiliter fu-

isse mentitos. cum multo maiora eis pro tempōz rudimentis licuisse videamus. Cur enī mirum sit. q̃ beatus David fugies saulem. per cōtanti achymelech sacerdoti atq; dicēti. quare tu solus & nullus est tecum. ita respondit. Rex inq̃t precepit mihi sermonem. et dixit. Nemo sci at rez ppter quā missus es. nam & pueris condixi in illū & in illū locū. Et iterū. Si habes hic ad manū hastam aut gladiū. quia gladium meū et arma mea nō tuli mecū. sermo enim regis vrgebat. Vel illud. Quz per ductus ad achis regē geth iſanū se furiosumq; simulauit. ac mutauit os suum coram eis. et collabebatur i manus eorum. & in pingebat in ostiū porte. defluebantq; saluē ei? in barbā. Cur etiam vxorū pcubinarūq; gregib; licito fruerentur. nec vlluz eis imputaretur ex hac parte peccatum. insuper etiā inimicorū sanguinē. p̃pria manu frequentē effuderēt. idq; nō solū nō reprehensibile. verum etiam laudabile crederet. Que ita nunc euangelio choruscante videm? omnimodis interdicta. vt sine ingēti crimine ac sacrilegio horū q̃cūq; nō possit admitti. In quēmodū nec mendaciū vlluz q̃slibet pio colore contectum. nō dicā probabiliter. sed nec veniabiliter a quoq; credimus vsurpari. dicente dño. sit sermo vester. est est. nō nō. qd autē his abundātius ē a malo est. Apostolo quoq; in eadem congruente. Nolite mentiri inuicē.

Responsio eo q̃ licentia mendaciū que ne i veteri quidē idulata ē testamento veniabiliter a multis fuerit vsurpata. *Cap. xix.*

Ioseph. Exorū quidē pcubinarūq; multarū antiqua illa libertas. instante iam temporūz fine. et multiplicatione humane generationis expleta. nō immerito velut minus iam necessaria per euangelicam perfectionem. debuit amputari. Nam vsq; ad aduentūz christi oportuit benedictionē primordialis illi? vigere sine q̃ dictūz ē. Crescite & multiplicamini & replete t̃rā.

Collatio XVII Abbatis Joseph.

Et idcirco iustissimū fuit ut ex illa radice fecunditatis hūane quę in synagoga pro dispensatiōe temporis vtiliter viguerit angelice virginitatis flosculi germarent ac suave olentes continentie fructus in ecclesia gigneretur. Mendacia vero etiam tunc fuisse damnata totius veteris instrumenti textus euidenter ostendit dicens. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Et iterum. Suavis est homini panis mendacij et postea replebitur os eius calculo. Et ipse legislator. mendaciū inquit fugies. Sed tunc demū id venialiter diximus usurpatum. cū ei necessitas aliqua seu dispensatio salutaris adiuncta est. ob quā nō debuerit cōdemnari. quale est illud quod commemorastis de Dauid rege. cum fugiens insectatione saulis iniustam. ad achimelech sacerdotem. non proposito cuiusq; lucri. nec studio ledendi quempiam. sed ut tantūmodo semetipsum ab impīssima eius insectatione saluaret. mendacibus vtitur verbis. quippe qui manus suas inimici regis sanguine. et quidem a deo sibi totiens traditū. contaminari noluerit dicens. Propicius mihi sit deus. ne faciam re hanc domino meo christo dñi. ut mittā manum meam in eum. quia christus domini est. Et idcirco dispensationes has quas vel ob volūtatem dei. vel ob pfiguratiōem spiritualium sacramentorū. vel ob quorundam salutem sanctos viros in veteri testamento legimus. executos. intantum nos quoq; cum necessitas coartauerit nō possumus abdicare. ut ne ipsos quidem apostolos. vbi consideratio aliquid vtilitatis exegit. ab eis declinasse cernamus. Quę paulisper interim differētes. digestis primitus quę adhuc de veteri testamento proferre disponimus. p hęc congruentius inferemus. ut facilius approbetur viros iustos et sanctos. tam in nouo qm in veteri testamēto in his economijs sibi per omnia concordasse. Quid enī d illa chusi ad absalon pro salute regis dauid pia simulatione dicim? quę

cum toto fallentis et circumuientis. promatur affectu. et vtilitatē consulendū impugnet. scripture diuine testimonio cōprobat ita dicend. dñi autē nutu dissipatum est consiliū achitofel vtile. ut induceret dominus super absolō malū. Nec enī reprehendi poterat id qd recto. pposito ac pio iudicio pro iustis partibus gerebatur. ac pro illius cui pietas deo placebat. salute atq; victoria. religiosa fuerat simulatione cōceptum. Quid etiam de illius femine pronūciabim? facto. q suscipiens illos. qui ad regē dauid a predicto chusi fuerāt destinati. abscondit in puteo. et expādēs velamen super os ei? cū pīssimas se torrere simulasset. transierunt inquit gustata paululum aqua. atq; hoc eos figmento. ab insequentium manib; liberauit. Qua ppter. responde te queso mihi. qd fuissetis acturi. si quā vobis nunc sub euangelio constitutis similis fuisset exorta conditio. vtrū nā maluissetis eos simili celare mendacio dicētes eodez modo. transierūt gustata paululū aqua. et implere illud quod precipitur. erue eos qui ducuntur ad mortē. et redimere eos qui interficiuntur ne parcas. an veritatis confessione latitātes prode re perempturis. Et vbi illud apli. Resmo quod suum est querat. sed quod alterius. et charitas nō querit quę sua sunt. sed ea q aliorum. Ac de seipso. Qd qro inquit quod mihi vtile est. sed qd multū. ut salui fiant. Si enī ea quę nostra sunt querimus. et id quod nobis vtile est. pertinaciter volumus retentare. etia in huiusmodi necessitatibus loqui nos necesse est veritatem. et reos fieri mortis aliene. Si vero ea quę alijs salutaria sunt. nris vtilitatibus preponētes. apostolico satisfecerimus imperio. sine dubio subeunda est nobis necessitas mentiendi. Et idcirco nec integra charitatis viscera possidere. nec ea quę aliorum sunt. fm apostolicam disciplinam querere poterim? nisi his quę distractioni nostre perfectiōniq; conueniunt paululum relaxatis

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

condescendere vtilitatibus aliorum pro:
no maluerimus affectu. et ita cum aplo
infirmis efficiam infirmi. vt lucrari pos-
simus infirmos.

Veniabile plerūq; mendaci-
um et notiam veritatem etiam
apostoli esse censuerit. Cap. xx.

Quibus eruditus exemplis bea-
tus quoq; aplos Jacobus om-
nesq; illius ecclesie primitiue p-
cipui principes apostolorum Paulum ad
simulationis signēta descendere. p im-
becillitate infirmatum cohortant. eūq;
purificari fm obfuantia legis. caput ra-
dere. vota offerre cōpellūt. pns illd dis-
pendiū. quod ex hac hypocrisi gigneba-
tur nibili reputātes. s cōtemplantes po-
tius lucra. q̄ erant ex illius diutina pdis-
catione parienda. Non enī tantū aplo
paulo lucrū ex hac eius fuerat districtio.
ne collatū. quātū celeri eius exicio vniū-
sis gentib; detrimētū. Quod sine dubio
vniuerse tunc euenisset ecclesie. nisi illuz
hec vtilis ac salubris hypocrisis predica-
tioni euangelice referuasset. Tunc enim
necessario ac veniabiliter acquiescit mē-
daci detrimētū. quando maius vt dixi-
mus imminet de veritatis confessiōe dis-
pendiū. 7 vtilitas que nobis de veritate
confertur. cōpensare illa que generanda
sunt damna nō preualet. Qd tempera-
mentū etiā alijs verbis idem btūs aplos
vbiq; se sp tenuisse testatur. Nā cū dic-
factus sum iudeis tāq; iudeus. vt iude-
os lucrificerē his qui sub lege erāt. qua-
si sub lege essem. cum ipse sub lege nō essez.
vt eos qui sub lege erāt lucrificerē. his
qui sine lege erant. tanq; sine lege essem.
cum sine lege dei nō essem. s in lege essem
christi. vt eos qui sine lege erant lucrifacerem.
factus sum infirmis infirmus. vt in-
firmos lucrificerē oībus omnia factus
sum vt omnes facerem saluos. quid ali-
ud ostendit. q̄ fm infirmitatem atq; mē-
suram eorum qui instituēbantur pdesce-
disse se semper. et a perfectiōis rigore ali-
quid relaxasse. nec tenuisse se id qd distri-

ctio rigida poscere videbatur. sed illud
magis preposuisse qd infirmantium vti-
litas exigebat. Et vt hec eadem attenti-
us indagantes. singillatim apostolicaz
virtutum insignia replicem. queret ali-
quis quomodo omnibus per omnia be-
atus apostolus suam probetur aptasse
personam. Vbi factus ē iudeis sicut iu-
deus. Profecto ibi. vbi illam sententiā
intimo corde custodiens. quā galathis
denunciauerat dicēs. ecce ego paulus di-
co vobis. qā si circūdamini christus vob
nihil proderit. in thimothxi tamen circū-
cissione imaginem quodammodo iuday-
ce superstitionis assumpsit. Et rursum.
Vbi factus est eis qui sub lege erāt tāq;
sub lege esset. Nempe ibi. vbi Jacobus
omnesq; seniores ecclesie formidantes.
ne in eum illa irrueret Iudeorum crea-
dentium. immo christianorum iudayzā-
tium multitudo. que pta fidem christi
receperat. vt adhuc ritu ceremoniarum
legalium teneretur. discrimini eius hoc
consilio ac persuasionē succurrerunt di-
centes. Aides frater. quot milia sint in
iudeis qui crediderunt. et hi omnes
emulatores legis sunt. Audierunt autez
de te. quia discessionem doceas a moyse
eorum qui per gentes sunt iudeorum. di-
cēs nō debere eos circūcidere filios su-
os. Et infra. Hoc ergo fac quod tibi di-
cimus. Sūt nobis viri quattuor votū
habentes super se. His assumptis san-
ctifica te cum illis. et impende in illis vt
radant capita. et scient omnes quoniam
ea que de te audierunt falsa sunt. s am-
bulas et ipse custodiens legem. Et ita p
illoz qui sub lege erāt salute. illā pau-
lis per districtiōem sententie sue calcās.
qua dixerat. ego enim per leges legi mor-
tuus sum vt deo viuam. caput radere.
purificari fm legem. atq; in templo mo-
layco ritu vota offerre cōpellitur. Que-
ris etiā vbi p salute eorū qui legē dñi pe-
nitus ignorabāt. tāq; 7 ipse sine lege ēēt
effectus sit sine lege. In atheniensi vrbe
vbi gentiliuz vigeat impietas. q vsus

Collatio xvii Abbatis Ioseph.

sit p̄dicatiōis exordio attēde. Præterit̄s
in q̄t vidi simulachra vstra 7 araz in q̄
erat scriptū. Ignorō deo. Cū q̄ de eo 7
superstitione f̄monē fuisset orditus. tan-
q̄ si 7 ip̄e sine lege esset. sub occasione. p̄
fani illius tituli fidem christi intulit di-
cens. Qd̄ ergo vos ignorātes colitis. S̄
ego annūcio vob̄. Et post pauca velut
si diuine lege penitus esset ignarus. gen-
tilis poet̄e versum potius q̄ moysi aut
christi maluit proferre sententiā. et sicut
quidam inquit̄s vstrū poetarū dixer̄t.
ip̄ius enī 7 genus sumus. Cum ita q̄ su-
is eos q̄ refutare nō possent testimonijs
fuisse aggressus. ita de falsis vera cōfir-
mans subdidit dicēs. Venus ergo cū si-
mus dei. nō debem⁹ estimare auro v̄l ar-
gēto aut lapidibus sculpture artis 7 co-
gitationi hominis. diuinitatē esse simīlē
Infirmis aut̄ infirmus effectus est. cum
f̄m indulgentiā nō f̄m imperiū his q̄ se
continere nō poterant. in idip̄s redire
concessit. siue cum lacte nō esca corinthi-
os potans. in infirmitate 7 timore et tre-
more multo apud eos fuisse se dicit. Om-
nia aut̄ omib⁹ factus est. vt omēs faceret
saluos. cum dicit. qui manducat nō mā-
ducantē nō spernat. 7 q̄ n̄ māducet mā-
ducantē nō iudicet. et qui matrimonio
iungit x̄ginē suā bene facit. et qui nō iū-
git melius facit. Et alibi. Quis in q̄t in-
firmatur 7 ego nō infirmor. quis scanda-
lizatur 7 ego nō vroz. Atq̄ hoc modo il-
lud qd̄ corinthijs preceperat adimpleuit
dicens. Sine offensione estote iudeis et
grecis 7 ecclesie christi. sicut 7 ego p̄ om-
nia omnib⁹ placeo. nō querens qd̄ mi-
hi vtile est. s̄ qd̄ multis. vt salui fiāt. Ut
le enī sine dubio sibi fuerat thimothēū n̄
circūcidere. caput n̄ radere. purificatiōz
iudaicā nō assumere. nudipedalia nō ex-
ercere. vota legalia nō offerre. s̄ facit hec
omnia dū illorū saluti plus consulit. qz
nō querit qd̄ sibi vtile est. s̄ qd̄ multis. vt
salui fiāt. Qd̄ quāuis cōtēplatiōe dei
sit factū. tñ simulatione nō caruit. Qui
enī per legem christi legi mortuus fuerat

vt deo vinceret. qui q̄ illam iustitiā legis
in qua conuersatus fuerat sine querela
detrimētū fecerat. et arbitrabat̄ vt ster-
cora vt christū lucrificeret. ea que legis
erant. vero cordis affectu offerre nō pos-
tuit. nec fas est credi eū qui dixerat. si enī
q̄ destruxi. hec itē reedifico. preuariato-
rem me constituo. in id incidere qd̄ ipse
damnauerat. Et intantū nō magis res
ipsa que geritur q̄ gerentis pensat̄ affe-
ctus. Et e contrario quibuscūq̄ reperia-
tur veritas nocuisse 7 profuisse mendaci-
um. Nā doech ydumens. regi sauli d̄ fu-
ga dauid coram famulis conquerēt̄ ac
dicenti. nunquid omib⁹ vobis. dabit
filius iesse agros et vineas. et vniuersos
vos faciet tribunos et centuriones. qm̄
coniurastis omnes aduersus me. et non
est qui mihi renūciat. quid nisi verū pro-
didit dicēs. Vidi filiū iesse in nobe apd̄
achymelech sacerdotē. qui cōsuluit p̄ eo
dñm 7 cibaria dedit ei. s̄ 7 gladiū. Boli-
ath philistei dedit ei. Pro qua veritate
eradicari de terra viuentiū meruit. ac de
eo dicitur per p̄phetam. Propterea de⁹
destruet te in finem. euellet te. et emigra-
bit te de tabernaculo. et radicē tuā d̄ ter-
ra viuentiū. Ex illa igitur terra hic p̄ in-
dicio veritatis perpetua eradicatione cō-
uellitur. in qua raab meretrix pro mēda-
cio cum sua cognatione plantatur. Sic
etiā s̄apson illā diu occultatā mēdacio ve-
ritatē impie coniungi perniciosissime pro-
didisse reminiscim⁹. cui p̄pterea deceptio-
nem intulit veritas inconsultissime pa-
tesfacta. quia illud mandatū. p̄pheticum.
custodire neglexit. Ab ea que dormit i li-
nu tuo. custodi claustra oris tui.

In interrogantibus occultam
continentia sine mēdacio opor-
teat propalari. et an suscipienda
sint que semel fuerint recusata.

Cap. xxi.

Et vt exempla quedam de n̄ris.
quoq̄ inenitabilibus ac pene
quotidianis necessitatib⁹ profe-
ramus. q̄s quantalibet obfuantia nūq̄

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

ita possumus precauere. vt nō vel inuiti vel volentes cogamur in eas incurrere. Quid queso faciendū est. cum refectio. nem procrastinare disponentibus nob. vtrū refecerimus ad vespēraz frater adueniens perconatur. celandum ne ieiunium est. et virtus parsimonie ptegeda an xitatis pfessione. pdēda. Si celam? vt dominico satiffaciamus iperio quo dicitur. non videaris hominib. ieiunās sed patri tuo qui est in abscondito. et iterum. nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. pfecto mentimur. Si virtutes continentie ppalamus. euangelica nos sententia iure percellit. Amē dico vobis receperunt mercedem suā. Quid si oblatū a fratre quispiā poculum cum definitione renuerit. absolute accepturū se esse denegans. qd ille gaudens aduentu eius supplicet vt sumatur exorat. Rectū ne est vt fratri ad genua. puoluto. in terramq. pstrato. qui non nisi his officijs viscera charitatis expleturum esse se credit. etiam cū labore suo pareat. an in sermonis sui atq. propositi pertinacia perseueret.

Obiectio qd oporteat quidē abscondi continentiam sed suscipi recusata nō debeat. Cap. xxiij.

Germanus. In illo quidē superiore exemplo dubium vt credimus nō est. quin expediat abscondi continentiam nostrā potius q̄ per cōtantib. prodi. ac super huiusmodi causis nos quoq. fatemur inenitabile esse mendaciū. In secundo aut nulla nobis incūbit necessitas mentiēdi. Primū quia possumus ea que fratrum ministerio porriguntur ita renuere vt nullo nos definitionis vinculo colligem. deinde. qd semel renuētes possumus immobilē tenere sententiam.

Responsio qd irrationabilis sit huius diffinitionis pertinacia

Cap. xxiij.

Ioseph. Has diffinitiones illorum monasteriorum esse non dubium est. in quibus renunciationis vestre vt dicitis rudimenta formata sunt. quoz principes fratrum refectio. ni suas assolent preponere voluntates et obstinatissime id qd semel mēte pceperint exequuntur. Ceterū seniores nostri q̄rum fidei apostolicarū signa virtutū testimonium reddiderūt. quiq. vniversa iudicio potius ac discretionē spūs. quā rigida animi obstinatione gesserūt. eos q̄ alienis infirmitatibus acquiescerent. multo vteriores fruct. q̄ eos q̄ in suis definitionibus perdurarent. capere cēsuerūt. sublimiorisq. pronūciauerunt esse virtutis. contegere potius continentiam necessario hoc vt dictum est humiliq. mēdacio q̄ patefacere superbo veritatis indicio.

Quomodo abbas pyamon suam continentiam celare maluerit. Cap. xxiij.

O Eniq. abbas pyamon post viginti et quinque annos oblatam sibi a quodam fratre vūā ac vinum absq. hesitatione suscipiens. confestim ea que ingesta fuerant. contra cōsuetudinem degustare. quā ignote cunctis continentie maluit propalare virtutem. Qd si illud q̄z considerare velim. qd seniores nostros incūctanter fecisse meminimus. qui mirabilia virtutū suarū. vel ppios actus quos necesse erat ad instructionem iuniorum i collatione proferri. sub aliorū solebant colorare personis. quid aliud possumus q̄ apertū sup his iudicare mēdaciū. Atq. vtinā nos q̄z dignū aliquid haberemus. qd ad incitandam fidem pponi iuniorib. posset. pfecto minime vereremur huiusmodi illorum figmenta sectari. Rectius enī est sub talis figure colore mentiri. q̄. p obpauantia irrationabili istius veritat. aut ea que audientes edificare poterant in congrua taciturnitate contegere. aut si ex nostra persona veraciter proferantur. iactantia noxie vanitat. incurere. Ad qd

p

Collatio xvii abbatis Joseph

etiam nos magisterio suo doctor gētūz
euidēter instituit. qui reuelationū suarū
magnitudinē ex alteri⁹ maluit pferre p-
sona dicens. Scio hominē in christo. si
ue in corpore. siue extra corp⁹ nescio. de⁹
scit. raptū vsq; ad tertiūz celum. et scio
huiusmodi hominē q̄a raptus est in pa-
radisum. et audiuit ineffabilia verba q̄
nō licet homini loqui.

Testimonia scripturarū de cō- mutatis definitiōibus

Cap. xxv.

Impossibile nobis est. breuiter
vniuersa p̄currere. Quis etenī
enumerare sufficiat omnes. p-
p̄modūz patriarchas. sanctosq; in nu-
merabiles. alios pro vite tutamē. alios
pro benedictionis desiderio. alios. p mi-
sericordiā. alios. p alicuius occultatiōe
mysterij. alios. p celo dei. alios. p exami-
tione veritatis. patrociniū vt ita dixeriz
assumpsisse mēdacij. Que sicut enume-
rari cuncta nō possūt. ita pretermitti pe-
nitus vniuersa nō debent. Nam beatū
ioseph pietas cōpulit vt fallum fratribz
crimē etiam cū obtestatiōe regie salutis
impingeret dicēs. Exploratores estis. in
firmiora terre venistis inspicere. Et isra.
Mittite inquit ex vris vnū. et adducite
fratrē vestrū huc. vos autē custodiemini
hic. vsq; dum manifesta fiant verba ve-
stra. an verū dicatis. an nō. sin autē. per
salutē pharaonis exploratores estis. Si
enī nō eos hoc misericordi mēdacio ter-
ruisset. nec patrē fratrēq; reuiscere. nec eos
in tantis inopie periculis alere. nec cōsci-
entiā postremo fratrū a reatu venditiōis
sue expurgare potuisset. Non ergo tam
reprehensibile fuit metuz fratribz incul-
sisse mēdacio. q̄ sanctū atq; laudabile
occasione ficti periculi inimicos ac ven-
ditores suos ad salutarē p̄niam cōpul-
se. Deniq; cū grauissime in simulatiōis
vrgerēt inuidia. nō illius q̄ falso obij-
ciebatur. s̄ anterioris criminis p̄scientia
frangebatur. dicētes adinuicē. Merito
hec patimur. quia peccauimus in fratrē

nostroz. q; despectimus tribulationē aīe
eius. cum rogaret nos et non audire-
mus eū. ppter hoc venit nobis omni tri-
bulatio hec. Que quidez confessio. non
solum apud fratrē. in quē impia crudeli-
tate peccauerāt. verū etiā apud deū hūi-
litate saluberrima. tantū eorū facinus vt
credimus expiauit. Quid salomon qui
perceptū a deo sapie donū. in primo iu-
dicio suo nō nisi assumptione mendacij
declarauit. Nam vt veritatem q̄ mulie-
ris mēdacio tegebatur exculperet. etiā
ipse mēdacij vtiq; astutissime excogita-
ti vsurpauit auxiliū dicens. Afferte mi-
hi gladiū. et diuidite infantem viuūz in
duas partes. et date dimidiā partē vni
et dimidiā partē alteri. Que simulatio
crudelitatis. cūz vere matris viscera p-
mouisset. ab ea autē que mater nō erat
laudaretur. tūc demū sagacissimo xita-
tis indicio illā sententiāz promulgauit.
quā nemo a deo inspiratam esse nō cre-
didit. date inquit huic infantē viuūz
et nō occidatur. hec est ei⁹ mater ei⁹. Pro
ide nec debere nec posse nos vniuersa cō-
plere. que vel cū quiete animi vl cū cōm-
motione decernimus. etia; alijs scriptur-
rarū testimonijs copiosius edocemur. q̄
bus vel viros sanctos vl angelos vl ip-
sum om̄ipotentē deū. ea que definitiuerant
frequēter legimus immutasse. Nam bea-
t⁹ david cū iurisiurādi definitiōe decre-
uit dicēs. Hec faciat de⁹ inimic⁹ david.
et hec addat. si reliquero de omnibz que
pertinent ad nabal vsq; mane mingētes
ad parietē. Et p̄tinuo intercedente abi-
gail vxore eius ac pro eodem supplicāte.
remitit minas. mollit sententiā. et ma-
uult transgressor. ppositi iudicari. q̄ sa-
menti sui fidem cū crudelitatis executio-
ne suare dicens. Vinit dñs. nisi cito ve-
nisses in occursum mihi. nō remansisset
nabal vsq; ad lucem matutinā mingēs
ad parietē. Quis sicut illā precipitis sa-
cramenti facilitatem que de perturbate
mentē cōmotione descenderat nequa q̄
imitanda; esse censimus. ita remissionē

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

atq; emendationē statuti sectandā esse
decernimus. Electiōis vas Corinthiis
scribens. reditū suū absoluta definitione
pmittit dicens. Veniā autē ad vos. cum
macedoniā pertransiero. Macedoniaz
enī pertransibo. apud vos autē manebo
vel etiā hyemabo. vt vos me deducatis
quocunq; iero. Nolo enī vos modo in
trāsitu videre. spero ē me aliquāto tēpo
re manere apud vos. Cuius rei etiā in
secunda epistola meminit ita. Et hac cō
fidentia volui prius venire ad vos. vt se
cundam gratiā haberetis. et p vos trās
irez in macedoniā. et iterū a macedonia
venire ad vos. et a vobis deduci in inde
am. Sed supernueniēte salubriore consi
lio. nequāq; se id qd pmiserat executum
evidentissime confitetur. Cū s̄ in q̄t vo
luissem. nūquid leuitate vsus sum. Aut
quē cogito s̄m carnē cogito. vt sit apud
me ēē nō s̄. Deniq; cur maluerit defini
tionē suī p̄terire s̄monis. q̄s aduētū suo
onerofam discipulis inferre tristitiam.
etiā cum sacramenti obtestatione decla
rat. Ego autē teste deum innoce in aīam
meā. qd parcēs vobis. nō veni vltra cor
inthū. Statui enī hoc ap̄m apud me. vt
nō in tristitia venire ad vos. Cum intra
turos se domū loth sodomis āgeli tene
gassent. dicētes ad eū. nō intrabimus. s̄
in platea manebimus. cōtinuo eius pre
cibus. cōpellitur statutū mutare s̄monē.
sicut scriptura subiungit. Et coegit eos
loth. et diuerterūt ad eum. Qui vtiq; si
diuersuros se ad eū esse nouerāt. inuitā
tis petitionē simulatoria excusatione re
nuerunt. sin autē veraciter excusabāt cui
denter immutasse s̄miam cōprobantur.
Que vtiq; nō ob aliā credimus causā
spiritū sanctū sacris voluminibus indi
disse. nisi vt istis erudiamur exēplis. in
definitionib; n̄ris nō pertinaciter pma
nere. s̄ eas arbitrio n̄ro debere subicere.
et ita iudiciū nostrū ab omni legis vici
lo liberū conseruare. vt promptus sit ad
sequendum quocūq; vocauerit salubre
cōsiliū. nec differat aut recuset ad id qd

utilius discretio salutaris innenerit abs
q; vlla cūctatione transire. Et vt ad s̄
limiora adhuc ascendamus exempla. de
cūbentē in lecto regē ezechiam. grauiq;
egritudine laborantē ex persona dei isa
yas. ppheta adoratus est dicens. Hec dic
domin⁹. Dispone domui tue. q; morier
tu. et nō viues. Et conuēnit in q̄t ezechias
faciē suā ad parietē et orauit ad dñm et
dixit. Obsecro dñe. memento queso quō
ambulauerim corā te i veritate ⁊ corde
perfecto. et qd bonū est in oculis tuis fece
riz. Et fleuit ezechias fletu magno. P
querursus dicit ad eundem. Reuertere
et dic ezechie regi iuda dicens. Hec dic
dñs deus dauid patris tui. Audiui ora
tionē tuā. et vidi lachrymā tuam. et ecce
adijciaz super dies tuos quindecim an
nos. et de manu regis assyriorū libera bo
te. et ciuitates hanc ptegam ppter me. et
ppter dauid seruū meū. Quid euident⁹
hoc testimonio. quo misericōdie ac pietat⁹ in
tuitu mauult dñs suum cassare s̄mo
nē. et ad prestitute mortis terminos quī
decim annis vitā precantis extendere.
q̄s per immobilitatē decreti sui in exora
bilis inueniri. Similiter etiā loquit⁹ ad
nininitas censura diuina. Adhuc tridu
um ⁊ ninive subuerteret. Vixq; peniten
tia eoz ieiunijsq; mollitur. ⁊ azminax et
abrupta s̄mā. atq; ad partē misericōdie pro
na pietate deflectitur. Vt si quis velut p
scium conuersionis eoz. s̄buerfionem
ciuitatis ad hoc eis dñm asserat cōmīa
tum. vt eos ad salutare penitentiā. puo
s caret. cōsequēs ē vt hi q̄ fratrib; p̄sunt.
absq; reprehensione mendaci⁹ his qui i.
digent emēdari. aliqua etiā districtioria
quā facturi sunt si opus fuerit cōminen
tur. Sin vero dixerit deū seuerā illā sen
tentiā suā penitentie eoz cōsideratiōe
reuocasse. s̄m illud qd per ezechieles ait
Si dixerō impio morte morieris. et ege
rit penitentiā a peccato suo. feceritq; iu
diciū ⁊ iusticiā. vita viuet ⁊ nō moriet⁹.
quib; docemur exēplis nō debere nos
obstinate in nostris definitionibus p̄du

Collatio xvii abbatis Joseph

rare sed cōminationem ex necessitate pō-
positam clemēti miseratione mollire. Qd
ne solis specialiter iniuriis crederet do-
minus prestitisse etiam generaliter erga
omnes eadem se esse facturum per hiere-
miā perpetuo protestatur. et cum necesse
fuerit incunctanter inā se sententiā ma-
taturum pro nostris meritis repromittit
dicens. Repente loquar aduersus gentē
et aduersus regnū. vt euellā et destruiam
et disperdam illud. Si penitentiā egerit
gens illa a malo quod locutus sum ad-
uersus eam. agam et ego penitentiā sup
malum qd cogitavi vt facerem ei. Et su-
bito loquar de gente et regno. vt edificē
et plantē illud. Si fecerit malum in ocu-
lis meis. vt nō audiat vocem meā. peni-
tentiā agam super bonū qd locutus suz
vt facerem ei. Ad ezechiel quoqz ait. No-
li subtrahere verbū. si forte audiāt. et cōū-
tat vnusquisqz a via sua mala. et penite-
bit me mali. qd cogitavi facere eis ppter
maliciā studiorum eorum. Quibus testi-
monijs declaratur. nō oportere vt perti-
naciter in nostris diffinitionibus herea-
mus. s. ratione eas ac iudicio temperan-
das semperqz prelegenda ac preferēda
esse meliora. et ad illam que vtilior diu-
dicata fuerit partem. sine cūctatione ali-
qua transeundum.

Quōd fm immensitatē prescien-
tie diuina clementia sed fm pre-
sentes actus vel remuneret vnū
quēqz vel puniat. **Cap. xxi.**

Illud etiam pre omnibus inefsi-
mabilis illa cēsurā nos instruit.
qd cū sit ei aū ortū vniuscuiusqz
qz precognit? finis. ita ordine ac rōe cō-
muni et humanis quodāmodo omnia
dispensat affectibus. vt nō pōtentialitē
nec fm prescientie sue ineffabilem notici-
am. sed fm presentes hominū actus vni-
uersa diiudicās. vel respuat vnūquēqz
vel attrahat et vel infundat q̄tidie suaz
gratiam vel auertat. Qd ita esse etiam
illa saulis manifestat electio. cuius vni-
qz cū ritu perabilem finē prescientia dei

ignorare nō posset. et tot milibus israel
elegit eū et vnxit in regem. presentis in il-
lo meritū vite remunerans. nō peccatus
future preuaricationis intendens. ita vt
postqz reprobis factus est. velut penitu-
dinem gerens electionis sue de? huma-
nis quodāmodo de eodem vocabatqz
affectibus conqueratur dicēs. Penitet
me qz constituerim saul regem. quia de
reliquit me et xba mea opere nō impleuit.
Et iterū. Verū tñ lugebat samuel saulē
qm̄ dominum penitebat qz constitueret
regem saul super israel. Deniqz hoc quo-
niā opere fuerat executus. postea etia3 p
ezechielem prophetam dñs protestatur
cum omnibus se hominibus quotidiano
gesturum esse iudicio. etiam si dixerō in-
quiens iusto qz vita viuatur et confusus in
iusticia sua fecerit iniquitatem. omēs ius-
ticie eius obliuioni tradētur. et i iniquita-
te quā operatus est in ipsa morietur. Sin-
autem dixerō impio. morte morietur. et ege-
rit penitentiā a peccato suo. feceritqz ius-
ticiam et iusticiam. pignus restituerit il-
le impius rapināqz reddiderit. in man-
datis vite ambulauerit. nec fecerit q̄cūqz
iniustus. vita viuet et nō morietur. omnia
peccata eius que peccauit nō imputabū-
tur ei. Deniqz cum ab illo populo quem
ex omnibz gentibus dñs adoptauit. pro-
pter subitam vituli preuaricationē mise-
ricordie sue auertisset a spectum. interue-
niens pro eo legislator exclamat. Obse-
cro dñe. peccauit populus iste peccatum
magnū. fecerūt sibi deos aureos. et nūc
si remittis peccatū eoz remitte. sin alias
dele me d libro tuo quem scripsisti. Cui
respondit dominus. Si quis inquit pec-
cauerit coram me. delebo eū de libro meo.
Dauid quoqz dum de iuda et persecuto-
ribz christi prophético spiritu querere
tur. deleantur inquit de libro viuentiū.
Et quia nō merebantur ad penitentiā3
salutarem pro reatu tanti criminis pue-
nire. subiungit. Et cum iustis nō scribā-
tur. Deniqz i ipso iuda vis ppheticæ ma-
ledictionis euidenter impleta est. Nam

De diffiniēdo vel nō diffiniēdo

expleto proditiōis crimine suspensio se
necauit: ne si post illam relectionem noīs
sui conuersus ad penitentiam esset: itez
cum iustis scribi mereret in celo. Non igitur
est ambigendum: etiam in denomen illo
tempore quo electus a christo apostolat?
sortitus est gradum: in libro: uiuentium
fuisse conscriptum: ac pariter eum audis
se cum ceteris. Nolite gaudere: quia de-
monia uobis subiiciuntur: gaudete autē
quia nomina uestra scripta sunt in celis.
Sed quia filargirie peste corruptus: de
ascriptione celestia ad terrēna reiectus ē:
cōpetenter de eo ac de similibus eius dī
per ppteram. Dñe omnes qui te derelin-
quunt confundentur: recedentes a te in
terra scribentur: quia dereliquerit uenaz
aquam uiuentiu dñm. Et alibi. Si cō-
silio populi mei nō erunt: et in scriptura
domus israel nō scribentur: et i terrā Isra-
el nō ingredientur.

Qu sancti viri pertinaces ac du-
ri essenō possunt. **Cap. xxvij**

Nec illius precepti utilitas est si
lenda: quētiā si instigante ira uel
qualibet alia passione sacramē-
to nos aliquo uinxerimus: qd a nemine
quidem monachorū fieri penitus debet:
utriusq; tamen rei causa integro mētis
est pensanda iudicio: et cōparanda est il-
la res qd statuimus huic ad quā trans-
ire cōpellimur: atq; ad eam sine cuncta-
tione est transeundum: quē supueniēte
sanioze tractatu infior fuerit iudicata.
Rectius enī est nostrum nos preterire s̄
monez: qd rei salubrioris ac pie subire i-
cturam. Deniq; nunq; rationabiles ac
probatos patres duos aut irreciocabi-
les in huiusmodi diffinitionibus fuisse
reminsimur: sed uelut cerā calore solis
ita eos ratione mollitos: et intercedente
salubzioze consilio melioribus partib;
sine hēsitacione cessisse. Quoscuq; autē
uidimus definitionibus suis pertinacit̄
inherere: irrationabiles semper probau-
mus ac discretionis expertes.

Interrogatio an sit conerariuz

predicte sententie illud qd dictū
tur: iurauit et statui. **Cap. xxvij.**

Germanus. Quantū ad hāc
rationem pertinet quē euidenter
copioseq; digesta est: nihil op-
tet monachuz definire: ne aut preuarica-
tor inueniatur aut pertinax. Et ubi illd
psalmiste ponim? eloquz. Iurauit et sta-
tuit custodire iudicia iusticie tue: Quid
ē ei aliud iurare et statuere qd definita im-
mobiliter citi stōdīre?

Responsio in quibus immobi-
lis definitio sit tenenda: et i qui-
bus si oportuerit rescindenda.

Cap. xxix.

Ioseph. Nos nō de principa-
libus mandatis sine quib; non
potest salus nostra omnino sibi
stere: ista decernimus: sed d his quē sine
periculo status nostri uel relaxare possu-
mus uel tenere: ut puta de irremisso rigo-
re ieiunij: de uini siue olei ppetua abiti-
nentia: de progressu cellule penitus cōbi-
tendo: de lectionis seu meditationis in-
cessabili iugitate: quē sine iactura profes-
sionis ac propositi nostri et exerceri cū li-
buerit possunt et cum necesse fuerit irrep-
hensibiliter pretermitti. Ceterum super
obseruantia illorum principium man-
datorum cōstantissime definienduz est:
ac p his etiā mors si necesse fuerit non ui-
tanda: pro quibus immobiliter est dicē-
dum: iurauit et statui. Qd fieri debet pro
custodia charitatis: pro qua spernenda
sunt uniuersa: ne bonū tranquillitatis il-
lius perfectioq; maculetur. Similit̄q;
iurandum est: p castimonie puritate: nec
aliud facere nos oportet pro fide pro so-
brietate atq; iusticia: quē omnia indemu-
tabili perseverantia sunt tenenda: et a q-
bus paululum recessisse damnable est.
De illis uo corporalibus exercitijs quē
ad modicum dicuntur esse utilia: ita ē ut
diximus statuendū: ut si qua supuene-
rit certior pietatis occasio quē illa suade-
at relaxari: nulla super his lege teneam̄:
s̄ p̄termisissis eis ad utiliora libere trāseā.

Collatio xvii abbatis Joseph

mus. In illis enī corporalibus exercitiis si pro tempore relinquantur periculum nō est ab his vero vel ad momentū declinasse mortiferum est.

¶ Quēadmodum debeāt celāda cōmitti. **Cap. xxx.**

Hoc quoq; simili cautione curādum est. vt si quis forsitan hmo quē esse vultis occultū de vō ore fuerit prolapsus. nulla occultatiōis precepta sollicitent audientē. magis enī latebit si negligenter atq; simplici trāseatur. q; nō tanta quilibet fratru sup diuulgatione eius impugnatiōe torq;bit. existimās rem vilem aliquā transitoria cōfabulatione prolata. et quē ex hīpo sit lenior. quia cautissimo silentij precepto sensibus audientis cōmendata nō fuerit. Nam si etiā fides eius aliqua sacramentorū obtestatione denixeris. citius illud pdendum esse non ambigas. Maior enim aduersus ipm vis diabolice impugnationis insurget. vt et te mellificet vel denudet. et illū transgressorem q̄tori us sui faciat sacramenti.

¶ Nihil super his que ad vsum cōmūis vite attinet definiēduz

Cap. xxxi.

Et idcirco nihil debet abrupte monachus sup his dūtaxat q̄ ad corporales exercitatiōes pertinent definire. ne aduersariū ad impugnationem eorum que velut sub legis obseruatione custodit magis incitans citi⁹ ea violare cogatur. Prefigens siquidez sibi legem vnusquisq; sub libertatis grā p̄stitutus. ne p̄niciosa semetipm obliget seruitute. vt ea que licito immo etiā laudabiliter cum gratiarum actione p̄sumere potuisset. si necessitas fortasse cōpulerit velut transgressor percipere cōpellatur cū preuaricatione peccati. Vbi enī nō est lex. nec preuaricatio. Hactūssimī Joseph institutiōe atq; doctrina velut diuino oraculo cōfirmati. in egypto residere malimus. Sed licet parū deinceps de nostra essemus p̄missiōe sol

liciti. tamē expleto septē annoz numero sponsonē nostrā gratanter impleuim⁹. Excurrētes namq; ad cenobiū nostrum illo iam tpe quo de impetrando ad heremū reditu fiduciā gerebamus. primū senioribus nostris honore debitū soluim⁹. deinde animis eorū qui pro charitatē ardore creberrimis litterarū nostrarū satisfactionibus neq; q̄ fuerant deliniti. p̄stiti. nam redintegrauimus charitatē tandē q; ad plenū aculeo nrē sp̄sōis anullo his q; cū gaudio prosequētibus. ad scythiotica solitudinis secreta remeauim⁹. Hāc vobis o sancti fratres illustrū patrū scientiā atq; doctrinā nostrā vt potuit elucubrauit inscīa. quāz etiā si incultus forsitan sermo confudit potius q; digessit. queso ne laudem insigniū virozū reprehensio nrē rusticitatis euacuet. Tutius siq;dem nobis in conspectu nrī iudicis visum est. doctrine huius magnificētiam vel incultis hmonibus pdere q; si lere. quippe cū et profectui lectoris. si sblimitatē sensuū p̄templet. hoc qd̄ ip̄ritia nostri sermonis offendit obesse non possit. et maior sit nob̄ vtilitatis cura q; laudis. Neq; enī hoc qd̄ sanctorū virozū dicta descripsi. et plenū periculi. 7 egenum landis esse nō nouerā. sed prudēs vt dī laqueo pedem indidi. nec me indubitato discrimini sub incerta spe alieni profectus tradere recusauī. monēs omēs ad quozū manus opuscula ista peruenerūt. vt quicqd̄ placuerit in eis patrū nostrū vero sciāt esse qd̄ displicet. omnes q̄bus amabilis est vita 7 doctrina sanctorum.

¶ Explicit collatio secūda abbatīs Joseph 8 diffiniēdo.

¶ Expliciunt septē alię collationes cassiani.

Incipit p̄fatio cassiani eloquē
tissimi in septem vltimas colla-
tiones aliorū patrū.

Missis
iuuante gratia
christi decē col-
lationibus pa-
trum. que exigē-
tibus beatissi-
mis episcopis

belladio ac leontio vt cumq; digeste sūt.
septem alias beato episcopo honorato
sancto quoq; famulo christi eucherio de
dicani totidem et nunc vobis sancti fra-
tres iouiniane minerui leonti et theodo-
re credidi deputādas. Posterior siqui-
dem vestrum illam cenobiorum sanctā
atq; egregiam disciplinam in prouincijs
gallicanis antiquarum virtutū discre-
tione fundauit. ceteri vero non solum ce-
nobialem professionem apprime mona-
chos expetere. verum etiam anachoreticā
sitire sublimitatem. vestris institutioni-
bus prouocastis. Ea namq; collatiōes
iste summorum patrum disputatione con-
texte sunt. et ita in omnibus temperate. vt
vtriq; professioni. qua nō solum occidu-
as regiones. verum etiam insulas. maxi-
mis fratrum catervis fecistis florere. cōue-
niant. id est. vt non solum hi qui adhuc
in cōgregationis laudabili subiectione
perdurant. sed etiam illi qui haud longe
a vestris cenobijs secedētes anachoreta-
rum sectari gestiunt disciplinā. pro cōdi-
tione locorum ac status sui mensura ple-
nius instruantur. Quibus hoc precipu-
um contulit precedens vestri laboris in-
dustria. vt parati iam atq; in isde exer-
citijs deprehensi. facilius precepta senio-
rum atq; instituta suscipiant. ipsosq; in
cellulas suas auctores collationū cū ip-
sis collationū voluminibus recipiētes.
et quotidianis quodāmodo cum eis in-
terrogationibus ac responsionibus col-
loquētes. nō p̄prijs adinuētionibus ar-

duam istam et incognitam ferme in hac
regione appetant viam. s̄ periculo fame
etiam illic. vbi iā tritissimi calles et innu-
mera precedentū exempla non desunt.
anachoreseos disciplinā illorū potius
preceptis capere cōsuecant. quos in om-
nibus et antiqua traditio et longe experi-
entie instruxit industria.

Explicit p̄fatio. Incipiunt ca-
pitula abbatis pyamonis et tri-
bus generibus monachorum.

Cap. i.

- Q**uemadmodum dyolco veniē-
tes ab abbate pyamon recepti
fuerimus.
- i** Verba abbatis pyamō quomo-
do rudes monachi exemplo se-
niorum debeant erudiri.
- ii** Quoniam iuniores seniorum precepta
discutere non debeant.
- iii** De tribus generibus monacho-
rum que intra egyptum sunt.
- iv** Quibus autoribus cenobitarū
sit instituta professio.
- v** De anachoretarum ordine atq;
principio.
- vi** De sarabaitarū principio et cō-
uersatione.
- vii** De quarto genere monachorū.
- viii** Interrogatio qd̄ intersit in cē-
nobium et monasteriū.
- ix** Responsio.
- x** De hūilitate vera et quō fictam
cuiusdā hūilitatē pdiderit ab-
bas serapion.
- xi** Interrogatio quemadmodū ve-
ra patientia possit acquiri.
- xii** Responsio.
- xiii** De exemplo patientie cuiusdam
religiose femine.
- xiv** De exemplo patientie abbatis pa-
funtij.
- xv** De perfectione patientie.
- xvi** De inuidie malo.

Explicit capitula.

Collatio XVIII abbatis Pyamonis

Incipit collatio Abbatis pyamonis de tribus generibus monachorum et quarto nup exorto.

Quæadmodum dyolco venientes ab abbate pyamon recepti fuerimus. Cap. i.

Est conspectum atque colloquium trium illorum senum quorum collationes sancto fratre nostro eucherio compellente utcumque digessimus cum etiam ulterioris egypti partes in quibus amplior atque perfectior sanctorum numerus consistebat maiore flagrantia desiderarem expetere ad vicum cui nomen est dyolcos vni ex septem nili fluminis ostiis imminet non tam itineris necessitate quam desiderio sanctorum illic comorantium compellente pervenimus. Cum enim velut cupidissimi mercatores plurima illic celeberrimaque cenobia ab antiquis audivissemus patribus instituta continuo quasi navigationem inquisitionis incerte spe maioris lucri persuadente suscepimus. Ubi cum diutissime fluctuantes ad illos virtutum sublimitate conspicuos montes undique curiosos oculos tenderem abbatem pyamon omnium anachoretarum illic inhabitantium seniozem eorundemque presbiterum velut quendam sublimissimum pharum id est signum primum circumspectantium notavit intuitus. Dicit enim sicut euangelica illa civitas in excelsi montis vertice constituta nostro protinus refulsit aspectui. Quis virtutes atque mirabilia que per eum etiam sub conspectu nostro divina gratia testimonium meritis eius reddente perfecta sunt ne vel propositi nostri formam vel modum huius voluminis excedam pretermittenda credimus. Non enim de mirabilibus dei sed de institutis studiisque sanctorum quodam reminisci possibile est nos spero dimimus memorie tradituros ut ne cessariam tantum perfecte vite instructionem

non inutilem absque ulla emendatione viciorum ac superuacuum admirationem legentibus preberemus. Cum itaque beatus pyamon summa nos gratulatione susceptos humanitate etiam congrua refecisset intelligens nos non eiusdem esse regionis primum unde vel cur egyptum petissemus sollicite percunctatus ac de ce nobis syrie ob desiderium perfectionis nos illo advenisse cognoscens ita exorsus est.

Verba abbatis pyamon quomodo rudes monachi exemplo seniorum debeant erudiri. Cap. ii.

Quicquid hominem o filij cuiuslibet artis peritiam assequi cupiscit nisi omni cura atque vigilantia ei se quam nosse desiderat discipline studiis manciparit ac perfectissimorum quorumque opificum ipsius vel scientie magistrorum precepta atque instituta servaverit frustra inanibus votis eorum similitudinem exoptat attingere quorum curam atque industriam deterreat emulari. Quoniam enim nonnullos ita ad hec loca de vestris regionibus advenisse ut cognoscendi tantummodo gratia fratrum monasteria circumirent non ut has regulas ob quas hic comearant atque instituta susceperant sed ut secedentes in cellulas conarentur ea que vel visu vel traditione perceperant operibus experiri. Qui mores suos ac studia quibus imbuti fuerant retentantes ut eis exprobari a nonnullis solet non profectus sui gratia sed vitæ egestatis necessitate existimati sunt paucias commutasse. Quod solum enim nihil eruditionis acquirere sed ne diutius quidem in his partibus comorari pertinacis animi obstinatione potuerunt. Cum enim nec ieiuniorum more neque psalmorum ordine nec ipsorum denique indumentorum habitum permutassent quod aliud in hac regione sectari quam sola victus sui compedia crederentur.

Iuniores seniorum precepta discutere non debeant. Cap. iii.

Quamobrem si vos quemadmodum credimus dei causa ad emulationem

De tribus generibus monachorum

nem nre agnitiōis attraxit. omnibz insti-
tutis qbus illic p̄ordia v̄ra p̄uenta
sunt penitus abdicatis. q̄cūqz seniores
v̄ros agere v̄l ēdere viderit. summa hūili-
tate sectamī. Neqz vos moueat. aut ab-
imitatiōe retrahat ac diuertat. etiā si vo-
bis ad p̄sens alicuius rei v̄l facti ratio
vel cā nō liqueat. qz eos qui bene de cun-
ctis ac simpliciter sentiūt. et vniuersa q̄
a senioribz tradi gerere perspexerint. fide-
liter imitari magis q̄z discutere student.
per opis experientiā etiā rerū omnīū sciē-
tia subsequet. Ceterū nūqz rationē veri-
tatis intrabit. quisqz a discussione cepe-
rit erudiri. quia videns eū inimicus suo
potius q̄z patrū iudicio p̄sidentē. facile ī
id vsqz. p̄peller. vt etiā illa q̄ maxime v̄ri-
lia atqz saluberrima sunt. superflua ei vi-
deatur et noxia. Atqz ita p̄sumptiōi ei⁹
callidus hostis illudet. vt irrationabili-
bus diffinitiōibz suis pertinaciter inhe-
rendo. s̄ solūmodo sibi sanctū esse p̄sua-
deat. qd̄ rectū atqz iustissimū suę tantuz
obstinatiōis errore censuerit.

De tribus generibus monachorum que intra egyptum sunt.

Cap. iij.

Quamobrem ordo atqz p̄ncipiūz
p̄fessionis nre quēadmodū vel
v̄n̄ descēderit p̄mū debet agno-
scere. Tūc enī poterit q̄s desiderate artis
efficacius assequi disciplinā. et ad exercen-
dā eā ardentius incitari. cū auctoz et sū-
datoz eius agnouerit dignitatē. Tria
sunt in egypto genera monachoz. quum
duo sunt optima. tertiu tepidū atqz omni-
modis euitandū. Prīmū est cenobitaz.
q̄ scz in cōgregatiōe p̄ter p̄sistentes. vni-
us senioris iudicio gubernatur. cuius ge-
neris maxim⁹ numer⁹ monachoz p̄ vni-
uersam cōmorat egyptum. Scdm̄ ana-
choretarū. qui p̄us in cenobijs instituti-
iamqz in actuali cōuersatiōe p̄fecti. soli-
tudinis elegere secreta. cuius p̄fessionis
nos quoqz optam⁹ esse participes. Ter-
tiu replexibile sarabaitarū est. De qui-
bus singillatī p̄ ordinē plen⁹ differem⁹.

Harū igit̄ trīū p̄fessionū fundatores p̄-
mū vt diximus debetis agnoscere. Naz
p̄fecto ex hoc ipso. vel odiū p̄fessionis illi⁹
nasci poterit que vitanda est. vel eius de-
sideriū q̄ sequēda. qz necesse ē v̄nāquā
qz viā ad illū finē suū pertrahere sectato-
rem. ad quē auctor ip̄i⁹ inuētor qz perue-
nerit.

**Quibus antonibus cenobita-
rū sit instituta p̄fessio. Cap. v.**

Itaqz cenobitarū disciplina a
tpe predicationis aplice sump-
sit exordiu. Naz talis extitit in
hierosolimis oīs illa credentiū multitu-
do. q̄ in actibz aploz ita describit. Mul-
titudinis credentiū erat cor v̄nū et anima
vna. nec quisqz eoz q̄ possidebat aliqd
suū esse dicebat. s̄ erat illis oīa cōmunia.
Possessiōes et s̄bas v̄debāt. et diuide-
bāt ea omibz. put cuiqz op⁹ erat. Et iter-
rum. Neqz. n. q̄s egens erat int̄ illos.
Quotqz ei possessores agroꝝ aut domo-
rū erāt. v̄dentes afferebāt precia eoz q̄
v̄debāt et ponebāt an̄ pedes aploz. Vi-
uidebat aut̄ singulis. put cuiqz op⁹ erat.
Talis inqz erat tūc oīs ecclesia. q̄les nūc
per paucos in cenobijs inuenire diffici-
le ē. Sz cū p̄ aploz recessus tepescere ce-
pisset credentiū multitudo. ea vel maxie
q̄ ad fidem christi de alienigenis ac diū-
lis gētibz p̄fluebat. a q̄bz aplī pro ip̄is fi-
dei rudimētis ac inueterata gēlitate cō-
suetudine nihil amplius expetebāt. nisi
vt ab imolaticijs idoloꝝ et fornicatione
et suffocatis et sanguine tēperarent. atqz
ista libertas que gentibus propter infir-
mitatē prime credulitatis indulta est. eti-
am illius ecclesie que hierosolimis con-
sistebat perfectionē paulatim p̄amina-
re cepisset. et crescēte quotidie vel indige-
narū nūero vel aduenaz. p̄me illi⁹ fidei
refrigesceret feruor. nō soluz hi q̄ ad fidē
christi p̄fluxerant. verū etiā illi q̄ erāt ec-
clesie p̄ncipes ab illa districtiōe laxati sūt.
Nonnulli. n. existantes id qd̄ videbāt gē-
tibz. p̄ infirmitate p̄cessuz. sibi etiā licitū.
nihil se detrimenti p̄peti crediderunt. si

Collatio XVIII Abbatis Pyramonis

cum substantijs ac facultatibus suis secundum christi confessionem quod sequerentur. Hi autem quibus adhuc apostolicus inerat feruor. memores illius pristine perfectionis. discedentes a ciuitatibus suis. illorumque consortio qui sibi. vel ecclesie dei remissioris vite negligentiam licitam esse credebant. in locis suburbanis ac secretioribus commanere. et ea que ab apostolis per uniuersum corpus ecclesie generaliter minuerunt instituta. priuatim ac peculiariter exercere ceperunt. atque ita incaluit illa quam diximus discipulorum. qui se ab illorum contagio sequestrauerant disciplina. Qui paulatim tempore procedente segregati a credentium turbis. ab eo quod coniugijs abstinerent. et a parentum se consortio mundi que istius conuersatione secerneret. monachi siue monachantes a singularis ac solitarie vite distinctione nominati sunt. Unde consequens fuit ut ex communione consortij cenobite. ceterique ac diuersoria eorum cenobia vocarentur. Istud ergo solum fuit antiquissimum monachorum genus. quod non modo tempore sed etiam gratia primum est. quodque per annos plurimos solus inuiolabile usque ad abbatem pauli vel antonium durauit eternum. Cuius etiam nunc in districtis cenobijs cernimus residere vestigia.

De anachoretarum ordine ac principio.

Cap. vi.

Quod profecto id est. de hoc perfectorum numero. et ut ita dixeris fecundissima radice. sanctorum etiam anachoretarum post hec flores fructusque prolati sunt. Cuius perfessionis principes hos quos paulo ante memorauimus sanctum videlicet paulum vel antonium nouimus extitisse. Qui non ut quidam pusillanimitatis causa vel impatienti morbo. sed desiderio sublimioris profectus contemplationisque diuine solitudinis secreta sectati sunt. licet prior eorum necessitatis obtentu. dum tempore persecutionis affinium suorum tenuit insidias. heremum penetrasse dicatur. Ita precessit

ex illa quam diximus applica disciplina alius perfectionis genus. cuius sectatores anachorete. id est. secessores merito nuncupantur. eo quod nequaquam contenti hac victoria qua inter homines occultas insidias diaboli calcauerunt. aperto certamine ac manifesto conflictu demonibus congregati cupientes. vastos heremi recessus penetrare non timeant. ad imitationem scilicet iohannis baptiste qui in heremum tota permansit etate. helie quoque et elyseii. atque illorum de quibus apostolus ita commemorat. Circumierunt in melotis. in pelibus caprinis. egentes. angustii. afflictii. quibus dignus non erat mundus. in solitudinibus errantes. et in montibus et in speluncis et in cauernis terre. De quibus etiam dominus figuratiter ad Job Quis ait est qui dimisit onagrum liberum. et vincula eius resoluit. Posuit habitaculum eius desertum. et tabernaculum eius saluaginem. Irridens multitudinem ciuitatis. et querelas exactorum non audiens. Considerauit montes pascue sue. et post omne viride querit. In psalmis quoque. Dicant nunc qui redempti sunt a domino. quod redemit de manu inimici. Et post pauca. Errauerunt in solitudine in iniquo. via ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Esurietes et sitientes. anima eorum in ipsis defecit. Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur. et de necessitatibus eorum liberauit eos. Quos etiam hieremias ita describit. Beatus qui tulit iugum ab adolescentia sua. sedebit solitarius et tacet. quia leuauit se super se. Quisque illud psalmiste affectu et opere persequuntur. Similis factus sum pellicano solitudinis. Vigilans et factus sum sicut passer solitarius in tecto.

De sarabaitarum principio et conuersatione.

Cap. vii.

Quamque his duobus perfessionibus monachorum religio christiana gaudeat. cepisset autem indeterminatum paulatim habere quod ordo recidere. emerit post hec illud deterrimum et infidele monachorum genus.

De tribus generibus monachorū

vel potius noxia illa plantatio rediuiua
concreuit. que per ananyam ⁊ saphyraz
in exordio ecclesie pullulans. apostoli pe-
tri seneritate succisa est. que inter mona-
chos tamdiu detestabilis execrandaq; in-
dicata est. nec a quoq; ulterius vsurpa-
ta. q̄s diu illius tam districte formido sen-
tentie memorie fidelius inserta durauit.
qua beatus apostolus predictos noui fa-
cinoris principes. non penitētia. nō vlla
passus est satisfatione curari. sed perni-
ciosissimū germen celeri morte succidit.
Illo igitur exemplo qd̄ in ananya ⁊ sa-
phyra apostolica districtione punitum
est. a nōnullorū contēplatiōe paulatim
longa incuria ⁊ temporis obliteratione
subtracto. emerit istud sarabaytarū ge-
nus. qui ab eo q̄ se metip̄os a cenobiorū
cōgregationibus sequestrarēt. ac sigilla-
tim suas curarēt necessitates. egyptie lin-
gue pprietate. sarabayte nūcupati sūt.
de illorum quos prediximus numero. p-
cedentes potius q̄s in veritate arripere ma-
luerunt. emulatione sezeorum vel landi-
bus prouocati. qui vniūsis diuinitis mū-
di perfectam christi preferūt nuditatem
qd̄ igitur dñi imbecillo animo rem sum-
me virtutis affectant. vel necessitate ad
hāc pfessione venire cōpelli. dñi censi-
tūmodo noīe monachorū absq; vlla sta-
diorū emulatione festināt. cenobiorū nō-
latenus expetūt disciplinā. nec seniorū
subijciuntur arbitrio. vt eorum traditio-
nibus instituti. suas discant vincere vo-
luntates. nec vllam sane discretionis
regulam legitima eruditione suscipiunt
sed ad publicam tantummodo. id est ad
hominū faciē renūciātes. aut i suis domi-
cilijs sub priuilegio huius noīs isdē ob-
stricti occupatiōib; p̄seuerāt. aut p̄struc-
tes sibi cellulas easq; monasteria nūcu-
pantes suo i eis iure ac libertate p̄sistūt.
nequa q̄s euāgelicis preceptionib; succū-
bentes. vt nulla seze quotidiani vici? sol-
licitudine. nullis rei familiaris distentio-
nibus occupentur. Qd̄ illi soli absq; vl-

la infideli dubitatiōe consummāt. q̄ cū-
ctis mūdi huius facultatibus absoluti.
ita se cenobiorū prepositis subdidit.
vt ne sui qd̄ ipi? fateatur esse se dños.
Illi aut̄ qui districtionē vt dixim? ceno-
bij declinātes. bini vlt̄rni in cellulis cō-
morātur. nō contenti abbatis cura atq;
imperio gubernari. sed hoc precipue pro-
curātes. vt absoluti a seniorū iugo. exer-
cendi voluntates suas. ac procedēdi. vel
quo placuerit euagandi. agendi ve qd̄
libitum fuerit habeant libertatem. etiam
amplius in operibus diurnis. q̄s hi qui
in cenobijs degunt diebus ac noctibus
consumūt. hñō ea fide eodemq; pro-
posito. Hoc enī isti faciūt. nō vt fructus
sui operis subijciant dispensatoris arbi-
trio. sed vt acquirant pecunias quas re-
condant. Inter quos quantum intersit
aduertite. Illi nihil de crastino cogitan-
tes. gratissimos deo sudoris sui offerunt.
fructus. isti vero nō solum in crastinū s; etiam
in multorum annorū spacia infē-
delem sollicitudinē prorogātes. aut mē-
dacem deū aut inopem credunt. q̄ p̄mis-
sam quotidiani victus atq; indumento-
rum sufficientiam prēbere eis aut non
possit aut nolit. Illi hoc omnibus expe-
tunt votis. vt nuditatem oīm rerū pau-
pertatemq; possideant. isti vt oīm copia-
rum affluentia consequātur. Illi ob hoc
certatim statutū transcendere canonem.
diurnis operibus elaborant. vt quicqd̄
monasterij sanctis vsibus redūdarit. vlt̄
carceribus. vel xenodochio. vel nosocomio.
vel indigentibus. p̄ abbatis dispen-
setur arbitrio. isti vt quicquid quotidia-
ne superfuert gule. aut profusiori proficiat
voluptati. aut certe filarginie vicio
recōdat. Postremo vt cōcedam? ab istis
hec q̄s q̄ nō optimo p̄posito p̄geruntur.
meli? q̄s dixim? posse distribui. ne sic qui
de ad meritū p̄utis illi? ac perfectionis
aspirāt. Illi etēi tātos mōasterio reddi-
t? p̄ferētes. eisq; q̄tidie renūciātes. i tāta
subiectōis hūilitate p̄durāt. vt quēadmo-
dū sui. ita etiā eorū q̄ p̄po sudore p̄grāt

Collatio XVIII Abbatis Pyamonis

potestate priuentur. abrenunciatiois p
me feruorem. dum quotidie semetipfos
laboris sui fructibus nudant. in giter in
non aates. isti aut in eodipso qd aliqd pau
peribus largiuntur elati. in pceps qti
die collabuntur. Illos patientia atz dis
trictio. qua taz deuote in hac qua semel
arripuerunt professione perdurant. vt nu
q suas expleant voluntates. crucifixos
huic mudo quotidie viuosq martires
facit. hos arbitrij sui tepor viuos ad in
ferna demergit. Nec igitur duo genera
monachorum in hac quidem prouincia
equali pmodum numerositate inter se
cotendunt. Ceteru per alias regiones qs
me necessitas catholice fidei copulit per
agrar. istud tertium sarabaytar genus
abundare ac ppe solum esse cognouim.
Tempib liquidem lucij qui arriane p
fidie eps fuit. sub valentis imperio cum
dyaconi nostris fratribus deferrem.
his. videlicet qui de egypto ac thebayda
fuerat ob catholice fidei perseverantiam
metallis ponti atq armenie relegati. licz
cenobiorum disciplinam in quibusdaz ci
uitatibus rarissimam viderimus. anacho
retaru tamen apud illos ne ipsum qdez
nomen auditum fuisse coperimus.

De quarto genere monachoru Cap. viij.

P yamon. Sane etia aliud
qrtu genus quod nup cernim
emerisse in his qui anachoreta
ruz sibi specie atq imagine blandiuntur.
qz in pmodis suis feruore quoda bre
ui. cenobij perfectione videtur expetere.
sed continuo tepesacti. du pristinos mo
res ac vicia refecare cotemnut. nec iugu
humilitatis ac penitentie diutius susti
nere contenti sunt. subdiq senioru im
perio dedignatur. separatas expetunt cel
las. ac solitarij sedere desiderant. vt ita
scza nemine lacessiti. patientes. mansue
ti. ac humiles possint ab homib estimari.
Qua institutio imo tepor eos quos se
mel infecerit. ad perfectionem nun qz per
mittit accedere. Hoc enim modo no solu

no abscedunt. veruetia in deterius co
rum vicia coualescent. du a nemine pro
uocati. vt quoddam letale et intestinu vi
rus. quanto amplius celatu fuerit. tato
profundius serpes insanabilem morbu
generat egrotanti. Pro reuerentia eniz
lingularis celle nullus iam. vicia solita
rj audet arguere. quicille ignorari malu
it qz curari. Porro virtutes no occulta
tione viciozu. sed expugnatione pariu
tur.

Interrogatio quid intersit iter cenobiu et monasteriu. Cap. ix.

G ermanus. Est ne aliqua in
ter cenobium monasterium qz
distantia. an vtroqz nomie res
vna censetur.

Responsio.

Cap. x.

P yamon. Licet a nonnullis so
leant indifferenter monasteria
pro cenobijs appellari. tamen s
interest. q monasteriu nome est diuerso
rij. nihil amplius qz locu. id est. habita
tionem significans monachoz. cenobiu
vero etia professionis ipius qualitatem
disciplinamqz designat. Et monasteriu
potest etiam vnius monachi habitatio
nominari. cenobiu aut appellari no pot
nisi vbi plurimoz cohabitatum degit
vnita comunio. Dicuntur sane monaste
ria. etia in quibus sarabaytaru collegia
comorantur.

De humilitate vera et quomo do falsam cuiusdam humilita tem prodiderit abbas serapio.

Cap. xi.

Q uamobrem qm de optimo ge
nere monachorum video vos
professionis huius arripuisse
principia. id est de laudabili cenobiozu
palestra. ad excelsa fastigia anachoreti
ce federe discipline. humilitatis patien
tieq virtutem. quam vos illic didicisse
non dubito. vero sectamini cordis affec
tu. no eam sicut quidam falsa humilia
tioe xboz nec affectata atq supflua in

De tribus generibus monachorū

q̄busdā officijs corpis iēliatōe singētes
 Quā humilitatis figmentū abbas Sera-
 pion quodam tpe elegāter irrisit. Cum
 enim quidam ad eum summā sui abiec-
 tionē habitu ac verbis preferēs venissz
 eumqz senex fm morē vt orationem col-
 ligeret hortaret. ille nequa qz annuēs de-
 precātis tantis se subiiciens asserebat fla-
 gicijs inuolutū vt ne vsum quidē huius
 cōmūis acrl capere mereret. p̄sathij qz
 ip̄ius refugiens sessionē humi potius iē-
 sidebat. Cū x̄o etiā ad ablutionē pedū
 multo minus prebuisset assensum. tū ab-
 bas Serapion refectione transacta. col-
 lationis consuetudine prouocāte mone-
 re eū benigne ac leniter cepit. ne ociosus
 ac vagus presertim iuuenis tā robustus
 instabili leuitate per vniuersa discurre-
 ret. sed vt in cella residens. fm regulaz se-
 niorū suo poti⁹ ope qz aliena mallet mu-
 nificētia sustentari. Qd ne paulus apo-
 stolus incideret. et quidem cū ei in euāge-
 lio laborātū hec prebitio merito dēteret.
 dieb; tamē ac noctib; maluit operari. vt
 quotidianū victū vt sibi vel his q̄ eidē
 ministrantes opus exercere nō poterant
 suis manibus prepararet. Ad hec ille tā-
 ta est tristitia 7 dolore suppletus. vt ama-
 ritudinē corde cōceptaz. ne vultu q̄dem
 dissimulare potuerit. Cū senex. hacte-
 nus inquit o fili cunctis tefacinoz pon-
 deribus onerabas. nō metuens ne cōfel-
 sione tam atrocii criminū. notā exilia-
 tiōis incurreres. qd queso nūc est quod
 ad simplicē ammoniciūculā nostrā. que
 tamē in se nō modo nullū opprobriū. 13
 etiā edificationis habuit ac dilectionis
 affectū. tanta te video indignatiōe per-
 motū. vt eam ne vultu q̄de occultare. aut
 frontis serenitate dissimulare potueris.
 An fortasse dū te humiliabas illa expe-
 ctabas a nostro ore sententiā. iustus ac-
 cusa tor sui est in p̄mordio fm omis. p̄do
 inde vera est cordis humilitas fr̄inēda.
 q̄ nō de affectata corporis atqz x̄lōm; 3
 sed de intima mētis humilitione dēscē-
 dit. Que tunc temū euidentissimis pa-

tientie sue fulgebit indicijs. cum quis nō
 ip̄e de se crimina ab alijs nō credenda ia-
 ctauerit. sed ab alijs sibi met arroganter
 ingesta cōtempserit. et irrogatas iniuri-
 as mansueta cordis equanimitate tole-
 rauerit.

Interrogatio quēadmodū ve-
 ra patientia possit acquiri.

Cap. xij.

Germanus. Quēadmodū
 acq̄ri vel retineri possit ista trā-
 quillitas optamus agnoscere.
 vt sicut indicto nobis silentio. oris clau-
 stra precludimus. verborū qz licentiā co-
 ercemus. ita etiā cordis lenitatē custodi-
 re possimus. qd nōnunqz etiam cum lin-
 gua refrenatur. intrinsecus tamen statū
 suę placiditatis amittit. Et idcirco mā-
 suetudinis bonum nō alias tenere quē-
 piam posse. nisi remotione celle ac solita-
 rio putamus habitaculo.

Responsio.

Cap. xij.

Pamon. Patientia vera atqz
 tranquillitas. absqz profunda
 cordis humilitate nec acq̄rit
 nec tenet. Que si de h̄ fonte dēscēderit.
 nec bñficio celle nec profugio solitudis
 indigebit. Nō enī patrociniuz cuiusqz
 rei extrinsecus q̄rit. q̄ hūilitatē id est. gene-
 ratricis atqz custodis suę intrinsec⁹ x̄tu-
 te fulcitur. Ceterū si mouem ab aliq̄ la-
 cessiti. certū est nō eē in nob hūilitatē fun-
 damēta firmē stabilita. 7 iō ad inuirsuz
 vt exigue tēpestat. edificii n̄m ruinosa
 cōmotiōe pcutit. Nō enī esset laudabil
 nec admirāda patientia. si null inimicorū
 iaculis impetita trāq̄llitatis ppositū re-
 tēaret. h̄i eo ē p̄clara atqz gl̄iosa. qd irruē-
 tib; in se tēptationū. pcellis imobilis per-
 seuerat. Nā in q̄ vexari frangi qz aduer-
 sitatib; creditur. in eo potius roborat. et
 in eo magis acuit in q̄ putat obtundi.
 A passionib; enī 7 sustētatiōe patiaz di-
 ci null⁹ īgrat. iō qz cōstat patientem pro-
 nūciari neminē posse. nisi eū qui vniuer-
 sa que sibi fuerint irrogata. absqz indig-
 natione tolerauerit. Et ideo nō imerito

Collatio XVIII Abbatis Pyamonis

ita a salomone laudat. Melior ē patiens forte et qui cōtinet iram capiēte urbem. Et iterū. Lōganimis vir nimis in prudentia. pusillanimis aut valde insipiens est. Cū ergo q̄s victus iniuria iracū die igne succenditur non causa peccati ei? acerbitas illate ptumelie extitisse credenda est. s̄ potius manifestatio infirmitatis occulte. fm illā parabolā dñi saluatoris quā d duabus domibus ponit. vna quē sūdata erat supra petrā et alia quē sup arenā. q̄bus equaliter dicit. pluuiarū ac fluminū vel tempestatum turbines irruisse. s̄ illam q̄ in petre soliditate fundata ē nihil penitus detrimēti ex illa tam violenta collisione sensisse. q̄ vero ī arenā p̄dula mobilitate cōstructa est statim fuisse collapsā. Quā vtiq; apparet nō p̄perea corruisse. q̄ imbrium vel torrentiū inundatione pullata. s̄ q̄ sup arenā imprudēter est structa. Nō enī in hoc differt a peccatore vir sanctus. q̄ nō similiter et ipse temptetur. sed q̄ hic etiā magis pugnatiōe nō vincit. ille aut etiā parua temptatione superat. Neq; enī esset vt diximus insti alicuius viri laudabilis fortitudo. si vinceret in temptatōe. cū vtiq; victoria locum habere non possit absq; aduersitate certaminū. Beatus enī vir q̄ suffert temptationē. quia cū probatus fuerit accipiet coronā vite. quam repromisit deus diligentibus se. Scdm apostolū quoq; paulū. vir? nō in ocio atq; delicijs. s̄ in infirmitate perficitur. Ecce enī inquit tedi te hodie in ciuitatē munitā. et in colūnam ferreā. et in murū ereū. super omnē trā regib; iudā. principibus eius et sacerdotibus eius. et omī populo terre. et bellabūt adūsum te. et nō preualebūt. quia ego tecum suz vt eruā te dicit dñs.

De exemplo patientie cuiusdā religioſe femine. Cap. xiiij.

Huius ergo patientie volo vobis duo saltē exēpla pponere. vnu religioſe cuiusdā femine. quē patientie virtutē tanta auuiditate sectata

est. vt nō solum temptationū nō vitaret incurſus. s̄ etiā occasiones molestiarum sibi met. pcuraret. q̄bus frequētius instigata nō cederet. Nec nam q̄s cū alexandrie cōmaneret. essetq; nō obscuris orta maioribus. atq; in domo quē sibi fuerat a parentibus derelicta religioſe dño deserviret. veniēs ad beate memorie athanasiam ep̄m. precabatur vt aliquāz sibi alendam viduā daret. q̄ ecclesiasticis sūptibus pascbatur. Et vt petitionē eius verbis ipius exprimamus. da inquit mihi aliquā de fororibus in qua repaulez. Sacerdos igit cū laudasset ppositum femine quē ad opus misericōdie vidisset eē promptissimā. iussit ex omībz eligi viduam. q̄ et honestate morū et gūitate ac disciplina omībz pferret. ne forte desiderium largitatis percipientis vicio vinceretur. et quē mercedē quereret in egenā dānum fidei prauis eius offensa moribus pateretur. Cui cū domū adducte omnibus deserviret obsequijs. virtutē modestie eius ac lenitatis experta. videnſq; se ab ipā momētis singulis gratiarū actione. p officio humanitatis honorari. post dies paucos ad memoratū reuertitur sacerdotē. rogauerā inquiens vt m̄ dari p̄cipes quāz ego reficerē. et cui morigeris famularer obsequijs. Cumq; ille necdū ppositū femine ac desiderium intelligēs. estiaſſet petitionē ei? dissimulatiōe ppositi fuisse neglectā. causasq; more illi? n̄ absq; animi sui cōmōtione perquirēs. p̄tinus agnouisset honestiorē ei ceteris viduā deputatā. occulte precepit vt ea illi quē esset cunctis nequior traderet. q̄ scilicet vel iracundia vel rixis vel violentia seu verbositate atq; etiam vanitate cunctas quibus hec vicia dñarentur excederet. Quā cum multo facilius inuentam sibiq; traditā domū habere cepisset. atq; eadem ei diligētia qua prior illi vidue vel etiā studioliū ministraret. hoc solū ab ea. p tantū obsequijs recipiebat grē. vt indignis ingit afficeret iunrjs. puicjs q̄s ab ea exp̄batiōibusq; p̄tinuis vexaret.

De tribus generibus monachorū

obijciendū ei et maledicis obtreccationi-
bus increpantis eo q̄ se nō ad refrigeri-
um sed potius ad cruciatū ⁊ p̄tūmeliaz
ab ep̄o poposcisset magisq̄ se de requie
ad laborem q̄ de labore transulisset ad
requiem. Cum ergo assiduitas iurgioꝝ
eo vsq̄ prumperet vt ne ab iniectioe q̄
dem manuū procar mulier temperaret
illa aut̄ humilioris obsequij īgeminaret
officia nō furentē vincere renitendo s̄
semetip̄am humilior subijciendo disce-
bat vt multimodis indignatiōibus la-
cessita iurgātis īfaniā humanitatē m̄a
suetudine deliniret. Quibus ad plenū
exercitijs cōfirmata perfectaq̄ virtutē
desiderate patiētie p̄secuta ad memora-
tum sacerdotē taz p̄ electionis illius iu-
dicio q̄ etiā pro beneficio exercitationis
sue gratias relatura perrexit eo q̄ fm̄ de-
sideriū suū tandem ei magistrā patiētie
dignissimā prouidisset cui⁹ iniurijs in-
gibus vt quodā palestī oleo quotidie
roborata ad summā animi patientiam
perueniret tandem inquis dedit mi-
hi in qua repauescem nā illa prior suis
me potius dñorabat ac refrigerabat ob-
sequijs. Nec de sex m̄liebri dixisse suffi-
ciat vt cōmemoratione hac nō solū edi-
ficemur verūctiā p̄fundamur q̄ nisi fu-
erimus ad ferarū morē retrusi in canea
cellularum patientiā retinere non possu-
mus.

De exemplo patientie Abbatis pasuntij.

Cap. xv.

Nunc aliud abbatē pasuntij p̄a-
damus exemplū. Qui in illius
in signis ⁊ vbiq̄ predicabilis
schyotiote heremi in qua nūc p̄sbyter
est secretis tanto studio semper insedit
vt ei ceteri anachorete bubali p̄gnomē ī-
diderint eo q̄ ingenito vt ita dixerī desi-
derio solitudinis semp̄ habitatiōe gau-
deret. Itaq̄ cū tante ī puericia sua esset
virtutis ⁊ gratie vt etiā p̄clari ac sum-
mi id t̄pis viri grauitatē eius ⁊ immo-
bilē constantiā mirarētur cūq̄ licet mi-
nor esset etate pro virtutū tamen meri-

to senioribz exequarēt suoq̄ ordini du-
cerent inserendum. Inuoz ille qui adūsus
Ioseph patriarcham fraternos quodā
animos insligauit quendā tēnūro fra-
trū edacis celi igne succendit. Qui nūo
quodam ac macula pulchritudinē eius
cupiens deformare hoc genus maligni-
tatis excogitat vt oportunitatē tempore
captaret quo pasuntius ad ecclesiā die
dominico p̄cessurus abesset a cella. In
quā furtim irruēs codicē suū inter eius
plectas quas de palmarū folijs solebat
intexere latenter abscondit ac de concū-
nata factione securus ip̄e q̄q̄ velut pu-
re ac simplicis consciētie ad ecclesiā vēit
Cumq̄ celebrata omnis fuisset ex more
solennitas querelaz sancto isidoro qui
ante hunc pasuntij eiusdem heremi p̄e-
sbiter fuit corā cūctis fratribz tetulit as-
serens sibi codicez de cella furto fuisse s̄-
latū. Quē eius querimonia cū ita cun-
ctorū fratrū precipueq̄ p̄sbyteri aīos
permuisset vt quid p̄imū suspicarent
quid de decernerēt non haberēt summa
cūctis ammiratiōe percussis de tā inau-
diti illic facinoris nouitate ille qui rē de-
tulerat accusator vrgebat vt retentis ī
ecclesia omnibus nulli electi quiq̄ cun-
ctoꝝ singillatim fratrū cellulas scruta-
rentur. Qd̄ cū tribz senioribz a p̄sbyte-
ro fuisset iniunctū vniuersoꝝ cubilia re-
uolūtes ad extremū in pasuntij cellula
absconditū codicē iter plectas palmarū
quas illi syras vocant sicut cum īfidia-
tor occuluerat reppererūt. Quē cū inq̄si-
tores confestim ad ecclesiā delatū corā
om̄ibz prouidissent pasuntius licet de cō-
sciētie suę esset sinceritate securus tñ ve-
lut q̄ furti crimē agnosceret satisfactiōi
se totū tradēs locū p̄nie supplicij postu-
lauit hoc verecūdie suę modestieq̄ p̄spi-
ciens ne si maculā furti x̄bis conaretur
abluere īsup etiā īmdaciū notaretur ne
mine scz aliud q̄ id qd̄ inuētū fuerat su-
spicāte. Cūq̄ de ecclesia nō tā mēte deie-
ctus q̄ ī iudicio dei fidēs p̄tin⁹ abscessis-
set p̄fusis in oratiōe īgiter lachrymis

Collatio XVIII Abbatis Pyamonis

triplicatisq; ieiunijs. summa sectia; in
 conspectu hominū mentis humilitate p
 strauit. Sed cum duabus ferme hebdo
 madibus ita se omni cōtritiōe carnis ac
 spiritus subiecisset. vt die sabbati vlt̄o
 minico. nō ad percipiendam cōmunio
 nem sacrā. sed ad prosternendum se in li
 mine ecclesie atq; ad veniā supplicij po
 stulandā. matutinus accurreret. neq; q̄
 passus est eū occultorū omniū testis 7 co
 gnitor. vel a se āplius cōteri. vel ab alijs
 infamari. Quā qd̄ ille inuētor sceleris. rei
 sue fur improbus. laudis aliene callid?
 ifamator. nullo hominū teste occulte cō
 miserat. per diabolum qui criminis ipi?
 inceptor fuerat publicauit. Arrept? nā.
 q̄ dirissimo demone cunctas factionis
 occulte patefecit insidias. criminationū.
 q̄ ac fraudum idem fuit proditor q̄ cō
 mentor. Ita autē spiritu illo immundo
 graniter diuq; vexatus est. vt ne oratio
 nibus quidem sanctorū illic consistenti
 um. qui diuinozū carismatū merito de
 monijs imperabāt. potuerit emūdari. si
 ne ipsius quidem isidozi presbiteri gra
 tia singularis crudelissimū ab eo exclusē
 rit vexatorē. Cui tanta erat virtus domi
 ni largitate collata. vt ne vsq; ad limia
 quidem eius quisq; arrepticius qui tar
 dius sanaretur aliquando perductus
 sit. christo hāc adolescenti pafuntio glo
 riam referuātē. vt illius tantū orationi
 bus cui insidiatus fuerat purgaretur. et
 cuius laudi aliquid inuidus inimic? de
 cerpere se posse crediderat. eius nomē p
 clamans et delicti sui veniā et sinez sup
 plicij presentis acciperet. Nec ergo ille ī
 adolescentia sua future indolis iam tūc
 indicia prefigurans. lineas quasdam p
 fectionis illius quē erat maturitate etatē
 augēda. adhuc in annis puerilibus desi
 gnauit. Si igitur ad culmē virtutū eius
 volumus peruenire. talia nobis exordio
 rum fundamenta iacienda sunt.

De perfectiōe patiētie. Cap. xvi
 Aplex sane ad narrationē facti
 huius causa me cōpauit. Pri

mū. vt hāc immobilitatem viri cōstanti
 amq; pen santes. quāto minorib; q̄ ille
 est appetitus inimici impugnamur insi
 dijs. tanto maiorem tranquillitatis atq;
 patientie sumamus affectuz. deinde. vt
 firma definitione teneamus a temptatio
 nū procellis impugnationibusq; diabo
 li tutos nos esse nō posse. si omne presidi
 um patientie nostre omnēq; fiducia. nō
 in interioris hominis nostri virib; sed in
 cellule claustris. aut in solitudinis reces
 su. sanctorū. ve consortio. vel cuiusq; rei
 quē extra nos sit presidio. collochem? Si
 si enī mentē nostrā virtute protectionis
 sue ille firmauerit. qui in euangelio ait.
 regnuz dei intra vos est. frustra aerij ho
 stis insidias. aut auxilio cohabitantiuz
 hominū vincere. aut localibus spacijs
 declinare. aut munitione tectorū exclu
 dere posse nos credimus. Nam cum hec
 omnia sancto pafuntio non deessent. nō
 tamen impugnationis aditum aduer
 sus eum temptator inuenire non potuit.
 neq; illum nequissimū spiritū. septa pa
 rietum aut heremi solitudo. aut tot in
 illa congregatiōe sanctorū merita repu
 lef. Sed quia sanctus dei famulus nō
 in his quē extrinsecus sunt. sed in ipso oc
 cultorum omniū iudice spem sui cordis
 affixerat. tante impugnationis machinis
 nequa q̄ potuit cōmoueri. Contra ille
 quē ad tantū facinus precipitauit inui
 dia. nōne 7 solitudinis beneficio. 7 mū
 nitione remotioris habitaculi. et beati isi
 dozi abbatis atq; presbiteri aliorūq; san
 ctorum consortio fruebatur. et tamen
 quia eum supra arenā repperit turbo di
 abolicus. nō solum impegit eius veruz
 etiā subuertit habitaculum. Non ergo
 quietem nostrā extrinsecus inquiram?
 nec opitulari vitijs impatientie nre alie
 nam putemus posse patientiā Sicut n.
 regnū dei intra nos est. ita inimici homi
 nis domestici eius. Nemo enī mihi ma
 gis q̄ sensus meus. qui est mihi vere in
 timus domesticus. aduersatur. Et idcir
 co si fuerimus solliciti. ab istestinis hosti

De tribus generibus monachoru

bus liberari. ledi minime poterim? Ubi enim nobis nostri domestici non aduersantur. ibi et regnum dei tranquillitate mentis acquiritur. Nam si rationes diligenter discutias. ledi ab homine quousque malignante non potero. si ipse impacifico aduersum me corde non dimicem. Si autem ledor. non est vitium impugnationis aliene sed impatiente mee. Sicut enim granis ac solidus? cibus sano utilis. ita perniciosus est egrotanti. Non autem ledere sumentem potest. nisi eis ad nocendum vires adiecerit percipientis infirmitas. Si unusquisque ergo similis inter fratres fuerit oborta temptatio. nequaquam a cursu tranquillitatis excussus. blasphemis secularium obrectationibus aditum reseremus. Nec puerulos atque execrabiles quosque sanctorum viros numero insertos latitare miremur. quia dum in huius seculi arena conculcamur atque coterimur. necesse est etiam paleas igni perpetuo deputandas. inter electissima frumenta misceeri. Denique si vel sathan inter archangelos. vel iudam inter apostolos. vel nicolaum prauissime hereseos inuictorem inter dyaconos reminiscamur electos. hoc quod nequissimi homines sanctorum ordini deprecanduntur inserti. mirum esse non poterit. Nam licet hunc nicolaum quidam asserant non illum fuisse qui ad opus ministerij ab apostolis electus. nihilominus tamen eum de illo discipulorum fuisse numero negare non possunt. quos omnes tales tamque perfectos in tempore illo fuisse manifestum est. quales nunc per paucos vix in cenobijs inuenimus. Non ergo ruinam illius supra dicti fratris. qui in illa heremo tam lugubri lapsus est casu. neque illam horribilem maculam. quam tamen ille ingentibus penitentie lacrimis post diluit. sed beati patrum nobis proponamus exempla. Nec subiectione illius destruamur. cuius antiquum inuidie vicium etiam auxit in peius affectata religio. sed huius humilitate tota virtute sectemur. quam non illi quies heremi subito genuit. sed inter homines acquisita consumauit atque excoluit solitudo.

De inuidie malo. Cap. xvii.
Sciendum sane est. inuidie morbum difficilius ad medelam quam cetera vicia peruenire. Nam enim quem semel veneni sui peste corruptum. pene dixerim carere remedio. Ipsa quoque natura est lues. de qua figuratiter dicitur per prophetam. Ecce ego mittam vobis serpentes regulos quibus non est incantatio. et mortiferis basiliscis venenis morsus inuidie comparatur. quia primus ille venenorum omnium auctor. et princeps et perit. et peremit. Nam ante suus quam eius cui inuiderat. interemptor. priusquam in hominem mortis virus effunderet ipse se perdidit. Inuidia enim diaboli mors introiit in orbem terrarum. imitatur autem illum qui sunt ex parte illius. Sicut enim ille qui primus eiusdem mali peste corruptus est. nec medelam penitentiae. nec fomentum alicuius curationis admisit. ita et hi qui isdem se percutientes moribus tradiderunt. omnem operam sancti incantatoris excludunt. quia cum utique non culpa eorum quibus linetur. sed prosperitate cruciuntur. erubescunt ipsam prodere veritatem. extrinsecus sibi qualesdam superfluas et ineptas causas offensionis inquirunt. Quarum quia omnimodis false sunt. vana curatio est. cum illud mortiferum virus quod nolunt prodere lateat in medullis. De quo alibi ille sapientissimus competenter expressit. Si morsu morderit serpens non in sibilu. non est abundantia incantatori. Isti enim sunt taciti morsus. quibus solis sapientium medicina non subuenit. Nam usque adeo incurabilis est ista pernicies. ut blandimentis exasperetur. in fletu obsequijs. muneribus irritetur. quia ut idem Salomon ait. nihil suadet zelus. Quanto enim amplius alins. aut humilitatis subiectione. aut patientie virtute. aut munificentie laude profecerit. tanto ille maioribus inuidie stimulis incitatur. qui non nisi ruinam aut mortem eius cui inuidet concupiscit. Denique illorum undecim patriarcharum zelus in

Collatio xviii abbatis Pyamonis

tantum nulla innoxij fratris subiectio potuit deliniri. vt de his scriptura come moret. Inuidebant autē ei fratres sui. eo qd diligeret eū pater suus. et nō poterant ei loqui quicq̃ pacificus. donec zelus eorum qui nulla germani obsequēis atq̃ subiecti sustinuit blandimenta. mortem eius cupiens. vix posset venditionis fraterne crimine satiare. Cūctis ergo vicij perniciosiorem atq̃ ad purgandum difficiliorē esse constat inuidia. quē ip̃is remedijs quibus reliqua extingūtur accenditur. Nam verbi gratia. qui dānū sibi illatum dolet. largitatis cōpensatio ne curatur. qui de illata indignatur iūria. humili satisfactio placatur. Quid illi facias qui hoc ip̃o magis q̃ te humiliorē ac benigniorē sentit offenditur. quem nō ad iracundiam cupiditas que premio delinitur. non iniurie lesio aut amor vltionis accendit. quē officiorum vincitur blandimentis. s̃ successus tantum aliene prosperitatis irritat. Quis autem est qui se vt satisfaciāt inuidenti. a bonis corrūere. aut a prosperis alienari. aut calamitate aliqua optet inuolui. Quapropter ne totum quicquid in nobis viuudum est. et quasi vitali vegetatio ne sancti spiritus animatur. vno tantū huius mali morsu basiliscus interimat. diuinum cui nihil impossibile est iugiter imploremus auxilium. Cetera etenim venena serpentum. id est. carnalia peccata. vel vicia. quibus vt cito inuoluitur ita facile expurgatur hūana fragilitas. habēt aliqua vulnerum suorum in carne p̃estigia. quibus quāuis terrenū corpus perniciosissime contumescat. tamen si tyriace remedium. aut illam salutiariū verborum medelam aliquis peritissimus carminū diuinorum incātator adinuerit. ad perpetuā anīme mortem pernicies virulenta non peruenit. Inuidie autem q̃i a regulo serpente effusum virus. vitā ipsam religionis ac fidei priusq̃ vulnus ī corpore lentiat excludit. Non enī aduersus hominem sed plane aduersus de

um blasphemus extollitur. qui nihil in fratre aliud nisi bonum meritū carpens. nō hominis culpam. sed dei tantū iudicia reprehendit. Nec ergo est illa sursum germinans amaritudinis radix. quē seerigēs ad superna. in contumeliam ip̃ius qui bona homini cōfert tendit auctoris. Nec quemq̃ moueat qd̃ deus missurū se serpentes regulos. qui eos quorūq̃ criminibus offenditur mordeant. cōminatur. Nam licet certum sit deum auctore inuidie esse nō posse. equū tamen et dīno dignum iudicio est. vt dum bona data humilibus conferuntur. et superbis ac reprobis denegātur. eos qui s̃m ap̃ostolum tradi in reprobum sensum merentur. quasi ab ip̃so missa percutiat et p̃sumat inuidia. s̃m illud. Ip̃si me ad emulationem irritauerunt in non deum. et ego ad emulationem inducam eos in nō gentē. Hac beatus pyamon disputatione desiderium nostrū quo de p̃mis cenobij scolis ad scdm̃ anachoretē eos gradum tēdere ceperamus ardentius inflammauit. Nam primordia solitarie cōmōratiōis cuius scientiā postea sumus scythie plenius assecuti. ip̃o p̃mū imbuēte p̃cepim.

ExPLICIT collatio abbatis Pyamon de tribus antiquis generibus monachorum et quarto nuper exorto. Incipiunt capitula collationis abbatis iohānis & sine cenobite et heremite. Ca. i.

De cenobio abbaꝝ pauli et patētia cuiusdam fratris.

ii De humilitate abbaꝝ iohānis et interrogatione nostra.

iii Responsio abbatis iohānis cur heremū reliquisset.

iiii De virtute predicti senis quā in anachoretica exercuit disciplina.

v De cōmodis heremi.

vi De vtilitate cenobij.

vii Interrogatio de cenobij vel solitudinis fructu.

Collatio XIX abbatis Johannis

vij **R**esponso super interrogatiōe p-
posita.

ix **D**e consummata ac xā pfectiōe

x **D**e his q̄ imperfecti heremū petūt.

xi **I**nterrogatio de remedio eorum
qui cito de cenobijs discedūt.

xij **R**esponso quomodo solitarius
vicia sua possit agnoscere.

xij **I**nterrogatio quō sanari possit
qui nō expurgatis vicij solitu-
dinē ingressus sit.

xij **R**esponso super op̄ medicina.

xv **I**nterrogatio an ita castitas sit
et cetera passiones debeat explo-
rari.

xvi **R**esponso quibus documentis
possit agnosci.

Explīcūt capitula. Incipit col-
latio abbatis Johānis de fine
cenobite et heremite.

Decenobio abbatis pauli et pa-
tētia cuiusdā fratris. **C**ap. i.

Est dies
ad modū paucos ma-
ioris doctrine deside-
rio pertrahēte. rursus
ad abbatē pauli cen-
obiū summa spūs alacritate perreximus.
ubi licet plusq̄ ducentoz fratrum nu-
merus moraretur in honore tamen solen-
nitatis que id temporis agebatur. infi-
nita quoq̄ de alijs cenobijs monachoz
turba confluerat. Nam prioris ab-
batis qui eidem cenobio presuerat anni
uersaria depositio solenniter curabatur
Cuius cōuentus idcirco facimus men-
tionem. ut patientiā cuiusdā fratris.
que sub presentia totius congregatiōis
huius immobili ei? claruit lenitate bre-
uiter perstringamus. Nam licet alio hu-
ius operis tendat intentio. ut scz abbatē
iohānis. qui derelicta heremo illi se cen-
bio summa humilitatis x̄tute subdide-
rat. proferam? eloquia. nequa q̄ tamen
putamus absurdum. si absq̄ vlla circū-
itione vertoz magna ut credimus studi-

osis quibusq̄ virtutū edificatio confe-
ratur. In igenti itaq̄ atrio subdiuiali il-
la monachoz multitudine per duode-
nariū numerū distinctis orbibus consi-
dente. cū quidam fratru susceptū fercu-
lum paulo tardius intulisset. sub occasi-
one istius tarditatis p̄dict? abbas pau-
lus. qui inter turbas ministrantiū frat-
z sollicitē discurrebat. exerta manu pal-
ma cum sub omniū percussit intuitu. ita
ut sonitus etiā auersozum vel longi? cō-
sidentium auribz resuleret. Hoc at id
circo ab eo factum est. ut cunctis qui ad-
erant inuenis patientiam patefaceret. et
omnes qui interfuissent tali spectaculo
modestie erudirētur exemplo. Quā ma-
turo aut id senior fecerit cōsilio. res pba-
uit. Nam memorabilis patientie iuuenis
tanta id ai lenitate suscepit. ut nō modo
nullus fuerit ex eius ore vno prolapsus.
vel tenuissimū murmur tacita labioz
agitatione signatum. sed ne ipa quidez
oris modestia atq̄ tranquillitas. aut co-
lor saltem quantulūcūq̄ mutatus. Qd
factū nō solum nobis. qui nuper d̄ syrie
monasterio veniētes patientie hui? vir-
tutē nō tam euidentibz perceperam? ex-
emplis. sed etiā cunctis q̄ experti taliz
nō erant studiozū. ita mirū fuit ut etiam
summis viris precipua per hoc factū cō-
ferretur instructio. q̄ scz etia? si patienti-
am eius correptio paterna nō mouerat.
ne spectaculum quidez tante multitudi-
nis villo vultum eius rutoris tinxisset in-
dicio.

De humilitate abbatis iohā-
nis et interrogatiōe nostra.

Cap. ij.

In hoc itaq̄ cenobio reperim?
antiq̄ssimū senē noīe iohānez.
cuius verba pariter et humili-
tatē qua sanctis oibz preminebat. neq̄q̄
silentio pretereūda censuim?. scientes eū
hac maxime pfectiōe viguisse. q̄ cū sit x̄-
tutū oīm mater ac totius spiritualis stru-
cture fundamentū solidissimū. a nostris
penitus exulat institutis. Unde n̄ mirū

Collatio XIX abbatis Johannis

est nec ad illorū sublimitatē nos posse cō
scendere qui nō dicā vsq; ad senectā s̄
cenobiū permanere nō possum? discipli
na s̄ vix biennio subiectionis iugū ferre
ptenti ad presumptionē noxie libertatis
ptinus euolamus. cū tamē ipso illo puo
tpe nō s̄m illam distractionis regulā. sed
p nostri arbitriū libertate vtcūq; seniori
subijciamur imperio. vt nō patientie fru
ctū ediscere. s̄ tps adipiscende licentie ex
pectare videamur. Hūc igitur senē cū i
abbatis pauli cenobio vidissem? etatez
primū et gratiā viri q̄ erat peditus am
mirati. demisso in terrā vultu precari ce
pim? vt nobis pandere dignaret. quā
ob causam relicta heremi libertate. et illa
professione sublimi. qua eū pre ceteris eius
dem vite viris fama celebrauerat. subire
iugū cenobiū maluisset. Ille velut impa
rē se anachoretice discipline. 7 sublimita
te tante pfectionis indignū. ad iuniorū
scolas reuertisse dicebat. si tamē vel ipso
rū instituta s̄m professionis meritū pos
set implere. Cuius responsionis humili
tatē cum refragatio nostre deprecationis
excluderet. ad extremū ita exorsus est.

Responsio abbatis Johannis cur heremū reliquisset. Cap. iij

Anachoreticā disciplinā quaz
me deseruisse miramini. nō solū
nō respuo nec refuto. s̄ tota po
tius veneratione cōplector. atq; suscipio
In qua post triginta annos. quos in ce
nobij cōgregatione transegerā. ita alios
viginti explese me gaudeo. vt inter illos
qui eam vel mediocriter appetebant non
vsq; quazq; segnicie denotarer. Sed qz
de gustata ei? puritas sollicitudine inter
duz carnaliū rerū interpolata soidebat.
recurrere ad cenobiū cōmodius visuzē.
vt 7 promptior arrepti planioris pposi
ti cōsummatio sequeretur. et minus de pre
sumpta sublimitatis pfectionis difficul
tate periculū. Melius enī est deuotū in
minorib; q̄s in deuotū in maiorib; pmissi
onib; inueniri. Et idcirco si quid elati
us immo liberius fortasse protulero. q̄s

so vt nō iactantie vicio sed edificationis
vestre de promptū studio cēleat. quia
vobis tam studiose querētibus nihil de
veritate existimo subtrahendū. Arbitror
enī instructionis vobis aliquid posse cō
ferri. si paulisper humilitate seposita sim
pliciter omnē ppositū mei patefecero veri
tatē. Confido enī quia nec apud vos de
libertate dictorū cenodoxie notaz. neq;
apud conscientiā meā de suppressiōe ve
ritatis quiddam mēdaciū crimen incur
ram.

De virtute predicti senis quam i anachoretica exercuit discipli na. Cap. iij.

Si quis igit' secretis heremi de
lectatus obliuioni tradere po
tuit humana consortia. ac s̄m
hieremiā dicere. 7 diez hois nō desidera
ui. tu scis. ego quoq; id dño suā gratiā
largiēte vel assecutū vel certe asseq; anni
sum fuisse me fateor. Itaq; pio domini
nri munere memini me in huiusmodi ra
ptū frequenter excessum. vt obliuiscerer
me sarcina corporee fragilitatis indutū.
mentēq; meā ita omnes exterioris sensus
subito respuisse. et a cunctis materialib;
rebus omnimodis exulasse. vt neq; ocu
li neq; aures mee. pprio fungeretur offi
cio. et ita diuinis meditationib; ac spi
ritalibus theorijs animus replebatur.
vt sepe ad vesperam cibum me percepis
se nescirem. ac sequenti die de besterna
absolutione ieiunij penitus dubitarem.
Ob quā etiā causam septē dierūz cibo. s̄
est. septē paximaciorū paria sequestratū
in pchero. id est. ad manuum sem sportā
die sabbati reponūtur. vt refectio preter
missa nō lateat. Qua consuetudine illi?
qz obliuionis error excluditur. vt exple
tū hebdomade cursū. ac solēnitatē diei
ipius renolutā. finitus panū indicet nu
merus. festiuitasq; diei sacre 7 cōgrega
tionis solennitas solitariū latere nō pos
sit. Q si etiā hūc ordinē ille quē predicti
mus mentis excessus forte turbauerit. ni
hilominus q̄tidiani opis modus. dierū

De fine cenobite et heremite

numerū signās. arcet errorē. Et ut ceteras heremi virtutes silentio pretermittā. nō enī est nobis de earū numerositate ac multitudine. sed de solitudinis ac cenobij fine tractandum. causas potius ob quas illam deferere maluerim. quas etiā vos agnoscere voluistis. breuiter explicato. omnesque illos quos enumeravi solitudinis fructus. quibus ediuerso sublimioribus meritis duxerim postponendos. breui oratione perstringā.

De comodis heremi. Cap. v.

Quamdiu igitur raritas eorum quā in heremo tunc temporis morabatur. libertatē nobis largiēdo diffusio solitudinis vastitate blandita ē. quā diu maioribus remoti secretis frequentissimi me ad celestes illos rapiebant excessus. nec tanta visitantiū fratrum irruens multitudo. parāda humanitatis necessitate. sensus nostros ingentium curarū distentionibus aggrauabat. solitudinis plane tranquillā secreta. et illam cōuersationem angelice beatitudini cōparandam. insatiabili desiderio ac toto animi ardore sectatus sum. Sed cū maior ut dixi numerus fratrum. habitationē illius solitudinis cepisset expetere. et coāgustata vastioris heremi libertatē. nō modo ignem illum diuine cōtemplationis frigidescere fecisset. Sed etiā multimodis mentē carnalium rerū vinculis impediret. elegi huius discipline vteūque implere. propositū. quā in illa tam sublimi professione carnalium necessitatū. puisione torpere. ut si mihi illa libertas ac spirituales denegant excessus. abiecta tamē crastine dei penitus sollicitudine. euāgelici me precepti cōsummatio consoletur. et id quod mihi de illa theoria sublimitate subtrahit. hac obedientie subiectione recompensetur. Disce namque cuiuslibet artis ac studij disciplinā. quēpiam profiteri. et ad perfectionē eius minime peruenire.

No

De utilitate cenobij. Cap. vi.

Quamobrem quāvis nūc in hac cōuersatione perueniar cōmodis bre-

uiter explicato. vos vtrū illa solitudinis lucra his beneficijs valeāt compensari. digesta narratione perpendite. per quas etiā si probare possibile est. vtrū fastidio an desiderio illius solitarie puritatis. his malueris cenobij angustijs coartari. In hac igitur cōuersatione diurni operis nulla puilio ē. venditionis vel coemptiōis nulla dissensio. nō animi panis inenitabilis cura. nō sollicitudo corporaliū reparatione nō tantū proprijs. verū etiā multorum aduenientiū vsibus necessaria pparant. postremo nulla arrogātia laudis humane. quā immūdiōr his omnibus in cōspectu dei. etiā magnos heremi labores frequenter euacuat. Verū ut in illa anachoretica disciplina illos elationū spiritualium fluctus et exitiabilis cenodoxie picula pretereā. ad hoc generale cunctorum pondus. id est cōmunē parandi victus sollicitudinē reuertamur. quē eo usque mensurā non dico illius antiqui districtiōis excessit. quē vsum olei penitus nesciebat. sed ne hac quidē nostri temporis remissione cepit esse contenta. in quā vno olei sextario itidemque lentilule modio aduenientium vsibus preparato. totius annuerefectionis explebatur officia. ita ut duplicato nūc ac triplicato modio necessitas victualis vix queat expediri. Et intantū apud nō nullos vis noxie huius remissionis incruit. ut aceto amurcaque permixtis nō illā vnā olei admisceant guttā. quā predecessores nostri. qui heremi instituta maiore abstinentie virtute sectati sunt. repellende tantum cenodoxie gratia instillare cōsueuerant. sed infringētes egyptiacū pro salibus casē. plus olei quā necesse est superfundant. et ita duos cibos propria suauitate distinctos. qui singillatim diuersosque tpe monachū reficere iocundissime poterant. sub vnius saporis oblectatione percipiāt. Intimū sane si alkekresis. id ē. materialium rerū possessio supercreuit. ut sagū quicquid absque verecūdia referre nō possum. sub obtentu humanitatis ac susceptiōis huius anachorete in

Collatio XIX abbatis Johannis

his habere cellulis ceperint. ut illa pter-
mitta. quib? attonita anima. ac spirta-
libus theozis semper intenta specialius
ingrauat. concursus scilicet fratrum.
suspensionis quoq; ac deductionis offi-
cia. mutuas visitatōes. diuersarum q;
confabulationum atq; occupationum
interminabilem curam. quarum etiaz il-
lo tempore quo hec videntur impedimē-
ta cessare. tamen animus consuetudina-
rie inquietudinis assiduitate suspensus.
expectatio ipsa distendit. Atq; ita fit ut
anachoreseos illa libertas huiusmodi
nexibus impedita. ad illaz cordis ineffa-
bilem alacritatem. prepedito non per-
ueniat ascensu. ac fructum heremitice p-
fessionis amittat. Qui si mihi in congre-
gatione nunc atq; in turbis sito fuerit
denegatus. saltem quies anime cordisq;
tranquillitas. omnibus occupationib;
absoluta non deerit. *Quem* nisi illis quo-
q; qui in solitudine commorantur psto
fuerit. labores quidem anachoreseos susti-
neant. fructu vero ipsius fraudabunt.
qui non nisi quieta mentis stabilitate co-
quiruntur. Postremo etiam si mihi in ce-
nobia constituto ab illa puritate cordis
aliquid fuerit immixtum. ero solius euā-
gelici precepti compensatione contentus.
quod certum est omnibus illis heremi fru-
ctibus non posse postponi. ut scilicet de
crastino nihil cogitem. et vsq; ad finem
subiectus abbati. illum aliquatenus vi-
dear emulari de quo dicitur. humilias
uit semetipsum factus obediēs vsq; ad
mortem. merearq; illius verbū humilit
dicere. quia non veni facere voluntatem
meam. sed voluntatē eius qui misit me
patris.

Interrogatio de cenobij vel so- litudinis fructu. Cap. vii.

Germanus. Quia te vtrius-
q; professionis nō quemadmo-
dum multos picipia tantum-
modo contigisse. sed ipa fastigia conscē-
disse manifestum est. quisnam cenobite
quis heremite sit finis optam? agnosce-

re. Nulli namq; dubium est neminez de
his vel fidelius posse vel plenius dispu-
tare q; illum qui vtramq; perfectionem
longo vsu et magistra experientia conse-
cutus. meritum earum ac finem veridica
potest insinuare doctrina.

Responsio super interrogatio- ne proposita. Cap. vii.

Iohannes. Annus eundēq;
hominem in vtraq; professione
perfectum esse nō posse absolu-
te pronunciare potuissem. nisi me pau-
corum admodum retardaret exemplū.
Magnum siquidem est in qualibet eaz
consummatum quempiā reperiri. quā-
to magis ad plenum vtramq; perficere.
arduum ac pene ut ita dixerim homini i-
possibile esse perspicuum est. Quod tamen
si quando prouenerit. non statim ad ge-
neralem formulam referri potest. Quod nō
aperte minima. id est. de consideratione
paucorum. sed de his que multorum im-
mo omnium subiacent facultati. vniuer-
salis est regula proponenda. Si qua ve-
rorarissime atq; a paucissimis obtinen-
tur. ac possibilitatem cōmunis virtutis
excedunt. velut supra conditionem hu-
mane fragilitatis naturamq; cōcessa. a
preceptis sunt generalibus sequestrāda.
nec tam pro exemplo q; pro miraculo re-
ferenda. Quāobrez id qd inquiri fm
mediocritatem sensus mei breuiter inti-
mabo. Finis quidem cenobite est. omnes
suas mortificare et crucifigere volunta-
tes. ac fm euangelice perfectionis saluta-
re mandatu; nihil de crastino cogitare.
Quā perfectionem prozls a nemine nī
si a cenobita impleri posse certissimū est.
Que; virū ysaas propheta describēs.
ita beatificat atq; collaudat. Si auerte-
ris a sabbato pedem tuū. facere volun-
tatem tuam in die sancto meo. et glori-
ficaueris enī dū nō facis vias tuas. et nō in-
uenitur voluntas tua ut loquaris fmo
nem. tunc delectaberis super dominū. et
sustollam te super altitudinem terre. et ci-
babo te hereditate iacob patris tui. Os

De fine cenobite et heremite

enim domini locutum est. Heremite ho perfectio est. ex utraque mente in a cunctis habere terrenis. eamque quantum humana imbecillitas sinit unire cum christo. Quē virum hieremias propheta describens. Beatus inquit vir qui tulit iugum ab adolescentia sua. sedebit solitarius et tacebit quia levauit se super se. Psalmista quoque. Similis factus sum pellicano solitudinis. Vigilaui et factus sum sicut passer solitarie in tecto. Ad hunc igitur finem quem uniuscuiusque professionis esse prediximus. nisi eorum uterque peruenierit. frustra et ille cenobii et iste anchoreseos experit disciplinam. Reuter enim virtutis sue professionis impleuit.

De consummata ac vera perfectione. Cap. ix.

Sed hec meritis. id est. non integra et in omnibus consummata perfectio. sed perfectionis est. Rara est ergo et paucissimis dono dei concessa perfectio. Is etenim vere et non ex parte perfectus est. qui et in heremo squalorem solitudinis. et in cenobio infirmitates fratrum equali magnanimitate sustentat. Et ideo in utraque professione per omnia consummatum inueniri difficile est. quia nec anchoreta. autem os synen. id est. preceptum ac prauationes materialium rerum. nec cenobitae theoricā ad integrum potest assequi puritatem. licet utrumque perfecte abbatem moysen atque pascentium duosque macharios noueris possedisse. Qui ita erant in utraque professione perfecti. ut cum ultra omnes heremi accolae secedentes insatiabiliter se creto solitudinis pascere. quantumque in ipsis erat nequequam inquirerent humana consortia. tamen ita frequentiam ac fragilitates ad se concurrentium sustinebant. ut cum ad eos visitationis vel profectus gratia innumera fratrum multitudo conflueret. tam ingēpene susceptionis in quietudinem immobili patientia tolerantes. nihil aliud vel didicisse vel exercuisse omni

vite sue tempore crederentur. quam ut communibus tantum aduenientium officiis deservirent. ita ut apud cunctos esset amabilis. in qua potissimum professione eorundem maior esset industria. id est. utrumque in illa heremitica puritate. an in ista conuersatione communi. magnanimitas eorum mirabilius aptaretur.

De his qui imperfecti heremum petunt. Cap. x.

Solent autem nonnulli ita diuturno silentio solitudinis effecari. ut prius hominum consortia perhorreant. et cum vel paululum a secreti sui consuetudine. interveniente fratrum visitatione discesserint. notabili mentis angore et evidētibz pusillanimitatis indicijs estuare. Quod vel maxime his euenire consuevit. qui non perfecte in cenobijs instituti. nec excocti prioribus vicijs ad solitariam se vitam immaturo desiderio transulerunt. Qui in utraque parte imperfecti semper ac fragiles. quocumque aura commotionis impulerit inclinantur. Nam quem admodum consortio vel interpellatione fratrum impatienter exestuant. ita in solitudine persistētes et ipsius quod expectant silentij non ferunt vastitatem. quippe qui ne ipsam quidem rationem norunt. cuius cā desiderari vel expectari debeat solitudo. sed hanc esse virtutis ac professionis huius existimant summā. ut fratrum consortia declinantes. humanos tantummodo refugiant ac detestentur aspectus.

Interrogatio de remedio eorum qui cito de cenobijs discedunt. Cap. xi.

Erimanus. Quo ergo vel nobis vel ceteris qui eiusdem fragilitatis ac mensure sunt remedio poterit subueniri. qui in cenobialibus disciplinis tenuiter instituti. ante expulsionem omnium viciorum habitationem solitudinis cepimus affectare. vel quod pacto imperturbate mentis constantia. et immobilem patientie poterimus apprehendere

Collatio XIX abbatis Johannis

tere firmitate qui ipsas quodammodo scolas et exercitationis huius palestram in qua ad plenum erudiri ac perfici principia nostra debuerant. intempestive intermissa cenobij congregatione dereliquimus? Qualiter ergo nunc solitarie commorantes perfectionem longanimitatis ac patientie consequemur. vel quemadmodum has sibi inesse vel deesse virtutes exploratrix internorum motuum conscientia deprehendet. ne forte quod ab hominum consortio segregati. nullis eorundem irritatioibus prouocamur. falsa estimatione decepti. tranquillitatem mentis nos immobilem possidere credamus.

Responsio quomodo solitarius vicia sua possit agnoscere.

Cap. xij.

Iohannes. In veritate querentibus medicinam. remedia curationum ab illo verissimo aiaque medico deesse non possunt. his presertim quod valitudines suas non desperando aut negligendo contempserint. nec vulnorum suorum pericula celauerint. aut medelam penitentiae procaci mente respuerint. sed per languoribus ignorantia vel errore vel necessitate contractis. humiliter tandem cautela ad celestem medicum mente confugerint. Ideoque nosse debemus. quod si ad solitudinem vel ad abdita loca nondum curatis vicij secedamus. effectus eorum tantummodo reprimatur non extinguatur affectus. Latitat enim intra nos immo etiam serpit radix omnium que extirpata non fuerint peccatorum. quam adhuc in nobis viuere his deprehendimus indicij. Verbi gratia. Cum in solitudine constituti. aduentum fratrum vel breuissimarum eorum moram cum quadam estuantis animi anxietate suscipimus. inesse adhuc in nobis vicia cissimum impatientie fomitem nouerimus. Cum vero cuiusque fratris speramus aduentum. si eo per necessitate aliquod paululum forsitan demorante vel tacita indignatione ieiunium eius culpauerimus tarditatem et mercedem

stram immodice expectationis sollicitudo turbauerit. ire atque tristitie manifeste in nobis vicia residere percipimus. prout examine. Item si fratre vel codice ad legendum vel qualibet alia ad utendum specie postulante. aut nos illius petitio tristauerit. aut illum negationis repulerit. dubium non est nos adhuc auaricie seu philargie laqueis compedi. Quod si recordatione femine nobis vel cogitatio subita vel sacre series lectionis attulerit. etiam ea quadam nos senserimus titillatione pulsatos. sciamus necdum extinctum in membris nostris fornicationis ardorem. Si vero de comparatione districti onis nostre et remissionis aliene vel tenuissima mentem nostram temptarit elatio. certum est dira nos superbie peste corruptos. Cum igitur ergo in corde nostro deprehenderimus vicia rerum indicia. manifeste cognoscamus nobis non affectum sed effectum deesse peccati. Quae utique passionum si nos quicquid peruersationi miscuerimus humane. prout dicitur. cauinis nostrorum sensuum praecedentes. praebent se non tunc primum cum eruperint nasci. sed tunc demum quia diu latuerint publicari. Et ita vniuersumque vicij radices inesse defixas sibi certis indicij etiam solitarius deprehendit. quicquid puritatem suam non hominibus ostendere. sed illius conspectui inuiolata seruauerit exhibere. quae latere omnia cordis archana non possunt.

Interrogatio quomodo sanari possit qui in expurgatis vicij solitudine ingressus sit.

Cap. xij.

Germanus. Argumenta quibus infirmitatum indicia colligantur. et rationem discernendam egritudinem. id est quo pacto vicia quae celantur in nobis valeant deprehendi. lucide satis aperiteque percepimus. Omnia siquidem quotidiana experientia ac diuersis nostrarum moribus cogitationum ita ut dicta sunt intuemur. Superfluum est ut quemadmodum praebitiones cauleque morborum euidentissima nobis ratione patefacte sunt. ita etiam curatio.

De fine cenobite et heremite

nū medela monstret. Nullināq; dubiū
est illū posse rectissime de remedijs mala-
rū valitudinū disputare. q̄ earum p̄us
causas atq; origines egrotantiū cōscia
attestāte dep̄chenderit. Itaq; licet do-
ctrina beatitudinis tue vulnē nostrorū
archana nudauerit. q̄ sit vt sperare ali-
quid etiā de remedijs audeamus. q̄ taz
euidens declaratio morbi spem remediij
pollicet. tamē quia p̄mum vt ais in con-
gregationib; initium salutis acq̄ritur. ⁊
sani in solitudine esse nō possunt. nisi q̄s
p̄us cenobiorū medicina sanauerit. p̄ni-
ciosā rursus desperatiōe cōcidimus. ne
forte q̄ imperfecti cenobiū reliquimus. neq;
q̄ iam perfecti esse in heremo valeamus.

Responsio super eorū medici- na.

Lap. xiiij.

Iohannes. De mortorū suo-
rū curatiōe sollicitis remedijs
salutare deesse nō poterit. et id
circo eodez modo quo vnusquisq; vi-
cij dep̄chēdunt indicia. etiā remedia
sunt querenda. Nā quēadmodū solita-
rijs hūane p̄uersationis vicia diximus
nō deesse. ita virtutū studia ⁊ instrumen-
ta sanitatū. omnib; etiā ab hūana con-
uersatione discretis posse sup̄erere non
negamus. Cūz se igit̄ impatiētie siue ire
perturbatiōib; incurfari. illis quē supra
ostendimus indicijs vnusquisq; dep̄-
chenderit. cōtrarijs semetip̄m semp ob-
iectiōib; exerceat. et p̄positū sibi multimo-
dis iniuriarū dispendiorūq; generibus
velut ab alio sibi met̄ irrogatis. assuefa-
ciat mentē suā omnib; quē inferre imp̄bi-
tas potest. perfecta hūilitate succūbere.
atq; aspera sibi quēq; et intolerabilia fre-
quēter opponēs. q̄ta eis occurrere debe-
at lenitate omni iugiter cordis contri-
tione meditetur. Et ita respiciens ad il-
las sanctorū oim siue ip̄ius dñi passiōes.
vniuersa nō solū p̄uicioz s; etiā penarū
genera. inferiora meritis suis esse p̄nūci-
ans. ad omnē se dolorū tolerātiā p̄pa-

bit. Cumq; aliquādo ad cētus fratrum.
aliqua fuerit inuitatione reuocatus. qd̄
non potest vel raro etiā districtissimis
heremi accolis n̄ puenire. si mentem suā
etiā pro leuib; quibusq; rebus dep̄-
chenderit tacite fuisse cōmotā. vt quidaz
occultorū motūz seuerissimus censor.
mor sibi illa durissima iniuriarū ḡnā q̄
bus ad perfectā tolerantiā semetip̄m q̄ti-
dianis meditatiōib; exercebat exp̄bet.
atq; ita se obiurgās ⁊ increpans alloq̄-
tur. Tu ne ille es bone vir. qui dum te in
illa solitudis tue exerceas palestra. oīa
supaturū mala constantissime presume-
bas. qui dūduz cū tibi nō solū summas
p̄uicioz acerbitates. verū etiā intoleran-
da supplicia ip̄e. p̄poneres. scilicet. validum
atq; ad oēs p̄cellas imobilē te credebas.
Quō inuicta illa patia tua. lenissimi x̄i.
bi plusiōez fossa ē. Quō domū tuā sup̄
illā solidissimā petrā tanta vt ē videba-
tur mole p̄strictā. leuis aura cōmonit.
Ubi est illud qd̄ iuani fiducia bellū i pa-
ce desiderās. p̄clamabas. Parat⁹ suz ⁊
nō sum turbat⁹ vt custodiā mādāta tua.
Et cum. p̄pheta sepe dixisti. Proba me
domine et tempta me. virenes meos et
cor meum. ⁊ proba me domine. ⁊ scito cor
meū. interroga me et cognosce semitas
meas. ⁊ vide si via iniquitatis in me est.
Quō ingētē certaminis appatū exigua
hostis vmbra p̄terrūit. Tali ergo semet
ip̄m cōpunctiōis aīaduēsiōe. p̄dēnās.
inultā animi sui cōmotiunculā esse non
sinat. s; artiore carnē suā ieiunij ac vigi-
liarū correptiōe castigās. ac in ḡib; cōti-
nentie penis culpā suē mobilitatis exeru-
ciāns. id qd̄ ad plenū excoquere in cenō-
bij cōuersatiōe debuerat. in solitudine cō-
sistutus s; exercitationis igne cōsumat.
Illud sane ad obtinēdā ingē ac stabilē
patientiā p̄stāter atq; imobilitē est tenē-
dū. nō licere nobis quibus lege diuina
nō solū vltio iniuriarū s; etiā memoria
p̄hibet. cuiuslibet detrimētī vltimatiōis
obtinē ad iracūdiā p̄moneri. Qd̄ n. aīg

Collatio XIX Abbatis Johannis

gravius p̄tuenire dispendiū. q̄m vt p̄cō
motiōis subitā cecitatez veri atq̄ eterni
luminis claritate priuata. ab illius qui
mitis ⁊ humilis est corde contemplatio-
ne discedat. Quid ḡ perniciosius. quid
v̄t deformius. q̄m vt quis honestatis iudi-
cium ⁊ regulam ac disciplinam recte dis-
cretiōis amittat. et ea sanus ac sobrius
perpetret. quē n̄ temulentus quidez q̄s
ac sensu indigēs veniabiliter admisissz.
Hec ergo et his similia detrimenta quis
q̄s perpendit. non solum vniuersa dā-
norum genera. sed etiam iniuriarum atq̄
penarum quecunq̄ possunt a crudelissi-
mis irrogari. facili sustentatione despici
et nihil dispendiosius iracundia. nec p̄-
ciosius animi trāquillitate. ac perpetua
cordis sui iudiciās puritate. Ob quā nō
solum carnalium. sed etiam illarū que
spiritalis videntur rerū spernenda sunt
commoda. si alias acquiri vel perfici nisi
cum huius tranquillitatis perturbatio-
ne non possunt.

Interrogatio an ita castitas si-
cut et cetera passiōes debeāt ex-
plorari. **Cap. xv.**

Germanus. Sicut ceterorū
vulnerum. id est ire. tristitie. im-
patientie. per obiectionem con-
trariarum rerum medela monstrata est.
ita etiam contra spiritum fornicationis
q̄d curationis genus nos opteat adhi-
tere volumus edoceri. id est. vtrum etiā
concupiscentie ignis propositis sicut il-
lic maioribz irritationibz augmētis pos-
sit extingui. quod satis castitati credim⁹
esse contrarium. si non solum exaggeren-
tur in nobis libidinis incentiua. b̄ vel p̄-
tercunte mentis oculo perstringentur.

Responsio quibus documētis
possit agnosci. **Cap. xvi.**

Iohannes. Questionem q̄
etiam tacentibus vobis narra-
tionem nostram fuerat secuta

ra. sagax interrogatio vestra preuenit. et
idcirco efficaciter eam sensibus vestris
concipiendam esse non ambigo. quādo
quidem institutionem nostram acumen
vestri precessit ingenij. Sine labore enīz
cuiuslibet questionis dilucidatur obscu-
ritas. cum absolutionē eius anticipans
inquisitio q̄ ducenda est antecedit. Ita.
q̄s remedijs quidem illorum que supra
diximus viciozū. non solum nihil offi-
ciunt. verum etiam multum conferūt hu-
mana consortia. Nam frequentia im-
patientie sue crebrius patefacta. quan-
to magis assiduum superatis doloribz cō-
punctionis intulerint. tanto velociorem
laborantibus conferant sanitatem. Ob
q̄d etiam in solitudine consistentes. cu-
z irritationum fomes atq̄ materia ab ho-
minibus non possit exurgere. tamē earū.
tem incitamenta debemus etiam ex idu-
stria retractare. vt aduersus ea iugi cogi-
tationum colluctatione pugnanti-
bus nobis medela promptior conferatur. Con-
tra fornicationis vero spiritum. diuersa
ratio et dispar est causa. Nam quemad-
modum corpori vsus libidinis carnalq̄
vicinitas. ita etiam menti memoria eius
est penitus subtrahenda. Satis enīz per-
niciosum est adhuc infirmis egrisq̄ pe-
ctoribus vel tenuissimā r̄cordationē hu-
ius passionis admittere. ita vt nōnunq̄
eis etiam sub recordatione sanctarū ⁊ fe-
minarum. velut sub sacre lectionis hīsto-
ria noxie titillationis stimulus excitetur
Cuius causa seniores nostri huiuscemo-
di lectiones sub presentia iuniorum so-
lent consultissime preterire. Sane perfe-
ctissimis quibusq̄ et summo iā affectu
castimonie consummatis. probationes
quibus examinare se valeant deesse non
possunt. quibus perfectissima cordis ite-
gritas incorrupto p̄sciē iudicio cōprobe-
tur. Erit ḡ p̄summatissimo viro similis
his que supradicta sunt etiā super hac
passione probatio sui. scz vt q̄ seradices

Collatio xx abbatis Pynufij

morbi huius penitus iam extirpasse cognouerit explorande si uolet gratia castitatis inter dum etiam aliquam exploratricem sui imaginatione possit admittere. Ceterum ab his qui adhuc minus firmi atque perfecti sunt hanc examinatione nullatenus puenit usurpari ut conuictione feminea et palpatione quodammodo tenera atque molle corde tractetur erit enim eis magis noxia quam salubris. Quod et experimentum huiusmodi hominibus per hac ratione suppetere ubi et experimento ipsum est quod uisatur et in ipsa exploratione discrimen. Cum ergo perfectissima quis uirtute fundatus ad illecebram blandientium cogitationum nullum mentis assensum nullam carnis commotionem in se deprehenderit excitari certissima puritatis sue capiet documenta ita ut ad hanc se firmitate puritatis exercens castitatis atque incorruptionis bonum non solum mente possideat sed etiam si corporalem femine attractum causa cuiuscunque ut solet necessitat attulerit penitus sensum passionis ignoret. Hoc abbas iohannes cum horenone refectione imminere sensisset collationem fine conclusit.

ExPLICIT collatio abbatis iohannis de fine cenobite et heremite
Incipiunt capitula collationis abbatis pynufij de penitentiae fine et satisfactionis indicio.

Cap. i.

De abbatis pynufij humilitate et eiusdem latebra.

i De aduentum nostro ad abbatem pynufium.

ii Interrogatio de penitentiae fine et satisfactionis indicio.

iii Responsio de humilitate interrogationis nostre.

v De modo penitentiae et indulgentie documento.

vi Interrogatio an imminiscenda sine pro cordis compunctioe peccata.

vii Responsio quousque anteriorum

actu recordatio sit habenda.
viii De diuersis penitentiae fructibus.

ix Quod utilis sit perfectus obliuio peccati et quod flagitiorum recordatio sit uitanda.

x De satisfactionis indicio et obliuione preteritorum criminum.

xi In quo temporaliter sit agenda penititudo et in quo finem habere possit.

Explicit capitula. Incipit collatio habita cum abbate pynufio de penitentiae fine et satisfactionis indicio.

De abbatis pynufij humilitate et eiusdem latebra. **Cap. i.**

De Reclari
ac singulari uiri abbatis pynufij de fine penitentiae precepta dicturus magnam materie partem mihi uideor amputare si humilitas et laudem quam in quarto institutionum libro qui est super instituendis renunciatis titulus breui sermone perstringeram lectoris fastidio consulens hic silentio pretermittam cum praesertim multi illius opusculi noticiam non habentes in hanc possint incurrere lectionem et omnis dictorum vacillet auctoritas si dicentis meritum subtrahatur. Dic siquidem cum haud longe a panephesi egyptia ut illic dictum est ciuitate abbas et presbiter ingenti cenobio praesideret tantumque cum in omni illa prouincia uirtutum suarum atque signorum gloria sublimasset ut sibi iam uideretur retributione laudis humane laborum suorum recepisse mercedem timens ne sibi specialiter inuisa popularis fauoris inanitas fructum premij vacuaret eterni occulte monasterium suum fugiens ad intima thabernaculum monachorum secreta contendit.

Collatio xx Abbatis Pynusij

ubi non heremi solitudinem. nō singula-
ris vite vbertatem. quā etiam imperfecti
quiq; labores obedientie in cenobijs nō
ferentes. superba nōnūq; presumptione
sectantur. sed celeberrimo preelegit mo-
nasterio subiugari. Ubi tamen ne vllō
habitus sui proderetur indicio. indutus
veste seculari. multis vt illic moris est di-
ebus lachrymās pro foribus excubauit.
atq; ad omniū genua pronolutus. post
corū diuturna fastidia. qui ad exploran-
dum eius desiderium in vltima eum iaz-
etate velut panis egestate cōpulsus. nō
sincere illius propositi sanctitatem expe-
tisse dicebant. tandem vt suscipere ob-
tinuit. Ubi adolecenti cuidam fratri q̄
hortum susceperat excolendū. i admini-
culum deputatus. cum hō solum omnia
que idem prepositus imperasset. vel que
iniuncti operis cura poscebat. cum āmis-
ratione taz sancte humilitatis imple-
verum etiā quedam necessaria opera. q̄
propter labores sui a ceteris vitabant.
ita furtiuo per noctem labore perficeret.
vt diluculo omnis illa congregatio taz
vtilium operum admirās ignoraret au-
cto-rem. Tuncq; ita triennium ferme illic
gaudens desideratis tam iniuriose sibi
ctōis laboribus exegisset. accidit vt qui-
dam frater eidem cognitus ex illis vnde
ille discesserat egypti partibus adueni-
ret. Qui cum indumentorum eius atq;
officij vilitate promptissime agnitionis
facilitatem diu hēitās cohiberet. post ex-
plorationē manifestissimā ad ei⁹ genua
pronolutus. primū stuporem fratribus
cūctis. de hinc prodito etiā nomine. qd̄
apud illos quoq; precipue sanctitatis fa-
ma vulgauerat. etiā dolorem compūcti-
onis incussit. q̄ scilicet tanti meriti ac sa-
cerdotij virum. tam iniuriolis operibus
deputassent. Sed postq; flēs vbertim. ⁊
diabolice inuidie quasi grauem proditi-
onis sue imputans casus. ad monasteri-
um suum honorifica fratru custodia am-
biente perductus est. exiguū illie tempore
demoratus. rursus offensus est ipsis ho-

noris sui. ac primatus obsequijs ac furti⁹
ascendens nauem ad palestina syrie pro-
uinciam transiebat. vbi velut incipies
atq; nouicius in illo in quo nos degeba-
mus monasterij recept⁹ habitaculo. in
nostra cellula ab abbate preceptus ē cō-
manere. Sed ne illic quidem diu virtus
eius ac merita latere potuerūt. Naz-
sili. pditione detectus. atq; ad monasteri-
um suum cum ingenti honorificentia ac
laude renocatus. tandem qd̄ erat esse cō-
pulsus est.

**De aduentu nostro ad abbatē
pynusium.** **Cap. ij.**

Cum igitur post nō longū tem-
pus nos quoq; egyptū petere
sancte institutionis desiderij
cōpulisset. summo euz affectu ac deside-
rio pquiretes. tanta eius sumus grā atq;
hūanitate suscepti. vt nos tāq; p̄stinos
sincellitas etiā cellule sue quā in extrema
horti parte cōstruxerat honoraret hospi-
tio. Ubi cū sat ardua atq; p̄cella. cuidā
fratri monasterij regulā subeūti. corā oī-
bus in synaxi fratrib; precepta tradidit.
ser. q̄ in q̄rto vt prediximus institutionū
libro q̄ta potui breuitate cōplexus suz.
tā incōprehensibilia nobis tāq; mirifica
vere abrenūciatōis culmīa videbātur.
vt nullo modo illuc hūilitatē nostrā cre-
deremus posse conscendere. Igit̄ despes-
ratione deieci. et ipso etiā vultu intima⁹
cogitationū amaritudinē non celantes.
ad beatū senē satis anxia mente recurri-
mus. Cui. p̄tinus causam tante mestitu-
dinis inquirenti. abbas germanus gra-
uiter ingemiscens ita respondit.

**Interrogatio 8 penitentie fine
et satisfactōis indicio.** **Cap. iij.**

Germanus. Quanto magni-
ficentior atq; sublimior incog-
nitē nobis vno doctrine iter ar-
duū precellissime renunciationis aperu-
it. ⁊ q̄si remota oclorū n̄rorū caligine p̄di-
tum celo culmen eius ostendit. tāto ma-
iore desperationis mole dep̄mimur. Im-
mensitatem siq;dem eius euz exiguitate

De fine pnie et satisfactōis indicio

virū nra metiētes. z nimia abiectiōe ignaue nostre. cū infinita virtutis ostensione celsitudine conferētes. paruitatē nra z nō solum ad illa nō posse proficere. verū etiā ab eo qd est deterius deficere posse sentimus. Nam ponderibus nimie desperationis oppressi. quodāmodo de infimis ad inferiora plabim. Anū pinde ac singulare presidium medelā nris pōt conferre vulneribz. vt de fine penitētie et maxime de satisfactōis indicio aliq̄ dicamus. vt certi de remissione precedentiū delictorū. possimus etiā ad consēdēda fastigia predictę perfectiōis aīari.

Responsio de humilitate interrogationis nostre. **Cap. iij.**

Dynusius. Delector quidē ad modum copiosis hūilitatis vestre fructibz. q̄s etiam cellule illius quondā habitatione susceptus nō īcuriosa estimatiōe persperi. valdeqz congaudeo. quia id qd a nobis oīm christiānorū infimis sola forsitan vrbtorū literate precipit. tanta admiratione suscipitis. vt cum ea si nō fallor haud segnius q̄s a nobis dicta sunt impleatis. cūqz sic memini labore opis vri pene dictorū nostrorū exequet industria. ita meritum vestre virtutis oculitis tam q̄s si nulla ad vos eorū que quotidie exercetis aurā pauerit. Sed quia idipm summa laude dignissimū est. qd velut adhuc rudēs incognita vobis esse ista sanctorū instituta testamini. id qd a nob sedulo postulatis breuiter vt possumus cōplectemur. Necesse est enī vt vltra possibilitatē nostraz atqz virtutē. antiq̄ familiaritatis vestre pareamus imperio. Itaqz de penitētie exhortatione vel merito multi nō solū dictis verū etiā scriptis plurima vulgaunt. mōstrantes quāta eius utilitas. q̄nta virtus. quātaqz sit grā. ita vt deo preterit facinoribus offenso. tamqz iustissimā penā. p tantis criminibus inferenti. si dici fas est quodāmodo obstat. z q̄si inuiti vt ita dixerim dextera suspēdat vltoris. Verum hec omnia vobis. vel p sa-

piētia supernaturali. vel pro indefesso sacrarū studio literarū ita cognita eē nō ambigo. vt de his prima plātatio vestre cōuersationis inoleuerit. Deniqz nō de penitētie qualitate. sed de eius fine ac satisfactōis indicio solliciti. id qd ab alijs pretermisum est sagacissima interrogatiōe disquiritis. Quapropter oīm breuitate atqz cōpendio. ppositiōis vestre deliterio satisfacere nitimur.

De modo penitētie z indulgētie documento. Cap. v.

Penitētie plena z pfecta diffinitio est. vt peccata. p quibz penitudines gerimus. vel quibz nra consciētia remordet. neqz vltius admittamus. Indiciū hō satisfactōis z indulgētie est. affectus quoqz eorū de nris cordibz expulisse. Nouerit enī vnusquisqz nec dū se peccatis pristinis absolutū. q̄s diu sibi satisfactiōi z gemitibz incubāti. vel illoz q̄ egit vel similiū criminū ante oculos imago preluserit. eorūqz nō dicā oblectatio. s̄ vel recordatio infestauerit mētis archana. Itaqz tūc seis q̄ p satisfactione puigilat. a criminibz absolutū. ac de preterit admisis veniā pcepisse pgnoscat. cū neqz cor suū eorū dē viciōrū illecebris senserit vel imaginatiōe perstrigi. Quāobzē verissimus qdā examinator pnie. z iudex indulgētie in pscia residet nra. q̄ absolutionē reat? nri aū cōgnitiōis z indicij diē adhuc nob in hac carne cōmorātibz detegit. z finē satisfactiōis ac remissiōis grā pandit. Et vt s̄ eadem que dicta sunt significantius exprimātur. tūc tēnū preterita nobis viciōrum contagia remissa credēda sunt. cum fuerint de corde nostro presentium voluptatū desideria parit passionesqz depulse.

Interrogatio an reminiscenda sunt pro cordis compunctione peccata. Cap. vi.

Germanus. Et vnde nob igni poterit humiliationis illa sancta salutarisqz cōpunctio.

Collatio xx Abbatis Bynufij

que ex persona penitentis ita describit. p[er] t[em]p[us] meū cognitū tibi feci. et iniusticiā meā nō operui. dixi pronūciabo ad dūm. me iusticiā meā d[omi]no. vt illd q[ui] qd seq[ue]t[ur] efficacit[er] dicere meream[ur]. et tu remisisti i[st]i p[ec]cat[um] etatē cordis mei. v[er]ū quēadmodū in o[ra]t[i]o[n]e p[re]strati. nosmetip[s]os ad cōfessionis lacrymas valebimus excitare per quas delictor[um] remia[rum] cōseq[ue]r[emur]. f[aci]m[us] illud. lauato per singulas noctes lectū meū. lachrymis meis stratu[m] meum rigato. si peccatorum nostrorum memoriā de nostris cordibus extrudamus. Quā inbemur e contrario tenaciter custodire dicēte domino. Et iniquitatū tuarum nō recordabor. tu vero memento. Ob quā rez nō solum operans. verum etia[m] orās ad peccatorum meorū recordationē mentē meam de industria reuocare contendo. vt ad humilitatem verā et contritionem cordis efficacius inclinatus. audeas dicere cum p[ro]pheta. Vide humilitatē meā et laborem meū. et dimitte omnia p[ec]cāta mea.

Responsio quousq[ue] anteriorū actū recordatio sit habenda.

Cap. vii.

Pynufius. Interrogatio v[est]ra vt iam supra dictum est non de penitentie qualitate. sed de eius fine proposita est. et de satisfactionis indicio. ad quā cōgrue vt arbitror consequenterq[ue] responsum est. Ceterū h[oc] qd de peccatorū recordatōe dixistis. vtile satis ac necessariū est. sed adhuc agentib[us] penitentiam. vt cum iugi pectoris sui cōtusione proclamēt. Quoniā iniquitatē ego cognosco. et peccatū meū p[er]tra me ē semper. Illud et adijciāt. Et cogitato p[ec]c[ati] meo. Dū ergo agimus penitentiā. et adhuc viciosor[um] actū recordatōe mor demur. necessariū est vt ignē conscie n[ost]re obortus ex confessione culpe lachrymar[um] imber extinguat. Quz vero cuiq[ue] in hac hūilitate cordis et spūs p[en]ititione defixi. atq[ue] in labore et gemitu perdurāt. horū recordatio fuerit consopita. et cōscie spinā de medullis anime gratia dei miserā

tis euulsa. certū est eū ad satisfactiōis finem atq[ue] indulgētie meritū peruenisse. et ab vniuersorū criminū labe purgatū. Ad quā tamen obliuionē nō alias puenitur. nisi per obliterationē vicio[rum] atq[ue] actū p[re]stino[rum]. et perfectā cordis atq[ue] i[n]tegrā puritatē. quā sine dubio null[us] eorum qui per ignauia[m] siue contemptū vicia sua purgare neglexerit assequet[ur]. nisi qui gemitus atq[ue] suspiria mella iugitate continuās omnē sordidū p[re]stinarū excoxerit labem. et virtute animi atq[ue] opere. p[ro]clamauerit ad deū. Delictū meū cognitū tibi feci et iniusticiam meam non operui. Et fuerūt mihi lachryme mee panes die ac nocte. vt consequent[er] mereatur audire. Quiescat vox tua a ploratu. et oculi tui a lachrymis. quia est merces opistui ait d[omi]n[us]. Illud quoq[ue] similiter ad eū voce d[omi]ni dirigat. teleni vt nubē i[n]iquitates tuas. et q[ua]si nebulā peccata tua. Et iterū. Ego sum qui deleo iniquitates tuas p[ro]pter me. et p[ec]c[ati] tuor[um] iā nō recordabor. et ita funiculis p[ec]c[ati] suor[um] q[ui]b[us] vnusq[ue]q[ue] p[re]stringit[ur] absolutus. d[omi]no cū omni grātiā actiōe cātabit. Dirupisti vincula mea. tibi sacrificabo hostiā laudis.

De diuersis penitentie fructibus.

Cap. viii.

Post illam nāq[ue] generalem baptismi gratiā. et illud preciosissimū martirij donū qd s[an]guinis ablutione conquiratur. multi sunt penitentie fructus. per quos ad expiationem criminū peruenitur. Non enī tantū simplici illo p[re]s[en]tie noīe salutis eterna repromittitur. de q[ui]b[us] ap[osto]l[us] petrus. Penitemini inq[ui]t et p[er]iurimini vt deleantur p[ec]cāta v[est]ra. Et iohānes baptista vel ipse d[omi]n[us]. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Sed etiam per charitatis affectum peccatorum moles obruitur. charitas enim operit multitudinē p[ec]c[ati]o[rum]. Similiter etiā per elemosynarū fructū vulneribus nostris medela p[re]stat[ur]. q[ui]a sicut aqua extinguit ignem. ita elemosy-

De fine pnie et satisfactōis indicio

na extinguit peccatum. Ita ⁊ per lachry-
marum profusionem conquiratur ablu-
tio peccatorum. Lauabo enim per singu-
las noctes lectum meum. lachrymis me-
is stratum meū rigabo. Deniq; ostendit
eas subiungens non inaniter fuisse pro-
fusas. Discedite inquit a me omnes q̄
operamini iniquitatē. quoniā exaudiuit
dñs vocē fletus mei. Necnon per crimi-
nū confessionē eorū abolitio conceditur.
Dixi enī ait pronūciabo aduersus me in-
iusticiam meā dño: et tu remisisti impie-
tatē cordis mei. Et iterū. Narra tu iniqui-
tates tuas pñus vt iustificeris. Per af-
flictionē quoq; cordis ⁊ corporis admis-
sorū scelerū remissio similiter obtinetur.
Nam vide inquit humilitatem meam
et laborem meum. et dimitte omnia pec-
cata mea. Precipueq; per emendatio-
nem morum. Nam auferte inquit ma-
lum cogitationum vestrarū ab oculis
meis. quiescite agere peruerse. discite be-
nefacere. Qrite indicium. subuenite oppres-
so. indicate pupillo. defendite viduā. et
venite ⁊ arguite me dīc dñs Et si fuerint
peccata vestra vt coccinū. velut nix deal-
babūtur. et si fuerint rubra quasi vermi-
culus. velut lana alba erūt. Interdū eti-
am intercessione sanctorū impetratur ve-
nia delictorū. qui enī scit fratrem suū pecca-
re peccatū nō ad mortē. petat ⁊ dabit ei
vitā deus peccatū nō ad mortē. Et iterū.
Infirmatur q̄s ex vobis. inducat p̄sbi-
teros ecclesie ⁊ orent super eū. vngentes
eū oleo in noīe dñi. et oratio fidei salua-
bit infirmū. et alleuabit eum dñs. et si in
peccatis sit dimittentur ei. Nōnūq; mi-
sericordie ac fidei merito labes excoquit
vicioz. fm illud. Per misericordiam ⁊ fidez
purgātur peccata. Per cōfessionē plerū-
q; et salutē eorū qui nostris monitis ac p̄-
dicatione saluātur. qm̄ qui cōverti fece-
rit peccatōrē ab errore vie sue saluat ani-
mā eius a morte. ⁊ operit multitudinem
peccatorū. Per indulgentiā nihilomi-
nus ⁊ remissionē nostrā. ad indulgentiā
nostrorū facinorū peruenit. Si ei dimise-

ritis hominibus peccata eorū. dimittet et
vobis pater vester celestis delicta v̄ra.
Videtis ergo quantos misericordie aditus
patefecerit clemētia saluatoris. vt nemo
salutem cupiēs desperatione frangatur
cum videat se tantis ad vitam remedijs
inuitari. Si enī pro infirmitate carnis
afflictione ieiuniorū abolere te peccata
non posse causaris. nec potes dicere ge-
nuā mea infirmata sunt a ieiunio. ⁊ caro
mea immutata est propter olenz. quia ci-
nerem tanq; panem manducaham. ⁊ po-
tum meum cum fletu miscebam. elemosi-
narum ea redime largitate. Indigentissi-
mō habes qd̄ impartias. licet nullum ab
hoc opere necessitas inopie ac paupertatis
excludat. quādoquidem ⁊ illius vidue
duo tantū era. ingentibus diuitum mu-
neribus preferantur. et pro calice aq̄ frī-
gide mercedem se redditurū dñs repro-
mittat. certe absq; illis morū poterit emē-
datione purgari. ⁊ si perfectionem vir-
tutum extinctione vicioz omnium non
potes adipisci. sollicitudinē piā erga vti-
litatem aliene salutis impende. Si autē
te idoneum huic ministerio non esse con-
quereris. operire peccata poteris charita-
tis affectu. In hoc quoq; si te fragiles fe-
cerit quelibet mentis ignauia. oratione
saltem atq; intercessione sanctorū reme-
dia vulnerib; tuis humilitatis affectu
submissus imploza. Postremo quis est
qui nō possit suppliciter dicere. Pctm̄
meū cognitum tibi feci. et iniusticiā meā
nō operui. vt per hanc confessionē etiā
illud confidēter subiungere mereat. Et
tu remisisti impietatem cordis mei. ⁊ si
verecundia retrahente reuelare ea corāz
hominibus erubescis. illi quem latere nō
possunt confiteri ea iugi supplicatiōe n̄
delinas ac dicere. Iniquitatem meā ego
agnosco. et peccatum meū contra me est
semper. tibi soli peccaui. ⁊ malum corāz
te feci. qui et absq; vllius verecūdie pub-
licatiōe curare ⁊ sine ipperio pctā dona-
re p̄suevit. Post istud quoq; tam prom-
ptum certūq; sublidin; aliud quoq;

Collatio XX Abbatis Pa. ii.

adhuc facilius largita est nobis diuina dignatio. ipsamque remedium opem nostro commisit arbitrio. ut indulgentiam nostro. rui scelerum pro nostro presumamus affectu. dicentes ei. Dimitte nobis debita nostra. sicut et n. d. debi. nostris. Quisquis igitur ad indulgentiam suorum criminum desiderat peruenire. istis semetipsum aptare studeat instrumentis. nec obdurati cordis perniciacia a remedio salutari fontem tante pietatis auertat. quia etiam si hec omnia fecerimus. non erunt idonea ad expiationem scelerum nostrorum. nisi ea bonitas domini clementiaque deleuerit. Qui cum religiosi conatus obequium supplicem mentem a nobis oblata perspexerit. exiguos paruosque conatus imensa liberalitate prosequitur dicens. Ego sum ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. et peccatorum tuorum iam non recordabor. Ad hunc ergo quem prediximus statum quisque conscenderit. satisfactionis gratiam quotidianis ieiuniis et mortificatione cordis et corporis assequitur. quod scriptum est. Sine sanguinis effusione non fit remissio. Quod immerito Caro ei et sanguis regnum dei possidere non possunt. Et ideo quisque ab huius sanguinis effusione gladium spiritus quod est verbum dei voluerit inhibere. absque dubio illa hieremie prophete maledictione plectetur. Nam maledictus inquit qui prohibet gladium suum a sanguine. Hic namque est gladius qui illum noxium sanguinem quo aiaitur materia peccatorum salubriter fundens. quicquid repperit in membris anime nostre carnale terrenum ve concretum. resecat et abscidit ac mortificatos viciis viuere deo et spiritalibus facit vigere virtutibus. et ita iam non recordatione veteris admissi. sed spe futurorum gaudiorum flere incipit. nec tamen de preteritis malis quam de futuris seu venturis cogitans bonis. non ex peccatorum merore lachrymas. sed ex eterne illius leticie alacritate profundit. atque obliuiscens ea que posteriora sunt. id est carnalia vicia. ad ea que ante sunt extenditur. hoc est spiritualia dona atque virtutes.

Quod utilis sit profectus obliuio peccati. et quod flagitiorum recordatio sit vitanda.

Cap. ix.

Quod eternum quod paulo ante dixisti. te etiam de industria preteritorum peccatorum memoriam retractare hoc fieri non oportet. quinimo etiam si violententer irrepserit. protinus extrudatur. Multum namque retrahit mentem a contemplationis puritate eius precipue quod in solitudine commoratur. implicans eam sordibus mundi huius et preuocans fetore viciozum. Dum enim recolis ea que sunt principem seculi huius siue per ignorantiam. siue per lasciuiam commisisti. ut concedas tibi quod in hac cogitatione posito oblectatio nulla subrepat. certe antique putredinis vel sola contagio necesse est ut retro mentem fetore corrumperet. et spiritalem virtutum fragrantiam. id est suauitatem boni odoris excludat. Cum ergo preteritorum memoria viciozum pulsauerit sensum. ita ab ea resiliendum est sicut refugit vir honestus et grauis si impudice ac procacis femine in publico aut colloquiis aut amplexibus appetatur. Qui vitique nisi se a contactu eius festinus abstraxerit. et vel breuissimam moram inhoneste cofabulationis admiserit. etiam si consensum impudende respuat voluntatis. infamie tamen ac reprehensionis notam cum actorum pretereuntium iudicio non euadit. Ita igitur etiam nos oportet cum fuerimus in huiusmodi cogitationes pestifera recordatione deducti. raptim ab earum contemplatione discedere. et implere illud quod a salomone precipitur. sed exili inquit. noli demorari in loco eius. neque intendas oculum tuum in eam. ne videntes nos angeli immundis ac turpibus cogitationibus innolatos. non possint de nobis pretereuntes dicere. Benedictio domini super vos. benediximur vobis in nomine domini. Impossibile namque est mentem bonis cogitationibus immorari. cum principale cordis ad turpes atque terrenos intuitus fuerit deuolutum. Vera est enim illa

De fine pnie et satisfactiōis indicio

Salomōis snia. oclī tui cū viderit alienā.
os tuū tūc loquet̃ praua. ⁊ iaceb̃ tāq̃ ī
corde mari. ⁊ sicut gubernator in magna
tempestate dices aut percussērūt me. sed
nō dolui. et deluserūt me ego aut nesciui.
Derelictis ergo nō solum turpibz. s̃ etiā
terrenis cogitationibz vniuersis. erigen-
da est semper ad celestia nostre mētis in-
tentio. fm saluatoris nostri sententiam.
Ubi ei ego suz īq̃ illuc ⁊ mīster me⁹ erit.
Solet enī frequēter accidere. vt dum vl
suos vel aliorz lapsus. imperitorz q̃ spīa
miserantis retractat affectu. ip̃e etiam s̃
tilissimi teli voluptuario perstringatur
assensu. et initū sub specie pietatis exor-
tū. obsceno ac noxio fine cōcludat. Sūt
enī vie que vident̃ apud homines recte-
notissima aut earū veniēt in pfundum
inferi. Quapropter studendum est nob̃
vt virtutū potius appetitu et desiderio
regni celozū. q̃ noxijs viciozū recordati
onibz nosmetipsos ad cōpunctionē lau-
dabilem puocemus. q̃ necesse est tādū
quēpiam pestilentissimis cloace fetozibz
prefocari. quādiu supra eam stare vel ce-
num eius voluerit cōmouere.

De satisfactiōis indicio et obli-
uione preteritorum criminum.

Cap. x.

UQuerimus aut nos vt sepe dixi-
mus. tūc demū pro preterit̃ sa-
tisfecisse peccatis. cū ip̃i motus
atq̃ affectus per quos penitenda cōmi-
simus. fuerint de nostris cordibz ampu-
tati. Qd̃ tamen nullus obtinere posse se
credat. q̃ nō prius ip̃as causas atq̃ ma-
terias. p̃ quibus in illa collapsus est cri-
mina. om̃i spiritus feruore succiderit. vt
verbi gratia. si in fornicationē vel adul-
teriū perniciosā feminarū familiaritate
collapsus est. summa festinatiōe etiā ip̃.
sum earū deuinet aspectū. aut certe si per
abundantiā vini epularūq̃ est nimietate
succensus. illicitam cibozz crapulam
summa districtione castiget. Et rursum.
si inperiuriū. aut furtū. aut homicidiū.
aut blasfemiā. pecuniarū desiderio atq̃

amore corruptus incurrit. materiā aua-
ricie illectricē sue deceptionis abscidat.
Si in iracundie viciū. superbie passiōe
appellitur. arrogantiē ip̃ius fomītē sum-
ma hūilitatis virtute cōuellat. Et ita vt
vnūquodq̃ peccatū possit extigui. cau-
sa atq̃ occasio per quā vel ob quam ad-
missum est. debet p̃mitus amputari. Istō
etenī curationū remedio. ad obliuionez
quoq̃ admissozū criminū sine dubio p-
uenietur.

In quo temporaliter sit agēda
penitudo et in quo finē habere
possit.

Cap. xi.

Utrum ista predictę obliuionis
diffinitio sup̃ capitalibz tantū
sit criminibz cōstitutā. quēmo-
layca quoq̃ lege dānantur. quozū sicut
p̃ p̃satiōez bonam ab h̃ciūtur vel cōsu-
mūtur affectus. ita etiā accipit pnia finē
Ceterū ab ip̃is minutis in quibus septi-
es insus cadit in die. vt scriptū est. et re-
surgēt. nūq̃ deerit penitudo. Aut ei per
ignorantiā. aut per obliuionē. aut p̃ co-
gitationē. aut per s̃monem. aut per obre-
ptionē. aut per necessitatē. aut per fragi-
litatez carnis. singulis diebus vel inuini
vel volentes frequēter pctā incurrim⁹.
pro quibz et dauid orans dñm. purifica-
tionē atq̃ indulgētiā deprecatur dicēs.
Delicta quis intelligit. ab occultis meis
munda me. et ab alienis parce seruo tuo
Et ap̃lus. Non enī qd̃ volo bonū hoc fa-
cio. s̃ qd̃ odi malū hoc ago. Et p̃ qui-
bus idem etiā eiulās p̃clamauit. In-
felix ego homo. quis me liberabit de cor-
pore mortis huius. Tanta enī in his fa-
cilitate tanq̃ naturali lege prolābimur.
vt quantalibet circumspectione atq̃ cu-
stodia caueantur. nō possint ad plenum
ista vitari. De his siquidem vnus disci-
pulozū quez diligebat iesus. abrupta
definitione pronūciat dicens. Si dixerim⁹
mus. quia peccatum non habemus. ip̃i
nos seducimus. ⁊ verbum eius nō est in
nobis. Proinde ad perfectionis culmē
pertingere cupienti. nō satis proderit ad

Capitula

finem penitentie peruenisse. id est. ab illi-
citis tempore. nisi etiam in illis virtutibus
desse. cursu semetipsum semper extenderit.
quibus ad satisfactoris indicia perueni-
tur. Nec enim a fetidissimis criminum sor-
dibus que abhorret dominus. quemque
abstinuisse sufficit. nisi etiam illarum bonarum
virtutum fragrantia qua dominus de-
lectatur. puritate cordis et apostolice chari-
tatis perfectione possederit. Hucusque ab-
bas pynusius de satisfactionis indicio
ac penitentie fine disseruit. Qui licet uti
eius cenobio residere malle. sollicitus
tamen deprecaretur affectu. Tamen fama
scythiotice solitudinis inuitatos cum re-
tinere non posset emisit.

ExPLICIT collatio habita cum ab-
bate pynusio de penitudinis fi-
ne et satisfactionis indicio. In-
cipiunt capitula collationis ab-
batis theone de remissione qui-
quagesime.

Cap. i.

Quomodo theonas ad abbatem
iohannem venerit.

ij. Exhortatio abbatis iohan-
nis ad theonam et ceteros qui cum
eo venerunt.

iii. De decimarum et primitiarum oblatio-
ne. **iiij.** De abraham dauid et ceteri san-
cti mandata legis fuerint super-
gressi.

v. De sub euangelii gratia degetes
supare debeant mandata legalia.

vi. De euangelii gratia sicut perfectis
tribuit regna celorum ita veniabi-
liter sustentet infirmos.

vij. De in nostra situm sit potestate.
vtrum sub euangelii gratia an sub
legis velimus terrore persistere.

viii. Quomodo theonas coniun-
gem suam ut ripam renuntiaret ex-
hortatus sit.

ix. Quomodo non acquiescente
uxore sua ad monasterium peruo-
larit.

x. Satisfactio pro eo ne discidia con-
iugibus inuadere videamur.

xi. Inquisitio cur in egypto tot die-
bus quinquagesime non ieiune-
tur. nec genua in oratione cur-
uentur.

xij. Responsio de natura eorum que bo-
na vel mala vel media sunt.

xiii. Quale bonum sit ieiunium.

xiiii. De non sit principale bonum ieiunium.

xv. De principale bonum non propter inferi-
us bonum debeat exerceri.

xvi. Quomodo ceteris bonis principale
discernatur bonum.

xvii. De ratione et utilitate ieiunij.

xviii. De non sit congruum esse ieiunium.

xix. Interrogatio cur totis quinquag-
inta diebus ieiunium relaxet.

xx. Responsio.

xxi. Interrogatio vtrum abstinentia ie-
iunij relaxata non obstat corporis
castitati.

xxii. Responsio de seruando continen-
tie temperamento.

xxiii. De refectionis tempore atque mensura.

xxiiii. Interrogatio de diuersa obfua-
tione quadagesime.

xxv. Responsio eo quod anni decimas
quadagesime ieiunium referat.

xxvi. Quomodo etiam primitias nos-
tras domino debeamus offerre.

xxvii. Cur diuerso dierum numero qua-
dragesima a plerisque obfuet.

xxviii. Quare vocetur quadagesima
cum triginta et sex tantummodo
diebus ieiunetur.

xxix. De perfectis si pergradientur legem
quadagesime.

xxx. De causa et initio quadagesime.

xxxi. Interrogatio quemadmodum in-
telligi debeat quod ait apostolus
peccatum in vobis non domi-
bitur.

xxxii. Responsio de differentia gratie
et legalium preceptorum.

xxxiii. De eo quod pleniora sunt euangelij
precepta quam legis.

xxxiiii. Quemadmodum quis prohibetur
esse sub gratia.

Collatio XXI abbatis Theone

xxxv Interrogatio cur interdum pro
pensius ieiunantes carnalibus
incentiis acriter urgeamur.

xxxvi Responso quod hec questio future
collationi debeat reservari.

Explicit capitula. Incipit col-
latio prima habita cum beato the-
ona de remissione quinagesime.

Cap. i.

Minusquam
verba collationis hu-
ius habita cum sum-
mo viro abbate theo-
na incipiamus euol-
vere necessarium reor ut initium conuer-
sionis eius breui sermone perstringam. quod
ex hoc vel meritum viri vel gratia euiden-
tius poterit patere lectori. Adiciat adole-
lescens admodum parentum studio in-
perioque connexus est vinculo coniugali
Nam dum pudicie eius religiosa sedu-
litate prospiciunt et accipit lapsus lu-
brice verentur etatis preueniendos ado-
lescentem motus licito nuptiarum reme-
dio crediderunt. Cum ergo hic vni-
usri tempus cum coniuge peregisset venit
ad abbatem iohannem qui tunc tempore
merito sanctitatis electus diaconie pre-
siedeat. Non enim ad hunc gradum quili-
bet propria voluntate aut ambitione pro-
uehitur sed is quem cunctorum seniorum
ceteris etatis prerogatiua et fidei atque
tutum testimonio excellentiore omnibus sibi
mioremque celsuerit. Ad hunc inquam bea-
tum iohannem cum pie deuotionis studio
predictus tunc iuuenis aduenisset refe-
rens religiosa munera inter ceteros pos-
sessores qui certatim decimas vel primi-
tias frugum suarum memorato seni de
suis substantiis offerebant videretque eos
senex cum multis ad semuneribus perflu-
xisse et deuotioni eorum vicissitudinem
cuperet recompensare cepit eis secundum apo-
stolum spiritalia seminare quorum me-
tebat dona carnalia denique ita sermonem
adhortationis insinuit.

Exhortatio abbatis iohannis
ad theonam et ceteros qui cum eo
venerunt.

Cap. ii.

Dilectorum quidem o filij pia v-
rum munerum largitate et deu-
otionem huius oblationis cuius
dispensatio mihi credita est gratanter am-
plector qui et fideliter primitias vestras
ac decimas indigentium vobis profuturas
velut sacrificium domino bone suauita-
tis offertis harum scilicet oblationum ple-
nitudinem quoque fructuum vniuersis legi-
substantie vestre ex qua hec domino deliba-
tis ubertim benedicenda credentes vosque
secundum mandatum illius fide multiplici uber-
tate bonorum omnium etiam in hoc seculo cumu-
landos honora deum de tuis iustis labo-
ribus et delibata ei de fructibus iusticie tuę
ut impleatur horrea tua abundantia tri-
tici vino aut torcularia tua redundant.
Quam deuotionem fideliter exequentes
scitote vos legis antique iusticiam consum-
masse sub qua tunc positi et transgredien-
tes eam reatum inuitabiliter incurreratis
et implentes ad perfectionis apicem per-
uenire non poterant.

De decimarum et primitiarum ob-
latione.

Cap. iii.

Decime siquidem precepto domini
vobis leuitarum oblationes
vero ac primitie erant sacerdo-
tibus consecrate sed primitiarum hic erat
modus ut quinquagesima pars vel fru-
gum vel animalium templi vel sacerdo-
tum ministerio preberetur. Quod modum
tepidiores qui infideliter minuunt
religiosiores vero etiam cumulant illi
ex sexagesima hi autem ex quadragesima
fructuum suorum parte pendebant. Iusti autem
quibus lex non est posita sic probant non
esse sub lege ut iusticias legis non solum
implere verum etiam superare contendat
sitque deuotio eorum legali maior impe-
riorum que obseruantiam cumulant prece-
ptorum voluntaria addat ad debita.
Abraham dauid et ceteri san-
cti mandata legis fuerunt super

Collatio XXI abbatis Theone

gressi.

Cap. iiii.

Ita namq[ue] et abrahā future legis precepta legimus supergressum. cum superatis quattuor regibus. d[omi]ni spolijs sodomorum que si bi velut victori nō immerito debebātur. et quidē rege ipso cuius spolia retulerat suppliciter offerente. nihil penitus acquiescit attingere sub diuini nominis testificatione proclamans. Extendō manus meam ad teum excelsum. qui fecit celum et terram. si a filo subtegminis vsq[ue] ad corrigiam caligē accipiam ex omnib[us] q[ui] tua sunt. Sic dauid p[re]cepta legi p[ro]nouimus supergressum. qui precipiente moyse. vt inimicis talio redderetur. nō soluz hoc nō fecit. verum etiam dilectione complexus est persequentes. et pro his domino pie supplicans etiā lugubriter fleuit. et vltus est interfectos. Ita heliaz quoq[ue] et hieremiam p[ro]bamus nō fuisse sub lege. qui cum licito vti coniugio absq[ue] reprehensione potuerint. perseuerare tamē virgines maluerunt. Sic heliseum ac reliquos eiusdem propositi viros. mosayca legimus superasse mandata. de quib[us] apostolus ita dicit. Circūierunt in melotis. in pellibus caprinis. angustiat. afflicti. egentes. quibus dignus nō erat mūdus. in solitudinibus errantes. et in montib[us]. et in spelūc[is]. et in cauinis terre. Quid de filijs Ionadab filij rechab dicaz. q[ui]s hieremie p[ro]phete offerēti ex p[re]cepto d[omi]ni vini. ita legimus respondisse. Nō bibemus vinuz. quia ionadab filius rechab pater noster p[re]cepit nobis dicens. Nō bibetis vinū vos et filij v[est]ri vsq[ue] in sempiternuz. et domū nō edificabitis. et sementē nō seretis. et vineas nō plantabitis. n[on] habebitis. sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus v[est]ris. Unde etiam ab eodem p[ro]pheta meretur audire. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Nō deficiet vir de stirpe ionadab filij rechab. stans in conspectu meo cunctis diebus. Qui omnes offerre possessionum suarum decimas nō contenti. sed ip[s]a p[ro]p[ri]a

dia respuentes. semetip[s]os potius deo ac suas animas obtulerūt. pro quibus nulla ab hominē fieri cōmutatio potest. sicut dominus in euangelio contestat[ur]. Quaz dabit homo cōmutationē. p[ro] anima sua.

Ex sub euangelij gratia degeneres superare debent mandata legalia.

Cap. v.

Quia p[ro]p[ri]e scire debemus. nos a q[ui]bus nō iā exigūt legale mādātū. s[ed] q[ui] b[ea]t[us] euāgelic[us] q[ui] tidie intonat fimo. si vis perfectus esse. vade vende omnia que habes et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. et veni sequere me. cū decimas de substantijs nostris offerimus deo. adhuc quodāmodo sub legis sarcina detineri. et nec dum ad euāgelicum illud fastigium peruenisse. q[uo]d obtemperantes sibi. nō tantum p[re]sentis vite beneficijs. sed etiam futuris p[re]mijs munerat. Lex ei factoribus suis nō regit[ur]. celestium p[re]mia. sed vite huius solati a re promisit dicens. Qui fecerit h[ec] vinet i[n] eis. D[omi]n[us] autem discipulis et amicis suis. beati inquit pauperes spiritu. q[ui]m ip[s]orum est regnum celorum. et omnis qui reliquit domū. vel fratres. aut sorores. aut patrem. aut matrē. aut vxorē. aut filios. aut agros. p[ro]pter nomen meū. centuplum accipiet. et vitam eternā possidebit. Nec i[n] merito. Non enī tam laudabile est si ab illicitis. q[uam] si etiā a licitis temperemus. et his propter eius reuerentiam nō vitamur. qui ea nobis propter infirmitatem nostram. vtenda permisit. Itaq[ue] si etiā hi qui decimas fructuum suorum fideliter offerentes p[re]ceptis domini antiquioribus famulantur. nec dū possunt euāgelicum culmen ascendere. illi quine h[ec] quidem faciunt quantum ab eo absint manifestissime peruidetur. Nam quem. admodum poterūt euāgelice gratie eē participes. qui consummare etiā leuio[ra] legis p[re]cepta contemnunt. Quorū facilitatem vsq[ue] adeo impiosa legislatoris verba testantur. vt etiam maledictuz non implentibus proponatur. Maledi-

De remissione quinquagesime

ctus enī inquit qui nō permanferit in oī
bus que scripta sunt in libro legis hui⁹.
vt faciat ea. Hic autem pro excellentia ⁊
sublimitate mandatorum dicitur. q̄ po-
test cape capiat. Illic legisferi violēta cō-
pullio preceptorum indicat paruitatez.
Contestor enī inquit vobis hodie celuz
et terram. q̄ si nō custodieritis precepta
domini dei vestri. peribitis a facie terre.
Hic magnificentia sublimiū mādator. ip̄a
nō tā ip̄eratis q̄ adhortantis p̄dione
signatur. si vis perfectus esse fac hoc aut
illud. Ibi inexcusabile etiā recusantibus
moyses pondus ip̄onit. Hic consilio tā-
tum volentibus et ad perfectionem festi-
nantibus domin⁹ occurrit. Non enī ge-
neraliter precipienduz erat. nec vt ita di-
xerim canonice ab omnibus exigenduz.
id quod propter mirificam sublimitatez
nō potest passiz ab oīibus apprehendi.
sed consilio poti⁹ prouocant oēs et gr̄a.
vt hi qui magni sunt possint perfectione
virtutum nō immerito coronari. qui au-
tem parui sunt. et mensurā etatis plenit-
tudinis christi implere non possunt. licet
fulgore maiorū velut siderum tecti latere
videantur. tamen a tenebris maledictio-
num que in lege sunt alieni. nec presenti-
um malorum cladibus abdicantur. nec
supplicio plectantur eterno. Non ḡ chri-
stus ad illa virtutuꝝ excelsa fastigia quē-
quā precepti necessitate constringit. sed
liberi arbitrij prouocat potestate. et salu-
britate consilij et desiderio perfectionis
accendit. Vbi enī preceptum. ibi necessi-
tas. et vbi necessitas. ibi ⁊ difficultas. vbi
difficultas. ibi ⁊ negligētia. vbi negligē-
tia. ibi ⁊ peccatū. vbi peccatū. consequēter
et pena. Custodientes vero hec ad que p̄
fixe legis seueritate coguntur. penam po-
tius que ab illa intentabatur effugiunt.
quā mercedem aut premia consequan-
tur.

Quā euāgelij gratia sicut p̄fectis
tribuit regna celorum ita venia-
biliter sustēter infirmos.

Cap. vi.

Itaq̄ sicut fortes ad sublimia
atq̄ precella euangelicus hmo
sustollit. ita non patitur infir-
mos ad ima demergi. perfectis quidem
tribuens beatitudinis plenitudinem. ve-
nias vero infirmitate superatis imparti-
ens. Lex enim consummantes precepta
sua in vtriusq̄ meriti velut quodā me-
ditullio collocauit. quantū a transgres-
sorū damnatione secernens. tantū se-
parans a gloria perfectorum. Quod q̄-
dem q̄ infirmū q̄q̄ miserabile sit. vel ex
presentis vite statu et comparatione per-
spicite. in qua miserrimū ducitur. si hoc
tantum quis studeat ac laboret. ne reus
modo inter honestos homines. ⁊ nō etiā
locuples ac honorabilis ⁊ gloriosus ha-
beat.

Quā in nostra situm sit potestate
vtrū sub euāgelij gratia an sub
legis velimus terrore cōsistere.

Cap. vii.

Quā mobrē in nostra hodie sitū
est potestate. vtrum sub euange-
lij gratia an sub legis velimus
terrore cōsistere. Cuiuslibet enim parti p̄
qualitate actus sui vnumquemq̄ necē
est aggregari. Nam aut supergrediētes
legem. suscipit christi gratia. aut certe in-
feriores velut debitores suos sibi q̄ ob-
noxios lex retentat. Reus namq̄ legalitū
preceptorum nequa q̄ euangelicam per-
fectionem valebit attingere. quāuis chri-
stianum se et domini gratia liberatūz in-
aniter gloriatur. Non solum enim h̄ cre-
dendus est adhuc esse sub lege. qui ea q̄
lex precipit detrectat implere. sed etiam
ille qui ea tantum quae lex iubet obserua-
re contentus est. ac nequa q̄ vocationi ⁊
gratie christi cōdignos exhibet fructus.
vbi nō dī. decimas tuas et primitias of-
feres domino deo tuo. s̄ vade vende om-
nia que habes et da pauperibus. ⁊ habe-
bis thesaurum in celo. et veni seq̄re me.
vbi ob perfectionis magnificentiam dis-
cipulo postulanti. ne breuissimū quidez
horē spaciū pro patris conceditur sepul-

Collatio XXI abbatris Theone

tura. nec hūane charitatis officiū. diuini amoris virtuti prefertur.

¶ Quēadmodū theonas cōiugē suā vt et ipsa renunciaret exhortatus sit. **¶** Cap. viij.

Quibus auditis beatus Theonas inextinguibili desiderio euāgelice perfectionis accensus. semen verbi secundo corde conceptum. quā profundis atque edomitis condidit sulcis. in eo vel maxime humiliatus atque compunctus. quod eum senex non solum euāgelicam perfectionem non attigisse dixisset. sed etiam vix legis ipsius adimplemē data. Siquidem cum decimas frugum suarum solitus esset diaconie annis singulis pendere primitiarum rationem ne audisse quidem se aliquando. quā tamē etiam si similiter impleisset longe nihilominus finis sententiam se ab euāgelica perfectiōe distare suppliciter fatebatur. Domū itaque reuertitur mestus. illaque affectus tristitia. que penitentiam ad salutem stabilem operatur. ac de sua iam voluntate et definitione non dubius. erga salutem coniugis. omnem mentis sollicitudinem curamque conuertit. eaque ad desiderium quo fuerat ipse succensus. cepit exhortatione simili prouocare. et vt do pariter in sanctimonia et castitate seruirent. diurnis nocturnisque fletibus amonere dicens. conuersionem melioris vite nequaquam esse protelandam. quia necessitati subite mortis vana spes immaturae non preiudicaret etatis. quippe que infantes pueros adolecentes. pari vt senes sorte praeiret.

¶ Quēadmodum non acquiescente vxore sua ad monasteriū peruolarit. **¶** Cap. ix.

Quamque huiusmodi obsecrationibus ingiter persistenti. diuini durissima non preberet assensum. sequē diceret solatio maritali pro etate sue flore penitus abstinere non posse. ac pro

inde siquid deserta ab eo criminis admisisset. illi potius ascribendum. qui coniugij federa dirupisset. Ad hec ille cum diu conditionem nature pretendisset humane. quā fragile et incertam periculosum esset carnalibus desideriis et operibus. diutius implicari. adiciens astruebat. non licere cuique eius se boni extorere facere quod didicisset. maiorisque esse noxe despicere cognitam bonitatem. quam incognitam non amare. prouide se iam reatu etiam puaricationis inuolui. si inuenitis tam preclaris tamque celestibus donis. terrena ac sordida preterlisset. Ad omnē sane aiebat etatē. oēmque sexum perfectionis magnificentiam pertere. et vniuersa ecclesie membra ad cōscendendam sublimium meritorum celsitudinem prouocari. dicente apostolo. sic currite vt comprehendatis. nec prope lentorum et segnium moras. paratos atque alacres debere subsistere. cum rectius sit. vt desides a precurrentibus incitentur. quam vt properantes a residentibus obliuentur. Proinde statutū sibi dicebat. tuncque esse renunciare seculo ac mori mundo. vt viuere possit deo. et si hanc beatitudinem nequeat obtinere. vt cum socia sua in consortium transeat christi. malle se vel cum vnius membri dispendio salutem fieri. et velut debilem introire in regnū celorum. quam cum soliditate corporis condemnari. Adiebat autem etiam ista dicens. Si moyses pro duricia cordis dimitti permittit vxores. quare hoc non sinat christus pro desiderio castitatis. presertim cum idem dominus inter ceteras affectiones id est. patrum matrum ac filiorum. quibus omnem reuerentiam. non solum lex sed etiam ipse preceperat exhibere. tamē pro nomine suo ac desiderio perfectiōis non solum contemnenda simpliciter. sed etiam odio habenda esse decernens. coniungat eis similiter etiam vxorum nomē dicens. et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrē aut matrem aut vxorem aut filios aut agros. propter nomen meum. centuplum accipiet.

De remissione quinquagesime

et vitam eternam possidebit. Intantum ergo perfectioni quā predicat nihil patitur comparari. ut illam quoque necessitudinem soluat patris ac matris. que secundum apostolum primum obtinet in re promissione mandatum. honora scilicet patrem et matrem. quod est mandatum primum in re promissione. ut bene sit tibi et sis longeuus super terram. eamque respici pro suo amore precipiat. Evidenter itaque sicut eos euangelicus sermo condemnat qui non interueniente adulterij crimine uxoria vincula dirumpunt. ita ob amorem christi et desiderium castitatis. his qui iugum carnale reiecerint. etiam centupla premia re promittit. Quapropter si fieri potest. ut ad hanc optatissimam mihi partem. accepta tandem ratione flectaris. scilicet ut domino seruientes. penam gehenne pariter euitemus. charitateque coniugij non refuto. immo etiam maiore ad huc dilectione complector. agnosco enim et veneror adiutricem meam. domini in sententia deputatam. et in dirupto eidem federe charitatis in christo coherere non respicio. ne a me separo quod dominus mihi prime statim conditionis lege coniunxit. dum modo sis et ipsa quod conditor esse voluit. Si vero non ad adiutorium esse volueris. sed in deceptionem. et amminiculum teno mihi sed aduersario malueris exhibere. atque ob hoc attributum putas coniugij sacramentum. ut te huic que ingeneris fraudans salutem. in super etiam mea discipulatu retrahas saluatoris. ita illam abbas iohannis immo christi ore prolata sententiam viriliter apprehendam. ut me a spiritali bono nulla carnalis auellere possit affectio. Qui enim inquit non odit patrem et matrem. et filios et fratres et sorores et uxorem et agros. adhuc autem etiam suam non potest esse discipulus. Cumque his atque huiusmodi verbis muliebris non flecteretur intentio. et in eadem obstinationis duricia permaneret. si ego inquit

beatus Theonas te abstrahere a morte non possum. nec tu me separabis a christo. Lutus est autem mihi cum homine quod cum deo habere diuortium. Aspirante itaque gratia dei. definitionis sue executionem instanter aggressus est. nec in te persciscere per aliquam moram desiderij sui passus est ardozem. nam confectum omni mundana facultate nudatus ad monasterium peruolauit. Ubi in breui tanto splendore sanctitatis et humilitatis enituit. ut beate memorie iohanne ad dominum ex hac luce migrante. sanctoque Helia viro qui haud minor decessore suo fuit similiter decedente. tertius theonas vniuersorum preelectus iudicio. in diaconicis dispensatione successerit.

Satisfactio pro eo ne discidia coniugibus suadere videamur

Cap. x.

Nemo autem existimet nos hec ad prouocanda coniugiorum diuortia texuisse. qui non solum nuptias minime condemnamus. verum etiam apostolicam sequentes sententiam. dicimus honorabile connubium in omnibus. et thorus immaculatus. sed ut lectori initium conuersionis. quo tantus ille vir deo dicatus est fideliter pandere mus. A quo bona gratia hoc primum deprecor. ut siue si ei placeat siue displiceat. me quoque modo a calumnia alienum esse concedens. in suo hoc facto aut laudet aut reprehendat auctorem. Ego autem qui non meam super hac re sententiam prompsi. sed reiecte hyssoriam simplicis narratione complexus sum. equum est ut sicut mihi de eorum qui hoc factum probant laude nihil vendico. ita eorum qui id improbant non pulser inuidia. Haec beat ergo suum de illo ut diximus unusquisque iudicium. sed monco ut ita censuram sui castiget examinis. ne se equiores

Collatio XXI abbaris Theone

aut sanctiorem diuino credat esse iudicio. quo in eum etiam apostolicarum collata sunt signa virtutum. vt taceam de tantorum patrum sententia. a quibus factum eius non solum minime reprehensum. verum etiam vsq; adeo collaudatum esse manifestum est. vt eum summis ac sublimissimis viris in diaconie electione pretulerint. Et puto tot spiritalium viro- rum deo auctore prolatum non errasse iudicium. quod etiam tanta signorum vt supra iam dictum est admiratio confirmabat.

Inquisitio cur in egypto totis diebus quinquagesime non ieiunetur nec genua in oratione curuentur. **Cap. xi.**

Sed iam tempus est vt promissae disputationis ordinem persequamur. Igitur abbas Theonas cum diebus quinquagesime nos in nostra cellula visitasset. vespertina orationum solemnitate transacta. humi paululum confidentes. cepimus diligentius percontari. cur apud eos tanta obseruantia caneretur. ne quis penitus totis quinquagesime diebus. vel genua in oratione curuaret. vel vsq; ad horam nona ieiunare presumeret. eoq; id diligentius scrutabamur. quod nequaquam hoc tanta cautione seruari in syrie monasterijs videmus.

Responsio de natura eorum que bona vel mala vel media sunt. **Cap. xij.**

Alex abbas Theonas tali usus est sermonis exordio. Oportet quidem nos auctoritati patrum. consuetudiniq; maiorum vsq; ad nostrum tempus

per tantam annorum seriez protelate. etiam non percepta ratione cedere. eamq; vt antiquitus tradita est. iungi obseruantia ac reuerentia custodire. Verum quia causas huius rei et rationem vultis agnoscere. accipite breuiter ea que a senioribus nostris tradita super hac institutione comperimus. Veruntamen antequam scripturae diuine auctoritas proferatur. si placet de natura ipsius ieiunij et qualitate pauca dicamus. vt disputationem nostram subsequens scripturarum confirmet auctoritas. Diuina sapientia per ecclesiam sten omni rei. id est vniuersis seu prosperis seu que aduersa putantur et tristitia. tempus esse proprium designauit dicens. Omnibus tempus est. et tempus omni rei sub celo. Tempus pariendi et tempus moriendi. tempus plantandi et tempus euellendi quod plantatum est. tempus occidendi et tempus sanandi. tempus destruendi et tempus edificandi. tempus plorandi et tempus ridendi. tempus plangendi et tempus saltandi. tempus mittendi lapides et tempus colligendi lapides. tempus amplectendi et tempus longe fieri ab amplexibus. tempus acquirendi et tempus perdendi. tempus custodiendi et tempus expellendi. tempus dirumpendi et tempus sarciendi. tempus tacendi et tempus loquendi. tempus amandi et tempus odiendi. tempus belli et tempus pacis. et infra. quia tempus est inquit omni rei et omni facto. Nihil igitur ex his esse bonum perpetuum diffiniuit. nisi cum fuerit horum quid oportune et competenter expletum. ita vt hec eadem que nunc oportune gesta bene cedunt. si importuno vel incongruo tempore presumatur. inutilia inueniantur et noxia. absque his dumtaxat que per se principaliter vel bona vel mala sunt. nec aliquando possunt in contrarium diriuari. vt ciuitas. prudentia. fortitudo. temperantia. ceteraq;

De remissione quinquagesime

virtutes. siue ediuerso vicia quorum definitiones in aliam partem cadere omnino non mutari venon possunt. Si qua vero in virumque affectu possunt aliquando transire. ut pro qualitate utentius vel bona inueniantur vel mala. hec non absolute pro sua natura. sed pro perpetrantis affectu et oportunitate temporis. vel utilia interdum vel noxia sentiuntur.

Quale bonum sit ieiunium. Cap. xiiij.

Quamobrem nunc querendum est. quid super ieiuniorum statu decernere debeamus. Virum namque similiter et ipsum bonum esse eo modo quo iusticiam. prudentiam. fortitudinem. aut temperantiam diximus. que in partem contrariam penitus transire non possunt. an mediuz quid. quod interdum factum possit prodesse. interdum pretermittit. condemnare non possit. quodque nonnunquam egisse reprehensibile sit. nonnunquam pretermittisse laudabile. Si enim in illa diffinitione virtutum. etiam ieiunium censeamus. ut inter principalia bona ciborum abstinentia collocetur. erit profecto eorum mala et criminosa perceptio. Quicquid enim principali bono contrarium est. sine dubio principale malum esse censendum est. Quod definiri a nobis scripturarum sanctarum non permittit auctoritas. Si namque talis sensus ac proposito ieiunemus ut peccatum contrahi in escarum participati one credamus. non modo nullos fructus pro abstinentia consequemur. sed etiam reatum maximu ac sacrilegiu crimen. Immo apostolum contrahemus. abstinentes a cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus. et his qui cognouerunt veritatem. quia omnis creatura dei bona. et nihil reijciendum

quod cum gratiarum actione percipitur. Qui enim putat quid commune esse illi commune est. et idcirco ob solam perceptionem esse neminem legimus condemnatum. nisi forte iunctum quid fuerit. vel postea subsecutus. per quod meruerit condemnari.

Non sit principale bonum ieiunium. Cap. xiiij.

Itaque hoc medium effectus ex hoc manifestissime declaratur. quia sicut non iustificat custoditum. ita non condemnat irruptu. nisi forte precepti transgressio magis quam escarum perceptio puniatur. Principali autem bono ita nullum oportet vacui esse tempus. ut sine eo cuique esse non liceat. quod necesse est cessatione eius in malum corrumpere negligentes. Nec rursum principali malo vllum conceditur tempus. quod quod noxium semper est nunquam poterit si admissum fuerit non nocere. vel in partem vnam. quam laudabile commutari. Ac proinde ea quod bona qualitates statutas videmus et temporaria. et que sic obseruata sanctificant. ut omnia non polluant. media esse manifestum est. ut puta nuptias. agriculturam. diuitias. solitudinis remotionem. vigilias. sacrorum lectionem. meditationemque librorum. ipsa quoque ieiunia. de quibus principium sermonis exortum est. Que omnia diuina preceptio. vel sanctarum auctoritas scripturarum. non ita incessabiliter obtinenda nec iugiter custodienda decernit. ut ea paululum infinis nepharium sit. Quicquid enim imperariue decernitur morte irrogat non impletum. Quicquid vero sua dant potius quam in bent. facta pro sunt. infecta non puniunt. Et idcirco aut omnia hec. aut certe quedam. pro causa. pro loco. pro modo. pro tempore. circumspecte agere nos maiores nostri et prouide obseruare iusserunt. quia si congrue horum aliquid

Collatio XXI Abbatis Theone

actitetur. aptum atq; conueniens. si in
cōgrue. ineptum esse constat ac noxiū.
ac si velit quis in fratris aduēu in quo
christum debet humanitate reficere. 7 g
tissima susceptione complecti. austerita-
tem ieiunij custodire. nonne inhumani-
tatis potius crimen incurrit. quā laudē
et meritum religionis acquirit. Vel si
cum defectio 7 imbecillitas carnis repa-
rationem viriū esse perceptione depo-
scit. non acquiescat aliquis rigorem ab-
stinētie relaxare. nonne magis crudelis
sui corporis homicida. q̄ salutis promi-
sor est estimandus. Ita etiam cum tem-
pus festiuitatis escarum congruum fo-
tum et refectionem necessarie absolutio-
nis indulget. si quis ieiuniorum rigidā
observantiam indurpe voluerit reten-
tare. necesse est vt non tam religiosus q̄
inconditus atq; irrationabilis habeat-
ur. Sed et illis hec nihilominus reperi-
entur aduersa. qui humanam laudem iei-
unijs aucupantur. et inani ostentatiōe
palloris. famam sanctitatis acquirunt.
quos euangelicus sermo in presenti su-
am recepisse mercedem pronunciat. vel
quorum per prophetam dominus ieiuni-
um detestatur. 7 ex quorum persona cū
sibi obijciens ante dixisset. quare ieiuna-
uimus et non asperixisti. hūilāuimus ani-
mas nostras 7 nescisti. confestim subijci-
ens prodidit causas cur non merentur
audiri. Ecce inquit in die ieiunij ve-
stri inuenitur voluntas vestra. et omnes
debatores vestros repetitis. Ecce ad lites
et contētiōes ieiunatis. et percutitis pu-
gno impie. Nolite ieiunare sicut vsq; in
hanc diem. vt audiat in excelsis clamor
vester. Nunquid tale est ieiunium quod
elegi per diem affligere hominem animā
suam. Nunquid contorquere quasi cir-
culum caput suum. et saccum et cineres
sternere. Nunquid istud vocauit ieiunium.
et diem acceptabilem domino. Deinde in-
fert docens quomodo acceptabilis fiat

continentia ieiunantis. atq; euidenter
enunciat per se solum ieiunium non pos-
se prodesse. nisi has que subijciuntur cau-
sas habuerit consequentes. Rōne hoc ē
inquiens ieiunium quod elegi. Dissolu-
ne colligationes impietatis. solue fasci-
culos deprimētes. Dimitte eos qui cō-
fracti sunt liberos. et omne onus dirū.
pe. Frange esurienti panē tuum. et ege-
nos vagosq; induc in domū tuā. Cū
videris nudum operi eum. et carnem tu-
am ne despexeris. Tunc erumpet quasi
mane lumen tuum. et sanitas tua citius
orietur. 7 anteibit faciē tuā iusticia tua.
et gloria domini colliget te. Tunc inuo-
cabis 7 dominus exaudiet. clamabis et
dicet ecce assum. Videtis ergo ieiunium
neq; q̄ principale bonum a dño iudica-
ri. eo q̄ non per seipsum sed per alia ope-
ra bonum ac placitum dō fiat. 7 rur-
sum ex accidentibus causis. non solū va-
num. verum etiam odibile censeatur. di-
cente domino. cum ieiunauerint nō exau-
diam preces eorum.

¶ Quod principale bonum non pro-
pter inferius bonum debeat ex-
erceri.

¶ Cap. xv.

Non enim misericordia. patien-
tia 7 veritas. vel illa predicta p̄-
cepta virtutum. in quibus vti-
q; bonum ē principale. propter ieiunia
sunt tenenda. s; potius ieiunia propter
illa. Elaborandum est enim vt virtutes
ille. que vere bone sunt ieiunijs acquirā-
tur. nō vt ad ieiuniorum terminum ten-
dant illarum gesta virtutū. Ob hoc er-
go est utilis carnis afflictio. ob hoc ei ad-
hibenda est in die medicina. vt per illas
ad charitatem in qua immobile ac sine
vlla temporis exceptione perpetuum bo-
num est peruenire possimus. Neq; enim
medicine aurificine vel ceterarum que ī
hoc mundo sunt artium disciplina. pro

De remissione quinquagesime

pter instrumenta que ad opus eius per
tinent exercetur. et nō potius ferramēta
propter artis studium pparatur. que sic
utilia sunt pitis. ita superflua his qui ar
tis ipsius nesciunt disciplinam. Et sicut
his qui ad efficiendum opus suū eorū
ministerio fulciuntur. plurimū profunt.
ita illis qui cuius rei gratia instituta sint
ignorantes. sola eorum possessione con
tenti sunt. penitus prodesse nō possunt.
quia utilitas eorum summa in retenta
tione eorum tantum nō in operis consi
matione constituitur. Illud ergo est op
timū principaliter propter quod fiunt
illa que media sunt. ipsum vero precipu
um bonum. non ob aliam causam. s; p
pter suam tantum agitur bonitatē.

**Quomodo a ceteris bonis pri
cipale discernatur bonum.**

Cap. xvi.

Quod qdēa ceteris q̄ media eē p̄diti
m? his secernit modis. si se bonū
sit. et n̄ aliud aliquid. si prop̄ se
necessarium sit. et non propter aliud. si i
mutabiliter semper q̄ sit bonum. ac ppe
tuo suam retinens qualitatem. nunq̄ in
partem possit transire contrariam. si ad
emptio vel cessatio eius non possit sum
mā n̄ inferre perniciem. si id quod illi cō
trariū est. similiter principale sit malū.
nec in partem bonam possit aliquando
transire. Que diffinitiones q̄b? p̄cipa
liū bonōz nat̄a discernit ascribi ieiunij
om̄ino n̄ p̄nt. Neq̄ enī ex semetipsis bo
na. aut p̄ se necessaria sunt. q̄ propter
acquirendam cordis et corporis purita
tem salubriter exercentur. vt aculeis car
nis obtusis. mēs purificata suo cōciliet̄
auctori. nec immutabiliter sp̄q̄ sunt bo
na. quia plerūq̄ eorum intermissione
non ledimur. immo etiam in perniciē in
terdum anīze importunius celebrata
iuntur. Sed nec principale malum ē id
quod illi videtur aduersum. id est. ciboꝝ
naturaliter iocunda perceptio. que nisi
intemperantia. atq̄ luxuria. vel alia que
dam vicia subsequantur. mala non po

test definiti. quia non qd̄ intrat in os eo
inquinat hominem. sed que procedūt de
ore hēc coinquinat hominem. Principi
pali itaq̄ derogat bono. nec perfecte aut
sine peccato illud exequitur. quisquis
hoc nō propter id ipsum sed propter ali
ud aliquid facit. Om̄ia enim huius gra
tia facienda sunt. ipsum vero propter se
solū est expetendū.

De ratione et utilitate ieiunij.

Cap. xvii.

Talem igitur definitionē sup̄ ie
iunij qualitate iugiter retinen
tes. ita illud totis viribus ani
mi appetamus. vt tamen tunc temuz id
nobis congruum nouerimus. si in eo tē
porum ratio. si qualitas. si mensura fue
rit. nec ita vt in ipso spei nostre terminū
defigamus. sed vt per ipsum ad purita
tem cordis et apostolicam charitatē per
uenire possimus. Igitur ex hoc ipso ieiu
nio ubi non solum specialia prefixa sunt
tempora. quibus vel exerceri debeat vel
pretermitti. sed etiaq̄ qualitas modusq̄
propositus est. non principale bonum. s;
medium quiddam esse manifestum est.
Ceterū hęc que p̄cepti auctoritate. vel
mandantur vt bona. vel interdunt vt
noxia. nunq̄ ita exceptiōi temporum s; b
iacent. vt interdum. aut que vetita sunt
fieri debeant. aut que imperata sunt pre
termitti. Recenim vltus iniusticie. patien
tie. sobrietati. pudicie. charitati. statu
tis. modus. nec rursus iniusticie. im
patientie. furori. impudicie. inuidie atq̄
superbie libertas aliquando permilla ē.

**Non semper congruum esse ie
iunium.**

Cap. xviii.

Quāobrē his de ieiunij qualita
te premisis. subdenda adhuc
sanctarum scripturarum vide
tur auctoritas. p̄ quā app̄et manifestū
ieiunium perpetuum custodiri nec debe
re nec posse. In euangelio ieiunantibus
phariseis vna cum discipulis Johānis
baptiste cum apostoli vt p̄te amici et cō

Collatio XXI Abbatis Theone

nine celestis illius sponsi. nec duz ieiuniorum obseruantiam custodirēt. discipuli iohannis qui summam iusticie se ieiunijs possidere credebant. quippe illius sectatores qui ieiunijs penitentie predicator. ita cunctis populis formā suo prebebat exemplo. vt non solum varia esearū genera. q̄ hūanis vsibz suggerūt abnueret. verū etiā cōmunem panis ipsi? esuz penit? ignoraret. dño coq̄runt dicētes. Quare nos 7 pharisei ieiunam? frequēter discipuli autē tui nō ieiunant. Quibus respondens dominus euident? ostendit. non omni tempore congruum esse ieiunium. nec necessarium alicui cum vel festiuitas temporum vel interueniēs charitatis occasio. indulgentiam refectiōis admittit. nunquid possunt inquit filij sponsi lugere. q̄dū cum illis ē spōsus? venient autē dies cū auferetur ab eis spōsus 7 tunc ieiunabunt. Que verba licet ante resurrectionē dixerit corpis sui. tamen proprie quinquagesime temp? ostēdunt. in quo post resurrectionē quadraginta dies domino cum discipulis epulante. ieiunare illos cotidiane eius presentie gaudium non sinebat.

Interrogatio cur totis quinq̄ginta diebus ieiunium relaxetur. **Cap. xix.**

Germanus. Quare igitur tota quinquagesima abstinentie rigorem prandij relaxam? cū vtiq̄ christus quadraginta tantum diebus post resurrectionem cum discipulis fuerit commoratus?

Responsio. **Cap. xx.**

Theonas. Non incōgrua interrogatio vestra rationem intergerrime veritatē meretur agnoscere. Post ascensionem saluatoris nostri que quadagesimo resurrectionis ei? acta est die. apostoli reuersi de monte oliueti. in quo se ad patrem pergens prebuit intuentum. sicut etiam actū apostolorum lectio contestatur. ingressi hierosolimam. decem diebus aduentum spiri

tus sancti expectasse referuntur. quibus expletis quinquagesima cum die cū gaudio susceperunt. et ita est per hęc festiuitatis huius numerus euidenter impletus. Quem in veteri quoq̄ testamento legimus figuraliter adumbratum. in quo cōsummatas hebdomadibus septē. primitiarum panis per sacerdotes domino iubeatur offerri. qui veracissime per apostolorum predicationem. qua in illo die concionati leguntur ad populum. oblatus domino comprobatur. verus scilicet primitiarum panis. qui noue doctrine institutione prolatus. quinq̄ milibus virorum esce sue munere satiat. primitiuū de iudeis christianorum populum dño consecrauit. Et idcirco hi quoq̄ decem dies cum superioribus quadraginta pari solennitate sunt ac leticia celebrandi. Cuius festiuitatis traditio. per apostolicos viros ad nos vsq̄ trāsmissa eodē tenore seruanda est. Idco namq̄ in ipsis diebus nec genua in oratiōe curuātur. quia inflexio genuū velut penitentie ac luctus indicium est. Unde etiam per omnia eandem in illis solennitatem quam die dominica custodimus. in qua maiores nostri. nec ieiunium agendum. nec genu esse flectendum. ob reuerentia 7 resurrectionis dñice tradiderunt.

Interrogatio vtrū abstinentia ieiunij relaxata nō obsit corporis castitati. **Cap. xxi.**

Germanus. Potest ne hec caro in solitis blandimentis tam longe festiuitatis illecta. nō aliquid sentuolum de illo quāuis absceso viciorum fomite germinare. aut mēs presumptis ultra consuetudinez dapibus onerata. nō erga famulatū corporis rigorem dñationis sue inflectere. presertim cū in nobis viridior eras. cito ad rebellionē subdita possit membra compellere. si vel escas solitas abundantius vel certe insolitas licentius presumamus?

Responsio de seruādo continētie temperamento. **Cap. xxij**

De remissione quinquagesime

Theonas. Si vniūsa q̄ gerimus. rōnabili mētis appēdam? examīe. et d̄ puritate cordis nostri n̄ alioz iudiciū s̄ nostrā sp̄ p̄scia z cōsulamus. certū ē istā refectionis intēcapēdinē iuste districtiōi obesse n̄ posse. si modo vt dictū ē equā indulgētie cōtinētieqz mensuram pari lance ppendēs. vtrāqz similiter nimietatem mens incorrupta castiget. et vtrum spiritum nostrum tētiarum deprimat pondus. an vero alteram hoc est corporis partem. maior abstinentie inclinet austeritas. vera discretiōe distinguat illam vel cōprimens vel bleuans portione. quā vel extolli senserit vlt gravari. Nihil enī dñs noster ad cultuz atqz honorem suū absqz iudiciū moderatione vult fieri. quia honor regis iudiciū diligit. Et idcirco sapientissimus Salomon vti in neutram partem vergente iudicio declinemus. admonet dicens. *Honora deū de tuis iustis laboribus. z deliba ei de fructibus iusticie tue.* Etenī res. det in conscientia nostra corruptus q̄dam ac verus iudex. qui nōnū q̄ sup statu puritatis nostre cunctis errantibz solus ipse nō fallitur. Omni igitur cautiōe atqz sollertia. iugis circūspecti cordis fuerit intētio. ne quo modo iudicio nostre discretiōis errāte. aut inconsiderate continentie cupiditate succensi. aut tēderio nimie remissionis illecti. substantiam virium nostrarum inique trutine examinatione libremus. sed in altera qui tē lance anime puritatem. in altera vires corporis collocantes. ita vero conscientie iudicio vtrāqz pendamus. vt i neutram partem vnius rei affectu pponderante peruersi. vlt ad immodicā districtiōem. vel ad nimiaz remissionem. equalitatis libram propensius inclinemus. z illud nobis vel pro remissionis vel pro districtiōis nimietate dicatur. Nonne si recte offeras. nō autem recte diuidas peccasti. Illas etenim ieiuniorum victimas. quas nobis violenta viscerum cōuulsione inconsiderate extorquentes. do

mino recte offerre nos credimus. ille qui diligit misericordiam et iudiciū execrat dicens. *Ego dominus diligēs iudiciū. et odio habens rapinam in holocaustū.* Illos etiam qui oblationum. id est officiorum atqz actū suorum precipua ad solum carnis atqz vsus p̄prios p̄sumētes. reliquias eorū domino ac minimā deferunt portiones. velut operarios fraudulentos sermo diuinus ita cōdemnat. *Maledictus qui facit opus domini fraudulenter.* Non ergo immerito eum qui se ita iniquo fallit examine. increpat dñs dicens. *Geruntamē vāni filij hominū. mēdaces filij hominū in stateris. vt teci piant.* Et idcirco beatus Apostolus vt discretiōis moderamina retinentes. in neutram partem illecti nimietate vergamus. ammonet dicens. *Rationabile obsequium vestrū.* Quā rez etiā legislator similiter interdicit. ita precipiēs. *Statera iusta. z equa sint pondera. iustus modus. equusqz sextarius.* Salomone qz parem super hoc suam proferente. pōd magnum z pusillum. et mensure duplices. immūda sunt apud dominum vtrāqz. et qui facit ea in adinventionibus suis cōpedietur. Proinde non solum illo quo diximus. sed etiā h̄ modo studendū est nobis. vt nec iniqua pondera in cordibus nostris. nec in horreis cōscientie nostre mensuras duplices habeamus. id ē. ne ea ipi que districtiōis regulam molliunt. remissione indulgentia p̄sumētes. eos qbz x̄bū dñi p̄dicam. districtiōnibz preceptis z ḡuiozibz q̄ ipsi perferre possimus ponderibus obuiamus. Qd cum facimus. quid nisi duplici pondere atqz mensura preceptorum domini mercedem frugemqz vel appendimus vel metimur. Si enim aliter ea nobis. aliter nostris fratribz dispensem. recte increpam a domino. eo qd stateras dolosas ac mensuras duplices habeamus. s̄m illam sententiam Salomonis q̄ dī. *Abominatio ē dñō pōd duplex. z statera dolosa. n̄ est bonū i p̄spectu ei.* Hoc etiā modo

Collatio XXI Abbatis Theone

reatū doloſi ponderis duplicisq; meſu-
re euidenter incurrimus. ſi diſtinctione
quedam que priuatiū per noſtras cellu-
las exercere conſueuimus humane lau-
dis cupiditate coram fratribus oſtente-
mus. abſtinentiores ſcilicet ⁊ ſanctiores
apparere affectantes humano cōſpectui
q̃ diuino. Qui moribus precipue non
modo vitandus. verum etiam abhomi-
nandus eſt nobis. Sed interim a queſti-
one propoſita paulo lōgius euagati. ad
eandem a qua diſceſſimus reuſtamur.

De refectionis tempore atq; me- ſura.

Cap. xxiij.

Iſitur predictorū dierū ita
eſt cuſtodienda ſolennitas. vt
corporis atq; anime cultui pro-
ſit magis remiſſio indulta q̃ noceat. q̃a
nec illi⁹ feſtiuitatis gaudiū aculeos car-
nis obtundere. nec immitis ille aduerſa-
rius dierum nouit reuerentia mitigari.
Et ergo ⁊ diebus feſtiuiſ ſtatuta cōſue-
tudinis ſolennitas ꝑſeruet. et ſaluberrim-
us parſimonie modus minime trāſcē-
datur. ſufficit vt indulgentiam remiſſio-
nis eo uſq; progredi patiamur. vt cibus
qui hora diei nona fuerat capiēduſ. pau-
lo citius id eſt. ſexta hora pro feſtiuitate
temporis capiatur. ea ratione dumtaxat
vt eſcarum ſolitus modus vel qualitas
nō mutetur. ne puritas corporis. vel ite-
gritas mentis. abſtinentia quadrageſi-
me diligentius acquiſita. quinquageſi-
me remiſſione tepereat. nihilq; nobis ꝑ-
ſit acq̃ſiſſe ieiunij qd̃ mox amittere co-
gat incauta ſaturitas. ꝑſertim cū etiā
hoſtis noſtri nō ignota verſutia. tūc ꝑ-
cipue munitionem noſtre puritatis ipu-
gnet. cum eius cuſtodiam ſenſerit ſolen-
nitatis celebritate laxatam. Quāobrem
vigilantiſſime prouidendum eſt. ne vn-
q̃ mentis noſtre vigor. blandis ſeducti-
onibus eneruetur. ne vt ſupra iam dictū
eſt. caſtimonie puritateꝝ quadrageſime
labore queſitam. quinquageſime requie
ac ſecuritate ꝑdamus. Et idcirco nulla

penitus in ciborum qualitate vel modo
admittatur adiectio. ſed ab eſcis quarū
continentia diebꝫ ieiunij ꝑ integritate
pudicicie vtebatur. etiā diebus ceſleber-
rimis ſimiliter temperemus. ne leticia fe-
ſtiuitatis pernicioſiſſimā nobis carnali-
um incentiuorum ſuſcitans pugnā. ver-
tatur in luctum. illamq; nobis excellenti-
orem que gaudio incorruptiōis exultat
feſtiuitatem mentis eripiat. et incipiam⁹
poſt brenē carnalis leticie vanitatē amiſ-
ſam cordis pudiciciam longo penitētie
merore deſlere. Studendūz quinimo ē.
vt nō fruſtra ad nos illa ꝑꝑhetice ad-
hortationis cōmonitio dirigatur. Cele-
bra iuda feſtiuitates tuas. ⁊ redde vota
tua. Si enī continentie iugitatem inter-
iecta dierum ſolennitas nō mutarit. ſpi-
ritalibus feriis iugiter ꝑfruemur. ⁊ ita
nobis a ſeruili operatione ceſſantibus.
erit menſis ex menſe. et ſabbatum ex ſab-
bato.

Interrogatio de diuerſa obſer- uatione quadrageſime.

Cap. xxiiij.

Germanus. Quid cauſe eſt
vt ſex hebdomadibus quadra-
geſima celebretur. licet in quib-
dam prouinciis religionis forſitan ꝑꝑ-
enſor cura. adieciſſe hebdomadaꝝ etiā
ſeptimā videatur. cum neuter numerus
die dominico ſabbatoq; ſubtracto. qua-
draginta dierum impleat ſummā. Sex
enim et triginta dies in ipſis hebdomadi-
bus tantūmodo concluduntur.

Repōſio eo ꝑad āni decimas quadrageſime ieiunium refera- tur.

Cap. xxv.

Theonas. Licet quorundāz
ꝑia ſimplicitas hui⁹ rei ampu-
tet queſtionem. tamen quia etiā
illa que alius interrogatiōe indigna di-
xiſſet ſcrupuloſius ꝑſcrutantes integrā
obſeruatīe nre ac mūſterij x̄itatē deſidera-
tis agnoſcere euidentīſſimā hui⁹ etiā rei
ꝑcipite rōem. vt maniſeſtius approbetis

De remissione quinquagesime

nihil irrationabile nros tradidisse maiores. Lege moſayca vniūſo p̄lo generalis ē p̄mulgata p̄ceptio: decimas tuas ⁊ primitias offeres dño deo tuo. Ita q̄ q̄ ſubſtantiarū noſtrarū oīm q̄ fructuum decimas offerre p̄cipimur. multo magis neceſſe eſt vt ipſius quoq̄ cōuerſationis noſtre et humani vſus operūq̄ noſtorū decimas offeramus. que proſecto in ſupputatione quadageſime euidentē implentur. Omnīū enī dierum numer⁹ quibus reuolutus in orbe annus includitur. triginta ſex ſemis dierū. numero decimatur. In ſeptē vero hebdomadib⁹ ſi dies dñici et ſabbata ſubtrahantur. quin⁹ ⁊ triginta ſuper ſunt dies ieiunijs deputati. ſi adiecta illa. vigiliāz die qua vſq̄ in galloꝝ cantū illuſceſcente. dominica ieiuniū ſabbati proteletur. non ſolum ſex ⁊ triginta dierū numerus adimpletur. verū etiā p̄ decimis quin⁹ dieꝝ quī reſidui videbantur. ſi illud qđ ſuper eſt adiectū. noctis ſpaciū cōputet. plenitudini totius ſumme omnino nō deerit.

Quomodo etiaꝝ primitias noſtras domino debeamus offerre.

Cap. xxvi.

Quid vero de primitijs dicamus. quas ab omīb⁹ q̄ chriſto fidelit̄ ſamulāt. quotidie certū eſt exhiberi. Nam cum ex perfecti a ſomno. et q̄ ſi rediūna poſt ſopore a lacritate ſurgentes. priuſq̄ motū ſenſus vlli⁹ corde cōcipiāt. vel in memoriā aut curā rei familiaris admittāt. cogitationū ſuarū or̄ atq̄ principia. diuinis conſecrant holocauſtis. quid niſi p̄micias vere ſuorū fructuum. per ſummū ſacerdotē ieſum chriſtū. pro vſu vite hui⁹ ⁊ imagine quotidiana reſurrectionis exoluūt. Quis etiam a ſomno excitati. hoſtiā iubilationis ſue deo ſimiliter offerētes. primo lingue ſue motu ipm̄ inuocant. ipſius nomē laudes q̄ cōcelebrāt. atq̄ ad canendos ei hymnos. prima labioꝝ clauſtra referantes. i. molant deo ſui oris officia. Qui etiā pa-

ri deferūt modo p̄ma manuꝝ ſuarum greſſumq̄ libamina. cum eꝝcubilib⁹ cōſurgētes in p̄ore conſiſtūt. ⁊ p̄uſq̄ in p̄p̄ijs cauſis mēbroꝝ ſuorū fungātur officio. nihil ſibi de miniſterio eorū ante decerpūt. ſed ad ipſius honoreꝝ promouent greſſum. atq̄ in eius laudatiōe deſigūt. et ita cunctoꝝ motū ſuorum primitias protenſione manuū. incuruatione genuum. et totius corporis proſtratione perſoluūt. Illud enī qđ decantatur in pſalmo alias implere non poſſumus. p̄ueni in maturitate ⁊ clamauit ⁊ p̄ueniet oculi mei ad te diſcululo vt meditarer eloq̄a tua. et mane oratio mea p̄ueniet tibi niſi vt poſt quietē ſomni in hanc lucē vt ſupra diximus. velut e tenebris ⁊ imaginaria morte reuocati. d̄ vniūſis officijs mentis ⁊ corporis nihil omīno in noſtris preſumere neceſſitatiꝝ audeam⁹. Nullus namq̄ eſt alius quem aut p̄pheta p̄uenierit matutinus. aut nos p̄uenire ſimiliter debeamus. niſi aut nos ineti poſſid eſt. occupationes noſtras ⁊ affectus. curasq̄ mortales ſine quibus eſſe n̄ poſſumus. aut ſuggeſtiones ſubtiliſſimas. ⁊ imici quas nobis adhuc quieſcentibus ac ſopore tēmerſis. per ſantaſias inaniū ſomniorum inferre conatur. quibus nos mox euigilatuꝝ occupet ⁊ inuoluat. vt primitiarum noſtrarum opima deflorans. primus ipſe decerpāt. Quā obrem omni nobis cautione curandum eſt. ſi tamen vim predicti verſiculi opere volumus adimplere. vt ita primos matutinarum cogitationū ortus ſollers vigilantiā tueatur. ne quid ex eis feſtina p̄ſumptio lucentis attaminet inimici. noſtrasq̄ primitias tamq̄ viles iam atq̄ communes a domino faciat reprobari. Qui ſi p̄ueniens a nobis per uigili mētis circumſpectione nō fuerit. anticipatiōis nequiſſimā conſuetudinem nō teponeſ. quotidie nos fraudib⁹ ſuis p̄uenire n̄ deſinet. Et idcirco ſi placitas ⁊ acceptabiles deo p̄mitias ex fructib⁹ n̄re iūq̄ optam⁹ offerre n̄ mediocre ſollicitudinē

Collatio XXI Abbatis Theone

debemus impendere. vt omnes nostri cor-
poris sensus. matutinis precipue hori tan-
q̃s sacrosancta dñi holocausta in omni-
bus illibata atq̃ intacta fuemus. Qd
teuotionis genus multi etiam seculari-
um summa cautione custodiunt. qui an-
te lucem vel diluculo consurgentes. neq̃
q̃s familiaribus ac necessarijs mudi bu-
ius actibus implicātur. priusq̃ cuncto-
rum actū suorum operationūq̃ primi-
tias. ad ecclesiam cōcurrētes diuino stu-
deant consecrare conspectui.

**Cur diuerso dierum numero q̃-
dragesima a plerisq̃ obserue-
tur.**

Cap. xviij.

Porro quod dicitur. diuerso mo-
re. id est. sex vel septē hebdoma-
dibus per nōnullas. puincias
quadragēsimā celebrari. vna quēadmo-
dum diximus ratio idemq̃ ieiuniorum
modus diuersa hebdomadarū observa-
tione cōcluditur. Hi enī sibi sex hebdo-
madarū obseruantia p̃fixerūt. qui pu-
tant die quoq̃ sabbati ieiunandū. Sex
ergo hebdomadas ieiunia persoluunt.
qui eos dez sex et triginta. dies per sabba-
ta sexies reuoluta cōsummant.

**Quare vocetur q̃dragesima cū
triginta et sex tantummodo die-
bus ieiunetur.**

Cap. xviij.

Qua ergo quemadmodum dixi-
mus ratio. idemq̃ est ieiunioz
modus. licet in hebdomadarū
numero discrepare videatur. Sed pro-
fecto cum rationē huius rei hūana obli-
terasset incuria. tempus hoc quo anni-
uersarie vt dictū est decime deo triginta
sex semis ieiunijs offerūtur. quadragēsi-
me nomen accepit. qd̃ fortasse vel ppter
hoc visus sit h̃ vocabulo debere cēseri.
q̃ moyses vel helyas vel ipse dñs noster
iesus christus quadraginta diebus ieiun-
asse traduntur. Ad cuius numeri sacra-
mentuz illi quoq̃ quadraginta anni q̃-
bus israel est in solitudine cōmoratus. et
quadraginta similiter māsiones quibz
eam mystice pertransisse describit. nō in

cogruē coaptantur. Et fortasse ip̃a deci-
matio recte quasi ab vsu telonei q̃dra-
gesime nomē accepit. Ita enī illa publi-
ca vulgo vocatur exactio. ex qua tāta lu-
cri portio regis cōmodis deputatur. q̃n-
tum et a nobis a rege omniū seculorū pro
vsu vite nostre legitimū quadragētime
rectigal exigit. Sane licet h̃ ad ppositā
nō p̃tineat quēstionē. tñ q̃ se obtulit nar-
rationis occasio. nec h̃ quidē pretereun-
dū puto q̃ frequētissime seniores nostri
idcirco illis diebus maxime impugnari
omne monachorum genus antiqua ini-
mice gentis consuetudine testabantur.
et ad transmigrandum de suis sedibus
acrius perurgen. eo q̃ fm̃ illam similitu-
dinem qua tūc egyptij filios israel vio-
lentis afflictionibus opprimebant. nunc
quoq̃ verum israel. id est. monachorum
plebez intellectuales egyptij duris ac lu-
tulentis opibz icurruare conēt. ne p̃micā
do q̃etē trā egyptiā deserēt. ad heremū
x̃ritū salubriter transcamus. ita vt adū-
sum nos pharao infremēs dicat. Quid
sunt. et idcirco vociferātur dicentes. ea-
mus et sacrificemus dño deo nostro. Op-
primātur laboribus et solliciti sint in opi-
bus suis. et nō sint solliciti in verbis va-
nis. Quia vtiq̃ vanitas impiorū sanctū
dñi sacrificium qd̃ nō nisi in heremo li-
beri cordis offertur. summas esse astruit
vanitatem. abominatio est enī peccato-
ri religio.

**Perfecti supergradiantur le-
gem q̃dragesime.**

Cap. xxiij.

Hic igitur quadragētime lege qui
iustus atq̃ perfectus est. non te-
netur. nec exigui huius canonis
subiectione contentus est. quez profecto
illis qui per totum anni spaciū delicijs
vel negocijs secularibus implicantur. ec-
clesiarū principes statuerūt. vt vel hac
legali quodāmodo necessitate cōstricti-
bis salteq̃ diebus vacare dño cogerent.
ac dierum vite sue quos totos quasi fru-
ctus quosdam fuerant voraturi vel de-
cimas domino dedicarēt. Ceterum iusti

De remissione quinquagesime

quibus let nō est posita. quicq; spiritali
bus officijs non exigam illam. id est. de
cimā partē. sed totū vite sue tempus im-
pendunt. quia liberi sunt a decimarū le-
galiū functione. idcirco si eos supueniēs
honestā et sancta necessitas coartarit. au-
tent stationē ieiunij absq; vlla discepta-
tione laxare. Non enī ab eis decimarū
exiguitas mutilatur. qui omnia sua dñō
secum pariter obtulerunt. Quod profe-
cto absq; summo fraudis reatu facere il-
le nō poterit. qui nihil volūtarie offerēs
deo. inexcusabiliter soluere decimas su-
as legis necessitate cōpellitur. Quapro-
pter liquido cōprobat̃ perfectū eē nō
posse famulum legis. qui vel illa q̃ prohi-
bentur canet. vel illa que precipiuntur ex-
quitur. sed illos vere esse perfectos q̃ etiā
his que a lege concessa sunt nō vtuntur.
Et hac ratione cum de moysaica lege di-
cat. nihil enī ad perfectū duxit lex. non
nullos sanctorum in veteri testamento p-
fectos legimus extitisse. q̃a transcenden-
tes legis imperium sub euangelica perfe-
ctione vixerunt. scientes q̃ iustis non est
lex posita sed iniustis et nō subditis. ipijs
et peccatorib; sceleratis et contaminatis

De causa et initio quadragesime

Cap. xxx.

Sciendum igitur sane hanc ob-
seruantiam quadragesime. q̃
diu ecclesie illius primitiue per-
fectio inuiolata permansit. penitus non
fuisse. Non enim precepti huius necessi-
tate nec quasi legali sanctione cōstricti-
artissimis ieiuniorum terminis claudes-
bantur. qui per totum anni spaciū equa-
li ieiunio concludebantur. Verū cū ab il-
la apostolica deuotione desiscēs quoti-
die credentium multitudo suis opibus
incubaret. ne eas vsui cunctorū fidelij
fm apostolorum instituta diuideret. sed
priuatū impendijs suis consulens nō ser-
uare tantū. sed etiā augere penderet. ana-
nie et saphire exemplum nō contenta se-
ctari. id tūc vniuersis sacerdotibus pla-
cuit. vt homines curis secularibus illiga-

tos. et penē vt ita dixerim continentie vl-
cōpunctionis ignaros. ad opus sanctū
canonica ieiuniorū indictiōe renouaret.
et velut legaliū decimarū necessitate cō-
pellerent. q̃ vtq; infirmis. pdesse posset.
et perfectis preiudicare nō posset. qui
sub gratia euangelij constituti volunta-
ria legem deuotione transcendūt. vt ad
illam apostolice sententie beatitudinem
possint peruenire. Peccatū enī in vobis
nō dñabitur. nō enī estis sub lege. s; sub
gratia. Vere enī dñationē in illo nō pōt
exercere pctm. q̃ dñatur affectib; pctō et

Interrogatio quēadmodū in-
telligi debeat q̃ ait apostolus
peccatum in vobis non dñabi-
tur.

Cap. xxxi.

Germanus. Quia nō pōt sat-
lax hec apostoli esse sentētia. q̃
securitatem nō solū monachis
sed etiā omnibus christianis generaliter
repromitit. nīmīū nobis videtur obscu-
ra. Cum enim cunctos qui euāgelio cre-
dunt a iugo et dñatione peccati liberos
atq; alienos esse pronūciat. quomodo pe-
ne in omnibus baptizatis vincit dñatio
peccatorū. fm sententiā domini qua ait.
Omnis qui facit peccatum seruus ē pec-
cati.

Respōsio de differentia gratie
et legalium preceptorum.

Cap. xxxij.

Theonās. Quēstionē nobis
rursus immodicam inquisitio
vra cōmonit. cuius vim licet sci-
am ab ineptis nec tradi posse nec per-
cipi. tamē quātū potero verbis absolue-
re et breuiter expedire temptabo. si modo
intellectus vester ea que dicemus etiam
operibus subsequatur. Quęcunq; enī
nō per doctrinā sed per experientia; co-
gnoscuntur. sicut tradi ab ineptis ne-
queūt. ita nec mente cōcipi. vel teneri. ni-
si ab eo qui simili studio fuerit atq; insti-
tutione fundatus. Et idcirco necessariū
reor. vt primū diligentius inquiramus.
qd nam sit. ppositū vel voluntas legi. vt

Collatio XXI abbatis Theone

que gratie disciplina atque perfectio. ut consequenter ex his. siue donatione pecti. siue expulsionem eius possim? agnoscere. Ita quod lex principaliter iubet expeti copulam nuptiarum dicēs. Beatus qui habet seminem suum. et domesticos in hierusalem. et maledicta sterilis quae non peperit. Contrario gratia ad incorruptionis perpetue puritatem et castimoniam nos beatę virginis inuitat. Beate inquam sterilis quae non genuerunt et verae quae non lactauerunt. et qui non oderit patrem et matrem et uxorem non potest meus esse discipulus. et illud apostoli. reliquum est. ut et qui habet uxores tamquam non habentes sint. Lex dicit. decimas tuas et primicias non tardas offerre. gratia autem dicit. si vis perfectus esse. uade et vende omnia quae habes et da pauperibus. Lex talionum conuictorum et iniuriarum non prohibet ultionem dicens. oculum pro oculo. dentem pro dente. gratia congeminatione iniuriarum vel cedis quae fuerint irrogate nostram patientiam uult probare. et ad duplicis dispendii tolerantiam paratos esse nos precipit. quae percusserit. in quies in dexteram maxillam prebe ei et alteram. et illi qui uult tecum in iudicio contendere. et tunicam tuam tollere. dimitte ei et pallium. Illa inimicos odio habendos. beata diligendos esse decernit. ut ipsis deo semper censcat supplicandum.

De eo quod leuiores sint euangelii precepta quam legis. Cap. xxxii

Quam igitur quis hoc euangelium. et perfectiois culmen ascenderit. iste profecto supra omnem legem tantarum virtutum meritis sublimatus. et uniuersa quae per moysen precepta sunt quasi parua despiciens. tantum sub gratia saluatoris se esse cognoscit. cuius adiutorio se ad illum sublimissimum statum intelligit peruenisse. Non ergo donatur in eo peccatum. quia charitas quae diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis omnem alterius cuiusque rei excludit affectum. nec potest aut uenire concupiscere aut imperata contemnere. cuius totum studium. totumque desiderium diuino amori semper in-

tentum. usque adeo uilium rerum oblectatione non capitur. ut etiam his quae concessa sunt non utatur. In lege autem in qua coniugiorum iura suant. quibus cohibita luxurie euagatio uni tantum femine mancipetur. tamen neque quod possunt carnalis concupiscentie aculei non vigere. et difficile est ut ignis cui etiam studiose pabula suggeruntur. ita praefixis terminis includatur. ut non etiam extra euagatus amburat quicquid attigerit. Cui etiam si sua illa ita se occurrat obiectio. ut exstinguere extrinsecus non sinatur. tamen etiam dum cohibetur incendit. quia uoluptas ipsa culpabilis est. et ad velocissimos adulteriorum raptus excessus consuetudo concubitus. Ceterum quos gratia saluatoris sancto incorruptionis amore flamma. uerit. ita omnes carnalium desideriorum spinas domine charitatis igne consumunt. ut ne tepens familla uiciorum refrigerium integritatis imminuat. Legis ergo famuli a licitorum usu ad illicita prolabantur. gratiae participes dum licita contemnunt illicita non noverunt. Sicut autem uiuit in coniugii amore peccatum. ita etiam in eo qui decimas suas et primicias tantum est reddere contentus. necesse est enim cum dum tardat aut negligit. aut in qualitate earum. aut in quantitate. aut in quotidiana distributione peccare. Quis enim iubetur ea quae sua sunt infatigabiliter indigentibus ministrare. quilibet ea summa fide ac deuotione dispenset. tamen difficile est ut non laqueos peccatorum frequenter incurrat. In illis uero quod consilium domini non spreuerunt. sed omnem substantiam suam pauperibus progantes. superpta sua cruce largitores celestis gratiae subsequuntur. peccatum non potest donari. Non enim cum dispensante sacratas iam christi opes et quasi alienas pia distributione pecunias infidelis seruandi victus cura mordebit. nec elemosine hilaritatem abijcit mesta circuctatio. quia quod semel totum obtulit deo. id iam alienum sine proprie necessitate recordatione aut angusti victus timore dispigit. qui certus est cum ad desideratam peruenit nuditate. multo magis a deo se quam

De remissione quinquagesime

voluerem celi esse pascendum. Contra-
rio is qui substantiam retinens munda-
lem. aut decimas fructuum suorum atque p-
mitias. aut partem pecuniarum constri-
ctus legis antiquae sanctione distribuit.
licet peccatorum suorum ignem maxime
elemosine rore restinguat. impossibile ta-
men est. quantavis opes suas magna-
nimitate dispenset. ut se ad plenam eruat
a donatione peccati. nisi forte per gratiam
saluatoris. cum re etiam ipsam affectum de-
posuerit possidendi. Dari modo non po-
test non cruento peccati imperio famula-
ri. quicumque oculum pro oculo. dentem
pro dente. et precepto legis erueret. aut in-
imicum suum odio mauult habere. quia
necesse est eum dum talionis vicissitudi-
ne vlcisci suam optat iniuriam. dum con-
tra inimicos odij amaritudinem haurit. fu-
rore atque ire perturbatione semper accen-
di. Quicumque vero sub euangelice gratie
illuminatione versatur. ac malum non re-
sistendo superans. sed ferendo dexteram
percutienti maxillam. etiam alteram pre-
bere voluntarius non moratur. et volens
ti aduersum se de tunica litigium commo-
ueret remittit et pallium. qui quod diligit in-
imicos suos. et orat pro calumniantibus
sibi. hic peccati spulit ingui ac vincula diru-
pit. Non enim viuit sub lege. quem non in-
terimit seminaria peccatorum. unde non
immerito de ipsa beatus apostolus. repro-
batio inquit sit precedentis mandati. pro-
pter infirmitatem eius et inutilitatem. nihil
enim ad perfectum adduxit lex. et dominus
per prophetam. et dedi inquit eis precep-
ta non bona. et iustificationes in quibus
non viuunt in eis. sed viuit sub gratia. quam
non ramos tantum nequitie amputat.
sed ipsas penitus radices noxie voluntas-
tis euellit.

**Quemadmodum quis probetur
esse sub gratia. Cap. xxxiii.**

Quiscunque ergo perfectionem eu-
angelice studuerit tenere doctrine.
hic sub gratia constitutus pec-
cati donatione non premitur. Hoc est. n-

esse sub gratia. quae a gratia mandantur
implere. Quicumque vero perfectionis eu-
angelice plenitudini subiectus esse noluerit.
non ignoret se quousque baptizatus sibi
videatur ac monachus non esse sub gra-
tia. sed legis adhuc vinculis prepeditus
peccati pondere pregruari. Propositum
namque est eius qui omnes a quibus res-
ceptus fuerit gratia adoptionis assumit.
non destruere sed superedificare. nec eu-
anare sed adimplere moysae sanctio-
nes. Quod nonnulli penitus ignorantes.
et consiliorum atque exhortationum christi
magnificentiam negligentes. ita presum-
ptua libertatis securitate soluuntur. ut
non solum christi precepta tanquam ardua non
attendant. verum etiam ipsa illa quae illis
incipientibus paruulisque moysae lege
mandata sunt. velut antiquata contem-
nant. illud quod apostolus execratur no-
xia libertate dicentes. Peccabimus. quia
non sumus sub lege sed sub gratia. Qui
ergo nec sub gratia est. quia nequaquam ad
dominice doctrine culmen ascendit. nec
sub lege. quia etiam ipsa illa paruula les-
gis mandata non suscepit. hic duplici pec-
catorum oppressus imperio ob hoc solum
gratiam christi percepisse se credit. ut per
noxiam libertatem ab eo fieret alienus. in
illud incidens quod apostolus petrus ne in-
curramus enunciat. Quasi liberi inquit agi-
te. et non quasi velamen habentes mali-
cie libertatem. Beatus quoque apostolus
paulus. vos enim inquit in libertatem vo-
cati estis fratres. id est. ut absoluti sitis a do-
minatione peccati. tantum ne libertatem
in occasionem carnis. id est. frustra-
tionem legalium mandatorum credatis
esse licentiam viciorum. Nec vero liber-
tas. quia nusquam nisi ibi sit. tantum ubi do-
minus commoratur. paulus apostolus do-
cet. Dominus inquit spiritus est. ubi autem
spiritus domini. ibi libertas. Quapropter
nescio vestram hunc beati apostoli sen-
sum sicut hi qui experti sunt sapient. ex-
primere atque elucidare poterim. vnum
scio apertissime illum etiam sine expositi-

tione cuiusq[ue] omnibus referari. q[ui] praetice[n]s id est actuale[m] perfecte tenuerint disciplinam. Non enim laborabunt ut quod iam operando didicerunt. intelligant disputando.

Interrogatio cur interdum propensius ieiunantes carnalibus incentiuis acius vrgeamur.

Cap. xxxv.

Sermonius. Obscurissimam questionem et multis etiam ut putamus incognitam apertissime fuela[st]. Unde ut h[ic] quoq[ue] profectui n[ost]ro adicias de[sc]am. ut cur int[er]dū etia[us] propensius ieiunantib[us] nobis. et exhauritis atq[ue] defectis. vehementiores pugne corp[or]is excitent[ur] diligēt[er] edisseras. Nā plerūq[ue] etiā expectecti e somno. cū deprehēderimus nos corp[or]alis veneni contagium pertulisse ita deijcitur cōscientia. ut ne ad ip[s]am quidem orationez consurge[re] residucialiter audeamus.

Responsio q[uod] hec questio future collatiōi debeat reservari.

Cap. xxxvi.

Stheonas. Studium quidez vestrum. quo perfectionis via[us] nō transitorie sed plene atq[ue] perfecte desideratis attingere. infatigabilē huic disputationi nos prouocat inbere. nec enī de exteriorē castimonia. et circumcissione manifesta. s[ed] illa quē in occulto est diligenter inquiritis. scientes in hac visibili carnis continentia. perfectio[n]is plenitudinem nō inesse. quē haberi v[el] p[er] necessitatē v[el] p[er] hypocrisim etiā ab infidelibus potest. sed in illa cordis voluntaria et inuisibili puritate. Quā cū beatus apostolus ita predicet. non enim qui in manifesto in deus. neq[ue] quē i[n] manifesto in carne est circumcisio. sed qui in occulto in deus. et circumcisio cordis in spiritu. nō litera. cuius laus nō ex hominib[us] s[ed] ex deo est. q[ui] sol[us] sc[ilicet] cordiū secreta rimatur. tamen quia satisfieri desiderio vestro ad plenum nō potest. breue enim quod superest spacium noctis. ad indagandam hanc obscurissimā nō sufficit questionem. congruum reor ut interim differat. Sensum ei hec et corde ab omni cogitationum strepitu penitus absoluto ut a nobis proferri. ita vestris debent mentibus intimari. que sicut propter cōscientie purificationē oportet inquiri. ita nisi ab eo qui donū integritatis expert[us] est tradi assignariq[ue] nō possunt. Nō enī queritur quid inaniū argumenta verborum. sed interna conscientie fides et maior vis vitaq[ue] i[n]culcet. Et idcirco de emundationis huius sciētia atq[ue] doctrina. nō proferri aliquid nisi ab experto. nec transfundi quicq[ue] potest. nisi in cupidissimū valdeq[ue] sollicitū virtut[is] ip[s]i[us] amatorem. qui nō eam vacuis nudisq[ue] sermonib[us] sciscitando. sed totis animi viribus annitendo optet attingere. scilicet non studio loquacitatis infructuose. sed desiderio puritatis interne.

ExPLICIT collatio priā abbatis theone de remissione quinquagesime. Incipiunt capitula collatiōis secūde abbatis theone de nocturnis illusionibus.

Cap. i.

Terito ad abbatem theonā reditu nostro eiusq[ue] exhortatione.

i **C**omemoratio interrogationis nostre cur maiore abstinentia[us] maior interdum carnis impugnatio subsequatur.

ii **T**riplici ratione pueniat genitalis fluxus egestio.

iii **I**nterrogatio an ad sacrosanctā cōmunionē accedere liceat nocturna illusionē pollutum.

v **R**esponsio quando reatū cōtrahat hec passio dormienti

vi **C**ononūq[ue] etiā inimici factione hec contingat illulio.

vii **C**onūq[ue] dignum se cōmunionē dominica quispiam debeat iudicare.

viii **O**biectio eo q[uod] omnes dominica

Collatio xxii abbatis Theone

coione priuandi sint si nullus est absq; peccato.

ix **R**esponso eo q multi sancti esse possint. nemo absq; peccato nisi christus.

x **S**olus fili? dei absq; vilo peccati vulnere vicerit tēptatorē.

xi **N**i similitudine carnis peccati solus vicerit christus.

xii **N**i iusti & sancti oēs nō fuerit in similitudine s in xitate pcti.

xiii **N**ō sint tam graua pctā sanctorū vt eis auferāt meritūz sanctitatis.

xiiii **Q**uō intelligendū sit illud apli **N**ō enī qd volo bonū facio.

xv **O**biectio eo q ex pctōz potius psona hoc apostolus dixisse credendus sit.

xvi **D**ilatio pposite questionis.

Explīcūt capitula. Incipit collatio secunda abbatis Theone de nocturnis illusionibus.

Cap. i.

Mest di es ferme septem. quinq; gelime solennitate transacta. cū ipso nosctis initio. id est. post synaxim vespertinam. pmissa disputationis expectatione suspensi. sancti theone cellulam fuissimus ingressi. alacer senex hilari vultu ac blando nos prior hūmōe cōpellās. mirabar inquit ardentissimū studiū vestrū bis septem diebus absolutionē pposite questionis potuisse differre. et debitori suo precipue nō roganti. dilationem tāti tēpis prestāsse. Iustissimū proinde est vt quia vltro mihi benignitas vestra tam largas cōcessit inducias. ego quoq; morā in debiti redditione nō faciam. Grata namq; est huius fenoris occupatio. que maiora dum soluitur argumenta cōquirat. et nō solum percipientē

ditat. verū etiam nihil imminuit largiēti. Duplices siquidem cōgregat questus rerum spiritualium dispensator. Lucroz enim non solum in illius qui audit profectu. verū etiam in sua disputatione cōsequitur. non minus semetipm ad desiderium perfectionis accendens. dum instruit auditorem. Quāobrem vester ardor meus profectus ē vestra sollicitudo mea compunctio est. Nam vtq; et ipse nunc mente torpescam. nihilq; in meo corde de his que expetitis pertractare. nisi me vester feruor atq; expectatio ad rerum spiritualium recordationem suscitaret quodāmodo dormitantem. Et idcirco proferatur in medium questio si videtur. cuius pridem pro angustia temporis absolutionem procrastinare maluim.

Cōmemoratio interrogatōnis nostrę cur maiorem abstinētiā maior interdum carnis impugnatō subsequatur. Cap. ij.

Hec autem ni fallor inquisitio vestra complexa est. cur interdū remissius ieiunātes. lenioribus carnis huius aculeis titillemur. et nō nūq; districtius abstinentes. afflicto exhaustoq; corpore. incentiuis acriorib; vrgeamur. ita vt quemadmodum patefecit vestra confessio. expectati. reperiamus nos humorum naturalium egestionē respersos.

Ex triplici ratiōe proueniat genitalis fluxus egestio. Cap. iij.

Huius ergo infestationis triplicem causam nostri. pdidit. maiores. que modū temporis cōstituti intempestiuus irrumpat excessib; Aut enī superflua elcarū nimietate congeritur. aut per incuriā mentis elabitur. aut inimici illudentis insidijs prouocatur. Prīmū igitur castrimargie. id ē voracitatis vel gule vicium. hanc redūdā. tiam obsceni humoris extrudit. Nam & cum districtioris abstinētie tempore statū polluit puritatis. non de pñti vt puritatis inedia. s de nimietate preterite sa-

Collatio XXII abbatis theone

tunitatis effunditur. Quod enī per voracitatis ingluuiem concretum fuerat ī medullis. necesse est vt per pruritum aut certe per ignorantiam. quīs magno ieiunio tabefacti corporis egeratur. Quā obrem non solum lautioribus epulā abstinendum. sed etiam a vilioribus cibis equali est continentia temperandum. immo ipsius etiā panis et aquę satietas ē caueda. vt possit diu in nobis acq̃sita corporis puritas pmanere. atq̃ imitari qđ ammodo intemperatā spūs castitatez. licet nos necesse sit confiteri. interdū etiā absq̃ vlla mentis industria. vel per temperie corporū. vel per etatis maturitatez. quosdam rarius sordidari. vel certe fluxus illius egestionē nō pollui. Sed alterius meriti est. qui pacem inerti felicitate consequitur. alterius qui triumphū gloriosis virtutibus promeretur. Hui⁹ ei⁹ potentia vicioz omnium debellatrix digna miraculo est. illum quē facultas boni in sua tuctur ignauia. censendus magis dixerī securitatē hēre q̃ laudē. Secūda impuri illius proflunij cā est. si mens spiritualibus studijs atq̃ exercitijs vacuata. nec disciplinis interioris hominis instituta. quendam sibi segniciei situm per cōsuetudinem continui torporis obduerit. aut cum sordidarum cogitationū inimicicias nō cauens. ita illam cordis sublimissimā puritatem segniter concupiscit. vt omnē perfectōnis et castimonie summā in sola credat exterioris hominis castigatione consistere. Cui⁹ erroris atq̃ secordie vicio consequenter eueniet. vt nō solū multimoda cogitationū peruagatio. inuerecunde atq̃ procaciter secretū mentis irrūpat. sed etiam pristinarū omnium passionum intra eam semina perseueret. Quę q̃ diu in eius abditis delitescunt. quīs rigido corpus ieiunio castigetur. tamen nihilominus dormientē illecebrois fantasmatibus inquietant. Quare fit vt ante legitimi temporis cursū. non iam ex nature necessitate. sed nec adhuc ex fraude nequitie spiri-

talīs. obsceni eliciātur humores. qui nō tam inanitate carnis q̃ mentis circūspēctione atq̃ virtute si penitus inhiberi neq̃unt. saltem ad illā egestionis simplicē qualitatem auxiliante gratia dei perduntur. Ideoq̃ in primis discursus sūt sensuum coercendi. ne mens istis excessibus assuefacta. ad fediora incitāmēta luxurie somniās pertrahatur. Tertia causa est. cum per ordinatam quidem atq̃ sollicitam continentie disciplinam. contritione cordis et corporis perpetuaz castimonie puritatez optamus acquirere. sed nos vtilitati carnis ac spiritus egrēgie consulentes. fraudulentissimi hostis ita impugnat inuidia. vt dum deicere si duciam consciētie nostre. nosq̃ velut reatu aliquo humiliare conatur. illis precipue diebus quibus maiore integritatē merito desideramus diuino placere conspectui. absq̃ vllō quidem carnis pruritu. mentis ṽe consensu. nō per illusionē fantasmatīs alicuius. sed tamen simplici fluxus illius egestionē nos polluit. vt a sacrosancta nos cōmuniōe deterreat. licet in quosdam incipientium et quorū corpora necdum longa ieiuniorum castigatione tenuata sunt. ob hoc diabolica factione hec euenire credatur illusio. vt cum eos intensioribz ieiunijs studere cognouerit. omnes eorum conatus hac arte subuertat. vt dum se nō solū nihil ad puritatem corporis districtiore ieiunio profecisse. verumetiam grauius sentiūt fuisse pulsatos. magistrā incorruptionis ac puritatis alitricē abstinentie distractionem tanq̃ emulam perhorrescāt. Quapropter nosse debemus nō idcirco nos tantum ab vnoquoq̃ vicio debere purgari. quia suis perturbatiōibus nostrum occupet sensum. sed quia contentum non sit solum absq̃ aliorum cōfortio dominari. sed in promisso omnium viciozum diriore collegio. subdita sibi metez multiplicata captiuitate populetur. Et idcirco castimargia vincēda est. nō propter se tantū. ne scilicet onerosa nos

De nocturnis illusionibus

voracitate corrumpat nec propter hoc solum ne carnalis concupiscentie nos igne succendat sed ne etiam iracundie vel furoris atque tristitie ceterarumque omnium passionum faciat esse mancipia. Nam cum nobis esca ac potus vel minus vel negligentius vel tardius ministratur si gule dominatione deprimimur consequens est ut etiam iracundie stimulis incitemur. Et rursus voluptuosis saporibus demulceri absque philargurie peste non possumus per cuius superfluos apparatus magnis luxuria gaudet impenditis. Philargyria hoc cenodoria atque superbia et omnium multitudo viciorum individua societate iunguntur atque ita unumquodque vicium si vigere in nobis vel solum cepit etiam ceteris suggerit incrementa.

Interrogatio an ad sacrosanctam communionem accedere liceat nocturna illusionis pollutum.

Cap. iij.

Germanus. Dispensatione dei credimus hanc questionem in medium fuisse prolatam ut illud quod verendum est interrogandi fiduciam cohibente nunquam potuimus edoceri nunc oportunitate collationis causam ipsius ordine provocati sciscitari fiducialiter audeamus Si igitur eo tempore quo accedi oportet ad sacrosancta mysteria senserimus nos somni illusionis pollutos presumenda est an vitanda illa salutaris esce sacrosancta perceptio.

Responsio quando reatum contrahat hec passio dormienti.

Cap. v.

Theonas. Omni quidem industria quantum in nobis est studere debemus ut immaculatam castimonie puritatem illo vel maxime tempore teneamus quo venerandis assistere optamus altaribus et vigilantissimam circumspeditionem precavendus est ne carnis integritas precedente tempore custo-

ditata in ea precipue in qua nos ad communionem salutaris convivii preparamus nocte fraudetur. Verum si hostis ille nequissimus ut nobis celestis remedii subtrahat medicinam custodiam sopite mentis illuserit ita dumtaxat ut nullo reprehensibili interveniente pruritu nullo contaminetur oblectationis assensu si egestionem aut naturali necessitate profusa aut certe impugnatione diaboli absque sensu voluptatis elicitam ad impedimentum nostre sanctificationis obtenderit possumus et debemus ad gratiam salutaris cibi confidenter accedere. Sin vero nostro vicio hec fuerit egesta concretio convenientes conscientiam nostram illud apostolicum formidemus. Qui manducaverit panem et biberit calicem domini indigne reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit non discernens corpus domini id est nequaquam illum celestem cibum a communium escarum vilitate discernens nec talem esse diiudicans quem non nisi pura liceat mente vel carne presumere. Denique infert. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi spirituales scilicet infirmitates ac mortes ex hac specialiter dicens presumptione generari. Multi enim qui cum illicita usurpatione presumant infirmantur fide et imbecilli sunt mente passionum scilicet languoribus involuti et dormiunt somno peccati ab hoc sopore letali nequaquam saluari sollicitudine resurgentes. Deinde sequitur. Quod si nosmetipsos diiudicemus non utique iudicemur hoc est si nosmetipsos perceptione sacramentorum quotienscumque peccati vulnere prevenimur iudicemus indignos impediremus utique studium ut per penitudinis emendationes ad ea digne possemus accedere et non tamquam indigni severissimis infirmitatum flagris castigemur a domino.

Collatio XXII abbatis theone

ut vel sic compuncti ad remedia nostrorum vulnerum recurramus. ne digni presentis seculi breuissima correptione non habiti. in futuro simul cum huius mundi peccatoribus condemnemur. Quod etiam in leuitico evidenti denuntiatioe precipitur. Omnis mundus manducabit carnes. et anima quecumque comederit de carnibus sacrificij salutaris quod est domini. in qua est immundicia peribit cora domino. In deuteronomio quoque a spiritalibus castris immundus similiter mistice segregatur. Si fuerit inquit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio. egredietur extra castra et non reuertetur priusquam ad vesperam abluatur aqua. et post solis occasum regredietur in castra.

Nonnunquam etiam inimici factione. contingat illusio.

Cap. vi.

Utrum ut manifestius approbetur. quod etiam inimici factione nonnunquam feliciat impunitas. nouimus fratrem. qui cum castimoniam cordis et corporis summa circumspeditione atque humilitate promeritam iugiter possideret. ac nequaquam nocturnis ludificationibus temptaretur. quotiens tamen se ad percipiendam communionem dominicam preparasset. immundo fluxu dormiens sedabatur. Qui cum multo se tempore a sacrosanctis misterijs trepidus abstineret. tandem hanc ad seniores tetulit questionem. remedium impugnationis ac doloris sui medicabili eorum consilio consecuturum se esse confidens. Sed cum primam causam morbi huius spiritalium medicorum doctrina discuteret. que solet ex abundantia ciborum presumptione descendere. eamque memorato fratri deprehenderent non inesse. atque hanc illusionem nequaquam vicio saturitatis constaret emergere. eo quod nec fratris nota distinctione solennium dierum quibus illa pollutio contingebat

specialis exceptio. hoc illos pateret opinari. ad sedam huius valitudinis causam. ilico transtulerunt inquisitionis indaginem. discutientes ne anime forsitan culpa. caro exhausta ieiunio. impuris illusionibus urgeretur. quibus etiam districissimi viri. cum paululum elati de sui corporis fuerit puritate. per superbie viciu polluantur. quod scilicet donum precipuum dei. id est corporis castitas. humanis se viribus obtinuisset crediderit. Interrogatus igitur utrum industria sua ita capacem huius crederet esse virtutis. ut ope diuini non egeret auxilij. summa hunc impium sensum execratione detestans. cum se humiliter astruxisset. ne ceteris quidem diebus corporis puritatem retinere potuisset. nisi diuina in omnibus gratia fuisset adiutus. illi confestim ad causam tertiam recurrentes. occultas diabolice factionis insidias peruiderunt. probantesque nec anime culpam esse nec carnis. sacrosanctis cene epulis debere misereri confidentissime censuerunt. ne scilicet si in hac obstinatione durasset. versutis maligni hostis laqueis obligatus. sanctificationis et corporis christi particeps esse non posset. et per hanc fraudem medica remedium salutaris imperpetuum fraudaretur. Quo facto ita omnis diabolice factionis scena detecta est. ut mox virtute dominice corporis protegente. illa preterite illusionis consuetudo cessaret. in qua inimici dolus euidenter apparuit. et exposita est pariter ac probata sententia seniorum. que plerumque hunc impurissimum fluxum nec carnis nec anime vicio. sed aduersarij factiosa docuit ludificatione percelli. At ergo fallax imaginatio somniorum. illectrix egestionis impure. vel impetuum. vel certe ut finis humiliores siue communem dixerim statum certis mensibus ignoretur. post illam fidem qua de dei specialiter gratia puritatis donum iugiter sperare nos conuenit. esse potiusque enimietas castiganda. Idcirco namque re

De nocturnis illusionibus

dundantia istiusmodi humores ppen-
sus gigni necesse est. qui quoniā concreti
nō possunt non egeri atq; ab ipsius na-
ture lege ppenelli sub occasione cuiuscūq;
puritus atq; illusionis emergūt. Escar-
rum vero satietate sstracta consequēs
est illas quoq; immūdas egestionēs tar-
dus generari. ita fit vt quemadmodū
fluxus earū. ita etiā illusio dormientes
vel rariū vel subtilius inquietet. qā nō
solū egestio ex imaginatione. s; imagina-
tio ex egestiois nīmetate descēdit. Qua
propter si volumus ab illusionū istarū
illecebris liberari. omni virtute nobis est
enitendum. primū vt fornicatiōis passi-
one tēuicta. iuxta apostolum beatū non
regnet peccatum in nostro mortali corpo-
re. ad obediendum concupiscentiis eius.
Secūdo vt ipso quoq; illecebroso corporē
motu sedato penitus ac sopito nequa q;
exhibeamus membra nostra arma iniq;
tatis peccato. Tercio vt interiore quoq;
homine nostro. ab illa libidinis titillati-
one omnimodis ac medullitus mortifi-
cato. exhibeamus nos deo tanq; ex mor-
tuis viuentes. et ita per hunc profectum
peruenientes ad perpetuam quietē cor-
poris nostri. exhibeamus etia; membra
nra nō iā arma libidini s; iusticie dō. In
q; nob; castimonie puritate fūda; pecca-
tum in nobis iam nō dominabitur. Nō
enī sumus sub lege. que dum licita nu-
ptiarum iura cōmendat. etiam illum cu-
ius ministerio opus illicite fornicationis
explet. i; nostris medullis nutrit ac reser-
uat ardorem. sed sub gratia. que dū in
corruptionem virginittis inlinuat. eti-
am istū innoxius ac simplicē corporis mo-
tum. et ipsius quoq; liciti coitus interi-
mit voluptatem. atq; ita cunctis impu-
rissime colluniōis humoribus arefact;
egregi ac laudabiles cunuchi qui per
Ysaia predicantur effecti. merebimur
illam que promittitur eis beatitudinem
possidere. Nec enī ait dñs cunuchis. q;
custodierint sabbata mea et elegerit que

volui. et tenuerint fedus meū. dabo eis
in domo mea et in muris meis locū. et nō
mē melius a filiis et filiabus. nomē sem-
piternū dabo eis qd non peribit. Qui
sunt isti filij et filie. quibus intantum isti
preferuntur cunuchi. vt etiam locum ac
nomē melius accepturi esse dicātur. ni-
si illi sancti qui sub veteri testamento in
coniugiorum copula permanentes. per
obseruantiam mandatorum in adopti-
onem filiorum dei non immerito perue-
nerunt. Qd etiam nomē est illud quod
eis velut precipuum quiddā vice remu-
nerationis summe promittitur. nisi hoc
quod christi vocabulo dicūtur esse cen-
sendi. De quo nomine et alibi idē pro-
pheta. et fuos suos inqt vocabit nomē
alio. in quo q; benedictus est super terrā.
benedicet in deo. amē et q; iurat in terra.
iurabit in deo. amē. Et iterū. Et vocabi-
tur inqt tibi nomē nouū qd os dñi noia-
uit. Quisq; pro hac cordis et corpis pu-
ritate. etiā illa pēcipua ac singulari beati-
tudine pfruent. vt illud canticū iugiter ca-
nāt. qd nemo alius sanctorū canere pōt.
nisi isti soli qui sequūtur agnū quocūq;
vadit. Virgines enī sunt. et eū mulieri-
bus se nō coinquinauerūt. Proinde si
ad hanc sublimissimā virginū gloriā
volumus puenire. omni virtute incor-
ruptionē mentis ac spiritus extolam. ne
in illarū insipientiū xginū nūero colla-
bam. q; bus idcirco nō sit reputata vir-
ginitas. q; a cōmixtiōe carnali imunes
sele tūmodo hūant. et ob h; xgines q;
dē s; fatue nūcupātur. q; deficiēte i; vas-
corū oleo puritatē inēne. claritas ac splen-
dor corporalis virginittatē extinguit. iteronē
ei; fotu ac pabulo puritatē. s; ministrari
necesse est etia; exteriori hōi castitatē. eāq;
iugiter ad persēuerantiā incorruptionis
perpetuē aiari. Et ideo fatue ille xgines
gloriosum sponsi thalamum cum illis
prudētib; nō merentur intrare. que in-
tegrum spiritū suū et aīam et corpus sine
querela in diē dñi nostri iesu christi con-

Collatio XXII Abbatis Theone

seruauerunt. Illi namq; sunt veri atq; incorrupti virgines christi illi admirabiles atq; egregij reputantur eunuchi. nō qui metuūt sed quibus nō libet fornicari. nec qui impudicie reprimūt frenā. s; qui ipam quoq; minimā mentis titillationem et tenuissimā libidinis incitamentā vicerunt. et eo vsq; extenuauerūt illuz carnis vt ita dixerim sensum. vt nō solū ex cōmōtione eius nulla oblectatione. s; ne exigua quidem titillatione tangerent.

¶ Nunq̃ dignū se cōmunionē dominicā quispiam debeat iudicare **Cap. vii.**

Tanta aut cor nostrū humilitatis debem⁹ vallare custodia. vt hanc definitionē perpetua sensu stabilitate teneamus. nequa q̃ nos posse ad tantū purificationis merituz puenire. vt licet hec q̃ supra dixi per dei gr̃tiā oīa fecerimus. indignos tamen nos cōmunionē sacri corporis esse credamus. Prīmū quia celestis illius manne tāta maiestas est. vt nemo hac lutea carne circūdatus pro suo merito eius edulium ⁊ nō ex gratuita dñi largitate p̃cipiat. Deinde q; nullus ita circūspectus in huius mundi potest esse conflictu. vt eum salū rara vel leuia peccatorū tela nō feriāt. q; impossibile est vt nō aut ignorantia aut negligentia. aut vanitate. aut obreptione. aut cogitatione. aut necessitate. aut obliuione peccetur. Nam et si ad tam p̃cellsum quis virtutum culmen ascenderit. vt apostolicū illd̃ n̄ iactant̄ exclamet. mibi autē p̃ minimo est. vt a vobis dii iudicer. aut ab humano die. sed neq; me ipsum iudicō. nihil enī mibi p̃cius suz. sciat se tñ absq; pctō esse nō posse. Neq; enī frustra idem doctor adiūxit. s; nō in b̄ iustificatus sum. id est nō si ego iustū me esse credidero. verā confestis iusticie gloriā possidebo. vel q; me conscia mea nullius peccati reprehensione cōpungit. id. circo nullius sordis cōtagione fuscatus

sum. multa enī meā conscientia latet. q̃ cū sint mihi incognita vel obscura. deo nota atq; manifesta sūt. Ideoq; s̄biciēs. qui aut me inq̃t indicat dñs est. id est ab illo solo quē secreta cordiū nō latent. verū iudiciū in me proferet examen.

¶ Obiectio eo q̃ oēs dñica cōmunionē priuadi sint si nullus est absq; peccato **Cap. viij.**

Germanus. Supradictū est nō nisi sanctos celestiu sacram̃torū esse debere participes. nunc adijcitur impossibile esse hōi. vt immūis penitus sit a delicto. Si null⁹ ergo liber a noxa nullus est sanctus. et p̃sequēs est vt homo cui sanctitas deest. mysteriorū christi particeps esse nō possit. regnū etiā celoz sperare nō debeat. qd̃ solis sanctis dñs pollicetur.

¶ Responsio eo q̃ multi sancti eē possunt nemo absq; peccato nisi christus. **Cap. ix.**

Theonas. Multos quidē esse sanctos ac iustos negare n̄ possumus. sed inter sanctū ⁊ immaculatū multa distātia est. Aliud est enim esse quēpiā sanctū. id ē. diuino cultui cōsecratum. hoc enim nomen non solum hōib; . s; etiā locis ⁊ vasculis tēpli atq; lebetib; attestante scriptura cōmune est. Aliud est autē esse absq; peccato. qd̃ vni⁹ dñi nostri iesu christi singulariter cōuenit maiestati. de q̃ etiā apostolus velut p̃cipuum qd̃ ac speciale p̃nūciat dicens. Qui pctm̄ nō fecit. Satis enī vilē atq; i dignā eius preconis laudē q̃li incorpale ac diuinū ei aliqd̃ assignauit. si etiam nos illibatā ab oīni pctō possumus trās igere vitā. Rursus apls ad hebreos. nō enī habemus inquit pontificem qui non possit cōpati infirmitatibus nostris. temptatum aut per oīa. p̃ similitudine absq; pctō. Si igit̃ etiā terrene hūilitatis n̄ fecū illo excelso diuinoq; pontifice hec p̃t esse cōmunio. vt etiā nos absq; vlla pcti

De nocturnis illusionibus

offensione temptemur. cur apostolus b
illo velut vnicū ac singulare suspiciēs.
eius meritū ab hominibz tanta diuisione
discreuit: Hac ergo sola ab omnibus
nobz exceptione distinguitur. quia nos nō
absqz peccato illuz sine peccato constat
fuisse temptatum. Quis etenim hominū
qzuis fortis atz bellator sit. hostilibus ta
mētēlis plerūqz nō pateat: Quis ve
lut impenetrabili carne circumdatus. tā
tis pzeliorū periculis sine periculo mi
sceatur: Ille autē solus speciosus forma
pre filijs hominū. conditionem mortis
humane cum vniuersa carnis fragilita
te suscipiens. nullius vnqz est sordis ma
culatus tactu.

Quod solus filius dei absqz vllō
peccati vulnere vicerit tempta
tozem.

Cap. x.

Temptatus est enim fm similitudi
nem nostram caltrimargie pri
mū vicio. vt ei callidus ille ser
pens eo ordine quo adā ante seduxerat
elurienti esce desiderio conaret illudere.
si filius iquies dei es. dic vt lapides isti
panes fiant. Sed nullū recipiens ex hac
temptatione peccatum. cum ei facultas
indubitata suppeteret. respuit cibuz quē
ei deceptionis artifex ingerebat: dicens.
Non in solo pane viuit homo. sed in oī
verbo quod procedit de ore dei. Tēpta
tus ē etiā cenodoxia fm similitudinē no
stram. cum ei dictū est. si filius dei es mit
te te deorsum. sed subdola diatoli sugge
stione captus nō est. et vanissimuz sedu
ctorē etiā scripturarū obiectiōe pfutās.
non temptabis inquit dñm deum suū.
Temptatus est etiā timore su perbie fm
similitudinē nostrā. cū ei a diatolo pro
mitteretur omnia regna mūdi et gloria
eoz. sed irrita atqz obiurgata est nequi
tia temptatoris. Respondit ei ei. Vade
sathanas. Scriptū est ei. Dñm deū tuū
adorab. z illi soli fūies. His at testimo
nijs edocemur. vt fraudulentis suggesti
onibus inimici. nos quoqz similiter me
moriz scripturarū debeamus obistere.

Rursum temptatus est supbia fm simi
litudinē nostrā. cū idem insidiarū arti
fer. regnū qd ab ipso oblatum ante respiz
erat. per homines ei moliretur ingerere. s
absqz peccato insidias temptatoris irri
sit. Cum enī cognouisset ielus qz ventu
ri essent vt raperent eū. et facerent eū re
gem. fugit iterū in mōte ipse solus. Tem
ptatus est fm similitudinē nostrā. cū
verteratus flagris. cū palmis celsus. cū
sputorū horrore resperlus est. cū ad extre
mū pertulit crucis exquisita supplicia. s
nullis vnqz nō dicam contumelijs. vtz
ne supplicijs quidē ad tumorem vel leuif
sime indignationis impulsus est. qui z i
patibulo constitutus misericorditer pro
clamauit. Pater ignosce eis. nō enīz sci
unt quid faciunt.

Quod i similitudine carnis pecca
ti solus venerit christus.

Cap. xi.

Quod admodū xō et illud acci
piet qz aplūs in similitudine car
nis pcti venisse cōmemorat. si
etiā nos nulla pcti labe pollutaz bñe pos
sumus carnē. Qdā z b de illo q solus est
absqz pctō tāqz singulare memoratur.
misit deus filiū suū in similitudine carnis
pcti. qz verā atqz integrā suscipiēs. s
carnis hūane. nō ipm pctm in ea. s simi
litudinē pcti suscepisse credendū est. Si
militudo enī nō ad carnis vritates. fm
pianū quorūda z hereticoz sensum. s ad
pcti est imaginē referēda. Erat ei in ipso
ha quidē caro s absqz pctō. filis siqz dez
peccatrici. Illud siqzdem ad hūane sbe p
tinet vritatē. s vero ad vicia refert et mo
res. Habebat similitudinē carnis pcti. cū
velut hō ignarus ac p cibo sollicitus per
cōtaret. quot panes habetis. s sicut pec
cato neqzqz caro illius. ita nec aīa īgran
tie subiacebat. Deniqz statiz cu āgelista
sbūgit. Hoc autē dicebat ielus. tēptans
eū. ipse enī sciebat qd esset factur. Habe
bat carnē silem peccatrici. cū velut sūies
a samaritana muliere posceret pōtum.
sed non erat peccati sorde polluta. quia

Collatio XXII Abbatis Theone

ecōtrario mulier, puocata ē petere aquā viuam, quē illam nunq̄ sūire permitte-
ret, sed fieret in ea fons aque salientis in
vitam eternam. Habebat carnis istius
veritatem cum dormiret in naui, s; ne pa-
riter nauigātes pcti similitudine fallerē-
tur, surgens increpauit ventos et mare,
et facta est tranquillitas magna. Com-
muni cū omnibus sorte peccato subdit?
videbatur, cum diceret de ipso, hic hō
si esset propheta, sciret utiq; quē et quā
lis est mulier quē tangite eum, quia pecca-
trix est, sed peccati non habuit veritatē,
quia blasphemam cogitationem arguens
pharisei, statim mulieris peccata dimisit.
Peccatricem cū ceteris gerere putaba-
tur carnem, cū velut homo in mortē dis-
crimine constitutus, et imminentiū sup-
pliciorum terrore percussus oraret, pa-
ter si possibile est, transeata me calix iste,
et tristis est anima mea vsq; ad mortem,
sed peccati contagium nesciebat illa tri-
sticia, quia vite auctor mortem formida-
re nō poterat. Ait enī, Nemo tollit a me
animam meam, sed ego pono eam a me
ipso, potestates habeo ponendi eam, et po-
testatem habeo iterum sumendi eā.

Qui stiet sancti omnes non fu-
erint in similitudine sed in veri-
tate peccati. **Cap. xij.**

In hoc ergo ille homo qui nat?
ex virgine est, magna cunctis q̄
ex vtriusq; sexus cō mixtione p-
ducimur, distantia segregatur, q̄ cum
omnes non similitudinem sed veritates
peccati in carne gessimus, ille non verita-
tem sed similitudines peccati in vere car-
nis assūptione suscepit. Deniq; licet scri-
ptum de eo in Ysaia propheta pharisei
apertissime meminissent, qui peccatum
non fecit, nec inuētus est dolus in ore ei?
tamen ita similitudine carnis peccati fal-
lebantur vt dicerent, ecce homo vorax et
potator vini, publicanorum et peccatorū
amicus, et ad illum qui illuminatus fue-
rat cecum, da gloriam deo, nos enim sci-

mus quia hic homo peccator est, et ad py-
latum, nisi esset hic homo peccator, non
eū tradidissemus tibi. Huius ergo rei q̄
illi tantum singularis ac propria est, eq̄-
litatem sibi blasphemie superbię crimine
vendicabit, quisquis se eē sine peccato
ausus fuerit profiteri. Consequens enī
est vt similitudinem carnis peccati et nō
veritatem peccati habere se dicat.

Q non sint tam graua peccata
sanctorum vt eis auferant meri-
tum sanctitatis. **Cap. xij.**

Q Etenim iustos et sanctos viros
non esse immunes a culpa, ma-
nifeste scriptura pronunciat di-
cens, Septies in die cadit iustus et sur-
git. Quid enim aliud est cadere q̄ pecca-
re? Et tamen cum dicatur septies cade-
re, nihilominus pronunciat iustus, nō
iusticie eius preiudicat lapsus fragilita-
tis humane, quia multum interest inter
sancti et peccatoris hominis lapsus. Ali-
ud est enim admittere mortale peccatum,
et aliud est cogitatione quē peccato non
caret preueniri, vel ignorantie aut obli-
uionis errore, aut facilitate ociosi sermo-
nis offendere, aut ad punctum in fidei
theoria aliquid hesitare, aut subtili qua-
dam cenodoxie titillatione pulsari, aut
necessitate nature aliquantis per a sum-
ma pfectione recedere. Hec ei sunt septē
lapsuū genera, in quibus sanctus s; nō,
nunq; cadat, tñ iust? esse nō desinit, quē
q̄uis leuia esse videantur ac parua, ta-
men faciunt eū sine peccato esse nō posse.
Habet enim pro quibus quotidiana gerens
penitundinem et venia, veraciter
debeat postulare, et pro suis indefinēter
orare peccatis, dicēs: Dimitte nob debi-
ta nostra. Et vt euidentissimis ptemus
exēplis et errasse nonnullos sanctorum,
et tamen a sua non discessisse iusticia, cer-
te ille beatissimus et apostolorum exim?
Petrus, quid aliud credendus est fuisse
q̄ sanctus, presertim id temporis quo
ci a domino dicebatur Beatus es symō

De nocturnis illusionibus

bariona: qz caro ⁊ sanguis nō reuelauit
tibi: sed pater meus qui in celis est. et tū
mi dabo clauēs regni celozum. et quod
cūqz ligaueris super terrā erit ligatū et
in celis. et quodcunqz solueris sup terrā
erit solutum ⁊ in celis. Quid hac dñica
laude p̄clarius: quid hac potestate ac be
atitudine potest esse sublimius: et tamen
post paululū. cum ignorās misteriū pas
sionis. tante vtilitati humani generis in
scius obuiaret dicēs. absit a te domine.
n̄ erit tibi h̄meret. audire. Hade p̄ me
sathanas. scādālū es mi. qz n̄ sapiēs ea q̄
dei sunt: sed ea q̄ hominū. Quid nā
cum his eum verbis ip̄a equitas incre
paret. aut nequaquā cecidisse. aut in san
ctitate atqz iusticia nō permansisse credē
dus est: Qui illo etiā tempore nunquid
ruinā manifeste negandus ē pertulisse.
quo imminente persecutorū metu. ter dñs
negare cōpulsus est: Sed confestim pe
nitidine s̄bsequēte. amarissimis lachry
mis maculam tanti criminis abluēdo.
sanctitatis atqz iusticie meritū non ami
sit. De ip̄o igitur ac de eius filio sancto
illud etiam quod a dauid canitur. debe
mus accipere. A dño gressus hominis di
riget ⁊ viā ei⁹ volēt nimis. Cū ceciderit
nō collidetur. qz dñs supponit manū su
am. Cuius ei⁹ gressus a dño dirigūtur.
quid aliud potest esse q̄ iustus: Et tñ de
hoc ip̄o dicitur. cum ceciderit nō collide
tur. Quid est cū ceciderit. nisi cū lapsus
peccati alienius incurrerit: Nō collide
tur inquit. id est. nequaquā diu opprimet
incurisione peccati. sed licet ad p̄ns vide
atur elisus. tamen diuino quod implo
rat erectus auxilio. celeri resurrectione
stabilitatem iusticie nō amittit. vel etia⁹
si ad p̄sens p̄ fragilitatez carnis aliqd
admisit. suppositione manus dñice re
parabit. Nec enī sanctus esse desinit p̄
ruinā. qui cum se fiducia operū suozum
iustificari nō posse cognoscat. et a tantis
peccatorum nexibus credat sola domini
gratia liberandum. cum apostolo. p̄cla
mare non desinit. Infelix ego homo. q̄s

me liberabit de corpore mortis huius. Gra-
tia dei per iesum christum dñm nrm

Quomodo intelligendum sit il
lud apostoli nō enī qđ volo vo
nū facio. **C**ap. xiiij.

Nam cum apostolus paulus
inestimabilem abyssum pu-
ritatis. resistentibus cogita-
tionuꝝ esibus penetrari ab
homine non posse cognoscēs. diu velut
per profunda iactatus. ante dixisset. non
enim quod volo bonum facio. sed quod
odi malum hoc ago. et rursus. si autem
quod nolo hoc facio. iam non ego ope-
ror illud. sed quod habitat in me pecca-
tū. et cōdelector. legi dei fin interioꝝ ho-
minem. video autem aliam legem in mē-
bris meis repugnantem legi mētis meę.
et captiuum me ducentem in legem pec-
cati que est in membris meis. omī vī sua
vel nature ipsius fragilitate perspecta. tā
immense altitudinis vastitate perterritus
ad tutissimum portum diuini confugit
auxilij. et q̄si de nauigij sui oneribꝫ mor-
talitatis oppressus. naturali infirmitate
desperans. ab eo cui impossibile nihil ē.
naufragioꝝum deposcit remedia. cum q̄-
dam miserabili vociferans euilatu. In-
felix ego homo. quis me liberabit de cor-
poris mortis huius. Statimqꝫ absolutis
onem quā desperauit d̄ imbecillitate na-
ture. de dei benignitate presumpsit. confi-
denter adiungens. gratia dei per iesum
christum dominum nostrum.

Obiectio eo quod per peccatorum
potius persona hoc Apосто-
lus dixisse credendus sit.

Cap. xv

GErmanus. Multi hoc apo-
stolicū ita intelligi debere diffi-
niunt vt hoc cum non ex sua:
sed ex peccatorum persona dixisse confir-
ment eorum scilicet qui volentes semet-
ipsum a corporalibus illecebris ac vici-
js abstinerē obstricti vitijs p̄stinis
et oblectatōe carnaliū passionū captiua-
ti semetipsos cohibere n̄ p̄nt. dū soluta cō-

Capitula

suitudine vicioꝝ. velut immiꝝi quadaꝝ
tyrannidis dñatione depressi. ad liberta
te pudicicie respirare nō possunt. Quō
enī bñō apostolo quē ad summū perfecti
onis totius culinē certū est peruenisse. il
lud poterit cōuenire qđ dicit. nō enī qđ
volo bonū facio. sed qđ odi malum hoc
ago. illud etiā qđ subiūgit. si aut qđ no
lo hoc ago. iam nō ego operor. illud. sed
qđ habitat in me pctm̄. necnō etiā hoc
condelector. enī legi dei fm̄ interioꝝ ho
minē. video aut aliam legem in mēbris
meis. repugnantē legi mentis mee. et ca
ptiuū me ducentē in legem peccati. qđ est
in mēbris meis. In quō igitur hec perso
ne apostolice possūt coaptari. Quid. n.
est boni qđ ille non potuerit implere. Et
econtrario. quid illud est mali qđ nolēs
et odies. tamen cogente natura inuitus
admisit. Ad quā vero peccati legē ele
ctionis vas in quo christus dominus lo
q̄bat. potuit captiuus adduci. Qui cū
omnem inobedientiam. et omnem extol
lentem se aduersus deum altitudines ca
ptiuasset. de semetipō cum fiducia p̄cla
mabat. Bonū agonem certauī. cursum
consummaui. fidem seruaui. d cetero repo
sita est m̄ corona iusticie. quā reddet mi
hi dominus in illa die iustus iudex.

Dilatio propositę questionis.

Cap. xvi.

I Neohas. Intrañtes me tu
tissimū silentij portum. rursus
ad immensum profundissime
questionis pelagus reuocare conamini
sed oportunitatē fide stationis amplexi
hic interim cursu tamen longe collatio
nis emenso. tacitarnitatis anchoram ia
ciemus vt crastina die si tamē nulla vis
tempestatis obstitit. statu prosperi spi
ritus explorato. disputationis vela pan
damus.

Explicit collatio abbatis theo
ne secunda de nocturnis illusio
nibus. Incipiūt capitula colla
tiois tertie abbatis theōe d̄ vel
le bonū et agere malū. Cap. i.

Disputatio abbatis theone d̄ eo
qđ apls dicit. nō enī qđ volo fa
cio bonum.

ij De eo qđ dicit aplm̄ multa bona
consumasse.

iiij Quid sit de bonū qđ apls semet
ipsū pficere nō posse testatur.

iiij Bonitatē humanā atq; iusticiā
nō esse bonā si diuine bonitati
ac iusticie conferatur.

v Reminē summo illi bono inten
tū esse iugiter posse.

vi Quā lippis siles sint hi qđ se credūt
esse sine peccato.

vij Quā hi qđ pñciāt hoīem posse esse
sine peccato duplici in hoc agā
tur errore.

vij Quā paucorū sit intelligere pctā.

ix Quā cautione memoriā dei mo
nachus debeat custodire.

x Quā hi qđ ad pfectionē tendūt i ve
ritate hūilientur et dei grā sem
per se sentiāt indigere.

xi Expōitio illius sn̄ie. Condeles
ctoꝝ enī lege dei fm̄ interioꝝ ho
minem ē.

xij Itē illius. Scim̄ aut qm̄ lex spi
ritalis est. et reliqua.

xij Itē expōitio illi. Scio aut qđ nō
habitat in me. hoc est. in carne
mea bonū.

xij Obiectio qđ neq; infidelīū psonis
cōueniat neq; scōꝝ. Nō enim
qđ volo bonū facio ē.

xv Rñsio ad obiectionē ppositā.

xvi Quid sit corpus peccati.

xvij Quā sancti oēs veraciter immūdos
se 7 pctōꝝ esse confessi sunt.

xvij Etiā iustos 7 scōs sine pctō n̄ ēē

xix Quā in ipa qđ oīs hora pctm̄ de
clinari vix possit.

xx Quā sit pcti cuacuatio 7 virtu
tū discenda perfectio.

xxi Quā licet agnoscamus nos sine
pctō nō esse. nō debeat tamē
nos a dñica coione suspendere

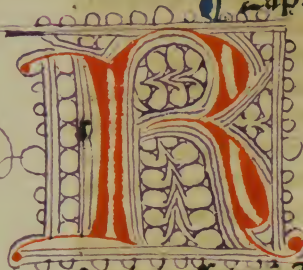
Explicit capitula.

Collatio XXIII abbatís theonē

Incipit collatio tertia abbatís theonē de eo qđ dicit apostolus nō enī qđ volo bonū facio s; qđ nolo malū hoc ago.

Cap. i.

Reuerſa

igitur luce cū ad perſcrutandam abyſſū apoſtoliſtice queſtiōis ſūma a nob̄ ſenex cōpelleretur inſtancia ita eſtatus ē. Teſtimonia q̄bus probare conamini apoſtolum paulum nō ex ſua ſed ex peccatorum dixiſſe perſona nō enī qđ volo bonū facio ſ; qđ odi malū hoc ago. vel illud ſi autē qđ nolo hoc facio iam non ego operor illud ſed quod habitat in me peccatū. vel quod ſequitur condelector enī legi dei ſim inſteriozem hominē video aut aliam legem in membris meis repugnantem legi mētis mee et captiuū me ducentem in lege peccati q̄ eſt in membris meis. ecōtrario euidenter oſtendunt peccatorū perſone hec nō poſſe omnimodis cōuenire ſed ad ſolos q̄ dicta ſunt attingere perfectos. et eorū tantū qui apoſtolorū merita ſubſequuntur cōgruere ſanctitati. Ceterū quo pacto pſone peccatorū ſ; poterit cōuenire qđ dicit nō enī qđ volo bonū facio ſed qđ odi malū hoc ago. Sed nec illud quidem ſi aut qđ nolo hoc facio. iāz ſi ego operor illud ſ; qđ habitat in me peccatū. Quis enī delinquentiūz nolēs ſe adulterijs fornicationibusq; contaminet. Quis inuitus proximo tendat inſidias. Quis inenitabili neceſſitate cogatur vt falſo teſſimonio homines opprimat. furto recipiat aut alterius ſpolia concupiſcat. vt proximi ſanguinez fundat. Quinimo vt ſcriptūz eſt hūanū genus diligēter intentū eſt ad neq̄tiā a iuuetute ſua. Intm̄ enī oēs viciozūz amore flagrantes deſiderāt implere q̄ cupiunt vt etiā peruiſi cura optunitatē cōmittent

di ſcleris aucupentur ac de ignominia ſua et criminū cumulo gloriantes. ſcđm ſniam obiurgātis apoſtoli laudem ſibi quandā de pſuſione conquirāt. Quos etiā hieremias ppheta nō ſolū nō nōlentes nec cū rege corpis flagicioz eius crimina ppetrare. verū etiā intantū eos aſſerit laborioſis conatib; vt ad effectū corū perueniāt deſudare. vt a letali ſclerum appetitu nec obſiſtentibus arduis difficultatibus reuocentur. dicens vt inique agerent laborauerunt. Illud quoq; qđ dixerit pctōrib; cōuenire itaq; ego ipſe mente fuiſi legi dei carne aut legi peccati. quos nec mēte nec carne deo ſuare manifeſtū eſt. aut quē admodū hi peccēt corpore mēte ſeruāt deo. cū vicioz ſomitē caro ex corde pēcipiat. et ipſe auctor et triuſq; nature fontē atq; originē peccatorū ex eo pñūciat emanare. de corde inq; ſpēdit cogitatōes male. adulteria. fornicatōes. furta et cetera hūmōi. Quāobrem euidenter oſtēdit ſ; nullomō d pctōrū intelligi poſſe pſonis. q̄ nō ſolū non oderūt ſ; et iāz diligūt mala. et intm̄ deo nec mente nec carne deſuunt. vt ante delinquant mente q̄ corpe et priuſq; carnis expleāt voluptatē. pueniātur mētis cogitationūq; peccato.

De eo qđ dicit multa bona apoſtolum conſummaſſe. Cap. ii.

Saper eſt igit vt dñtū ſenſus ex itimo dicēq; metiam affectu et qđ beat⁹ apls dixerit bonū. quid vt cōparatione eius pronunciauerit malū. nō nuda ſignificatione abborum. ſed eodem quo ille diſcutiamus intuitu. intellectu quoq; eius ſim dignitatem pronunciant. ac meritum perſcrutemur. Tunc enī ſententias deo inſpirante. platas. ſcđm ppoſitū ac voluntatē ei⁹ cōprehendere poterimus. cū eorū q̄bus pmulgate ſunt ſtatū ac meritū ppendentes. non verbo ſed expmētis parē inducimus affectū. pro cuius qualitate ſine dubio vel concipiuntur vniuerſi ſenſus

Collatio XXIII Abbatis Theone

vel snie proferuntur Quā obrē quid sit
principaliter bonū. quod apostolus nō
potuerit perficere cū vellet. diligentius i-
dagemus. Multa enim nouimus bona
que beatū apostolū omnesq; illius me-
riti viros et habuisse per naturā. 7 acq-
sisse per gratiā negare nō possumus. Eū
enī bona castitas. laudabilis continētia.
miranda prudentia. larga humanitas.
circūspecta sobrietas. modesta temperā-
tia. pia misericordia. sancta iusticia. que
omnia in apostolo paulo eiusq; confor-
tibus. ita plena atq; perfecta fuisse. du-
bium nō est. vt virtutū potius q̄ xpoꝝ
magisterio ab eis religio doceretur. qui
q; iugi ecclesiariū omniū cura. ac perui-
gili sollicitudine sp̄ exusti sunt. Quantū
hoc misericordie bonū. quāta perfectio ē
pro scandalizantibus vri. cum infirmā-
tibus infirmari. Cum ergo tantis apls
abundauerit bonis. quod illud sit bonū
cuius perfectione caruerit nō poterimus
agnoscere. nisi in illum quo ip̄e locutus
est profecerimus affectus. Omnes itaq;
quas eum diximus habuisse x̄tutes. q̄s-
uis velut gēme splendidissime atq; preci-
ose sint. tamen si preclaro illi atq; preci-
puo margarito. quod ille euangelic⁹ ne-
gociator inquirens. vniuersis que possi-
det veditis cōparare desiderat cōferan-
tur. ita eorū meritū reuilescit atq; cōtem-
nitur. vt eis sine cunctatiōe distracti vni-
us tantū boni possessio locupletet bono-
rū innumerabiliū venditorē.

Quod si vere bonū q̄ apostolus
semetipsum perficere non posse
testatur.

Cap. iij.

Quid igitur vniū qd illis tantū tā
q̄ innumeris bonis tā incōpa-
rabiliter preponatur. vt sp̄etis
abiectisq; omnibus solum debeat possi-
deri. Nimirū illa pars optima. cui⁹ ma-
gnificentia ac perpetuitatem euz relicto
suspensionis atq; humanitatis officio.
maria prelegisset. ita predicatur a dño.
Martha martha sollicita es 7 turbaris
circa multa. paucis vero opus est aut eti

am vno. Maria bonā partē elegit que
nō auferetur ab ea. Vna ergo 7 sola est
thexia. id est. contemplatio dei. cui meri-
to omnia iustificationū merita. vniuersa
virtutū studia postponuntur. et illa q̄dez
omnia que in apostolo paulo fuisse p̄-
diximus. nō solum bona 7 vtilia. verum
etiā magna atq; preclara sunt. Sed sic
verbigratia stanni metallum qd alicui⁹
utilitatis et gratie putabatur. sit argenti
contemplatione vilissimū. et rursum au-
ri comparatione meritū euanesat argē-
ti. aurū quoq; ip̄m gēmarū collatiōe cō-
temnitur. et iparū nihilominus quāuis
insigniū multitudo gēmarū vnius mar-
garite candore superatur. ita illa omnia
merita sanctitatis. quāuis nō solum in
presenti bona et vtilia sint. verū etiā do-
nū eternitatis acquirant. tamen si diu-
ne cōtemplationis meritis conferantur.
vilia atq; vt ita dixerim vendibilia cen-
seantur. Et vt hanc eandem cōparati-
onem etiā scripturarū confirmet aucto-
ritas. nōne de vniuersis que a deo crea-
ta sunt generaliter scriptura pronūciat
dicens. et ecce oīa q̄ fecit deus erāt bōa
valde. Et iterū. Vniuersa que fecit deus
bona in tempore suo. Nec igitur q̄ i pre-
senti nō solum bona simpliciter. verū eti-
am cū additamento valde bona. p̄nunci-
antur. sunt enī reuera in hoc mundo cō-
morātib; nobis. aut ad vsum vite aut
ad corporis medicinā. aut ad aliquam
causam ignote nobis utilitatis accōmo-
da. vel certe in eo etiā valde bona. quod
faciūt nos inuisibilia dei a creatura mū-
di per ea que facta sunt intellecta conspi-
cere. sempiternā quoq; virtutez eius. ac
diuinitatē. ex tanta tanq; ordinata mo-
litione fabricemundialis et oīm que in
ea sunt subsistentia contemplari. hec tū
omnia nec boni nomē tenebūt. si futuro
illi seculo compent. vbi bonoꝝ nulla im-
mutatio. nulla est vere beatitudinis for-
midanda corruptio. Cuius mūdi ita be-
atitudo describitur. Erit lux lune sic lux
solis. et lux solis septemplex sicut lux

De velle bonū et agere malum

septē dierū. Magna igit̃ hęc et preclara ī
tuitu atq; mirifica. si futurū ex fide repro
missionib; pferatur. p̃tinuo vanitas ap
parebūt. dicēte dauid. Oēs sicut vestimē
tū veterascēt. et sicut opertoriū mutabis
eos et mutabūtur. tu autē idē ip̃es et ani
tui nō deficiēt. Ergo q; nihil est p̃ semet.
ip̃m stabile. nihil imutabile. nihil bonuz
nisi veritas sola. oēs vero creature vt bea
titudinē eternitatis vel imutabilitatē ob
tineāt. nō hoc per suā naturā. s; p̃ creato
ris sui participationē et gratiā psequen
tur. tenere meritū bonitatis creatori suo
collate nō possunt.

Bonitatem humanā atq; iusti
ciam nō esse bonā si diuine bon
nitati ac iusticie conferatur.

Cap. iij.

Quod si etiā manifestiorib; ad
huc testimonijs huius sentētie
rationē voluerim? astruere. nō
ne multa p̃nūciari bona in euangelio le
gimus. et arborē bonā et thesaurū bonū.
et bonū hoīem et bonū fructū. q; nō p̃t in q̃t
arbor bona malos fructū facere. et bonus
hō de bono thesauro cordis sui. p̃fert bo
na. et euge serue bone et fidelis. Et utiq;
hos oēs cū fm se bonos eē nō dubiū sit.
si respiciamus ad bonitatē dei. nullū eorū
p̃nūciabit bonus. dicēte dño. nemo bo
nus nisi sol? deus. Cui? intuitu etiā ip̃i
ap̃li. q̃ electionis merito bonitatē gener
hūani multis excesserāt modis. mali esse
dicūtur. dño ita ad eos loquēte. Si ergo
vos cū sitis mali nolitis bona dare
filijs vestris. q̃t magis p̃f ṽr q̃ in cel̃ est
dabit bona petentibus se. Deniq; sicut
bonitas n̄ra sup̃ne bonitatē intuitu ī ma
licia h̄rit. ita etiā iusticia n̄ra diuine col
lata iusticie p̃ano m̄struate filis deputa
tur. dicēte ysaiā p̃pheta. sic p̃an? m̄stru
ate vniuerse iusticie n̄re. Et vt aliqd ad
huc euidentius inferamus. legi q; ipsius
p̃cepta vitalia q̃ dicūtur ordinata p̃ an
gelos in manu mediatorū. et de qua ideo
ap̃ls. ita q; lex in q̃t sancta. et m̄datū san
ctū et iustū et bonū. si perfectōi euāgelice

conferatur. m̄ime bona dño p̃nūciatur
oraculo. Ait ei. Et dedi eis p̃cepta n̄ bo
na. et iusticias in q̃b; nō viuēt in eis. Apo
stolus q̃z ita noui lumine testamēti glori
am legis affirmat obtūdi. vt eā euāgeli
ci cōpatione fulgoris nec glorificatā esse
p̃nūciat dicēs. Nā nec gloriosuz ē id qd
glorificatū est. p̃pter excellentem gloriā.
Quā cōpationē etiā in p̃te p̃traria. id ē
in peccatorū meritis cōp̃elandis scriptu
ra p̃seruat. vt eos q̃ multo minus pecca
uerūt. ip̃iorū collatiōe iustificet dicēs. Ju
stificata ē sodoma ex te. Et iterū. Quid
ei peccauit soror tua sodoma. Et iustifi
cavit aīaz suā auer satrix israel. cōpatio
ne p̃uaricatricis in de. Ita igit̃ et vniū
saz merita x̄tu tū q̃ superius cōp̃hendi
cū p̃ se bona atq; p̃ciola sint. tamē theos
retice claritatis cōp̃atiōe fuscant. Mul
tū etenim sanctos q̃uis bonorū opm. terre
nis tū studijs occupatos. a cōtemplatio
ne sūmi illi? boni retrahūt ac retardāt.

Neminē summo illi bono intē
tum esse iugiter posse. Cap. v.

Nam q̃s eripiēs inopē de manu
fortiorū eius. et egenū et paup̃es
a diripiētib; eū. q̃s cōterēs mo
las iniq̃z. et de medio dentiu; eorū rapi
nas extorquēs. in ip̃o intercessiōis opere
dine maiestati gloriā q̃eta mēte suspi
ciat. Quis alimonīā paup̃ib; am̄nistrā
aut aduenientiu; turbas beniuola hūa
nitate suscipiēs. in eo t̃pis p̃ūcto q̃ p̃ ne
cessitatib; fratru; sollicita mēte distendit.
immensitatē sup̃ne beatitudinis specule
tur. et cū p̃ntis vite angorib; curisq; cō
cutit. futuri seculi statū eleuato a t̃renis
cōtagijs corde p̃spiciat. Unde b̄tus da
uid. solū hoc bonū hōi esse definiēs. dō iu
giter inherere desiderat dicēs. Mibi autē
adherere deo bonū est. ponere in dño deo
spem meā. Qd etiā ecclesiastes a nemīe
iustorū siue q̃rela p̃fici posse p̃nūciat. q̃a
n̄ est hō iustus ait in t̃ra q̃ faciat bonuz et
nō peccet. Quis enī vnq; q̃uis p̃cipu?
oīm iustorū atq; sctōz huius corporū vi
culis colligatus. summū hoc bonum ita

Collatio XXIII abbatis theone

possidere potuisse credēd⁹ est. vt nunq̃ a
dīna p̃tēplatiōe discedēs. ne paruo q̃dē
tpe ab eo q̃ sol⁹ bon⁹ est terrenis cogita
tiōib⁹ putet abstract⁹. q̃ nūq̃ vllā cūbi
vllā indumētī. aliarū v⁹ carnaliū rerum
gesserit curā. nūq̃ de fratz⁹ susceptione.
de loci cōmutatiōe. d⁹ cellule structōe sol
licit⁹. aut opē aliquā hūani concupierit
ad inuētī. aut in opie sterilitate vexatus.
illā snīam dñice increpatiōis incurrerit.
ne solliciti sitis aīe ṽre q̃d māducentis. ne
q̃ corpī ṽro q̃d induamini. Deniq⁹ ip
sum illū aplm paulū q̃ oīm sanctorū la
borē. passiōnū innūerositate transcende
rat. neq̃ q̃d hoc implere potuisse cōfident⁹
astruimus. ipō in actib⁹ aploz⁹ discipu
lis attestāte. ipī scitis qm̃ ad ea que mi
hi op⁹ erāt et his q̃ mecū sūt. mīstrauerūt
man⁹ iste vlcū thessalonicēsi b⁹ scribēs.
in labore et fatigatiōe nocte 7 die opera
tū se fuisse testat⁹. Quib⁹ laborib⁹ lz mag⁹
eidē meritorū stipēdia parēt⁹. tñ mens
eius q̃uis sc̃ta atq⁹ sblimis. nō poterat
nō ab illa celesti thxoria. intētiōe terreni
opis aliquādo diuelli. Deniq⁹ cū se tan
tis actualib⁹ ditari fructibus cerneret. et
ecōtrario thxorie bonū corde p̃saret. ac
velut in vna lancetātoz⁹ laboz⁹ p̃fectuz⁹.
i alta delectatiōe dīne p̃tēplatiōis appē
deret. diu exāme pectorī sui q̃dam mō
castigato. dū illū hīc laborū stipēdia i
menla delectant. illinc desiderū vnitat⁹
et insepabilis christi societatis. etiā ad
resolutionē carnis inuitat. anxius tandē
p̃clamat 7 dicit. Quid eligā ignoro. co
artor at e duob⁹ desiderū habēs dissol
ui 7 cū christo esse multo ē meli⁹. p̃mane
re aut in carne nēcūm mag⁹ p̃p̃t⁹ vos.

**Alippis similes sint hi qui se
credunt esse sine peccato.**

Cap. vi.

Quā igit⁹ mult⁹ modis bōi hui⁹
excellētiā. cūq̃ etiā p̃dicatiōis
sue fructib⁹ p̃tulisset. tñ charita
tis sine q̃ nō dñm p̃meret cōtēplatiōe
sblimit⁹. ac p̃pter illos q̃b⁹ adhuc lac ve
lut nutricula. vberib⁹ euāgelicis imulge

bat. diuulsiōe a christo sibi q̃dē noxiā
s ceteris necessariā nō recusat. Etenī ad
electionē hui⁹ potissimū rei. illa nimia pi
etate p̃tute cōpellit. qua p̃ salute fratrū
suoz⁹ si esset possibile etiam vltimū ana
themat⁹ malū optasset incurrere. Opta
rē enī in q̃t ipse ego anathema eslea chris
to. p̃ fratrib⁹ meis. q̃ sūt cognati mei fm
carnē q̃ sunt israhelites. Est. vellē ego nō
solū tpalib⁹. verū etiā p̃petuis addici pe
nis. dū modo oēs si fieri possit hoies chri
sti p̃sortio fruerēt⁹. Certus etenī sū vti
liorē christo et m̃ oīm salutē esse q̃ meā.

**Qui qui p̃nūciāt hoīem posse
esse sine p̃ctō duplici in hoc agā
tur errore.**

Cap. vii.

Bonū ergo hoc summiū. id ē. dei
cōspectu frui. et christo iugiter
inherere. vt p̃fecte aplus possit
adipisci. dissolui op̃rat a cor
pore. q̃d caducū 7 multis fragilitatis sue
necessitatib⁹ ipeditū nō p̃t a christi p̃sor
tio nō auelli. Impossibile ē enī etiā mēti
q̃ tā crebris curis distēdit. tā molest⁹. tā
varijs angorib⁹ p̃pedit. dīno frui sp̃ in
tuitu. Qd enī tā pertinax sanctorū studi
um. q̃d tā arduū p̃t esse p̃positū. cui non
aliqn̄ ille x̃sus. illiciator illudat. Quis
ita solitudinis secreta sectat⁹ est. vniūso
rūq⁹ mortaliū p̃sortia declinauit. vt nū
q̃ cogitationib⁹ supfluis laberet. intuitu
rerū vel occupatiōib⁹ actūū terrenoz⁹
ab illa q̃ vere sola et bona est dei cōtēpla
tiōe deciderit. Quis tñ spūs vnq̃ p̃t
it retinere feruorē. vt nō interdū lubricis
cogitatiōib⁹ ab ipā quoq⁹ oratiōis intē
tione trāslatus. rep̃te de celestib⁹ ad ter
rena corruerit. Quis nostruz⁹ vt cetera p̃
nagationū tpa p̃termittā. nō illo etiā
momēto q̃ deo supplicās ad sblimia erī
git mentē. quodā stupore collapsus. etiā
per id vel inuit⁹ offendat. p̃ q̃d sperabat
veniā delictoz⁹. Quis inquā tā exercita
tus ac vigilās est. vt dū psalmū deo cāit
nūq̃ a scripture sensu ei⁹ anim⁹ abduca
tur. Quis tā familiaris deo tāq⁹ cōiun
ctus. q̃ aplicū illud imperium. quo sin

De velle bonū et agere malum

intermissioe orare nos precipit. vel vno die
se gaudeat executū. Quē l3 oīa nōnull
q̄ sunt crassioribus vicijis innoluit. lenia
atq; a pctō pene aliena videātur. scienti
b̄ tñ pfectiōis bonū. etiā minimarū rez
militudo grauissima est. Velut si in ali
quā magnā domū multū instrumētū. va
sculis. sarcinis. īpeditā. vnū integra vi
suū acie perspicacē. alterū cui oculorū lu
mē obtuderit lippitudo. pariter ponam?
īgressos. nōne cū ille cui ad vidēda oīa
hebes erit obtut? nihil illic aliud esse estī
met nisi armaria. lectos. scāna. p̄sepia.
et q̄cqd nō tā oculis speculātis q̄ mani
b̄ palpātis occurrerit. ecōtra hic q̄ cla
rissimo luminū vigore etiā occulta rima
tus est. multa illic minutissima et q̄ vix
possint etiā numero cōprehēdi inesse pro
nūciat. q̄ si aliquando in vnū cumulum
cōgregētur. paucorū que ille palpaerat
magnitudinē nūerositate cōpensēt. aut
etiā fortasse trāscendant. Ita igit̄ sancti
atq; vt ita dicā vidētes. quibz luminū p
fectiōis est studiū. etiā illa q̄ velut tene
brosus animi nrī nō intuet̄ aspectus. in
semetipīs sagaciter cōprehēdunt. ac erri
meq; cōdemnāt. vsq; adeo vt q̄ sicut nō
stre videt̄ incurie. ne tenuis q̄dē pcti ne
uo candore p̄scie suscauerūt. multis sibi
maculis videātur aspergi. si nō dicā va
ne cogitatiōis īprobitas in atria mētis
irreplerit. s̄ vel psalmi qui dicendus est
recordatio orationis tpe intentionē sup
plicātis auerterit. Si enī inqunt cū sub
limi hōī nō dicā p̄ vita ac salute nostra
s̄ etiā p̄ alicui? lucri p̄modo supplicam?
totā in eū et mētis et corpis acie defigen
tes. de nutu eius trepida expectatiōe pen
temus. nō mediocriter formidantes. ne
q̄d forte ineptū aut icōgruū x̄bū mīam
audientis auertat. tum deinde si nobis
in foro aut iudicium seculariū tribuna
libus constitutis. assistente etiā aduersa
rio in media p̄secutiōe atq; p̄slictu. tuf
sis. s̄creatus. risus. oscitatio. somn? obre
pserit. quāta in p̄niciē nostrā vigilātissi
mus inimicus seueritatez iudicis cōmo
uebit inuidia. q̄stoma gēū illi occultorū

oīm cognitori p̄ īminētī p̄petue mortis pe
riculo supplicamus. p̄extim cūz edictio
callidus seductor p̄iter et criminatoz assī
stat. intēta atq; sollicita orōne iudicand
pietas implorāda est. nec iniuste nō so
lū nō leni pctō s̄ etiā grauissimo crimīe
īmpietatis astrīgit̄. q̄ p̄ecē dño fundēs.
subito a p̄spectu eius q̄si ab oculis n̄ vi
dentis nec audiētis. cogitatiōis impro
be vanitatē secutus abicefferit. Illi autē
q̄ oculos cordis sui p̄tegunt crasso vela
mine viciorū. ac fm īnīam saluatoris vi
dētes nō vidēt. et audiētes nō audiūt. ne
q; intelligūt. vix ī recessibz pectoris sui eti
am illa q̄ magna sunt et capitalia crimi
na cōtēplant. nullas aut cogitationū s̄
reptiones. s̄ neq; illos in se lubricos oc
cultosq; pruritus q̄ mentē tenui atq; s̄
tili suggestione cōpūgūt. nec captiuita
tes aīe sue possunt purgatis obtutibz in
tueri. s̄ inuerecūdis sp̄ cogitationibus
euagātes. nec dolere nozūt cūz ab illa cō
tēplatione q̄ singularis est distrāhūtur.
nec habēt q̄d se doleāt amississe. q̄ppe qui
mentē suā ingruētibus vt libitū est cogi
tationibus expādentes. nihil habent p̄
positū q̄d p̄ncipaliter teneāt. vel q̄d oīm
modis p̄cupiscāt. Nec sane nos aliō in
hūc erroze p̄cipitat. nisi qz anamartibiti
id est īpeccantie ipius x̄tutē penit? igno
rātes. existimamus nullā oīno culpa ex
istis ociosis ac lubricis cogitationum ex
cursibus nos posse p̄trahere. s̄ l̄ebetudie
stupēfacti et velut oculorū cecitate p̄culli
nihil in nob̄ nisi crimina capitalia p̄tem
plamur. ea q; tantūmodo credimus cui
tanda. q̄ legū qz seculariū seueritate dā
nantur. q̄bus si nos īmunes vel paulu
lum senserimus. nihil nobis inesse pecca
ti. p̄tinus arbitram̄. Proinde ab illo vi
dentiū nūero segregati. qz minutias mī
tarū fordiū q̄ intra nos aggesse sunt nō
videmus. neq; qz salubri cōpunctōe mor
temur. si sensum nostrū interpellauerit
egritudo tristitie. nec dolemus vane glo
rie subtili suggestiōe pulsati. nec de emis
sa tardius vel tepidius orōne cōfitem̄.

Collatio XXIII abbatis theone

nec reputamus ad culpā cur psallētib;
v^t orātib; nob; aliqd aliqd q̄ ipa oīo v^t
psalm; occurrerit nⁱ illd; hōrē; q̄ mīta
q̄ v^t loq̄ vel agere corā hōib; pudet non
erubescim⁹ vel ad hōrā corde cōcipe qd
dīno patere nouim⁹ cōspectui nec pollu
tione turpiū somniop; larga fletuū; ab
lutioē purgamus. nec lugemus qd in ip
sa elemosine pietate cū vel fratrū necessi
tatib; subuenim⁹. v^t alimonia; paupib;
mīstram⁹. serenitatē n^re hilaritatē obnu
bit auara cūctatio. nec feriri nos v^llo cre
dim⁹ t^rimēto. cū derelicta mēoria dei
ea q̄ sunt t^ralia atq; corporea cogitam⁹.
ita v^t nob; salomōis illud aptet eloqū;
feriūt me sⁱ nō volui. et d^eluserūt me ego
aūt nesciui. **E**x paucorū sit in
telligere pcta. **Lap. viij.**

Contra bi q̄ sūmma totū volū
 ptat̄ 7 gaudiū 7 b̄titudis sue. ī
 diuinariū ac spiritaliū rez tan
 tū p̄tēplatiōe p̄stituūt. cū ab ea inuītī v̄l
 paululū violētis cogitatiōibz abstrahū
 tur. velut quoddā in se sac̄ilegij gen⁹ p̄
 senti penitudinis puniūt vltione. ac viliſſi
 mā creaturā ad quā sit d̄tor. mētis ita
 it⁹ creatori suo se p̄tulisse lugētes. pene
 dixerū ī pietatē sibi crimē ascribūt. et licet
 ad p̄spiciēdā dīne glorie claritatē. oculos
 cordis sui sūma alacritate cōuertant. tñ
 etiā breuissimas carnaliū cogitationum
 tenebras nō ferētes. q̄cqd ab illo x̄o lu
 mine mētis aspectū retrahit execrantur.
 Deniqz cū hūc b̄tūs apls iohes affectū
 iūctis vellet infundere. filioli in q̄n nolite
 diligere mūdū. neqz ea q̄ in mūdō sunt.
 q̄s diligit mūdū non est charitas dei
 ī ip̄o. qz oē qd ī m̄do est. ꝑcupia carnis
 ꝑcupia oculorū 7 supbia vite ē. 7 ambi
 tio seclī q̄ nō est ex p̄re. s̄ ex mūdō ē. 7 mū
 dus perit 7 ꝑcupia ei⁹. q̄ aut facit volū
 tatē dei manet in eternū. Fastidiūt ḡ scī
 niūsa ī q̄b mūdus iste versat̄. s̄ ī possi
 ble est vt nō ad ea vel breui cogitatiōnū
 apiant̄ excessū. nullusqz etiā nūc hōim
 cepto dño 7 saluatore n̄ro. naturalē ꝑ
 agationez mentis. ita defixus sp̄ in dei
 tēplatiōe p̄tinuit. vt nūqz ab ea raptus

mūdane cuiusq; rei delectatiōe peccarꝫ
dicēte scripta. Sidera ip̄a nō sunt mun
da in p̄spectu eius. Et iterū. Si in sc̄is
suis nō p̄didit et in angelis suis repperit
p̄auitatē suē ut eūdatior trāslatio h̄z
ecce in t̄ sc̄tōs eiꝫ nō imutabilis. ⁊ celi n̄
sunt mūdi in conspectu eius.

Qua cautioemēoria dei mona-
chus debeat custodire. Cap. ix.

Recte igitur sanctos qui memoria dei
stabiliter retinentes. qui per extetas
in sublimi linea suspensio ferun-
tur incessu. scenobatis quos vulgo funa-
bulos vocant dixerit comprehendos. qui summa
sue salutis ac vite in angustissimo funi-
culi illi tramite collocantes. atrocissimam
se morte perit incursumuros esse non ambi-
gunt. si vel exigua pes eorum titubatione de-
uiaverit. aut modum illius salutari directio-
nis excesserit. Qui dum arte miracula ae-
rios gressus per inania moluntur. si illam an-
gustioris vestigio semitam non cauta atque sol-
licita moderatio deuiaverit. terra quam omni-
bus velut naturalis est basis. et solidissi-
mum cunctis ac tutissimum firmamentum. sit illi
pernis ac manifesta perniciēs. non quia illius na-
tura mutetur. sed quia illi ad eam precipiti carnis
perdere dilabatur. Ita etiam indefessa illa
dei tonitas. immutabilisque verba. neminem le-
dit. sed nos declinando a summis atque ad ima-
rededo. nobis ipsis periscimus mortem. in-
mo ipsa declinatio mors efficit declinationem
Ac et inquit eis quoniam recesserunt a me. vasa
buntur quoniam peruariati sunt in me. Et iterum.
Ac eis cum recessero ab eis. Arguet namque
temeraria tua. et ausilio tuo increpabit te.
Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse
te dominum deum tuum. Funiculis namque suorum
perceptorum unusquisque constringit. Ad quos scilicet
comperteret a domino increpationis ista dirigit.
Ecce inquit omnes vos acceditis ignem. accin-
cti flammis. ambulate in lumine ignis vestri.
et in flammis quos succendistis. Et iterum. Qui
incedit inquit malicia peribit ab ea.

Qui ad perfectōnē tendūt
in veritate humiliētur et dei gra
tia semper se sentiant indigere.

Лап.г.

De velle bonū et agere malum

Quam ergo semetipſos q̄tidie ſen-
tiāt ſancti terrene cogitationis
pōdere p̄grauatos. ab illa men-
tis ſblimitate decidere. et inuitos immo-
ſto etiā neſciētes in legem p̄cti mortis q̄
traduci. atq̄ vt cetera p̄termittā. ill ſal-
tē q̄ ſup̄i cōprehēdi bonis q̄ dē ac iuſtis
ſtū t̄renis a p̄ſpectu dei opibz auocari.
habēt p̄fecto p̄ quibz ad deū iugit̄ inge-
miſcāt. habēt p̄ q̄bz i x̄itate hūiliati atq̄
cōpuncti. nō x̄bis tm̄modo ſ affectu ſe-
metipſos p̄nūciēt p̄ctōres. et veniā p̄ oī-
bz q̄ q̄tidie ſup̄ati fragilitate carnis incur-
runt a gratia dominini iugit̄ poſtulan-
tes. veras p̄nīe lachrymas indefinēter ef-
fundāt. q̄ppe q̄ videāt iſdē ipſi ſe p̄ q̄bz
p̄ſtuo dolore vexati ſūt ziā vſq̄ ad deū
iugit̄ ingemiſcūt eſtībz inuolutos. etiam
ipſas ſupplicatiōes ſuas offerre ſe ſine co-
gitationū anxietate nō poſſe. Expti igit̄
ſe hūanis viribz deſideratū ſinē obſiſten-
te carnis ſarcina nō poſſe p̄tingere. neq̄
illi p̄cipuo ſūmoq̄ bono ſm̄ cordis ſui
deſideriū poſſe p̄iūgi. ſ ab ei? intuitu ca-
p̄tuoſ ad mūdāna traduci. ad gratia
dei q̄ ipſos iuſtificat p̄uolātes cuſ ap̄lo
p̄teſtantur. Infelix ego hō q̄s me libera-
bit de corpe mortū hui? B̄ra dei p̄ieſu-
chriſtū dñm noſtrū. Sentiūt ei ſe bonū
iſtud qd volūt nō poſſe p̄ficere. ſ illd qd
nolūt qd q̄s oderūt malū. id eſt cogitati-
onū motus et curā corporaliū rerū ſemp
incidere.

Expoſitio illius ſententie.
**Condelector enī legi dei ſm̄ in-
teriorē hoīem zc. Cap. xi.**

Et p̄delectātur qdē legi dei ſm̄
interiorē hoīem q̄ viſibilia vni-
uerſa trāſcēdētes. conātur deo
ſoli ſp̄ vniri. ſ vident aliā legē in mēbz
ſuis. id ē in nat̄a hūane p̄ditiōis inſtraz
q̄ repugnat legi mēt̄ eoz. et p̄trahit ſēſū
violēta lege p̄cti. cōpellēs ſc̄z eos relicto
illo p̄ncipali bono t̄rene cogitatiōis ſbmit-
ti. Quē q̄uis nēcia atq̄ corpi vtil̄ vi-
deat. cū diſp̄ſatiōi religioſe cuiuſpiāz
nēcitat̄ ip̄edit. cōpatiōe tm̄ illi? boni qd
ſctōz oīm oblectat intuituz. mala vtiq̄

ab eis ac fugiēda decernit. q̄ p̄ eā q̄qud
vel ad modicū tps ab illi? perfecte beati-
tudinis gaudio retrahūtur. Vere enim
lex p̄cti ē quā hūano generi p̄uariatio
ſui iduxit auctor. p̄ illi? noxā in quez la-
ta eſt eq̄ſſimī iudicis illa ſinia. maledicta
t̄ra in opibz tuis. ſpinas et tribulos ger-
minabit tibi. et in ſudore vultus tui edes
panē tuū. Hec inquā eſt lex mēbz oīm i
ſerta mortaliū. q̄ repugnat legi mēt̄ n̄re
eāq̄ a diuino arcet intuitu. et p̄ quā ma-
ledicta t̄ra in opibz n̄ris. poſt agnitiōē
boni et mali cogitationū ſpinas cepit ac
tribulos germinare. q̄rū aculeis. id ē vi-
cijs carnis nō oſtulis. ſp̄s ſemīa p̄focā-
tur. ne illū panē n̄m q̄ de celo deſcendit
q̄q̄ p̄fortat cor hōis. edere abſq̄ vultū
n̄ri ſudore poſſimus.

**Itē illius. Scimus aut̄ qm̄ lex
ſpiritualis eſt et reliqua. Cap. xii.**

Omnē enī hūanū gen? huic ge-
neraliter legi ſine vlla exceptiōe
ſubijcit. Null? enī eſt q̄uis ſan-
ctus qui ſupradictum panem non cum
ſudore vultus ſui et ſollicita cordis in-
tentione percipiat. Ceterum comuni
iſto p̄ae multi vt videmus diuites ſine
villo vultus ſui ſudore veſcūtur. Quaz
etiā legē b̄tis ap̄ls ſpiritale aſſcrit dicēs
Scim? aut̄ qz lex ſpiritualis eſt. ego autem
carnalis ſuſ venūdāt? ſub p̄ctō. Spiri-
talis enīz eſt lex q̄ iubet nob̄ vt in ſudore
vultus noſtri comedam? illū panē verū
q̄ de celo deſcēdit. ſ nos carnales fec̄ ve-
nūdatio illa p̄cti. Qd ergo iſtud cuiuſ-
ue p̄ctm̄ ē? Sine dubio ade. cui? p̄uari-
catiōe et vt ita dicā negociatiōe dānoſa
fraudulētoq̄ cōmertio vēditi ſum? Om-
nē enī p̄lem ſuā ſp̄ētis p̄ſuaſiōe ſeduz-
ct? illiciti cibi p̄ceptiōe diſtractā. iugo p̄-
petue ſuitutis addixit. Hic nanq̄ mos
ſolet inter vendentē emētēq̄ ſuari. vt is
q̄ ſe alieno cupit dño mācipare. aliqd
p̄eciū p̄ iactura p̄prie libertatis et addi-
ctione p̄petue ſuitutis a ſuo conſequat̄
emptore. Qd etiā inſ adā atq̄ ſpentem
maniſeſtiſſime videmus ipletū. Ille em̄

Collatio XXIII abbatis theone

a serpente precium libertatis sue esu inēdicte arboris capiens. a naturali libertate discessit. illiq; maluit semetipm perpetua vendere seruitute. a quo vetiti pomile tale precium fuerat affectus. qua dei cepus conditione constrictus. nō immerito omnē posteritatis sue progeniē. perpetuo eidem cuius effectus est seruus sūdidit famulatu. Quid enī aliud fuisse coniugiu potest pcreare q̄ seruos. Quid ergo. Nunquid emptor iste p̄sutus et calidus. dñō vero atq; legitimo ius dñationis eripuit. Non ita ē. Neq; enī sic ille omne peculiū dei. vnus fraudis dolo sitate peruasit. vt potentia dominij sui verus dñator amitteret. qui ipm quoq; emptorē q̄uis refugam atq; rebellem. tamē iugo depimit. tuitutis. sed q̄ om nibus rationabilibus creaturis arbitrij libertatē creator indullerat. eos qui se contra fas edacis concupiscentie transgressionē vendiderāt. inuitos ad ingentam libertatē reuocare non debuit. Abhorret siquidez ab illo iusticie et pietatis auctor. quicquid bonitati equitatiq; contrariū est. Malum enī fuerat si concessē libtatis beneficiū reuocasset. iniustū si liberum hominē potentia sua opprimēs atq; captiuans. libertatis acceptē priuilegiū exequi nō sinisset. cuius salutem in futura tunc secula reseruauit. vt recto ordine compleretur statuti temporis plenitudo. Oportebat enī eius sololē tam diu sub hac vite p̄ditione durare. quousq; eadē originalib; vīculis liberatā. i antiquū libertatis statum. prioris dñi gratia p̄cio sui sanguinis reformaret. quā pietatis instinctu potuit etiā tunc saluare sed noluit. quia eum decreti sui irrūpere sanctionem equitas nō sinebat. **U**is nosse causam venditionis tuę. Audi ipsum redēptorem tuū per esaiam prophetam apertissime proclamantes. Quis est iste liber spudij matr̄ vestre quo dimisi eā. Aut quis est creditor meus cui vendidi vos. Ecce enī in iniquitatib; vestris vediti estis. et in sceleribus vestris dimisi matres vestram. **U**is etiā euidenter agnoscere cur

te iugo seruitutis addictum redimere potentie sue virtute noluerit. Audi qd ad superiora quibus eisdem famulis causā voluntarie venditionis exprobat. adiecerit. Nunquid abbreviata et paruula facta est manus mea. vt non possim redimere. aut nō est in me virtus ad liberandum. Sed quid huic potentissime misericordie eius semper obstiterit. idem propheta demōstrans. ecce inquit nō est abbreviata man⁹ dñi vt saluare nequeat. neq; aggrauata est auris eius vt non exaudiat. sed iniquitates vestre diuiserūt iter vos et deū vrm. et peccata v̄ra abscondērūt faciē eius a vobis ne expandiret.

Item expositio illius. Scio autē qd nō habitat in me hoc est i carne mea bonum. **C**ap. xij.

Quia ergo carnales nos fecit. et spinis ac tribulis condemnauit illa dei p̄ia maledictio. nosq; ita iniquo pater noster venūdauit cōmertio. vt bonū qd volumus agere neq; amamus. duz diuulli a memoria sūmi dei. ea q̄ hūane fragilitatis sunt cogitare cōpellimur. dñ puritatis amore flagrātes. incentiuis naturalibus que penit⁹ ignorare velimus etiam inuiti plerumq; cōpungimur. scimus quia non habitat in carne nostra bonum. id est. huius quam diximus theorie atq; puritatis perpetua iugisq; tranquillitas. Sed factum est istud pessimū ac lugubre diuortium. vt cum mēte legi dei seruire velimus. nūq; scz volentes a claritate diuina dimouere conspectū. tamen carnalibus tenebris circumfusi quadā lege peccati ab eo qd bonū cōnouimus cogamur auelli. scz ad curas cogitationesq; terrenas. ab illa mētis celsitudine decedentes. ad q̄s nos lex peccati. id est. illa sententia dei nō immerito condemnauit. quā primus delictor excepit. et inde est qd beatus ap̄lus. cuz apertissime fateatur incuitabili se v̄s omnes sanctos pcti h⁹ necessitate constringi. tamen neminē eorum ob hoc esse damnandum audenter enūciat dicens. **N**ihil ergo nūc damnationis est his q̄ sunt

De velle bonū et agere malum

in christo iesu. Lex enim spiritus vite in christo iesu liberavit me a lege peccati et mortis. id ē quotidiana gratia christi omnes sanctos suos ab hac lege pcti et mortis in quā ingiter vel nolentes coguntur currere. cum remissionem debitorum suorum a domino precatur absoluit. **U**bi dicitis ergo non ex persona peccatorum. s. ex illorum qui vere sancti atq. perfecti sūt. hanc beatum apostolum prompisse sententiā. nō enī qd volo bonum hoc facio. sed quod odi malū hoc ago. et video aliam legem in membris meis repugnantē legi mentis mee. et captivum me ducentē in lege peccati. quē est in membris meis.

Obiectio q. neq. infidelium per sonis cōueniat neq. sanctorum. non enī qd volo facio bonum.

Cap. xiiij.

Germanus. Neq. eorum qui capitalibus criminibus implicantur. neq. apostoli vel illorum qui ad eius proficere mensuram. hoc dicimus cōgruere posse personis. s. de his proprie hoc intelligi debere censemus. q. post dei gratiam agnitionemq. veritatis a carnalibus viciis abstinere cupientes. antiqua adhuc consuetudine vel naturalī lege in membris suis violentissime dñante. ad inolitā passionū concupiscētiā pertrahuntur. **A**lius enim ac frequentia delinquendi. velut lex efficitur naturalis. quē membris hūane infirmitatis īserta. affectus anime nec dum plenīs virtutum studiis erudite. sed adhuc rudis ac tenere vt ita dixerim castitatis. capti uos rapit ad vicia. ac morti eos antiqua lege subiciens. iugo peccati dominātis addicit. nō sinens eos bonum quod diligunt puritatis adipisci. sed potius malum quod execrantur exercere cōpellēs.

Responsio ad obiectionē ppositam.

Cap. xv.

Theonas. Non parum vīa proficit opinio. Siquidem etiam vos ipsi astruere iam cepistis.

in illorum persona qui omnino peccatores sunt. hoc penitus stare non posse. illis autem qui se a viciis carnalibus abstinere contendunt proprie cōuenire. **Q**uos quā peccatorum iam numero segregastis. consequens est vti etiam fidelium atq. sanctorum paulatim cetibus inserat. **Q**ue enī genera peccatorum istos dicitis posse cōmittere quibus si fuerint post gratia baptismatis inuoluti. rursum per quotidianā christi gratiam liberentur. **A**ut de quo mortis corpore apostolus dixisse credendus est. quis me liberabit de corpore mortis huius. gratia dei per iesum christum dñm nostrū. **R**ōne manifestū est sicut vos quoq. ipsos veritas compellit confiteri. nō de illis capitalium criminū mēbris. per quē stipendium eterne mortis acquiritur. id est. homicidij. fornicationis. adulterij. ebrietatis. furto. atq. rapinarum. sed de illo predicto cui gratia christi quotidiana succurrit corpore memorari. **Q**uiscumq. enī post baptismū et scientiam dei. ī illud mortis corpus incurrerit. sciat se nō quidāna grā dei. id ē facili remissione. quā momentis singulis exoratus dñs noster erroribus nostris tonare pluit. sed aut diuturna afflictione penitudinis ac penali dolore purgandū. aut certe. p. his in futuro eterni ignis supplicij addicendū. ita eodem aplo pñūciante. **N**olite falli. neq. fornicari. neq. idolis seruientes. neq. adulteri. neq. molles. neq. masculorum cōcubitores. neq. fures. neq. auari. neq. ebriosi. neq. male dicit. neq. rapaces regnū dei possidebūt. **A**ut q. est ista lex militās in mēbris nris que repugnat legi mentis nostre. cumq. nos resistentes. atq. captiuos in legē peccati ac mortis abduxerit. ei q. nos fecerit carne seruire. nihilominus mēte legi dei seruire permittat. **N**ec enī hic puto legē peccati flagicia designare. aut hoc de supradictis intelligi posse criminibus. quē si quis facit legi dei mente non seruit. a qua necesse est cū animo an. discedere. q.

Collatio XXIII abbatis theone

aliquid eorum carne cōmittat. Quid est enim seruire legi peccati. nisi ea q̄ a pctō impantur implere. Quod ergo peccati genus est. quo cum se tanta sanctitas atq; perfectio sentiat captiuari. gratia tamen christi non ambigat liberandus dicens. Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius. Gratia dī per iesum christum dominum nostrum. Quā inquam legem membris nostris īesse firmabitis. quē abstrahens nos a lege dēi. et captiuans nos legi peccati. infelices nos potius faciat q̄ nocentes. ut nō eternis supplicijs addicamur. sed quasi de interrupto beatitudinis gaudio suspiremus. et auxiliatorem qui nos ad id retrahat inquirentes cum apostolo proclamemus. Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius. Ad duci nāq; captiuū ī legē peccati. qd ē aliud. q̄ in effectu peccati atq; opere permanere. Aut quod aliud principale dabitur bonum. quod sancti exple non possint. nisi id ad cuius comparationē ut supradiximus vniuersa nec bona sunt. Et quidem nouimus multa esse in hoc mundo bona. precipueq; pudiciā. cōtinentiam. sobrietatem. humilitatem. iusticiā. misericordiam. temperantiam. pietatem. sed hec omnia et summo illi bono paria esse non possunt. et perfici non dicam ab apostolis. sed etiam a mediocribus possunt. et a quibus impleta non fuerint. aut eterno supplicio puniuntur. aut grandi ut supradictum est labore penitentie. vel quotidiana christi gratia liberantur. Superest igitur. ut hanc apostoli sententiam soli sanctorum persone recte fateamur aptari. qui in hanc quāz prediximus incurrentes quotidie peccati non criminum legem. de statu salutis sue certi non precipitantur in facinus. s̄ ut dictum est de contemplatione diuina ad miseriam cogitationū deuoluti cor poralium. vere illius beatitudinis bono plerumq; fraudantur. Si enī se in hāc

membrorum suorum lege quotidianis sentirent sceleribus illigari. non utiq; de felicitatis amissione. s̄ de innocentie carerentur. nec diceret apostolus paulus. infelix ego homo. sed impurus aut sceleratus ego homo. nec de corpore mortis huius. hoc est de conditione mortali. s̄ a flagitijs atq; criminibus carnis huius vellet absolui. S̄ qz se pro pditione fragilitatis humane senserat captiuatum. id ē. abductū ad sollicitudines curasq; carnales. que lex peccati et mortis operatur. ingemiscens super hac quā inuitus incurrerat lege peccati. confestim recurrit ad christū. et presentissima gr̄e eius redemptione saluatur. Quicquid ergo lex illa peccati. que spinas ac tribulos cogitationum curarumq; mortalium naturaliter gignit. etiā ī apostolici pectoris terra sollicitudinū germinat. ista lex gratie morauellit. Lex enim inquit spiritus uite in christo iesu. liberauit me a lege peccati et mortis.

¶ Quid sit corpus peccati.

¶ Cap. xvi.

Hoc ergo inenitabile corpus est mortis. in quod perfecti quiq; qui gustauerunt q̄ suauis ē dominus quotidie reuoluti. sentiunt cū p̄p̄ta q̄ malum sibi et amarum sit discedere a domino deo suo. hoc est corpus mortis quod a celesti eos intuitu retrahens ad terrena deducit. quod psallentes eos atq; in oratione prostratos. vel humanas effigies vel sermones vel negocia vel actus facit superfluos retractare. hoc est corpus mortis quod emulantes angelicam sanctitatem. et volētes domino iugiter inherere. perfectionem tamē huius boni. quia mortū corpus obliquit. inuenire non possunt. sed faciunt malum quod nolunt. id est. traducuntur mente etiam ad illa que ad profectum virtutum perfectionemq; non pertinent. Deniq; ut hoc de sanctis atq; perfectis sibi q; si

De velle bonū et agere malū

milibus. se dixisse beatus apostolus cui
dēter exprimeret. digito quodam modo
semetipsum tactuq; designans. primum
infert. Ita q; egoipse id est. qui hec pro
nuncio. mee nō alterius conscientie late
bras pando. Hoc sane elocutionis gene
re familiariter vti apostolus solet. si quan
do vult se specialiter designare. sicut ibi.
egoipse paulus obsecro vos per mansue
tudinem et modestiam christi. et rur
sum. nisi q; egoipse nō grauavi vos. et ite
rū. sesto. egoipse nō grauavi vos. et ali
bi. egoipse paulus dico vobis si circum
cidamini christus vobis nihil proderit.
et ad romanos. optabam enim egoipse
anathema esse a christo pro fratribus me
is. Potest autem non absurde etiam sic
accipi. vt expressius emphasi pronunciet.
itaq; egoipse id est. quē nō sibi esse aposto
lum christi. quem tota suspicientia vene
ramini. quē creditis summū atq; pfectū
esse. et in quo loquitur christus. cum me
te seruiam legi dei. carne tamen legi pec
cati finire me fateor. hoc ē distentione cō
ditionis humane interdum de celestibus
ad terrena deuoluo. et ad curas humili
um rerum mentis mee altitudo prolabi
tur. per quam peccati legē ita momentis
singulis me sentio captiuari. vt quāuis
immobili circa legem dei desiderio perse
uerem. nullo tamen modo vim huius ca
ptiuitatis euadere me posse sentiam. nisi
confuero semper ad gratiam saluatoris.

¶ Sancti omnes veraciter imū
dos se et peccatores esse confes
si sunt.

Cap. xvij.

Et idcirco quotidianis in spiri
sancti omnes pro hac substantie
sue fragilitate compuncti. dum
cogitationum varietates. et conscientie
sue latebras ac penetralia perscrutant.
suppliciter clamāt. Non intres in iudici
um cū seruo tuo. quia nō iustificabit in
conspetu tuo oīs vniuers. Et illud. Quis
glorietur castū se habere cor. aut quis
fiduciā habebit se mūdū esse a peccato.
Et iterū. Nō est iustus hō in terra q; fa

ciat bonū et nō peccet. Et ita infirmā ho
minū imperfectāq; iusticiā. ac miscdiā di
sp̄ indigentē indignā esse sentiūt. vt vnus
ex his cuius iniquitates et p̄ctā deus misso
de altari ignito verbi sui carbone purga
uit. post illā mirificā p̄tēplationē dei. post
intuitū sublimium seraphin. et reuelati
onē sacramētorū celestium dicat. **¶** Ve mihi
q; vir pollutus labijs ego sum. et in me
dio populi polluta labia habēt ego ha
bito. Qui sicut arbitror labiorū suorum
immūdiciam nec tūc q̄dem fortasse sen
sisset. nisi vera perfectione et integra pu
ritate cōtemplationē dei meruisset agno
scere. cuius intuitu pollutionē suā sibi a
nī incognitam repente cognouit. Cum enī
ait. **¶** Ve mihi quia vir pollutus labijs ego
sum. de suorum hoc cum labiorū non de
populi pollutione confessum id quod se
quit manifestat. et in medio populi pol
luta labia habēt ego habito. Sed etiā
cum orās p̄ctōrū quasi vniuersaliū imū
diciā confitet. nō iniquorū tantū sed eti
am iustorū plebem generali supplicatione
complectitur dicens. **¶** Ecce tu iratus es
et peccauimus. i. ipsis fuimus semper et
saluabimur. facti sumus vt immūdi om
nes nos. tanq; pannus menstruatus vni
uerse iusticie nostre. **¶** Rogo quid euiden
tius hac potest esse sentētia. quā nō vnā
tantum. sed vniuersas iusticias nostras
propheta complexus. et circumspectans
omnia que vel immūda vel horrida iudi
cantur. quia nihil in hominū conuersa
tione sordidius neq; impurius potuit re
perire. p̄ano mēstruate eas comparare
maluit.

¶ Etiam iustos et sanctos sine pec
cato nō esse.

Cap. xviij.

Ruſtra g̃ manifestissime x̄itati
spinoſe obiectionis acumē oppo
nit. sicut paulo ante dixisti. si
nemo sine p̄ctō. nullus est sanctus. et si ne
mo sanctus. nullus ergo saluabit. Hoc
enim prophete testimonio. potest no
dus huius questionis absolui. **¶** Ecce in
quit tu iratus es et nos peccauimus.

Collatio XXIII Abbatis Theone

id est cum elationem nostri cordis vel negligentias auersat. tu o nos auxilio denudasti. confestim nos vorago absorbit it peccatorum. velut si quis splendidissimo solis diceret elemento. Ecce tu occubisti. et nos ilico tenebrosa contextit obscuritas. Et tamen cum hic sanctus peccasse se dicat. et non solum peccasse. sed etiam in ipsis se permansisse peccatis. non desperat penitus de salute. sed subiicit. in ipsis fuimus semper et saluabimur. Hanc ego sententiam. ecce tu iratus es et peccauimus. illi apostolice comparabo. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Rursus id quod propheta subiungit. in ipsis fuimus semper et saluabimur. consequentibus apostoli congruit verbis. Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Similiter etiam illud eiusdem prophete. et mihi quia vir pollutus labijs ego sum. et in medio populi polluta labia habentis ego habito. videtur supra dictos sapere sermones. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Item quod sequitur in propheta. Et ecce volauit ad me vnus de seraphim. et in manu eius carbunculus siue calculus. quem forcipe tulerat de altari. et tetigit os meum. et dixit. ecce hoc tetigit labia tua. et auferetur iniquitas tua. et peccatum tuum mundabitur. tale est ut pauli videatur ore prolatum qui ait. Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Videtur ergo quemadmodum omnes sancti non tam ex persona populi quam ex sua. et peccatores se veraciter fateantur. et tamen nequaquam de sua salute desperent. sed iustificationis plenitudinem quam pro conditi one fragilitatis humane consequi se posse diffidunt. de gratia domini et misericordiatione presumunt.

¶ Quin ipsa quoque orationis hora peccatorum declinari vix possit.

Cap. xix.

Neminem vero in hac vita quamuis sanctum. immunem esse a debitis peccatorum. etiam magi-

sterium nos edocet saluatoris. qui discipulis suis perfecte orationis formulam tradens. inter reliqua illic sublimia sacratissima. quae mandata. quae non nisi sanctis perfectisque sunt tradita. et malis et infidelibus conuenire non possunt. hoc iussit inseri. et dimitte nobis debita nostra. sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Si ergo vera haec et a sanctis profertur oratio. sicut indubitanter credere nos oportet. quis tam contumax et presumptor tamque superbia diabolici furoris elatus poterit inueniri. qui sine peccato se esse pronuncians. non solum maiorem se apostolis credat. verum etiam ipsum quasi ignorantem aut vanitatis arguat saluatorem. ut scilicet aut nescierit esse pos se aliquos imunes a debitis. aut frustra docuerit eos quos scierit orationis istius remedio non egere. Sed cum regis sui precepta seruantes. omnes omnino sancti quotidie dicant. dimitte nobis debita nostra. si verum dicunt. vere nemo est immunis a culpa. si autem fallunt. etque verum est eos mendacium non carere peccato. Unde etiam ille sapientissimus ecclesiastes vniuersos actus et humana studia mente percurrens. sine ulla exceptione pronunciat. quia non est iustus homo in terra qui faciat bonum et non peccet. id est. nemo in hac terra tam sanctus. tam diligens. tam intentus. vel potuit unquam vel poterit inueniri. qui non illi ac singulari bono ita iugiter valeat inherere. ut non quotidie ab eo distractum se sentiat deliquisse. Qui tamen cum pro nuncietur immunis a noxa esse non possit. iustus esse nihilominus non negatur.

¶ A quibus sit peccati euacuatio et virtutum discenda perfectio.

Cap. xx.

Quisquis itaque anamartheton id est. impeccantiam nature ascribit humane. non inanimibus verbis. sed conscientie suae testimonio nobiscum ac probatione confligat. et tunc demum se absque peccato esse pronunciet. cum se ab hoc summo bono senserit non auulsu.

De velle bonū et agere malū

imo vero quisq̃s p̃siderās cōscīaz suā
vt nō dicā amplius vnā saltē synaxim
sine vlla verbi vel facti vel cogitationis
interpellatiōe se reprehēderit celebrasse
absq̃ p̃cto se esse p̃nūciat. Proinde q̃a
his omibz ociosis ac sup̃fluis rebz volu
crē hūane mētis excursum fatemur carere
nō posse p̃ hoc vtiq̃ cōsequēter sine pec
cato nos nō esse veraciter cōfitemi. Quāz
q̃stauis circūsp̃ctione vnusquisq̃ cor
suū huare p̃cedat nūq̃ id fm̃ desiderii
um spūs sui repugnāte carnis cōditiōe
custodiet. Quāto enim magis p̃fecerit
mēs hūana et ad sinceriorē p̃tēlatiōis
puenerit puritatē tanto se immūdiorem
quali p̃ speculaz suę puritatis inspiciet
q̃z necesse est dñi animus ad sublimiores
se extēdit intuitū et maiora quā nouit p̃
spiciēs cōcupiscit illa in q̃b̃ est vt inferi
ora sp̃ac viliora respiciat.

¶ Qu licet agnoscamus nos sūte
peccato nō esse nō debeamus
tamen nos a dñica cōmuniōe
suspendere. **Cap. xxi.**

Pura si q̃dez tenotat sincerior
obtus. paritq̃ sibi maiore re
prehensionis dolorē irrep̃hen
sibilis vita et multiplicat gemitus atq̃
suspiria emēdatio mox et emulatio attē
ta x̃tutū. Nemo enī illo in q̃ p̃fecerit q̃
du pōt esse p̃tētus et q̃tū q̃s fuerit mēte
purgatior tāto se sordidiorē vidēs mag
hūilitatis q̃ elatiōis inuenit causas q̃z
toq̃ p̃nūcius ad sublimiora cōscenderit
tanto āplius p̃uident sibi sup̃esse q̃ ten
dat. Deniq̃ ille ap̃loz eximius quē dili
gebat iesus recūbēs supra pectus eius
bāc q̃li ex dñico p̃tulit corde sententia z.
Si dixerimus q̃z p̃ctm̃ non habem⁹ ip̃i
nos seducimus et veritas in nob̃ nō est.
Itaq̃ si dicētes nos nō h̃re p̃ctm̃ veri
tate id est christū nō habemus in nobis
quid aliud p̃ficiamus nisi vt nos hac ip̃
sa professione ex peccatoribus sceleratos
atq̃ impios approbemus. Postremo si
cordi est veri⁹ explorare vtrū possibile sit
hūane substantie anam̃ theton id est ī
peccatiā possidere a q̃b̃ hoc manifestius

discere poterim⁹. q̃ab his q̃ carnē suā
crucifixē cū vicis z p̃cupiscētis et q̃b̃
de crucifixus est mūdus. Qui cū de cor
dibz suis nō solū radicatus vicia vniuer
sa cōuulserit. verū etiā p̃cto z memoria z
ac cogitatiōes conētur excludere. nibilo
minus tñ q̃tidie fideliter p̃fitem⁹ ne vna
q̃dez hora sine macula se esse posse pecca
ti. Nec tñ ex eo debemus nos a dñica cō
muniōe suspēdere q̃z nos agnoscimus
p̃ctōres. Sed eā magis ac magis est p̃p̃
atq̃ medicinā et purificationē spiritus
auide festinādum. verū tamē ea hūilitate
mētis ac fide vt indignos nos p̃ceptiōe
tante gratie iudicantes. remedia potius
nostris vulneribz exp̃tamus. Alioquin
nec anniuersaria q̃dē digne est p̃sumē
da cōmuniō. vt q̃dā faciunt q̃ in mona
sterijs cōsistentes ita sacramētōz celesti
um dignitatē z sanctificationē aq̃meritū
metiūtur. vt estimēt ea nō nisi scōs atq̃
īmaculatos debere p̃sumere et nō po
tius sanctos mūdōs q̃z nos sua partici
patione perficiant. Qui p̃fecto maio
rem arrogātie p̃sumptionē quā decli
nare sibi vidētur incurrūt. q̃z vel tūc cu z
ea p̃cipiūt dignos se eius p̃ceptiōe di
iudicāt. Multo enī iustius est. vt cum
hac cordis hūilitate q̃ credimus z fateam⁹
illa sacrosancta misteria nūq̃ p̃ merito
nos posse p̃tingere. singulis ea dñic ob
remediū nostrarū egritudinū p̃sumā
mus. q̃z vt vana p̃suasione cordis elati
vel post annū dignos eoz p̃icipio nos
esse credamus. Quapropter vt hec intel
ligere z fructuose tenere possimus. mise
ricordiā dñi vt nos ad p̃ficienda hec ad
inuēt attēti⁹ imploremus. q̃ neq̃ ita
vt ceterē hūane artes p̃cedēte quadā ra
tione x̃boz. Bactu potius z experiētia p̃
eunte discūtur. queq̃ rursus. nisi tā col
lationibz spiritaliū viroz frequēter exa
minata fuerint z polita. q̃z documentis
et q̃tidiana experiētia sollicitē ventilata.
aut obsolescūt incuria. aut ociosa obliui
one deperireunt.

¶ Explicit abbat̃is theone
collatio tertia.

Capitula

Collatio XXIII

Incipiunt capitula collatiōis abbatis abraham de mortificatione. **Cap. i.**

Quomodo abbas abrahe pderimus cogitationū nostrarū archana.

Quō nros senex patefecerit errores.

De qualitate locorū q̄ ab anachoretis expeti debeāt.

Que a solitarijs opationū genera debeāt eligi.

De euagatiōe corporis grauet magis q̄ releuet cordis anxietas.

Ad quā cōpatōnē monach⁹ cogitationes suas debeat custodire.

Interrogatio cur obessenob parentū vicinia putaret q̄ in egypto cōsistentib⁹ nō obesser.

Rnsio quō nō oib⁹ pueniāt oīa.

Qui possint parentū viciniā nō timere q̄ abbatis appollo mortificationē potuerint emulari.

Interrogatio an obsit monacho si a parētib⁹ sibi necessaria suggeratur.

Rnsio q̄d sanct⁹ Antoni⁹ super hoc pnuiciauerit.

De utilitate opatiōis ⁊ ocij detrimento.

Fabula de tonsoris mercede cōposita ad illusiones diaboli cognoscendas.

Interrogatio vnde nobis talium cogitationū error irrepserit.

Rnsio de tripartito anime motu.

Rationabilē aīe nostre partē fuisse corruptam.

De infirmior ps aīe diabolici temptationib⁹ pma succubat.

Interrogatio an vtili desiderio maiorē silentij straherem ad patriam.

Responsio de illusiōe diabolica q̄ vastior solitudinis requiem repromittat.

Quā vtil sit remissio ī aduētū frat⁹.

Quō euāgelista iohes vtilitate

remissiois ostēdisse dicatur.

Interrogatio q̄liter intelligendū sit q̄d in euāgelio dī Jugu meum suaue est ⁊ on⁹ meū leue.

Rnsio cū expositiōe snie.

Cur amarū iugū ⁊ graue onus dñi sentiat.

Quid vtilitatis conferat temptationum incurio.

Quādmōdū perfecte abrenūciantibus cētuplū in hoc mundo repromittatur.

Explīcūt capitula. Incipit Abbas abraham collatio de mortificatione. **Cap. i.**

Warta atz

vicesima ista collatio abbatē abrahā christo fauēte pcedit oīm senioꝝ traditiones atz istūta pcludēs q̄ vris oꝝ nro psumata illoꝝ viginti quatuor senioꝝ q̄ in sc̄a apocalipsi coronas suas agnoscere dicūt nūero mystice pgruēte cunctarū pmissionū nꝝarū debuit nos credim⁹ liberādos. Si q̄ p de glia. hi viginti quatuor senes nꝝi ob institutionis sue meritū fuerit coronati illi q̄ p salute mūdi imolat⁹ est agno s̄iecti sūt capitib⁹ oblaturi. Ipe ei ⁊ illā eximū sentū ⁊ nobis qualem cūq; sermonem quo tanta profunditas pmeretur ppter honorem nꝝis sui donare digē. Et nccē ē vt ad auctore honoꝝ oīm mūerū sui merita referant. cui bīpo debet apli⁹ q̄ magl soluit. Igitur ad hūc abrahā cogitationū nꝝarū ipugnationē anxia p̄fessio detulimus. q̄ ad repetendā puincia nꝝam atq; ad reuiscendos parētes q̄tidianis aīe estib⁹ pgebamur. Hinc etenī nobis maxima desiderio nāscēbat occasio q̄d tanta religione atq; pietate parētes nostros p̄ditos recordabamur vt eis neq; nꝝi strū ppositū pponeremus. s̄ iugit mente volūtes q̄ pfectū magis ex illoꝝ essem⁹ assiduitate capturi nulla q; nos corporaliū rerū sollicitudine nullis p̄spiciēdi victis distentionib⁹ occupādos illis asae

De mortificatione

tin oēm cū gaudio p̄bitionē nre nēcitatē
tis expleant. Insuper etiam spe inanium
gaudioꝝ animū p̄alebamur. credētes
fructū nos maximū p̄cepturos de p̄ueri
onemltoꝝ. q̄ velut nro essent ad viā sa
lutis exēplo ac monitis dirigēdi. tū p̄te
rea ip̄oꝝ locorū situs. in q̄b̄ erat maiori
bus nostris quita possessio. ip̄aq̄s ameni
tas regionū iocūda ante oculos p̄geba
tur. q̄s grate et p̄grue solitudinis spaciū
tenderet. ita vt nō solū delectare mona
chū possint secreta siluarū. s̄ etiā maxia
victus p̄bere cōpēdia. Que oīa p̄dicto
seni. cū scdm fidem p̄scienre simpliciter
p̄aderemus. nec iā impugnationū vim
tolerare nos posse. nisi nob̄ pilli? medici
nā dei gratia subuenisset. p̄fuis lachry
mis testaremur. tacit? ille diuq̄s cūctat?
atq̄ ad extremū ḡniter igemiscēs ita ait.

**Quō nostros sener patefecerit
errores.** **Lap. ij.**

N Ec dū vos desiderijs renūciastis
semūdānis. nec mortificasse cō
cupiscētiās p̄stinas cogitatio
nū vīarū prodit infirmitas. Nam sicut
desidia cordis vīi. desiderioꝝ vīoꝝ p̄
uagatio p̄testat. hāc p̄grinatōe ac pa
rentū absentia. quā mente poti? suscipe
debnistis. carne tūmodo sustinet. Se
pulta enī hec oīa. ac d̄ cordib? vīis euul
sa penit? iam fuissent. si vel rōem ip̄i? ab
renūciatiōis. vel p̄ncipalē solitudis cau
sam in q̄ cōsistim? cepissetis. Iōq̄s vos
illa oē egritudine sentio laborare. q̄ in
puerbijs ita notat. In desiderijs est oīs
ociosus. Et iterū. Slideria occidunt pi
grū. Nā et nobis poterāt hec q̄ cōmemo
rastis carnaliū cōmodoꝝ nō deē cōpē
dia. si credidissetus ea nro cōuenire. p̄
posito. aut talē ex illis amenitatuꝝ volu
ptatib? fructū nob̄ iudicasset? posse cō
ferri. q̄lis iste ē q̄ de hoc locoꝝ squalore et
corpis p̄tritiōe p̄q̄rit. Nec lum? ita pas
rētū solatio destituti. vt desint q̄ de suis
substātijs sustentare nos gaudeant. nisi
nob̄ illa snīa saluatoris occurrēs. q̄cqd
ad forū h? p̄tinz carnis excluderz. q̄ d̄. q̄
nō reliq̄rit line oderit patrē et matrē et fi

lios et fratres. nō p̄t me? eē discipul? Qu
si parētū q̄s essem? p̄sidio destituti. certe
vel potētū mūdi isti? obseq̄a deesse n̄ pos
sent. q̄ p̄mptissima largitate nēcitatibz
nris cū oīmi ḡnariū actiōe subministrare
gauderēt. q̄z mūificētia sustentati. paran
di vict? sollicitudinē careremus. nisi nos
vehemēt illa p̄phetica maledictō deterre
ret. nā maledict? in q̄t hō. q̄ ponit sp̄s su
am in hōie. et nolite p̄fidere in p̄ncipibz.
Potuim? etiā cellulas saltē nras super
nili fluminis aluēū collocātes. aquā h̄re
p̄ foribz. ne eā a q̄ttuor milibz passuum
nris cogere. deferre cernicibz. nisi nos
ad toleratiā laborū isti? indefessos b̄tūs
ap̄ls reddēs h̄ingit aīaret eloq̄o. Unus
q̄sq̄ in q̄ens. p̄p̄iā mercedē accipiet. h̄m
suū laborē. Nec ignorā? eē n̄ illa i regio
nibz nris amena secreta. i q̄b? pomoz co
pia et hortoz grā v̄l vbertas. nēcitate vi
et? nostri mīmo labore corpis expedirēt.
nisi impingēdam nob̄ illam exp̄bationē
q̄ ad illū i euāḡ directā ē diuitererem?
q̄ recepisti solationē tuam i vita tua.
S̄ respectis illis oibz. et cū vniūsa mun
di h? voluptate p̄tēpti. his tū squaloꝝ
bz delectam. vniūsisq̄ delitijs horrendā
solitudinis isti? p̄ferim? vastitatez. neq̄s
huic arenarū amaritudini q̄sta suis vbe
res glebe diuitias cōpam? nō tp̄alia hu
ius corpis lucra. s̄ eterna sp̄s emolūm.
ta sectātes. Parū est enī renūciasse mo
nachū semel. id ē. in p̄mordio p̄ueriōis
sue p̄tēpisse p̄ntia. nisi eis q̄tidie renūci
are p̄stiterit. Alq̄s in finē nāq̄ hui? vite
illud nob̄ dicēdū est. cū p̄pheta. et diē lo
minis nō desiderani tu scis. An et dñs i
euāgelio. Si q̄s vult in q̄t post me veni
re. abneget semetip̄m. et tollat crucē suā
q̄tidie et sequat me. **De qualitate
locoꝝ q̄ ab anachoretis expeti**

Quidcir. debeat. **Lap. ij.**
co ei q̄ de interioris hōis purita
te p̄uigilē sollicitudinē gerit.
expetēda sunt loca. que mentem eius nul
la ad culture distentionem vbertatis
sue fecunditate sollicitet. nec de cellule fixa
atq̄s immobili statioe. p̄turbet. atq̄s ad ali

Collatio XXIIII Abbatis Abrahā

quod subdiuiale opus perdire compellat. et ita
velut in aptum effusis cogitationibus omnem
mentis directionem ac subtilissimum certe il-
lius destinationis intuitum per diuisa disper-
gat. quia a nemine prius quam sollicito ac
vigilanti vel cauere poterit vel videri. nisi
quod animam suam atque corpus iungit intra pari-
etem septa conclusit. ut ita quod velut pisces
tor egregius. victum sibi applica arte perspi-
ciens. in tranquillissimi cordis sui perfido-
agmina cogitationum natantia intet. atque
imobilis capter. et tanquam de pminenti sco-
pulo curiose perfida spectans. quod ad se
hamo trahere debeat salutari. quod vero tam-
quam malos ac noxios pisces negligata cre-
fuit. sagaci discretione diiudicat.

**Que a solitariis operationum ge-
nera debeant eligi. Cap. iiii.**

I hac ergo unusquisque custo-
dia iungit perseuerans. efficaciter il-
lus implebit. quod per abachuc propheta
tam satis euidenter exprimit. Super custodiam
meam stabo. ut ascenda super petram et specula-
tor ut videam quod loquitur in me. et quod respon-
deam ad arguerem me. Quod quod laboris ac
difficultatis sit. experimetur illos qui in illa
calami sive purfurationis heremo como-
ratur manifestissime comprobatur. Nam cum
longiore solitudinis intervallo ab vniuersis
urbibus et habitaculis hominum quam heremus
scythiarum diuidatur. septem siquidem vel octo
mansionibus vastissime solitudinis testa-
penetrantes vix ad cellularum suarum secreta
perueniunt. tamen quod illic agriculture redditum. clau-
stris minime cohibetur. cum ad hoc squali-
da in quibus degimus. vel ad illa scythionica
venerit loca. tantis cogitationum elibus. tan-
ta animi anxietate vexatur. ut quasi rudes
et quod solitudinis exercitia ne leuiter quod de ali-
quibus protigerit. comozatione celle et quod silentii
tolerare non possint. atque ex eis statim ex-
cussi. tanquam ex ptes et nouitij perturbentur.
Non enim sedare interiorum hominis motus et co-
gitationum suarum tempestatibus obuiare. iun-
gi sollicitudine ac perseueranti intentione di-
dicerunt. quod sub diuilibus quod die opibus desu-
dantes. tota die sub aerea inanitate. non
solum corpe. verum etiam mente puolitatur. et cogi-

tationes suas cum mobilitate corporis passim
in aperta diffundunt. Et idcirco nec mul-
tinola animi sui sentiunt vanitatem. nec ei-
lubricos possunt coercere discursus. nec
pertritionem spiritus ferentes. intolerabiles sibi
ipsam silentij sui estimant iungitatem. ac labo-
riosis ruris opibus indefessi vincuntur ocio.
et quietis sue diuturnitate lassant.

**De euagatione corporis grauetur
magis quam releuetur cordis anxi-
etas.**

Cap. v.

Nec mirum si in cella quod residens
quod intra artificiosum claustrum co-
gitationibus congregat. anxietatum
multitudine suffocetur. quod de carceribus ha-
bitaculi cum homine propet. continuo velut
equus effrenes in diuisa puolitatur. Sed cum ad
prius de suis velut stabulis euagetur. ca-
pit statim aliquid vel breue vel triste solati-
um. cum vero corpe ad cellam propriam remeatur. rur-
sus quasi ad sedem suam cuncta cogitationum ca-
terua recurrerit. grauius excitat stimu-
los ipsa inueterate licentie consuetudo. Ad-
ergo quod nec dum possunt vel norunt volunta-
tem suam instigationibus reluctari. cum acci-
dia peccati insolitum vehementer impugnat. in
tra cellam fuerit anxietas. si per grediendi septem
libertatem sibi remissa districtiois lege co-
cesserit. acrior aduersus se pestem habet ut pu-
tat remedio suscitabitur. sicut gelidissime
aquam haustu vim in infernum febrium quod resili-
guere posse se credunt. cum utique accendi ex
ignem illum potest potius quam sedari. siquidem mo-
mentanea illa releuatione multo grauior con-
sequetur afflictio. **Ad quam compati-
onem monachus cogitationes su-
as debeat custodire. Cap. vi.**

Quamobrem ita monachi omnes in-
tentio in unum spiritus est dirigenda. cum
ctarumque cogitationum eius oritur ac
circum in idipsum. id est ad memoriam dei
strenuere uocandi. velut si quis absidis ca-
meram volens in sublime concludere. subtilissi-
mi illius centri lineam iungit circumducit.
ac firmam certissimam normam omnem rotundi-
tatis parilitatem. et structe colligat disci-
plinam. Qui vero eam absque ullius medie-
tatis examine presummare. quoduis summa

De mortificatione

artis aut ingenij presumptioe teptauerit impossibile est. vt eqlitate circūit illi. us sine errore custodiat. aut q̄tū verero tūditatis pulchritudini errādo subtraherit solo teptendat aspectu. nisi ad illū indicē x̄itatis sp̄recurrēs. atq; ei⁹ arbitrio itēre op̄is sui ambitū exteriorēq; castigās. tā excelsē altitudinē mol⁹ vni⁹ pūcti lege pcludat. Ita etiā mēs n̄ra. nisi solā dñi charitatē. velut centrū imobilitē fixū. p vniūsa opm molitionūq; n̄ra. rū momēta circūagēs. pbabili vt ita dixerit circūo charitatis oīm cogitationū. vel aptauerit vel repulerit q̄litate neq; structurā illā edificij sp̄ritualis. cui⁹ paulus est architect⁹. pbabili arte moliet. n̄ pulchritudinē dom⁹ illi⁹ possidebit. quā btis dauid ī corde suo cupiēs exhibere. dñe in q̄t dilexi decore domus tue ⁊ locū habitatiōis gl̄ie tue. s̄ indecorā in corde suo atq; indignā sp̄ritui sc̄to domū. cōtinuoq; lapsurā imp̄ruderet attollit. nō glorificandus bt̄o habitatoris hospitiō. s̄ ruina pstructiōis s̄ne lugubri op̄o p̄mendus.

Interrogatio cur obesse nobis parētū vicinia putaretur q̄ ī egipto cōsistētib⁹ nō obesset.

Cap. vii.

Germanus. Satis vtili ac necessario p̄cipit instituto h̄ op̄erū genus qd̄ intra cellā exerceri pōt. Eri nō solū exēplo beatitudinis vestre applicarū x̄itū imitatioe fūdate. v̄ r̄ictiā experiētie n̄re testimonio cōmoditas hui⁹ rei nob̄ sepe cōpta est. S̄ parētū vicinia quā n̄ vos minimū respiciet. cur tantope a nobis debeat vitari nō satis claret. Cū enī vos in oīm p̄fectionis via ir̄ep̄hsibiliter incedētes. nō solum ī p̄p̄is f̄sidere regiōib⁹. s̄ n̄ lōge a vicul⁹ suis quosdāz recessisse cernamus. cur id qd̄ vob̄ notū nō est. nob̄ putet adūsūz.

Respōsio quō nō omnib⁹ cōueniant omnia. **Cap. viii.**

Abraham. Nōnūq; mala ex bonis rebo sumi videmus exem

pla. Nam si eadem quis agere non eo. dē affectu atq; pposito. aut dissimili virtute p̄sūpserit. p̄fecto exinde laqueū deceptiōis ⁊ mortis incurrit. vñ alijs eterne vite fruct⁹ acq̄rit. Qd̄ ille qz manu fortis puer. bellicosissimo illi gigante in certamine cōpatus. haud dubie ptuliss⁹. si virilib⁹ atq; fortissimis saulis armis fuisset indut⁹. ⁊ q̄b⁹ etas robustior. innūerabiles catuas hostium pstrauisset. hec indubitata p̄mēno puero potuerūt inferre perniciē. nūlī prudētī discretiōe p̄grua adolecētie sue armorū genera delegiss⁹. et aduersus hostē teterrinū. nō lorica et clypeo q̄b⁹ ceteros videbat īstructos. s̄ ill⁹ q̄b⁹ ip̄e dimicare poterat tel⁹ fuisset armat⁹. Quāob̄rē m̄surā viriū suarū puenit vñūq; n̄m diligētius a n̄ p̄sare. atq; ad ei⁹ modulū arripe quā libuerit disciplinaz. qz q̄uis oēs v̄tiles sint. tñ apte cūctq; cūctē n̄ p̄nt. Qd̄ enī qz bōa est anachoresis. vniūsis eā p̄gruā cōprobam⁹. A mltis ei n̄ solū īfructuosa. s̄et p̄niciosa s̄etit. Nec qz institutō nē cenobiorū. vel curā frat̄ū sc̄tām atq; laudabilē merito p̄fitemur. idcirco ab vniūsis eaz expetendaz esse censēm⁹. Ita qz xenodocij v̄berrim⁹ fructus est. s̄ ab oib⁹ expeti sine patie nō p̄t detrimēto. Proinde p̄mū regionis v̄re. atq; hui⁹ int̄ se pensanda sūt īstitutā. deinde vires hoīm iugi v̄l virtutū vel viciōz assiduitate collecte. diūsa ī uicē lance trutinā de Fieri et enī p̄t vt qd̄ alter⁹ gentī hoī arduū atq; īpossibile ē. s̄ alijs īnsita p̄suetudo qd̄ ammō x̄terit in nat̄am. sic natiōes qdā īgētī plagarū diūsitāte diūcte. magnā vim frigoris vel ardoris sol⁹ absq; v̄llo corpis p̄ferūt te gumēto. q̄ vti qz aliq̄ illā celi inclemētiaz nō exp̄ti. q̄tinis robor⁹ fuerint sustēta. re n̄ p̄nt. Ita etiā vos q̄ sūmo aī ⁊ corpis n̄su. in hac regiōe dūtāxat. q̄si naturā patrie vestre. in multis impugnare conamini. diligenter expendite. vtrum in illis torpedinis vt fama ē regionib⁹. et velut frigore nimie īfidelitatē obstrictis. hanc v̄rita dixerī nuditatē sustētare possitis.

Collatio XXIIII Abbatis Abraham

Positis enī istā ppositi fortitudinez naturaliter quodāmodo ididit sancte conūlationis antiq̄tas. quoz si cōstātie atq̄ virtuti pares esse vos cernitis. viciniam parentū fratrūq̄ vroz silit̄ fugere nō debetis.

Qui possint parētū vicinā nō timere q̄ abbas apollo mortificationē potuerint emulari.

Cap. ix.

Et vero ad certū districtiōis examē vraz virū q̄tātē metiri cōgrua estimatiōe possitis. cuiusdā vobis senis. id est. abbas apollo factū breuiter indicabo. vt si vos int̄mū vstri cordis examē hui⁹ pposito atq̄ virtuti haud inferiores eē censuerit. absq̄ iactura pfectus vri. pfessionisq̄ periculo. patrie inhabitationē ac parentū vicinā presumatis. certi q̄ districtiōne hui⁹ militantis hui⁹. quā vob in hac puincia nō solū voluntas s̄ etiā necessitas pegrinationis extorquet. appinq̄tatis affectus aut locoz oblectatio nō possit euincere. Ad hūc igitur quē pdiximus senex. cum germanus suus intēpesta nocte venisset. implorās vt de monasterio suo paulisp̄ egressus. ad euellendū bonē. quem ceno plaustrī eminus inherere flebiliter querebat. ei esset auxilio. q̄ cū solus neq̄q̄ posset eruere. abbas apollo pertinaciter obsecrā. cur ait iuniōre fratrē nostrū. quē pteriēs ppiorē q̄ me habueras nō rogasti. Cūq̄ ille eū mortē olim sepulti fratris oblitū. et ex nimia p̄tinentie ac solitudinis iugitate velut i potē mēd̄ existimās respōdisset. quēadmodū poteram de sepulchro eū qui ante ānos q̄ndecī obijt inuocare. abbas apollo. ignoras q̄ ait me q̄z ān ānos viginti huic mūdo fuisse defunctū. nulla q̄ iā posse de huius celle sepulchro. q̄ ad p̄ntis vite p̄tineat statuz. tibi cōferre solatia. quē int̄m christi ab intentione mortificationis arrepte. vel modicu3 ad extrahendū bonē tuū nō patit̄ relaxari. vt ne breuissimi q̄dē momētū inducias p patris indulserit sepultura. q̄ multo

vt q̄z celerius. honesti⁹. religiosi⁹ fuerat exhibenda. Rimamini itaq̄ nūc archana pectoris vri prudētēq̄ conjicite. antale etiā vos iuxta parētes vros districtiōne mentis iugit̄ retentare possitis. Cūq̄ vos in hac animi mortificatione consimiles eidē senseritis. tū demū scitote parentū fratrūq̄ vicinā. vob quoq̄ silit̄ noxiā nō futurā. vt scz eis q̄uis i proximo p̄stitutis. velut mortuos vos esse credatis. ita vt nec illos vris foueri solatijs nec vos illoz sinatis obseq̄ijs relaxari.

Interrogatio an obsit mōacho si a parentibus sibi necessaria suggeratur.

Cap. x.

Germanus. Super hoc plane iam nulluz ambiguitati locus vltēri⁹ reliq̄sti. Certe etenim sumus tā p̄ntis huius habitus vilitatē q̄ quotidiana hec nudipedalia in illoz vicinia nullatenus exercere nos posse. sed ne labore q̄dē illic sili ea que sūt ad victū necessaria p̄uisuros. sic etiā ipsam q̄ndie aquā cernicib⁹ nris ex trib⁹ milib⁹ exhibere cōpellimur. nec nra enī nec illorū verecūdia. hec nos corā illis agere omnino patiet̄. Sane quid pposito nro obicit. si illis subministrantib⁹ vniūsa. nos sollicitudine paradi victus penitus absoluti. lectioni tm̄ z oratiōi opam dederimus. vt isto q̄nūc distrahimur labore solati. spiritalib⁹ tm̄ studijs intētius exorbemus.

Responsio quid sanctus antonius super hoc p̄nūciauerit.

Cap. xi.

Abraham. Non meā contra hoc vobis. s̄ br̄i antonij sententiā. pferā. q̄ ille ita cuiusdā fratris. hoc q̄ dicitis tepore torpētis segnicie cōfutaui. vt etiā nodū vīe ppositiōis abscederet. Nam cū ad predictū virū q̄dam vt dixi veniens. anachoreticā disciplinā minime diceret admirandā. maioris p̄nūciās esse x̄tutis. si ea q̄ perfectio nis sunt inter hoies quispiam q̄z in hēre mo positus exerceret. br̄is antonius vbi

De mortificatione

nam ipse consisteret pcontatur. Cumq; ille se iuxta parietes suos habitare dixisset. et eorum prebitioe ab omni cura et sollicitudine diurni operis absoluto. lectioni tantum et orationi. absq; ulla distentione spiritus indefinenter gloriaretur insistere. rursum beatus Antoni⁹. Dic inquit fili. vtrum in seorum damnis vel aduersis casibus contentus. pariq; etiam modo super eorum prosperitate cogit deas. Ille vtriusq; rei se participem esse confessus est. Cui senex. Rone. ris te inquit etiam in futuro seculo eorum sortem censendum. cum quibus in hac vita in lucro detrimenti vel consortio. vel gaudio vel merore concuteris. Nec hac contentus sententia beatus antonius. maiorem in supercam pum disputationis ingressus est. hec inquit. ens pueratio atq; hic tepidissimus status. non solum solo quod dixi te ferunt detrimento. licet id nunc ipse non sentias. dicis quodammodo semel illam puerbiorum parabolam. ferunt me sed non dolui. et deluserunt me. ego autem nesciui. vel illud quod dicitur in prophetis. et comederunt alieni robur eius. et ipse nesciuit. quod scilicet diebus singulis mentem tuam pro casuum varietate mutantes indefinenter ad terrena demergunt. verum etiam quod fructus manuum tuarum. et iusta laboris proprii mercede defraudant. non permittentes te horum prebitioe suffultum. semel beati apostoli regulam. quotidianum tibi victum tuis manibus preparare. quem ille vltima epheusorum ecclesie principibus precepta promulgans. se etiam sanctis euangelice predicationis studiis occupatum. non solum sibi. verum etiam his qui erant erga ministerium suum necessariis obsequiis prepediti. prebuisse se memorat dicens. Ipsi scitis quoniam ea que mihi opus erant. et his que mecum sunt. ministraverunt manus iste. Quod tamen ut se fecisse per forma nostre utilitatis ostenderet. alibi ait. Non ociosi sumus inter vos. neque gratis panem ab aliquo manducamus. sed in labore et fatigatione nocte et die operantes. ne quem vestrum quaremus. non quia non habuerimus potestatem. sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.

De utilitate operationis et oculi detrimento.

E Ideo cum etiam nobis parentum presidia non desissent. tamen hanc cunctis operibus pretulimus nuditatem. et quotidianam corporis alimentum nostris maluimus sudoribus prepare. quam securam parentum prebitioe fulciri. laboriosissime huic penurie. illam quam predicamus ociosa scripturarum meditatione. atque infructuosa lectionis instantia postponentes. quam proculdubio libentissime sectaremur. si habessemus utilius vel exemplis suis apostolica tradidisset auctoritas. vel instituta seniorum salubriter prefinissent. Noueris autem te etiam ex hoc non leuius quam illo quo superius diximus affici detrimento. quia cum sis sani corporis ac robusti. stipe sustentaris aliena. que iuste solis est debilibus attributa. Nam utique omne hominum genus absque illo tantum genere monachorum. quod semel preceptum apostoli quotidianis manuum suarum laboribus vivit. agapen aliene operationis expectat. Unde non solum eos qui semetipsos. vel parentum facultatibus. vel famulorum laboribus. vel fundorum suorum fructibus sustentari gloriantur. sed ipsos etiam reges mundi huius. agape certum est sustentari. Hoc denique maiorum nostrorum diffinitio habet. quod quicquid ad necessitates quotidiani victus insumitur. quod opere manuum nostrarum effectum partemque non fuerit ad agapem referri debere sanxerunt. semel apostolum qui ociosis penitus interdicens opem largitatis alienae. qui inquit non operatur nec manducet. Huius beatus Antonius aduersus quemdam versus hominis. etiam nos magister suum informauit exemplo. ut parentum perniciosissima blandimenta. et omnium qui victus necessaria subministrant agapem. insuper etiam omnem habitatiois gratiam tenuemus. squalentesque naturali amaritudine arenas. et perustas salsa inundatione regiones. nullique ob id ipsum hominum iuri dominoque subiectas. cunctis mundi huius operibus preponamus. ut non solum

Collatio XXIII abbatidis abraham

frequentias hominū obtentu inuie solitudinis declinemus. Et etiā nequa q̄ nos ad qualiscūq; culture distentionē vberī soli natura sollicitet. per quā mens ab illa principali obseruatione cordis distracta. spiritualibus studiis redderet effeta.

Fabula de tōsoris mercede cōposita ad illusiones diaboli cognoscendas. **Cap. xij.**

MAm qđ alios qđ saluare vos posse confiditis. et spe maioris lucri ad reuiscendam patriā festinatis. audite etiā super hoc quādam abbatidis macharij fabulā. iocūdissime atq; aptissime figuratā. quā et ille cuidā similib? desiderijs estuati. medicinā oportūnissime narrationis ingessit. Erat inqt ī ciuitate quadam peritissimus tonsor. q̄ denarijs ternis vnūquemq; detōdens. tenuē vilemq; mercedem sui operis acq̄rendo. ex hac eadem quātitate necessaria victus quotidie compabat. centūq; denarios expleta omī corporis cura. marsupio suo dieb; singulis inferebat. Sed cū indefinēter hūc conderet questus. audivit in quadā longe posita ciuitate. singulorū solidorum singulos homines tōsori prebere mercedem. Quo ille comperito. qđ diu ero inquit hac mendicitate cōtentus. vt trium denariorū stipem cū labore conq̄ram. cum possim illo pergens ī genti solidorū questu diuitias cōgregare. Itaq; sumēs artis sue ptinus instrumenta. expensis in sumptu omīb; q̄ hic multo tpe collecta seruarat. ad urbem illaz questuosissimā cū summo labore peruenit. Abi cum ea qua ingressus est die fm id qđ cōpererat ab vnoquoq; mercedem sui opis recepisset ad vespērā se videns grandem solidorū numerum conquisisse ad macellum letus intēdit escas refectiōi sue necessarias cōceptur. Quas cum cepisset magno solidorū precio cōparare. expensis in pexiguo victu vniūlis quos acquisierat solidis. ne vni? quidē denarij intulit lucrum. Cumq; ita singulis dieb; acquisitionē suā vidisset

insumi. vt nō solum nihil redigere. s; vix ipam quotidiane substantie necessitatez posset explere. apđ semetipm recogitās. reuertar inquit ad ciuitatē meā. illumq; repetā tenuissimū questum. ex quo mihi expleta omni corporis cura. qđ ad sustentationē senectutis accresceret. quotidiana exuberantia conferebatur. Qđ quāuis parū videretur et tenue. nō medio cre tamē summā ingi pariebat augmento. Questuosior quippe mihi fuit ille nūmorū q̄ iste solidorū imaginarij questus. ex q̄ nō solum nihil exuberat qđ recondam. s; etiam vix ipa quotidiani victus necessitas sustinetur. Et idcirco rectius nobis ē hūc solitudinis huius tenuissimū fructum indurupta ingitate sectari. quē nulle seculares cure. nulle mūdane distentiones. nulla cenodoxie ac vanitatis arrodat elatio. nulle sollicitudines diurne necessitatis iminuāt. Meli? est enim modicum iusto super diuitias peccatorum multas. q̄ affectare lucra illa maiora. que etiā si parata fuerit questuosissima conuersione multoz. necessitate tamen mūdane conuersatiōis. et q̄ridianis distentionū diminutionib; absumentur. Melior namq; est fm sniam salomonis. pugillus vnus cum req̄e. q̄ duo pugilli cum labore et presumptione spiritus. Quibus illusionibus atq; dispendijs omnes admodum infirmos necesse est implicari. qui cum etiā de sua salute sint dubij. ipsiq; adhuc magisterio atq; institutione egeant aliena. ad conuertendos alios et regendos. diabolicis illusionibus instigatur. quiq; etiā si potuerint lucri aliquid ex quorundam cōuersione cōquirere. ipatientia sua atq; inconditis moribus quicquid acquisierint profligabunt. Illud namq; eis qđ Aggeus propheta describit eueniet. Et qui mercedes congregat. misit eas in sacculum pertusum. Vere enim lucra sua in pertusum sacculum condit. qui quicquid per aliorū conuersionē videt acquirere. intēperantia cordis sui et q̄ridiana

De mortificatione

animi distentiōe dispergit. Itaq; fiet vt dum vberiora lucra per aliorum creditū sitionem parare se posse etiā sua correctione prouentur. Sunt enī qui se diuites ferunt nihil habentes et sunt qui se humiliant in multis diuitijs et melior ē vir in ignobilitate seruiens sibi q̄ q̄ diuitiātē sibi acq̄rit et indiget pane.

Interrogatio vnde nobis talium cogitationū error irrepserit

Cap. xiiij.

Germanus. Satis congrue nobis his compationib; disputatio tua illusionū nostrarum manifestauit errores. quorū causas et curationes similiter optamus agnoscere et vnde acciderit nobis ista receptio pariter cupimus edoceri. Nulli etenī dubium est neminē admodū posse remedia malis valitudinibus adhibere nisi eum q̄ ipas morborū origines an̄ predixerit

Responsio de tripartito anime motu.

Cap. xv.

Abraham. Omnium viciozum vn̄ fons atq; p̄cipiū ē. scdm̄ qualitatem vero partis illius et vt ita dixeriz membri qd̄ in aīa fuerit viciatū diuersa vocabula passionū corruptionūq; sortitur. Qd̄ nōnunq; etiā morborū corporalium probatur exēplo quorum cuius vna sit causa in diuersa tamen egritudinum genera pro qualitate membrorū que fuerint occupata distinguitur. Etenī cum arcem corporis id est caput vis noxi hūoris obsederit cephalgie procreat passionem cum vero aures oculos ve peruasit in othagicum siue ophtalmicū vertitur morbus cūq; se ad articulos quosq; et ad manus suā trāssuderit articulari atq; chiragrica dicitur valitudo cū autem ad pedes imā defluerit podagra mutato nomine nuncupatur totq; vocabulis vna atq; eadem noxi humoris origo distinguitur quot mēbroz ceperit portiones. Eodem modo de visibilibus ad inuisibilia transeuntes aīe nostre partibus atq; vt ita

dixerim mēbris vim cuiusq; vicij inesse credamus. Quā cū sapientissimi quiq; tripartite diffiniāt esse virtutis necesse ē vt aut logicon id est ratioabile aut thyancon id ē irascibile aut epithymeticon id est concupiscibile eius aliquo corrumptatur incurſa. Cum ergo aliquē ex his affectibus vis noxie obsederit passiōis pro illius corruptione etiā vicio nomen imponitur. Nam si rationabilez ei⁹ partem viciozum pestis infecerit cenodoxie elationis inuidie superbie presumptionis contentionis hereseos vicia procreabit. Si irascibilem vulnerauerit sensus furorem impatientiam tristitiam accidiam pusillanimitatē crudelitatem parturiet. Si concupiscibile vulnerauerit portione castitiam margiam fornicationē phylargyriam auariciam et desideria noxia terrenaq; generabit.

Rationabilem anime nostre partem fuisse corruptā. **Cap. xvi.**

Et idcirco si fontē vicij huius et originem vultis agnoscere rationabilem mentis vestre atq; anime portionē noueritis esse corruptā ex qua vel presumptionum vel cenodoxie solent vicia pullulare. Proinde hoc primum anime vobis vt ita dixerim membrum recte discretionis iudicio et humilitatis virtute curandū est q̄ viciato dū nō solum ad perfectionis iāz peruenisse fastigia sed etia; docere alios posse vos creditis et ad eruditionem ceterorū sufficientes atq; idoneos indicatis per elationem cenodoxie quā patefecit vestra confessio peruagationū vanitate raptamini quas amputare deinceps absq; difficultate poterit si vere discretionis vt dixi humilitate fundati q̄ laboriosū q̄ difficile sit vnicuiq; nostruz saluare animā suam mentis vestre contritione discatis et intimo cordis affectu nō modo longe vos ab illa docēdi presumptione submotos verum etiā adhuc erigere doctoris agnoscatis auxilio.

Infirmior pars anime diabo

Collatio XXIII abbatis abraham

licis temptationibus pria succumbat.

Cap. xvij.

Adhibete ergo huic membro vlt parti anime v're. quā specialit' diximus vulneratā. vere humilitatis medellam. quē qm̄ ceteris aīe xtu. tibus in vobis. quantū apparet. infirmior est. necesse est vt diabolice infestatiōi prima succūbat. Quēadmodū ei igne tibus qbusdāz iniurijs. q̄ vlt ex accidēti labore. vel de aeris corruptione gignuntur. fieri etiā in corporibus hūanis solet. vt illa que fuerint infirmiora. casibz istis prima consentiāt atqz succūbant. cunqz peculiariter in eis morbus infederit. reli quas quoqz partes corporis eadem pēste ta tefaciat. ita z animā vniuscuiusqz nostrū flante quodāmodo pēstētī hali tu viciōrū. illa maxime passione necesse est attemptari. in qua tenerior atqz infirmior eius portio. validis inimici nō tam fortiter resistit impulsibus. et ex illis periculum captiuitatis incurrere. in quibus faciliorem proditiōi aditum relierat in cauta custodia. Sic namqz balaam populum dei posse decipi. certa ratione collegit. dans consiliū vt ex illa parte q̄ infirmari nouerat filios israel. pnciosos eis laquei tenderēt. nō dubitans eos oblatā copia seminarū. fornicatiōis ruina protinus collapsuros. quia concupiscibiles anime eorum partes sciebat esse corruptas. Ita ergo vnūquemqz nostrum nequitie spiritales versuta malignitate pertemptant. illis precipue affectibz aīe insidiosos laqueos prestuentes. qbus eam senserint egrotare. vt verbi gratia cum viderint rationabiles anime nostre partes esse viciatas. illo nos ordine deci pere moliāt. quo achab regem ab illis syris deceptum scriptura cōmemorat. q̄ dixerūt. Scimus qm̄ reges israel miseris cordes sunt. ponam? ita qz saccos ī lūbis nris. et funiculos ī capiti b nris. z egrediamur ad regē israel et dicem?. Seru? tu? benadab dic. viuificet aīa mea. Quibz ille nō vera pietate sed vana misericōdie lau

de. si adhuc in q̄t viuit frater me? est Et hoc exemplo etiam nos rationabilis illi? partis errore deceptos. ide incurrere offensam dei faciāt. vnde psecuturos mercedem ac recepturos nos pietatis p̄mia credebamus. similiqz nobis etiam in crepatione dicatur. Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua. erit anima tua pro anima eius. z populus tuus pro populo eius. Siue cū immundus spiritus dicit. Egrediar et ero spiritus mendax in ore omniū. pphetarū eius. per rationabilem proculdubio affectum quē talibus aptum nozat insidijs laqueum deceptionis ac mortis intēdens. Sic etiam herodem per irascibilem anime portionez. ad illam tantorum infontiū necē callidissimus hostis impexit. eo q̄ istam p̄pensius in eo nozatesse viciatam. Qd etiā de dño nostro idem spiritus opīatus. cum his eum tribus anime affectibz temptasset. in quibus omne hominū genus nouerat captiuari. nihil tamen tam versutis profecit insidijs. Nam concupiscibilem mentis eius aggressus est partem dicens. dic vt lapides isti panes fiant. irascibilem cū euz ad expetendū p̄sentis seculi potestatem et regna mundi huius instigare conatus ē. rationabile euz ait. si filius dei es. mitte te deorsum. In quibus idcirco nihil eius profecit illusio. quia nihil scdm̄ coniecturā suam. quā falsa opinatione conceperat. repperit in eo esse viciatum. Unde etiam nulla pars anime eius. inimici insidijs attemptata consensit. Ecce enī inquit vlt p̄nceps mundi huius. et in me inueniet nihil.

Interrogatio an vtili desiderio maioris silētij retraheremur ad patriam.

Cap. xvij.

Germanus. Inter cetera illusionum errorumqz nostrorū genera. quē nos ad desiderii patrie nre. sicut beatitudo tua sollerti mentis perspexit intuitu. vana spiritaliū cōmodorū pollicitatione flāmauerāt. etiā

De mortificatione

hec vel maxima existit causa. q̄ interdū a fratribus frequētati. iugī secreto ac diu-
turno silentio. fm̄ desiderii nostrum ne
qua q̄ possimus inherere. Per qd̄ ne-
cesse est cursum atq̄ mensurā quotidia-
ne continentie quā per castigationes cor-
poris indurptam perpetuo cupimus re-
tentare. nōnullis fratribus superuenien-
tibus intercidi. Quod sine dubio nulla
tenus in nostra prouincia credimus eue-
turum. in qua aut nullum aut ceterarū
simū professionis huius virum inuenire
possibile est.

Responsio de illusione diaboli-
ca q̄ vastioris solitudinis req̄-
em repro mittat. **Cap. xix.**

Abrabā. Irrationabilis atq̄
inconsiderate districtiōis. imo
poti⁹ summi tepor̄ indicii est.
nequa q̄ ab hominib⁹ frequentari. Qui
enī in hac quā arripuit via nimis tar-
dis passib⁹ graditur. ac fm̄ anteriorem
hominem cōuersatur. equum est vt ad
eum nō dicam sanctoꝝ. s̄ ne hominū q̄-
dem vllus adueniat. Nos aut si vera at-
q̄ perfecta dñi nostri dilectiōe flagrat.
et deum q̄ vtiq̄ charitas est pleno spūs
feruore sectamini. ad quelibet loca inac-
cessibilia fugerit. necesse est ea ab homini-
bus frequētari. q̄toq̄ vos p̄iores deo
amoris diuini ardor effecerit. tanto ad
vos maior sanctorum fratrum consuet
multitudo. Non enim potest fm̄ senten-
tia dñi. ciuitas abscondi supra montē
posita. quia diligentes me inquit domi-
nus glorificabo. et qui me contemnunt
erūt ignobiles. Verūtm̄ nosse debetis hāc
eē subtilissimā diaboli calliditatē. hāc oc-
cultissimā foueā. in quā miserabiles et i-
cautos q̄sq̄ p̄cipitat. vt duzeis maiora
pmittit. nc̄ia q̄tidiaī fruct⁹ emolumēta
subripiat. abstrusiores sc̄et vastiores
solitudines expeti debere p̄suadēs. easq̄
velut miris amenitatibus cōsitas in eo-
rum corde pingens. ignota etiā quedam
et que penitus nō sunt loca. velut cogni-
ta ac preparata. nostrēq̄ potestati iā de-

data. et absq̄ vlla difficultate possiden-
da confingit. Homines quoq̄ regiōis
illius tractabiles. et ad viam salutis seq̄-
ces esse mentitur. vt dum illic vberiores
fructus anime pollicetur. presentia lu-
era fraudulenter auertat. Nam cū vnus
quisq̄ hac vana spe a seniorū salutarī
contubernio separatus. atq̄ omnib⁹ q̄
sibimet frustra in suo corde depixerat fu-
erit destitutus. velut de profundissimo so-
pore consurgens. nihil ex his que somni-
auerat expergefactus inueniet. Itaq̄ cū
diabolus maioribus vite huius necessi-
tatibus et inextricabilibus laqueis irre-
titum ne respirare quidem ad hec que si-
bi ip̄e promiserat aliquando permittet.
eumq̄ nō iam illis quas ante vitauerat
raris ac spiritalibus fratrum visitatiōib⁹.
sed quotidianis secularium incurioni-
bus obligatus. ne ad mediocrem q̄dem
anachoreseos quietē ac disciplinā vnq̄
redire patietur.

Vtilis sit remissio in aduētū
fratrum. **Cap. xx.**

Illa quoq̄ remissionis atq̄ hu-
manitatis intercapedo gratissi-
ma. q̄ nōnunq̄ pro aduētū fra-
trū interuenire consuevit. licet molesta
nobis ac fugienda videatur. tamē q̄ sit
utilis ac salubris tā corpi q̄ spiritui no-
stro paucis patiēter attendite. Sepe ac-
cidit nō dicam nouicijs et infirmis. s̄ eti-
am experientissimis atq̄ perfectis. vt ni-
si mentis eorū directio atq̄ censura. qui-
busdam mollita fuerit vicissitudinū la-
xamentis. aut in teporē spiritus. aut cer-
te in perniciosam corporis valitudinem
collabatur. Et idcirco a prudētib⁹ atq̄
perfectis. cū intercesserit etiā fratrum cre-
bra visitatio nō solum toleranda patien-
ter. s̄ etiā gratāter est amplectēda. p̄mū
q̄ puocat nos auidi⁹ sp̄ solitudinis de-
siderare secreta. nam qd̄ammodo cursū
nr̄m dū interpolare credit. infatigabilē
iugemq̄ conseruat. q̄ si nullo interdum
obice tardaretur. vsq̄ ad fines p̄tendere
indefessa pertinacitate nō posset. deinde

Collatio XXIII Abbatis Abraham

quod necessitatem reficiendi corpusculi cum fructu humanitatis indulget. maiora nobis conferet lucra. cum iocundissimo corporis laxamento. quod illa sunt que per abstinentie fatigationem fuerant acquirenda. Super qua re aptissimam comparationem antiqua narratione vulgatam breuiter indicabo.

Quod euangelista iohannes utilitate remissionis ostendisse dicatur.

Cap. xxi.

Ertur beatissimus euangelista iohannes cum perdicem manibus molliter demulceret. quendam ad se habitu venatorio venientem subito conspexisse. Qui miratus quod vir tante opinionis ac fame ad tam parua et humilia se oblectamenta submitteret. tu nees inquit ille iohannes cuius fama insignis atque celeberrima. me quoque summo desiderio tue agnitionis illexit. Tunc ergo oblectamentis tam vilibus occuparis. Cui beatus iohannes. Quid est quod manu tuam gestas. At ille. Arcus inquit. Et cur ait non eum tensum ubique spiritus circumfers. Cui ille respondit. Non oportet. ne iniqui curuamine rigoris fortitudo laxata mollescat atque depereat. et cum oportuerit ut fortiora in aliquam feram spicula dirigant. rigore per nimietatem continue intensiōis amisso. violentior ictus non possit emitti. Nec nostri inquit beatus iohannes animi te offendat o iuuenis tam parua breuiusque laxatio. que nisi remissione quadam rigore intentionis sue interdum releuet ac relaxet. irremisso vigore letescens. spiritus cum necessitas poscit obsecrare non poterit.

Interrogatio qualiter intelligendum sit quod in euangelio dicitur Jugum meum suauis et onus meum leue est.

Cap. xxi.

Germanus. Quoniam nobis illusionum cunctarum remedia contulisti. et diabolice quibus

quatiabamur insidie. per doctrinam tuam domino donante detecte sunt. hoc quoque nobis similiter precamur edisseri. quod in euangelio dicitur. Jugum meum suauis et onus meum leue est. Satis enim propheticæ illi sententie videtur aduersum. quod dicitur. Propter verba labiorum tuorum. ego custodini vias duras. Quipe cum etiam apostolus dicat. omnes qui volunt pie viuere in christo. persecutionem patientur. Quicquid autem durum et persecutiōibus est refertum. nec leue potest esse nec suauis.

Responsio cum expositione sententie.

Cap. xxi.

Abraham. Verissimam dominum ac saluatoris nostri esse sententiam experientie ipsius facili probabimus documēto. si perfectionis viam legitime. et secundum voluntatem christi fuerimus aggressi. et mortificantes omnia desideria nostra ac voluntates noxias absidentes. non solum nihil residere nobis temerarii huius substantia siuerim. per quam utique cum libitum fuerit vastandi nos ac dilacerandi potestates inimicus inueniet. sed etiam nostri ipsius non esse nos dominos senserimus. illud apostolus cum in veritate complentes. Quia autem iam non ego viuam vero in me christus. Quid enim graue poterit esse. quid durum ei. quod iugum christi tota mente suscepit. quod vera humilitate fundatus semperque ad dominum respiciens passiones. in omnibus que sibi fuerint irrogate letatur iniuriis dicens. propter quod complaceo mihi in infirmitatibus. in contumeliis. in necessitatibus. in persecutionibus. in angustiis pro christo. cum enim infirmior tunc fortior sum et potens. Quo inquam familiaris rei cruciabitur damno. qui perfecta nuditate gloriosus. voluntarie pro christo offerens vniuersas huius mundi respuat facultates. omnesque eius concupiscentias generaliter arbitratur ut stercore. ut christum lucrifaciat. euangelici illius pro-

De mortificatione.

cepti meditatione continua. cunctorum dispendiorum estus despiciens et exclu- dens. quid enim prodest homini si vniū sum mundum lucretur. anime vero sug- gerimentum patiat. aut quā dabit ho- mo cōmutationem pro anima sua. Su- per cuius rei priuatione tristabitur. qui omnia que ab alijs auferri possunt sua nō esse cognoscit. illud inuicta virtute. p- clamans. nihil intulimus in hunc mun- du. haud dubiu quia nec auferre quid possumus. Cuius autem inopie ne- cessitate eius superabitur fortitudo. qui peram in via. es in zona. vestes in tēpora habere nō nouit. s- cum apostolo gloria- tur in ieiunijs multis. in fame et siti. i- fri- gore et nuditate. Quis labor. qd- ve tam arduū senioris preceptum. tranquillita- tē pectoris eius poterit perturbare. q- nul- lam habens propriam voluntatē omni- bus que sibi fuerint impata. nō solū pa- tienter sed etiam grater occurrat. no- striq- saluatoris exemplo non querit su- am. sed patris facere voluntatem. dicēs et ipse ad patrem suum. veruntamē non sicut ego volo sed sicut tu. Quibus eti- am iniurijs. qua persecutione terrebatur. immo qd- ei nō etiam iocundū potest esse supplicium. q- in omnibus plagis cū apo- stolis semper exultans. optat vt dignus habeatur pro nomine christi p- tumeliāz pati.

Cur amarū iugū et graue onus domini sentiat. Cap. xxiiij.

Tant nobis contrario iugum christi nō leue nec suauē videatur. cōtumacie nostre est iusti- ascribendum. q- diffidētia atq- incredu- litate deiecti. cōtra illius imperiūz imo consiliūz. q- ait. si vis perfectus esse va- de vende siue dimitte omnia tua. et veni se- quere me. inepta perisitate pugnamus. terrenarū s- facultatū materijs retētis. quarum cum nexibus animū nostrū di- abolus teneat illigatū. quid superest nisi vt cum voluerit nos a spiritalibz gau-

dijs separe. earundē imminutiōe ac p- na- tiōe mellificet. id- versutis fraudibz elabo- rans. vt cū iugi illius suauitas et oneris leuitas. viciose concupiscentie prauita- te nobis fuerit aggranata. ipsius faculta- tis atq- substantie. quā nobis p- requie ac solatio reservamus. viculis irretitos. secularium curarū flagris semper excru- ciet. ex nobis meti p- is quo dilacerem scul- pēs. Funiculis namq- peccatorum suorū vnusquisq- constringitur. audiēs p- pro- phetam. Ecce omnes vos accendētes ig- nem. accincti flāmis. ambulate in lumie ignis vestri. et in flāmis quas succendist. Per hec siquidem vt salomon testis est. vnusquisq- per que peccauit et punie- tur. Ipse ei nobis tormento sunt. quibz vtumur voluptates. et oblectamenta hu- ius carnis atq- delicie carnificūz vice in- suum retorquetur auctorē. quia necesse est eū qui facultatibz pristinis opibzq- suffultus est. nec integrā humilitatē cor- dis nec mortificationē plenā noxiarū su- scipere voluntatum. His autem virtu- tum patrocinantibus instrumentis. oēs vite presentis angustie. et cuncta que ini- micis potest inferre dispendia. non mo- do patientissime. verum etiā iocūdistime sustinentur. quibus rursum exultantibz elatio tam perniciosa succrescit. vt etia- leuissima contumelia mortiferis impati- entie ictibus vulneremur. dicaturq- no- bis per Hieremias prophetam. Et nūc qd- tibi vis in via egipti. vt bibas aquā turbidam. Et nunc quid vis tibi cum via assiriorū. vt bibas aquā flumīs. Ar- guet te malicia tua. et aūsis tua increpa- bit te. Scito et vide q- malum et ama- rum est reliquisse te dominum deum tu- um. et non esse timorem mei apud te di- cit dominus. Quod ergo iugi dominici mirifica suauitas amara videtur et sen- titur. quid est nisi quia eam auersionis nostre amaritudo corrumpit. Quod di- uini oneris tā iocūda leuitas igravefcit. qd- ē nisi q- a eum a q- sustinebam p- tūa ci- presumptiōe cōtēnim. q- p- eū euidentē

Collatio XXIII Abbatis Abrahā

idipm scriptura testetur dicens. Nam si ambulant semitas rectas. inuenissent utiqz semitas iusticie leues. Nos in quā nō esse manifestū ē. q̄ semitas dñi rectas ac leues. prauis durisqz desideriorū exasperamus cautibz. q̄ viam regiam apostolicā ac propheticas silicibus cōmunitā. sanctorū qz oīm atqz ipius dñi vestigijs cōplanatā. amentillime deserentes. deuia queqz ac dumosa sectamur. 7 presentū oblectaminū illecebris obcecati. p obsecuros impeditosqz vicioz sentibz calles. laceratis cruribus. et dirupta illa nuptiali veste reptamus. non modo acutissimis reptiū aculeis pfigendi. Beniam virulentorum serpentū vel scorpio num illic latitantū ictibus vulnerandi. Tribuli enī et laquei in vijs prauis. qui aut timet dñm abstinēbit ab eis. De talibus 7 alibi dñs p prophetā. oblit⁹ est mei inquit populus meus. frustra libātes et impingentes in vijs suis. in semitis seculi. vt ambulant per eas in itinere non trito. Nūc ei fm sententiā salomonis nihil operantiū strate sunt spinis. fortium vero trite sunt. et ita ab itinere regio deuiantes. ad illam metropolim ciuitatez. vbi noster cursus indeclinabiliter semp debet esse directus. nō poterūt peruenire. Qd etiā ecclesiastes significāter exprefit. labor inquitens stultoz affliget eos qui nō cognouerūt ire ī ciuitatē illā scz hierusalē celestem q̄ est mater oīm nrm.

Quid vtilitatis conferat temptationum incurfio. **Cap. xxy.**

Quisquis autē in veritate huic mundo renūciās. sup se tulerit iugum christi. et didicerit ab eo quotidianis iniuriarū exercitijs eruditus. quia mitis est 7 humilis corde. in cūctis temptationibus manebit sp̄ immo. bilis. omīa qz illi cooperabūtur in bonū. Verba enī dei fm abdiam. prophetam bona sūt cū eo q̄ recte gdit. Et iterū. Quia recte vie dñi 7 iusti cedūt ī eis. p̄uaticatores x̄o corruēt ī eis. Maiora igit nob p colluctationē tēptationū laudis cōtu.

lit premia. benigna erga nos gratia saluatoris q̄ si omnē a nobis necessitatem certaminis abstulisset. Etenī sublimior prestantiorisqz virtutis est persecutionibus erūnisqz vallatū. manere sp̄ immo. bilē et aduersum se seuiētibz cūctis. certū de presidio dei atqz intrepidum p̄durare humanisqz incurfibus velut armis ī uicte virtutis accinctū. gloriofissime de impatentia triumphare. et acq̄rere qd ammodo de infirmitate virtutē qz x̄tus in infirmitate perficit. Ecce enī dedi te ī. q̄t dñs in columnā ferreā. et in murum erēū super omnē terrā. regibz iudā. pncipibus 7 sacerdotibus eius. et oīm populo terre. et bellabunt aduersum te. 7 nō p̄ualebunt. quia ego tecū sum vt eruas te dicit dñs. Ergo fm verā dñi traditōē. via regia suauis ac leuis est. licet dura 7 aspera sentiat. P̄die enī ac fideliter seruiētes cum tulerint iugū dñi super se. et didicerint ab eo q̄a mitis ē et humil⁹ cor. de iam qd ammodo terrenarū passionū deponētes sarcinā. nō labores sed requiem aīab suis dño prestante reperient. sicut per hieremiā. prophetam ip̄e testatus ē dicens. state sup vias 7 videte. 7 interrogate de semitis antiquis. q̄ sit via bona 7 ambulate in ea. et inuenietis refrigeriū animabus vestris. sicut namqz eis continuo praua in directūz 7 aspera in vias planas. et gustantes videbunt. q̄niam suauis est dominus. audiētesqz christum in euangelio proclamantem. venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis. et ego reficiā vos. de positis p̄deribus viciozū. ea que sequuntur intelligunt. quia iugū meum suauē est. et on⁹ meum leue. Dabet ergo refrigeriū via domini si fm legem ipsius teneatur. Sz nos sumus qui dolores nobis atqz tormenta. turbulētis distentionibus pcuramus. dum malum vias seculi huius prauas atqz peruersas. etiam cum summo discrimine ac difficultate sectari. Cū x̄o h̄ modo ḡue nob ac durū iugū dñi fecerimus. blasfemo iam sp̄ū. vel de

De mortificatione.

ipsius ingi vel de christi q̄ illud iponit
duricia atq; asperitate causamur. fm̄ il
lud. Insipientia viri corrumpit vias
eius. Deum autem causatur corde suo.
Et fm̄ aggei pphetā. cum dixerim⁹ qz
via dñi nō dirigit: cōgrue respondetur
nobis a domino. Nunquid via mea
nō dirigit? Nonne magis vię vře sunt
prauę: Et reuera si cōpare volueris splē
dentē virginitatis florē. et suauē olentē
castimonie puritatē: terris ac fetidis libi
dinum volutabris. quietem securita
temq; monachorū. periculis 7 erumnis
quib; mūdi huius homines implicant.
paupertatis nostre reqem. edacib; diuitiū
tristitijs ac pernigilibus curis. quibus
nō absq; summo vite periculo dieb; ac
noctib; cōsumūt. suauissimū ingū chri
sti onusq; leuissimū facillie cōprobabis
Quēadmodum perfecte abre
nūciātib; centuplum in hoc
mūdo repmittatur. Cap. xxvi.

Proinde etiā illa retributio pre
miorū. qua pfecte renunciātib;
in hac vita centuplum dñs re
promisit dicens. et oīs q̄ reliquerit do
mū vel fratres aut sorores aut patrē aut
matrē aut vxorem aut filios aut agros
ppter nomē meū. centuplū accipiet ī pre
sentī. et vitā eternā possidebit. recte atq;
verissime eodem sensu absq; vlla fidei p
turbatione suscipit. Multi enī occasio
nē huius sentētie nacti crasso intellectu.
hec in illo mille annorū tpe carnaliē san
ctis restituenda confirmāt. cū vtiq; illd
seculū qd post resurrectionē futurum di
cūt. pñs intelligi nō posse fateātur. Mul
to ergo credibilis mltorū manifestus
est cū q̄ aliqd seculariū vel affectuū vel
bonorū christo suadēte ptemperit. a fra
tribus atq; consortib; ppositi sui qui ei
spiritali glutino colligātur. cētuplo gra
tiorē etiā in hac vita recipere charitatē.
Hāc liquidē quā iter parētes ac filios
atq; germanos. coniuges vel ppiquos.
sine societas copule seu sanguinitatē ne
cessitudo cōiungit. satis breuē esse pstat

ac fragile. Deniq; etiā hōi ac p̄i cū ado
leuerint filij. a parentū domib; nōnūq;
ac substantijs excludunt. cōmunio q̄q;
consortij cōiugalis interdum etiā hone
sta causa interueniente diuellitur. fratř
dirimit charitatem contentiola diuisio
Monachi soli perpetue p̄iunctionis reti
nēt vnitatē. atq; indiscrete possidēt vni
uersa. qui omnia sua esse quę fratř. omnia
fratrum credunt esse quę sua sunt. Si er
go istis diebus quibus carnalis copula
latur affectio. dilectōis nostre gratia cō
ferat. pfecto centuplo hec dulcior atq;
sublimior est. Recipiet sane etiā de con
tinētia coniugali maior centuplo suauita
s. ab illa q̄ eis inuicem p commixtionē
sexuū prebebatur. Pro leticia quoq; illa
quā in vnius agri ac domus possessio
ne quis habuit. centuplo maiore diuitia
rum gaudio perfruetur. qui in adopti
onē transiens filiorū dei. vniuersa q̄ eter
ni sunt patris vt propria possidebit. 7 af
fectu atq; virtute ad imitationē veri illi
us filij proclamabit. omnia q̄ habet pa
ter mea sunt. nec iam cū vlla penali distē
tōis ac sollicitudinis cura. sed securus
ac letus velut ī proprijs vbiq; succedit.
audiēs quotidie sibimet ab apostolo p
dicari. omnia enī vstra sunt. siue mūd⁹.
siue presentia. siue futura. 7 a salomone.
fidelis viri totus mundus diuitiarum
est. Hābes ergo istam centupli retribu
tionē. in magnitudine meriti. et ī discre
tione tam incomparabilis qualitatis ex
pressam. Neq; enim si pro eris aut ferri
aut vilioris cuiusq; metalli certo pōde
re. tantundem ponderis. sed auri quispi
am reddidisset. non etiā amplius q̄ cen
tuplum restituisse videretur. ita cū pro
contemptu voluptatum atq; affectuū
terrenorum. spiritale gaudium et precio
sissime charitatis iocunditas repensat.
etiam si ipse sit numerus. centuplo tamē
hec maior atq; preclarior est. Et vt hoc
evidentius crebra repetitione reddatur.
vxorē antea in passiōe fragilis desiderij
possidebā. hanc eandem in bonore sane

Collatio XXIII Abbatis Abrahā

tificatiois et xpi christi dilectioe possideo
Una est mulier sed cētuplum creuit me-
ritū charitatis. Si autē 7 p ire 7 furoris
perturbatioe iugē animi lenitate p solli-
citudinis ac dissentiois angore securita-
tis q̄etē p infructuosa seculi huius pe-
nalgz tristitia salutaris tristicie fructū
p vanitate leticie palis gaudiū spirital
appenderis vbertatē retributionez in ho-
rum affectuū cōmutatione cētuplā pui-
debis. Et si vniuscuiusqz vicij breui ac
lubrice voluptati contrariarū virtutū
merita cōferantur cētuplū esse meliora
multiplicata iocūditas approbabit. Cē-
tenarius enī numerus de sinistra trāffer-
tur in dexterā et licet eandem in supputa-
tione digitorū figurā tenere videatur nū-
mū tamē quantitatē magnitudine sup-
crescit. Fiet enī vt qui hedi formā gerere
videbam i leua ouis meritū trāslati cō-
sequamur ad dexterā. Nūc ad quāti-
tearū rerū quas p cōtemptu mūdiali
um cōmodorū nobis in hoc seculo chri-
stus restituit trāseam? precipue fm euā-
gelium marci ita dicentis. Nemo est qui
reliq̄t domū aut fratres aut sorores aut
matrē aut filios aut agros ppe me 7 ppe
euāgelij q̄ n accipiet centies tantū nūc
in tpe hoc domos fratres 7 sorores 7 ma-
tres 7 filios 7 agros cū persecutionibus
et in seculo futuro vitā eternā. Cētuplā
namqz fratrū parentū ve recipiet quāti-
tatē quisquis patris vnius vel matris
seu filij p christi noīe charitate cōtēpta
in omniū q̄ christo deseruiūt dilectionē
sincerissimā transit p vno scz tot inueni-
ens patres fratresqz seruentiore ac pre-
stantiore sibi affectioe deuinctos. Mul-
tiplicata etiā domoz atqz agroꝝ posses-
sione diuabit quisqz vna domo p chri-
sti dilectione reiecta innumera monaste-
riorū habitacula tāqz ppria possidebit
in quacunqz orbis pte velut in sue domo
iure succedēs. Quomodo enī nō centu-
plū 7 si dñi nostri snie supadijci aliqd
fasset plusqz centuplum recipit q̄ decē
vel viginti suorū ministeria infida 7 co-

acticia derelinquēs tot ingenuoz ac no-
biliū spontaneo fulcit obsequio. Qd ita
esse etiā vris experimētis probare potu-
ist q̄ singulis patribz matribzsqz ac do-
mibus derelictis q̄libet mūdi partē sue
ritis ingressi patres matres fratresqz in
numeros domos q̄qz 7 agros seruosqz
fidelissimos absqz vllo sollicitudinis la-
tore cōquiritis qui vos vt pprios dños
summis suscipiūt amplectuntur fount
venerātur officijs. Sed hoc in q̄ sancti
ministerio merito ac fiducialitē pfruētur
qui prius in fuiturē fraternitatis semet-
ipos suaqz oīa volūtaria deuotione sē-
diderint. Recipiet enī fm suā domini
libere id qd ipi alijs depēdēt. Quisqz
autē bñilitate sincera pfortibz suis an-
te non detulerit quō deferri sibi ab alijs
patiēter admittit cū grauari se eoꝝ obse-
q̄ijs itelligat pot? q̄ foueri q̄ accipe ma-
nult fratz q̄ deferre famulatū? Nec tū
oīa n cū imissa securitate n cū inerti ob-
lectatione p̄cipiet s fm xpm dñi cuꝝ p̄se-
cutionibus id est cum pressuris seculi
huius ac summis angoribz passionū qz
sicut ille sapientissimus p̄testatur q̄ sua-
uis 7 sine dolore est in egestate erit. Res-
gnū etenī celoꝝ nō desides nō remissi n
delicati nō teneri s violenti diripiunt.
Qui ḡ hi violenti sunt? Nempe illi qui
nō alijs s volūtātibus suis p̄claraz infe-
rūt violentiā q̄ direptioe laudabili omī
sep̄tiū rerū voluptate fraudantes vo-
ce dñica egregij direptores p̄nunciant
et per huiusmodi rapinā regnū celoꝝ
violenter inuadunt. Regnū enī celoꝝ
fm sententiaꝝ domini vim patitur et vi-
olenti diripiunt illud. Isti profecto sunt
laudabiles violenti qui vim faciunt per-
ditioni sue. Homo enī vt scriptum est i
doloribus laborat sibi et vim facit perdi-
tioni sue. Perditio nostra est oblectatio
vite p̄sentis 7 vt expressius dicam execu-
tio desiderioꝝ voluntatumqz nostra-
rū quas si quis ab aīa sua subtraxerit
ac mortificauerit gliosaz p̄fecto 7 viles
p̄ditioni sue vim fac abnegās dumtaxat

De mortificatione.

ei iocundissimas voluntates. quas per prophetam fmo diuinus frequenter incusat dicens. Quia in diebus ieiunij vři inuenitur voluntas vestra. Et iterũ. Si autem teris a sabbato pedem tuũ. facere voluntatẽ tuã in die sancto meo. et glorificaueris eum dñi nõ facis vias tuas. et nõ inuenitur voluntas tua vt loquaris sermone. Cui etiã q̃ta beatitudo p̃mittatur. confestim. p̃pheta subiungit. tũc inquires delectaberis super dñm. et sustollam te super altitudinẽ terre. et cibabo te hereditate iacob patris tui. os enĩ dñi locutus est. Et idcirco dñs noster atq; saluator vt nobis amputandarũ voluntatũ nrã rũ formã traderet. non veni in q̃t facere voluntatẽ meã. s; voluntatẽ eius q̃ misit me. Et iterũ. Non sicut ego volo sed sicut tu. Quã virtutẽ illi specialiter exercet. q̃ in cenobijs cõmorãtes. senior reguntur imperio. qui nihil omnino arbitrio suo agunt. sed voluntas eorum ex voluntate p̃det abbatis. Postremo vt iã disputatõis huius sermo claudat. nõ ne obsecro etiã in hoc centuplã gratiam euidentissime qui fideliter christo deserviunt consequuntur. dñi p̃noie eius a summis principib; honorantur. ac licet ipi humanã gloriã nõ req̃rant. venerabiles tñ etiã in persecutionũ angustijs indicibus cunctis ac potestatib; sũt. quorũ vilitas etiã mediocribus forsitan despicabilis esse potuisset. vel pro obscuritate nataliũ vel p̃ conditiõẽ huili. si in seculari cõuersatiõẽ mansissent. Pro christi autẽ militiã nemo status calumniam commouere. nemo obscuritatem generis audebit opponere. qui potius illis ipis vilissimẽ cõditionis opprobrijs quib; p̃fundi et dehonestari ceteri solent christi famuli gloriosius nobilitantur. Qd̃ euidentẽ in abbate iohãne. q̃ i illa heremo q̃ lyco oppido adiacet cõmorat. possumus approbare. Qui per obscuris maiorib; natus ita p̃ christi noie vniũso pene humano generi admirabilis factus est. vt euz ipi quoq; rerũ p̃ficiũ dñi. q̃ mũdi huius atq;

imperij gubernacula retinẽtes. etiã potestibus cunctis regibusq; terrore sunt. velut dñm veneretur. et oracula eius d̃ taz longinquis regionib; expectẽtes. imperij sui apicem et statum salutis. bellozũq; prouentus illius orationibus meritisq; cõmittant. Tali beatus abraham de illusionis nostre vel origine vel medela disputatiõẽ disseruit. atq; oculis qd̃ ammodo nostris cogitationũ quas diabolus auctor ingesserat propalauit insidias. nosq; ad desiderium vere mortificationis accendit. quo etiã multos licet incompto hæc omnia sermone digesta sint credimus inflammãdos. Quã licet summoz patrũ flagrantissimos sensus tepida eloquiũ nostri fauilla contexerit. plurimoz tamen algorem. qui remorborũ cineribus viuacitatem latentis sensuum suscitare voluerint. calefaciendum putamus. Sed ad vos o sancti fratres. non vtiq; hunc ignem quẽ minus venit mittere in terram. et quẽ minime ardere desiderat. ita spiritu p̃sũptionis elatus emisit. vt quasi feruenti mũ propositum vřm caloris huius adiectione succenderet. sed vt vobis maior apud filios esset auctoritas. si id qd̃ ipsi. nõ mortuo verborũ sono. sed viuo doctis exemplo. etiã summoz atq; antiquissimoz patrũ precepta p̃firmet. Superest vt me periculosissima hactenus tempestate iactatum. nũc ad tutissimũ silentij portum spiritalis orationum vestrarũ aura comitetur.

ExPLICIT collatio abbatis
Abzabã de mortificatione.

Expliciuñt vigintiquattuor collationes sanctorũ patrũ conscripte ab iohãne heremita qui et Cassianus dicitur. Impresse Basilee Anno domini. Mcccc. lxxv.

Abbat̃ florenting 830 9266.

te
rez
un
su
ge
re
r

